

La răsărit de Eden

John Steinbeck

PARTEA ÎNTÎIA

Capitolul 1

Valea Salinas se află în California de nord. E lungă și îngustă situată între două lanțuri de munți, iar râul Salinas curge cu ocolșuri prin mijlocul ei, pînă ce în cele din urmă, își varsă apele în golful Monterey.

Mi-aduc aminte de numele pe care le dădeam în copilărie unor ierburi și flori neștiute. Îmi vin în minte locurile în care puteam găsi broaște și ora cînd se trezesc păsărelele vara, parfumul copacilor, anotimpurile, cum arătau și cum mergeau oamenii, și chiar cum miroseau. Memoria mirosurilor e foarte bogată.

Mi-aduc aminte că munții Gabilan din răsăritul văii erau luminoși și veseli, însoriți și frumoși, de parcă te îndemnau să dorești să urci pe pantele lor calde, așa cum dorești să urci în poala unei mame iubitoare. Erau niște munți ce te atrăgeau cu iarba lor pălită de soare. În partea de asfințit, se înălțau spre cer Munții Santa Lucia, ce despărțeau valea de mare, și erau întunecați și uricioși — neprietenoși și periculoși. Întotdeauna am simțit o teamă de asfințit și o dragoste de răsărit. Din ce cauză aveam asemenea simțăminte n-aș putea spune, poate numai pentru că dimineața se ivea de peste vîrfurile munților Gabilan, în timp ce noaptea venea de pe crestele munților Santa Lucia. E posibil ca începutul și sfîrșitul zilei să aibă un anumit rol în ce privește sentimentele mele față de cele două lanțuri de munți.

Dintr-o parte și din alta a văii, din trecători, izvorau mici pîrîiașe ce se vărsau în albia râului Salinas. În iernile anilor ploioși, pîrîiașele se transformau în puhoai și umflau râul, încît uneori acesta urla și spumega și, într-o revărsare de ape, nimicea tot ce-i ieșea în cale. Rîul smulgea bucăți din terenul fermelor și ducea cu el acri întregi de pămînt, lua pe sus hambare și case ce pluteau pe valuri pînă hăt departe. Prindea în puhoaiile sale vaci, porci și oi, le îneca în apele sale cenușii, mîloase, și le arunca în mare. Apoi, cînd venea primăvara, râul se retrăgea în albia lui și bancurile de nisip se iveau iarăși la suprafață. Iar vara râul dispărea. Rămîneau doar niște bălți în gropile cu vîrtejuri de sub bancurile înalte. Plantele de apă și pășunile creșteau iarăși iar sălciile se îndreptau, păstrînd în ramurile de sus urmele inundației. Salinas era doar un rîu de sezon. Soarele de vară îl făcea să dispară sub pămînt. Nu era niciodată un rîu frumos, dar era singurul pe care-l aveam, așa că ne lăudam cu el — că era periculos în iernile ploioase și seca în verile secetoase. Te poți lăuda cu orice lucru, dacă e singurul pe care-l ai. Ba, poate cu cît ai mai puțin, cu atît ți se cere să te lauzi mai mult.

Fundul văii Salinas, aflat între lanțurile de munți și sub poalele colinelor, este plat întrucît valea aceasta a fost cîndva fundul unui golf de o sută de mile. Gura râului, de la Moss Landing, era, cu veacuri în urmă, intrarea în acest lung fiord. Odată, la cincizeci de mile în josul văii, tatăl meu a forat un puț. Forajul a scos la suprafață mai întîi pămînt, apoi pietriș, apoi nisip alb de mare, plin de scoici și chiar bucăți de oase de balenă. Erau douăzeci de picioare de nisip, apoi din nou pămînt, ba chiar și o bucată de lemn de sequoia, lemnul acela trainic ce nu putrezește. Înainte de a fi devenit o mare interioară, valea a fost probabil o pădure. Și toate aceste lucruri s-au petrecut chiar sub picioarele noastre. Ba uneori, mi se părea, noaptea, că pot să simt marea și pădurea de sequoia de dinaintea ei.

În partea largă a văii, pămîntul arabil era adînc și rodnic. Era de-ajuns o iarnă ploioasă, ca să răsără ierburi bogate și sumedenie de flori. În anii ploioși, florile de primăvară erau ceva de neimaginat. Tot fundul văii, ca și colinele, erau acoperite de un covor de lupin și maci. O femeie mi-a spus odată că florile colorate par mai strălucitoare dacă au alături cîteva flori albe care să scoată mai bine în evidență culorile. Fiecare petală de lupin, albastră, este tivită cu alb, astfel că un cîmp de lupin e mai albastru decît îți poți închipui. Iar printre ele erau pete de maci de California. Și aceștia au o culoare de foc, nici portocalie, nici aurie, dar dacă aurul pur ar fi lichid și s-ar transforma într-o pastă, această pastă de aur ar avea culoarea macilor. Cînd se sfîrșea sezonul acestora, răsărea muștarul cel galben ce creștea foarte înalt. Cînd bunicul meu a venit în aceste locuri, muștarul era atît de înalt, încît unui călăreț abia de i se vedea capul deasupra florilor galbene. Pe terenurile înalte, iarba era presărată cu piciorul cocoșului, cu urechelniță, cu panseluțe galbene și negre la mijloc. Ceva mai tîrziu, în același sezon apăreau brazde roșii și galbene de iarba găii. Acestea erau flori specifice ce cresc în locurile deschise, aflate în bătaia soarelui.

Sub stejari, la umbră și la întuneric, înflorea și dădea un parfum plăcut părul Venerei, iar pe sub malurile acoperite de mușchi ale râului, atîrnau smocuri de ferigi palmate și simple. Mai erau clopoștii, ca niște mici lanterne, albi ca laptele, a căror imagine mai că evoca păcatul și erau atît de rari și misterioși, încît un copil ce găsea vreunul, se credea toată ziua o ființă unică și nemaipomenită.

Cînd venea luna iunie, iarba devenea maronie iar dealurile se îmbrăcau într-un cafeniu ce nu era brun, ci un fel de auriu amestecat cu șofran și cu roșu — o culoare de nedescris. Iar de atunci pînă la următoarele ploi, pămîntul se usca și pîraiele secau. Pămîntul crăpa la suprafață. Rîul Salinas se scufunda în nisip. Vîntul sufla de-a lungul văii, ridicînd praf și paie, din ce în ce mai puternic și mai aspru pe măsură ce se îndrepta spre sud. Seara se oprea. Era un vînt care te enerva, iar firicele de praf îți iritau pielea și-ți ardeau ochii. Oamenii ce lucrau

la câmp purtau ochelari și își legau batiste la nas ca să se ferească de praf.

Pământul din vale era adânc și bogat, dar la poalele dealurilor nu se găsea decât o poieniță de pământ arabil, nu mai adâncă decât rădăcinile ierbii; și cu cât urcai mai sus pe deal, cu atât stratul arabil se subția și era presărat de pietroaie, pînă ce spre culme ajungea un fel de pietriș cum e cremenea, ce reflecta orbitor razele fierbinți ale soarelui.

Am povestit de anii bogați, cînd ploua din belșug. Dar erau și ani secetoși, ce trezeau groază în vale. Apa urma un ciclu de treizeci de ani. Erau cîte cinci, șase ani ploioși, minunați, cînd puteau să cadă între nouăsprezece și douăzeci și cinci de inci de ploaie, iar pământul gemea de iarbă. Veneau apoi, șase, șapte ani bunișori, cu doisprezece pînă la șaisprezece inci de ploaie. După aceea, urmau anii secetoși în care uneori nu cădeau decât șapte sau opt inci de ploaie. Pământul crăpa, izvoarele secau, iar animalele rumegau rămurele uscate. Atunci, fermierilor și crescătorilor de vite li se ura de Valea Salinas. Vacile slăbeau și uneori mureau de foame. Oamenii trebuiau să care apă acasă în butoiașe și abia de le ajungea pentru băut. Unele familii vindeau totul aproape pe degeaba și plecau aiurea. Și lucrurile se petreceau mereu la fel — în anii de secetă oamenii uitau de ani îmbelșugați, iar în anii ploioși uitau cu totul de anii secetoși. Așa se întîmplă întotdeauna.

Așa arăta lunga Vale Salinas. Istoria ei era aceeași cu a întregului stat. La început au trăit acolo indienii, un popor care se hrănea cu omizi, lăcuste și crustacee. Mîncau ce găseau de-a gata și nu cultivau nimic. Pisau ghindă ca să facă făină. Chiar și felul lor de a se război era un fel de pantomimă plicticoasă.

Apoi au venit exploratorii spanioli, aspri și fără suflet, hrăpăreți și realiști, setoși de aur și de Dumnezeu. Făceau colecție de suflute la fel cum colecționau bijuterii. Își însușeau munți și văi, rîuri și întinderi întregi, așa cum cineva obține azi drepturi la terenuri de construcție. Acești oameni aspri și fără suflet circulau fără odihnă pe coaste și în vale. Unii din ei se așezau pe pămînturi întinse cît un principat, datorite de regii spanioli, care habar n-aveau ce dar făcuseră. Acești primi proprietari locuiau în așezări feudale sărăcicioase, iar vitele lor umblau libere și se înmulțeau. Din cînd în cînd proprietarii tăiau vitele pentru piei și grăsime, iar carnea o lăsausă vulturilor și coioților.

Cînd spaniolii s-au pripășit prin aceste locuri, a trebuit să dea nume la tot ce vedeau. Aceasta este prima datorie a unui explorator — o datorie și un drept. Ca să poți trece ceva pe harta desenată de mînă, trebuie să-i dai un nume. Desigur, erau oameni religioși, iar cei ce știau să scrie și să citească, cei ce țineau cronicile și desenau hărțile erau tocmai preoții aceia aspri și neobosiți care mergeau alături de soldați. În felul acesta, primele nume de locuri au fost nume de sfinți sau de sărbători religioase care se prăznuiau în timpul popasurilor. Există destui sfinți dar numărul lor nu e totuși nesfîrșit, așa încît denumirile date de primii veniți se repetă. Avem San Miguel, San Michael, San Ardo, San Bernardo, San Benito, San Lorenzo, San Carlos, San Francisquito. Apoi sărbătorile — Natividad, Crăciunul; Nacimiento, Nașterea; Soledad, Singurătatea. Unele locuri căpătau nume și după starea de spirit a expediției în momentul acela. Buena Esperanza — Buna Speranță, Buena Vista fiindcă priveliștea era minunată și Chualar pentru că era doar frumoasă. Au urmat nume descriptive: Paso de los Robles, din cauza stejarilor; Los Laureles, din cauza laurilor; Tularcitos din cauza trestiiilor de bălți; și Salinas din cauza rocilor alcaline, albe ca sarea.

Apoi locurile au primit nume de animale și păsări pe care le vedeau — Gabilanes, din pricina șoimilor ce zburau prin munții aceia; Tópo, din pricina cîrțițelor; Los Gatos, din pricina pisicilor sălbatice. Uneori însăși natura locului le sugera diverse denumiri. Tassajara, ceașcă cu farfurie; Laguna Seca, lacul sec; Corral de Tierra, pentru o ridicătură de pământ; Paraiso, pentru că locul arăta ca un paradis.

Apoi au venit americanii — mai hrăpăreți pentru că erau mai mulți. Au luat pămînturile și au refăcut legile pentru ca titlurile lor de proprietate să fie bune. Fermele au început să se întindă mai întîi în văi, apoi pe poalele dealurilor, niște case mici de lemn cu acoperișuri din scînduri de sequoia și garduri din stîlpi despicați. Oriunde apărea din pământ un firicel de apă, apărea și o casă, iar o familie începea să crească și să se înmulțească. În curți se plantau mușcate roșii și trandafiri. Făgașele căruțelor luară locul potecilor, iar în locul muștarului galben au apărut cîmpuri de grîu, orz și ovăz. La fiecare zece mile, pe drumurile umblate, se afla un magazin general și o fierărie, iar acestea au devenit nucleul unor mici orașe ca Bradley, King City, Greenfield.

Americanii obișnuiau chiar mai mult decât spaniolii să dea locurilor nume de oameni. După ce văile se populară, numele locurilor începură să exprime mai ales lucruri întîmplătoare pe acolo, și acestea sînt pentru mine cele mai tulburătoare nume din toate, pentru că fiecare din ele te face să te gîndești la o poveste dată uitării. Îmi vine în minte Bolsa Nueva, o geantă nouă; Morocojo, un maur șchiop (cine o fi fost și cum o fi ajuns acolo?); Canionul Calul Sălbatic; și Rasa Mustang, și Canionul Poala Cămășii. Numele de locuri poartă amprenta celor care le-au botezat, fie că sînt respectuoase sau obraznice, descriptive, poetice sau ironice. Poți de oricărui loc numele de San Lorenzo, dar Canionul Poala Cămășii sau Maurul Șchiop e cu totul altceva.

După amiaza, vîntul suiera printre așezări, iar fermierii începură să planteze pe mile întregi perdele de eucalipti ca să fixeze pământul și să-l împiedice să fie luat de vînt. Cam așa arăta Valea Salinas pe vremea cînd bunicul meu și-a adus soția și s-a instalat la poalele dealului, la răsărit de King City.

Ca să vă pot povesti de familia Hamilton, a fost necesar să-mi bazez spusele pe lucruri auzite ici-colo, pe fotografii vechi, pe diferite povești ce circulă din gură în gură și pe amintiri confuze în care închipuirea își are partea ei.

N-au fost oameni de vază și există prea puține documente cu privire la ei, doar obișnuitele acte de naștere, de căsătorie, de proprietate asupra pământului și de deces.

Tinărul Samuel Hamilton era originar din nordul Irlandei ca, și soția lui. Era fiul unor mici fermieri, nici prea bogați, nici prea săraci, care au trăit pe un petec de pământ, într-o casă de piatră, multe sute de ani. Hamiltonii au reușit să primească o educație destul de bună și să fie oameni citiți; și așa cum se întâmplă adesea în această țară verde, erau legați și înrudiți atât cu oameni foarte sus-puși cât și cu oameni foarte neînsemnați, așa încât un văr putea să fie baronet iar alt văr cerșetor. Și, desigur, se trăgeau din vechii regi ai Irlandei, ca fiecare irlandez.

Nu știu de ce a părăsit Samuel casa de piatră și terenurile înverzite ale strămoșilor săi. N-a făcut niciodată politică, așa că e greu de crezut că a fost nevoit să plece fiindcă a fost cumva învinuit de răscoală, ba, mai mult, era scrupulos, de-o cinste nepătată, ceea ce face din capul locului ca poliția să nu poată fi socotită o pricină de plecare. În familia mea se șoptea — nici măcar nu era un zvon, ci mai curînd un fel de simțămînt nemărturisit —, că dragostea l-a făcut să plece; dar nu dragostea pentru femeia cu care s-a căsătorit. Nu știu dacă a fost o dragoste prea împlinită sau a plecat jignit de o dragoste neîmpărtășită. Ne-a plăcut totdeauna mai degrabă să ne gîndim la prima alternativă. Samuel era frumos, încîntător și vesel. Este greu să-ți închipui că vreo țărăncă irlandeză l-ar fi refuzat.

Cînd a venit în Valea Salinas, era un bărbat în plină putere și inimos, deosebit de energic și cu o mulțime de idei.

Avea ochi foarte albaștri și, cînd era obosit, unul din ei privea puțin sașiu. Era un munte de om, dar era în felul lui delicat. Deși munca de fermier te umple de praf, părea întotdeauna cum nu se poate mai curat. Avea mîini îndemînatice. Era un bun fierar și tîmplar, și sculptor în lemn și putea să meștească orice din bucățile de lemn și de metal. Descoperea mereu un alt fel de a face un lucru vechi, ba chiar mai bine și mai repede, dar toată viața lui nu s-a priceput niciodată să facă bani. Alți oameni, care aveau acest dar, luau sistemele lui Samuel, le vindeau și ajungeau bogați în timp ce Samuel, toată viața lui, a dus-o de azi pe mîine.

Nu știu ce i-a îndreptat pașii spre Valea Salinas. Nu era un loc potrivit pentru un om venit dintr-o țară verde, dar a venit cu vreo treizeci de ani înainte de sfîrșitul secolului și și-a adus cu el micuța soție irlandeză, o femeiușcă aspră, ce avea tot atît umor cît o găinușă. Avea idei severe, presbiteriene, și un cod moral ce condamna și alunga aproape toate plăcerile vieții.

Nu știu unde a întîlnit-o Samuel, cum a curtat-o și cum de s-au căsătorit. Cred că în inima lui se cuibărise altă fată, căci era un om dornic de dragoste, în timp ce soția lui nu era o femeie care să-și arate sentimentele. În ciuda tuturor acestor lucruri, în toți anii petrecuți în Valea Salinas, din tinerețe pînă la moarte, nimic n-a lăsat să se vadă că Samuel și-ar fi înșelat vreodată soția.

Cînd Samuel și Liza au venit în Valea Salinas, tot terenul neted, luncile bogate, micile văi roditoare dintre dealuri, pădurile, fuseseră de-acum împărțite, dar mai existau încă terenuri lăturalnice pe care se puteau întemeia ferme și Samuel Hamilton și-a stabilit ferma pe dealurile golașe, spre răsărit de King City de astăzi.

El a mers pe calea obișnuită. A luat o parcelă pentru el, una pentru soție și, pentru că aceasta era însărcinată, a luat o parcelă și pentru copil. Cu timpul, s-au născut nouă copii, patru băieți și cinci fete, și cu fiecare naștere ferma se mărea cu cîte o parcelă, pînă a ajuns la unsprezece parcele, adică o mie șapte sute șazeci de acri.

Dacă pământul ar fi fost cît de cît bun, familia Hamilton ar fi fost bogată. Dar terenul era tare și uscat. Nu existau izvoare iar poajhița de pămînt negru era atît de subțire încît răzbăteau prin ea bucățile de cremene. Pînă și salvia trebuia să lupte ca să trăiască iar stejarii erau chirșiți din lipsă de umezeală. Chiar în anii destul de buni, pămîntul acesta dădea atît de puțin nutreț, încît vitele, alergînd după hrană, rămîneau costelive. De pe dealurile lor aride, Hamiltonii puteau să privească în jos, spre apus, unde se vedeau bogățiile din fundul văii și verdeața din jurul riului Salinas.

Samuel a ridicat casa cu propriile sale mîini, a construit un hambar și o fierărie. Și-a dat repede seama că, chiar dacă ar avea zece mii de acri de pămînt deluros, tot n-ar putea să-și cîștige existența pe terenul acela uscat, fără apă. Mîinile lui îndemînatice au construit un mecanism pentru săpat puțuri pe pămînturile oamenilor mai norocoși. A inventat și a construit o mașină de treierat, și, la vremea culesului, cobora la fermele din vale unde treiera grînele pe care ferma lui nu le producea. În fierăria lui, ascuțea pluguri, repara grape, suda osii rupte și potcoave de cai. Oamenii din tot districtul îi aduceau unelte să le repare și să le îmbunătățească. În plus, le plăcea să-l audă pe Samuel vorbind despre lume și filozofia ei, despre poezia și filozofia care se dezvolta dincolo de Valea Salinas. Avea o voce plină, adîncă, potrivită atît la cîntec cît și la vorbă și, cu toate că nu avea accentul obișnuit prin partea locului, avea un ton, un ritm și o cadență în vorbire ce suna dulce în urechile tăcuților fermieri din fundul văii. Aduceau cu ei whisky și, cînd nu mai puteau să fie văzuți prin geamul de la bucătărie de ochiul plin de dojană al doamnei Hamilton, trăgeau înghițituri fierbinți din sticlă și apoi mestecau anason verde sălbatic, ca să le taie mirosul băuturii. Cînd nu erau cel puțin trei-patru oameni care să asculte ciocanul și discuțiile lui Samuel, în jurul foalelor, însemna că era o zi proastă. Oamenii spuneau despre el că e un geniu al rîsului și, ajunși acasă, povesteau la rîndul lor cele auzite de la el, mirîndu-se că aceste povești își pierdeau farmecul pe drum, căci, repetate în propriile lor bucătării, nu mai sunau niciodată la fel.

Cu utilajul său de forat puțuri, cu mașina de treierat și fierăria, Samuel ar fi putut fi bogat, dar nu se pricepea la afaceri. Clienții lui, care erau totdeauna în lipsă de bani, îi făgăduiau să-i plătească după cules, apoi după Crăciun, și tot așa îl amîneau — pînă cînd, în cele din urmă, uitau. Samuel nu avea darul să le amintească. Așa că familia Hamilton a

rămas săracă.

Copiii veneau unul după altul cu aceeași regularitate ca și anii. Puținii doctori, ce nu mai făceau față bolnavilor comitatului, nici nu ajungeau de obicei la ferme ca să ajute la o naștere, decât atunci când bucuria se transforma în coșmar și dura mai multe zile. Samuel Hamilton a fost de față la nașterea tuturor copiilor săi, le-a legat buricul așa cum se cuvine, i-a bătut la fund și a făcut curățenie. Când fiul său cel mai mic s-a născut sufocat și a început să se învinețească, Samuel a pus gura la gura pruncului, i-a suflat aer și apoi i l-a aspirat, pînă ce copilul a fost în stare să respire singur. Mîinile lui Samuel erau atît de îndemînatice și blînde, încît vecini de la douăzeci de mile distanță îl chemau să ajute la o naștere. Și era tot atît de priceput la iepe ca și la vaci sau fetei.

Samuel avea la îndemînă, pe un raft, o carte mare, neagră, cu litere de aur pe copertă, "Medicina în familie" de dr. Gunn. Unele foi, de mult ce fuseseră folosite, erau îndoite și rupte, în timp ce altele nici nu fuseseră deschise vreodată. Dacă arunci o privire prin cartea doctorului Gunn, afli istoria medicală a familie Hamilton. Capitolele folosite sînt: oase rupte, tăieturi, lovături, oreion, pojar, dureri de spate, scarlatină, difterie, reumatism, boli de femei, hernie și bineînțeles tot ce are legătură cu sarcina și nașterea copiilor. Hamiltonii au fost fie norocoși, fie morali, întrucît capitolele despre blenoragie sau sifilis nu fuseseră niciodată deschise. Samuel nu avea seamăn în ce privește potolirea crizelor de isterie și liniștirea unui copil speriat. O făcea cu vorba și cu blîndețea sufletului său. Și pe cît de curat îi era trupul, pe atît de limpede îi era judecata. Bărbații ce veneau la fierăria lui ca să discute și să asculte, lăsau la o parte cîtva timp înjurăturile, nu din pricină că cineva i-ar fi oprit, ci de la sine, ca și cum nu-și aveau locul acolo.

Samuel și-a păstrat totdeauna aerul unui străin. Poate fiindcă vorbea rar, ceea ce făcea ca, atît bărbații, cît și femeile, să-i spună lucruri pe care nu le-ar fi spus rudelor sau prietenilor apropiati. Faptul că era puțin ciudat îl situa într-o categorie aparte și îl făcea tot atît de sigur ca și un mormînt.

Liza Hamilton era un tip de irlandeză cu totul diferit. Avea capul mic și rotund, cu idei mărunte și fixe. Avea nasul ca un nasture și o bărbie aspră și retezată, maxilare puternice ce exprimau hotărîrea de a duce la capăt o acțiune chiar dacă cerul i s-ar fi împotrivit. Liza era o bucătăreasă bună, pricepută, iar casa ei — casa era întotdeauna a ei — era curățată, frecată și spălată. Chiar sarcina nu era pentru ea cine știe ce piedică — cel mult în ultimele două săptămîni trebuia să fie grijulie. Trebuie să fi avut bazinul din oase de balenă, căci a născut copii mari, unul după altul.

Liza avea un foarte dezvoltat simț al păcatului. Lenea era un păcat, ca și jocul de cărți care, pentru ea, era tot un fel de lene. Nu privea cu ochi buni plăcerile, fie că era vorba de dans, de cîntec, sau chiar de rîs. Avea credința că oamenii care se distrează erau o pradă ușoară în fața satanei. Și aceasta era o rușine, pentru că Samuel era un om vesel, dar bănuiesc că Samuel era oricum o pradă ușoară în fața satanei. Soția lui îl apăra ori de cîte ori putea.

Purta întotdeauna părul lins, dat spre spate și legat într-un coc strîns. Nu-mi amintesc cum se îmbrăca, se prea poate că purta haine ce i se potriveau întocmai. Nu avea nici pic de umor și rareori vădea o scîlipire de inteligență.

Își înspăimînta nepoții fiindcă nu avea nici o slăbiciune. A suferit în viață cu curaj și fără să se plîngă, convinsă că așa voia Dumnezeu ei să trăiască fiecare. Era încredințată că răsplata va veni mai tîrziu.

Cînd oamenii au venit prima dată în Vest, mai ales cei plecați de pe micile lor ferme din Europa, atît de aprig disputate, și cînd au văzut atîta pămînt ce se putea căpăta doar prin semnarea unei hîrtii și construirea unei fundații, s-a trezit în ei un fel de lăcomie pentru pămînt. Voiau pămînt mult, tot mai mult — pămînt bun, dacă se putea, dar oricum, pămînt. Poate le rămăsese în amintire ceva despre Europa feudală, unde marile familii ajungeau și rămîneau mari pentru că stăpîneau pămînt. Primii coloniști au luat pămînt de care n-aveau nevoie și pe care nu-l puteau folosi; au luat pămînt fără valoare doar ca să-l stăpînească. Și toate raporturile s-au schimbat. Un om care, în Europa, putea s-o ducă bine cu zece acri, în California era sărac lipit chiar cu două mii de acri.

În scurt timp, tot terenul de pe colinele golașe de lîngă King City și San Ardo a fost acaparat și peste dealuri se răspîndiră familii sărace ce făceau tot ce le stătea în putință ca să-și scoată existența din solul subțire și pietros. Viața lor, ca și a coioților, se caracteriza prin iscusință, deznădejde și mizerie cruntă. Au debarcat fără bani, fără haine, fără unelte, fără credite și mai ales fără să cunoască nimic despre țara cea nouă și fără să știe cum să tragă foloase din ea. Nu știu dacă erau de o prostie divină sau erau stăpîniți de o mare credință ca să fie în stare să facă așa ceva. Cu siguranță că o asemenea aventură e greu de întîlnit astăzi pe lume. Și totuși, familiile au supraviețuit și s-au înmulțit. Se zice că aveau o unealtă sau o armă ce a dispărut de asemeni, sau poate e doar ascunsă deocamdată. Se spune că puternica lor credință într-un Dumnezeu bun și drept i-a ajutat să învingă greutățile și a făcut ca problemele mai mărunte să se rezolve de la sine. Dar eu cred mai degrabă că încrederea pe care o aveau în ei înșiși și respectul pe care și-l purtau unul altuia ca indivizi și, fără îndoială, conștiință că-și întemeiau viața pe o morală prețioasă și încrederea că aveau mari posibilități i-au făcut să-i atribuie lui Dumnezeu propriul lor curaj și demnitatea lor, pentru a le primi apoi îndărăt. Asemenea lucruri au dispărut pentru că oamenii nu mai au încredere în ei înșiși și, cînd li se întîmplă așa ceva, nu le mai rămîne nimic de făcut decît cel mult să găsească vreun bărbat puternic și sigur de sine și să se agațe de pulpana hainei lui, chiar dacă s-ar putea să greșească.

În timp ce mulți veneau în Valea Salinas fără un ban, alții, vînzînd ce aveau în altă parte, veneau cu bani ca să înceapă o viață nouă. De obicei, aceștia cumpărau pămînt, dar pămînt

bun, și își construiau casele din scînduri date la rindea, aveau covoare și geamuri din bucățele de sticlă colorată. Erau numeroase asemenea familii și ele au pus mîna pe pămîntul bun din vale, și în locul muștarului galben au plantat grîu.

Un astfel de om a fost Adam Trask.

Capitolul 3

1

Adam Trask a văzut lumina zilei într-o fermă, la marginea unui orășel, nu departe de un mare oraș din Connecticut. Era singurul copil și s-a născut în 1862, la șase luni după ce tatăl său fusese înrolat într-un regiment din Connecticut. În timpul sarcinii, mama lui Adam conducea ferma și mai găsea timp să îmbrățișeze o teozofie primitivă. Presimțind că soțul ei va fi cu siguranță ucis de rebelii sălbatici și barbari, se pregătea să intre în legătură cu el în lumea de dincolo. Dar bărbatu-său a venit acasă la șase săptămîni după nașterea lui Adam. Piciorul drept îi fusese tăiat de la genunchi. Șchiopăta pe un picior din lemn de fag. Începuse să se crape. Scoase din buzunar și puse pe masa din salon, glonte de plumb pe care i-l dăduseră să-l muște în timp ce-i tăiau piciorul sfărîmat.

Tatăl lui Adam, Cyrus, avea o fire de diavol — fusese întotdeauna sălbatic — mîna nebunește o șaretă pe două roți și izbuti să facă din piciorul lui de lemn ceva ce părea distins și demn de invidiat. Îi plăcuse cariera militară, cît timp ținuse ea. Fiind sălbatic de felul lui, îi plăcuse scurta perioadă de militărie, cu bețiile, jocurile de noroc și destrăbălările ce o însoțeau. Apoi a mărșăluit spre sud cu un grup de schimb și i-a plăcut și asta — să vadă țara, să fure găini, să alerge după fetele rebele prin câpițele de fin. Oboseala sumbră și deznădăjduită a manevrelor prelungite și a luptelor nu-l supăra. A văzut prima dată dușmanul într-o dimineață de primăvară la ora opt, iar la ora opt și jumătate era lovit în piciorul drept de o schijă grea ce i-a sfărîmat și i-a despicat oasele de nu se mai putea face nimic. Chiar și atunci a avut noroc, pentru că rebelii se retrăseseră și chirurgii l-au evacuat imediat. I-a fost dat să trăiască cinci minute de groază, cînd i-au retezat tendoanele ce-i atîrnau, i-au tăiat cu fierăstrăul osul, și i-au ars carnea vie. Urmele de dinți de pe glonte stau mărturie. Au urmat apoi durerile îngrozitoare în zilele cînd rana se vindeca, fără ca bolnavul să aibă la îndemînă condiții de apărare împotriva infecției, neobișnuite în spitalele din vremea aceea. Dar Cyrus era robust și mîndru. În timp ce își cioplea piciorul din lemn de fag și țopăia sprijinit într-o cîrjă, s-a pricopsit cu o blenoragie strașnică de la o tînră negresă care îl ademenise sub o grămadă de cherestea și îi încasase zece cenți. Cînd și-a terminat piciorul cel nou și și-a dat seama cu durere de ce i s-a întîmplat, a țopăit trei zile întregi prin împrejurimi în căutarea fetei. Le spusese tovarășilor de cameră ce avea de gînd să-i facă dacă o găsește. Își făcuse planul să-i taie urechile și nasul cu briceagul și să-și capete banii îndărăt. Tot ciopliind la piciorul lui de lemn, le arăta prietenilor cum o va tăia.

— Cînd termin, o să arate nostim, cățeaua. Am s-o aranjez de n-o să se mai uite la ea nici un indian beat.

Ușuratică iubită trebuie să-i fi simțit intențiile pentru că n-a mai dat de ea niciodată. În momentul cînd Cyrus a fost eliberat din spital și din armată, blenoragia îi trecuse. Cînd a ajuns acasă în Connecticut îi mai rămăsese doar cît era de-ajuns ca să i-o dea și nevستی-si.

Doamna Trask era o femeie palidă, închisă în sinea ei. Căldura soarelui nu i-a înroșit niciodată obraji și nici un rîs pornit din inimă nu i-a ridicat vreodată colțurile gurii. Folosea religia ca leac pentru nenorocirile lumii și ale ei însăși și schimba religia după felul nenorocirii. Cînd a constatat că nu mai avea nevoie de teozofia pe care o elaborase pentru a comunica cu un soț decedat, a căutat un nou prilej de nenorocire. Căutarea ei a fost repede răsplătită prin boala pe care Cyrus o adusese acasă din război. Și, de îndată ce își dădu seama că sînt create condițiile, născoci o nouă teologie. Dumnezeu ei de legătură cu cei morți deveni un Dumnezeu al răzbunării — zeitatea care îi îngăduia cele mai multe satisfacții din toate zeitățile cîte născocise pînă atunci și ultima, după cum s-au desfășurat lucrurile. I-ar fi fost foarte ușor să pună situația în care se găsea pe seama unor visuri pe care le-a avut în timp ce soțul ei era plecat. Dar boala nu reprezenta o pedeapsă destul de severă pentru flirturile ei din somn. Noul ei Dumnezeu era maestru în pedepse. I-a cerut un sacrificiu. Și-a răscolit mintea căutînd o umilință potrivită pentru ea și a găsit-o aproape cu bucurie: sacrificiul propriei ei persoane. I-au trebuit două săptămîni ca să-și scrie ultima scrisoare, s-o revadă și să-i corecteze ortografia. În ea mărturisea crime pe care era imposibil să le fi comis și recunoștea greșeli mult mai multe decît fusese în stare să făptuiască. Apoi, îmbrăcată într-un giulgiu pregătit în taină, ieși într-o noapte cu lună și se înecă într-un iaz atît de puțin adînc încît a trebuit să se așeze în genunchi în noroi și să-și țină capul sub apă. Aceasta cerea o deosebită voință.

În timp ce-și pierdea cunoștința, se gîndea cu oarecare ciudă că lințoliul ei alb va fi murdărit de noroi la poale cînd o vor scoate a doua zi dimineața. Și chiar așa s-a întîmplat.

Cyrus Trask a plîns-o pe soția lui cu o sticlă de whisky și cu trei vechi camarazi din armată, aflați în drum spre casa lor din Maine. Bebelușul Adam a plîns mult la începutul priveghiului, deoarece bărbății, nepricepuți la copii, au uitat să-i dea de mîncare. Cyrus rezolvă repede problema. Muie o cîrpă în whisky și o dădu copilului s-o sugă, iar după două, trei supturi, tînrul Adam adormi. În timpul priveghiului se mai trezi de cîteva ori și mai plînsese dar căpătă din nou cîrpa muiată și adormi iar. Copilul a fost beat două zile și jumătate. Orice s-ar fi întîmplat cu creierul lui în curs de dezvoltare fapt e că beția aceasta i-a prins bine la metabolism: aceste două zile și jumătate i-au asigurat o sănătate de fier. Și cînd, după trei zile, tatăl lui cumpără în fine o capră, Adam bău lacom laptele, vomită, bău din nou și se simți

satisfăcut. Tatălui său i se păru că reacția era îngrijorătoare; și el făcea la fel.

După o lună, alegerea lui Cyrus Trask căzu asupra fiicei unui fermier vecin, o fată în vîrstă de șaptesprezece ani. I-a făcut curte fulgerător și cu spirit practic. Nimeni nu nutrea vreo îndoială asupra intențiilor lui. Erau cinstite și raționale. Tatăl ei scurtă perioada de logodnă. Avea două fete mai mici și Alice, cea mare, avea șaptesprezece ani. Era pentru prima oară cînd era cerută în căsătorie.

Cyrus avea nevoie de o femeie care să aibă grijă de Adam. Îi trebuia cineva care să țină casa, să gătească, iar o servitoare costa bani. Era un bărbat în putere, și avea nevoie de o femeie, și asta de asemenea costa bani —, dacă nu erai căsătorit. În două săptămîni Cyrus i-a făcut curte, a luat-o de nevastă, s-a culcat cu ea și a lăsat-o însărcinată. Vecinii n-au socotit că se cam pripește în ce face. În vremea aceea, părea foarte firesc ca un bărbat, în timpul unei vieți obișnuite, să dea gata trei, patru femei.

Alice Trask avea o serie de calități admirabile. Îi plăcea să deretice așa cum trebuie. Nu era frumoasă și nu era nevoie s-o păzești. Avea ochi palizi, obrazul gălbejit și dinții strîmbi, dar era foarte sănătoasă și nu s-a văicărit niciodată în timpul sarcinii. N-a știut nimeni niciodată dacă îi plac sau nu copiii. Nimeni n-a întreat-o și ea nu vorbea decît cînd era întreată. Din punctul de vedere al lui Cyrus, asta era poate cea mai mare calitate a ei. Nu-și dădea niciodată părerea, iar cînd vorbea un bărbat, dădea impresia vagă că ascultă, fără să-și întrerupă însă treburile.

Tinerețea, lipsa de experiență și tăcerea lui Alice păreau să fie un imbold pentru Cyrus. În timp ce continua să-și conducă ferma după metodele obișnuite prin partea locului, îmbrățișă o nouă carieră, cea de vechi combatant. Și acea energie care îl făcuse sălbatic pe vremuri îl făcu acum gînditor. Nimeni în afara Ministerului de război nu cunoștea calitatea și durata serviciului lui. Piciorul său de lemn era o dovadă că a fost pe front și o garanție că nu va mai fi nevoie s-o facă din nou. Timid, începu să-i povestească lui Alice despre campaniile lui, dar pe măsură ce se exersa în arta povestirii creștea și importanța bătăliilor la care luase parte. La început își dădea seama că minte, dar nu după mult timp se convinsese el însuși că fiecare poveste era adevărată. Înainte de a fi intrat în armată nu-l interesa prea mult tehnica războiului; acum însă începu să cumpere toate cărțile despre război, citea toate tratatele, se abona la ziarele din New York, studia hărți. Cunoștințele lui de geografie erau vagi iar despre lupte nu știa chiar nimic; acum deveni o autoritate în materie. Știa pe dinafară nu numai bătăliile, desfășurarea lor, ci și unitățile care au participat, pînă la numărul regimentelor, numele coloneilor și locul lor de baștină. Tot povestind, începu să se convingă că fusese și el acolo. Această transformare avu loc treptat, în timp ce Adam creștea, împreună cu fratele lui vitreg. Adam și micul Charles stăteau tăcuți și respectuoși, iar tatăl lor le explica concepția și tactica fiecărui general, greșelile pe care le-au făcut și cum le-ar fi putut evita. Le atrăsese atenția generalilor Grant și McClellan — încă de pe atunci — asupra greșelilor lor și îi rugase să țină seama de punctul lui de vedere. De fiecare dată însă au refuzat să-i asculte sfatul și abia mai tîrziu s-a dovedit că avusese dreptate.

Un singur lucru n-a făcut, și a fost înțelept din partea lui că s-a ferit să-i facă. Niciodată nu și-a asumat grade ilegale. A fost și a rămas simplu soldat. Dacă ar fi să privești lucrurile în mare, după cîte povestea ei, a fost cel mai mobil și omniprezent soldat din istoria războiului. Ar fi trebuit să se găsească în cîte patru locuri deodată. Dar poate din instinct, nu relatea aceste povestiri prea apropiate una de cealaltă. Alice și băieții își formaseră portretul lui complet: un soldat simplu, mîndru de acest lucru, care nu numai că se afla din întîmplare acolo unde se desfășurau cele mai spectaculoase și mai importante acțiuni, dar intra oricînd voia la ședințele cartierului general și se alătura sau nu era de acord cu hotărîrile ofițerilor generali.

Moartea lui Lincoln l-a durut în suflet. Își amintea mereu ce simțise la aflarea veștii. Și niciodată nu putea să pomenească sau să audă vorbindu-se despre aceasta, fără să-i vină lacrimi în ochi. Și deși n-a mărturisit-o niciodată, avea impresia de nezdruccinat că soldatul Cyrus Trask a fost unul din prietenii cei mai apropiați, mai dragi și de încredere ai lui Lincoln. Cînd domnul Lincoln voia să cunoască sentimentele armatei — ale adevăratei armate, nu a manechinelor cu trese de aur — el se adresa soldatului Trask. Felul cum Cyrus a izbutit să dea de înțeles acest lucru, fără să-l spună de-a dreptul, era o culme a artei de a insinua. Nimeni nu-l putea socoti mincinos. Aceasta pentru că minciuna era cuibărită în capul lui și orice adevăr care-i ieșea din gură avea izul minciunii.

În scurtă vreme începu să scrie scrisori și apoi articole despre mersul războiului, iar concluziile lui erau inteligente și convingătoare. Într-adevăr, Cyrus își formase o excelentă gîndire militară. Criticile lui asupra felului în care fusese dus războiul și asupra organizării încă în curs a armatei erau deosebit de pătrunzătoare. Articolele sale din diferite reviste au atras atenția. Scrisorile sale către Ministerul de război, tipărite simultan în ziare, începură să influențeze în mod vădit hotărîrile luate în armată. Poate dacă armata republicană n-ar fi fost recunoscută drept o asemenea forță politică directoare, vocea lui nu s-ar fi auzit atît de clar la Washington, dar purtătorul de cuvînt al unui grup de aproape un milion de oameni nu putea fi ignorat.

Un asemenea purtător de cuvînt în probleme militare a devenit Cyrus Trask. A început să fie consultat în problemele organizării armatei, ale relațiilor dintre ofițeri, ale personalului și echipamentului. Oricine îl asculta, nu se îndoia nici o clipă de priceperea lui în aceste probleme. Avea geniu militar. Mai mult decît atît, era unul dintre cei răspunzători de organizarea G.A.R.-ului ca o forță unită și puternică în viața națională. După ce a îndeplinit o serie de funcții benevole în această organizație, i s-a oferit postul de secretar plătit, pe care l-a păstrat pînă la sfîrșitul vieții. A călătorit de la un capăt la altul al țării, luînd parte la congrese, întîlniri și tabere. Asta în ce privește viața lui publică.

Cît despre viața lui particulară, aceasta era și ea în strînsă legătură cu noua sa profesie. Era un om care se dăruia unei idei. Și-a organizat casa și ferma pe baze militare. Cerea și

obținea rapoarte asupra economiei sale familiale. Probabil că Alicea prefera această metodă. Nu era vorbăreată. Un raport scurt și cuprinzător i se părea mai simplu. Era ocupată cu băieții care creșteau, cu întreținerea curățeniei în casă și cu spălatul rufelor. Trebuia să-și cruțe puterile, deși acest lucru nu-l amintea în rapoartele ei. Obosea brusc, trebuia să se așeze și să aștepte să capete iar putere. Noaptea o treceau nădușelile. Știa cât se poate de bine că suferea de oftică, ar fi știut-o chiar dacă nu i-ar fi amintit-o tusea aspră, obositoare. Nu știa cât mai avea de trăit. Unii oameni nu o duceau decât câțiva ani. Nu exista o regulă în privința asta. Nu îndrăzne să-i spună soțului ei. El născocise o metodă de vindecare a bolilor care semăna a pedeapsă. Durerile de stomac erau tratate cu un purgativ atât de puternic, încât era de mirare dacă cineva îi supraviețuia. Dacă i-ar fi vorbit despre starea ei, Cyrus ar fi putut începe un tratament care să o omoare mai repede decât tuberculoza. Pe deasupra, întrucât Cyrus devenea tot mai militaros, soția lui învăța unica tehnică de supraviețuire a soldatului. Se făcea neobservată, nu vorbea niciodată dacă nu i te adresai, nu începea nimic din propria ei inițiativă și nu încerca să se afirme în vreun fel. Deveni un soldat simplu din ariergardă. Era mult mai ușor așa. Alice se retrăsese în umbră, pînă se făcu aproape nevăzută.

Însă cei doi băieți au pățit-o. Cyrus hotărîse că, deși armata nu era perfectă, era totuși cea mai onorabilă meserie pentru un bărbat. El regreta amarnic că nu fusese cu puțință să rămînă militar din pricina piciorului de lemn, dar nu vedea altă carieră pentru feciorii lui decât armata. Considera că un bărbat trebuia să învețe meserie începînd de la gradul simplu de soldat, ca el. Numai așa putea să cunoască lucrurile, din experiență și nu din hărți sau din buchea cărților. El le-a predat teoria armelor încă de pe vremea cînd abia făceau primii pași. Cînd erau în școala primară erau obișnuiți cu instrucția ca și cu aerul pe care-l respirau, dar o urau de moarte. Făceau exerciții anevoioase în timp ce el, cu un băț, bătea ritmul pe piciorul de lemn. Îi pune să mărșăluiască mile întregi, cărînd în spate ranițe umplute cu pietre ca să le facă umerii puternici. Iar în păduricea din spatele casei făceau exerciții de tir.

2

În momentul cînd un copil îi surprinde pentru prima oară pe adulți așa cum sînt — cînd în căpșorul lui grav apare pentru prima oară ideea că adulții nu au o inteligență sublimă, că nu întotdeauna judecata lor e dreaptă, gîndirea bună și vorba corectă — atunci lumea lui se prăbușește într-o haos îngrozitor. Zeii se prăbușesc și toate certitudinile dispar. Și un lucru e sigur: cînd zeii se prăbușesc, nu o fac pe jumătate, ci se sfărîma de-a binelea, se frîng sau se scufundă adînc în gunoi. Și e aproape imposibil să-i ridici iar în picioare. Ei nu mai strălucesc niciodată. Lumea copilului nu mai poate fi refăcută în întregime. Va simți pînă la maturizare această durere. Adam a înțeles cine era tatăl său. Și asta nu pentru că tatăl lui s-ar fi schimbat, ci pentru că Adam a căpătat o nouă calitate. Urîse dintotdeauna disciplina, ca orice făptură normală, dar ea era reală și de neînlăturat, ca pojarul, nu putea fi respinsă sau blestemată, ci doar urîtă. Și deodată — totul s-a petrecut foarte repede, ca o scînteie în creier — Adam a înțeles că, cel puțin în ce-l privește pe el, metodele tatălui său nu aveau legătură cu nimic altceva pe lume decât cu tatăl său. Tehnica și antrenamentele nu erau spre binele băieților ci ținteau doar să-l facă pe Cyrus un om mai însemnat. Aceeași scînteie din creierul lui Adam i-a spus totodată că tatăl lui nu era un om mare, ci unul mărunt, înzestrat, ce-i drept, cu o voință puternică și care purta o căciulă mare de husar. Cine știe de unde s-o fi luat această scînteie, — o privire drept în ochi, o minciună descoperită, o clipă de ezitare? Și iată că zeul se prăbușește în mintea copilului.

Tînărul Adam a fost întotdeauna o copil ascultător. Ceva în el îl făcea să dea înapoi în fața violenței, în fața împotrivirii, a încordării tăcute care toate pot pătrunde în casă. Contribuia la liniștea pe care o dorea ferindu-se de violență, de împotrivire și pentru asta trebuia să se închidă în el însuși, deoarece violența există în fiecare dintre noi. Își acoperea viața cu un văl amăgitor, în timp ce în spatele ochilor lui liniștiți se desfășura o viață bogată, plină. Aceasta nu-l scutea de atacuri dar făcea oarecum ca ele să nu-i dăuneze.

Fratele lui vitreg, Charles, care era doar cu un an și ceva mai tînăr, crescuse asemenea tatălui său. Charles era un atlet înnăscut, avea instinctul ritmului și al organizării, și voința concurentului de a învinge pe ceilalți, fapt care aducea succesul în lume.

Tînărul Charles cîștiga ori de cîte ori se lua la întrecere cu Adam, fie că întrecerea cerea îndemînare, forță sau inteligență vie, și cîștiga cu atîta ușurință încît în scurtă vreme pierdu orice interes pentru competiție și începu să-și caute concurenți printre ceilalți copii. Se născu, astfel, între cei doi băieți o anumită afecțiune care semăna însă, mai curînd, cu o legătură dintre frate și soră decât dintre doi frați. Charles se bătea cu orice băiat care-l ațîța pe fratele-său sau clevea despre Adam și, de obicei, cîștiga. Îl apăra pe Adam de asprimea tatălui său cu minciuni sau chiar luînd vina asupra lui. Charles avea pentru fratele lui dragostea pe care o simți pentru ființe neajutate, pentru căteii cu ochii lipiți sau pentru copiii nou-născuți.

De sub carapacea lui, Adam privea oamenii din lumea înconjurătoare prin tunelul lung al ochilor: tatăl, mai întîi o forță naturală cu un singur picior, pus acolo doar ca să-i facă pe copii să se simtă mai mici și să-și dea seama de prostia lor; iar mai tîrziu — după ce zeul s-a prăbușit — vedea în tatăl lui un polițist înnăscut, un ofițer care poate fi ocolit sau păcălit, dar niciodată provocat,

Tot prin tunelul ochilor, Adam îl vedea pe fratele lui vitreg Charles ca o făptură strălucitoare, care ținea de altă specie, înzestrat cu mușchi și oase, iuțeală și vioiciune, o ființă care trăia cu totul pe alt plan decât el, demnă de admirație, așa cum admiri pericolul pe care ți-l sugerează mersul leneș al unui leopard negru, și care nu putea fi asemuită în nici un fel cu persoana sa proprie. Și lui Adam nu i-ar fi trecut prin minte să se destăinuie fratelui său — să-i vorbească despre dorințele lui, despre visurile cunușii, despre planurile și plăcerile

tăcute care zăceau dincolo de tunelul ochilor — după cum nu și-ar fi împărtășit gândurile unui copac frumos sau unui fazan în zbor. Adam era mulțumit de Charles așa cum o femeie e mulțumită de un diamant mare și depindea de fratele lui, întocmai cum unele femei depind de strălucirea diamantului și de siguranța socială pe care o dă valoarea lui, dar de dragostea, afecțiune, simpatie, nu putea fi vorba.

Față de Alice Trask, Adam avea un sentiment asemănător cu o rușine arzătoare. Nu era mama lui — asta o știa pentru că i se spusese de multe ori. Știa, nu din vorbe ci din tonul cu care se spuneau alte lucruri, că a avut cândva o mamă și că ea făcuse ceva rușinos, cum ar fi să uiți de pui sau să nu nimeriști ținta în pădurice. Ca urmare a greșelii ei, nu se mai afla acolo. Adam se gîdea uneori că, dacă ar putea să știe care era păcatul făptuit de ea, ar fi păcătuit și el la fel și nu s-ar mai afla nici el acolo.

Alice se purta la fel cu cei doi băieți, îi spăla și îi hrănea, restul îl lăsa pe seama tatălui, care îi făcuse cunoscut în mod limpede și pentru totdeauna că educația fizică și intelectuală a copiilor era treaba lui și doar a lui. Chiar și laudele și pedepsele depindeau de el și numai de el. Alice nu s-a plîns niciodată, nu s-a certat, n-a rîs și n-a plîns. Gura ei păstra mereu aceeași linie, nu ascundea nimic și nici nu oferea nimic. Doar odată, cînd era mic, Adam a intrat pe tăcute în bucătărie. Alice nu l-a văzut. Țesea ciorapi și zîmbea.

Adam s-a retras în liniște, a ieșit din casă și s-a dus în pădurice într-un loc ferit, înapoia unei buturugi pe care o cunoștea. S-a cuibărit adînc printre rădăcinile proteguitoare. Adam era tot atît de izbit ca și cînd ar fi văzut-o goală. Respira tulburat, sufocat. Alice fusese goală — zîmbise. Se mira cum de îndrăzneala să fie așa veselă. Un sentiment dureros, plin de pasiune, fierbinte, îl atrăgea spre ea. Nu-și dădea seama despre ce era vorba, de lipsa îmbrățișărilor, a legănărilor, a mîngîierilor, foamea de sîn și sfîrc, de moliciunea poalelor, de vocea cu accente de dragoste și mîngîiere, de sentimentul dulce al nesiguranței — toate acestea erau cuprinse în pasiunea lui, dar el nu-și dădea seama pentru că nu știa că ele există, deci nu le simțea lipsa.

Bineînțeles, s-a gîndit că poate a greșit, că poate o rază jucăușă i-a căzut pe față și i-a încețoșat vederea. A revenit la chipul întipărit în minte și a văzut că ochii zîmbeau. Raza jucăușă putea să-l înșele în privința ochilor sau a gurii, dar nu cu amîndouă deodată. Atunci, ca să-și facă de joacă a început s-o spioneze, așa cum făcea atunci cînd stătea zile întregi nemișcat, ca de piatră, ca să urmărească marmotele în timp ce-și aduceau puii la soare. A spionat-o pe Alice pe ascuns, cu coada ochiului, și constată că era adevărat. Uneori, cînd era singură și știa că e singură, ea lăsa să-i zburde gîndurile într-o grădină și zîmbea. Era minunat să vezi cît de repede putea să-și ascundă zîmbetul, la fel cum marmotele își ascundeau puii.

Adam își tăinuia adînc în tuneluri comoara lui, dar era dispus să plătească pentru această plăcere. Alice începu să găsească daruri — în coșul de lucru, în poșeta cea veche, sub pernă — două flori de scortîșoară, o pană albastră din coada unei păsări, o jumătate de baton de ceară verde de sigiliu, o batistă furată. La început Alice s-a mirat, dar apoi s-a obișnuit, și, cînd găsea cîte un dar nevăzuit, zîmbetul rezervat grădinii apărea și dispărea ca un păstrăv care țîșnește printr-o rază de soare reflectată în apa eleșteului. Nu punea întrebări și nu făcea comentarii.

Tușea din ce în ce mai rău și noaptea tusea ajunsese atît de puternică și supărătoare, încît Cyrus trebui în cele din urmă s-o mute în altă cameră ca să poată dormi. Dar îi făcea vizite des, ținînd pe micul lui picior, desculț și sprijinindu-se de perete. Băieții auzeau și simțeau zgomotul făcut de trupul lui cînd se lăsa să cadă pe patul lui Alice și cînd pleca.

Pe măsură ce creștea, Adam se temea cel mai mult de un singur lucru. Se temea de ziua cînd va fi încorporat în armată. Tatăl lui nu-l lăsa să uite că vremea aceea va veni. Vorbea deseori despre asta. Adam era cel care avea nevoie de armată, ca ea să facă din el un bărbat. Charles era, oricum, aproape bărbat. Charles era bărbat, și încă un bărbat periculos chiar la cincisprezece ani, cînd Adam avea șaisprezece.

3

Afecțiunea dintre cei doi băieți s-a înfiripat odată cu trecerea anilor. Poate că din partea lui Charles dragostea aceasta însemna un sentiment de dispreț, dar un dispreț protector. Într-o seară, băieții jucau țurca în curte, un joc nou pentru ei. Un bețișor ascuțit era așezat pe pămînt, apoi era lovit la un capăt cu o paletă. Bețișorul sărea în sus și trebuia să-l bați cît mai departe.

Adam nu se pricepea la jocuri. Dar printr-un capriciu al vederii și al mișcării, l-a învins pe fratele lui la țurcă. De patru ori a bătut țurca mai departe decît Charles. Pentru el, era o experiență cu totul nouă și fu cuprins de un asemenea val de emoție încît nu mai urmări și nu mai simți starea de spirit a fratelui său, ca de obicei. A cincea oară cînd a lovit țurca, aceasta a zburat zbîrnîind ca o albină, departe pe cîmp. S-a întors voios către Charles și deodată i-a înghețat inima. Ura care-o citi pe chipul lui Charles îl înspăimîntă.

— Cred că a fost o întîmplare, spuse stîngaci. Pun pariu că nu mai pot s-o fac încă o dată.

Charles așeză țurca, o lovi și, cînd aceasta se ridică în aer, se repezi și n-o nimeri.

Se îndreptă încet spre Adam, cu o privire rece și goală. Adam se retrase îngrozit. Nu îndrăzneala să se întoarcă cu spatele și să fugă pentru că fratele lui îl putea ajunge. Se dădu încet îndărăt, cu ochii speriați și gîtlejul uscat. Charles se apropie și îl lovi peste față cu paleta. Adam își acoperi cu mîinile nasul sîngerînd iar Charles îl lovi cu paleta în coaste, făcîndu-l să i se taie respirația, îl pocni în cap și îl lăsă lat. Cînd îl văzu că zace în nesimțire la pămînt, Charles îl izbi puternic cu piciorul în stomac și plecă.

După un timp, Adam își reveni în fire. Respira încet căci îl durea pieptul. Încercă să se așeze, dar căzu înapoi încovoiat de durerea mușchilor stomacului. O văzu pe Alice care se

uita pe fereastră și pe chipul ei citi ceva pe care nu-l observase mai înainte. Nu știa ce era, dar nu era nici blîndețe, nici milă, putea fi ură. Ea văzu că el o privește, lăsa perdeaua la loc și dispăru. Când, în sfîrșit, Adam se ridică de pe jos și se duse la bucătărie chiruit de durere, găsi pregătit pentru el un lighean cu apă caldă și alături un prosop curat. Putu s-o audă pe mama lui vitregă tușind în camera ei.

Charles era înzestrat cu o mare calitate. Nu avea niciodată — dar niciodată — remușcări. Nu a pomenit niciodată de bătaie, de parcă nici nu s-a mai gîndit vreodată la ea. Dar Adam a avut grijă să nu mai cîștige — la nimic. Simțise totdeauna primejdia care-l pîndea din partea fratelui său — dar de data aceasta înțelese că nu trebuia să mai cîștige niciodată, decît dacă ar fi pregătit să-l omoare pe Charles. Lui Charles nu-i părea rău. Arătase doar de ce era în stare. Charles nu i-a spus tatălui său de bătaie iar Adam nu-i spuse nici el și cu siguranță nici Alice, și totuși se părea că știe. În lunile care urmară, se purtă mai cald cu Adam. Îi vorbea mai blînd. Nu-l mai pedepsea. Aproape în fiecare seară îi ținea predici, dar nu cu violență. Dar Adam era mai înspăimîntat de blîndețe decît de vigilență, pentru că i se părea că era pregătit pentru sacrificiu, că se purtau frumos cu el ca înainte de moarte. La fel cum sînt tratate cu blîndețe victimele sacrificate zeilor, astfel încît să meargă bucuroase la moarte, și să nu-i supere pe zei cu nenorocirea lor.

Cyrus îi explică cu blîndețe lui Adam ce însemna a fi soldat. Deși cunoștințele lui își trăgeau obîrșia mai mult din cercetări decît din experiență, știa anumite lucruri și încă destul de exact. Îi povesti fiului său despre demnitatea gravă a unui soldat și cît este de necesar în lumina greșelilor omenești ca slăbiciunile noastre să fie pedepsite. Poate că Cyrus descoperise toate astea în el însuși și acum le spunea. Era cu totul altul decît cel din tinerețe, cu țipetele belicoase și filfiitul de steaguri. Cyrus spunea că soldatul este copleșit de umilințe pentru ca să poată, atunci cînd vine vremea, să nu fie prea revoltat de umilința finală — o moarte neînsemnată și murdară. Cyrus discuta singur numai cu Adam și nu-i dădea voie lui Charles să asculte.

Într-o după-amiază, pe înserat, Cyrus îl luă pe Adam la o plimbare și concluzia întunecată a studiilor și gîndurilor lui ieși la iveală, iar teroarea ei se revărsă asupra fiului căruia îi spuse:

— Trebuie să știi că soldatul este ființa cea mai sfîntă pentru că este cel mai încercat — cel mai încercat din toți. Mă voi strădui să-ți explic. Iată: de-a lungul istoriei, oamenii li s-a spus că a-i omorî pe semenii lor este un păcat care nu poate fi răscumpărat. Fiecare om care ucide trebuie să dispară, pentru că acest lucru e un mare păcat, poate cel mai mare din cîte există. Dar unui soldat îi dăm în mînă puterea de a ucide și îi spunem "Folosește-o cum trebuie, folosește-o cu înțelepciune". Nu-l îngrădim. "Du-te și omoară cît poți mai mulți dintr-o anume categorie de semeni ai tăi. Și te vom răsplăti pentru lucrul ăsta, căci încalci învățătura din copilărie."

Adam își umezi buzele uscate și încercă să întrebe, dar nu izbuti și încercă din nou.

— De ce trebuie să facă asta? De ce?

Cyrus fu adînc mișcat și vorbi cum nu mai vorbise niciodată înainte.

— Nu știi, spuse. Am studiat problemele și poate am priceput cum stau lucrurile, dar habar n-am de ce sînt așa. Nu trebuie să te aștepti să descoperi că oamenii înțeleg ceea ce fac. Atîtea și atîtea lucruri se fac din instinct, așa cum albinele fac miere sau cum vulpea își moaie labele în rîu ca să-i facă pe cîini să-i piardă urma. Vulpea nu știe de ce o face, și care albină își amintește de iarnă sau o așteaptă să vie din nou? Cînd am știut că trebuie să pleci, m-am gîndit să-ți las deschis viitorul ca să descoperi singur toate lucrurile, apoi mi s-a părut că e mai bine să-ți împărtășesc din puținel pe care-l știu ca să te feresc. Ai să te duci curînd — și-a venit vremea.

— Nu vreau, spuse Adam repede.

— Ai să te duci curînd, continuă tatăl lui, fără să-l audă. Vreau să-ți spun toate astea ca să nu fii surprins. Mai întîi au să te dezbrace de haine, dar vor merge și mai departe. Îți vor smulge ultima urmă de demnitate — vei pierde și ceea ce consideri a fi dreptul tău inalienabil de a trăi și de a fi lăsat să trăiești în pace. Te vor face să trăiești, să mănînci, să dormi și să-ți faci nevoile împreună cu alți oameni. Cînd te vor îmbrăca din nou, nu te vei mai putea deosebi de ceilalți. Nu poți purta nici măcar un bilețel prins cu un ac la piept, pe care să scrie: "Ăsta sînt eu, deosebit de ceilalți".

— Nu vreau, spuse Adam.

— După un timp, n-ai să mai gîndești altfel decît gîndesc ceilalți. N-ai să mai știi nici un cuvînt pe care ceilalți nu-l pot rosti. Și vei face anumite lucruri numai pentru că le fac și ceilalți. Vei simți o primejdie în orice deosebire — o primejdie pentru toată gloata de oameni ce gîndesc și acționează la fel,

— Și dacă nu fac așa?

— Da, uneori se întîmplă și asta, spuse Cyrus. Din cînd în cînd unul dintre oameni nu vrea să facă ceea ce i se cere, și știi ce se întîmplă? Întreaga mașină se pune în mișcare cu sînge rece pentru a lichida această deosebire. Îți biciuiește spiritul și nervii, trupul și mintea, cu vergile de fier pînă cînd dispar deosebirile acelea periculoase. Și dacă pînă în cele din urmă nu poți să te dai bătut, te vomită și te lasă afară duhnind — nici nu faci parte dintre ei, dar nici liber nu ești. E mai bine să te supui lor. Fac asta doar ca să se apere. O instituție atît de triumfătoare, illogică, atît de magnific de lipsită de sens cum este armata, nu-și poate îngădui ceva care s-o slăbească. Odată înrolat, dacă vei căuta s-o compari cu alte lucruri și s-o iei în rîs, vei găsi cu timpul, în mod sigur, în ea însăși, o rațiune și o logică și un fel de frumusețe înspăimîntătoare. Un om care o acceptă nu este neapărat un om rău, ba uneori e chiar mai mult. Ascultă-mă pe mine, pentru că eu m-am gîndit mult la toate astea. Sînt oameni care se scufundă în dezagregarea pe care o cere armata, se predau și își pierd personalitatea. Dar aceștia, de la bun început, nu au o personalitate prea deosebită. Poate că și tu ești dintre aceștia. Dar sînt alții care se dau la fund, se lasă amestecați în mocirla comună și apoi se ridică și sînt mai mult ei înșiși decît înainte, pentru că — pentru că au

pierdut nimicnicia vanității și au căpătat toată strălucirea companiei și a regimentului. Dacă poți să te scufunzi atât de jos, te vei putea ridica mai sus decât îți închipui că vei cunoaște o bucurie, o tovărășie asemănătoare cu cea a unei companii de îngeri din cer. Atunci vei cunoaște calitatea oamenilor chiar dacă nu sînt decît o masă amorfă. Dar nu poți cunoaște toate astea dacă nu te scufunzi pînă jos.

În timp ce se înapoiau spre casă, Cyrus o luă la stînga și intră în pădure, printre copaci; se însera.

Deodată Adam spuse:

— Vezi buturuga aceea de acolo, tată? Obişnuiam să mă ascund între rădăcinile ei din partea cealaltă. Mă ascundeam acolo după ce mă pedepseai sau uneori mă duceam acolo doar pentru că eram nenorocit.

— Hai să mergem să vedem locul, spuse tatăl.

Adam îl conduse și Cyrus privi gaura ca un fel de cuib printre rădăcini.

— Îl ştiam de mult, spuse el. Odată, cînd ai dispărut mai multă vreme, m-am gîndit că trebuie să ai un asemenea loc și l-am găsit pentru că mi-am închipuit de ce fel de loc aveai nevoie. Vezi cum e bătătorit pămîntul și cum e smulsă iarba? În timp ce şedeai aici, rupeai bucățele de coajă și le făceai fărîme. Cînd am ajuns aici am știut că așa-i locul.

Adam privea uimit la tatăl său.

— Dar n-ai venit niciodată să mă cauți, spuse el.

— Nu. N-aș fi făcut una ca asta. Înseamnă să împingi lucrurile prea departe. N-aș fi făcut una ca asta. Întotdeauna trebuie să dai omului posibilitatea să aibă o scăpare înainte de moarte. Ține minte! Știam cît de mult de oropseam. Nu voiam să întrec orice limită.

Leșiră în grabă dintre copaci.

— Am atîtea să-ți spun, zise Cyrus. Am să le uit pe cele mai multe. Vreau să-ți spus că soldatul renunță la o seamă de lucruri ca să capete atît de puțin în schimb. Din clipa cînd se naște, împrăjările, legile, regulile și drepturile îl învață pe copil să-și apere viața lui proprie. El o pornește la drum cu acest instinct și totul îl adevărește. Dar cînd devine soldat, trebuie să învețe să încalce toate astea — trebuie să învețe să fie gata să-și dea viața, fără să cîrtească. Și dacă izbutești să înveți asta — și să știi că unii nu pot — atunci ai dobîndit cea mai mare virtute din toate. Ascultă, băiete, spuse Cyrus cu sinceritate, aproape tuturor oamenilor le e frică, și nici nu știu măcar ce le trezește frica — umbre, încurcături, primejdii fără nume și fără număr, teama de o moarte anonimă. Dar dacă reușești să privești lucrurile în față, nu niște umbre, ci moartea adevărată, care poate fi descrisă și recunoscută, moartea de glonț, de sabie, de săgeată sau de lance, atunci nu mai trebuie să-ți fie teamă, sau cel puțin nu în felul în care ți-era înainte. Atunci vei fi un om aparte, atunci cînd ceilalți urlă de groază. Aceasta este marea recompensă. Poate chiar unica. Poate aceasta este puritatea finală înconjurată de murdărie. Aproape că s-a întunecat. Vreau să-ți vorbesc din nou mîine seară, după ce amîndoi ne vom fi gîndit la cele ce ți-am spus acum.

Dar Adam spuse:

— De ce nu-i spui toate astea fratelui meu? Poate că Charles ar vrea să se ducă. El ar fi bun la așa ceva, mult mai bun decît mine.

— Charles n-o să se ducă, spuse Cyrus. N-ar avea nici un rost.

— Dar el ar fi un soldat mai bun decît mine.

— Numai în aparență, zise Cyrus. Nu în interior. Charles nu se teme, deci n-ar putea să învețe nimic despre curaj. Nu cunoaște nimic în afara persoanei lui, așa că n-ar putea niciodată să-și însușească lucrurile pe care am încercat să ți le explic ție. A-l înrola în armată ar însemna să dau frîu liber acestor trăsături de caracter care la Charles trebuiesc îngădite și nu lăsate libere. N-aș îndrăzni să-l las să se ducă.

Adam se plînsese:

— Pe el nu l-ai pedepsit niciodată, l-ai lăsat să-și trăiască viața lui, l-ai lăudat, nu l-ai umilit, și acum îl lași să nu se ducă în armată.

Se opri speriat de cele spuse, speriat de furia, sau disprețul, sau violența pe care ar fi putut să le dezlănțuie vorbele lui. Tatăl nu răspunse. Leși din pădurice cu capul în jos și bărbia sprijinită în piept. Cînd piciorul de lemn izbea pămîntul, șoldul său se mișca monoton. Cînd îi venea rîndul să înainteze, piciorul de lemn descria un semicerc.

Se făcuse întuneric de tot, lumina aurie a lămpilor se revărsa prin ușa deschisă a bucătăriei. Alice apără în prag, se uită afară, căutîndu-i, apoi, cînd auzi pașii neregulați care se apropiau, intră înapoi în casă.

Cyrus merse pînă în pragul bucătăriei, unde se opri și înălță capul.

— Unde ești? Întrebă el.

— Aici, în spatele tău, chiar aici.

— Mi-ai pus o întrebare. Cred că trebuie să-ți răspund. Poate e bine să-ți răspund și poate că nu. Tu nu ești deștept. Nu știi ce vrei. Nu ai o mîndrie proprie. Îi lași pe alții să te calce în picioare. Uneori mă gîndesc că ești un om slab care n-o să ajungă niciodată nimic. Asta îți dă răspuns la întrebare? Te iubesc mai mult. Dintotdeauna. Asta e poate rău că-ți spun, dar e adevărat. Pe tine te iubesc mai mult. Altfel de ce m-aș fi străduit să-ți fac rău? Acum taci și du-te la masă. Am să stau de vorbă cu tine mîine seară. Mă doare piciorul.

La cină, nimeni nu scoase vreun cuvînt. Liniștea nu era tulburată decît de gurile ce sorbeau supă și de dinții care mestecau, iar tatăl său încerca să alunge cu mîna fluturașii care se adunaseră în jurul lămpii de gaz. Adam se gîndea că fratele lui îl urmărește într-ascuns. Surprinsă o strălucire în privirea lui Alice, cînd își ridică brusc ochii. După ce termină de

mîncat, Adam își împinse scaunul îndărăt.

— Mă duc să mă plimb, zise. Charles se ridică.

— Merg cu tine.

Alice și Cyrus îi urmăriră ieșind pe ușă, apoi ea îi puse o întrebare, una din rarele ei întrebări.

— Ce-ai făcut? îi zise ea nervoasă.

— Nimic, răspunse el.

— Ai să-l obligi să se ducă?

— Da.

— El știe?

Cyrus privi fix afară, în întuneric.

— Da, știe.

— N-o să-i placă. Nu-i de el.

— N-are importanță, spuse Cyrus și repetă tare: n-are importanță, iar tonul lui spunea:

Tacă-ți gura. Nu-i treaba ta.

Un moment se lăsă tăcerea, apoi, ca și cum și-ar fi cerut iertare, spuse:

— N-ar fi același lucru, dacă ar fi copilul tău.

Alice nu răspunse.

Băieții coborîră pe drumul întunecos și plin de făgașuri. În față se zăreau cîteva lumini pîlpîind prin casele din sat.

— Vrei să mergem la han să vedem ce mai e pe acolo? întrebă Charles.

— Nu m-am gîndit la asta, zise Adam.

— Atunci la ce naiba te duci să te plimbi noaptea?

— Nu te-a obligat nimeni să vii, răspunse Adam.

Charles se apropie de el.

— Ce ți-a spus astăzi după-amiază? V-am văzut plimbîndu-vă împreună. Ce ți-a spus?

— Mi-a vorbit doar despre armată — ca de obicei.

— Mie nu mi s-a părut chiar așa, zise Charles bănuitor. L-am văzut cum se apleca spre tine și discuta ca între bărbați, nu vorbea pur și simplu, ci discuta.

— Îmi povestea, spuse Adam răbdător, și fu nevoit să-și asigure o respirație regulată, căci o ușoară teamă începuse să-i apese stomacul. Trase cît putu mai mult aer în piept și îl reținu ca să-și biruie frica.

— Ce ți-a spus? întrebă din nou Charles.

— Despre armată și cum e cînd ești soldat.

— Nu te cred, spuse Charles. Mi se pare că ești un lingău și un mincinos. Ce încerci să-mi ascunzi?

— Nimic.

Charles spuse aspru:

— Nebuna de maică-ta s-a înecat. Probabil că s-a uitat la tine. Asta i-a fost de-ajuns.

Adam dădu ușor aerul afară din piept, stăpînindu-și teama întunecată. Rămase tăcut.

Charles strigă:

— Încerci să-l atragi de partea ta! Nu știu ce sfori tragi. Ce mai ai de gînd să faci?

— Nimic.

Charles sări înaintea lui, așa încît Adam fu nevoit să se oprească, cu pieptul aproape lipit de pieptul fratelui său. Adam se dădu înapoi, cu grijă, așa cum te ferești de un șarpe.

— Amintește-ți de ziua lui! strigă Charles. Am avut șaptezeci și cinci de cenți și i-am cumpărat un briceag fabricat în Germania — cu trei lame și tirbușon, cu plăsele de sidef.

Unde-i briceagul ăla? L-ai văzut folosindu-l vreodată? Ți l-a dat ție? N-am văzut să-l fi întrebuițat vreodată. Ai briceagul ăla în buzunar? Ce-a făcut cu el? N-a spus decît "mulțumesc". Și asta-i tot ce am auzit de briceagul nemțesc cu plăsele de sidef care a costat șaptezeci și cinci de cenți.

Vocea îi era plină de furie și Adam simți cum îl cuprinde frica; dar știa că mai avea un moment de răgaz. Văzuse de prea multe ori mașina distrugătoare care dărima tot ce-i stătea în cale. Mai întîi apărea furia, apoi o stăpînire de sine, rece; priviri goale și un zîmbet mulțumit de sine, fără glas, doar o șoptă. După asta, crima se apropia, dar o crimă rece, dibace și miîni care lucrau precis, delicat. Adam își înghiți saliva ca să-și umezească gîtul uscat. Nu putea să se gîndească ce-ar putea să spună ca să fie auzit, pentru că din clipa cînd se lăsa pradă furiei, fratele lui nu mai asculta, nici nu mai auzea. Se proțăpi întunecat în fața lui Adam, mai scurt, mai lat, mai îndesat, dar nu încă în poziție de atac.

La lumina stelelor, buzele lui străluceau umede, dar tot nu-i apăruse zîmbetul iar glasul mai era și acum furios.

— Tu ce-ai făcut de ziua lui? Crezi că n-am văzut? Ai cheltuit șaptezeci și cinci de cenți, sau măcar cincizeci? L-ai adus o corcitură de cățel pe care l-ai găsit în pădurice. Ai rîs ca un prost și ai spus că o să fie un cîine bun de vînătoare. Javra aia doarme în camera lui. Se joacă cu el în timp ce citește. L-a dresat. Dar cuțitul unde e? "Mulțumesc," atîta a spus, "mulțumesc".

Charles vorbise în șoptă și umerii i se lăsară în jos.

Cu un salt disperat Adam se trase îndărăt și ridică mîinile să-și apere fața. Fratele lui înaintă fără șovăire, precis, cu picioarele bine înfipite. Un pumn lansat delicat, ca să măsoare distanța, iar apoi lucru rece, calculat. O lovitură puternică în stomac și mîinile lui Adam căzură; patru pumni în cap. Adam simți că i se sfărîmă osul și zgîrciul nasului. Își ridică din nou mîinile și Charles îl lovi în inimă. În tot acest timp, Adam îl privea pe fratele său la fel cum îl privește condamnatul pe călău, fără speranță, buimăcit.

Deodată, spre propria-i surprindere, Adam lansă un pumn nebunesc în semicerc, gest fără rezultat, lipsit de forță și precizie. Charles se feri și se lăsă în jos, brațul neajutorat i se încolăci în jurul gîtului. Adam își înfășură brațul în jurul fratelui său, se agăță de el, plîngînd în

hohote. Simți cum pumnii colțuroși în stomac îi provoacă greață și totuși se ținea de el. Pentru el, timpul parcă stătea pe loc. Cu trupul simțea că fratele lui se dădea la o parte ca să-l oblige să-și desfacă picioarele. Simți cum își ridică genunchiul, cum trece de genunchiul lui, pe lângă pulpe, pînă îl izbi în testicule și o durere ascuțită, albă, îl săgetă prin tot corpul. Brațele i se desfăcură. Se aplecă și vomită, în timp ce bătaia oarbă continua.

Adam simțea pumnii în tîmple, în obraz, în ochi. Își simțea buzele crăpînd, lovindu-se de dinți, dar i se părea că are pielea îngroșată și insensibilă, de parcă ar fi fost înfășurat în cauciuc gros. Se întreba de ce nu i se moaie picioarele, de ce nu cade, de ce nu-și pierde cunoștința. Bătaia continuă la nesfîrșit. Auzea răsuflarea fratelui său care icnea ca un fierar cînd dă cu barosul și, în lumina bolnăvicioasă a stelelor, îl zărea printre lacrimile amestecate cu sînge care îi curgeau din ochi. Văzu ochii nevinovați, goi, zîmbetul slab pe buzele umede. Văzu toate astea — o străfulgerare de lumină și apoi întuneric.

Charles stătea deasupra lui și gîfîia ca un cîine obosit. Apoi se întoarse și porni grăbit îndărăt, spre casă, frecîndu-și falangele care-l dureau.

Adam își recăpătă repede cunoștința și, odată cu ea, simți teamă. Minte îi plutea într-o ceață dureroasă. Trupul îi era greu și înțepenit de lovături. Dar uită numaidecît de durere. Auzi pași grăbiți pe drum. În el se trezi teama instinctivă și cruzimea șoarecelui. Se ridică cu greu în genunchi și se tîrî de pe drum în șanț. Aici erau vrei treizeci de centimetri de apă și pe margini creștea o iarbă înaltă. Adam se tîrî fără zgomot în apă, cu grijă să nu plescăie.

Pașii se apropiară, încetiniră, se mai îndepărtară puțin, se întoarseră. Din ascunzătoare Adam nu vedea decît o umbră în întuneric. Apoi fu aprins un chibrit și pînă luă foc bățul, izbucni o flăcăriuie albastră care lumină grotesc chipul fratelui lui. Charles ridică chibritul și se uită în jur, iar Adam putu să vadă, în mîna lui dreaptă, toporișca.

Cînd se stinse chibritul, noaptea se făcu mai neagră decît înainte. Charles înaintă încet și aprinse un alt chibrit, pași mai departe și mai aprinse unul. Căuta urme pe șosea. În cele din urmă renunță. Mîna dreaptă se ridică și aruncă toporișca departe pe cîmp. O porni repede spre luminile palide ale satului.

O bună bucată de vreme, Adam zăcu în apa rece. Se întreba ce simțea fratele său, se întreba dacă acum, cînd fierbințeala trecuse, va fi cuprins de panică sau păreri de rău, muștrări de conștiință sau nimic. Toate acestea le încerca Adam în locul lui. Conștiința îl lega de fratele său și simți el durerea acestuia, așa cum altădată îl înlocuia făcîndu-i lecțiile.

Adam se tîrî afară din apă și se ridică în picioare. Rănile îl dureau și mai tare și sîngele i se uscase ca o crustă pe obraz. Se gîndi să rămînă afară în întuneric pînă cînd tatăl lui și Alice se vor duce la culcare. Simțea că nu poate să răspundă la nici o întrebare pentru că nu știa ce să răspundă și, ca să găsească ceva, era greu pentru mintea lui zdruncinată. Ameți și stele verzi îi încinseră fruntea. Își dădu seama că va leșina curînd.

Se tîrî încet pe drum, cu picioarele larg depărtate. În prag se opri să se uite înăuntru. Lampa care atîrna pe lanțul ei din tavan arunca un cerc galben, luminînd-o pe Alice și coșul de lucru de pe masă. În partea opusă, tatăl lui morfolea un toc de lemn, îl muia într-o sticlă de cerneală deschisă și scria într-un registru negru.

Alice își ridică privirea și văzu chipul însingerat al lui Adam. Mîna i se ridică la gură și degetele i se sprijiniră pe maxilarul inferior.

Adam își urcă cu greu piciorul pe prima treaptă, apoi pe a doua și se sprijini de cadrul ușii.

Atunci Cyrus ridică capul. Privi curios, detașat. Își dădu seama cu greu de pricina infirmității. Se ridică mirat. Înfipse tocul de lemn în sticla de cerneală și își șterse degetele de pantaloni.

— De ce a făcut asta? întrebă el blînd.

Adam încercă să răspundă, dar gura îi era încleiată și uscată.

Își linse buzele și acestea începură din nou să sîngereze.

— Nu știu, zise.

Cyrus se repezi la el și îl apucă de braț cu atîta sălbăticie încît Adam se schimonosi și încercă să se elibereze.

— Nu mă minți! De ce a făcut asta? V-ați certat?

— Nu.

Cyrus se aplecă spre el.

— Spune-mi! Vreau să știu. Spune-mi! Va trebui să-mi spui. O să te fac eu să-mi spui! La naiba, totdeauna îl aperi! Crezi că eu nu știu? Crezi că mă protestezi pe mine? Acum spune-mi că de nu, zău că te țin aici în picioare toată noaptea!

Adam căută un răspuns.

— Crede că nu-l iubești.

Cyrus dădu drumul brațului, schiopătă îndărăt spre scaunul lui și se așeză. Mișcă tocul din călimară și se uită absent la registru. Zise:

— Alice, ajută-l pe Adam să se culce. Cred că o să fie nevoie să-i tai cămașa. Dă-i o mînă de ajutor.

Se ridică din nou, se duse la colțul odăii, unde hainele atîrnau în cuie, scoase de sub ele pușca, o verifică dacă e încărcată și ieși șontîc pe ușă.

Alice ridică mîna ca și cum ar fi vrut să-l lege cu o frînghie invizibilă. Dar frînghia se rupse și chipul ei își ascunse gîndurile.

— Du-te în camera ta. Am să aduc un lighean cu apă.

Adam stătea întins pe pat, cu un cearceaf tras pînă la brîu. Alice îi oblojea rănile cu o batistă muiată în apă caldă. Tăcu multă vreme, apoi continuă fraza lui Adam ca și cum nu ar fi fost nici o pauză.

— El crede că taică-su nu-l iubește. Dar tu îl iubești — l-ai iubit întotdeauna.

Adam nu-i răspunse. Ea urmă blînd:

— E un băiat ciudat. Trebuie să-l cunoști — pe dinafară e aspru, numai furie, pînă-l

cunoști.

Se opri să tușească, se chirci și tuși, apoi criza se termină, obraji îi erau roșii și ea era sfârșită.

— Trebuie să-l cunoști, repetă ea. De multă vreme îmi dă mici cadouri, lucruri frumoase pe care nici nu-ți vine să crezi că le observă vreodată. Dar nu mi le dă direct. Le ascunde pe unde știe că am să le găsesc. Și poți să te uiți ore întregi la el și n-o să dea nici cel mai mic semn că el a făcut asta. Trebuie să-l cunoști.

Ea îi zîmbi și Adam închise ochii.

Capitolul 4

1

Charles stătea la barul hanului din sat și rîdea încîntat de anecdotele hazlii pe care le povesteau niște comis-voiajori, rămași acolo peste noapte. Își scoase punga de tutun în care își ținea mărunțișul și dădu de băut oamenilor ca să-i facă să povestească mai departe. Stătea, rînjea și își freca degetele lovite. Cînd voiajorii care primeau să bea de la el și-au ridicat paharele și i-au urât "în sănătatea ta", Charles se simți încîntat. A comandat încă un rînd pentru noii săi prieteni și apoi li s-a alăturat pentru ca să-și facă de cap, în altă parte.

Cyrus ieșise afară în noapte, cuprins de un fel de furie disperată împotriva lui Charles. Îl căută pe fiul său pe drum, apoi se duse să-l caute la han, dar Charles plecase. De bună seamă că dacă l-ar fi găsit în seara aceea, l-ar fi ucis, sau ar fi încercat s-o facă. Un act măreț schimbă mersul istoriei, dar se pare că toate actele o fac în felul lor, pînă și piatra de care te împiedici pe drum, sau respirația întretăiată la vederea unei fete frumoase, sau o unghie căzută în pămîntul grădinii.

Bineînțeles că Charles a aflat destul de repede că tatăl lui îl căuta înarmat cu o pușcă. S-a ascuns timp de două săptămîni și cînd în cele din urmă s-a întors, Cyrus nu mai era hotărît să-l ucidă ci se simțea doar furios și Charles s-a răscumpărat prin mai multă muncă și printr-o umilință falsă, teatrală.

Adam a zăcut patru zile în pat, anchilozat și cu dureri care îl făceau să geamă la fiecare mișcare. În cea de a treia zi, tatăl lui își arătă influența pe care o avea în rîndul militarilor. Aceasta ca un balsam pentru propria sa mîndrie și ca un fel de cadou pentru Adam. În casă, în camera lui Adam, au venit un căpitan de cavalerie și doi sergenți în uniformă de gală, albastră. Doi soldați le țineau caii în prag. Stînd în pat, Adam a fost înrolat, ca simplu soldat, la cavalerie. A semnat angajamentul și a depus jurămîntul sub privirile tatălui său și ale lui Alice. Ochii tatălui său străluceau de lacrimi.

După ce soldații au plecat, taică-său a stat cu el timp îndelungat.

— Am avut motive să te dau la cavalerie, a spus el. Viața în baracă nu e plăcută prea multă vreme. Dar la cavalerie ai ce face. M-am asigurat eu de asta. O să-ți placă să te duci în teritoriul indian. O să aibă loc niște acțiuni. Nu pot să-ți spun de unde știu. O să fie război.

— Bine, tată, spuse Adam.

2

Mi s-a părut întotdeauna straniu că de regulă tocmai oameni ca Adam trebuie să devină soldați. În primul rînd, nu-i plăcea să lupte și nu numai că nu învăța să-i placă violența, așa cum se întîmpla cu unii oameni, dar sila pe care i-o inspira sporea tot mai mult. De cîteva ori, ofițerii l-au urmărit îndeaproape dacă nu cumva trage în aer, dar nu i-au adus nici o învinuire. În timpul celor cinci ani petrecuți în armată, Adam a făcut cele mai multe corvezi dintre toți oamenii din escadron, dar dacă a ucis vreun dușman, a fost numai datorită unui ricoșeu nefericit. Întrucît era un foarte bun trăgător, părea firesc să izbutească să nu nimerească ținta. În acel timp, lupta cu indienii începuse să semene cu o periculoasă vînătoare de animale — triburile erau forțate să se revolte, erau mîinate și decimate, iar nefericiții supraviețuitori erau așezați pe terenuri unde mureau de foame. Nu era o treabă plăcută, dar, dat fiind modul de dezvoltare a țării, trebuia să fie făcută.

Pentru Adam, care nu era decît un instrument și care vedea nu viitoarele ferme, ci doar trupurile sfîrtecate ale unor ființe omenești, războiul era un lucru revoltător și inutil. Cînd trăgea cu arma în așa fel ca să nu nimerească, comitea o trădare față de unitatea lui, dar nu-i păsa. Sentimentul nonviolentei se dezvoltă în el pînă cînd deveni o obsesie care îi adormea simțurile la fel ca oricare altă obsesie. Gîndul că ar putea să provoace orice fel de durere, în indiferent ce scop, îi devenise de neîndurat. Gîndul acesta începu să-l obsedeze, pentru că într-adevăr era o obsesie, pînă ce îi șterse orice alt gînd lăaturalnic. Dar în timpul cît se află în armată, nu vădi nici măcar o umbră de lașitate. Dimpotrivă, a fost citat de trei ori pentru curaj.

Revolta crescîndă împotriva violenței făcu ca pornirile lui să se îndrepte pe un tărîm cu totul diferit. Își riscă viața de mai multe ori ca să aducă răniți. Se oferea să muncească voluntar în spitalele de front, chiar atunci cînd era istovit de corvezile lui zilnice. Camarazii săi îl priveau cu dragoste și dispreț totodată și cu teama ascunsă pe care o au oamenii față de impulsurile pe care nu le înțeleg.

Charles îi scria fratelui său cu regularitate — despre fermă, și despre sat, despre vacile bolnave și o iapă cu mînz, despre pășunea cumpărată și despre hambarul lovit de trăsnet, despre moartea lui Alice, sufocată de tuberculoză, și trecerea tatălui lui într-o funcție perma-

nență și retribuită la birourile Armatei, la Washington. Charles, ca mulți alți oameni care nu pot vorbi, scria din plin. Dădea glas singurății și nedumeririlor sale și așternea pe hîrtie multe lucruri pe care nu le știa despre el însuși.

În timpul cît Adam a fost plecat, el și-a cunoscut fratele mai bine decît înainte, sau după aceea. Prin schimbul de scrisori a luat naștere o apropiere pe care n-ar fi putut să și-o închipuie nici unul dintre ei.

Adam păstra o scrisoare de la fratele lui, nu pentru că o înțelesese în întregime ci pentru că i se păruse că are un subînțeles pe care nu-l putea prinde.

"Dragă frate Adam, scria în epistolă, iau tocul în mînă și sper că ești sănătos — întotdeauna începea așa ca să se obișnuiască treptat cu scrisul. Nu am primit răspuns la ultima mea scrisoare dar bănuie că ai altceva de făcut — ha! ha! Ploaia a venit cînd nu trebuia și a nenorocit florile de măr. N-o să fie prea multe de mîncat la iarna viitoare, dar am să păstrez cît o să pot. Astă seară am curățat casa, e udă și plină de săpun dar probabil că nu-i mai curată. Cum crezi oare că a folosit-o mama așa cum era? Nu mai arată la fel. Ceva se îmbibă în ea. Nu știu ce este, dar nu se curăță. Oricum însă, am împrăștiat murdăria peste tot. Ha! ha!

Tata și-a scris ceva despre călătoria lui? S-a dus tocmai la San Francisco, în California, la o tabără a Armatei. Ministrul de Război o să fie și el acolo și tata o să-l prezinte. Dar pentru tata asta nu-i nimic senzațional. L-a întîlnit pe președinte de trei sau patru ori și chiar a fost la cină la Casa Albă. Mi-ar place să văd Casa Albă. Poate că tu și cu mine o să putem merge împreună cînd o să vii acasă. Tata o să poată să ne primească cîteva zile și oricum o să vrea să te vadă și pe tine.

Cred că ar fi mai bine să-mi caut o nevastă. Chiar dacă eu nu sînt o partidă prea grozavă, ferma e bună și sînt multe fete care ar fi mulțumite cu ea. Ce crezi? Nu mi-ai spus dacă ai să vii să locuiești acasă cînd ai să pleci din armată. Sper că da. Îmi lipsești."

Scrisoarea se oprea aici. Pe pagină era o ruptură și o pată de cerneală, și scrisoarea continua în creion, dar scrisul era diferit. Cu creionul era scris:

"Mai tîrziu. Tocmai aici penița a cedat. Vîrfurile s-au rupt. Va trebui să cumpăr altă peniță în sat — a ruginit de tot."

Cuvintele curgeau apoi mai calm.

"Cred că era mai bine să aștept să iau o peniță nouă și să nu scriu cu creionul. Dar am stat aici în bucătărie cu lampa aprinsă și cred că m-am tot gîndit și s-a făcut tîrziu — după douăsprezece, bănuiesc, nu m-am uitat la ceas. Bătrînul Joe cel negricios a început să cînte în cotețul păsărilor. Apoi balanșorul mamei a început să scîrțîie din toate încheieturile de parcă ar fi stat chiar ea în el. Știi că nu mă las impresionat de așa ceva, dar gîndurile mi s-au întors înapoi, știi tu cum se întîmplă cîteodată. Cred că am să rup scrisoarea asta, la ce bun să scriu asemenea prostii."

De aici încolo cuvintele se învălmășeau ca și cum nu puteau să iasă destul de repede.

"Dacă e vorba s-o arunc, tot atît de bine pot să și pun totul pe hîrtie, scria el în continuare. Casa pare vie, și sînt priviri peste tot, de parcă în spatele ușii ar sta oameni gata să intre dacă nu privesc într-acolo. Mi se face pielea ca de găină. Vreau să spun — vreau să spun — n-am înțeles niciodată — de ce a făcut tata una ca asta. Vreau să zic, de ce nu i-a plăcut briceagul acela pe care i l-am cumpărat de ziua lui. De ce? Era un briceag bun și el avea nevoie de un cuțit bun. Dacă l-ar fi folosit, sau dacă l-ar fi ascuns măcar, sau dacă l-ar fi scos din buzunar și l-ar fi privit, — doar atît ar fi trebuit să facă. Dacă i-ar fi plăcut, nu m-aș fi legat de tine. Trebuia să mă leg de tine. Am impresia că scaunul mamei se balansează nițeluș. Dar nu-i decît lumina. Nu se prinde la mine. Mi se pare că ceva e neterminat. Ca și cum ai termina o treabă pe jumătate, dar nu mai știi ce ai de făcut. Ceva a rămas neterminat. N-ar trebui să mă aflu aici. Ar trebui să rătăcesc prin lume în loc să stau aici într-o fermă bună și să-mi caut o nevastă. E ceva ce nu merge, ceva neterminat, de parcă s-a petrecut prea devreme și ceva a fost uitat. Eu ar trebui să fiu acolo unde ești tu, iar tu aici. N-am mai gîndit niciodată așa. Poate pentru că e prea tîrziu — e mai tîrziu decît credeam. M-am uitat afară și s-au ivit zorile. Nu cred să fi adormit. Cum se poate să treacă atît de repede noaptea? Nu mai pot să mă duc la culcare acum. Oricum, n-aș putea dormi."

Scrisoarea nu era semnată. Poate Charles a uitat că a vrut s-o distrugă și a trimis-o totuși. Dar Adam a păstrat-o un timp și, de cîte ori o recitea, îl treceau fiori reci și nu știa de ce.

Capitolul 5

La fermă, Hamiltonii cei mici creșteau și în fiecare an mai apărea cîte unul. George era un băiat înalt, frumos, blînd și amabil care avea un fel de curtoazie înnăscută. De mic copil era politicos, și cum se spune, "nu-ți dădea bătaie de cap". Moștenise de la taică-său simțul curățeniei; hainele, corpul și părul îi erau întotdeauna îngrijite și niciodată nu părea prost îmbrăcat chiar dacă se întîmpla așa ceva. George era un copil fără vicii și, crescînd, deveni un bărbat fără vicii. Nu i se putea reproșa nici o faptă rea făcută cu bună știință, iar cele fără voie erau cel mult abateri de la buna purtare.

În floarea vîrstei, într-o vreme cînd asemenea lucruri deveniseră cunoscute, s-a descoperit că avea anemie pernicioasă. Se prea poate ca virtutea lui să se fi datorat lipsei sale de energie.

După George, urma Will, îndesat și mărginit. Will nu prea avea imaginație dar era plin de energie. Din copilărie era un muncitor de nădejde, și dacă i se spunea ce să lucreze, era neobosit. Era conservator nu numai în politică, ci, în toate privințele. Considera că ideile sînt

revoluționare și se ferea de ele cu neîncredere și dezgust. Lui Will îi plăcea să trăiască astfel încât nimeni să nu-i găsească nod în papură, și pentru asta se străduia să trăiască la fel ca toată lumea.

Poate că și taică-su avea o parte de vină în faptul că lui Will nu-i plăceau schimbările și variația. Când Will crescuse băiat mare, tatăl lui nu locuia încă de prea mult timp în Valea Salinas ca să fie considerat printre "pionieri". Era de fapt un străin, și încă irlandez. În vremea aceea irlandezii nu erau deloc priviți cu ochi buni în America. Erau disprețuiți, mai ales pe coasta de răsărit, dar ceva din acest dispreț trebuie să se fi strecurat și în apus. Or, Samuel nu era numai multilateral, ci și un om al ideilor și al inovațiilor. În comunitățile mici și izolate, un asemenea om este întotdeauna privit cu neîncredere, pînă ce dă dovadă că nu constituie un pericol pentru ceilalți. Un om luminat ca Samuel putea și poate să provoace o mulțime de necazuri. El ar putea, de pildă, să fie prea atrăgător pentru soțiile bărbaților plicticoși. Apoi, mai erau educația și lecturile lui, cărțile pe care le cumpăra și le împrumuta, cunoștințele lui despre lucruri care nu pot fi mîncate sau purtate, și alături de care nu poți trăi, interesul lui pentru poezie și respectul lui pentru literatura bună. Dacă Samuel ar fi fost un om bogat ca familiile Thornes sau Delmar, cu casele lor mari și Pămînturi întinse, ar fi avut, desigur, o bibliotecă mare.

Familia Delmar avea o bibliotecă — nimic altceva decît cărți în rafturi de stejar. Samuel, tot împrumutîndu-le, citise mai multe cărți din biblioteca Delmarilor decît ei înșiși. În zilele acelea, un om înstărit și educat era bine privit. Putea să-și trimită copiii la colegiu, fără să stîrnească comentarii, putea să poarte vestă și cămașă albă cu cravată în timpul zilei, chiar în mijlocul săptămîinii, putea să poarte mănuși și să-și întrețină unghiile curate. Și întrucît viața și obiceiurile oamenilor bogați erau misterioase, cine știe ce mai erau sau nu în stare să facă? Dar un biet om sărac — ce nevoie avea el de poezie, de pictură sau de muzică pe care n-o putea cînta și după care nu putea dansa? Asemenea lucruri nu-l ajutau să strîngă recolta sau să pună o zdreanță pe fundul copiilor. Și dacă în ciuda tuturor acestora el stăruia, de bună seamă că avea anumite motive care n-ar răbda să fie cercetate.

Să-l luăm de pildă pe Samuel. El schița piesele pe care intenționa să le lucreze din fier sau lemn. Era un lucru bun și de înțeles, chiar de invidiat. Dar pe marginea planurilor făcea alte desene, uneori copaci, alteori chipuri, animale, sau gîze, uneori doar niște semne pe care nu le puteai pricepe defel. Toate acestea îi făceau pe oameni să rîdă stînjeniți. Și, apoi, nu puteai să știi niciodată dinainte ce va gîndi sau ce va spune sau va face Samuel, te puteai aștepta la orice.

În primii cîțiva ani după venirea lui în Valea Salinas, Samuel era privit cu o vagă neîncredere. Și poate că Will, ca băiețel, auzise unele vorbe în prăvălia lui San Lucas. Băieților nu le place ca tatăl lor să se deosebească de ceilalți oameni. Poate că Will a devenit conservator tocmai în perioada aceea. Mai tîrziu, cînd veniră și crescură și ceilalți copii, Samuel aparținea de acum văii și aceasta se mîndrea cu el așa cum se mîndrește cineva că are un păun. Nu se mai temeau de el, pentru că nu sucea capul nevestelor și nu-i obliga să iasă din dulcea lor mediocritate. Valea Salinas începuse să-l iubească pe Samuel, dar la vremea aceea Will era gata format.

Unii indivizi, chiar dacă nu o merită întotdeauna, sînt cu adevărat îndrăgiți de zei. Toate le vin fără nici un efort, de la sine.

Will Hamilton era unul dintre aceștia. Iar darurile pe care le primea, erau din acelea pe care el putea să le prețuiască. De tînăr, Will a fost norocos. Pe cît nu izbutea taică-su să facă bani, pe atît nu reușea Will să nu-i facă. Cînd Will Hamilton a crescut pui și găinile lui au început să se ouă, prețul ouălor a crescut. Încă de tînăr, cînd doi prieteni ai săi, care aveau o mică prăvălie, erau gata să dea faliment, Will a fost solicitat să le împrumute o mică sumă de bani ca să-și acopere datoriile trimestriale și i-au oferit în schimb ă treia parte din beneficii pe o nimica toată. Nu era zgîrcit. Le-a dat ceea ce au cerut. Într-un an prăvălia era din nou pe picioare, dintr-una au făcut două, apoi trei, iar urmașii constituie azi un mare sistem comercial ce domină o bună parte a regiunii.

Will a mai preluat un atelier care primea biciclete și unelte, în schimbul unei datorii. După asta, cîțiva oameni bogați din vale și-au cumpărat automobile iar mecanicul lui le întreținea. Un poet care știa ce vrea și care visa alamă, fontă și cauciuc, a făcut presiuni asupra lui. Numele aceluși poet era Henry Ford, iar planurile lui erau cel puțin ridice dacă nu ilegale. Will a acceptat bombănind exclusivitatea asupra jumătății de sud a văii, iar peste cincisprezece ani valea mișuna de mașini Ford iar Will era un om bogat la volanul unui Marmon.

Tom, cel de a! treilea fiu, era aidoma tatălui lui. Furios din naștere, a trăit ca trăznetul. A venit în viață cu capul înainte. Era nemaipomenit de vesel și de entuziast. El n-a descoperit lumea și oamenii, ci le-a creat. El a fost primul care a citit cărțile tatălui său. A trăit într-o lume strălucitoare, și proaspătă, și tot atît de lipsită de opreliști, ca și grădina Edenului în cea de a șasea zi. Spiritul lui zburda ca un mînz într-o pășune încîntătoare și, mai tîrziu, cînd lumea a ridicat îngrădituri, s-a avîntat împotriva sîrmelor iar cînd l-a înconjurat ultima estacadă, s-a avîntat prin ea și a țîșnit afară. Pe cît de mult era în stare să se bucure, pe atît era de nenorocit alteori ca, de pildă, atunci cînd i-a murit cîinele și i se părea că lumea s-a oprit în loc.

Tom era la fel de inventiv ca și tatăl său, dar ceva mai îndrăzneț. Încea lucruri la care tatăl său n-ar fi cutezat să aspire. Avea și pofte lumești care îi dădeau ghes, dar pe care Samuel nu le avea. Poate tocmai nevoile lui sexuale l-au făcut să rămînă celibatar. Se născuse într-o familie foarte morală. Se prea poate ca visurile și dorințele sale și felul în care și le satisfăcea să-l fi făcut să se simtă nedemn și să se ducă să plîngă pe dealuri. Tom era un amestec plăcut de sălbăticie și blîndețe. Muncea peste puterile omenești, doar ca sfortărea să-i consume impulsurile distrugătoare.

Irlandezii au o calitate deosebită, sînt veseli din fire, dar, totodată, o fantomă severă și

tristă călărește pe umerii lor și le pătrunde în gânduri. Dacă rîd prea zgomotos, ea le astupă gura. Ei se condamnă singuri înainte de a fi învinovați, și asta îi face să fie mereu gata să se apere.

Cînd Tom avea nouă ani, era necăjit că frumușica lui surioară Mollie avea un defect de vorbire. A pus-o să caște gura mare și a văzut că necazul provenea de la o membrană pe care o avea sub limbă.

— Eu pot să te scap de povestea asta, spuse el.

O duse într-un loc secret, departe de casă, își ascuți briceagul de o piatră și tăie ceea ce împiedica vorbirea. Apoi a fugit și i s-a făcut greață.

Casa Hamiltonilor creștea pe măsură ce creștea și familia. Ea fusese ridicată cu gîndul să rămînă neterminată, astfel încît, la nevoie, să se poată adăuga noi aripi. Camera și bucătăria de la început s-au pierdut curînd în vîrtejul adaosurilor.

Între timp Samuel nu devenise mai bogat. Începuse să sufere de o boală grea ce se manifestă la mulți bărbați: "invenția". A inventat o treierătoare mai bună, mai ieftină și cu rezultate mai bune decît oricare alta care putea fi găsită. Brevetarea ei i-a mîncat micul cîștig pe un an. Samuel și-a trimis modelul la un fabricant care i-a respins imediat planurile, dar i-a folosit metoda. În anii următori, a irosit banii cu procesul, și asta nu s-a terminat decît atunci cînd l-a pierdut. Aceasta a fost prima lui experiență dureroasă cu legea, potrivit căreia, fără bani nu poți lupta contra banilor. Dar se molipsise pentru totdeauna de febra invențiilor așa că, an de an, banii pe care îi scotea din treierat și fierărie se duceau pe brevete. Copiii familiei Hamilton erau desculți, aveau pantaloni cîrpiți și hrana era uneori neîndestulătoare, ca să-i ajungă banii pentru desenele pe hîrtie foșnitoare, înfățișînd roți dințate, planuri și elevații.

Unii oameni au o gîndire mai largă, alții una mai îngustă. Samuel și fiii săi, Tom și Joe, aveau o gîndire largă, în vreme ce George și Will gîndeau îngust. Joseph era cel de al patrulea băiat — un fel de copil visător, foarte iubit și protegit de întreaga familie. El a descoperit foarte curînd că o neîndemînare însoțită de un zîmbet era calea cea mai potrivită ca să te ferești de muncă. Frații săi erau cu toții muncitori încercați, de nădejde. Era mai ușor să faci și munca lui Joe decît să-l pui pe el s-o facă. Maică-sa și taică-său îl considerau poet pentru că nu era bun la nimic altceva. Atît i-au băgat în cap ideea asta, încît s-a apucat să scrie versuri curgătoare, ca s-o adeverească. Joe era leneș la munca fizică și probabil și la cea intelectuală. Și-a trăit viața vișînd cu ochii deschiși, iar mama îl iubea mai mult decît pe ceilalți pentru că se gîdea că e neajutorat. În realitate, era cel mai puțin neajutorat, deoarece căpăta întocmai ceea ce dorea și se ostenea cît mai puțin cu putință. Joe era răsfățatul familiei.

În epoca feudală, lipsa de aptitudini la sabie și spadă îi îndrepta pe tineri spre biserică; în familia Hamilton, neîndemînarea lui Joe la muncile fermei și ale fierăriei l-au îndreptat spre o educație mai aleasă. Nu era bolnăvicios sau slab, dar nu putea să ridice greutate; călărea prost și ura caii.

Toată familia rîdea cu afecțiune cînd își aminteau de încercările lui Joe de a învăța să are; prima lui brazdă plină de coturi se întortochea ca un rîu de cîmpie iar cea de a doua nu s-a întîlnit cu prima decît o singură dată și asta doar ca să se încrucișeze cu ea și apoi să se îndepărteze din nou. Treptat a ajuns să se țină departe de toate treburile din fermă. Maică-sa îi lămurea pe toți cum că băiatul era cu capul în nori, ca și cînd aceasta ar fi fost vreo calitate deosebită.

După ce Joe dădu greș în toate muncile, taică-su, deznădăjduit, l-a pus să păzească șaizeci de oi. Aceasta era treaba cea mai ușoară din toate și cea care nu cerea nici o îndemînare deosebită. Tot ce avea de făcut era să stea cu oile. Și Joe le-a pierdut — a pierdut șaizeci de oi și nu le-a putut găsi unde se ascunseseră, la umbră, în fundul unei rișe uscate. După cîte se povestește în familie, Samuel a adunat tot neamul, băieți și fete, și i-a făcut să promită că vor avea grijă de Joe cînd el nu va mai fi, pentru că altfel Joe ar muri de foame.

Presărate printre băieții Hamilton, erau cinci fete: cea mai mare, Una, o fată gînditoare, studioasă, negricioasă; Lizzie — cred că ea ar fi trebuit să fie cea mai mare, pentru că purta numele mamei ei — nu știu prea multe despre ea. Se pare că i s-a făcut repede rușine de familia ei. S-a măritat de tînră și a plecat, iar după aceea n-a mai fost văzută decît la înmormîntări.

Lizzie avea o capacitate de ură și acreală unică printre Hamiltoni. A avut un fiu și cînd acesta s-a făcut mare și s-a căsătorit cu o fată care nu-i plăcea ei, Lizzie n-a vorbit mulți ani cu ea.

Apoi urma Dessie, care rîdea tot timpul, așa încît toți cei care se aflau în apropierea ei erau bucuruși, pentru că era mai vesel să fii cu Dessie decît cu oricine altcineva.

Sora următoare era Olive, mama mea. Și ultima era Mollie, care era o mică frumusețe cu păr blond și ochi violeți.

Aceștia erau Hamiltonii și era aproape un miracol cum Liza, mică și slabă ca o puicuță, i-a născut an de an, i-a hrănit, a copt pîine, le-a făcut haine, le-a dat o educație bună și le-a insuflat o morală de fier.

E uimitor ce mare influență a avut Liza asupra copiilor ei. N-avea nici un fel de experiență de viață, nu era cultivată, și în afară de drumul lung făcut din Irlanda, nu călătorise niciodată. N-avea experiență în relațiile cu alți bărbați decît soțul ei, și le socotea și așa ca o datorie obositoare și uneori dureroasă. O bună parte a vieții și-a irosit-o cu sarcinile și creșterea copiilor. Toată lumea ei intelectuală era "Biblia", cu excepția vorbăriei lui Samuel și a copiilor, dar pe ei nu-i asculta. În acea singură carte era cuprinsă toată istoria și poezia, cunoștințele ei despre oameni și lucruri, etica și morala, și mîntuirea ei. Niciodată n-a studiat și n-a comentat; o citea doar. Numeroasele locuri unde pare-se că cele spuse se contrazic nu o puneau deloc în încurcătură. În cele din urmă, ajunsese să o cunoască atît de bine încît o știa pe dinafară.

Liza se bucura de respectul tuturor pentru că era o femeie bună și crescuse copii buni.

Putea să stea oriunde cu capul sus. Soțul, copiii și nepoții o respectau. Avea o tărie de fier, nu făcea compromisuri, privea toate relele cu un anumit simț al dreptății ceea ce te făcea să o respecti, dar nu să o iubești.

Liza ura băuturile alcoolice cu un zel de neclintit. A bea alcool sub orice formă era considerat ca o crimă împotriva unui Dumnezeu ultragiut. Nu numai că ea însăși nu s-ar fi atins de băutură, dar le refuza și celorlalți această bucurie. Rezultatul firesc a fost că atât Samuel cât și copiii ei erau înclinați spre băutură.

Odată, când era foarte bolnav, Samuel a întrebat:

— Liza, n-aș putea să capăt un pahar de whisky ca să mă înveselească?

Ea și-a ridicat bărbia mică.

— Vrei să te duci în fața tronului lui Dumnezeu mirosind a băutură? Nu se cade! zise ea.

Samuel s-a întors pe o parte și și-a suportat boala fără să se mai înveselească.

Când Liza a ajuns pe la șaptezeci de ani, scaunul începuse să se rărească și medicul i-a spus să ia o lingură de vin de porto ca doctore. Prima lingură a înghițit-o schimonosindu-se, dar se pare că n-a fost chiar atât de rea. Din acel moment, mirosea mereu a vin. Lua totdeauna vinul cu lingura, era oricum o doctore, dar după un timp, când ajunsese la peste un litru pe zi, devenise o femeie mai destinsă și fericită.

Samuel și Liza Hamilton apucaseră să-și vadă copiii mari, aproape adulți, înainte de începutul secolului. Erau o grămadă de Hamiltoni care creșteau la fermă, la răsărit de King City. Erau copii americani, băieți și fete. Samuel nu s-a întors niciodată în Irlanda și, treptat, a uitat-o cu desăvîrșire. Era un om ocupat. Nu avea timp pentru nostalgie. Valea Salinas era tot universul lui. Un drum pînă la Salinas, șazece de mile spre nord, la capătul văii, era un eveniment ce te făcea să ai la ce să te gîndești un an de zile, iar munca neîntreruptă la fermă, hrănitul și îmbrăcatul numeroasei sale familii, îi lua cea mai mare parte a timpului — dar nu tot timpul... Avea multă energie.

Fiica lui, Una, a ajuns o studentă serioasă, închisă și sobră. Era mîndru de spiritul ei independent, cercetător. După ce urmase liceul la Salinas, Olive se pregătea să-și dea examenul. Urma să devină profesoară, ceea ce în Irlanda era o onoare la fel de mare ca aceea de a avea un preot în familie. Joe trebuia să fie trimis la universitate pentru că nu era bun de nimic altceva. Will o pornise pe drumul îmbogățirii la noroc. Tom se lovea ciocnindu-se de lume și își lingea rănile. Dessie învăța croitoria, iar Mollie, Mollie cea frumușică, era clar că se va mărita cu un om înstărit.

Nu putea să fie vorba de certuri pentru moștenire. Deși ferma de pe deal era întinsă, era nespus de săracă. Samuel săpa o fîntînă după alta, dar nu găsea apă pe propriul lui teren. Asta ar fi schimbat situația. Apa i-a fi făcut oarecum bogați. Unicul izvor era un firicel de apă de lîngă casă, pompat din adîncuri; uneori scădea periculos de mult, iar de două ori a secat cu totul. Vitele trebuiau să vină tocmai din capătul fermei ca să se adape și apoi să se întoarcă din nou la pășunat.

În general era o familie întemeiată pe baze solide, stabilă, și puternic înrădăcinată în Valea Salinas, nici mai săracă, nici mai bogată decît multe altele. Era o familie echilibrată, cu conservatorii și radicalii ei, cu visătorii și realiștii ei. Samuel era mulțumit de progeniturile lui.

Capitolul 6

1

După înrolarea lui Adam în armată, și după ce Cyrus s-a mutat la Washington, Charles a rămas singur la fermă. Se lăuda că își caută o soție, dar nu o făcea în mod obișnuit, nu se întâlnea cu fete, nu se ducea la bal, nu căuta să fie sigur că sînt cinstite sau nu și să le convingă treptat să se căsătorească. De fapt, Charles era foarte timid cu fetele. Și la fel ca majoritatea bărbaților timizi, își satisfăcea necesitățile firești cu prostituatele anonime. Un bărbat timid se simte în siguranță cu o femeie ușoară. Întrucît e plătită, și încă dinainte, ea devine o marfă, așa că un bărbat timid poate să fie glumeț cu ea, ba chiar brutal. De asemeni, nu are de ce să se teamă că ar putea fi respins, ceea ce pe un bărbat timid îl paralizează.

Treaba se aranja simplu și destul de discret. Proprietarul hanului ținea trei camere la etajul de sus pentru călători, pe care le închiria fetelor pe cîte două săptămîni. La sfîrșitul celor două săptămîni, un nou grup de fete le înlocuiau. Domnul Hallam, proprietarul hanului, nu se amesteca în acest aranjament. Aproape că putea să spună pe bună dreptate că nu știa nimic despre asta. Lua doar o chirie de cinci ori mai mare pentru cele trei camere. Fetele erau alese, procurate, aduse, supravegheate și jefuite de un proxenet pe nume Edwards, care locuia la Boston. Fetele lui se deplasau într-un circuit lent prin orășelele mici, fără să stea mai mult de două săptămîni într-un loc. Era un sistem foarte bun. Fiecare fată nu stătea în oraș prea multă vreme ca să nu fie luată la ochi, fie de cetățeni, fie de polițiști. Stăteau mai mult în camere și se fereau de locurile publice. Nu li se dădea voie — în caz contrar erau pedepsite cu bătaia — să se îmbete, să facă scandal sau să se îndrăgostească de cineva. Li se servea masa în cameră, iar clienții erau aleși cu grijă. Oamenilor beți nu li se permitea să urce la ele. O dată la șase luni, fiecare fată căpăta o lună de vacanță ca să se îmbete și să-și facă de cap. Dacă o fată nu respecta regulamentul în timpul serviciului, atunci domnul Edwards personal o dezbrăca, o lega fedeleș și o bătea cu cravașa pînă ce mai-mai să-și dea duhul. Dacă faptele se repetau, se trezea în închisoare sub acuzarea de vagabondaj și prostituție publică.

Șederile de numai două săptămîni mai aveau și alt avantaj. Multe fete erau bolnave, și aproape întotdeauna erau plecate când darul lor își făcea incubația la client. Nu era nimeni căruia să-i poți cere socoteală. Domnul Hallam nu știa nimic despre toate astea, iar domnul

Edwards nu apărea niciodată în public în funcția sa. Circuitul acesta al lui era o afacere foarte bună.

Fetele se asemanau foarte mult — mari, leneșe și proaste. Bărbații își dădeau cu greu seama de schimbări. Charles Trask își făcuse obiceiul să se ducă la han cel puțin o dată la două săptămîni, să se urce la etaj, să-și facă treaba repede și să se întoarcă la bar să se îmbete nițeluș.

Casa familiei Trask nu fusese niciodată veselă, dar mai ales de cînd locuia acolo numai Charles, avea un aer trist, părăginit.

Perdelele de dantelă, cenușii, deși curățate, arătau tot mai năclăite și mai umede. Bucătăria era acoperită — pereți, geamuri și plafon — cu un strat de grăsime de prăjeală.

Munca zilnică a nevestelor, care au trăit acolo și curățenia generală făcută de două ori pe an, înlăturară murdăria. Charles făcea rareori mai mult decît să măture. Renunțase la cearceafuri și dormea între pături. La ce bun să cureți casa cînd nu venea nimeni s-o vadă? Doar în nopțile cînd se ducea la han, se spăla și se îmbrăca cu haine curate.

Charles începu să fie bîntuit de un fel de neliniște care îl făcea să se scoale din zori. Lucra la fermă mai mult pentru că se simțea singur. Cînd venea de la muncă, înfuleca mîncare prăjită, iar apoi se ducea la culcare și cădea într-o toropeală digestivă.

Pe chipul lui negricios s-a întipărit seriozitatea lipsită de expresie a omului care se află aproape întotdeauna singur. Frate-său îi lipsea mai mult decît mama sau tatăl. Își amintea oarecum tulbure anii dinainte de plecarea lui Adam, în care vedea niște timpuri fericite, și dorea revenirea lor.

În tot acest răstimp n-a fost niciodată bolnav, afară, bineînțeles, de indigestia cronică de care suferă și acum toți bărbații ce locuiesc singuri, își gătesc ei înșiși și mănîncă fără ca nimeni să le țină tovărășie. Pentru asta înghițea un purgativ puternic căruia i se spunea "Elixirul vieții părintelui George".

În cel de al treilea an de singurătate, i s-a întîmplat un accident. Dezgropa bolovani ca să facă un zid de piatră. Unul, mai bine înfipt, era greu de urnit. Charles s-a tot opintit cu o pîrghie făcută dintr-o bară de fier, dar bolovanul, după ce s-a clintit, a căzut înapoi de cîteva ori. La un moment dat, și-a pierdut răbdarea. Un zîmbet ușor i-a apărut pe față și, cuprins de o furie mută, a început să se lupte cu pietroiul de parcă ar fi fost un om. Și-a înfipt bara de fier adînc sub el și s-a lăsat cu toată greutatea. Bara a alunecat și partea de sus l-a pocnit drept în frunte. Cîteva clipe a zăcut în nesimțire pe cîmp, apoi s-a ridicat și s-a îndreptat spre casă, împleticindu-se, pe jumătate orbit. În frunte avea o rană mare care pornea de la rădăcina părului pînă la un punct, între sprîncene. Cîteva săptămîni a avut capul bandajat, din pricina unei infecții care puroia, dar asta nu-l îngrijora. În vremea aceea, puroiul era considerat benign, o dovadă că rana merge spre vindecare. Cînd rana s-a vindecat, i-a lăsat o cicatrice lungă, încrețită, și în timp ce majoritatea cicatricelor sînt mai albicioase decît pielea înconjurătoare, a lui Charles s-a făcut cafenie. Poate că bara a introdus rugină sub piele făcînd un fel de tatuaj.

Lui Charles nu prea i-a păsat de rană, dar de cicatrice da. Arăta ca o urmă de deget pe frunte. O cerceta adesea, uitîndu-se în mica oglindă de lîngă sobă. Își pieptăna părul în jos pe frunte ca să o acopere cît mai mult cu putință. Îi era rușine de cicatrice; o ura. Devenea neliniștit cînd cineva o privea și se înfuria cînd i se puneă vreo întrebare în legătură cu ea. Într-o scrisoare către fratele său, și-a dezvăluit sentimentele.

Scrisa:

"Arată de parcă cineva m-ar fi însemnat ca pe o vacă. Afurisita se face tot mai întunecată. Poate că pînă vii acasă, o să fie neagră. Nu-mi lipsește decît una în sens invers și o să arăt ca un papistaș în Vinerea Mare. Nu știu de ce mă supără atît. Sînt plin de cicatrice. Asta însă mă face să mă simt de parcă aș fi însemnat. Și cînd mă duc în oraș, ca și la han, toată lumea se uită la ea. Îi aud discutînd despre ea, cînd cred că nu-i aud. Nu știu de ce naiba sînt atît de curioși. Așa stînd lucrurile, nu prea mai am chef să mă duc la oraș."

2

Adam a fost eliberat în 1885 și a pornit spre casă. Ca înfățișare nu prea se schimbaseră. Nu avea o ținută militaroasă. Cavaleria nu l-a influențat, în privința asta. Într-adevăr, unele unități militare se laudă cu o comportare mai liberă.

Adam se simțea ca un somnambul. Este dificil să te desparți de o viață de rutină, chiar dacă o urăști. Dimineața se scula într-o fracțiune de secundă și stătea să aștepte goarna deșteptării. Pulpele simțeau lipsa moletierelor, iar gîtul părea gol fără gulerul strîns. Ajunse la Chicago și acolo, fără nici un motiv, închirie pentru o săptămînă o cameră mobilată, stătu două zile, plecă la Buffalo, se răzgîndi și o porni spre cascada Niagara. Nu voia să se ducă acasă și amîna plecarea cît putea de mult. În mintea lui, acasă nu era un loc prea plăcut. Sentimentele legate de acel loc erau moarte în el și nu avea chef să le readucă la viață. Privi cascada ore în șir. Zgomotul ei îl năuci și îl hipnotiză.

Într-o seară simți o singurătate paralizantă și lipsa oamenilor apropiați din barăci și din corturi. Îi venea să alerge în mijlocul mulțimii, ca să simtă puțină căldură, indiferent de unde. Primul loc public aglomerat pe care-l găsi, fu un mic bar plin de lume și fum. Scoase un oftat de plăcere și aproape că se ghemui în mulțimea de oameni, ca o pisică într-o grămadă de lemne. Comandă whisky, îl bău, îl cuprinse căldura și se simți bine. Nu vedea și nu auzea. Pur și simplu savura contactul cu oamenii. Cînd se făcuse tîrziu și oamenii începuseră să plece, simți iarăși teama de clipa cînd va trebui să se întoarcă acasă. În curînd se trezi singur cu barmanul, care tot freca lemnul barului, încercînd din priviri și gesturi să-l facă pe Adam să plece.

— Mai dă-mi unul, zise el.

Chelnerul scoase sticla. Adam îl observă pentru prima oară. Avea pe frunte un semn ca o fragă.

— Nu-s de pe aici, spuse Adam.

— Aici la cascadă mai toți sînt străini, spuse chelnerul.

— Am fost în armată. La cavalerie.

— Aha, zise chelnerul.

Adam simți deodată că trebuie să-l impresioneze pe omul acesta, să-i intre cumva pe sub piele.

— M-am bătut cu indienii, spuse. Am avut ce vedea.

Cetățeanul nu-i răspunse.

— Fratele meu are și el un semn pe frunte.

Chelnerul atinse cu degetele semnul ca o fragă.

— E din naștere, zise. Crește cu fiecare an. Fratele dumitale are și el așa ceva?

— A lui e de la o tăietură. Mi-a scris cum a fost.

— Ai observat că a mea are formă de pisică?

— Desigur.

— Asta-i și porecla mea. Pisică. O am de cînd mă știu. Se spune că maică-mea s-o fi speriat de o pisică înainte de a mă naște.

— Sînt în drum spre casă. Am plecat de mult. Nu bei ceva?

— Mulțumesc. Unde locuiești?

— La pensiunea doamnei May.

— O știu. Se spune că te umflă cu o supă ca să nu mai poți mânca multă carne.

— Cred că șarlatanii se fac în orice negoț, spuse Adam.

— Cred că da. Oricum, în al meu se fac multe.

— Pun rămașag că e așa, spuse Adam.

— Dar tocmai șmecheria de care am nevoie n-o știu. Și tare aș vrea s-o știu.

— Despre ce-i vorba?

— Cum dracu să te fac să pleci acasă și să mă lași să închid.

Adam îl privi țintă, îl tot privi, dar tăcu.

— Am glumit, spuse chelnerul stingherit.

— Cred că dimineață voi pleca acasă, zise Adam. Acasă la mine.

— Noroc, spuse chelnerul.

Adam traversă orașul întunecat, mărind pasul ca și cînd singurătatea l-ar fi urmărit. Cînd urcă treptele de la intrarea pensiunii, acestea scîrțîiră ca un semnal. Holul era slab luminat de licărirea gălbuie a unei lămpi de petrol, cu o flacără atît de joasă de parcă era gata să se stingă.

Proprietăreasa stătea pe culoar și nasul îi arunca o umbră alungită pe bărbie. Ochii ei reci nu-l slăbiră o clipă pe Adam, ca ochii unui portret pictat din față, iar cu nasul adulmeca cît whisky băuse.

— Noapte bună, spuse Adam.

Nu-i răspunse.

Ajuns la palier, se uită înapoi. Ea stătea cu capul ridicat și de data asta bărbia îi făcea umbră pe gît iar ochii păreau fără pupile.

Camera lui mirosea a praf umezit și uscat de nenumărate ori. Scoase un chibrit și-l frecă de cutie. Aprinse mucle de luminare din suportul său și privi patul — la fel de curbat ca un hamac și acoperit cu o plapumă murdară făcută din bucățele, a cărei umplutură de bumbac ieșea pe la margini.

Treptele de la intrare scîrțîiră din nou și Adam fu sigur că femeia era iarăși pe coridor, gata să-și arate lipsa de ospitalitate noului sosit.

Adam se așeză pe scaun, își puse coatele pe genunchi și își sprijini bărbia în mîini. Un chiriș de jos, de lîngă hol, începu să tușească întruna, spărgînd liniștea nopții.

Adam își dădu seama că nu putea să se întoarcă acasă. Auzise soldați mai vechi povestind cum făcuseră ceea ce-i trecuse și lui prin gînd să facă.

"Pur și simplu, nu puteam suporta. N-aveam nici un loc unde să mă duc. Nu cunoșteam pe nimeni. Am rătăcit de ici-colo și curînd mi-a fost teamă ca unui copil, și fără să mai stau mult pe gînduri m-am trezit că mă rugam de sergent să mă primească înapoi — ca și cînd mi-ar fi făcut un hatîr."

Întors la Chicago, Adam se înrolă din nou și ceru să fie trimis la vechiul lui regiment. În tren, în drum spre apus, oamenii din escadron i se păreau foarte dragi și dorea să fie cu ei.

În timp ce aștepta să schimbe trenul la Kansas City, se auzi strigat și i se înmîină un mesaj — ordin să se prezinte la Washington, la cabinetul ministrului de război. În cei cinci ani Adam s-a obișnuit, mai curînd decît a învățat, să nu se mire de un ordin. Pentru cei din armată, zeei cei sus-puși și îndepărtați de la Washington erau nebuni, iar dacă un soldat voia să-și păstreze mințile întregi trebuia să se gîndească cît mai puțin la generali.

Cînd sosi momentul, Adam își spuse numele unui funcționar și se duse să se așeze într-o anticameră. Tatăl lui îl găsi acolo. Lui Adam îi trebuia cîteva clipe ca să-l recunoască pe Cyrus și ceva mai mult ca să se obișnuiască cu el. Cyrus devenise un om important. Era îmbrăcat ca un domn — haină și pantaloni de stofă neagră, pălărie mare neagră, pardesiu cu guler de catifea, baston cu fildeș pe care-l ținea de parc-ar fi fost o sabie. Cyrus se purta ca o persoană importantă. Vorba lui era înceată și moale, măsurată și calmă, gesturi largi, iar dinții noi îi dădeau un zîmbet de vulpoi, întru totul nepotrivit cu emoția pe care o simțea.

Chiar și după ce înțelese că acela era tatăl lui, tot mirat rămase. Deodată, se uită în jos — nici urmă de picior de lemn — dispăruse. Gamba era țeapănă, genunchiul îndoit, iar piciorul era încălțat într-un pantof de vițel negru, lustruit. Cînd se mișca, șchiopăta, dar nu era șchiopătatul greoi al piciorului de lemn.

Cyrus îi surprinse privirea.

— Mecanic, zise. Se bazează pe articulație. Are un arc. Dacă îmi dau silința, nici nu șchiopătez măcar. Am să ți-l arăt când îl scot. Hai cu mine.

Adam zise:

— Sînt în serviciu comandat. Trebuie să mă prezint la colonelul Wells.

— Știu asta. Eu i-am spus lui Wells să emită ordinul. Haide.

Adam spuse stingherit:

— Dacă nu vă supărați, domnule, cred că e mai bine să mă prezint colonelului Wells.

Tatăl se întoarse.

— Te-am pus la încercare, spuse plin de sine. Voiam să văd dacă în armată mai există astăzi disciplină. Bun băiat. Știam că o să-ți faci bine. Ești bărbat și soldat, băiete.

— Sînt în serviciu comandat, domnule, zise Adam.

Omul acesta era un străin pentru el. Adam simți o ușoară aversiune. Ceva era fals. Iar graba cu care i-au deschis ușile pînă la colonel, respectul lingușitor al ofițerului acela, cuvintele: "Ministrul vă va primi acum, domnule", nu izbutiră să îndepărteze această senzație.

— Fiul meu, simplu soldat, domnule ministru, la fel cum am fost și eu, soldat în armata Statelor Unite.

— Am fost eliberat cu gradul de caporal, domnule, spuse Adam.

Abia auzea schimbul de amabilități. Se gîndea. Acesta era ministrul de război. Nu vede că nu ăsta-i felul obișnuit al tatălui meu? Joacă teatru. Ce s-o fi întîmplat cu el? E caraghios că ministrul nu observă asta.

Se îndreptară spre micul hotel unde locuia Cyrus, iar pe drum acesta îi arătă praveștiile, clădirile, locurile istorice, cu vorbirea curgătoare a unui ghid.

— Locuiesc la un hotel, spuse el. M-am gîndit să închiriez o casă, dar sînt atît de mult plecat încît n-ar fi rentabil. Mai tot timpul sînt prin țară.

Nici funcționarul de la hotel nu observă nimic. El se înclină în fața lui Cyrus, îl numi "senator", și spuse că îi dă lui Adam o cameră, chiar dacă ar fi să dea pe cineva afară.

— Trimite te rog o sticlă de whisky în camera mea.

— Pot să vă trimit și gheață, dacă doriți.

— Gheață! zise Cyrus. Fiul meu e soldat. Își lovește piciorul cu bastonul. Și eu am fost soldat — simplu soldat. La ce ne trebuie gheață?

Adam fu zăpăcit de luxul în care trăia Cyrus. Nu avea numai un dormitor, ci și un salon, iar toaleta era chiar în dormitor, într-o boxă.

Cyrus se așeză într-un fotoliu și oftă. Își ridică pantalonul și Adam văzu mecanismul de oțel, piele și lemn tare. Cyrus desfăcu curelele care îl țineau de ciot și puse piciorul artificial lîngă scaun.

— Uneori pișcă rău, spuse el.

Fără picior, tatăl lui era din nou el însuși, acela de care își amintea Adam. Simțise cum îi mijește în suflet disprețul, dar acum, teama, respectul și animozitatea din copilărie se treziră din nou, i se păru că e iarăși băiețașul care caută să descopere starea de spirit a tatălui, ca să scape de scandal.

Cyrus își pregăti băutura, își bău whisky-ul și își desfăcu gulerul. Se întoarse spre Adam.

— Ei?

— Poftim, domnule.

— De ce te-ai înrolat din nou?

— Nu, nu știu domnule. Așa, pur și simplu.

— Nu-ți place armata, Adam.

— Nu, domnule.

— De ce te-ai întors?

— Nu voiam să mă duc înapoi acasă.

Cyrus oftă și își frecă degetele de brațele fotoliului.

— Vrei să rămii în armată? Întrebă el.

— Nu știu, domnule.

— Pot să fac să te primească la West Point. Am influență. Pot să fac să fii eliberat și să intri la West Point.

— Nu vreau să mă duc acolo.

— Mă înfrunți? Întrebă Cyrus liniștit.

Adam făcu o pauză lungă și întîrzie cu răspunsul; inteligența lui căuta o scăpare înainte de a spune:

— Da, domnule.

— Fiule, mai toarnă-mi niște whisky, spuse Cyrus, iar după ce îl primi, continuă: Mă întreb dacă știi cîtă influență am în realitate. Pot să arunc unui candidat în alegeri voturile Marii Armate așa cum aș arunca un ciorap. Chiar și președintelui îi place să știe ce gîndesc eu despre problemele publice. Pot să facă să cadă în alegeri senatori și pot să culeg posturile ca merele. Pot să ridic un om sau pot să-l distrug. Știi asta?

Adam știa chiar mai mult. Știa că Cyrus se apăra cu amenințări.

— Da, domnule, am auzit.

— Aș putea să te numesc la Washington — sau aș putea chiar să te iau pe lîngă mine — să te învăț ce ai de făcut.

— Mai degrabă m-aș întoarce la regimentul meu, domnule.

Văzu cum umbra înfrîngerii întunecă fața tatălui său.

— Poate am făcut o greșală. Ai învățat rezistența timpă a soldatului. Oftă. O să te trimit la regimentul tău. O să putrezești în barăci.

— Mulțumesc, domnule.

După o pauză, Adam întrebă:

— De ce nu-l aduci aici pe Charles?

— Pentru că eu... Nu, Charles stă mai bine acolo unde e — stă mai bine acolo.

Adam reținu tonul și expresia tatălui său. Avu destul timp să și le amintească, fiindcă a putrezit în barăci. Își amintea că Cyrus era singuratic și izolat — și știa asta.

3

După cinci ani, Charles îl aștepta pe Adam să se reîntoarcă. Văruise camerele și hambarul și când s-a apropiat vremea, a adus o femeie să curețe casa, să o curețe bine de tot.

Era o femeie bătrână, curată și săracă. S-a uitat la perdelele putrezite de praf, le-a aruncat și a făcut altele noi. A scos de pe mașina de gătit grăsimea aflată acolo de la moartea mamei lui Charles. Apoi, a răzuit pereții de o murdărie cafenie, lucioasă, depusă de la grăsimea de gătit și de la lămpile de petrol. A spălat podelele cu leșie și a muiat cearceafurile în sodă, plângându-se tot timpul lui însuși: "Bărbații — animale împutite. Chiar și porcii sînt curați față de ei. Putrezesc în mizeria lor. Nu știu cum de se mărită femeile cu ei. Put ca sifilisul. Uite-te la cuptorul ăsta — are zeamă de plăcintă de pe vremea lui Matusalem."

Charles se mutase într-un șopron ca nările lui să nu fie asaltate de mirosurile imaculate dar neplăcute de leșie, sodă, amoniac și săpun galben. Totuși avea impresia că femeia nu prea era de acord cu felul în care își ținuse el gospodăria. Când, în cele din urmă, aceasta a plecat mormăind din casa strălucitoare, Charles a rămas în șopron. Voia să țină casa curată pentru Adam. În șopronul în care dormea, se aflau uneltele pentru fermă și cele pentru reparații și întreținere. Charles a constatat că putea să-și prepare în timp mai scurt și cu rezultate mai bune bucatele sale prăjite sau fierte, direct pe forjă, decît pe mașina de gătit din bucătărie. Foarele scoteau repede o căldură puternică din cocs. Omul nu trebuia să aștepte să se încălzească mașina de gătit. Se mira cum de nu se gîndise la asta mai înainte.

Charles îl aștepta pe Adam dar Adam nu venea. Poate Adam se sfia să-i scrie. Cyrus a fost acela care i-a comunicat, într-o scrisoare furioasă, despre reangajarea lui Adam împotriva voinței lui. Cyrus spunea totodată că, mai tîrziu, Charles ar putea să-i dea o vizită la Washington, dar nu l-a mai chemat niciodată.

Charles s-a mutat înapoi în casă și a trăit într-un fel de murdărie sălbatică, cu satisfacția de a distruge munca femeii aceleia posomorîte.

Abia peste un an i-a scris Adam lui Charles — o scrisoare stîngace în care își făcea curaj să mărturisească:

"Nu știu de ce m-am înrolat din nou. Parcă altcineva ar fi făcut lucrul acesta. Scrie-mi curînd și spune-mi ce mai faci."

Charles n-a răspuns pînă ce n-a primit patru scrisori îngrijorate și apoi i-a scris cu răceală:

"Oricum, nici nu prea te-am așteptat", și a continuat cu o relatare amănunțită despre fermă și animale.

Timpul și-a împlinit misiunea. Apoi, Charles a scris imediat după Anul Nou și a primit o scrisoare de la Adam scrisă tot imediat după Anul Nou. Se depărtaseră atît de mult unul de celălalt încît nu mai aveau puncte comune sau întrebări pe care să și le pună.

Charles începu să întrețină femeile leneșe, una după alta. Când începeau să-l calce pe nervi, le alunga așa cum ar fi vîndut un porc. Nu-i plăceau și nu-l interesa dacă ele îl plăceau sau nu. Se îndepărtă de sat. Avea legături doar cu hanul și cu poștaşul. Oamenii din sat puteau să nu încuviințeze felul său de viață, dar un singur lucru îi rămăsese și acesta atîrma în balanță mai greu decît viața lui urîtă, chiar și în ochii lor. Ferma nu fusese niciodată atît de bine întreținută. Charles a defrișat terenul, a refăcut zidurile, a îmbunătățit sistemul de scurgere și și-a mărit ferma cu o sută de acri. Mai mult decît atît, planta tutun, iar în spatele casei se ridica impresionant un șopron nou pentru depozitarea acestuia. Iată de ce se bucura de respectul vecinilor. Un fermier nu poate avea o părere proastă despre alt fermier bun. Charles își cheltuia toți banii și toată energia pe fermă.

Capitolul 7

1

Următorii cinci ani Adam și i-a petrecut făcînd lucruri ce se fac în mod obișnuit în armată ca oamenii să nu înnebunească — lustruirea fără sfîrșit a metalului și a tot ce era piele, paradă, instrucție, escortă, ceremonia trompetei și a drapelului, treburi pentru bărbați care nu fac nimic. În 1886 a izbucnit la Chicago marea grevă a lucrătorilor de la fabricile de conserve și regimentul lui Adam a fost îmbarcat în tren, dar greva s-a încheiat înainte de a fi nevoie de ei. În 1886, indienii seminoli, care nu semnaseră niciodată un tratat de pace, începură din nou să se agite și s-a făcut iarăși apel la cavalerie; dar seminolii s-au retras în mlaștinile lor și s-au potolit, iar asupra trupelor a pus din nou stăpînire rutina cea moleșitoare.

Dacă stai și te gîndești, scurgerea timpului este o problemă stranie și contradictorie. Ar fi firesc să presupui că o perioadă de rutină sau un răstimp lipsit de evenimente trebuie să pară nesfîrșit. Așa ar trebui să fie, dar nu este așa. Tocmai perioadele plicticoase, fără evenimente, nu au nici un fel de durată. O perioadă bogată în evenimente, marcată de tragedii, brăzdată de bucurii, o asemenea perioadă pare lungă în amintire. Și dacă ne gîndim bine, e și firesc să fie așa. Lipsa de evenimente nu are jaloane care să marcheze durata. De la nimic la nimic nu

se poate vorbi de vreo scurgere a timpului.

Cea de a doua perioadă de cinci ani s-a terminat pentru Adam mai repede ca el să-și dea seama. Era spre sfârșitul anului 1890 și fusese eliberat cu grad de sergent la Presidio, în San Francisco. Scrisorile dintre Charles și Adam deveniseră o raritate, dar Adam îi scrisese fratelui său chiar înainte de eliberare:

"De data asta, vin acasă", și acesta a fost ultimul mesaj pe care l-a primit Charles de la el timp de trei ani.

În așteptarea primăverii, Adam hoinărește pe râu în sus spre Sacramento, se oprește în valea San Joaquin, iar la sfârșitul iernii nu mai avea bani. Strânse o pătură și o porni încet spre răsărit, umblând uneori pe jos, alteori călătorind împreună cu alți oameni pe tamboanele trenurilor de marfă. Noaptea se alătura nomazilor în taberele de la marginea orașelor. Învăța să cerșească, nu bani, ci doar de mâncare. Fără măcar să-și dea seama, devenise și el un vagabond.

Acum, asemenea oamenilor se găsesc mai rar, dar spre 1900 erau destul de mulți, nomazi, singuratici, care se simțeau bine în situația asta. Unii dintre ei fugeau de răspunderi, alții se simțeau pe nedrept scoși în afara societății. Lucrau câte ceva dar nu pentru multă vreme. Mai furau câte ceva, dar numai hrană, iar uneori îmbrăcăminte de care aveau nevoie, de pe frânghiile de rufe. Erau oamenii de tot felul — instruiți și fără carte, curați și murdari — dar aveau cu toții o trăsătură comună, neastîmpărul. Umblau după căldură, dar se fereau de arșiță și de ger. Primăvara o porneau spre răsărit, dar primul frig îi mîna spre apus și spre sud. Erau frați cu coyotii care, fiind sălbatici, trăiesc prin apropierea omului și a cotețelor lui de găini: stăteau prin apropierea orașelor, dar nu în interiorul lor. Se asociau cu alți oameni câte o săptămînă sau câte o zi, și apoi o luau care încotro.

În jurul micilor focuri la care fierbea ciorba comună, se vorbea în toate felurile, dar niciodată la persoana întîia. Adam auzi despre crearea I.W.W.-ului și despre îngerii lui furioși. Ascultă discutîndu-se filozofie, metafizică, estetică, experiențe impersonale. Tovarășii lui de o noapte se nimereau să fie vreun ucigaș, vreun preot răspopit sau renegat, vreun profesor scos din slujba lui călduță de o facultate idioată, vreun om singuratic care fugea de amintiri, vreun arhanghel decăzut, vreun diavol în misiune, iar fiecare din ei contribuia la discuția din jurul focului cu frînturi de gînduri, la fel cum contribuiau la ciorbă cu morcovi, cartofi, ceapă și carne. Adam învăța tehnica bărbieritului cu o bucată de sticlă spartă și cum să-și facă o părere despre o casă înainte de a bate la ușă și a întinde mîna. Învăța să se ferească de poliția ostilă sau să se înțeleagă cu ea și să aprecieze o femeie pentru căldura inimii.

Lui Adam îi plăcea noua lui viață. Cînd toamna scutură frunzele copacilor, ajunsese tocmai pînă la Omaha și, fără să-și pună vreo întrebare, fără motiv și fără să se gîndească, o porni spre apus și spre sud, trecu munții și ajunsese răsuflînd ușurat în sudul Californiei. Rătăci pe litoral de la granița de nord pînă la San Luis Obispo, și învăța să pescuiască moluște și țipari, scoici și bibani în bălțile lăsate de maree, să dezgroape scoici de rîu din nisip și să prindă un iepure printre dune, cu un laț făcut din undiță. Și zăcea pe nisipul încălzit de soare, numărînd valurile.

Primăvara îl mîna din nou spre răsărit, dar mai încet decît înainte. Vara era răcoroasă în munți, iar muntenii erau buni ca toți oamenii singuratici. Se angajă la o văduvă în apropiere de Denver, împărți cu ea masa și patul, plin de modestie, pînă ce gerul îl mîna din nou spre sud. Merse pe lîngă Rio Grande, trecu de Albuquerque și El Paso și se îndreptă prin Big Bend, prin Laredo spre Brownsville. Învăța cuvinte spaniole privitoare la mîncare și plăceri și mai învăța că și atunci cînd oamenii sînt foarte săraci, au totuși ceva de dat și doresc s-o facă. Căpătă o dragoste pentru cei săraci, pe care nici nu și-ar fi putut-o închipui dacă n-ar fi fost el însuși sărac. Devenise un vagabond experimentat, folosind umiliința ca un principiu de existență. Era slab și ars de soare și se putea depersonaliza într-atît încît să nu trezească nici o umbră de furie sau gelozie. Vocea îi devenise moale și contopise în limbajul său atîtea accente și dialecte încît vorba lui nu părea nicăieri străină. În aceasta constă marea siguranță a vagabondajului, vîlul lui protector. Se urca rareori în trenuri, pentru că aici se manifesta o furie crescîndă față de vagabonzi, datorită violenței pline de minie a I.W.W.-ului, la care se adăugau măsurile aspre luate împotriva lor. Adam a fost arestat pentru vagabondaj. Brutalitatea bruscă a poliției și a prizonierilor l-a speriat și l-a îndepărtat de grupurile de vagabonzi. De atunci încolo, călătorea singur, și avea grijă să fie bărbierit și curat.

Cînd veni din nou primăvara, o porni spre nord. Simțea că perioada de liniște și pace trecuse. Se îndreptă spre nord, spre Charles și spre amintirile din copilărie care începeau să se piardă.

Adam trecu repede peste interminabilul Texas de răsărit, prin Louisiana, pe la hotarele Mississippi-ului și Alabamei și pe la marginea Floridei. Simți că trebuie să se grăbească. Negrii erau destul de săraci ca să fie primitivi, și nu puteau să aibă încredere în nici un alb, oricît de sărac ar fi fost, iar albi săraci se temeau de străini.

Aproape de Tallahassee fu arestat de oamenii șerifului, condamnat ca vagabond și pus să muncească la drumuri. Așa s-au construit șoselele. Pedepsa lui era de șase luni. Fu eliberat și închis imediat din nou, tot pe șase luni. Învăța de data asta cum pot unii oameni să-i privească pe alții ca pe niște animale și că cel mai simplu mijloc de a o scoate la capăt cu asemenea oameni era să te porți ca animalele. Un chip curat, o față deschisă, o privire cinstită — toate acestea băteau la ochi și atrăgeau după sine pedeapsa. Adam gîndea că un om care săvîrșește un lucru urît sau brutal își face rău sie însuși, și pentru asta trebuie să arunce vina asupra cuiva. A fi păzit în timpul lucrului de oameni înarmați, a fi legat cu lanțul de gleznă noaptea, erau simple măsuri de prevedere, dar biciuirile sălbătice la cel mai mic semn de împotrivire, la cea mai mică urmă de demnitate sau rezistență, toate acestea arătau că paznicilor le era teamă de prizonieri, iar Adam știa din armată că un om înfricoșat este un animal periculos. Și Adam, ca oricine în lume, se temea de bici atît în privința trupului cît și a sufletului. Trase o perdea în jurul său. Își șterse orice expresie de pe față precum și lumina din

priviri și nu mai vorbi. Mai târziu nu se mai mira chiar atât de cele ce i se întâmplaseră, cât mai degrabă pentru că putuse să le îndure cu atât de puțină durere. Acum totul i se părea mult mai îngrozitor decât atunci când i se întâmplase. E un triumf al stăpînirii de sine să vezi un om biciuit pînă ce mușchii de pe spinarea lui se întrevăd printre tăieturi, albi și strălucitori, și să nu dai totuși nici un semn de milă, de furie sau de interes. Și Adam a învățat și asta.

Pe oameni mai curînd îi simți la început decît îi vezi. În timpul celei de a doua condamnări la lucru la drumurile din Florida, Adam și-a redus la minimum personalitatea. Nu făcea nici o mișcare, nu sufla o vorbă, devenise aproape nevăzut, atît cît era cu puțință. Iar atîta vreme cît paznicii nu-i simțeau prezența, nu se temea de ei. I-au dat misiunea de a curăța tabăra, de a împărți prizonierilor lăturile, de a umple gălețile cu apă.

Adam așteptă pînă cu trei zile înainte de a doua eliberare. Imediat după amiază, în ziua aceea își umplu gălețile cu apă și se întoarse la pîriu să mai ia. Acolo își umplu gălețile cu bolovani și le scufundă, apoi se lăsă în apă și înotă mult și bine în josul curentului, se odihni și înotă mai departe. Merse și iar merse prin apă pînă pe înserat, cînd își găsi o ascunzătoare sub un mal acoperit cu tufişuri. Nu ieși din apă.

Tîrziu, noaptea, auzi trecînd cîinii polițiști care cercetau ambele maluri ale rîului. Își frecase tare pîrul cu frunze verzi, ca să acopere mirosul de om. Ședea în apă doar cu nasul și ochii afară. Dimineata, cîinii se întoarseră fără a adîmeca nimic, iar oamenii erau prea obosiți ca să cerceteze malurile temeinic. După ce trecură, Adam scoase din buzunar o bucată de friptură de porc muiată în apă și o înfulecă.

Se învățase să nu se grăbească. Majoritatea oamenilor erau prinși pentru că se grăbeau. Lui Adam i-au trebuit cinci zile ca să traverseze mica distanță pînă în Georgia. Nu se lăsă la voia întâmplării, își stăpîni nerăbdarea cu o voință de oțel. Se și mira de ce e în stare.

La intrarea în Valdosta, Georgia, stătu ascuns pînă tîrziu după miezul nopții, pătrunse în oraș ca o umbră, se tîrî pînă în spatele unei prăvălii ieftine, forță încet o fereastră și scoase din lemnul putred șuruburile care țineau lacătul. Apoi puse lacătul la loc, dar lăsă fereastra deschisă. Trebuia să lucreze la lumina lunii care se strecura prin geamurile murdare. Fură o pereche de pantaloni ieftini, o cămașă albă, pantofi negri, pălărie neagră și o haină de ploaie impermeabilă, și probă fiecare articol ca să i se potrivească. Înainte de a se cățăra din nou pe fereastră, se strădui să se asigure că nimic nu era mișcat din loc. Nu se atinsese de ceea ce nu se găsea în cantitate mare. Nici nu căutase măcar sîntarul cu bani. Închise cu grijă fereastra și alunecă din umbră în umbră, la lumina lunii.

În cursul zilei stătu ascuns, iar noaptea o porni să-și caute de mîncare — napi, cîtiva porumbi dintr-o iese, cîteva mere căzute din pom — tot lucruri de a căror lipsă nu puteai să-ți dai seama. Își frecă pantofii cu nisip ca să nu se vadă că erau noi, și își mototoli haina de ploaie ca să pară veche. S-au scurs trei zile pînă ce căzu ploaia de care avea nevoie.

Ploaia începu tîrziu după masă. Adam se ascunse sub impermeabil, așteptînd să se lase întunericul și atunci o porni prin noaptea ploioasă spre orașul Valdosta. Își trăsese pălăria neagră pe ochi, iar impermeabilul galben era strîns în jurul gîtului. Se îndreptă spre gară și privi printr-o fereastră încețoșată de ploaie. Șeful gării, cu vizieră verde și mînci de alpaca negre, stătea aplecat pe ghișeu de bilete și vorbea cu un prieten. Trecură douăzeci de minute pînă ce prietenul plecă. Adam îl văzu pășind pe peron. Trase aer în piept ca să se liniștească și intră.

2

Charles primea foarte puține scrisori. Uneori nu mai trecea pe la poștă săptămîni întregi. În februarie 1894, cînd îi sosi o scrisoare voluminoasă de la un birou de avocatură din Washington, șeful poștei se gîndi că ar putea fi ceva important. Se duse la ferma Trask, îl găsi pe Charles tăind lemne, și îi predă plicul. Și întrucît își dăduse atîta osteneală, așteptă să audă despre ce era vorba în scrisoare.

Charles îl lăsă să aștepte. Citi foarte încet cele cinci pagini, se întoarse și le citi din nou, mișcîndu-și buzele la fiecare cuvînt. Apoi o împături și se îndreptă spre casă.

Șeful poștei îi strigă:

— S-a întîmplat ceva rău, domnule Trask?

— A murit tata, spuse Charles și intră în casă închizînd ușa.

— A fost o grea lovitură pentru el, povesti șeful poștei în oraș. A fost cu adevărat o lovitură. Om tăcut. Nu vorbește mult.

În casă, Charles aprinse lumina, deși nu se întunecase încă. Puse scrisoarea pe masă și se spălă pe mîini înainte de a se așeza să o mai citească o dată.

Nu se găsisese nimeni să-i trimită o telegramă. Avocații îi găsiseră adresa printre hîrțile tatălui. Le părea rău — îi transmiteau condoleanțe. Erau însă și foarte emoționați. Cînd au întocmit testamentul lui Trask, și-au închipuit că s-ar putea întîmpla să aibă cîteva sute de dolari de lăsat fiilor săi. După cum arăta, cam așa credeau ei că stau lucrurile. Dar cînd au controlat conturile lui la bancă, au constatat că avea peste nouăzeci și trei de mii de dolari în bancă și în plus obligațiuni în valoare de zece mii. Atunci și-au schimbat părerea despre domnul Trask. Oameni cu asemenea sume de bani erau bogați. Nu vor avea niciodată griji. Era suficient să întemeieze o dinastie. Avocații îl felicitau pe Charles și pe fratele său Adam. Conform testamentului trebuiau să împartă egal. În afară de bani mai era și o listă a obiectelor personale lăsate de decedat: cinci săbii de paradă date lui Cyrus la diferite congrese al G.A.R.-ului; un ciocan lucrat în lemn de măsline cu o placă de aur pe el, o insignă masonică încrustată cu diamante, dinții de aur pe care și-i scosese cînd și-a pus plăcile, un ceas (de argint), un baston cu măciulie de aur și așa mai departe.

Charles mai citi de două ori scrisoarea și își prinse capul în palme. Se gîndea la Adam.

Voia ca Adam să fie acasă.

Charles era încurcat și supărat. Făcu focul, puse tigaia să se încingă și aruncă în ea bucăți groase de carne de porc sărată. Apoi se întoarse și se uită la scrisoare. Deodată o luă și o puse în sertarul mesei de la bucătărie. Hotărî ca un timp să nu se mai gîndească la problema asta.

Bineînțeles că nu se putea gîndi la altceva, dar un gînd i se tot învîrtea mereu în minte: de unde strînsese atîta?

Cînd două evenimente au ceva comun prin natura lor, prin timpul sau locul unde se petrec, ajungem bucuroși la concluzia că sînt asemănătoare, iar din aceasta închipuim minuni pe care le ținem minte ca să le povestim și altora. Charles nu primise niciodată pînă atunci scrisori aduse la fermă. Cîteva săptămîni mai tîrziu, un băiat alergă pînă aici cu o telegramă. Charles făcu o legătură între scrisoare și telegramă, așa cum facem legătură între două decese anticipîndu-l pe al treilea. Alergă la gară cu telegrama în mînă.

— Ascultă aici, îi spuse el telegrafistului.

— Am citit-o.

— Zău?

— Vine prin cablu, spuse telegrafistul. Eu am scris-o.

— A! Da, sigur. "Am nevoie urgent telegrafic de o sută de dolari. Vin acasă. Adam."

— Plata la destinatar, spuse telegrafistul. Face șazeci de cenți.

— Valdosta. Georgia. N-am auzit niciodată de locul ăsta.

— Nici eu, dar există.

— Spune, Carlton, cum se face să telegrafiezi bani?

— Îmi aduci mie o sută de dolari și șazeci de cenți și eu trimit o telegramă la operatorul din Valdosta care îi plătește lui Adam o sută de dolari. Îmi datorezi și șazeci de cenți.

— Am să plătesc — dar, ia spune, de unde știu eu că e chiar Adam? Cine îl poate împiedica pe vreun altul să-i ridice?

Telegrafistul zîmbi cu superioară îngăduință.

— Iată cum se procedează: îmi dai o întrebare la care nimeni altcineva n-ar cunoaște răspunsul. Eu transmit și întrebarea și răspunsul. Telegrafistul îi pune întrebarea și dacă acesta nu poate răspunde exact, nu primește banii.

— Nu zău, știi că asta-mi place. Trebuie să mă gîndesc la una bună.

— Mai bine gîndește-te să aduci cei o sută de dolari pînă cînd bătrînul Breen nu închide ghișeul.

Charles era încîntat de joc. Se întoarse cu banii în mînă.

— Am găsit întrebarea, spuse.

— Sper că nu-i al doilea nume de botez al mamei. Mulți oameni nu și-l mai amintesc.

— Nu, nu-i asta. Iată: "Ce i-ai dat tatei de ziua lui, înainte de a pleca în armată?"

— E o întrebare bună, dar e lungă al dracului. Nu poți s-o scurtezi la zece cuvinte?

— Cine plătește? Răspunsul este: "un cățel".

— Nimeni n-ar ghici asta, zise Carlton. La urma urmei, tu plătești, nu eu.

— Ar fi nostim să fi uitat, zise Charles. N-ar mai ajunge niciodată acasă.

3

Din oraș, Adam veni pe jos. Cămașa i se murdărise iar hainele cele furate erau mototolite și pătate, deoarece dormise în ele o săptămînă întreagă. Între casă și hambar se opri și trase cu urechea să audă unde-i frate-său, iar după o clipă îl auzi ciocănind la ceva în hambarul cel mare și nou pentru tutun.

— Hei, Charles! strigă Adam.

Ciocănitul încetă și se făcu liniște. Adam avu impresia că fratele lui îl analizează prin crăpăturile hambarului. Apoi Charles ieși repede și se grăbi spre Adam să-i strîngă mîna.

— Cum te simți?

— Bine, spuse Adam.

— Dumnezeule, ce slab ești!

— Bănuiesc că da. Am și îmbătrînit.

Charles îl măsură din cap pînă-n picioare.

— Nu arăți prea înfloritor.

— Nici nu sînt.

— Unde ți-e bagajul?

— N-am.

— Isuse! Unde-ai fost?

— M-am cam plimbat peste tot.

— Ca un vagabond?

— Ca un vagabond.

Deși trecuseră atîția ani de viață care făcuseră să apară zbîrcituri pe fața lui Charles și să i se roșească ochii negri, Adam știa din aduceri aminte că Charles se gîndea la două lucruri — la întrebare și la încă ceva.

— De ce n-ai venit acasă?

— Am vrut să hoinăresc. Nu m-am putut opri. Îmi intrase în sînge. Ai într-adevăr o cicatrice urîță, aici.

— Asta-i cea despre care ți-am scris. Se face din ce în ce mai urîță. De ce n-ai scris? Ți-e foame?

Charles își vîra mîinile în buzunare, le scotea, își pipăia bărbia, se scărpină în cap.

— Poate o să dispară. Am văzut odată un cetățean — un barman — avea una care

semăna cu o pisică. Era un semn din naștere. Porecla lui era Pisică.

— Ți-e foame?

— Da, desigur.

— De-acum încolo ai de gând să stai acasă?

— Eu — cred că da. Vrei să vorbim despre asta acum?

— Eu — cred că da, făcu Charles ca un ecou. Tata a murit.

— Știu.

— De unde naiba știi?

— Mi-a spus șeful gării. De cât timp a murit?

— De vreo lună.

— Dar ce-a avut?

— Pneumonie.

— E îngropat aici?

— Nu. La Washington. Am primit o scrisoare și niște ziare. L-au dus pe un afet cu un steag deasupra. Era de față vicepreședintele, iar președintele a trimis o coroană. Scrie totul în ziare. Sînt și fotografii — o să ți le arăt. Le am pe toate.

Adam studia chipul lui Charles pînă cînd acesta își întoarse privirea.

— Ești supărat de ceva? Întrebă Adam.

— De ce să fiu supărat?

— Mi s-a părut...

— N-am nici un motiv să fiu supărat. Hai, să-ți dau ceva de mîncare.

— Bine. A zăcut mult?

— Nu. A fost o pneumonie galopantă. S-a stins repede.

Charles ascundea ceva. Voia să spună, dar nu știa cum. Se tot ascundea după vorbe. Adam se cufundă în tăcere. Poate așa era mai bine, să tacă și să-l lase pe Charles să se frămînte și să se învîrtă pînă cînd va răbufni.

— Nu prea cred în mesajele din lumea cealaltă, spuse Charles. Și totuși, de unde poți să știi? Unii pretind că au primit mesaje — bătrîna Sarah Whitburn. Se jură. Nici nu mai știi ce să crezi. Tu n-ai primit nici un mesaj, nu-i așa? Spune, ce naiba, ți-ai înghițit limba?

Adam spuse:

— Mă gîndeam și eu.

Și se gîndea cu mirare. "De ce nu mă mai tem de fratele meu? Eram speriat de moarte și acum nu mai sînt. De ce oare? Să fie armata? Sau munca forțată? Sau poate moartea tatei? S-ar putea — dar nu înțeleg." Lecuit de teamă, știa că poate spune orice voia, pe cînd înainte își alegea cuvintele ca să nu provoace scandal. Era o senzație plăcută, aproape ca și cînd el însuși ar fi murit și ar fi înviat.

Intrară în bucătărie, și-o amintea și nu prea. I se părea mai mică și mai întunecoasă.

Adam spuse aproape vesel:

— Charles, am stat și te-am ascultat. Vrei să-mi spui ceva și te învîrtești ca un cîine în jurul cozii. Mai bine dă-i drumul și zi-i ce ai pe suflet.

Ochii lui Charles străluciră de furie. Își ridică capul. Puterea lui dispăruse. "Nu mai pot să-l pocnesc, nu mai pot", gîndi el cu tristețe.

Adam chicoti:

— Poate că nu se cade să te simți bine cînd abia ți-a murit tatăl, dar știi, Charles, niciodată în viață nu m-am simțit mai bine. Niciodată nu m-am simțit atît de bine. Dă-i drumul, Charles. Nu te lăsa coplesit.

Charles întrebă:

— L-ai iubit pe tata?

— Nu-ți răspund pînă nu știu unde vrei să ajungi.

— L-ai iubit sau nu?

— Ce legătură are asta cu tine?

— Spune-mi.

Îndrăzneala cea nouă, creatoare, îl cuprindea tot mai mult pe Adam.

— Ei bine, am să-ți spun. Nu. Nu l-am iubit. Uneori mă speria. Uneori — da, uneori îl admiram, dar cea mai mare parte a timpului îl uram. Acum spune-mi, de ce voiai să știi.

Charles privea în jos, la mîinile sale.

— Nu înțeleg, spuse. Nu-mi intră în cap. Te iubea mai presus de orice pe lume.

— Nu cred asta.

— Nici nu trebuie. Îi plăcea tot ce-i aduceai tu. Pe mine nu mă plăcea. Nu-i plăcea nimic din ce-i dădeam eu. Îți amintești darul pe care i l-am făcut, briceagul? Am tăiat și am vîndut o groază de lemne ca să obțin briceagul ăla. Nici nu l-a luat măcar cu el la Washington. Mai e și acum în biroul lui. Și tu i-ai dat un cățel. Nu te-a costat nimic. Am să-ți arăt o fotografie a cățelului. Era și el la înmormîntare. Îl ținea în brațe un colonel — era orb, nu putea să umble. L-au împușcat după funeralii.

Adam era mirat de tonul violent al fratelui său.

— Nu înțeleg, zise. Nu înțeleg unde vrei să ajungi.

— Eu l-am iubit, spuse Charles.

Și pentru prima oară de cînd și-l amintea Adam, Charles începu să plîngă. Își lăsă capul pe brațe și plînse.

Adam era gata să se îndrepte spre el, cînd o rămășiță din vechea teamă se trezi din nou. Nu, se gîndi, dacă îl ating, va încerca să mă omoare. Se duse spre ușa deschisă și privi afară, în timp ce din spate îl auzea pe frate-său smiorcîindu-se.

Acea parte a fermei aflată în jurul casei nu era frumoasă — nici nu fusese vreodată. Pretutindeni se vedeau gunoaie, domnea neglijența, dezinteresul, lipsa de ordine, nici urmă de flori, iar bucăți de hîrtie și tîndări de lemn erau împrăștiate pe tot terenul. Nici casa nu era drăguță. Era o clădire bine construită pentru adăpostit și gătit. O fermă tristă și o casă tristă,

lipsită de dragoste și neprimitoare. Nu era însă un cămin, un loc de care să-ți fie dor sau la care să te întorci. Deodată, Adam se gândi la mama lui vitregă — la fel de lipsită de dragoste ca și ferma, curată și utilă în felul ei, fără să fie totuși o soție așa cum nici ferma nu constituia un cămin.

Plînsul fratelui său conțeni. Adam se întoarse. Charles privea drept înainte, în gol.

— Povestește-mi despre mama, spuse Adam.

— A murit, ți-am scris.

— Vorbește-mi despre ea.

— Ți-am spus. A murit. E atât de mult de atunci. Nu era mama ta.

Zîmbetul pe care i-l surprinsese odată Adam pe chipul ei, îi reveni în minte. Chipul îi apăru aieva.

Vocea lui Charles pătrunse însă prin această imagine și o sfărîmă.

— Vrei să-mi spui un lucru — nu te grăbi — gîndește-te înainte să-mi răspunzi, poți chiar să nu-mi răspunzi dacă nu vrei să-mi spui adevărul.

Charles mișcă buzele, înainte de a pune întrebarea:

— Crezi că tatăl nostru ar fi putut să fie necinstit?

— Ce vrei să spui?

— Nu-i destul de limpede? Am spus clar. E un singur înțeles pentru cuvîntul necinstit.

— Nu știu, spuse Adam. Nu știu. Nimeni n-a spus una ca asta, niciodată. Uită-te ce-a ajuns. Rămînea peste noapte la Casa Albă. Vice-președintele a venit la funeraliile lui... Arată asta a un om necinstit? Haide, Charles, zi ce-ai vrut să-mi spui din clipa cînd am ajuns aici, se rugă el.

Charles își umezi buzele. Parcă sîngele i se scursese din vine și, odată cu el, toată energia și cruzimea. Vocea îi deveni monotonă.

— Tata a făcut un testament. Ne-a lăsat totul pe din două, mie și ție.

Adam rise.

— Oricum, putem trăi din fermă. Cred că nu vom muri de foame.

— E vorba de peste o sută de mii de dolari, continuă vocea monotonă.

— Ești nebun. Cel mult o sută de dolari. De unde să aibă atîția?

— Nu-i nici o greșală. Salariul său în Armată era de o sută treizeci și cinci de dolari pe lună. Își plătea camera și masa. Cînd era în deplasare, primea cinci cenți la fiecare milă și cheltuieli de hotel.

— Poate că i-a avut tot timpul și noi n-am știut.

— Nu, nu i-a avut tot timpul.

— Atunci de ce să nu scrim la G.A.R. să întrebăm? Cineva de acolo trebuie să știe.

— Nu îndrăznesc, spuse Charles.

— Ascultă! Nu te înfierbînta! Există ceva care se numește speculație. Mulți oameni s-au îmbogățit peste noapte. El cunoștea oameni influenți. Poate că a căpătat o informație bună. Gîndește-te la oamenii care s-au dus în California în goană după aur și s-au întors bogați.

Pe chipul lui Charles se citea nefericire. Vocea lui era atît de scăzută, încît Adam aproape trebui să se aplece ca să-l audă. Suna monoton ca un raport.

— Tatăl nostru a intrat în Armată în iunie 1862. Trei luni a făcut instrucție aici, în statul acesta. Asta înseamnă septembrie. A pornit spre sud. La 12 octombrie a fost lovit în picior și trimis la spital. A venit acasă în ianuarie.

— Nu înțeleg unde vrei să ajungi.

Vocea lui Charles era slabă și bolnăvicioasă.

— N-a fost la Chancellorsville. N-a fost la Gettysburg sau la Wilderness, nici la Richmond sau la Appomattox.

— De unde știi?

— Foaia de demobilizare. Era împreună cu celelalte hîrtii.

Adam oftă adînc. Un soi de bucurie părea să-l izbească în piept cu pumnii. Clătină din cap, aproape că nu-i venea să creadă.

Charles spuse:

— Cum i-au mers oare toate astea? Cum dracu a reușit să-i păcălească? Nimeni nu i-a pus vreodată vreo întrebare. Tu i-ai pus? Eu i-am pus? Mama i-a pus? Nimeni nu i-a pus. Nici măcar la Washington.

Adam se ridică.

— Ce ai de mîncare prin casă? Să încălzesc ceva.

— Am tăiat aseară un pui. O să-l frig dacă poți să aștepți.

— Dar ceva care se face mai repede?

— Niște porc sărat și ouă cîte vrei.

— Asta să-mi dai, zise Adam.

Abandonară subiectul, îl ocoliră mintal, trecură peste el. Cuvintele lor îl ignorau, dar gîndurile lor nu-l părăseau deloc. Voiau să discute despre asta, dar nu puteau.

Charles fripse carne de porc sărată, încălzi fasolea și prăji ouă.

— Am arat pășunea. Am semănat secară, spuse el.

— Cum a mers?

— Bine, după ce am scos pietroaiele. Își atinse fruntea. Asta am căpătat-o încercînd să scot un bolovan.

— Mi-ai scris despre asta. Nu știu dacă ți-am spus că scrisorile tale însemnau foarte mult pentru mine.

— N-ai scris niciodată prea multe despre ce făceai, zise Charles.

— Cred că nu voiam să mă gîndesc la asta. În general erau lucruri destul de urite.

— Am citit în ziare despre campanii. Tu ai participat la ele?

— Da. Nu voiam să mă gîndesc la ele. Nici acum nu vreau.

— Ați omorît indieni?

— Da, am omorît indienii.
 — Cred că nu fac nici două parale.
 — Tot ce se poate.
 — Nu e neapărat necesar să vorbești despre asta dacă n-ai chef.
 — N-am chef.
 Și-au luat masa la lumina lămpii de petrol.
 — Am avea mai multă lumină dacă m-aș învrednici să șterg sticla asta de lampă.
 — Am s-o șterg eu, zise Adam. E greu să te gîndești la toate.
 — O să fie bine că ești din nou aici. Ți-ar place să mergem la han după masa de seară?
 — Ei, om vedea. Poate aș prefera să stau doar așa, un timp.
 — Nu ți-am scris în scrisori, dar la han au fete. Nu știam dacă o să vrei să mergi cu mine acolo. Se schimbă la fiecare două săptămîni. Nu știam dacă o să vrei să mergi să le vezi.
 — Fete?
 — Da, sînt la etaj. La îndemînă. M-am gîndit acum, abia întors acasă...
 — Nu în seara asta. Poate mai tîrziu. Cît iau?
 — Un dolar. Fete drăguțe, cele mai multe.
 — Poate mai tîrziu, spuse Adam. Mă miră că le lasă.
 — Și eu m-am mirat la început. Dar au găsit un sistem.
 — Te duci des?
 — La două, trei săptămîni. E cam plicticos aici, ca bărbat, să trăiești singur.
 — Mi-ai scris odată că te gîndești să te însori.
 — Da, mă gîndeam. Cred că n-am găsit fata potrivită.
 Frații se tot învîrteau în jurul subiectului principal. Din cînd în cînd, erau gata să-l atace, dar băteau repede în retragere și ajungeau din nou la recolte, la bîrfele locale, la politică și sănătate. Știau că vor reveni la el mai devreme sau mai tîrziu. Pe Charles, dorința de a atinge miezul subiectului îl frămînta mai mult, dar avusese timp să se gîndească la el, în vreme ce pentru Adam era un teren nou de gîndire și simțire. Înclina să-l amîne pentru altă dată dar, în același timp, știa că fratele lui nu-i va îngădui.
 La un moment dat îi spuse deschis:
 — Cealaltă problemă s-o discutăm după o noapte de somn.
 — Desigur, dacă așa vrei tu, răspunse Charles.
 Treptat, nu mai avură la îndemînă subiecte lipsite de importanță. Se ocupaseră de toate cunoștințele și de toate evenimentele locale. Discuția lîncezise și timpul trecea.
 — N-ai vrea să ne culcăm? întrebă Adam.
 — Într-o clipă.
 Tăcură, și noaptea se tot foia neliniștită în jurul casei, le dădea ghes și îi grăbea.
 — Mi-ar fi plăcut să asist la funeralii, spuse Charles.
 — Trebuie să fi fost impresionant.
 — Ai vrea să vezi tăieturile din ziare? Le am pe toate la mine în cameră.
 — Nu. Nu în seara asta.
 Charles își întoarse scaunul și-și puse coatele pe masă.
 Spuse nervos:
 — Trebuie să privim lucrurile în față. Putem să amînăm cît vrem, dar, la naiba, trebuie să vedem ce avem de făcut.
 — Știu asta. Voiam doar să am puțin timp să mă gîndesc.
 — La ce bun? Eu am avut timp, o grămadă de timp, și m-am învîrtit în loc. Am încercat să nu mă mai gîndesc la asta, dar tot m-am învîrtit în loc. Crezi că timpul o să ne ajute?
 — Cred că nu. Cred că nu. Despre ce vrei să vorbim mai întîi? Cred că putem să intrăm în miezul problemei. Tot nu ne gîndim la nimic altceva.
 — Banii. Sînt peste o sută de mii de dolari — o avere, spuse Charles.
 — Ce-i cu banii?
 — De unde sînt?
 — De unde să știu eu? Ți-am spus că se poate să fi făcut speculații. Poate i-o fi dat cineva vreo informație bună acolo, la Washington.
 — Tu crezi în așa ceva?
 — Eu nu cred nimic, spuse Adam. Nu știu, așa că ce pot să cred?
 — E o grămadă de bani, răspunse Charles. E o avere care ne-a rămas nouă. Putem să trăim toată viața din ea, sau să cumpărăm o groază de pămînt și să-l facem rentabil. Poate că nu te-ai gîndit la asta, dar sîntem bogați. Sîntem mai bogați decît oricine din împrejurimi.
 Adam rîse.
 — O spui de parcă ar fi o condamnare la închisoare.
 — De unde îi avea?
 — Ce-ți pasă? întrebă Adam. Poate ar trebui, cel mult, să ne hotărîm să profităm de ei.
 — N-a fost la Gettysburg. N-a fost la nici o afurisită de bătălie în tot războiul. A fost lovit în timpul unei hărțuiri. Tot ce a povestit erau numai minciuni.
 — Unde vrei să ajungi? spuse Adam.
 — Mă gîndesc că a furat banii. M-ai întrebat, asta-i ce cred eu, zise Charles amărît.
 — Știi de unde i-a furat?
 — Nu.
 — Atunci de ce crezi că i-a furat?
 — A spus minciuni despre război.
 — Ei și?
 — Vreau să zic că dacă a mințit în privința războiului, putea să și fure.
 — Cum?
 — A avut funcții la G.A.R. — funcții importante. Poate că a vîrît mîna în casa de bani, sau a falsificat acte.

Adam oftă:

— Păi dacă asta-i ce gîndești tu, de ce nu le scrii să le spui? Să controleze actele. Dacă e adevărat, putem da banii înapoi.

Fața lui Charles se schimonosise, iar cicatricea de pe frunte ajunsese neagră.

— Vicepreședintele a venit la funeraliile lui. Președintele a trimis o coroană. Era un șir de mașini de o jumătate de milă și sute de oameni care mergeau pe jos în urma lui. Știi cine erau cei ce purtau coșciugul?

— Unde vrei să ajungi?

— Să presupunem că descoperim că e un hoț. Atunci o să se afle că nu a fost niciodată la Gettysburg sau în altă parte. Atunci toată lumea o să știe că a fost un mincinos și că toată viața lui a fost o mare minciună. Atunci chiar dacă a spus vreodată adevărul, nimeni nu va crede că a fost adevărat.

Adam stătu nemișcat. Ochii lui nu erau tulburați, dar era atent.

— Credeam că-l iubești, spuse calm.

Se simțea ușurat și liber.

— L-am iubit. Îl mai iubesc. De asta urăsc toată povestea — toată viața lui distrusă — distrusă. Și mormîntul — ar putea chiar să-l dezgroape și să-l arunce afară. Avea vocea răgușită de emoție. Nu l-ai iubit deloc? strigă el.

— N-am fost sigur pînă acum, zise Adam. Nu știam nici eu ce simt. Nu, nu l-am iubit.

— Atunci nu-ți pasă dacă viața lui e mînjită și sărmanul lui trup dezgropat și... ah!

Doamne, Dumnezeu!

Mintea lui Adam se străduia să găsească cuvinte în stare să dea glas sentimentelor sale.

— Nu trebuie să-mi pese.

— Nu, nu trebuie, spuse Charles cu amărăciune. Nu, dacă nu l-ai iubit, nu trebuie să-ți pese. Poți face să fie mînjit și mai mult.

Adam își dădea seama că fratele său nu mai era primejdios. Nu-l mai îmboldea gelozia. Toată povara tatălui său atîrna asupra lui, dar era tatăl lui și nimeni nu-l putea elibera de asta.

— Cum o să te simți cînd o să ieși în oraș, după ce toată lumea o să știe? Cum o să privești în ochii oamenilor? întrebă Charles.

— Ți-am spus că nu-mi pasă. N-are de ce să-mi pese, pentru că eu nu cred una ca asta.

— Ce nu crezi?

— Nu cred că a furat banii. Eu cred că în război a făcut exact ceea ce a spus și a fost exact acolo unde a zis că a fost.

— Dar dovada — cum rămîne cu ordinul de demobilizare?

— Nu ai nici o dovadă că a furat. Ai inventat asta doar pentru că nu știi de unde provin banii.

— Actele lui din armată...

— Ar putea să fie greșite. Cred că sînt greșite. Am încredere în tatăl meu, spuse Adam.

— Nu știu cum e posibil.

Adam rise:

— Lasă-mă să-ți explic. Sînt dovezi foarte puternice că nu există Dumnezeu, dar pentru numeroși oameni ele nu sînt atît de puternice ca sentimentul că El există.

— Dar ai spus că nu l-ai iubit pe tata. Cum poți să ai încredere în el dacă nu l-ai iubit?

— Poate că asta-i pricina, spuse Adam rar, căutîndu-și cuvintele. Poate că dacă l-aș fi iubit, aș fi fost gelos pe el. Tu erai. Poate — poate că dragostea te face bănuitor și nesigur. E adevărat că, dacă iubești o femeie — nu ești niciodată sigur de ea, pentru că nu ești sigur de tine însuși? Acum înțeleg destul de clar. Înțeleg cît de mult îl iubeai și ce însemna pentru tine. Eu nu l-am iubit. Poate că el m-a iubit pe mine. M-a pus la încercare, și m-a rănit, și m-a pedepsit, și în cele din urmă m-a trimis ca pe un sacrificiu, poate ca să se răscumpere pentru ceva. Dar pe tine nu te-a iubit, așa că a avut încredere în tine. Poate că... ei, poate că e un fel de balanță.

Charles îl privi mirat.

— Nu înțeleg, zise.

— Eu încerc. E un gînd nou pentru mine. Mă simt bine. Mă simt mai bine decît m-am simțit vreodată în viață. M-am eliberat de ceva. Poate cîndva am să simt și eu ce simți tu, dar acum nu simt.

— Nu înțeleg, repetă Charles.

— Poți să înțelegi că eu nu cred că tata a fost un hoț? Nu cred că era un mincinos.

— Dar actele...

— Nu mă uit la acte. Actele n-au nici o legătură cu încrederea mea în tata.

Charles respira greu.

— Atunci ai să primești banii?

— Bineînțeles.

— Chiar dacă i-a furat?

— Nu i-a furat. Nu putea să-i fure.

— Nu înțeleg, spuse Charles.

— Nu înțelegi? Se pare că asta-i toată taina. Uite, n-am pomenit niciodată de ce spun acum — îți amintești cînd m-ai bătut, exact înainte de a pleca la armată?

— Da.

— Îți mai amintești ce-a urmat? Ai venit înapoi cu o toporișcă să mă omori.

— Nu-mi amintesc prea bine. Trebuie să fi fost nebun.

— Atunci nu știam, dar acum știu — îți apărai dragostea.

— Dragostea?

— Da, spuse Adam. O să folosim banii cum trebuie. Poate o să rămînem aici. Poate o să plecăm — poate în California. Va trebui să ne gîndim ce să facem. Și, bineînțeles, trebuie să-i

ridicăm tatei un monument — unul mare.

— N-aș putea pleca niciodată de aici, zise Charles.

— O să vedem cum merge. Nu e nici o grabă. Instinctul o să ne spună.

Capitolul 8

1

Monștrii se pot naște și din părinți normali, așa cred. Pe unii îi poți vedea, sînt diformi și groaznici, cu capete mari și trupuri firave; unii se nasc fără brațe, fără picioare, alții cu trei mîini, unii cu coadă sau cu gura strîmbă.

Dar acestea sînt accidente, nu e vina cuiva, așa cum se credea odinioară. Cîndva, erau considerați drept o pedeapsă vizibilă pentru păcate ascunse.

Și așa cum există monștri din punct de vedere fizic, nu s-ar putea cumva să se nască și monștri mintali sau psihici? Chipul și trupul le pot fi desăvîrșite, dar dacă o genă imperfectă sau un spermatozoid diform pot produce monștri fizicește, de ce oare n-ar putea produce și un suflet schimonosit?

Monștrii constituie abateri mai mari sau mai mici de la o stare normală acceptată în general. La fel cum un copil se poate naște fără un braț, tot așa se poate naște fără bunătate sau incapabil de a avea conștiință. Un om care își pierde brațele într-un accident trebuie să ducă o luptă grea ca să se adapteze acestei situații, dar unul născut fără brațe suferă doar pe jumătate, doar de pe urma oamenilor care îl consideră straniu. Dat fiind că n-a avut niciodată brațe, nu le simte lipsa. Uneori, în copilărie, ne închipuim cum ar fi dacă am avea aripi, dar aceasta nu ne îndreptățește să presupunem că păsările simt la fel. Unui monstru, cei normali trebuie să-i pară monstruoși, pe cînd cei asemănători lui i se par normali. Pentru monstrul interior, lucrurile trebuie să fie și mai neclare, întrucît nu are nici un element vizibil cu care să se compare cu ceilalți. Unui om născut fără conștiință, un om torturat de conștiință trebuie să-i pară ridicol. Pentru un criminal, cîntecul e o nebunie. Nu trebuie să uităm că un monstru nu este decît o abatere și că, pentru un monstru, normalul este monstruos.

Eu sînt încredințat că Cathy Ames s-a născut cu anumite înclinări sau lipsită de alte înclinări care au condus-o și i-au dat ghes toată viața. Un braț al balanței fusese construit greșit, o roțiță nu era la locul ei. Nu era la fel ca alți oameni, n-a fost niciodată, încă de la naștere. Și întocmai cum un infirm învață să se folosească de infirmitatea lui ca să devină mai abil decît cei normali într-un domeniu limitat, tot așa și Cathy, făcînd uz de infirmitatea ei, a creat în jurul ei o agitație dureroasă și uluitoare.

Era o vreme cînd o femeie ca ea ar fi fost considerată posedată de diavol. Ar fi fost descîntată, ca să se alunge spiritul răului, și după multe încercări neizbutite ar fi fost arsă pe rug, ca vrăjitoare, spre binele comunității. Singurul lucru care nu i se poate ierta unei vrăjitoare este capacitatea ei de a întrista oamenii, de a-i dădea să se simtă neliniștiți și stînjiți, ba chiar invidioși.

Ca și cînd natura ar fi ascuns o cursă, Cathy a avut de la început un chip nevinovat. Părul auriu și frumos; ochii mari, căprui, cu pleoapele de sus lăsate, îi dădeau o privire misterios de somnoroasă. Avea nasul delicat și subțire, pomeții obrazilor, înalți și depărtați, se terminau într-o bărbie mică, ce dădea feței ei o formă de inimă. Avea gura bine conturată, cu buze pîine, dar neobișnuit de mică —, boboc de trandafir, cum i se spunea. Urechile îi erau foarte mici, fără loburi și atît de apropiate de cap încît, chiar atunci cînd se pieptăna cu părul ridicat abia puteau fi observate. Erau ca niște fluturași gingași lipiți de cap.

Cathy a avut întotdeauna o figură de copil, chiar și după ce a crescut, subțire, cu brațe și mîini delicate — mîini micuțe. Pieptul nu i s-a dezvoltat niciodată prea mult. Înainte de pubertate, sfîrcurile îi erau rămase înăuntru. Cînd au început să o doară, pe la vîrsta de zece ani, mama ei a trebuit să i le scoată, măsîndu-le. Avea un trup de băiat, șolduri mici, pulpe zvelte, dar gleznelor le avea subțiri și drepte, fără să fie fragile. Picioarele îi erau mici, rotunde și îndesate, cu pernțe la încheieturi, ca niște mici copite. A fost un copil drăguț și a devenit o femeie drăguță. Avea o voce cu răgușeli blînde și o putea face așa de dulce, încît să devină irezistibilă. Dar în gîtlejul ei trebuia să fi existat și o coardă de oțel, pentru că atunci cînd voia, vocea lui Cathy tăia ca o lamă.

Pe vremea cînd era copil, avea ceva care atrăgea atenția, oamenii întorceau capul, apoi o priveau din nou, tulburați de ceva straniu. Ochii ei exprimau ceva care dispărea cînd te uitai a doua oară. Se mișca ușor și vorbea puțin, dar nu se putea să intre într-o încăpere fără ca privirile tuturor să nu se îndrepte spre ea.

Făcea ca cei din jur să se simtă stînjiți, dar nu atît încît să dorească să fugă de ea. Bărbați și femei voiau să analizeze, să se afle aproape de ea și să încerce să descopere ce anume stîrnea acea tulburare pe care ființa ei o provoca atît de subtil. Și întrucît asta i se întîmpla dintotdeauna, Cathy nu găsea că e straniu.

Cathy se deosebea de alți copii în multe privințe, dar îndeosebi printr-un anumit lucru. Majorității copiilor le e groază de asemenea deosebiri. Ei vor să arate, să vorbească, să se îmbrace și să acționeze la fel ca toți ceilalți. Chiar dacă stilul îmbrăcăminte este absurd, pentru un copil este dureros și trist să nu poarte o asemenea absurditate. Dacă s-ar accepta coliere din cotlete de porc, copilul care n-ar purta cotlete de porc ar fi trist. Această sclavie față de grup se extinde firesc asupra oricărei acțiuni, sociale sau de alt gen. Copiii folosesc această uniformitate protectoare pentru siguranța lor.

Cathy n-avea nimic din toate astea. Nu era niciodată la fel cu ceilalți în îmbrăcăminte sau în comportare. Purta ce-i plăcea. Rezultatul era că adesea alți copii o imitau.

Cînd crescui mai mare, grupul, banda, oricum i-ai spune unei adunături de copii, începu

să bănuiască ceea ce adulții simțeau, și anume că avea ceva straniu. După un timp nu i se mai alătură decât o singură persoană. Grupurile de băieți și fete se fereau de ea ca și când ar fi răspîndit un pericol necunoscut.

Cathy era o mincinoasă, dar nu mințea așa cum mint majoritatea copiilor. La ea nu era vorba de minciuni născocite în imaginație, cînd lucrul închipuit este povestit și, ca să pară mai real, este înfățișat ca real. Aceasta nu este decât o abatere obișnuită de la realitatea exterioară. Eu cred că deosebirea dintre o minciună și o poveste este că povestea nu folosește capcanele și iluzia realității decât în interesul ascultătorului, ca și al povestitorului. O poveste nu conține în ea însăși nici o sursă de cîștig sau de pierdere. În timp ce o minciună este un mijloc de profit sau de scăpare. Potrivit acestei definiții, un scriitor de povești e un mincinos — dacă obține succese financiare.

Minciunile lui Cathy nu erau niciodată nevinovate. Scopul lor era să o scape de pedeapsă, de muncă sau de răspundere, sau să-i aducă vreun profit. Cei mai mulți mincinoși sînt prinși fie pentru că uită ce au spus, fie pentru că minciuna lor este pusă deodată față în față cu un adevăr de necontestat.

Dar Cathy nu-și uita minciunile și născocise cea mai bună metodă de a minți. Se ținea destul de aproape de adevăr, așa ca să nu poți fi sigur niciodată.

Mai avea încă două metode — fie să împăneze minciunile cu adevăr, fie să spună un adevăr ca și cum ar fi spus o minciună. Dacă cineva este acuzat că a spus o minciună, și se dovedește că a fost de fapt un adevăr, acest lucru reprezintă un precedent care va dăinui mult timp și care va acoperi multe alte neadevăruri.

Cathy fiind unicul copil, mama ei nu avea la îndemînă în familie un termen de comparație. Credea că toți copiii erau ca al ei. Și întrucît toți părinții sînt îngrijorați de copiii lor, ea era convinsă că toți prietenii ei aveau aceleași probleme.

Tatăl lui Cathy nu era chiar atît de sigur. El conducea o mică tăbăcărie într-un oraș în Massachusetts, care îi asigura o viață îndestulată, cu condiția să muncească din greu. Domnul Ames avea prilejul să cunoască alți copii în afara locuinței și simțea că fata lui nu era la fel ca ceilalți copii. Era o treabă pe care mai degrabă o simțea decât o știa. Era neliniștit din pricina fiicei sale, dar n-ar fi putut să spună de ce.

Aproape oricine pe lumea asta are gusturi și impulsuri, emoții regulate, insule de egoism, pofte carnale de-abia ascunse. Iar majoritatea oamenilor, fie că-și stăpînesc asemenea tendințe, fie că le dau frîu pe ascuns. Cathy nu numai că știa de aceste impulsuri ale altora, dar știa cum să se folosească de ele. Se prea poate ca ea să fi crezut că acestea sînt singurele impulsuri ale ființelor umane întrucît, pe cît de neobișnuit de ageră era în anumite privințe, pe atît era de oarbă în privința altora.

Cathy a învățat de foarte tînăra că sexualitatea cu tînjeala, durerile, geloziiile și opreliștile care o însoțesc, este impulsul cel mai tulburător al oamenilor. Și pe vremea aceea, era și mai tulburător decât este acum, pentru că subiectul nu putea fi și nu era pomenit. Fiecare închidea în el acest mic iad, în timp ce în public pretindea că nu există — iar cînd era prins asupra faptului, se dovedea cu totul neajutorat. Cathy a învățat că prin mînuirea și folosirea acestei laturi a oamenilor putea căpăta și păstra puterea aproape asupra oricui. Era în același timp o armă și o amenințare. Era ceva irezistibil. Și întrucît se pare că ea nu a fost niciodată sclava unui asemenea sentiment de neajutorare oarbă, se prea poate să fi suferit puțin de pe urma lui și să fi simțit într-adevăr dezgust față de cei ce-l aveau. Și, dacă te gîndești, avea și dreptate într-un fel.

Cîtă libertate ar putea avea bărbații și femeile dacă nu ar fi în permanență păcăliți și atrași în cursă, stăpîniți și torturați de sexualitatea lor! Singurul defect al acestei libertăți este că, fără așa ceva, nu am fi oameni. Am fi niște monștri.

La vîrsta de zece ani, Cathy află cîte ceva despre forța impulsului sexual și începu să-l experimenteze. Ea prevăzu totul cu sînge rece, presimțind greutățile și pregătindu-se pentru ele.

Jocurile sexuale ale copiilor au existat dintotdeauna. Cred că orice băiat normal a înghesuit o fetiță într-un loc umbros, lîngă o iesză, sub o salcie, într-un canal, sub un drum, — sau măcar a visat să facă așa ceva. Aproape toți părinții sînt puși în fața acestei probleme, mai devreme sau mai tîrziu, și copilul este fericit dacă părinții își amintesc de propria lor copilărie.

În vremea copilăriei lui Cathy, era totuși mai greu. Părinții negau asemenea manifestări la ei înșiși și erau îngroziți cînd le descopereau la copiii lor.

2

Într-o dimineață de primăvară, cînd ultimele picături de rouă străluceau în soare pe iarba tînăra, cînd căldura se strecura în pămînt și făcea să crească păpădiile galbene, mama lui Cathy termina de întins pe frînghie rufele spălate. Familia Ames locuia la marginea orașului, iar în spatele casei erau un hambar, o remiză, grădina de zarzavat și un grajd pentru doi cai.

Doamna Ames își aminti că o văzuse pe Cathy îndreptîndu-se spre hambar. Ea o strigă și, neprimind nici un răspuns, se gîndi că probabil i se păruse. Era gata să intre în casă, cînd auzi un chicotit din remiză.

— Cathy! strigă ea.

Nici un răspuns. Fu cuprinsă de neliniște. Căută să-și amintească cum suna acel chicotit. Nu fusese glasul lui Cathy. Cathy nu era veselă.

Nu se știe cum și de ce se înspăimîntă un părinte. Desigur că adeseori teama apare fără nici un motiv. Și asta se întîmplă cel mai des la părinții cu un singur copil, părinți care sînt îngroziți la gîndul că s-ar putea să-l piardă.

Doamna Ames rămase nemișcată, ascultînd. Auzi vorbe rostite în șoaptă și se îndreptă repede spre remiză. Ușa dublă era închisă. Murmurul vocilor venea dinăuntru, dar nu recunoștea vocea lui Cathy. Făcu un pas grăbit înainte, trase ușile și lumina soarelui năvăli înăuntru. Îngheță, cu gura căscată, la ceea ce văzu. Cathy stătea culcată pe podea, cu fusta trasă în sus. Era goală pînă la brîu, iar lîngă ea stăteau în genunchi doi băieți de vreo paisprezece ani. Șocul luminii îi îngheță și pe ei. Ochii lui Cathy erau înspăimîntați de groază. Doamna Ames îi cunoștea pe băieți și pe părinții lor.

Deodată, unul din băieți sări în sus, trecu ca săgeata pe lîngă doamna Ames și o luă la fugă pe după colțul casei. Celălalt băiat, neajutorat, o ocoli pe femeie și, cu un strigăt, se repezi spre ușă. Doamna Ames îl înhăță, dar degetele îi alunecară de pe haină și băiatul dispăru. Putu să-i audă pașii care se îndepărtau în goană.

Doamna Ames încercă să vorbească, dar glasul ei era o șoaptă răgușită.

— Ridică-te!

Cathy își ridică ochii spre ea, dar privirea îi era ațintită în gol și nu făcu nici o mișcare. Doamna Ames văzu că mîinile lui Cathy erau legate cu frînghie groasă. Țipă, se aruncă jos și începu să tragă de noduri. O duse pe Cathy în casă și o băgă în pat.

Doctorul familiei, după ce o examină pe Cathy, nu putu să găsească nici o dovadă că fusese maltratată.

— Poți să-i mulțumești lui Dumnezeu că ai ajuns acolo la timp, îi repeta el întruna doamnei Ames.

Cathy nu vorbi multă vreme. Doctorul zicea că e din cauza șocului. Dar și după ce urmările acestui șoc trecură, Cathy refuză să vorbească. Cînd i se puneau întrebări, ochii i se lărgeau pînă ce albul ochilor înconjură pupilele și i se oprea răsufierea, trupul i se făcea rigid iar obrăjii i se roșeau de mult ce-și ținea respirația.

La discuția cu părinții băieților fu de față doctorul Williams. Domnul Ames tăcu aproape tot timpul. Ținea frînghia cu care fusese legată Cathy. Avea ochii mirați. Erau lucruri pe care nu le înțelegea, dar nu vorbi despre ele.

Doamna Ames era cuprinsă de o isterie permanentă. Ea fusese de față — văzuse. Ea era autoritatea finală. În isteria ei, se zăreau coarnele unui demon sadic. Voia sînge. Simțea o anumită plăcere cînd cerea ca vinovații să fie pedepsiți. Orașul, țara trebuiau apărute. Pe această bază puse problema. Slavă Domnului, sosise la timp. Dar poate data viitoare nu va mai ajunge; ce vor simți alte mame? Și Cathy, care nu avea decît zece ani!

Pedepsele erau mai sălbatice pe vremea aceea decît acum. Oamenii credeau cu adevărat că biciul este un instrument al virtuții. Mai întîi fiecare pe rînd și apoi împreună, băieții au fost biciuiți și biciuiți pînă la sînge.

Crima lor era destul de gravă, dar minciunile se dovediră a fi un rău pe care nici biciul nu l-a putut îndepărta. Iar apărarea lor a fost caraghioasă chiar de la început. Cathy, au spus ei, a început toată povestea, și i-au dat fiecare cîte cinci cenți. Ei nu i-au legat mîinile. Spuneau că-și amintesc că se juca cu o frînghie.

Doamna Ames cea dintîi și apoi tot orașul, ca un ecou, s-au întrebat:

— Vor să spună că și-a legat singură mîinile? Un copil de zece ani?

Dacă băieții și-ar fi recunoscut crima, poate că ar fi scăpat de o parte din pedeapsă. Refuzul lor a provocat însă o furie a torturii nu numai la tații lor, care i-au biciuit, dar și la întreaga comunitate. Amîndoi băieții au fost trimiși la o casă de corecție cu aprobarea părinților lor.

Doamna Ames le-a spus vecinilor:

— O obsedează povestea asta. Dacă ar putea vorbi despre ea, poate s-ar face bine. Dar cînd o întreb — e ca și cînd i s-ar întîmpla din nou și are iarăși un șoc.

Familia Ames nu i-a mai vorbit despre asta. Discuția a fost închisă. Domnul Ames uită curînd rezervele pe care le avea. I-ar fi părut rău dacă băieții s-ar fi aflat la casa de corecție pentru un lucru pe care nu l-au făcut.

După ce Cathy se făcu bine de pe urma șocului, băieții și fetele o priveau de la distanță, apoi se apropiară fascinați de ea. Nu avea simpatii, ca toate fetele la doisprezece, treisprezece ani. Băieții nu voiau să riște să fie luați la rost de prietenii lor pentru că au condus-o acasă de la școală. Dar exercita o influență puternică asupra băieților cît și a fetelor. Iar dacă vreun băiat se trezea singur cu ea, simțea că-l atrage cu o forță pe care nu o înțelegea și căreia nu i se putea împotrivi.

Era foarte delicată și dulce, și vocea ei era joasă. Făcea plimbări lungi de una singură și rareori se întîmpla ca din pădurice să nu iasă, ca din întîmplare, vreun băiat. Și în timp ce zvonurile se stingeau treptat, nimeni nu știa ce făcea Cathy. Chiar dacă s-o fi întîmplat ceva, nu s-au auzit decît vagi șoapte, și chiar acest lucru în sine este neobișnuit, la o vîrstă cînd există multe taine și nici una din ele nu este păstrată măcar atîta timp cît îi trebuie unui cozonac să crească.

Cathy și-a confecționat un mic zîmbet, doar o urmă de zîmbet. Avea un fel de a privi într-o parte și în jos, care dădea a înțelege băieților singuratici că puteau să-i împărtășească secretele.

În mintea tatălui ei miji o nouă întrebare, dar o alungă din adîncuri, simțindu-se necinstit chiar și pentru că se putea gîndi la așa ceva. Cathy era deosebit de norocoasă — găsea diverse obiecte — un breloc de aur, bani, o gentuță de mătase, o cruce de argint cu pietre roșii, despre care se spune că erau rubine. A găsit multe obiecte, iar cînd tatăl ei dădu un anunț în săptămînalul "Courier" pentru cruce, nimeni nu s-a prezentat s-o ceară.

Domnul William Ames, tatăl lui Cathy, era un om închis. Rareori își dezvăluia gîndurile. Nu ar fi îndrăznit să înfrunte privirea vecinilor săi. Păstră pentru sine bănuiala a cărei flacără pîlpîia în suflet. Era mai bine să nu știe nimic, era mai sigur, mai înțelept, și mult mai comod. Cît despre mama lui Cathy, aceasta era învăluită și prinsă într-o pînză fină de minciuni, care nu erau decît pe jumătate minciuni, adevăruri deformate, sugestii, toate împlîntate în mintea

Cathy devenea din ce în ce mai drăguță. Pielea delicată, părul auriu, ochii mari, modești și totuși promițători, gura micuță și dulce atrăgeau atenția și o rețineau. Și-a terminat cele opt clase primare cu note atît de bune, încît părinții au înscris-o la unicul liceu, deși pe vremea aceea era neobișnuit ca o fată să-și continue studiile. Dar Cathy a spus că vrea să fie profesoară, ceea ce îi încîntă pe mama și pe tatăl ei, aceasta fiind singura carieră demnă, deschisă unei fete de familie bună, dar fără avere. Părinții se simțeau onorați să aibă o fiică profesoară.

Cathy avea paisprezece ani cînd intră în liceu. Pentru părinții ei fusese întotdeauna un copil de neprețuit, dar odată intrată în sferele înalte ale algebrei și latinei, se ridică pe niște culmi pe care ei nu o puteau urma. O pierduseră. Simțeau că s-a ridicat într-o sferă mai înaltă.

Profesorul de latină era un tînăr palid cu privirea aprinsă, care fusese dat afară de la seminar, dar era suficient de instruit pentru a preda inevitabila gramatică, pe Cezar și Cicero. Era un tînăr liniștit care-și alina sentimentele eșecului. În sinea lui, simțea că a fost respins de Dumnezeu și că existau motive pentru asta.

Un timp s-a observat la James Grew o flăcărie și un fel de forță care-i lucea în ochi. Nu a fost văzut niciodată cu Cathy și nu s-a bănuț nici o legătură între ei.

James Grew deveni bărbat. Mergea în vîrfurile picioarelor și-și cînta singur. Scria scrisori atît de convingătoare, încît directorii seminarului se gîndeau să-l reprimească.

Și atunci flacăra se stinse. Umerii, pe care și-i ținea sus și drept, căzură neputincioși. Ochii au început să-i ardă și mîinile îi tremurau. A fost văzut noaptea în biserică, în genunchi, mușcîndu-și buzele în rugăciuni. Lipsea de la școală și trimitea vorbă că e bolnav, deși se știa că se plimbă singur pe dealurile din spatele orașului.

Într-o noapte, tîrziu, bătu la ușa casei familiei Ames. Domnul Ames coborî din pat vaitîndu-se, aprinse o lumînare, își aruncă o haină peste cămașa de noapte și se duse la ușa. În fața lui stătea un James Grew cu un aer sălbatic și nebun, cu ochii strălucitori și trupul tremurînd.

— Trebuie să vă vorbesc, îi spuse el răgușit domnului Ames.

— Este trecut de miezul nopții, răspunse domnul Ames aspru.

— Trebuie să vă văd între patru ochi. Puneți ceva pe dumneavoastră și ieșiți afară.

Trebuie să vă vorbesc.

— Tinere, cred că ești beat, sau bolnav. Du-te acasă și culcă-te. E trecut de miezul nopții.

— Nu pot să aștept. Trebuie să vă vorbesc.

— Vino dimineață la tăbăcărie, spuse domnul Ames și trînti ușa în nasul musafirului care se clătina pe picioare, apoi rămase înăuntru trăgînd cu urechea. Auzi vocea plîngătoare:

— Nu pot să aștept. Nu pot să aștept. Și apoi pașii se tîrîră încet pe trepte în jos.

Domnul Ames își feri ochii de lumina lumînării, acoperind-o cu mîna și se întoarse în pat. I se păru că vede cum ușa lui Cathy se închide foarte încet, dar poate că lumînarea care pîlpîia îi înșela vederea, pentru că i se păru că se mișcă și o draperie.

— Ce mai era? îl întrebă soția cînd se întoarse în pat.

Domnul Ames nu-și dădu seama de ce a răspuns așa cum a răspuns — poate ca să curme discuția.

— Un bețiv, zise el, a greșit casa.

— Nu știu unde o să mai ajungă și lumea asta, spuse doamna Ames.

Pe cînd stătea în întuneric, după ce stinsese lumina, în ochiul stîng îi stăruia cercul verde ce înconjura flacăra lumînării, iar în centrul involburării și pulsațiilor acestuia văzu ochii înnebuniți și rugători ai lui James Grew. Multă vreme nu putu să adoarmă.

Dimineața, prin oraș, începu să circule un zvon deformat sau înflorit pe ici-colo, dar după-amiază povestea se lămură. Paracliserul îl găsisse pe James Grew întins pe podea în fața altarului. Partea de sus a capului era complet sfărîmată. Alături zăcea o pușcă, și lîngă ea un băț cu care împinsese trăgaciul. Lîngă el, pe podea, se afla un sfeșnic din altar. Una din cele trei lumînări mai ardea încă. Celelalte două nu fuseseră aprinse. Pe podea erau două cărți, una de imnuri și alta de rugăciuni, așezate una peste alta. După cum își închipuia paracliserul, James Grew își sprijinise pușca pe cărți ca s-o ducă la nivelul tîmplei. Reculul împușcăturii aruncase pușca de pe cărți.

Cîțiva oameni își aminteau că au auzit o explozie în zori, înainte de a se face ziuă. James Grew n-a lăsat nici o scrisoare. Nimeni nu-și putea explica de ce o făcuse.

Primul imbold al domnului Ames fu să se ducă la procuror să-i povestească despre vizita de la miezul nopții. Apoi se gîndi:

"La ce bun? Dacă aș ști ceva, ar fi altfel. Dar nu știu absolut nimic."

Simți o greață în stomac. Își repeta întruna că nu era vina lui. "Ce puteam să fac? Nici măcar nu știu ce voia." Se simțea vinovat și nefericit.

La masă soția lui povesti despre sinucidere, iar el nu fu în stare să mănînce. Cathy stătea tăcută, dar nu mai tăcută ca de obicei. Mîncă cu îmbucături mici, elegante, și își ștergea des gura cu șervetul.

Doamna Ames reluă în amănunt povestea cu trupul și cu pușca.

— Mai e ceva ce voiam să-ți spun, zise ea. Bețivul acela care a bătut ia ușa noaptea trecută — n-o fi fost tînărul Grew?

— Nu, zise ei repede.

— Ești sigur? Ai putut să-l vezi în întuneric?

— Aveam o lumînare. Nu semăna cu el, avea o barbă mare.

— Nu-i nevoie să te repezi la mine, zise ea. Am întrebat doar.
 Cathy își șterse gura și, când își puse șervetul în poală, zîmbea.
 Doamna Ames se întoarse spre fiica ei.
 — Ți s-a părut trist? Tu îl vedeai în fiecare zi la școală, Cathy în ultima vreme. Ai observat ceva care putea să însemne...
 Cathy se uită în farfurie, apoi în sus.
 — Credeam că e bolnav, spuse ea. Da, arăta rău. Toată lumea vorbea azi la școală. Și cineva — nu-mi amintesc cine — a spus că domnul Grew avea niște încurcături la Boston. N-am auzit ce fel de necazuri. Ne plăcea la toți domnul Grew.
 Își șterse delicat buzele.
 Asta era metoda lui Cathy. Nu trecuse nici o zi și toată lumea știa că James Grew avusese încurcături la Boston și nimeni nu-și putea închipui că numai Cathy a lansat povestea. Chiar și doamna Ames uitase de unde a auzit-o.

4

La puțină vreme după cea de a șaisprezecea aniversare, se produse o schimbare în ce o privește pe Cathy. Într-o dimineață, nu se mai sculă să meargă la școală. Mama ei intră în cameră și o găsi în pat cu privirea ațintită în tavan.
 — Grăbește-te, să nu întârzi. E aproape nouă.
 — Nu mă duc.
 Vocea ei nu avea vreo intonație deosebită.
 — Ești bolnavă?
 — Nu.
 — Atunci scoală-te, iute!
 — Nu mă duc.
 — Trebuie să fii bolnavă. N-ai lipsit nici o zi.
 — Nu mă duc la școală. Nu mă mai duc niciodată la școală, spuse Cathy calm.
 Mama ei căscă gura.
 — Cum adică?
 — Niciodată, spuse Cathy și continuă să fixeze tavanul.
 — O să vedem ce spune tatăl tău despre una ca asta! După toată strădania și cheltuielile noastre, și doar cu doi ani înainte de a-ți lua diploma! Apoi se apropie de ea și spuse cu blîndețe: Nu cumva te gîndești să te măriți?
 — Nu.
 — Ce carte ascunzi acolo?
 — Uite-o, n-o ascund.
 — "Alice în Țara minunilor". Ești prea mare pentru asta.
 — Pot să mă fac atît de mică de nici să nu mă mai vezi, zise Cathy.
 — Ce tot spui?
 — Nimeni nu mă poate găsi.
 Mama spuse supărată:
 — Termină cu glumele. Nu știu ce-ți trece prin cap. Și ce are de gînd să facă domnișoara Fantezie?
 — Încă nu știu. Cred că voi pleca.
 — Bine, stai aici în pat, domnișoară Fantezie și cînd s-o întoarce tata, o să-ți spună el vreo două vorbe.
 Cathy întoarse capul foarte încet și o privi pe maică-sa. Ochii îi erau goi și reci. Brusc, doamnei Ames i se făcu frică de fiica ei. Ieși tăcută și închise ușa. La bucătărie se așeză, își strînse mîinile în poală și se uită pe fereastră spre remiza păraginită.
 Fiica ei îi devenise străină. Simțea așa cum simt cei mai mulți părinți într-un moment sau altul, că pierdea controlul, că hăturile cu care o mîna pe Cathy îi alunecau printre degete. Nu știa că nu avusese niciodată vreo putere asupra ei. Fiică-sa o folosisese întotdeauna așa cum îi erau interesele. După un timp, doamna Ames își puse pălăria și se duse la tăbăcărie. Voia să-i vorbească soțului ei altundeva decît acasă.
 După amiază, Cathy se sculă distrată din pat și petrecu multă vreme în fața oglinzii.
 În seara aceea, domnul Ames, deși nu-i plăcea treaba pe care o avea de făcut, îi ținu fiicei sale o predică. Îi vorbi de datoria ei, de obligația, de dragostea firească față de părinți. Spre sfîrșitul predicii își dădu seama că ea nici nu-l ascultase. Aceasta îl enervă și trecu la amenințări. Îi vorbi despre autoritatea pe care Dumnezeu i-a dat-o asupra copilului său și că această autoritate naturală a fost întărită de către stat. Acum îi trezise atenția. Îl privea drept în ochi. Gura îi zîmbea nițeluș, și ochii păreau că nici nu clipește. În cele din urmă, trebui să-și întoarcă privirea și acest lucru îl înfurie și mai mult. Îi porunci să înceteze cu prostiile. O amenință destul de vag cu biciul, dacă nu-i va da ascultare.
 — Vreau să-mi promiți că mîine dimineață ai să te duci la școală și ai să termini cu prostiile, încheie el cu o notă de slăbiciune.
 Cathy avea un chip lipsit de expresie. Gura mică îi era strînsă.
 — Bine, spuse.
 Mai tîrziu, în aceeași seară, domnul Ames îi spuse soției sale, nu cu prea multă siguranță:
 — Vezi, era nevoie doar de puțină autoritate. Poate ai fost prea slabă. Dar a fost un copil bun. Cred că a uitat, pur și simplu, cine-i stăpînul. Puțină asprime nu strică nimănui.
 Ar fi vrut să fie tot atît de convingător ca și vorbele sale.
 Dimineața, fata plecase. Dispăruseră coșulețul împletit de voiaj și cele mai bune haine.

Patul era făcut. Camera nu avea nimic care să arate că aici crescuse o fată. Nu erau fotografii, nici amintiri, nimic care să sugereze frământările creșterii. Cathy nu se jucase niciodată cu păpușile. Camera nu-i păstra amprenta.

În felul său, domnul Ames era un om inteligent. Își puse pălăria în cap și se duse repede la gară. Șeful gării dădu informații precise. Cathy luase trenul din zori. Cumpărase un bilet pentru Boston. Îl ajută pe domnul Ames să scrie o telegramă către poliția din Boston. Domnul Ames cumpără un bilet dus și întors și luă trenul de nouă cincizeci spre Boston. Era un om care se descurca bine în situații grele.

În noapte aceea, doamna Ames sezu în bucătărie cu ușa închisă. Era palidă și se ținea cu mîinile de masă ca să-și stăpînească tremurul. Zgomotul loviturilor și apoi al țipetelor ajungeau clar pînă la ea prin ușile închise.

Domnul Ames nu se pricepea să biciuiască, pentru că nu o făcuse niciodată. O lovi pe Cathy peste picioare cu biciul de la șaretă, iar cînd o văzu stînd liniștită și privindu-l cu ochi calmi și reci, își pierdu cumpătul. Primele lovituri erau de încercare, timide, dar văzînd că nu scoate nici un țipăt, o lovi peste spate și umeri. Biciul lingea și tăia. În furia lui, nu reuși s-o nimerească de cîteva ori, sau se apropie prea mult, astfel încît biciul se înfășură în jurul trupului ei.

Cathy înțelese repede cum stau lucrurile. Îi descoperi slăbiciunea, și de îndată ce înțelese, începu să urle, se încovrigă, plînse, se rugă și simți cu satisfacție cum loviturile deveneau mai slabe.

Domnul Ames se sperie de zgomotul și durerea pe care le provoca. Se opri. Cathy se aruncă înapoi în pat, plîngînd. Dacă s-ar fi uitat, tată ei ar fi văzut că în ochii ei nu erau lacrimi, dar că mușchii gîtului erau încordați, iar sub tîmple, acolo unde mușchii maxilarelor se unesc, erau două umflături.

Spuse:

— Ai să mai faci asta vreodată?

— Nu, nu! Iartă-mă! spuse Cathy.

Se răsuci în pat astfel încît tatăl ei să nu-i vadă răceala întipărită pe față.

— Să ții minte cine ești. Să nu uiți cine sînt eu.

Vocea lui Cathy se sparse. Scoase un geamăt sec.

— N-am să uit, zise ea.

La bucătărie, doamna Ames își frîngea mîinile. Soțul ei îi puse degetele pe umăr.

— Nu mi-a făcut plăcere. Dar trebuia. Și cred că i-a făcut bine. Mi se pare cu totul altă fată. Poate n-am ținut-o destul din scurt. N-am folosit varga. Poate am greșit.

Își dădea seama că, deși soția lui insistase s-o biciuiască, și că ea fusese aceea care îl forțase s-o facă, aceasta îl ura, totuși, pentru că o făcuse. Îl cuprinse disperarea.

5

Fără îndoială că tocmai asta îi trebuia lui Cathy. După cum spunea domnul Ames, parcă a deschis-o într-un fel. Fusese întotdeauna supusă, dar acum devenise și săritoare. În săptămînile următoare, o ajută pe mama ei la bucătărie și se oferă să o ajute chiar mai mult decît era nevoie. Începu să tricoteze un șal pentru maică-sa, un proiect mare care ar fi durat luni de zile. Doamna Ames le povesti vecinilor.

— Are un simț al culorilor foarte fin — ruginiu și galben. A și terminat trei pătrate.

Pentru tatăl ei, Cathy avea un zîmbet pregătit dinainte. Îi atîrna pălăria cînd venea acasă și îi așeza scaunul la lumină ca să-i fie mai ușor la citit.

Chiar și la școală se schimbare. Fusese întotdeauna o elevă bună, dar acum începu să facă planuri de viitor. Discută cu directorul despre examenul pentru diploma de profesoară, pe care voia să-l dea cu un an mai devreme. Iar directorul se uită la notele ei și se gîndi că ar putea să încerce, cu sorți de izbîndă. Îl vizită pe domnul Ames la tăbăcărie ca să discute problema.

— Nu ne-a vorbit despre așa ceva, zise mîndru domnul Ames.

— Poate că n-ar fi trebuit să vă spun. Sper că n-am ratat o surpriză.

Domnul și doamna Ames credeau că au dat peste minune care le-a rezolvat toate problemele. Au pus-o pe seama unei înțelepciuni inconștiente pe care o au numai părinții.

— N-am văzut în viața mea o asemenea schimbare la un om, spunea domnul Ames.

— Ai fost întotdeauna un copil bun, răspunse soția lui. Ai văzut ce drăguță se face? E aproape frumoasă. Are niște obraji atît de colorați.

— Nu cred că o să fie prea multă vreme învățătoare, cu chipul ăsta al ei, zise domnul Ames.

Era adevărat, Cathy era înfloritoare. Cît au durat pregătirile, avea pe buze zîmbetul acela copilăresc. Avea timp destul. Curăță pivnița și astupă colțurile pardoselii cu hîrtii, ca să nu fie curent. Cînd ușa de la bucătărie începu să scîrîie, unse balamalele, apoi lacătul care se închidea greu, și fiindcă tot avea în mînă cana de ulei, unse și balamalele ușii de la intrare. Își luă asupra ei îngrijirea lămpilor, ca acestea să fie pline și curate. Inventă un sistem de a le scufunda într-un rezervor mare de petrol, pe care-l ținea în pivniță.

— Trebuie să vezi ca să crezi, spunea tatăl.

Și asta nu se întîmpla numai acasă. Înfruntă mirosul tăbăcăriei ca să-l viziteze pe tatăl ei. Abia trecuse de șaisprezece ani și, bineînțeles, el o considera un copil. Fu mirat de întrebările ei despre afaceri.

— E mai deșteaptă decît unii bărbați pe care aș putea să-i numesc, îi spuse el contramaistrului. Poate că într-o zi o să conducă afacerea asta.

O interesa nu numai procesul tăbăcitului ci și felul în care mergeau treburile. Tatăl ei îi

explica cum e cu împrumuturile, cu scadențele, cu facturile și salariile. Îi arăta cum se deschidea casa de bani și fu încântat că după prima încercare ea ținu minte operația.

— Iată cum privesc eu lucrurile, îi spuse el soției. Cu toții avem ceva de diavol în noi. N-aș vrea să am un copil fără simț practic. După părerea mea, este doar un fel de a-și cheltui energia. Dacă o stăpânești și o ții sub control, va merge pe drumul cel bun.

Cathy își repară toate hainele și își puse lucrurile în ordine.

Într-o zi de mai, se întoarse acasă de la școală și se duse direct la andrelele ei. Mama ei era îmbrăcată, gata de plecare.

— Trebuie să mă duc la cercul Altarului, spuse ea. E în legătură cu vânzarea de prăjituri de săptămîna viitoare, în scopuri de binefacere. Sînt președintă. Tata se întreba dacă ai vrea să te duci la bancă să ridici banii de salarii și să-i duci la tăbăcărie. I-am spus despre vânzare și că eu nu mă pot duce.

— Mi-ar face plăcere, zise Cathy.

— Banii or să fie gata pregătiți într-o geantă, spuse doamna Ames și se grăbi să iasă.

Cathy lucra repede, dar fără grabă. Își puse un șorț vechi ca să-și ferească hainele. În pivniță găsi un borcan de dulceață cu capac și-l dus în remiză, unde se păstrau uneltele. În curtea de păsări prinse un pui, îi tăie capul și-l ținu cu gîtul chircit peste borcan, pînă cînd îl umplu cu sînge. Apoi duse puilul, care mai mișca încă, la grămada de îngrășăminte și-l îngropă acolo adînc. Întoarsă în bucătărie, își scoase șorțul, îl băgă în sobă și zgîndări cărbunii pînă cînd pînza fu cuprinsă de flăcări. Se spală pe mîini, își controlează pantofii și ciorapii și-și șterse o pată neagră de pe vîrfurile pantofului drept. Se privi în oglindă. Obrajii îi erau luminoși și colorați, ochii îi străluceau și gura îi schița zîmbetul acela mic, copilăresc. În drum, ascunse borcanul sub ultima treaptă a scării de la bucătărie. Mama ei nu plecase nici de zece minute.

Cathy umblă ușor, aproape dansînd, împrejurul casei și ieși în stradă. Copacii începeau să înfrunzească, iar pe pajiști apăruseră cîteva păpădii cu flori galbene. Cathy se îndreptă veselă spre centrul orașului, unde se afla banca. Și era atît de proaspătă și drăguță, încît oamenii care se plimbau se întorceau și priveau după ea cînd trecea.

6

Focul izbucni pe la trei dimineața. Se ridică, prinse flacăra, dudu, trozni și cuprinse totul înainte ca cineva să-și fi putut da seama. Cînd apărură pompierii voluntari trăgîndu-și pompa, nu mai avură altceva de făcut decît să ude acoperișurile caselor vecine, ca să nu ia foc.

Casa familiei Ames se mistuise ca o petardă. Voluntarii și spectatorii pe care îi atrage de obicei un incendiu, priveau jur-împrejur la chipurile luminate, încercînd să-i zărească pe doamna și domnul Ames și pe fiica lor. Deodată și-au dat cu toții seama că nu se aflau printre ei. Oamenii se uitau la patul cel mare ars tăciune văzîndu-se pe ei înșiși și pe copiii lor în el, iar inimile începură să le bată sufocant. Voluntarii începură să arunce apă peste foc, ca și cum ar mai fi putut, chiar cu atîta întîrziere, să salveze pe cineva din familie. În oraș se răspîndi vestea îngrozitoare că întreaga familie Ames arsese.

La răsăritul soarelui, tot orașul era adunat grămadă în jurul mormanului negru care fumea. Cei din față trebuiau să-și acopere chipul ca să se apere de dogoarea flăcărilor. Voluntarii continuau să pompeze apă ca să răcească rămășițele arse. Pe la prînz, procurorul reuși să arunce scînduri ude pe jos și să scormonească cu o rangă prin mormanul de cărbuni muiat de apă. Rămăseseră destul urme din domnul și doamna Ames ca să fie sigur că fuseseră două corpuri. Vecinii apropiați arătau locul aproximativ unde era camera lui Cathy, dar cu toate că procurorul și ajutoarele lui au scormonit prin sfărîmături cu o greblă, n-au găsit nici un dinte sau un os.

Șeful voluntarilor găsi între timp clanțele și broasca ușii de la bucătărie. Se uită mirat la metalul înnegrit, neștiind însă ce-l uimește. Împrumută grebla procurorului și se apucă cu furie de treabă. Se duse la locul unde se aflase intrarea principală și greblă pînă cînd găsi broasca, îndoită și pe jumătate topită, în jurul lui se și adunase o mulțime care întrebă; "Ce cauți, George?" și "Ce-ai găsit, George?"

În cele din urmă, procurorul veni la el.

— La ce te gîndești, George?

— Nu sînt chei în broaște, spuse șeful stînjinit.

— Poate au căzut.

— Cum?

— Poate s-au topit.

— Broaștele nu s-au topit.

— Poate că Bill Ames le-a scos.

— Pe dinăuntru?

Își ridică ambele trofee. Erau încuiate. Întrucît casa proprietarului arsese, și era clar că și proprietarul arsese odată cu ea, muncitorii de la tăbăcărie nu s-au dus la lucru, din respect. Se învîrteau pe lîngă casa arsă, se ofereau să dea o mîină de ajutor, se simțeau plini de importanță și, în general, incurcau locul.

Abia după-amiază, Joel Robinson, contramaistrul, se duse la tăbăcărie. Găsi casa de bani deschisă și hîrțile împrăștiate pe podea. Un geam spart arăta cum intrase hoțul.

Acum problema lua cu totul alt aspect. Deci nu era un accident. Teama luă locul emoției și al părerii de rău și furia, soră cu teama, se furișă printre oameni. Mulțimea începu să se răspîndească.

Nu avură de mers prea departe. În remiză erau așa numitele "urme ale luptei" — în cazul de față o cutie ruptă, o lampă de trăsură spartă, urme în nisip și paie pe jos. Poate că privitorii n-ar fi luat toate acestea drept semne de luptă, dacă pe podea nu ar fi fost o

cantitate de sînge.

Agentul de poliție intră în acțiune. Era domeniul lui. Împinse și scoase toată lumea afară din remiză. Strigă la ei:

— Vreți să ștergeți toate urmele? Stați cu toții dincolo de ușă.

Controlă încăperea, ridică un obiect, și într-un colț mai găsi încă ceva. Veni la ușă ținînd în mînă cele descoperite — o fundă albastră pentru păr, pătată de sînge, și o cruce cu pietre roșii.

— Recunoaște cineva lucrurile astea? întrebă el.

Într-un orașel mic, unde toată lumea se cunoaște, este aproape imposibil să-ți închipui că una dintre cunoștințele tale ar putea să omoare pe cineva. De aceea, dacă semnele nu se îndreaptă cu destulă forță într-o anumită direcție, vinovatul trebuie să fie vreun străin misterios, vreun călător venit din altă parte, unde se întîmplă asemenea lucruri. În astfel de cazuri, sînt percheziționate taberele vagabonzilor, sînt interogați călătorii și sînt cercetate registrele hotelurilor. Bănuiala cade de la sine asupra fiecărui om necunoscut. Era luna mai, vă amintiți, și nomazii abia începuseră să o pornească pe drumuri, acum cînd vremea care se încălzea le îngăduia să-și întindă corturile lîngă orice curs de apă. Și țiganii o porniră și ei — o caravană întreagă se afla la mai puțin de cinci mile depărtare. Ce-au mai pățit sărmanii țigani!

Cîteva mile în jur, terenul a fost cercetat ca să se găsească pămînt proaspăt săpat, iar bălțile au fost dragate în căutarea trupului lui Cathy.

— Era atît de drăguță, spunea toată lumea și dădeau să se înțeleagă că în sinea lor vedeau în asta un motiv pentru a o răpi pe Cathy.

În cele din urmă, fu adus la interogatoriu un prostănac bîlbîit și păros. Era un candidat potrivit pentru spînzurătoare, pentru că nu numai că nu putea să aducă vreun albi, dar nu-și putea măcar aminti ce făcuse în vreun moment normal al vieții. Mintea lui slabă simțea că cei ce-l interogau voiau ceva de la el, și fiind o creatură prietenoasă, încercă să le ofere ce voiau. Cînd i se puse o întrebare de momeală, el căzu fericit în capcană și fu mulțumit că polițaiul era bucuros. Încercă bărbătește să facă plăcere acestor oameni superiori. Avea ceva simpatic în el. Singurul necaz cu declarația lui era că mărturisise prea multe și în prea multe privințe. Trebuia să i se amintească mereu ceea ce presupunea că făcuse. Fu cu adevărat mulțumit cînd veni în fața unui juriu demn și speriat. Simțea că, în sfîrșit, era și el cineva în lumea asta.

Existau și mai există unii bărbați care devin judecători și a căror dragoste pentru lege și pentru intențiile ei de a promova dreptatea se aseamănă cu dragostea pentru o femeie. Un asemenea om prezida cercetările dinaintea pledoariei — un om atît de curat și bun, încît a răscumpărat cu viața lui o mulțime de nedreptăți. Fără sugestiile cu care acuzatul fusese obișnuit, confesiunea lui apărea ca un nonsens. Judecătorul îi puse întrebări și constată că, deși suspectul încerca să urmeze niște instrucțiuni, pur și simplu nu putea să-și amintească ce făcuse, pe cine omorîse, cum și de ce. Judecătorul oftă trist, îl expedie afară din tribunal și făcu un semn cu degetul către polițist.

— Uite ce-i, Mike, n-ar trebui să faci una ca asta, spuse el. Dacă sărmanul om ar fi fost doar nițeluş mai deştept, l-ați fi dus la spînzurătoare.

— El a declarat că a făcut-o.

Sentimentele polițistului erau rănite, pentru că era un om conștiincios.

— Ar fi mărturisit și că s-a urcat pe treptele de aur și i-a tăiat beregata Sfîntului Petru cu o bilă de la popice, spuse judecătorul. Fii mai atent, Mike. Legea a fost făcută să apere, nu să distrugă.

În asemenea tragedii locale, timpul acționează ca o pensulă udă trecută peste o acuareală. Colțurile, ascuțite se șterg, durerea dispare, culorile se amestecă între ele și din numeroasele linii separate apare o masă cenușie. După o lună, nu mai era atît de necesar ca cineva să fie spînzurat, iar după două luni, aproape toată lumea descoperi că nu există nici o dovadă reală împotriva cuiva.

Dacă n-ar fi fost uciderea lui Cathy, focul și furtul ar fi putut fi o coincidență. Apoi oamenii își dădură seama că, fără trupul lui Cathy, nu se putea dovedi nimic, chiar dacă se bănuia că ea era moartă.

Cathy lăasă în urma ei un parfum duios.

Capitolul 9

1

Domnul Edwards își făcea meseria sa de codoș, în ordine și fără sentimentalism. Își întreținea soția și cei doi copii bine educați într-o casă frumoasă dintr-un cartier select din Boston. Copiii, doi băieți, erau înscriși încă de la naștere în evidența colegiului Groton.

Doamna Edwards ținea o casă curată și își controla servitorii. Bineînțeles că domnul Edwards era deseori plecat de acasă, în interes de afaceri, dar reușea totuși să ducă o viață surprinzător de casnică, și să-și petreacă în sînul familiei mai multe seri decît v-ați putea închipui. Își conducea afacerile cu exactitatea și acuratețea unui contabil cu diplomă. Era un om solid și puternic, cu tendințe de îngrășare la cei cu mult peste patruzeci de ani ai săi, dar care se ținea totuși surprinzător de bine, într-o epocă în care un om voia să fie gras chiar și numai ca să arate că treburile lui prosperă.

El pusese la cale afacerea — circuitul prin orașele mici, timpul scurt de ședere al fiecărei fete, disciplina, procentele. Lua lucrurile în serios și făcea puține greșeli. Nu și-a trimis niciodată fetele în orașele mari. Putea să se înțeleagă cu polițiștii flămînzi din sate, dar avea respect față de poliția experimentată și hrăpăreață din orașele mari. Locul ideal pentru el era

un orășel mic, cu un hotel ipotecat și lipsit de distracții, unde singura concurență erau soțiile și, din când în când, câte o fată zvăpăiată. La vremea aceea avea zece grupuri. Înainte de a muri, înecat cu un os de pui, la șaiszeci și șapte de ani, avea grupuri de câte patru fete în treizeci și trei de orășele din Noua Anglie. Era mai mult decât înstărit — era bogat; și felul în care a murit constituia, prin sine însuși, un simbol al reușite și al bune stări.

În prezent, instituția caselor de toleranță se pare că e pe cale de dispariție într-o oarecare măsură. Învățații o atribuie diverselor cauze. Unii spun că decăderea moralității printre fete a dat casei de toleranță o lovitură mortală. Alții, mai idealisti susțin că supravegherea tot mai mare din partea poliției împiedica existența acestor case. În ultimele zile ale secolului trecut și la începutul secolului acesta, casa de toleranță era o instituție acceptabilă, ba chiar discutată public. Se spunea că existența ei constituie o pavăză pentru femeile decente. Un bărbat necăsătorit se putea duce la una din aceste case să-și cheltuiască energia sexuală care îl făcea să se simtă stînjinit și în același timp să-și păstreze părerile tradiționale despre puritatea și drăgălășenia femeilor. Era un mister, dar în gîndirea noastră socială sînt foarte multe lucruri misterioase.

Casele acestea erau de diferite categorii, de la palate pline de aur și catifele pînă la barăcile aglomerate în care duhoarea putea să pună pe fugă chiar și un porc. Din când în când, se lansa câte o poveste despre cum sînt furate fete tinere și transformate în sclavele celor care controlează această industrie, și poate că multe din poveștile acestea erau adevărate. Dar marea majoritate a prostituatelor veneau în meseria aceasta din lenevie și prostie. În case nu aveau nici o răspundere. Erau hrănite, îmbrăcate și îngrijite pînă cînd ajungeau prea bătrîne și atunci erau date afară. Acest sfîrșit nu era de natură să le descurajeze. Nici un tînăr nu crede că va îmbătrîni vreodată.

Cînd și cînd, nimerea printre ele și o fată deșteaptă, dar de obicei aceasta reușea să se ridice la o situație mai bună. Își făcea o casă a ei, se deda la un șantaj care îi izbutea sau se căsătorea cu un om bogat. Există chiar și o denumire anume pentru cele deștepte. Erau numite pompos "curtezane".

Domnul Edwards nu avea probleme nici cu recrutarea, nici cu supravegherea fetelor. Dacă o fată nu era cu adevărat proastă, o dădea afară. Nu voia nici fete foarte drăguțe. Vreun tînăr de pe undeva s-ar fi putut îndrăgosti de o prostituată drăguță și atunci l-ar fi costat scump. Cînd vreuna din fete rămînea însărcinată, trebuia să aleagă între a fi dată afară sau a i se provoca un avort atît de brutal, încît deseori îl plătea cu viața. Cu toate acestea, fetele alegeau de obicei avortul.

Domnul Edwards nu avea întotdeauna o viață liniștită. Își avea și el problemele lui. În perioada despre care vă povestesc, au dat peste el o serie de nenorociri. Într-un accident de tren, i-au fost ucise două grupe de câte patru fete fiecare. Un alt grup l-a pierdut prin convertire, cînd un predicator dintr-un orășel s-a pasionat și a început să-i înflăcăreze pe orășeni cu predicile lui. Numărul adeptilor crescuse atît de mult, încît a trebuit să-i scoată din biserică ca să-i ducă pe cîmp. Apoi, cum se întîmplă adesea, predicatorul și-a dat pe față atu-ul, cartea cea mai sigură. A prezis data sfîrșitului lumii, și tot comitatul a venit behînd la el. Domnul Edwards s-a dus în orășelul acela, și-a scos biciul greu din geamantan și a biciuit fără milă fetele; acestea, în loc să vadă lucrurile așa cum le vedea el, l-au rugat să le mai biciuiască pentru mîntuirea păcatelor lor închipuite. Domnul Edwards a renunțat scîrbit, le-a luat hainele și s-a întors la Boston. Fetele s-au bucurat de oarecare succes cînd s-au dus goale la întrunirea cîmpenească să se spovedească și să se mărturisească. Și iată de ce domnul Edwards fu nevoit să stea de vorbă și să recruteze deodată numeroase fete, în loc să aleagă câte una, pe ici, pe colo. Trebuia să refacă din temelie trei grupe.

Nu știu cum a aflat Cathy Ames despre domnul Edwards. I-o fi spus vreun vizitiu. Dacă o fată voia cu adevărat să afle, afla în cele din urmă. Domnul Edwards avusese o dimineată proastă, cînd ea intră în biroul lui. Avea stomacul deranjat din pricina ciorbei de pește pe care i-o dăduse nevastă-sa la cină în seara trecută. Nu dormise toată noaptea. Ciorba îi ieșise prin amîndouă părțile și se simțea încă slăbit și avea crampe.

Din această cauză nu o angajă imediat pe fata care își zicea Catherine Amesbury. Era mult prea drăguță pentru afacerile lui. Vocea îi era joasă și răgușită, era subțire, aproape delicată, și avea pielea frumoasă. Într-un cuvînt, nu era deloc genul de fată pe care o angaja domnul Edwards. Dacă n-ar fi fost slăbit, ar fi respins-o pe loc. Dar, deși nu o privea cu prea mare atenție, în timp ce-i puneă întrebările obișnuite, în general despre rude care ar putea provoca neplăceri, ceva în ființa domnului Edwards începu să-și dea seama de prezența ei. Domnul Edwards nu era un bărbat senzual, ba mai mult, nu-și amesteca viața profesională cu plăcerile personale. Reacția lui îl neliniști. Își ridică privirea mirat spre fată, și pleoapele ei se lăsară dulce și misterios, și fu de-ajuns o oarecare unduire a șoldurilor ușor marcate. Gurița ei arbora un zîmbet de pisică. Domnul Edwards se aplecă deasupra biroului, răsufînd greoi. Își dădu seama că pe aceasta o dorea pentru el,

— Nu înțeleg de ce o fată ca dumneata..., începu el, și căzu în cea mai veche convingere din lume — că fata pe care o iubești nu poate fi altfel decât sinceră și cinstită.

— Tata a murit, spuse Catherine cu modestie. Înainte de a muri, a lăsat afacerile la voia întîmplării. Nu știam că a împrumutat bani, ipotecînd ferma. Nu pot lăsa ca banca să-i ia mamei ferma. Șocul ar omorî-o.

Ochii i se împăienjeniră de lacrimi.

— M-am gîndit că poate aș reuși să scot destul ca să plătesc dobînda.

Dacă domnul Edwards a avut vreodată o șansă de scăpare, în clipa aceea a avut-o.

Și într-adevăr, o mică sonerie de alarmă răsună în creierul lui, dar nu fu destul de puternică. Vreo optzeci la sută din fetele care veneau la el aveau nevoie de bani ca să plătească o ipotecă și domnul Edwards se conducea după o regulă de neclintit: nu credea nimic din ce spuneau fetele sale, în nici un moment, afară doar de ce au mîncat la micul dejun, ba uneori și asta era o minciună. Și uite unde ajunsese el, proxenetul solid, gras și

atotputernic, să-și sprijine burta de birou, cu sîngele năvălindu-i în obraji și cu fiori reci prin picioare și coapse.

Domnul Edwards se auzi spunînd:

— În cazul ăsta, draga mea, să stăm puțin de vorbă. Poate găsim vreun mijloc să obții bani pentru dobîndă.

Și asta unei fete care ceruse pur și simplu o slujbă de prostituată — dar o ceruse oare?

2

Doamna Edwards era o credincioasă conștiincioasă, dacă nu profundă. Își pierdea o mare parte din timpul ei cu treburile bisericii, ceea ce nu-i lăsa prea multă vreme să se gîndească la scopurile sau efectele acesteia. După cîte știa ei, domnul Edwards lucra în domeniul importurilor și, chiar dacă ar fi aflat — ceea ce probabil s-a și întîmplat — ce afaceri făcea el în realitate, n-ar fi crezut. Și acesta era un alt mister. Pentru că soțul ei era dintotdeauna un bărbat rece și grijuliu, care rareori o solicita fizicește și atunci dintr-un fel de datorie. Nu a fost niciodată pasionat, în schimb nici crud nu fusese. Dramele și emoțiile ei erau legate de băieți, de îmbrăcăminte, de hrană. Era mulțumită de viața ei și recunoscătoare.

Cînd soțul începu să fie prost dispus, neliniștit și nervos, privind în gol și ieșind apoi furios din casă, ea puse aceasta mai întîi pe seama stomacului și apoi pe seama neplăcerilor în afaceri. Cînd nimeri din greșeală peste el, în baie, șezînd pe toaletă și plîngînd încet, își dădu seama că era un om bolnav. El încercă să-și ferească de privirile ei ochii înroșiți și înlăcrimați. Cînd nici un fel de ceaiuri de plante și nici un fel de medicamente nu reușiră să-l vindece, ea rămase dezarmată.

Dacă în decursul anilor, domnul Edwards ar fi auzit de cineva în situația lui, ar fi rîs. Pentru că domnul Edwards, proxenetul cu sînge rece, ca nimeni altul din cîți au existat vreodată, nutrea o dragoste fără speranță, nefericită, pentru Catherine Amesbury.

Închirie pentru ea o căsuță drăguță de cărămidă și apoi i-o dăruî. Cumpără pentru ea toate obiectele de lux ce se pot închipui, îi împodobi casa din plin, îi asigură căldură mai multă decît avea nevoie. Covoarele erau prea groase iar pereții încărcăți de tablouri cu rame grele.

Domnul Edwards n-a fost niciodată atît de nefericit. Din meseria lui învățase atîtea despre femei, încît nu avea încredere în nici una, nici măcar o clipă. Și deoarece se îndrăgostise nebunește de Catherine, iar dragostea cere încredere, acest sentiment îl rodea. Trebuia să aibă încredere în ea și în același timp nu avea. Încercă să-i cumpere sinceritatea cu daruri și cu bani. Cînd era departe de ea, se chinuia la gîndul că alți bărbați se strecurau în casa ei. Nu voia să plece din Boston să-și controleze unitățile, pentru că însemna să o lase singură pe Catherine. Începu să-și neglijeze afacerile în oarecare măsură. Era prima dată cînd el simțea o asemenea dragoste și experiența ea gata-gata să-l ucidă.

Un singur lucru nu-l știa domnul Edwards, și nici nu putea să-l știe, deoarece Catherine n-ar fi recunoscut așa ceva, și anume că ea îi era credincioasă în sensul că nu primea și nu făcea vizite altor bărbați. Pentru Catherine, domnul Edwards reprezenta o afacere făcută la rece, la fel cum erau pentru el grupurile sale. Și așa cum el își avea tehnica lui, o avea și ea pe a ei. După ce l-a prins în mreje, și asta s-a întîmplat foarte repede, reușea întotdeauna să se arate ușor nemulțumită. Îl făcea să se simtă neliniștit, ca și cînd ar fi fost gata să-și ia zborul în orice clipă. Cînd știa că vine la ea, își luase obiceiul să fie plecată și să revină ceva mai tîrziu, strălucitoare de parcă ar fi făcut o experiență de necrezut. Se plîngea mult de greutățile pe care le întîmpina ca să scape de privirile libidinoase și de atingerile bărbaților de pe stradă, care nu se puteau ține departe de ea. De cîteva ori dădu năvală în casă, alergînd speriată, fiindcă abia reușise să scape de un bărbat care cică o urmărise. Cînd se întorcea tîrziu după masă și îl găsea așteptînd-o, îi explica:

— Am fost după cumpărături. Doar știi că trebuie să mă duc după cumpărături.

Făcea în așa fel încît el să aibă impresia că-l minte.

În relațiile sexuale, îl convingea că rezultatul nu era prea satisfăcător pentru ea, că dacă ar fi fost mai viril, ar fi putut dezlănțui în ea valuri de reacții nemaipomenite. Metoda ei era să-l țină într-o stare de nesiguranță continuă.

Văzu cu satisfacție că nervii începură să-l lase, că mîinile începură să-i tremure, că pierdea din greutate, că ochii lui aveau o privire sălbatică și strălucitoare. Iar cînd simțea că se apropie furia nebunească a pedepsei, se așeza pe genunchii lui și îl mîngîia și îl făcea pentru o clipă să creadă în nevinovăția ei. Avea puterea să-l convingă.

Catherine voia bani, și se apucă să-i strîngă cît putea de repede și de ușor. Cînd izbuti să facă din el o cîrpă, și Catherine știu exact momentul, începu să-l fure. Îl căuta prin buzunare și îi lua bancnotele mari pe care le găsea. El nu îndrăznea să o acuze, de teamă să nu plece. Bijuteriile pe care i le dăruise dispăruseră și, cu toate că-i spusese că le-a pierdut, era convins că fuseseră vîndute. Încărca socotelile de la băcănie, exagera prețul rochiilor. El nu se putea hotărî să pună capăt situației. Cathy nu vîndu casa, dar o ipotecă pînă la ultimul bănuț pe care-l putu lua.

Într-o seară, cheia lui nu se mai potrivea în broasca de la intrare. La bătaile lui în ușă, ea răspunse destul de tîrziu. Da, schimbase broasca pentru că i se pierduse cheia. Se temea, fiindcă locuia singură. Ar fi putut să intre oricine. Îi va da altă cheie — dar nu i-a dat-o niciodată. După aceea fu nevoit să sune întotdeauna la sonerie, iar uneori ei îi trebuia mult timp ca să răspundă, alteori nu-i deschidea deloc. Nu putea niciodată să știe dacă era sau nu acasă. Domnul Edwards puse să fie urmărită — iar ea nu știa cît de des.

Domnul Edwards era în fond un om simplu, dar chiar și oamenii simpli au complexități întunecoase, complicate. Catherine era inteligentă, dar chiar și o femeie deșteaptă nu

cunoaște anumite ascunzișuri ale unui bărbat.

Greșeala ei fu una singură, dar gravă, cu toate că încercase să o evite. După cum se cuvine, domnul Edwards aprovizionă micuțului cuib cu șampanie. La început, Catherine refuză să se atingă de ea.

— Mi se face rău. Am încercat, dar nu pot să beau, explică ea.

— Prostii. Doar un pahar. Nu pățești nimic.

— Nu, mulțumesc. Nu. Nu pot să beau.

Domnul Edwards văzu în acest refuz un semn de delicatețe feminină. Nu insistă niciodată, pînă într-o seară cînd își dădu seama că nu știa nimic despre ea. Vinul ar fi putut să-i dezlege limba. Cu cît se gîndea mai mult, cu atît i se părea mai bună ideea.

— Nu e prietenos din partea ta să nu bei un pahar cu mine.

— Ți-am spus că nu-mi face bine.

— Prostii.

— Ți-am spus că nu-mi trebuie.

— Urît din partea ta. Vrei să mă supăr pe tine? zise el.

— Nu.

— Atunci bea un pahar.

— Nu vreau.

— Bea-l.

Îi întinse un pahar, dar ea se dădu îndărăt.

— Tu nu știi. Nu-mi face bine.

— Bea-l.

Luă paharul, îl dădu pe gît și rămase nemișcată, tremurînd, ascultînd parcă. Sîngele i se urcă în obraji. Își mai turnă un pahar și încă unul. Privirea-i era fixă și rece. Domnului Edwards i se făcu frică de ea. I se întîmpla ceva asupra căruia nici el, nici ea nu aveau nici o putere.

— Eu n-am vrut să beau. Ține minte asta, spuse ea calm.

— Poate că n-ar trebui să mai bei.

Ea rîse și își turnă încă un pahar.

— Acum nu mai are importanță. Nu se mai schimbă nimic.

— E plăcut să bei un pahar, două, spuse el, stînjinit.

Ea îi vorbi blînd:

— Grăsan prostănac. Ce știi tu despre mine? Crezi că nu pot să-ți citesc fiecare gînd infect? Vrei să-ți spun? Te întrebi de unde a învățat o fată drăguță ca mine atîtea trucuri? Am să-ți spun. În taverne – mă auzi? — în taverne. Am lucrat patru ani — în locuri de care nu ai auzit în viața ta. Marinarii m-au învățat mici trucuri de la Port Said. Cunosce fiecare nerv din trupul tău împuțit și știu să-l folosesc.

— Catherine, nu știi ce vorbești, protestă el.

— Mi-am dat eu seama. Te-ai gîndit să mă tragi de limbă. Ei, uite, ți-am spus tot ce-ai vrut.

Ea înaintă încet spre el și domnul Edwards își învinse impulsul de a da înapoi. Se temea de ea, dar rămase pe loc. Chiar în fața lui bău restul de șampanie din pahar, lovi delicat buza paharului de masă și îi sfîșie obrazul cu cioburile tăioase.

Atunci el fugi din casă și, în timp ce se îndepărta, o auzi cum rîde.

3

Pentru un bărbat cum era domnul Edwards, dragostea constituia un sentiment paralizant. I-a distrus judecata, I-a făcut să uite ce știa, I-a slăbit. Își spuse că ea era isterică și încercă să creadă acest lucru, iar Catherine îl făcu să se convingă mai ușor. Ieșirea ei o îngrozise, și cîtăva vreme se strădui să-i refacă imaginea suavă pe care o avea despre ea.

Un bărbat atît de dureros îndrăgostit este capabil să se auto-tortureze dincolo de orice închipuire. Domnul Edwards voia din toată inima să creadă în bunătatea ei, dar era obligat să-și înfrîngă pornirea atît din pricina demonului său interior, cît și a ieșirii pe care ea o avusese față de el. Aproape fără să vrea, începu să caute adevărul și în același timp să nu-i dea crezare. Știa de pildă că ea nu-și depunea banii la bancă. Unul din funcționarii lui, folosind un sistem complicat de oglinzi, descoperi locul din pivnița casei de cărămidă, unde îi ținea. Într-o zi îi sosi, de la agenția căreia i se adresase, o tăietură de ziar. Era o relatare a unui incendiu, apărută într-un număr vechi al unui săptămînal dintr-un orașel de provincie. Domnul Edwards o studie. Pieptul și stomacul lui ajunseră o masă de metal topit și o ceață roșie îi întunecă vederea. Dragostea lui era amestecată cu o adevărată teamă reală și rezultatul acestui amestec fu cruzimea. Amețit, se tîrî pînă la divanul său din birou și se culcă cu fața în jos, cu fruntea sprijinită pe pielea neagră și rece. Un timp rămase așa, abia respirînd. Treptat, mintea i se limpezi. Avea un gust sărat în gură și furia făcea să-l doară umerii. Dar era calm și mintea sa își contura tot mai clar intențiile în timp, așa cum razele unei lanterne dau contur unei camere întunecoase. Se mișcă încet, în timp ce-și umplea geamantanul cu lucrurile pe care le lua întotdeauna cînd pornea să-și inspecteze unitățile — cămăși curate și lenjerie de corp, o cămașă de noapte, și papuci, și biciul cel mare cu sfichiul îndoit ca să intre în geamantan.

Trecu greoi prin grădinița din fața casei de cărămidă și sună clopoțelul.

Catherine răspunse imediat. Era îmbrăcată cu paltonul și pălăria.

— Ah! Ce păcat! Trebuie să lipsesc puțin, spuse ea.

Domnul Edwards lăsă jos geamantanul.

— Nu, spuse el.

Ea îl studie. Avea ceva schimbat. Trecu pe lîngă ea și coborî în pivniță.

— Unde te duci?

Avea o voce ascutită.

El nu răspunse. După un minut, urcă înapoi purtînd o cutiuță de stejar. Deschise valiza și puse cutiuța înăuntru.

— E a mea, spuse ea încetișor.

— Știu.

— Ce ai de gînd?

— Mă gîndesc să plecăm într-o mică călătorie.

— Unde? Nu pot să merg.

— Într-un orășel, în Connecticut. Am niște treburi acolo. Mi-ai spus odată că vrei să lucrezi. O să lucrezi.

— Acum nu mai vreau. Nu poți să mă obligi. Am să chem poliția!

El zîmbi atît de îngrozitor, încît ea se dădu înapoi. Sîngele îi bătea în tîmple.

— Poate ai vrea să mergi în orășelul tău natal, zise el. Au avut un incendiu mare acolo, cu cîțiva ani în urmă. Îți amintești de focul acela?

Privirea ei îl scrută și îl cercetă în căutarea unui punct slab, dar în ochii lui se citea asprime și nimic altceva.

— Ce vrei să fac? Întrebă ea liniștită.

— Doar să vii cu mine într-o călătorie. Ai spus că vrei să lucrezi.

Nu-i venea în minte decît un singur plan. Trebuia să meargă cu el și să aștepte o ocazie. Un bărbat nu poate să stea tot timpul la pîndă. Ar fi fost periculos să-l contrazică — cel mai nimerit era să accepte și să aibă răbdare. Asta dădea întotdeauna rezultate bune.

Întotdeauna o scăpase din încurcătură. Dar vorbele lui o făcură să se simtă într-adevăr înspăimîntată.

Ajunși în orășel, coborîră din tren pe înserat, porniră pe mica stradă întunecoasă și apoi ieșiră afară, în cîmp. Catherine era atentă și stătea la pîndă. Nu-i cunoștea planurile. În geanta ei se afla un cuțit cu lama subțire.

Domnul Edwards credea că știe ce are de gînd să facă. Voia s-o biciuiască și s-o bage într-una din camerele hanului, s-o biciuiască și s-o ducă în alt orășel, și așa mai departe, pînă cînd n-ar mai fi fost bună de nimic. Apoi ar fi alungat-o. Polițistul local ar fi avut grijă să nu fugă. Cuțitul nu-l preocupa. Știa de existența lui.

Primul lucru pe care-l făcu cînd se opri într-un loc ferit, între un zid de piatră și un șir de cedri, fu să-i smulgă geanta din mînă și să o arunce peste zid. În felul ăsta, scăpă de grija cuțitului. Dar nu era sigur de el însuși, pentru că niciodată în viață nu fusese îndrăgostit de o femeie. Credea că voia doar să o pedepsească. După două lovituri, biciul nu mai fu de-ajuns. Îl aruncă jos și folosi pumnii. Răsufla zgomotos.

Catherine se strădui din răputeri să nu intre în panică. Încercă să se ferească de pumnii lui sau măcar să scape cu lovituri mai puțin grele, dar în cele din urmă teama o învinse și încercă să fugă. Sări la ea și o trînti jos și atunci simți că nu-i sînt de ajuns doar pumnii. Mîna înnebunită dibui o piatră pe jos și un val roșu întunecă recea lui stăpînire de sine.

Mai tîrziu, privi în jos la obrazul ei desfigurat. Îi ascultă inima dar nu putu să audă decît bătăile propriei lui inimi. Două gînduri cu totul deosebite îi alergau prin minte. Unul îi spunea:

— Trebuie să o îngrop, trebuie să sap o groapă și s-o bag în ea.

Iar celălalt plîngea ca un copil.

— Nu pot. N-aș putea s-o ating.

Apoi îl copleși greața care vine după furie. Fugi din acel loc și-și lăsă geamantanul, biciul, lăsă cutia de stejar cu bani. Rătăci prin întuneric, întrebîndu-se unde putea să-și ascundă cîtăva vreme amărăciunea.

Nu i s-a pus niciodată vreo întrebare. După o perioadă de boală, în care soția l-a îngrijit cu blîndețe, se reîntoarse la afacerile lui, și nu mai îngădui niciodată ca nebunia dragostei să-i dea tîrcoale. Un om care nu învață din experiență e nebun, își spunea el. De atunci încolo, simțea neconținut un fel de respect plin de teamă față de el însuși. Nu știuse niciodată că avea în el impulsul de a ucide.

Faptul că nu o omorîse pe Cathy fusese o simplă întîmplare. Fiecare lovitură avea intenția să o sfărîme. Ea zăcu multă vreme în nesimțire, doar pe jumătate conștientă.

Își dădea seama că avea un braț rupt și că trebuia să găsească ajutor dacă voia să rămînă în viață. Dorința de a trăi o obligă să se tîrască pe șoseaua întunecoasă, în căutare de ajutor. Intră pe o poartă și urcă aproape toate treptele casei înainte de a leșina. Copacii cîntau prin cotețe și la răsărit o geană cenușie de lumină vestea zorile.

Capitolul 10

1

Cînd doi bărbați locuiesc împreună, ei stabilesc de regulă un fel de "statu quo" meschin, născut dintr-o ură incipientă pe care o resimt unul față de celălalt. Doi bărbați singuri sînt oricînd gata să se ia la harță și ei știu asta. Nu trecuse multă vreme de cînd Adam Trask se întorsese acasă, că și începu să apară tensiunea. Frații stăteau prea mult timp împreună și nu prea vedeau pe nimeni altcineva.

Cîteva luni s-au ocupat să obțină banii lui Cyrus și să-i investească. Au călătorit împreună la Washington să vadă mormîntul, o piatră masivă, avînd deasupra o stea de fier cu sigiliu și un lăcaș în care se bagă un steguleț în zilele de comemorare a eroilor. Frații stătură lîngă mormînt vreme îndelungată, apoi plecară și nu mai pomeniră de Cyrus.

Chiar dacă Cyrus fusese necinstit, lucrase totuși bine. Nimeni n-a pus vreo întrebare în legătură cu banii. Pe Charles gîndul acesta îl urmărea întruna.

Cînd se înapoiară la fermă, Adam îl întrebă:
— De ce nu-ți iei niște haine noi? Ești un om bogat. Parcă ți-ar fi frică să cheltuiești un bănuț.
— Chiar mi-e frică, zise Charles.
— De ce?
— S-ar putea să fiu nevoit să-i dau înapoi.
— Tot te mai gîndești la asta? Dacă ar fi fost ceva în neregulă, nu crezi că am fi aflat pînă acum?
— Nu știu, spuse Charles. Aș prefera să nu mai vorbim despre asta.
Dar în aceeași seară începu din nou:
— Un lucru mă neliniștește, zise el.
— În legătură cu banii?
— Da, cu banii. Dacă faci atîția bani, trebuie să lași urme, nereguli.
— Cum adică?
— Ei, hîrtii și registre, facturi de vînzare, note, — am scotocit toate lucrurile tatei și nu am găsit așa ceva.
— Poate că le-a ars.
— Poate, făcu Charles.
Frații trăiau conform obiceiului stabilit de Charles pe care nu-l schimbau niciodată. Charles se trezea de obicei cînd bătea patru și jumătate, ca și cînd pendula de bronz i-ar fi făcut semn. Ochii lui erau deschiși și apucau să clipească odată cu prima bătaie a gongului. O clipă stătea liniștit, privind în întuneric și scărpinîndu-și stomacul. Apoi se întindea spre măsuța de lîngă pat și mîna nimerea exact pe cutia de chibrituri. Scotea un băț și îl freca de cutie. Mărgica de sulf ardea pînă ce lemnul lua foc. Charles aprindea lumînarea de lîngă pat. Dădea la o parte pătura și se scula. Purta izmene lungi, cenușii, care făceau pungi la genunchi și atîneau larg în jurul gleznelor. Căscă, se ducea la ușă, o deschidea și striga:
— E patru și jumătate, Adam. E timpul să te scoli. Trezește-te.
Vocea lui Adam mormăia:
— Nu uiți niciodată?
— E timpul să te scoli.
Charles își băga picioarele în pantaloni și și-i încingea peste șolduri.
— Tu nu trebuie să te scoli, spuse el. Ești un om bogat. Poți să stai toată ziua în pat.
— Și tu la fel. Dar tot ne sculăm înainte de a se face ziuă.
— Tu nu trebuie să te scoli, repetă Charles. Dar dacă vrei să muncești la fermă, atunci trebuie să muncești.
Adam spuse jalnic:
— Așadar, o să cumpărăm și mai mult pămînt, ca să avem și mai mult de lucru.
— Las-o moartă. Du-te și te culcă dacă vrei, spuse Charles.
Adam zise:
— Pun rămășag că n-ai putea dormi dacă ai sta în pat. Știi de ce? Pun rămășag că te scoli numai fiindcă așa vrei și fiindcă îți faci o glorie din asta — ca și cînd ți-ai face o glorie dacă ai avea șase degete.
Charles se duse la bucătărie și aprinse lampa.
— Nu poți să stai în pat și să conduci o fermă, spuse el și zgîndări cenușa prin grătarul sobei, apoi, zvîrlind niște hîrtii rupte peste cărbuni, suflă pînă izbucni flacăra.
Adam îl urmărea prin ușă.
— Nu te înduri de un chibrit.
Charles se întoarse furios.
— Vezi-ți de treaba ta. Nu mă mai enerva.
— Foarte bine. Așa am să și fac. Și poate că nici n-am ce căuta aici, spuse Adam.
— Asta te privește. Oricînd vrei să pleci, ușa ți-e deschisă.
Cearta era prostească, dar Adam nu-i putea pune capăt. Fără voia lui, continua să arunce vorbe amare și supărătoare.
— Ai dreptate, o să plec cînd o să vreau. Locul ăsta e al meu așa cum e și al tău.
— Atunci de ce nu pui și tu mîna pe ceva?
— Dumnezeule! spuse Adam. Pentru ce ne ciorovăim? Hai s-o mai lăsăm baltă.
— Eu nu doresc scandal, zise Charles.
Turnă o zeamă caldută în două cești și le puse pe masă.
Frații se așezară. Charles unse o felie de pîine cu unt, scoase dulceață cu cuțitul și o întinse peste unt. Cînd se servi a doua oară, lăsă o urmă de dulceață pe unt.
— La naiba, nu poți să ștergi cuțitul? uită-te la untul ăsta!
Charles puse cuțitul și pîinea pe masă și se apucă cu mîinile de marginile ei.
— Mai bine ai întinde-o de aici, spuse el.
Adam se ridică.
— M-aș simți mai bine într-o cocină de porci, zise el, și ieși din casă.

Au trecut opt luni pînă ce Charles îl văzu din nou. Venise de la muncă și-l găsise pe Adam turnîndu-și apă pe față și pe păr, din găleata din bucătărie.
— Bună. Ce mai faci? întrebă Charles.
— Bine, spuse Adam.
— Pe unde-ai fost?
— La Boston.

— În altă parte, nicăieri?

— Nu, am vizitat orașul.

Frații reveniră la vechea lor viață, dar fiecare își lua măsuri ca să nu-și iasă din fire. Într-un fel, fiecare avea grijă de celălalt, ocrotindu-se astfel pe sine însuși. Charles, care se trezea totdeauna devreme, pregătea micul dejun înainte de a-l trezi pe Adam. Iar Adam făcea curățenie în casă și începu să țină socotelile fermei. În felul acesta, au trăit timp de doi ani, pînă cînd iritarea crescă din nou peste măsură.

Într-o seară de iarnă, Adam își ridică ochii din registrul lui.

— E frumos în California. E plăcut iarna. Acolo poți cultiva orice.

— Bineînțeles că poți cultiva. Dar, după ce ai strîns-o, ce faci cu recolta?

— Dar ce spui de grîu? Se cultivă o grămadă de grîu în California.

— Îl atacă rugină, spuse Charles.

— Cum se face că ești atît de sigur? Ascultă, Charles, se spune că în California plantele cresc atît de repede, încît după ce semeni, te dai repede înapoi, să nu te lovească.

Charles zise:

— Atunci de ce dracu nu te duci acolo? Îți răscumpăr partea ta oricînd vrei.

Adam mai era încă liniștit, dar dimineată, cînd se pieptănă și se uită în oglinjoară, reîncepu discuția:

— În California nu este iarnă, spuse el. Tot timpul este ca primăvara.

— Mie îmi place iarna, zise Charles.

Adam veni spre sobă.

— Nu te supăra.

— Atunci nu mă mai enerva. Cîte ouă vrei?

— Patru, spuse Adam.

Charles puse șapte ouă pe cuptor și își aranjă cu grijă focul din nuiiele, pînă începu să ardă vioi. Puse tigaia lîngă flacăra. Cînd prăjea șunca, nu mai simțea supărarea.

— Adam, zise el, nu știi dacă ai observat, dar mi se pare că din două cuvinte pe care le spui, unul e California. Chiar vrei să pleci?

Adam rîse.

— Tocmai asta încerc să aflu. Nu știu nici eu. E la fel ca și cu sculatul de dimineată. Nu-mi vine să mă scol, dar nici nu vreau să stau în pat.

— Mi-ai împuiat capul cu asta, spuse Charles.

Adam continuă.

— La armată, în fiecare dimineată suna goarna aia afurisită. Am jurat în fața lui Dumnezeu că dacă scap vreodată de acolo, o să dorm în fiecare zi pînă la amiază. Și cînd colo mă scol cu jumătate de oră mai devreme decît atunci. Ia spune-mi și mie, Charles, pentru ce drac' muncim?

— Nu poți să stai în pat și să conduci o fermă, zise Charles.

Și întoarse cu furculița șunca ce sfîrșia.

— Hai să privim lucrurile în față, spuse cu sinceritate Adam. Nici unul din noi n-am avut vreo puicuță sau un copil, darămite o nevastă. Și așa cum merg lucrurile, nu mi se pare că o să avem vreodată. N-avem timp să ne căutăm o nevastă. Și în schimb uite că ne gîndim să adăugăm pămîntul lui Clark la al nostru, dacă prețul ne convine. La ce bun?

— E o bucățică a dracului de bună, spuse Charles. Amîndouă, la un loc o să facă una din cele mai bune ferme din această regiune. Ia spune! Ai de gînd să te însori?

— Nu. Și tocmai despre asta-i vorba. Peste cîțiva ani o să avem cea mai bună fermă din regiune. Doi boșorogi singuratici care muncesc pînă dau în brînci. Apoi unul dintre noi o să moară și ferma cea bună o să aparțină unui singur boșorog, și după aceea o să moară și el...

— Ce dracu tot îndrugi acolo? Întrebă Charles. Nu poate să fie omul liniștit. Mă enervezi. Spune deschis, ce ai de gînd?

— Nu mă distrez deloc, zise Adam. Sau, oricum, nu îndeajuns. Muncesc prea mult pentru cît cîștig, și în fond n-ar trebui să muncesc deloc.

— De ce nu pleci? se răsti Charles. De ce dracu n-o iei din loc? Nu vîd nici un paznic care să te oprească. Du-te la Marea Sudului și stai într-un hamac, dacă asta vrei.

— Nu te supăra, spuse Adam. E ca și cu trezitul de dimineată. Nu-mi vine să mă scol, dar nici nu vreau să stau în pat. Nu vreau să rămîn aici, dar nici n-aș pleca.

— Mă enervezi, zise Charles.

— Gîndește-te la asta, Charles. Ție îți place aici?

— Da.

— Și vrei să-ți trăiești aici toată viața?

— Da.

— Isuse, aș vrea să fie și pentru mine la fel de simplu. Ce crezi că se petrece oare cu mine?

— Cred că ai intrat în călduri. Hai diseară la han să te vindec.

— Poate că asta-i, spuse Adam. Dar niciodată nu m-a prea satisfăcut o prostituată.

— E totuna, zise Charles. Închizi ochii și nu-ți mai dai seama de nici o deosebire.

— Unii băieți de la regiment obișnuiau să țină o indiană pe lîngă ei. Am avut și eu una un timp.

Charles îl privi cu interes.

— Tăta s-ar răsuși în mormînt dacă ar ști că te-ai culcat cu o indiană. Cum era?

— Drăguță. Îmi spăla hainele, mi le cîrpea, știa și să gătească nițel.

— La altele mă gîndeam. Cum era?

— Bună. Da, bună. Genul dulce — genul blînd și dulce. Genul bun și blînd.

— Ai noroc că nu te-a înjunghiat în timp ce dormeai.

— N-ar fi făcut-o. Era dulce.

— Ai o privire curioasă. Cred că te îndrăgostiseși de indiană.

— Cred că da, zise Adam.
 — Ce s-a întâmplat cu ea?
 — Variolă.
 — Nu ți-ai luat alta?
 Adam avea o privire îndurerată.
 — I-am îngrămadit ca pe niște butuci, erau peste două sute, mâinile și brațele le ieșeau afară. Pe deasupra am pus paie și petrol.
 — Am auzit că nu rezistă la variolă.
 — Îi ucide, spuse Adam. Ia vezi că se arde șunca aia.
 Charles se întoarse repede la sobă.
 — O să fie tocmai bună. Așa îmi place mie.
 Scoase șunca într-o farfurie și sparse ouăle în grăsimea fierbinte, iar acestea săreau și marginile se frământau, transformându-se într-o dantelă cafenie, scoțînd niște sunete ca un clipocit.
 — A fost pe-aici o profesoară, spuse Charles. Cea mai drăguță din cîte ai văzut vreodată. Avea picioare mici, fine. Își cumpăra toate rochiile de la New York. Păr blond și n-ai văzut în viața ta picioare așa mici. Cînta în cor. Toată lumea începuse să meargă la biserică. Aproape că te înghesuia ca să intri în biserică. Asta era mai de mult.
 — Prin vremea cînd îmi scriai că te gîndești să te însori?
 Charles rînji.
 — Cred că da. Cred că nu era nici un tînăr din comitat care să nu fi suferit de febra înșurătorii.
 — Ce s-a întâmplat cu ea?
 — Ei, știi cum este. Femeile începuseră să fie neliniștite din pricina ei. S-au strîns cu toate. Pînă să te dezmeticești, au expediat-o. Am auzit că purta lenjerie de mătase. Prea era cu nasul pe sus. Comitetul școlar a dat-o afară la jumătatea trimestrului. Avea picioare nu mai mari de-atît. Își arăta și gleznelor, ca din greșală. Întotdeauna i se vedeau gleznelor.
 — Ai reușit s-o cunoști, întrebă Adam?
 — Nu. Mă duceam doar la biserică. Abia de puteam intra. O fată așa frumoasă n-are ce căuta într-un orașel atît de mic. Face oamenii să se simtă stînjiți. Provoacă neplăceri.
 — Îți amintești de fata aia, Samuels o chema, zise Adam. Era tare drăguță. Ce s-a întâmplat cu ea?
 — Același lucru. A provocat neplăceri. A plecat. Am auzit că locuiește în Philadelphia. Face croitorie. Am auzit că ia zece dolari pentru o singură rochie.
 — Poate ar trebui să plecăm de-aici, spuse Adam.
 — Tot te mai gîndești la California?
 — Cred că da.
 Charles izbucni:
 — Ia-o din loc! strigă el. Pleacă de-aici. O să-ți cumpăr, o să-ți vînd, fac orice. Pleacă, fiu de cățea.
 Se opri.
 — N-am vrut să spun ultimele cuvinte. Dar la dracu, mă enervezi.
 — O să plec, zise Adam.

3

După trei luni, Charles primi o ilustrată din golful Rio, pe spatele căreia Adam scrisese cu o peniță care păta.

"Aici e vară și acolo e iarnă. De ce nu vii încoace?"

Șase luni mai tîrziu sosi altă ilustrată din Buenos Aires.

"Dragă Charles — Doamne, ce oraș mare. Se vorbește franceza și spaniola. Îți trimit o carte."

Dar nu sosi nici o carte. Charles așteptă toată iarna următoare și o parte din primăvară. În locul ei sosi Adam. Era bronzat iar hainele lui aveau un aspect străin.

— Ce mai faci? întrebă Charles.

— Bine. Ai primit cartea?

— Nu.

— Oare ce s-o fi întâmplat cu ea? Avea poze.

— Ai de gînd să rămîi aici?

— Cred că da. O să-ți povestesc despre țara aceea.

— Nu vreau să aud de ea, zise Charles.

— Dumnezeule, ce meschin ești, spuse Adam.

— Prevăd ce-o să se întîmple. Ai să stai un an sau așa ceva, apoi iar n-o să mai ai astîmpăr și o să mă faci și pe mine să nu-mi găsesc locul. O să ne certăm și după aceea o să fim politicoși unul cu celălalt și asta-i și mai rău. După asta o să izbucnim, tu o să pleci iar, și pe urmă o să te întorci și iar o s-o luăm de la început.

Adam întrebă:

— Nu vrei să rămîn aici?

— La naiba, da. Cînd nu ești aici, îți simt lipsa. Deși știu că o să fie la fel ca și înainte.

Și chiar așa se și întîmplă. Cîtva timp și-au amintit de trecut și cîtva timp și-au povestit unul altuia ce li se întîmplase în zilele cît au fost despărțiți, iar în cele din urmă au reînceput acele tăceri lungi și urîte, orele de muncă mută, politețea păstrată cu tot dinadinsul pe care și-o arătau cu grijă, momentele de furie. Timpul nu are graniță, așa că li se părea fără sfîrșit.

Într-o seară, Adam spuse:

— Știi că împlinesc treizeci și șapte de ani. Asta-i jumătate de viață.

— Aha, începe, zise Charles. Îți irosești viața. Ascultă, Adam, de data asta nu s-ar putea fără să ne certăm?

— Ce vrei să spui?

— Dacă ne purtăm mai departe așa cum ne e obiceiul, o să ne certăm trei, patru săptămîni, pînă te pregătești de plecare. Dacă ai început să n-ai astîmpăr, n-ar fi mai bine să pleci și să scăpăm astfel de toate neplăcerile?

Adam rîse și încordarea din odaie se risipi.

— Am un frate deștept. Bine, cînd o să simt că mă mănîncă tălpile destul de tare, o să plec fără ceartă. Da, așa e bine. Te îmbogățești, nu-i așa, Charles?

— Mă descurc. N-aș spune că sînt bogat.

— Nu chiar atît cît să poți cumpăra patru case și hanul din sat.

— Nu, n-am vrut să spun asta!

— Dar le-ai cumpărat, Charles, ai făcut aici cea mai frumoasă fermă din împrejurimi. De ce nu construim o casă nouă — cu baie, și apă curgătoare, și toaletă cu apă? Nu mai sîntem oameni săraci. Se spune că ești aproape cel mai bogat om din împrejurimi.

— N-avem nevoie de o casă nouă, spuse Charles morocănos. Lasă-te de ideile tale fanteziste.

— Ar fi plăcut să nu fii nevoit să ieși pe afară ca să te duci la toaletă.

— Lasă-te de ideile tale fanteziste.

Adam se amuza.

— Poate am să construiesc o căsuță drăguță în partea cealaltă a păduricii. Ce zici, n-ar fi bine? Atunci nu ne-am mai călca pe nervi unul pe celălalt.

— N-am nevoie de așa ceva pe-aici.

— Jumătate din loc e al meu.

— Am să ți-l răscumpăr.

— Dar eu nu-l vînd.

Ochii lui Charles aruncau scînteii.

— O să-ți dau foc la afurisita aia de casă.

— Sînt sigur că ai fi în stare, spuse Adam cu o bruscă seriozitate în glas. Sînt sigur. De ce te uiți așa la mine?

Charles spuse încet:

— M-am gîndit o grămadă la treaba asta. Și am dorit să aduci din nou vorba. Bănuiesc că nici n-ai de gînd să faci una ca asta.

— Ce vrei să spui?

— Îți amintești cînd mi-ai trimis o telegramă ca să-mi ceri o sută de dolari?

— Te cred. Probabil că mi-au salvat viața. Dar de ce mă întrebi?

— Nu mi i-ai dat înapoi.

— Trebuie să ți-i fi dat.

— Nu mi i-ai dat.

Adam se uită spre masa veche unde ședea pe vremuri Cyrus, bătînd cu bățul în piciorul lui de lemn. Bătrîna lampă de petrol atîrna deasupra mesei, împrăștiind din fitilul ei rotund o licărire galbenă.

Spuse încet:

— Am să ți-i plătesc mîine dimineață.

— Te-am păsuیت destul.

— Sigur că da, Charles. Ar fi trebuit să-mi amintesc.

Făcu o pauză, să se gîndească, apoi zise:

— Știi la ce mi-au trebuit banii?

— Nu te-am întrebat niciodată.

— Și nici eu nu ți-am spus. Poate că mi-era rușine. Eram la pușcărie, Charles. Am fugit — am evadat.

Charles căscă gura.

— Ce vorbești?

— Am să-ți povestesc. Eram vagabond și am fost arestat pentru vagabondaj și pus la muncă forțată la șosele — noaptea eram legați cu lanțuri. După șase luni am fost eliberat și arestat din nou imediat. Așa se construiesc șoselele. Am ispășit cele șase luni fără trei zile și apoi am evadat — am trecut în Georgia, am furat niște haine dintr-o prăvălie și ți-am trimis ție o telegramă.

— Nu te cred, zise Charles. Adică da, te cred. Tă nu spui minciuni. Bineînțeles că te cred. De ce nu mi-ai spus?

— Poate că mi-a fost rușine. Dar mi-e și mai rușine că nu ți i-am plătit.

— Dă-i încolo, spuse Charles. Nu știu ce mi-a venit să-ți amintesc de ei.

— Nu, Doamne ferește, dimineață-ți dau banii.

— Fir-aș al dracului. Fratele meu după gratii, zise Charles.

— N-ai de ce să fii așa de fericit.

— Nu știu de ce, dar mă face să mă simt mîndru. Fratele meu, după gratii. Spune-mi, Adam, — de ce-ai așteptat atîta — adică pînă să-ți mai rămînă doar trei zile, — ca să evadezi?

Adam zîmbi.

— Din două sau trei motive. Mi-era teamă că dacă-mi sfîrșesc pedeapsa, o să mă ia din nou. Și mi-am închipuit că, dacă aștept pînă la sfîrșit, n-o să mă bănuiască de evadare.

— Bine gîndit, spuse Charles. Dar mai ziceai de un motiv.

— Cred că acela era cel mai important și e cel mai greu de explicat. Eram obligat față de stat să stau șase luni. Asta era sentința. Nu voiam să-i păcălesc. I-am păcălit doar cu trei zile.

Charles izbucni în rîs.

— Ești un nebun fără de pereche, zise el cu dragoste. Dar spuneai că ai furat dintr-o

prăvălie.

— Am trimis banii înapoi, cu dobîndă de zece la sută, zise Adam.

Charles se plecă înainte.

— Adam, vorbește-mi despre munca la șosele.

— Sigur că da, o să-ți vorbesc, Charles, sigur că da.

Capitolul 11

1

Charles îl respecta mai mult pe Adam după ce află despre închisoare. Simțea pentru fratele lui o căldură pe care o poți simți numai pentru cineva ce nu este perfect și deci nu mai ai de ce să-l urăști. Adam profită la rîndul lui de acest lucru. Îl momi pe Charles.

— Te-ai gîndit vreodată, Charles, că avem bani destui ca să facem tot ce poftim?

— Bine, și ce să poftim?

— Am putea merge în Europa, am putea să ne plimbăm prin Paris.

— Ce-i asta?

— Cum ce-i asta?

— Mi s-a părut că am auzit pe cineva pe trepte.

— O pisică, probabil.

— Așa se pare. Curînd va trebui să mai omor unele din ele.

— Charles, am putea să mergem în Egipt, să ne plimbăm în jurul Sfinxului.

— Am putea să stăm aici și să ne folosim cum trebuie banii. Am putea să ieșim la lucru, să ne folosim ziua. Ale dracului pisici!

Charles se repezi la ușă, o deschise brusc și țipă:

— Zit!

Apoi rămase tăcut și Adam îl văzu uitîndu-se fix la trepte. Se apropie de el.

O momîie murdară, în zdrențe și plină de noroi încerca să-și croiască drum pe trepte. O mîină osoasă se apucă încet de scară. Cealaltă atîrna neputincioasă. Avea un obraz tumefiat, cu buze crăpate iar ochii priveau pe sub pleoapele umflate și învinețite. Fruntea era o rană sîngerîndă și părul era încleiat.

Adam coborî treptele și îngenunche lîngă trup.

— Dă-mi o mîină de ajutor. Vino, să o luăm înăuntru. Ai grijă la brațul ăsta. Pare rupt.

Cînd o transportară în casă, leșină.

— Pune-o în patul meu, zise Adam. Acum cred că ar fi mai bine să te duci după un doctor.

— Nu crezi că ar fi mai bine s-o ducem la el?

— S-o mișcăm? Nu. Ești nebun!

— Poate nu așa nebun ca tine. Gîndește-te o clipă.

— Pentru numele lui Dumnezeu, la ce să mă gîndesc?

— Doi bărbați care trăiesc singuri și cu așa ceva în casă la ei.

Adam rămase uimit.

— Nu-ți dai seama ce vorbești.

— Ba chiar foarte bine. Cred că-i mai nimerit s-o ducem la el. În două ore o să se știe în tot comitatul. De unde știi cine e? Cum a ajuns aici? Ce o s-a întîmplat? Adam, e un risc îngrozitor.

Adam zise cu răceală:

— Dacă nu te duci imediat, mă duc și te las aici.

— Cred că faci o greșeală. Mă duc, dar îți spun că o să avem de suferit din pricina asta.

— Iau asupra mea urmările, zise Adam. Tu du-te.

După ce Charles plecă, Adam se duse la bucătărie și turnă apă fierbinte din ceainic într-un lighean. În dormitor, muie o batistă în apă și curăță sîngele închegat și murdăria de pe obrazul fetei. Aceasta își reveni și ochii ei albaștri îl priviră strălucitori. Gîndurile lui se întoarseră în trecut — era în camera asta, în patul ăsta. Mama lui vitregă stătea aplecată asupra lui, cu o cîrpă udă în mîină, și mai simțea încă înțepăturile provocate de apa care pătrundea în răni. Și ea îi tot spunea mereu același lucru. O auzea, dar nu-și mai putea aminti ce-i spunea.

— O să te faci bine, spuse el fetei. Chemăm un doctor. Îndată vine.

Buzele i se mișcă ușor.

— Nu încerca să vorbești. Nu încerca să spui nimic.

În timp ce o mîngîia ușor cu cîrpa, îl cuprinse o căldură uriașă.

— Poți să stai aici. Poți să stai aici cît vrei. O să te îngrijesc.

Stoarse cîrpa, îi șterse părul năclăit și îl ridică de pe tăieturile din cap.

Se auzea el singur vorbind în timp ce lucra, ca și cînd ar fi fost un străin care asculta.

— Aici, asta te doare? Sărmanii ochișori — o să-ți pun niște mușețel la ochi. O să te faci bine. Ai una urîță pe frunte. Cred că în locul ăsta o să-ți rămînă o cicatrice. Poți să-mi spui cum te cheamă? Nu, nu încerca. Avem tot timpul. Auzi? E docarul doctorului. Nu-i așa c-a venit repede?

Se îndreptă spre ușa de la bucătărie.

— Aici, doctore. E aici, strigă el.

Era foarte grav rănită. Dacă pe atunci ar fi existat radiologia, doctorul ar fi descoperit probabil mai multe răni decât a găsit. Dar și așa a găsit destule. Brațul stîng și trei coaste erau rupte, iar maxilarul fracturat. Era fracturată și țeasta, iar dinții din partea stîngă lipseau. Pielea capului era sfișiată, fruntea îi era tăiată pînă la os. Atîtea putu doctorul să vadă și să identifice. Îi fixă brațul, îi înfășură coastele și îi cusu pielea capului. Îndoi tubul de sticlă al unei pipete la o flacăra de alcool, ca să intre prin locul unde îi lipsea un dinte, așa fel încît să poată bea și înghiți mîncare lichidă fără să miște maxilarul fracturat. Îi făcu o injecție mare cu morfină și lăsă o sticlă cu pilule de opium. Își spălă mîinile și își puse haina. Pacienta adormise înainte ca el să iasă din cameră.

În bucătărie se așeză la masă și bău cafeaua fierbinte pe care Charles i-o pusese în față.

— Și acum, ce s-a întîmplat cu ea? întrebă el.

— De unde să știm noi? răspunse Charles brutal. Am găsit-o la ușă. Dacă vrei să vezi, du-te și te uită la urmele care le-a lăsat pe drum pe unde s-a tîrît.

— Știți cine e?

— Nu, Doamne!

— Tu te duci pe sus pe la han — e vreuna de-acolo!

— N-am mai fost în ultima vreme. Și, oricum, n-aș putea-o recunoaște în halul ăsta.

Doctorul își întoarse capul spre Adam.

— Ai mai văzut-o vreodată?

Adam clătină încet din cap.

Charles spuse cu asprime:

— Spune, unde vrei să ajungi?

— Am să vă spun, întrucît vă interesează. Fata asta n-a căzut într-o groapă, chiar dacă arată cam așa. Cineva i-a făcut-o, cineva care n-o place deloc. Dacă vreți adevărul, cineva care a încercat s-o omoare.

— De ce n-o întrebi pe ea? zise Charles.

— Cîțva timp n-o să vorbească. În plus, are țeasta fracturată, Dumnezeu știe ce urmări o să aibă treaba asta. Ce vreau să spun este c-aș vrea să știu dacă n-ar trebui să-l anunț pe șerif.

— Nu! Adam răspunse atît de pripit, încît privirile amîndurora se îndreptară spre el.

Lăsați-o în pace. Lăsați-o să se odihnească.

— Cine o s-o îngrijească?

— Eu, spuse Adam.

— Ascultă aici, începu Charles.

— Nu te băga!

— Este casa mea așa cum e și a ta.

— Vrei să plec?

— N-am spus asta.

— Să știi, dacă pleacă ea plec și eu.

— Liniștește-te, spuse doctorul. Ce te face să-i porți atîta interes?

— N-aș da afară nici un cîine rănit.

— Dar nici n-ai face o problemă din asta. Ascunzi ceva? Ai fost plecat noaptea trecută?

Tu ai făcut-o?

— A fost aici toată noaptea. Sforăie ca o locomotivă, zise Charles.

Adam spuse:

— De ce n-o lăsați în pace? Lăsați-o să se facă bine.

Doctorul se ridică și își frecă mîinile.

— Adam, zise el, tatăl tău mi-a fost vechi prieten. Te cunosc pe tine și toată familia. Nu ești prost. Nu știu însă de ce nu înțelegi lucruri obișnuite, dar se pare că nu le înțelegi. Trebuie să-ți vorbesc ca unui copil. Fata asta a fost atacată. Cred că cine a făcut-o a încercat s-o omoare. Dacă nu-i spun șerifului despre treaba asta, calc legea. Admit că o mai încalc cîteodată, dar de data asta nu pot.

— Atunci spune-i. Dar nu-l lăsa să o toace la cap pînă ce nu se face mai bine.

— Nu-mi stă în obicei să las ca pacienții mei să fie tracasăți. Tot mai vrei s-o ții aici?

— Da.

— Treaba ta. Viu mîine. O să doarmă. Dă-i apă și supă caldă prin tub, dacă o să vrea.

Doctorul ieși din cameră.

Charles se întoarse spre fratele lui.

— Adam, pentru Dumnezeu, ce înseamnă asta?

— Lasă-mă în pace.

— Ce te-a apucat?

— Lasă-mă în pace, ai auzit? Lasă-mă în pace și gata.

— Doamne, Dumnezeule! făcu Charles.

Scuipă pe jos și plecă neliniștit și nervos la treabă.

Adam era bucuros că a plecat. Se învîrti prin bucătărie, spălă vasele de la micul dejun și șterse podeaua. După ce termină curățenia în bucătărie, intră în odaie și își trase un scaun lîngă pat. Fata sforăia greoi din cauza morfinei. Umflătura de pe față începuse să dea înapoi, dar ochii îi erau învinețiți și umflați. Adam rămase foarte liniștit pe scaun uitîndu-se la ea. Brațul fixat stătea îndoit pe stomac, dar brațul drept stătea deasupra pături, cu degetele încîrligate ca un cuib. Era o mîină de copil, aproape de sugar. Adam îi atinse încheietura mîinii cu degetul și degetele ei se mișcară puțin, ca un reflex. Încheietura era caldă. Apoi, pe furiș, ca și cînd s-ar fi temut să nu fie prins, îi întinse mîna și îi atinse micuțele pernițe de pe buricele degetelor. Avea degete rozalii, moi, dar pielea de pe dosul mîinii părea să aibă o strălucire de perla. Adam zîmbi încîntat. Ei i se opri respirația și el deveni foarte atent — apoi se auzi un zgomot în gît și sforăitul ritmic continuă. Îi băgă binișor brațul și mîna sub pătură

înainte de a ieși în vârful picioarelor din odaie.

Cathy zăcu timp de câteva zile scufundată în bezna șocului și opiumului. Avea pielea ca de plumb și se mișca foarte puțin din pricina durerii. Își dădea însă seama de ce se petrece în jurul ei. Treptat, capul și ochii i se limpeziră. Lîngă ea stăteau doi tineri, unul numai din cînd în cînd, iar celălalt mai tot timpul. Știa că mai venea un bărbat care era doctorul, și mai era unul înalt și slab care o interesa mai mult decît oricare dintre ceilalți, iar interesul provenea din frică. Poate că, în somnul ei, provocat de droguri, auzise și reținuse ceva.

Foarte încet, mintea ei reconstitui evenimentele din ultimele zile și le puse cap la cap. Revăzu chipul domnului Edwards, își aminti cum placida-i mulțumire de sine făcuse loc furiei criminale. Niciodată în viața ei nu mai fusese atît de speriată, dar acum învățase ce înseamnă spaima. Mintea ei adulmeca în jur ca un șobolan, căutînd o scăpare. Domnul Edwards știa despre incendiu. Mai știa oare ceva? Și de unde știa el? O groază oarbă, nesuferită, o cuprinsese cînd se gîndi la asta.

Din cele auzite, află că bărbatul acela înalt este șeriful, care voia s-o interogheze și că tînărul care se numea Adam o apăra de interogatoriu. Poate șeriful știa despre incendiu.

O conversație cu glas tare îi sugeră cum să procedeze.

Șeriful spuse:

— Trebuie să aibă un nume. Cineva trebuie s-o cunoască.

Vocea lui Adam:

— Cum să răspundă? Are maxilarul fracturat.

— Dacă poate să scrie cu mîna dreaptă, ar putea să ne răspundă în felul ăsta. Ascultă, Adam, dacă cineva a încercat să o omoare, ar fi mai bine să-l prind cît se mai poate. Dă-mi un creion și lasă-mă să vorbesc cu ea.

Adam zise:

— L-ai auzit pe doctor spunînd că are o fractură la craniu. De unde știi că mai ține minte?

— Tu dă-mi un creion și o să vedem.

— Nu vreau să o hărțui.

— La dracu, Adam. Nu mă interesează ce vrei tu. Îți spun că am nevoie de o hîrtie și un creion.

Apoi vocea celui alt tînăr:

— Ce-i cu tine? Vorbești de parcă tu ai fi făcut treaba asta. Dă-i un creion.

Stătea cu ochii închiși cînd cei trei bărbați intrară încet în cameră.

— Doarme, șopti Adam.

Ea deschise ochii și îi privi.

Bărbatul cel înalt veni lîngă pat.

— Nu vreau să vă plictisesc, domnișoară. Eu sînt șeriful. Știu că nu puteți vorbi, dar ați vrea să scrieți câteva lucruri pe hîrtia asta?

Ea încercă să aprobe din cap și se strîmbă de durere. Clipi repede din ochi ca să-și arate că este de acord.

— Bună fată, spuse șeriful, vezi? E de acord.

Puse blocul de hîrtie pe pat, lîngă ea și îi așeză creionul în mînă.

— Așa. Acum. Cum te cheamă?

Cei trei bărbați îi urmăreau chipul. Gura i se subție și ochii priviră chiorîș. Închise ochii și creionul începu să se miște.

— Nu știu, scrise cu litere mari.

— Uite o hîrtie nouă. Ce-ți amintești?

— Nimic. Nu pot să mă gîndesc, scrise creionul înainte de a se termina foaia.

— Îți amintești cine ești, de unde vii? Gîndește-te!

Părea că în mintea ei se dă o luptă îngrozitoare, apoi chipul ei arătă că se dă bătută și deveni tragic.

— Nu. Nimic nu-i împede. Ajută-mă.

— Sărmană copilă, spuse șeriful. Îți mulțumesc că ai încercat. Cînd o să te faci bine, o să încercăm din nou. Nu, nu trebuie să mai scrii.

Creionul scrise:

— Mulțumesc, și îi căzu dintre degete.

Îl cucerise pe șerif. I se alăturase lui Adam. Numai Charles îi era potrivnic. Cînd frații erau în camera ei, și era nevoie de amîndoi ca să o ajute să-și facă nevoile fără să sufere, ea studia chipul întunecat și posomorît al lui Charles. Pe fața asta era întipărit ceva care îi era cunoscut, care o făcea să se simtă neliniștită. Văzu că-și ducea foarte des mîna la cicatricea de pe frunte, o freca, îi pipăia conturul cu degetele. Odată o prinse urmărindu-i. Își privi vinovat degetele. Charles spuse brutal:

— N-avea grijă. A ta o să fie la fel, poate chiar mai frumoasă.

Ea îi zîmbi și el întoarse privirea.

Cînd Adam intră cu supa caldă, Charles zise:

— Mă duc în oraș să beau o bere.

Adam nu-și amintea să fi fost vreodată atît de fericit. Nu-l deranja că nu-i știa numele. Îi ceruse să-i spună Cathy, și asta era de-ajuns pentru el. Gătea pentru Cathy, consultînd rețetele lăsate de mama sa și de mama vitregă.

Cathy era foarte robustă. Nu trecu mult și începu să se refacă. Umflăturile îi dispăruseră din obraji și în locul lor se ivi frumusețea convalescenței. În scurt timp, putu să șadă, dacă era ajutată. Deschidea și închidea gura cu mare grijă și începu să mănînce mîncăruri moi care n-

aveau nevoie să fie mestecate bine. Mai avea bandajul pe frunte, dar restul feței nu avea decît puține semne, în afară de mica scobitură din falca stîngă, unde îi lipseau dinții.

Cathy era la ananghie și mintea ei căuta o soluție. Vorbea puțin, chiar și cînd nu-i mai era atît de greu s-o facă.

Într-o după-amiază, auzi pe cineva umblînd prin bucătărie.

Strigă:

— Adam, tu ești?

Vocea lui Charles răspunse:

— Nu, eu sînt.

— Vrei să vii, te rog, o clipă înăuntru?

El apărură în ușă. Avea o privire sumbră.

— Nu intri prea des pe-aici, spuse ea.

— Adevărat.

— Nu-ți plac.

— Cred că și asta-i adevărat.

— Poți să-mi spui de ce?

Se chinui să găsească un răspuns.

— N-am încredere în tine.

— De ce?

— Nu știu. Nu cred că ți-ai pierdut memoria.

— De ce-aș minți?

— Nu știu. Tocmai de asta nu am încredere în tine. E ceva care aproape că-mi pare cunoscut.

— Nu m-ai văzut în viața ta.

— Poate că nu. Dar e ceva care mă neliniștește — ceva ce ar trebui să știu. Și de unde știi că nu te-am văzut niciodată?

Ea tăcu și el se mișcă, gata să plece.

— Nu pleca, spuse ea. Ce-ai de gînd să faci?

— În ce privință?

— Cu mine.

El o privi cu un interes nou.

— Vrei să știi adevărul?

— Altfel de ce te-aș întreba?

— Nu știu, dar o să-ți spun. O să te scot de-aici de îndată ce o să pot. Fratele meu a înnebunit, dar o să-l aduc pe calea cea bună, chiar de-ar fi să-l snopesc în bățai.

— Ai putea? E un bărbat voinic.

— Aș putea.

Îl privi țintă.

— Unde-i Adam?

— S-a dus în oraș să-ți mai cumpere din afurisele tale de medicamente.

— Ești un om meschin.

— Știi ce cred eu? Cred că nu sînt nici pe jumătate atît de meschin pe cît ești tu, sub pielea asta frumoasă. Cred că ești un diavol.

Ea rîse încet.

— Atunci sîntem doi; Charles, cît timp mai am?

— Pentru ce?

— Cît timp mai am pînă mă dai afară? Spune-mi adevărul.

— Bine, am să-ți spun. Vreo săptămînă, zece zile. Îndată ce-o să fii în stare să te miști.

— Să presupunem că nu plec.

O privi viclean, aproape cu plăcere, la gîndul bățaliei.

— Foarte bine. Am să-ți spun. Cînd luai toate stupefiantele alea, vorbeai o grămadă, ca în somn.

— Nu cred asta.

El rîse, pentru că observă cum gura ei face o grimasă rapidă.

— N-ai decît să nu crezi. Dacă ai să-ți vezi de treabă, de îndată ce ai să poți, n-am să spun. Dar dacă nu, ai să afli și o să afle și șeriful.

— Nu cred să fi spus nimic rău. Ce-aș fi putut să spun?

— N-am să stau la discuții cu tine. Am treabă. M-ai întrebat și ți-am răspuns.

Charles ieși din curte. În spatele cotețelor de găini se îndoi de rîs și se bătu peste picior.

"Credeam că e mai deșteaptă", își spuse în sinea lui. Nu se simțise atît de ușurat de multă vreme.

Charles o speriasse rău de tot. O mirosise, dar și ea pe el. Era singura persoană pe care o înțilnisese vreodată care juca același joc ca și ea. Cathy îi urmări gîndul și asta nu o făcu nicidecum să se simtă mai liniștită. Știa că șmecheriile ei nu se prind la el și că avea nevoie de apărare și de odihnă. Bani nu mai avea. Trebuia să stea ascunsă, și asta încă pentru mult timp. Era obosită și bolnavă, dar mintea-i începu să caute o scăpare.

Adam se întoarse de la oraș cu doctoria. Îi turnă o lingură.

— Are un gust oribil, zise el. Totuși, e bună.

Ea o luă fără să protesteze, nici măcare nu se strîmbă prea tare.

— Ești bun cu mine. Mă întreb de ce? Nu ți-am adus decît necazuri.

— Nu-i adevărat. Ai luminat toată casa. Nu te-ai plîns niciodată, deși ești atît de grav

rănită.

— Ești atât de bun, de blînd.

— Aș vrea să fiu așa.

— Trebuie să pleci? N-ai putea să stai de vorbă cu mine?

— Firește că pot. N-am nimic deosebit de făcut.

— Ia-ți un scaun, Adam, și stai jos.

După ce se așează, ea întinse mîna dreaptă spre el, și el i-o cuprinse cu ambele mîini.

— Ești atât de bun și blînd, repetă ea. Adam, tu te ții de ce-ai făgăduit, nu-i așa?

— Încerc. La ce te gîndești?

— Sînt singură și mi-e frică, gemu ea. Mi-e frică.

— Aș putea să te ajut?

— Nu cred că mă poate ajuta cineva.

— Spune-mi și lasă-mă să încerc.

— Asta-i partea cea mai proastă. Nu pot nici măcar să-ți spun.

— De ce nu? Dacă e un secret, n-am să-l dezvălui.

— Nu-i secretul meu, nu înțelegi?

— Nu, nu înțeleg.

Degetele ei îi apucară strîns mîinile.

— Adam, eu nu mi-am pierdut memoria.

— Atunci de ce-i spus...

— Tocmai asta încerc să-ți explic. L-ai iubit pe tatăl tău, Adam?

— Cred că mai mult l-am stimat decît l-am iubit.

— Dacă cineva pe care îl stimezi ar fi la ananghie, ai face orice ca să-i scapi viața?

— Bineînțeles. Cred că da.

— Asta s-a întîmplat cu mine.

— Dar cum ai ajuns să fii rănită?

— Asta face parte din toată povestea. Asta-i ceea ce nu pot să spun.

— Era tatăl tău?

— Nu. Dar are o legătură.

— Vrei să spui că dacă denunți pe cel care te-a rănit, atunci tatăl tău va avea necazuri?

Ea oftă. O să inventeze el singur o poveste.

— Adam, o să ai încredere în mine?

— Bineînțeles.

— Îți cer un lucru îngrozitor.

— Nu, nu este, din moment ce îl aperi pe tatăl tău.

— Mă înțelegi, nu e secretul meu. Dacă ar fi al meu, ți l-aș spune într-o clipă.

— Desigur că înțeleg. Și eu aș proceda la fel.

— Tu înțelegi atât de multe.

Îi izvorîră lacrimi din ochi. El se aplecă spre ea și ea îl sărută pe obraz.

— Nu te necăji, zise el. O să am grijă de tine.

Ea se lăsă pe pernă.

— Nu cred să poți.

— Ce vrei să spui?

— Fratele tău nu mă place. Vrea să plec de aici.

— Ți-a spus el asta?

— A, nu. Simt eu. El nu are puterea ta de înțelegere.

— Are o inimă bună.

— Știu, dar nu are bunătatea ta. Și cînd va trebui să plec — șeriful o să înceapă să-mi pună întrebări și voi rămîne complet singură.

El privi în gol.

— Fratele meu nu poate să te oblige să pleci. Jumătate din fermă îmi aparține. Am banii mei.

— Dacă el o să vrea să plec, va trebui să plec. Nu pot să-ți stric viața.

Adam se ridică și ieși cu pași mari din cameră. Se duse la ușa din spate și-și fixă ochii asupra priveliștii pe care o oferea după-amiaza. Departe, în cîmp, fratele lui ridica pietre de pe o sanie și le așeza pe zidul de piatră. Adam se uită la cer. Dinspre răsărit venea un șir de nori în formă de pești. Oftă adînc și respirația îi produse în piept o furnicăre plăcută. Deodată, auzul i se ascuți și auzi cum pușorii piuie și vîndul de răsărit suflă deasupra pămîntului. Auzi copite de cai tropăind pe șosea, iar în depărtare lovituri în lemn, un vecin își repara hambarul. Toate aceste sunete păreau că se îmbină într-o anumită armonie. Vederea i se limpezi și ea. Garduri, ziduri și șoproane se profilau clar în lumina galbenă a după-amiezii, și păreau și ele că se îmbină în aceeași armonie. Toate parcă se schimbaseră. Un stol de rîndunele se așează în praf, scormonind după bucățele de hrană, apoi își luă zborul ca o eșarfă cenușie care se ondulează în lumină. Adam își îndreptă din nou privirea spre fratele lui. Pierduse noțiunea timpului și nu știa de cînd stătea așa în pragul ușii.

Nu trecuse nici o clipă. Charles se lupta tot cu aceeași piatră mare. Iar Adam nu expirase încă aerul pe care-l trăsese în piept cînd timpul se oprise în loc.

Deodată își dădu seama că bucuria și tristețea se întrețeseară. Curajul și teama se contopiseră. Constată că începuse să fredoneze o mică melodie monotonă. Se întoarse, trecu prin bucătărie și se opri în ușă, privind-o pe Cathy. Ea îi zîmbi ușor și el gîndi:

"Ce copil! Ce copil neajutorat" — și un val de iubire îl cuprinse.

— Vrei să te măriti cu mine? o întrebă el.

Chipul ei se crispă iar mîna i se strînse într-un spasm.

— Nu-i nevoie să-mi răspunzi acum. Vreau să te gîndești. Dar dacă te-ai căsătorit cu mine, aș putea să te ocrotesc. Nimeni nu ți-ar mai putea face vreun rău.

Cathy își reveni într-o clipă.

— Vino încoace, Adam. Stai jos. Dă-mi mîna. Așa e bine.
 Ea îi ridică mîna și și-o puse pe obraz.
 — Dragul meu, spuse cu o voce spartă. Ah, dragul meu. Ascultă-mă, Adam, ai avut încredere în mine. Poți să-mi promiți ceva? Îmi promiți să nu-i spui fratelui tău că m-ai cerut?
 — Că te-am cerut în căsătorie? De ce?
 — Nu, nu-i vorba de asta. Am nevoie de noaptea asta să mă gîndesc. Poate o să am nevoie chiar de mai mult decît o noapte. Poți să-mi dai voie?
 Își duse mana la cap.
 — Nu sînt sigură că pot să judec așa cum trebuie. Și vreau s-o fac.
 — Crezi că ai putea să te căsătorești cu mine?
 — Te rog, Adam. Lasă-mă singură să mă gîndesc. Te rog, dragul meu.
 El zîmbi și spuse nervos:
 — Să nu dureze prea mult. Mă simt ca o pisică cocoțată într-un pom, care nu mai poate coborî.
 — Lasă-mă doar să mă gîndesc. Și, Adam, — ești un bărbat drăguț.
 Ieși afară și se îndreptă spre locul unde fratele lui încărcă pietre.
 După plecarea lui, Cathy se dădu jos din pat și se îndreptă nesigură spre birou. Se aplecă și își privi obrazul. Mai avea bandajul pe frunte. Ridică un colț, destul ca să vadă roșeața aprinsă dedesubt. Nu numai că se hotărîse să se căsătorească cu Adam, dar luase această hotărîre încă înainte ca el să i-o fi cerut. Se temea. Avea nevoie de apărare și de bani. Adam putea să i le dea pe amîndouă. Și putea să-l și conducă — știa asta. Nu voia să se căsătorească, dar, pentru moment, căsătoria era o salvare. Un singur lucru o neliniștea. Adam simțea pentru ea o căldură pe care nu o putea înțelege, pentru că ea nu simțea nimic pentru el și nu simțise vreodată pentru nimeni. Și domnul Edwards o speriasse într-adevăr. Pentru prima oară în viața ei pierduse controlul asupra situației. Se hotărî să nu mai îngăduie ca lucrul acesta să se repete vreodată. Zîmbi în sine ea, gîndindu-se la ce va spune Charles. Se simțea înrudită cu Charles. Nu-i păsa că o privește cu ochi bănuitori.

5

Cînd Adam se apropie de el, Charles se ridică. Își duse palmele în dreptul șalelor și își frecă mușchii oboșiți.
 — Doamne, sînt o grămadă de bolovani, spuse el.
 — Un tip din armată mi-a spus că în California sînt văi — mile întregi — unde nu găsești o piatră, nici măcar una mică.
 — Trebuie să fie altceva, zise Charles. Nu cred că există fermă care să nu aibă ceva în neregulă. În Middle West sînt lăcuste, în alte locuri sînt uragane. Ce contează niște bolovani?
 — Cred că ai dreptate. M-am gîndit să-ți dau o mîna de ajutor.
 — Drăguț din partea ta. Am crezut că o să-ți petreci restul vieții ținîndu-te de mîna cu aia din casă. Cît o să mai stea?
 Adam era pe punctul să-i spună despre propunerea lui, dar tonul lui Charles îl făcu să-și schimbe gîndul.
 Charles zise:
 — Știi, Alex Platt a venit nu de mult să mă vadă. N-ai să crezi ce i s-a întîmplat. A găsit o avere.
 — Ce vrei să spui?
 — Știi, locul acela de pe proprietatea lui care se termină cu un grup de cedri — chiar lîngă șosea?
 — Știu, ce-i cu el?
 — Alex mergea printre copaci și zidul de piatră. Vîna iepuri. A găsit un geamantan cu haine bărbătești, frumos împăturite. Erau muiate de ploaie. Arătau de parcă stătuseră cîțva timp acolo. Și mai era o cutie de lemn cu lacăt, și cînd l-a spart, a găsit aproape patru mii de dolari în ea. Și a mai găsit și o poșetă. N-avea nimic în ea.
 — Nici un nume, nimic?
 — Asta-i partea stranie — nici un nume; nici un nume pe haine, nici o etichetă pe costume. Ca și cînd omul n-ar fi vrut să lase vreo urmă.
 — Alex o să-i păstreze?
 — I-a dus la șerif, iar șeriful o să dea un anunț, și dacă nimeni nu răspunde, Alex poate să-i păstreze.
 — Cu siguranță că cineva o să-i revendice.
 — Cred și eu. Nu i-am spus asta lui Alex. E tare fericit. E curios că nu există nici un fel de etichete — nu sînt tăiate, ci pur și simplu nu există.
 — E o grămadă de bani, zise Adam. Cineva trebuie să-i revendice.
 — Alex a mai stat nițeluș cu mine. Știi doar, nevastă-sa se vede cu multă lume.
 Charles tăcu, apoi spuse:
 — Adam, trebuie să stăm de vorbă. Tot ținutul ne bîrfește.
 — Despre ce? Ce vrei să spui?
 — La naiba, despre asta... fata asta. Doi bărbați nu pot locui în casă cu o fată. Alex spune că femeile sînt pornite pe chestia asta. Adam, așa nu mai merge. Locuim aici. Avem un renume bun.
 — Vrei s-o dau afară înainte de a se face bine?
 — Vreau să scapi de ea — să o expediezi. Nu-mi place.
 — Nici nu ți-a plăcut vreodată.
 — Știu. N-am încredere în ea. E ceva — ceva — nu știu ce anume, dar nu-mi place. Cînd

ai de gînd s-o scoți de-aici?

— Uite ce, zise Adam încet. Mai dă-i răgaz p săptămînă și am să iau o hotărîre în legătură cu ea.

— Promiți?

— Sigur că promit.

— Asta-i cu totul altceva. O să-i spun nevastei lui Alex. Pe urmă lasă pe ea, va ști să răspîndească vestea. Dumnezeu, ce mulțumit o să fiu cînd o să avem iar casa numai pentru noi doi. Nu cumva i-a revenit memoria?

— Nu, zise Adam.

6

Peste cinci zile, cînd Charles era plecat să cumpere hrană pentru vite, Adam trase șaretă în dreptul scării de la bucătărie. O ajută pe Cathy să se urce, îi puse o pătură pe picioare și alta pe umeri. Mîna spre primărie și se căsătorii cu ea în fata unui judecător de pace.

Cînd se întoarseră, Charles era acasă. Îl privi acru cînd intrară în bucătărie.

— Credeam că ai luat-o și ai dus-o s-o urci în tren.

— Ne-am căsătorit, zise Adam simplu.

Cathy îi zîmbi lui Charles.

— De ce? De ce ai făcut una ca asta?

— De ce nu? Un bărbat n-are voie să se căsătorească?

Cathy se duse repede în dormitor și închise ușa. Charles începu să zbiere.

— Nu face nici două parale, îți spun eu. E o tîrfă.

— Charles!

— Îți spun eu, e o tîrfă de doi bani. N-am încredere în ea nici de două parale... e o cățea, o tîrîtură!

— Charles, oprește-te! Oprește-te, îți spun! Ține-ți gura ta împruțită în ce-o privește pe nevastă-mea!

— E tot atît de nevastă cît o pisică în călduri.

Adam spuse încet:

— Charles, cred că ești gelos. Cred că ai vrut să te însori tu cu ea.

— Nebunule! Eu gelos? Nici n-o să stau în aceeași casă cu ea.

Adam spuse cu un ton egal:

— Nici n-o să fie nevoie. Eu plec. Dacă vrei, poți să cumperi partea mea. Poți păstra ferma. Ai vrut-o dintotdeauna. Poți să stai aici și să putrezești.

Vocea lui Charles coborî:

— Nu vrei să scapi de ea? Te rog, Adam. Alung-o. O să te sfîșie. O să te distrugă, Adam, o să te distrugă!

— De unde știi atît de multe despre ea?

Ochii lui Charles erau pustii.

— Nu știu nimic, spuse el și nu mai deschise gura.

Adam nici nu o întrebă pe Cathy dacă vrea să vină la masă. Duse în dormitor două farfurii și se așeză lîngă ea.

— Plecăm de-aici, îi zise el.

— Lasă-mă pe mine să plec. Te rog, lasă-mă. Nu vreau să te fac să-ți urăști fratele. Mă întreb oare de ce mă urăște?

— Cred că e gelos.

Ochii ei se îngustară.

— Gelos?

— Așa mi se pare. Nu trebuie să-ți faci griji. Plecăm. Mergem în California.

Ea spuse liniștit:

— Nu vreau să mă duc în California.

— Prostii. Acolo e frumos, soare tot timpul, e minunat.

— Nu vreau să mă duc în California.

— Ești soția mea, spuse el blînd. Vreau să mergi cu mine.

Ea tăcu și nu mai deschise discuția despre asta. Îl auziră pe Charles trîntind ușa, și Adam zise:

— O să-i facă bine. O să se îmbete nițeluș și o să se simtă mai bine.

Cathy își plecă ochii și-și privi cu modestie degetele.

— Adam, nu-ți pot fi soție pînă cînd nu mă fac bine.

— Știu, înțeleg. Am să aștept.

— Da vreau să stai cu mine. Mi-e teamă de Charles. Mă urăște tare mult.

— O să-mi aduc patul aici. Dacă ți-e frică, poți să mă strigi. Poți să întinzi mîna și dai de mine.

— Ești atît de bun. Bem un ceai?

— Desigur, și eu aș vrea.

Aduse ceștile aburinde, și se întoarse după zaharniță. Se instală într-un scaun, lîngă patul ei.

— E cam tare. Nu e prea tare pentru tine?

— Îmi place ceaiul tare.

El își termină ceașca.

— Nu ți se pare că are un gust straniu? Are un gust curios.

Ea își duse repede mîna la gură.

— Dă-mi să gust.

Sorbi rămășițele.

— Adam, stigă ea, ai luat din greșeală ceașca mea. Am pus doctoria în ea.

El își linse buzele.

— Nu cred că poate să-mi facă vreun rău.

— Nu, nu se poate. Și zîmbi ușor. Sper să n-am nevoie să te strig la noapte.

— Ce vrei să spui?

— Ai băut somniferul meu. S-ar putea să nu te mai trezești prea ușor.

Adam căzu într-un somn greoi de opium, deși se străduia să rămînă treaz.

— Doctorul ți-a spus să iei așa mult? Întrebă el greoi.

— Tu nu ești obișnuit cu asta, spuse ea.

Charles se întoarse la unsprezece noaptea. Cathy îi auzi pașii amețiți. Se duse în camera lui, își aruncă hainele și se băgă în pat. Mormăi și se învîrți, încercînd să-și găsească o poziție mai comodă, apoi deschise deodată ochii. Cathy stătea lîngă patul lui.

— Ce dorești?

— Ce crezi? Dă-te mai încolo.

— Unde-i Adam?

— A băut somniferul meu, din greșeală. Dă-te puțin mai încolo.

El respiră zgomotos.

— Abia am fost la o tîrfă.

— Ești un bărbat destul de voinic. Dă-te mai încolo.

— Și brațul tău fracturat?

— Am eu grijă de el. Nu e treaba ta.

Deodată Charles rîse.

— Nenorocitul, spuse, și dădu la o parte pătura, să o primească.

PARTEA A DOUA

Capitolul 12

Precum vedeți, puțin cîte puțin, cartea asta a atins marea frontieră care era anul 1900. Încă o sută de ani fuseseră măcinați și trecuți prin sită, iar cele întîmplate au fost modelate așa cum oamenii ar fi dorit să fie — mai bogate și mai pline de semnificații decît au fost în realitate, cu mulți ani în urmă. În unele cărți de memorii, acestea au fost cele mai bune vremuri pe care le trăiseră oamenii, — vremurile de odinioară, vremuri vesele, dulci și simple, cînd totul părea tînăr și neînfricat. Bătrînii, care nu știau dacă vor păși cu greu peste hotarul secolului, îl așteptau cu dezgust. Căci lumea se schimba, iar blîndețea dispăruse, ca și virtutea. În această lume roasă pe dinăuntru, își făcuse loc nesiguranța care înlocuia bunele maniere, bunăstarea și frumusețea. Doamnele nu mai erau doamne, și nu mai puteai avea încredere în cuvîntul unui domn.

Era o epocă în care oamenii deveniseră mai duri. Libertatea bărbaților se evaporase. Nici copilăria nu mai avea farmecul de altădată — nu mai era cum a fost. Pe vremuri, copiii nu aveau altă grijă decît să găsească o piatră bună, nu chiar rotundă, dar plată și roasă de apă, ca să o arunce cu praștia făcută dintr-un pantof vechi. Unde au dispărut toate pietrele bune și toată simplitatea?

Memoria oamenilor este destul de vagă, căci cum poți oare să-ți amintești senzația de plăcere, sau durere, sau o emoție sufocantă? Cel mult poți să-ți amintești că le-ai simțit. Un om mai în vîrstă își poate aminti ca prin vis cum se juca de-a doctorul cu fetele, dar un asemenea om uită, și vrea să uite, de emoția puternică ce-i rodea splina și îl făcea, băiat fiind, să se trîntească cu fața-n jos în ovăzul verde și să lovească cu pumnii în pămînt gemînd:

— Doamne! Doamne!

Un asemenea om ar putea spune, și chiar o spune: "La ce naiba zace copilul ăla pe iarbă? O să răcească".

Ah, căpșunile nu mai au gustul de altădată și coapsele femeilor și-au pierdut puterea de atracție!

Iar unii oameni se instalează în cuibul morții ca niște găini la clocit.

Istoria a fost secretată de glandele unui milion de istorici. Trebuie să ieșim din secolul ăsta tumultuos, spuneau unii — din secolul ăsta înșelător și ucigător, secolul scandalului și al morții tănuite, al luptei pentru pămîntul ăsta blestemat, care se obține prin orice mijloace.

Priviți în urmă, amintiți-vă de mica noastră națiune înconjurată de oceane, sfîșiată de probleme complexe, pe care hainele vechi n-o mai încăpeau. Abia începuserăm să ridicăm capul, cînd englezii au pus din nou mîna pe noi. I-am învins, dar asta nu ne-a adus mare lucru. Ne-am ales cu Casa Albă arsă și cu zece mii de văduve pe lista pensiilor de stat.

Apoi soldații au plecat în Mexic, și acolo a avut loc un fel de serbare cîmpenească tragică. Nimeni nu poate să-ți spună de ce trebuie să mergi să iei masa la iarbă verde și să simți prost, cînd e atît de ușor și plăcut să mănînci acasă. Totuși, războiul din Mexic a adus două lucruri bune. Am pus mîna pe imense terenuri spre apus, aproape că ne-am dublat suprafața, și în afară de asta războiul a constituit un cîmp de antrenament pentru generali, astfel încît atunci cînd a început măcelul între noi, conducătorii cunoșteau tehnica de a face

ca lucrurile, cît de oribile erau, să parcă că sînt așa cum trebuie.

Apoi, au urmat certurile:

— Ai voie să ții un sclav?

— Dacă l-ai cumpărat în mod cinstit, de ce nu?

— Dacă o ținem tot așa, în curînd o să se spună că un om n-are dreptul să aibă un cal.

Cine vrea să se atingă de proprietatea mea?

Și iată că am ajuns aici, ca un om care se zgîrie singur pe față și sîngerează în propria-i barbă. După ce a trecut și asta și ne-am ridicat încetișor de pe pămîntul însîngerat, am pornit-o spre apus.

Apoi a venit o perioadă de avînt urmată de falimente, depresii. Au apărut mari hoți patentati care goleau buzunarele tuturor celor care aveau buzunare.

La naiba cu secolul acesta infect!

Să se sfîrșească o dată și să-i trîntim ușa în nas! Să-l închidem ca pe o carte și să citim altceva! Un capitol nou, o viață nouă! Omul va avea mîinile curate după ce va pune lespede peste secolul acesta împruțit. Ne așteaptă lucruri frumoase. Secolul acesta nou e curat, nu e plin de putregai. Cărțile nu sînt măsluite și primul care ar încerca să trișeze cu pachetul ăsta nou de ani — ei bine, îl vom răstigni, să atîrne cu capul în jos deasupra unui closet.

Ah, dar cășunile nu vor mai avea niciodată gustul de odinioară și coapsele femeilor și-au pierdut puterea de atracție!

Capitolul 13

1

Un fel de aureolă luminează mintea omului. I se întîmplă aproape oricui: poți cîteodată s-o simți cum crește sau cum freamătă ca un fitil a cărui flacără se apropie de dinamită. Ai o senzație plăcută în stomac, o încîntare a nervilor, a brațelor. Pielea gustă aerul și fiecare inspirație e plăcută. Începutul ei e aidoma plăcerii unui căscat larg care te destinde: creierul se luminează și toată lumea strălucește în fața ochilor. Omul a dus poate o viață cenușie, pe un pămînt cu copaci întunecați și sumbri. Poate că evenimentele, chiar și cele mai importante, s-au scurs palide, anonime. Și apoi — deodată, aureola îi sună în urechi un cîntec dulce de greier, mirosul pămîntului îi încîntă nările, și lumina ce se strecoară sub un copac îi mîngîie ochii. După aceea din om țîșnește un torent care nu-l lasă totuși secătuit. Cred că importanța unui om în lume e dată de calitatea și numărul aureolelor sale. Este o chestiune cu totul personală, dar ea ne leagă de lume. Ea este mama tuturor creațiilor, și în asta constă deosebirea dintre un om și toate celelalte viețuitoare.

Nu știu cum va fi în anii care vor veni. În lume au loc schimbări monstruoase, forțe care dau formă unui viitor al cărui chip nu-l cunoaștem. Unele din aceste forțe ni se par primejdioase, poate nu prin ele însele, ci pentru că tendința lor este să elimine alte lucrurile care noi le luăm drept bune. Este adevărat că doi oameni pot ridica o piatră mai mare decît poate un singur om. Un colectiv poate construi automobile mai repede și mai bine decît un singur om, iar pîinea de la o fabrică mare este mai ieftină și are mereu același gust. Cînd hrana și îmbrăcămîntea noastră și locuințele se vor naște în angrenajul producției de masă, metodele standard vor trebui să pătrundă și în gîndirea noastră, și să elimine orice altă gîndire. În epoca noastră, producția de masă sau colectivă a pătruns în economie, în politică și chiar în religie. În lume există o mare tensiune, tensiune care tinde să atingă punctul culminant, iar oamenii sînt nefericiți și au idei neclare.

Într-un asemenea moment, mi se pare firesc să-mi pun asemenea întrebări. În ce cred eu? Pentru ce trebuie să lupt și împotriva cui?

Specia noastră este singura specie creatoare, și are un singur instrument creator, creierul și gîndirea individuală a omului. Nimic nu a fost creat vreodată de doi oameni. Nu există colaborări bune, fie în muzică, în artă, în poezie, în matematică sau în filozofie. Odată minunea creației împlinită, colectivul poate să-i dea viață și să o lărgească, dar acesta nu inventează niciodată nimic. Cel mai prețios lucru este doar mintea omului singur...

Iată ce cred eu: că mintea liberă, exploratoare, a individului, este lucrul cel mai de preț din lume. Și de aceea voi lupta pentru libertatea minții, de a lua calea pe care și-o alege ea... Și trebuie să mai lupt împotriva oricărei idei, religii sau guvernări care limitează sau distruge individul... Dacă aureola ar fi ucisă, sîntem pierduți.

2

Adam Trask a avut o copilărie întunecată, perdelele vieții sale au fost asemeni unor pînze de păianjen prăfuite, iar zilele sale o înșiruire lentă de momente care erau pe jumătate neplăceri, pe jumătate niște triste decepții, și apoi, prin Cathy, se aprinse și pentru el aureola.

N-are importanță că ea era un monstru, cum am numit-o. Poate n-o înțelegem pe Cathy, dar, pe de altă parte, sîntem capabili de multe, în toate privințele, de mari virtuți ca și de mari păcate. Și cine nu și-a răscolit niciodată apele tulburi din conștiință?

Poate că toți purtăm în noi o mlaștină tănuită în care încolțește și se dezvoltă răul și lucrurile urîte. Dar această cultură este îngrădită și mlădițele ei se ridică doar pentru a cădea din nou. Nu e oare posibil ca, în această mlaștină neagră dinlăuntrul unui om, răul să crească destul de puternic ca să treacă peste îngrăditură și să se elibereze? Un asemenea om ar fi oare tocmai monstrul nostru, și nu sîntem noi oare înrudiți cu el prin mlaștina noastră ascunsă? Ar fi absurd să nu-i înțelegem atît pe îngeri cît și pe diavoli, întrucît noi înșine i-am

inventat.

Oricum a fost Cathy, ea i-a provocat aureola lui Adam. Spiritul acestuia s-a ridicat în zbor, eliberat de teamă, amărăciune și amintiri înăbușitoare.

Aureola luminează lumea și o schimbă, așa cum o rachetă luminoasă schimbă înfățișarea unui câmp de bătălie. Poate că Adam nici n-o vedea pe Cathy, într-atît de multă lumină o scaldau ochii săi. În mintea lui nu pălea niciodată imaginea frumuseții și blîndeții, a fetei dulci și sfinte care pentru el însemna mai mult ca oricare alta, curată și iubitoare — așa arăta Cathy pentru soțul ei și, orice ar fi făcut sau ar fi spus, ea n-o putea distruge pe acea Cathy a lui Adam.

Ea spusese că nu voia să meargă în California, dar el nu o auzi, pentru că acea Cathy a lui l-a luat de braț și a pornit-o cea dintîi. Atît de strălucitoare îi era aureola, încît nu observă tristețea îndurerată a fratelui său, nu văzu clipirea din ochii lui. Îi vîndu lui Charles partea lui de fermă pe mai puțin decît făcea, și cu asta, precum și cu jumătate din banii tatălui său, era liber și bogat.

Frații păreau acum niște străini. Și-au strîns mîna la gară, iar Charles privi în urma trenului și își frecă cicatricea. Se duse apoi la han, bău la repezeală patru pahare cu whisky și urcă treptele ultimului etaj. Plăti fata, dar nu fu în stare să facă nimic. Plîns în brațele ei pînă cînd aceasta îl dădu afară. Se aruncă cu toate forțele asupra fermei, o sili să producă mai mult, îi adăugă acareturi, semănă, o îngriji și o lărgi. Nu află odihnă și nici distracție, și deveni un om bogat, lipsit de plăceri și respectat, dar fără prieteni.

Adam se opri la New York, exact atît cît să cumpere haine pentru el și pentru Cathy, înainte de a se urca în trenul care îi duse de cealaltă parte a continentului. Cum de au ajuns în Valea Salinas, e foarte ușor de înțeles.

În vremea aceea, societățile de căi ferate — care se dezvoltau, se luptau între ele, se străduiau să crească și să se domine una pe alta — foloseau orice mijloc pentru a-și spori traficul. Companiile nu se mulțumeau să dea anunțuri la ziare, ci scoteau broșuri și pliante în care erau descrise și înfățișate frumusețile și bogățiile Vestului. Nici o afirmație nu era extravagantă — bogăția era nelimitată. Compania Căilor ferate ale Pacificului de sud, condusă energic de Leland Stanford, începuse să devină stăpînă pe coasta Pacificului, nu numai în transporturi, ci și în politică. Șinele lui pătrundeau tot mai mult de-a lungul văilor. Apărură noi orașe, noi terenuri fură date în folosință și populate, căci compania trebuia să-și facă rost de clienți, dacă voia să aibă clientelă.

Lunga Vale Salinas făcea parte din exploatare. Adam văzu și studie un pliant frumos colorat unde valea era descrisă ca o regiune pe care nici raiul n-ar întrece-o în frumusețe. După ce citeai așa ceva, trebuia să fi fost nebun să nu dorești să te stabilești în Valea Salinas.

Adam nu se grăbi să cumpere. Își luă o trăsură și vizită împrejurimile, se întîlni cu cei veniți mai de mult și vorbiră despre sol și apă, climă și recolte, prețuri și condiții. Adam nu voia să speculeze. Venise să se stabilească aici, să întemeieze un cămin, o familie, poate o dinastie.

Adam trecea vesel de la o fermă la alta, lua în mînă pămînt și-i fărîmița între degete, discuta, făcea planuri și vise. Oamenilor din vale le era pe plac și erau bucuroși că venise să locuiască acolo, căci recunoscuseră în el un om de încredere.

Avea o singură grijă, și aceasta se referea la Cathy. Nu se simțea bine. Mergea alături de el prin regiune, dar era absentă. Într-o dimineață se plînsă că nu se simte bine și rămase în camera ei la hotelul "King City", în timp ce Adam vizita regiunea. Se întoarse pe la cinci după-amiază și o găsi aproape moartă din pricina unei hemoragii. Din fericire, Adam îl găsi pe doctorul Tilson la masa de seară, și îl luă pe sus de la friptura lui. Doctorul făcu un examen sumar, îi puse un pansament și se întoarse către Adam.

— N-ai vrea să mă aștepți jos, îi propuse el.

— Îi e mai bine?

— Da. Te chem eu imediat.

Adam o bătu pe Cathy pe umăr și ea îi zîmbi. Doctorul Tilson închise ușa în urma lui și se întoarse lîngă pat. Chipul îi era roșu de furie.

— De ce-ai făcut asta?

Gura lui Cathy era ca o dungă subțire, roșie.

— Soțul dumitale știe că ești însărcinată?

Ea își mișcă încet capul dintr-o parte în alta.

— Cu ce ai făcut treaba asta?

Ea îl privi fix.

Doctorul aruncă o privire prin odaie. Se îndreptă spre birou și ridică o andrea. O amenință cu ea.

— Vechea unealtă — vechiul criminal. Ești o nebună. Era gata să te omori și n-ai pierdut copilul. Presupun că ai și înghițit ceva, te-ai otrăvit sau ai pus acolo camfor, petrol, ardei roșu. Dumnezeu! Ce sînteți în stare să faceți voi, femeile.

Ochii ei erau reci ca sticla.

Își trase scaunul lîngă pat.

— De ce nu vrei să ai copilul? Întrebă el blînd. Ai un soț bun. Nu-l iubești? N-ai deloc de gînd să-mi vorbești? Spune-mi, ce dracu! Nu fi încăpățînată ca un catîr!

Buzele nu i se mișcau și ochii nu-i clipeau.

— Nu înțelegi, draga mea? Nu trebuie să distrugi viața. Țasta e singurul lucru care mă înnebunește. Dumnezeu mi-e martor că pierd unii pacienți pentru că n-am destule cunoștințe. Dar încerc — întotdeauna încerc. Și deodată, uite, o crimă deliberată.

Vorbea repede. Se temea de liniștea groaznică dintre fraze. Femeia aceasta îl uimea. Avea ceva neomenesc.

— Ai cunoscut-o pe doamna Laurel? Ea cheltuiește o grămadă și plînge după un copil. Ar da tot ce are și tot ce ar putea strînge ca să aibă un copil, și dumneata, dumneata încerci să-l

străpungi pe al dumatăle cu o andrea. Bine, strigă el, aşadar nu vrei să vorbeşti — n-ai decît. Dar să-ţi spun ceva. Copilul n-are nimic. Ai ţintit prost. Şi să-ţi mai spun ceva — o să naşti copilul ăsta. Ştii ce spune legea acestui stat despre avorturi? Nu trebuie să-mi răspunzi, ascultă doar la mine! Dacă se mai întîmplă o dată, dacă pierzi copilul ăsta şi am vreun motiv să bănuiesc că e ceva suspect la mijloc, te voi da în judecată, voi depune mărturie împotriva dumatăle şi voi avea grijă să fii pedepsită. Acum sper că ai destul bun simţ să mă crezi, pentru că am vorbit serios.

Cathy îşi umezi buzele cu o limbă ascuţită, micuţă. Răceala îi dispăruse din ochi şi în locul ei apărură tristeţea plină de slăbiciune.

— Îmi pare rău, zise ea. Îmi pare rău. Dar nu mă înţelegeţi.

— Atunci de ce nu-mi spui?

Furia lui dispărură ca o ceaţă.

— Spune-mi, draga mea.

— E greu de spus. Adam e atît de bun, de puternic. Eu însă am o tară. Epilepsia.

— Dumneata, nu se poate!

— Eu nu, dar bunicul, şi tata, şi fratele meu.

Îşi acoperi ochii cu mîinile.

— N-aş putea să dăruiesc soţului meu un asemenea copil.

— Sărmană copilă, spuse el. Sărmana mea copilă. Nu poţi fi sigură. E mai mult decît probabil că va fi un copil normal şi sănătos. Vrei să-mi promiţi că n-ai să mai încerci nimic?

— Da.

— Bine. N-o să-i spun soţului ce-ai făcut. Acum culcă-te pe spate să văd dacă s-a oprit hemoragia.

După cîteva minute, îşi închise geanta şi luă andrea în buzunar.

— Vin să te văd mîine dimineaţă.

Cînd coborî treptele înguste care dădeau în hol, Adam se repezi la el. Doctorul Tilson fu asaltat cu:

— Ce face? E bine? Ce s-a întîmplat? Pot să mă duc sus?

— Hei, gata-gata.

Şi îi spuse şiret, folosind gluma lui tipică.

— Soţia dumatăle e bolnavă.

— Doctore...

— Soţia dumatăle e însărcinată.

Trecu pe lîngă Adam şi îl lăsă cu ochii holbaţi. Trei bărbaţi care stăteau în jurul sobei îi zîmbiră. Unul din ei spuse sec:

— Dacă aş fi eu în locul lui, aş invita cîteva prieteni, poate chiar trei, la un pahar.

Aluzia fusese aruncată în vînt. Adam urcă greoi scara îngustă.

Atenţia lui Adam se fixase asupra fermei Bordoni, cîteva mile la sud de King City, de fapt la egală distanţă de San Lucas şi King City.

Familia Bordoni mai avea nouă sute de acri rămaşi dintr-o donaţie de zece mii de acri pe care o primise străbunicul doamnei Bordoni de la regele Spaniei. Familia Bordoni era de origine elveţiană, dar doamna Bordoni era fiica şi moştenitoarea unei familii spaniole care se stabilise în Valea Salinas din timpuri străvechi. Şi aşa cum s-a întîmplat cu majoritatea familiilor vechi, pămîntul le-a alunecat printre degete. O parte l-au pierdut la jocuri de noroc, o parte le-a fost confiscată pentru neplata impozitelor, iar cîteva acri au fost tăiaţi ca nişte cupoane pentru a cumpăra cu ei obiecte de lux — un cal, un diamant sau o femeie frumoasă. Cei nouă sute de acri rămaşi constituiau inima donaţiei originale Sanchez şi erau cei mai buni. Se întindeau pe ambele părţi ale rîului şi se pierdeau la poalele dealurilor, deoarece în acel loc valea se îngustează şi apoi se lărgeste din nou. Casa care aparţinuse pe vremuri familiei Sanchez mai putea fi folosită încă. Construită din chirpici, se ridica într-o mică despicătură între dealuri, o vale în miniatură, udată de un izvor de apă dulce care nu seca niciodată. Acesta era şi motivul pentru care primul Sanchez îşi construise acolo locuinţa. Valea era umbrită de stejari mari şi pămîntul era neobişnuit de bogat şi de verde, pentru aceea parte a regiunii. Zidurile casei mărunte erau groase de patru picioare, iar stîlpii de susţinere erau legaţi cu fişii de piele brută care fuseseră întinse ude. Cînd pielea s-a uscat, a strîns bine stîlpii şi traversele, iar pielea s-a făcut tare ca fierul şi aproape indestructibilă. Această metodă de construcţie are un singur neajuns. Şobolanii, dacă sînt lăsaţi, rod pielea.

Casa cea veche părea că răsărise din pămînt şi era încîntătoare. Bordoni o folosisese drept staul de vaci. Era elveţian, imigrat, cu pasiunea naţiunii sale pentru curăţenie. N-avea încredere în zidurile groase de chirpici şi a construit, la o oarecare distanţă, o cabană de lemn, iar vacile lui scoteau capul prin ferestrele adînci ale vechii case Sanchez.

Familia Bordoni nu avea copii, iar cînd soţia muri la o vîrstă destul de înaintată, soţul fu cuprins de dorul trecutului său alpin. Voia să vîndă ferma şi să se ducă acasă. Adam Trask refuză să cumpere în pripă, iar Bordoni cerea un preţ mare, prefăcîndu-se că nu-i pasă dacă vinde sau nu. Bordoni era sigur că Adam îi va cumpăra pămîntul, chiar mai înainte ca Adam să ştie acest lucru.

Adam voia ca, acolo unde se va stabili, să-şi ţină şi copiii care se vor naşte. Se temea să nu cumpere un loc şi apoi să vadă altul care să-i placă mai mult, dar locul Sanchezilor îl atrăgea mereu. Odată cu apariţia lui Cathy, înaintea lui se deschidea o viaţă lungă şi plăcută. Îşi luă însă una cîte una toate prevederile, parcurse cu trăsura, călare, sau cu piciorul, fiecare bucăţică de pămînt. Sondă terenul ca să controleze, să pipăie şi să miroasă subsolul. Se interesă de plantele sălbatice care cresc în cîmp, în valea rîului şi pe dealuri. În locurile umede, îngenuncha şi cerceta urmele lăsate în noroi, urme de puma şi de cerb, de coyot şi pisică sălbatică, de sconcs şi racoon, de nevăstuică, de iepuri, toate acoperite de o ţesătură de urme ale cozilor. Umblă printre ploi şi sicomori, printre rugii de mure de pe malul rîului, mîngîie trunchiurile de stejar, de madrone, lauri şi taion.

Bordonii îl urmăreau cu ochi ironici și turna pahare de vin roșu, făcut din strugurii din mica lui vie de pe deal. Era o plăcere a lui Bordonii să se îmbete nițeluș în fiecare după-amiază. Iar lui Adam, care nu gustase niciodată vinul, începu să-i placă.

O întrebă la nesfârșit pe Cathy ce părere are despre locul acela. Îi place? Ar fi fericită acolo? Dar nu luă în seamă răspunsurile ei vagi. Își închipuia că împărtășește și ea entuziasmul lui. În holul hotelului "King City", vorbea cu bărbații care se adunau în jurul sobei și citeau ziarele sosite din San Francisco.

— Mă gîndesc la apă, spuse el într-o seară. Mă întreb cît de adînc ar trebui săpat ca să dai de un izvor.

Un fermier se așeză picior peste picior.

— Ar trebui să te duci să-l vezi pe Sam Hamilton, zise el. El știe despre apă mai mult decît oricine altul de pe-aici. El e vrăjitorul apei și săpător de puțuri. El o să-ți spună. El a făcut jumătate din fîntînile din partea asta a văii.

Tovarășul său chicoti.

— Sam are un motiv bine întemeiat să se intereseze de apă. Pe pămîntul lui n-are nici un strop.

— Unde pot să dau de el? întrebă Adam.

— Uite ce-i! Tot mă duc să-mi facă niște colțare de fier. Dacă vrei, te iau cu mine. O să-ți placă domnul Hamilton. E un om cumsecade.

— Un fel de geniu al rîsului, adăugă tovarășul său.

3

Louis Lippo l-a dus pe Adam cu șareta lui, la ferma lui Hamilton. Barele de fier zdrăgăneau iar pe deasupra șaretei se legăna o pulpă de căprioară înfășurată într-o pînză udă ca s-o țină rece. În vremea aceea se obișnuia ca, mergînd în vizită la cineva, să duci în dar cîte ceva de mîncare, pentru că trebuia să rămîi la masă dacă nu voiai să-i jignești pe ai casei. Iar unii musafiri erau în stare să dea peste cap planurile culinare pe o săptămînă întreagă, dacă nu aduceau ceva în locul celor consumate. O bucată de porc sau de vită era de-ajuns. Louis aduse bucata de căprioară și Adam făcu rost de o sticlă de whisky.

— Trebuie să-ți atrag atenția, zise Louis, domnului Hamilton o să-i placă asta, dar doamna Hamilton nu prea se dă în vînt după așa ceva. În locul dumitale, aș lăsa-o sub scaun și cînd o să ajungem în atelier, atunci poți s-o scoți. Așa facem întotdeauna.

— Nu-l lasă pe soțul ei să bea?

— E mare cît o păsărică, dar are niște principii de oțel. Lasă mai bine sticla sub scaun, spuse Louis.

Ieșiră de pe drumul din vale și mînară spre dealurile neregulate și pline de fâgașe, peste niște șleauri săpate în noroiul ploilor de iarnă. Caii smuceau în hamuri iar șareta se scutura și se clătina. Fusesse un an prost pentru regiunile de deal, care erau uscate încă din iunie și, pe sub iarba măruntă și arsă, se zăreau pietrele. Ovăzul sălbatic nu se ridicase mai înalt de șase degete deasupra solului, ca și cînd ar fi știut că dacă nu se grăbește să facă repede spic, nu va mai face deloc.

— Nu e un loc prea plăcut, spuse Adam.

— Plăcut? Dar, domnule Trask, e un pămînt care poate să mănînce inima omului și să-l înghită. Plăcut! Domnul Hamilton are o bucată întinsă și totuși ar muri de foame cu toți copiii lui. Ferma nu le asigură hrana. El face tot felul de munci, iar acum băieții au început să mai cîștige și ei cîte ceva. E o familie cumsecade.

Adam privi un șir de smocuri de iarbă ce ieșiseră nu de mult din pămînt.

— De ce oare s-o fi pripășit pe un pămînt ca ăsta?

Lui Louis Lippo, la fel ca oricărui om, îi plăcea să facă pe ghidul pentru un străin, mai ales dacă nu exista un băștinaș care să-l contrazică.

— O să-ți spun, făcu el. Uite eu, de exemplu — tata era italian. A venit aici după tulburări, dar a adus ceva bani. Terenul meu nu e prea mare, dar e bun. Tata l-a cumpărat. L-a ales. Și dumneata, de pildă, nu știi cîți bani ai și nici n-o să te întreb, dar se zice că încerci să cumperi vechiul loc al Sanchezilor și Bordonii nu vinde niciodată ieftin. Ai probabil bani destui, altfel nici n-ar trebui să te mai interesezi.

— Am o situație bună, zise modest Adam.

— Să-ți povestesc mai pe larg, spuse Louis. Cînd doamna și domnul Hamilton au sosit în vale, nu aveau nici măcar o oală de noapte. Au fost nevoiți să ia ce rămăsese — pămînt al statului, pe care nimeni nu-l voia. Douăzeci și cinci de acri din acest pămînt nu pot asigura nici măcar hrana pentru o vacă, chiar și în anii buni, și se spune că și cioiții pleacă de acolo în anii răi. Unii oameni nu pricep cum au trăit Hamiltonii. Dar domnul Hamilton, bineînțeles, s-a apucat imediat de lucru și, în felul acesta, au scos-o la capăt. A lucrat ca muncitor cu ziua pînă și-a fabricat treierătoarea.

— Probabil că i-a mers mai bine cu asta. Am auzit peste tot vorbindu-se despre el.

— Da, i-a mers mai bine. A crescut nouă copii. Pariez că n-a pus de o parte nici patru bănuți. Cum ar fi putut?

O parte a șaretei se ridică, trecu peste o piatră mare rotundă, și căzu din nou. Caii erau uzi de sudoare și înpumați sub harnașamente.

— Voi fi bucuros să stau de vorbă cu el, spuse Adam.

— Vezi, domnule, a strîns și el o recoltă bună — a avut copii buni și i-a crescut bine. Toți s-au căpătuit — poate cu excepția lui Joe. Joe e cel mai mic — e vorba să-l trimită la colegiu, dar toți ceilalți se descurcă. Domnul Hamilton poate să fie mîndru. Casa este exact în capul dîmbului următor. Să nu cumva să uiți și să scoți whisky-ul ăla — ea o să se uite la dumneata într-un fel care o să te înghețe.

Pământul uscat se crăpa la soare și greierii țîrîiau.

— E cu adevărat un pământ uitat de Dumnezeu, zise Louis.

— Mă face să mă simt meschin, spuse Adam.

— Cum așa?

— Eu sînt destul de înstărit ca să nu fiu nevoit să trăiesc pe un teren ca ăsta.

— Și eu, dar nu mă simt meschin. Sînt doar al naibii de mulțumit.

Cînd șareta ajunsese pe coamă, Adam putu să privească în jos spre micul grup de clădiri care alcătuiau reședința familiei Hamilton — o casă cu mai multe anexe, un staul de vaci, un atelier, o remiză. Era un peisaj secetos, cu pământ ars de soare — nici un copac, ci doar o grădiniță udată cu mîna.

Louis se întoarse către Adam și în tonul lui se simțea o oarecare nuanță ostilă.

— Vreau să te lămuresc asupra unor lucruri, domnule Trask. Sînt oameni care, cînd îl văd pentru prima oară pe Samuel Hamilton, au impresia că e nebun. Nu vorbește ca alți oameni. E irlandez. Și e plin de idei — o sută pe zi. Și de speranțe. Isuse, chiar așa trebuie să fii ca să poți să trăiești pe pământul ăsta! Dar să nu uiți un lucru — e un bun muncitor, un fierar priceput și unele din ideile lui pot să fie puse în practică. Și l-am auzit vorbind de lucruri ce urmau să se întîmple și chiar s-au întîmplat.

Adam fu alarmat de acea notă de amenințare.

— Nu sînt eu omul care să disprețuiesc pe un altul, spuse el și simți brusc că Louis îl considera străin și dușman.

— Am vrut doar să ne lămurim. Sînt unii care vin din răsărit și cred că un om care n-are o grămadă de bani nu-i bun de nimic.

— Nici nu m-aș gîndi să...

— Poate că domnul Hamilton n-are nici patru bani puși de o parte, dar este de-al nostru și poate și cel mai bun dintre noi toți. Și-a crescut cea mai frumoasă familie pe care ți-o poți închipui. Vreau doar să nu uiți asta.

Adam era gata să se apere, dar apoi spuse:

— O să țin minte. Mulțumesc că mi-ai spus.

Louis privea din nou înainte.

— Iată-l — îl vezi, afară, lîngă atelier? Probabil că ne-a auzit.

— Are barbă? întrebă Adam făcînd ochii mici.

— Da, are o barbă frumoasă. Dar a început să încărunțească. În curînd, va fi albă.

Trecură prin fața cabanei de lemn, o văzură pe doamna Hamilton care se uita la ei pe fereastră și traseră în fața atelierului unde stătea Samuel și-i aștepta.

Adam văzu un bărbat puternic, cu o barbă de patriarh, cu părul încărunțit care îi stătea ca scaietii. Pomeții obrazilor, deasupra bărbii, erau bronzăți, soarele îi înnegrise pielea de irlandez. Purta o cămașă albastră, curată, salopetă și un șorț de piele. Avea mînele suflecate iar brațele sale musculoase erau și ele curate. Doar mîinile îi erau înnegrite de la forjă. După o privire fugară, Adam stăruia asupra ochilor lui, albaștri deschiși, plini de o încîntare tinerească. Ridurile din jurul ochilor erau așezate ca razele ce se adună într-un centru, din cauza rîsului.

— Louis, spuse el, mă bucur că te văd. Chiar și în dulceața micului nostru paradis de aici, ne place să ne vedem prietenii.

Îi zîmbi lui Adam și Louis zise:

— L-am adus pe domnul Adam Trask să te vadă. E străin din răsărit, a venit să se stabilească aici.

— Mă bucur, spuse Samuel. O să dăm mîna altădată. Nu vreau să vă murdăresc cu palmele astea negre de la forjă.

— Am adus niște fier, domnule Hamilton. Vrei să-mi faci niște colțare? Mi s-a stricat toată instalația de adăpat.

— Bineînțeles, Louis. Dați-vă jos, dați-vă jos. O să ducem caii la umbră.

— Avem în spate o bucată de căprioară și a adus și domnul Trask ceva.

Samuel se uită spre casă.

— Poate acel ceva o să-l scoatem după ce ducem trăsura în spatele grajdului.

Adam auzea accentul lui cîntat și totuși nu sesiza nici un cuvînt pronunțat într-un fel deosebit, poate în afară de t-urile și l-urile ținute sub limbă.

— Louis, vrei să deshami tu? Eu am să duc vînatul înăuntru. Liza o să se bucure. Ei îi place mîncarea de căprioară.

— E vreunul din băieți acasă?

— Nu, nici unul. George și Will au venit pentru sfîrșitul săptămînii și s-au dus cu toții aseară la dans sus, pe Canionul Calul sălbatic, la școala Peach Tree. Se vor întoarce seară cu tot grupul. Lipsește o canapea din cauza asta. Vă povestesc mai tîrziu — Liza vrea să se răzbune pe ei — treaba asta a făcut-o Tom. Vă povestesc eu mai tîrziu.

Rise și porni spre casă, ducînd pulpa înfășurată.

— Dacă vreți, puteți să duceți acel ceva în atelier, ca să nu-l bată soarele.

Cînd se apropie de casă îl auziră cum striga:

— Liza, n-ai să ghicești, Louis Lippo a adus o bucată de căprioară mai mare decît tine.

Louis trase în spatele grajdului și Adam îl ajută să deshame caii, să lege hățurile și să-i priponească la umbră.

— Ai înțeles ce-a vrut să spună cu lumina soarelui și cu sticla, zise Louis.

— Femeia asta trebuie să fie un tiran nemaipomenit.

— E cît o păsărică de mare, dar are o voință de fier.

— Se depășește pe ea însăși, spuse Adam. Cred că asta am auzit-o de la cineva, sau am citit-o pe undeva.

Samuel veni după ei în atelier.

— Liza o să se bucure dacă rămîneți la masă, zise el.

Adam protestă.

— Nu se aștepta să venim.

— Fugi de-aici. Mai face niște găluște în plus la carne. E o plăcere să vă avem printre noi. Louis, dă-mi bucățile alea de fier și să vedem cum vrei să ți le fac.

Aprins un foc de vreascuri în cuptorul pătrat al forjei și suflă din foale peste el, apoi puse cu mîna cocs ud pînă cînd cărbunele începu să strălucească.

— Hai, Louis, suflă puțin cu foalele în focul ăsta. Încet, încet, omule, încet și regulat.

Puse bucățile de fier pe cărbunii încinși.

— Nu, domnule Trask, Liza e învățată să gătească pentru nouă copii înfometați. Nimic n-o mai sperie.

Aranjă fierul ca să primească mai multă căldură și rîse.

— Îmi retrag ultimele cuvinte, sînt o minciună sfruntată. Soția mea tună și fulgeră ca o furtună care se apropie. Și vă atrag atenția la amîndoi să nu pomeniți cuvîntul canapea. E o vorbă care o înfurie și o supără pe Liza.

— Ne-ai mai spus cîte ceva despre asta.

— Dacă l-ai cunoaște pe fiul meu Tom, ai înțelege mai bine, domnule Trask. Louis îl cunoaște.

— Bineînțeles că îl cunosc, răspunse Louis.

Samuel continuă:

— Tom al meu are pe dracu-n el. Are ochii mai mari decît burta. Seamănă întotdeauna mai mult decît poate să culeagă. Se bucură prea mult, se necăjește prea mult. Așa sînt unii oameni. Liza pretinde că și eu sînt așa. Nu știu ce soartă o să aibă Tom. Poate că-l așteaptă succesul, poate spînzurătoarea — au mai fost Hamiltoni spînzurați cu ani în urmă. Odată o să vă povestesc despre asta.

— Dar cu canapeaua cum e, sugeră Adam, politicos.

— Ai dreptate. Eu sîr de la una la alta, așa spune și Liza, de parcă aş alerga după niște oi rătăcite. Ei, și a venit vorba de dansul de la școala Peach Tree, iar băieții, George, Tom, Will și Joe, au hotărît cu toții să se ducă. Și, bineînțeles, au fost invitate și fetele. George, Will și Joe, băieți ca toți băieții, au invitat fiecare cîte o prietenă, dar Tom — el a luat o porție prea mare, ca de obicei. El a invitat două din surorile Williams, Jennie și Belle. Cîte găuri pentru șuruburi vrei, Louis?

— Cinci, răspunse Louis.

— Bine. Trebuie să vă spun, domnule Trask, că Tom al meu are tot egoismul și dragostea de sine a unui băiat care își închipuie că e urît. În majoritatea timpului, umblă cum apucă, dar cînd vine o sărbătoare, se împopoțonează și strălucește ca o floare de primăvară. Asta îi ia destul timp. Ați observat că remiza era goală. George, Will și Joe au pornit mai devreme, și nu așa aranjați ca Tom. George a luat șareta, Will a luat cabrioleta, iar Joe, docarul.

Ochii albaștri ai lui Samuel străluceau de bucurie.

— Și atunci apăru Tom, ferchezuit și strălucitor ca un împărat roman și singurul vehicul cu roate care mai rămăsese era o greblă pentru fin, și cu asta nu putea duce nici măcar una din surorile Williams. Din fericire, sau din nenorocire, Liza se odihnea. Tom se așeză pe trepte și se gîndi. Apoi îl văzui că se duce în grajd, înhamă doi cai și scoate oiștea de la greblă. Scoase canapeaua din casă și o prinse de picioare cu un lanț — canapeaua cea frumoasă cu păr de cal și brațe ca un gît de lebădă, la care Liza ține mai mult ca la orice. I-am adus-o eu înainte de a se naște George ca să se odihnească pe ea. Ultima oară cînd l-am văzut cu ochii mei a fost cînd Tom urca pe vîrfurile dealului, așezat comod pe canapea, în drum spre surorile Williams. Și, Dumnezeule, în ce hal o să fie cînd o s-o aducă înapoi.

Samuel lăsă jos cleștele și își puse mîinile în șolduri, ca să poată rîde mai bine.

— Și Liza mocnește de parcă-i iese fum pe nări. Sărmanul Tom!

Adam zise zîmbind:

— N-ați vrea să luăm nițeluș din acel ceva?

— Asta da, spuse Samuel.

Luă sticla, trase repede o înghițitură de whisky și o dădu îndărăt.

— Uisquebaugh — e un cuvînt irlandez — whisky, înseamnă apa vieții — așa și este.

Luă bucățile de fier înroșite de nicovlă și le găuri, apoi îndoi colțurile cu ciocanul de săriră scînteii. Scufundă apoi fierul care sfîrîia într-un butoi pe jumătate umplut cu apă neagră.

— Gata, spuse el și le aruncă pe jos.

— Mulțumesc, zise Louis. Cît mă costă?

— Plăcerea tovărășiei mele.

— Întotdeauna faci așa, zise Louis încurcat.

— Ba nu, cînd ți-am făcut puțul cel nou, mi-ai plătit cît ți-am cerut.

— Bine că mi-am amintit — domnul Trask, aici de față, se gîndește să cumpere locul lui Bordoni — vechea donație Sanchez — îți amintești?

— Îl cunosc bine. E un loc bun, spuse Samuel.

— Întreba de apă, și i-am spus că tu știi mai bine despre treaba asta decît oricine de pe aici.

Adam trecu sticla și Samuel luă o înghițitură delicată și își șterse gura cu brațul, deasupra funinginei.

— Nu m-am hotărît încă, zise Adam. Mă interesează doar.

— Ah, Dumnezeule, acum ți-ai găsit beleaua cu mine, omule. Se spune că e periculos să pui întrebări unui irlandez, pentru că îți răspunde. Sper că dumneata știi ce faci cînd îmi dai voie să vorbesc. Am auzit de două feluri de a privi lucrurile. Unii spun că omul tăcut este mai înțelept, iar alții că omul care nu vorbește, nu gîndește. Bineînțeles, eu sînt și pentru varianta a doua — Liza spune că profit. Ce vreți să știți?

— Iată, de exemplu, despre terenul lui Bordoni. Cît de adînc ar trebui săpat, ca să ajungi la apă?

— Ar trebui să văd locul — în unele părți vreo treizeci de picioare, în altele o sută cincizeci, iar în altele chiar pînă în centrul pămîntului.

— Dar se poate găsi apă?

— Aproape peste tot, dar nu și la mine.

— Am auzit că vă lipsește pe-aici.

— Ați auzit? Cred că și Dumnezeu în cer trebuie să fi auzit! Atît de tare am țipat!

— Lîngă rîu este un teren de patru sute de acri. Sub el s-ar găsi apă?

— Ar trebui să văd. Mi se pare o vale cam curioasă. Dacă mai aveți puțină răbdare, poate să vă pot spune mai multe despre asta, m-am mai uitat pe acolo și am făcut niște sondaje. Un om flămînd înghite cu mintea — chiar așa-i.

Louis Lippo zise:

— Domnul Trask este din Noua Anglie, își propune să se instaleze aici. A mai fost în Vest — în armată, a luptat contra indienilor.

— Ați mai fost? Atunci dumneavoastră ar trebui să vorbiți și eu să vă ascult.

— Nu vreau să vorbesc despre asta.

— De ce nu? Așa să ne ajute Dumnezeu, dacă familia mea și vecinii mei au luptat contra indienilor!

— Eu n-am vrut să mă lupt cu ei, domnule.

Acest "domnule" se strecură fără ca el să-și dea seama.

— Da, înțeleg. Trebuie să fie greu să omori un om pe care nu-l cunoști și nu-l urăști.

— Poate că tocmai asta ușurează treaba, spuse Louis.

— Este un punct de vedere, Louis. Dar unii oameni sînt prieteni cu toată lumea în inima lor, în timp ce alții se urăsc și pe ei înșiși și întind ura în jurul lor ca untul pe pîinea fierbinte.

— Aș prefera să-mi vorbiți de terenul acela, spuse Adam stînjenit, căci în minte îi apăru imaginea îngrozitoare a grămezilor de cadavre.

— Cît să fie oare?

Louis ieși afară și se uită la soare.

— Nu mai mult de zece.

— Dacă mă pornesc, nu mă mai controlez. Fiul meu Will spune că dacă nu găsesc o ființă omenească, vorbesc și cu pomii.

Oftă și se așează pe un butoiș cu cuie.

— Am spus că e o vale stranie, poate pentru că m-am născut într-un loc înverzit. Ție ți se pare stranie, Louis?

— Nu, eu n-am ieșit niciodată de-aici.

— Am săpat o grămadă în ea, zise Samuel. S-a întîmplat ceva pe dedesubt — poate mai continuă și acum. Dedesubt este un fund de ocean, și mai jos o altă lume. Dar asta nu trebuie să preocupe un fermier. Acum, deasupra este un pămînt bun, mai ales în locurile plate. În partea de sus a văii, terenul este ușor și nisipos, dar este amestecat cu ăsta, cu pămîntul de pe dealuri care iarna este spălat și dus la vale. Mergînd spre nord, valea se lărgește și solul se face mai negru și mai greu, poate mai bogat. Eu cred că pe locurile acelea au fost cîndva mlaștini și rădăcinile au putrezit acolo de secole, în pămînt, l-au făcut negru și l-au fertilizat. Iar cînd îl ari, vezi că apare o argilă grasă care îl ține. Asta este cam de pe la Gonzales spre nord, pînă la gura rîului. În părți, pe la Salinas, Blanco, Castroville și Moss Landing, mlaștinile mai există încă. Și cînd, într-o zi, aceste mlaștini vor seca, acolo va fi cel mai bun pămînt din această lume roșie.

— Întotdeauna povestește cum o să fie într-o zi, întrerupse Louis.

— Mintea omului nu se poate mulțumi să trăiască numai în epoca respectivă, ca trupul.

— Dacă e vorba să mă stabilesc aici, trebuie să știu cum și ce va fi, zise Adam. Copiii mei, cînd o să-i am, o să stea aici.

Ochii lui Samuel priviră peste capetele prietenilor săi, dincolo de forja întunecată, în lumina galbenă a soarelui.

— Trebuie să știi că pe sub o bună parte a văii, în unele locuri, în adîncuri, în altele aproape de suprafață, este un strat numit crustă tare. Este o argilă densă și în același timp grasă. În unele locuri, are grosimea de un picior, în altele, mai mult. Această crustă tare este rezistentă la apă. Dacă n-ar fi ea, ploile de iarnă ar intra în pămînt și l-ar îmbiba de apă, iar vara s-ar ridica din nou în sus, spre rădăcini. Dar așa, cînd pămîntul de deasupra crustei este îmbibat, restul pornește în pîrîiașe sau putrezește pe deasupra. Țasta este unul din marile blesteme ale văii noastre.

— Dar e un loc destul de bun de trăit, nu-i așa?

— Da, este, dar omul nu poate să stea liniștit cînd știe că ar putea fi mai bogat. M-am gîndit că dacă am putea să facem mii de găuri în crustă ca să poată trece apa prin ea, s-ar putea rezolva problema. Și apoi am încercat cu cîteva încărcături de dinamită. Am găurit crusta și am făcut-o să sară în aer. Crusta s-a rupt și apa a putut să pătrundă mai jos. Dar, Dumnezeule, gîndește-te cîtă dinamită trebuie! Am citit că un suedez — același care a inventat dinamita — a făcut un explozibil nou, mai puternic și mai sigur. Poate că asta o să fie soluția pentru noi.

Louis spuse pe jumătate în rîs, pe jumătate cu admirație:

— Totdeauna se gîndește cum să schimbe lucrurile. Niciodată nu e mulțumit cu ele așa cum sînt.

Samuel îi zîmbi.

— Se spune că oamenii au trăit cîndva în copaci. Cineva a trebuit să fi fost nemulțumit de o cracă prea înaltă, altfel picioarele tale n-ar fi atins acum pămîntul neted.

Apoi rîse din nou.

— Mă și văd stînd pe movila mea de pămînt, făurindu-mi o lume în închipuirea mea, cu aceeași siguranță cu care Dumnezeu a creat-o pe asta. Dar Dumnezeu și-a văzut lumea. Eu n-am s-o văd pe a mea decît în închipuire. Într-o bună zi, aceasta va fi o vale cu mari bogății.

Ar putea hrăni o lume, și poate că așa o să și fie. Aici vor trăi oameni fericiți, mii și mii...

Peste ochii lui, parcă trecu un nor și chipul i se întristă, iar el rămase tăcut.

— După câte spui, pare un loc potrivit ca să te stabilești, spuse Adam. Într-altă parte aș putea să-mi cresc copiii cu un asemenea viitor?

Samuel continuă:

— Mai e un lucru pe care nu-l înțeleg. E ceva întunecat, în această vale. Nu știu ce este, dar îl simt. Uneori, în zile cu lumină orbitoare, îl simt cum înconjoară soarele și îi suge lumina, ca un burete.

Vocea îi deveni mai puternică.

— În valea asta există o violență neagră. Nu știu, nu știu. E ca și cum o veche fantomă ar fi ieșit din oceanul mort din adâncuri și a adus nefericirea care tulbură cerul. Este la fel de tainică precum o durere ascunsă. Nu știu ce este, dar o văd și o simt la oamenii de aici.

Pe Adam îl trecu un fior.

— Mi-am amintit că am promis să mă întorc devreme. Soția mea, Cathy, e însărcinată.

— Dar Liza e gata cu masa.

— O să fie înțelegătoare când o să-i spui de copil. Soția mea se simte rău. Îți mulțumesc de cele ce mi-ai spus cu privire la apă.

— Te-am întristat fiindcă vorbele mele au mai luat-o pe delături.

— Nu, deloc — deloc. E prima sarcină a lui Cathy și e îngrijorată.

Adam se luptă toată noaptea cu gândurile, iar în ziua următoare plecă, bătut palma cu Bordoni și terenul Sanchezilor deveni al lui.

Capitolul 14

1

Sînt atîtea lucruri de povestit despre Vestul din acea vreme încît e greu să știi cu ce să începi. Unul atrage după sine altele o sută. Problema este să te hotărăști pe care să-l povestești mai întîi.

Vă aduceți aminte că Samuel Hamilton spusese că băieții lui s-au dus la un bal la școala Peach Tree. Pe atunci, școlile erau centre de cultură. Bisericele protestante din oraș se luptau pentru existență într-o țară în care abia veniseră. Biserica catolică, intrată prima în scenă și care pătrunsese adînc, lîncezea într-o tradiție confortabilă, în timp ce misiunile erau treptat abandonate, acoperișurile lor se dărîmau și porumbeii își făceau cuiburi în altarele dezgolite. Biblioteca misiunii din San Antonio (în latină și spaniolă) fusese aruncată într-un hambar unde șoarecii îi rodeau legăturile de piele. La țară, focarul artei și științei era școala, iar învățătorul purta și întreținea flacăra învățaturii și frumosului. Școala era locul de întîlnire pentru muzică și discuții. La școală se instalau urnele pentru alegeri. Viața socială, fie că era vorba de încoronarea unei regine a primăverii, de omagii aduse unui președinte mort sau de un bal care urma să țină o noapte întreagă, nu se putea desfășura în altă parte. Învățătoarea nu era doar un model de intelectual și un conducător social, ci și ținta matrimonială a întregii regiuni. O familie se putea mîndri dacă unul din fii se căsătorea cu învățătoarea. Se presupunea că urmașii ei se vor bucura de avantaje intelectuale, atît prin moștenire cît și prin educație.

Fetele lui Samuel Hamilton nu erau destinate să devină neveste de fermieri sleite de muncă. Erau fete drăguțe și aveau strălucirea unor coborîtoare din regii Irlandei. Aveau o mîndrie care depășea sărăcia. Nimeni nu se gîndea că ar trebui să fie privite cu milă. Samuel a crescut niște copii mult superiori. Erau mai citiți și mai bine educați decît majoritatea celor de o seamă cu ei. Samuel le-a transmis tuturor dragostea pentru învățătură și i-a ținut departe de ignoranța plină de mîndrie a epocii lor. Olive Hamilton a devenit învățătoare. Asta înseamnă că la cincisprezece ani a părăsit casa și s-a dus să locuiască la Salinas, unde putea să urmeze școala secundară. La șaptesprezece ani și-a trecut examenul de diplomă care cuprindea toate artele și științele, iar la optsprezece ani preda la școala Peach Tree.

În școala ei erau elevi mai în vîrstă și mai înalți decît ea. Îți trebuia mult tact ca să fii învățătoare. Era o treabă grea și periculoasă ca, fără pistol și fără bici, să menții ordinea printre băieții cei mari și nedisciplinați. Într-una din școlile de munte, o învățătoare a fost violată de elevi.

Olive Hamilton trebuia nu numai să predea de toate, dar și pentru toate vîrstele. În vremea aceea, foarte puțin tineri treceau de clasa a opta, iar dacă mai aveau și treburi la fermă, unora le trebuiau paisprezece sau cincisprezece ani ca să termine școala. Olive trebuia să practice și o medicină rudimentară, deoarece mereu se întîmplau accidente. Cosea răni provocate de tăieturi de cuțit după o luptă în curtea școlii. Când un băiețel în picioarele goale era mușcat de un șarpe cu clopoței, era de datoria ei să sugă degetul ca să-i scoată veninul.

Preda cititul la clasa întîia și algebra la a opta. Conducea corul, ținea loc de critic literar și scria cronicile mondene care apăreau săptămînal în "Salinas Journal". În afară de acestea, întreaga viață socială a regiunii era în mîinile ei, nu numai examene școlare, ci și baluri, întruniri, dezbateri, coruri, festivități de Crăciun și de primăvară, manifestările patriotice cu ocazia sărbătorilor naționale. Ea făcea parte din Consiliul Comunal și prezida și ținea în mînă toate acțiunile de binefacere. Era departe de a fi o muncă ușoară și cuprindea datorii și obligații de neînchipuit. Învățătoarea nu avea viață particulară. Era urmărită cu gelozie ca să i se descopere o slăbiciune de caracter. Nu putea să stea în gazdă la o familie mai mult de un trimestru, asta ar fi provocat gelozie — o familie își cîștiga o anumită situație socială dacă găzduia o învățătoare. Dacă în familia la care locuia se găsea un fiu bun de însurat, propunerea venea de la sine; dacă erau mai mulți pretendenți, se iscau bătăi groaznice

pentru mîna ei. Băieții din familia Aguita, trei din ei, erau aproape să se omoare pentru Olive Hamilton. Rareori învățătoarele rămîneau mai mult timp în școlile de țară. Munca era atît de grea și propunerile de căsătorie atît de frecvente, încît se măritau în foarte scurt timp.

Olive Hamilton era hotărîtă să nu urmeze această linie. Nu împărțase entuziasmul intelectual al tatălui ei, dar timpul petrecut la Salinas o făcea să nu dorească să devină nevastă de fermier. Voia să trăiască într-un oraș, poate nu chiar așa de mare ca Salinas, dar cel puțin să nu fie o simplă încrucișare de drumuri. La Salinas, Olive a cunoscut frumusețile vieții, corul bisericesc și odăjdile, Confreria Altarului, și mesele de post de la Biserica Episcopală. A cunoscut desfătări artistice — companii aflate în turneu jucau piese și chiar opere, cu mirajul lor și iluziile unei alte lumi, plină de farmec. Fusesse la petreceri, concursuri la recitalul de poezie, participase la coruri și făcuse parte din orchestră. Salinas o tentase. Acolo se putea duce la o petrecere îmbrăcată de sărbătoare și se putea întoarce acasă cu aceeași rochie, nu ca aici unde trebuia să-și împacheteze rochiile într-un sac de voiaj, să călărească zece mile și apoi să le scoată și să le calce din nou.

Cît era de ocupată de meseria ei, Olive ducea dorul vieții de metropolă, iar cînd tînrul care a construit moara de făină din King City i-a cerut mîna, ea a acceptat cu condiția unei logodne lungi și secrete. Secretul era necesar pentru că, dacă s-ar fi știut, ar fi dat naștere la tulburări printre tinerii din vecinătate.

Olive nu avea strălucirea tatălui ei, dar avea simțul umorului împletit cu voința puternică și de neclintit a mamei sale. Le băga pe gît elevilor ei încăpățînați atîta învățătură și frumusețe cîtă puteau să înghită.

Exista o prejudecată în privința învățăturii. Oamenii doreau ca băieții lor să învețe să citească, să socotească și asta era de-ajuns. Mai multă carte i-ar fi putut face nemulțumiți și ușuratici. Existau numeroase exemple care dovediseră că învățătura îl făcea pe băiat să părăsească ferma ca să trăiască la oraș — să se considere superior tatălui său. Aritmetică — atît cît să măsoare pămîntul și cheresteaua și să țină socotelile, scris — atît cît să comande cele necesare și să facă corespondență cu rudele, citit — atît cît trebuia pentru ziare, almanahuri și reviste agricole, ceva muzică, atît cît îi trebuia pentru cîntece religioase și patriotice — toate acestea erau de-ajuns pentru un băiat și nu-l împingeau pe drumuri greșite. Învățătura era pentru doctori, avocați și învățători, considerați ca o clasă aparte, fără legături cu ceilalți oameni. Mai erau desigur și unele excepții, ca Samuel Hamilton de pildă, el era acceptat și iubit, dar dacă n-ar fi fost în stare să sape un puț, să potcovească un cal, sau să minuiască o secerătoare, Dumnezeu știe ce s-ar fi spus despre familia lui.

Olive se căsătorise cu tînrul ei și se mută mai întîi la Paso Robles, apoi la King City și în cele din urmă la Salinas. Avea o intuiție de pisică. Acțiunile ei se bazau mai degrabă pe instincte, decît pe rațiune. Avea bărbia hotărîtă și nasul mic al maică-si și ochii frumoși ai tatălui. Era cea mai reprezentativă din familia Hamilton, cu excepția mamei. Teologia ei era un amestec curios de basme irlandeze și legende din "Vechiul Testament", despre Iehova, pe care, în ultimii ani de viață, îl identifica cu tatăl ei. Cerul era pentru ea o frumoasă casă de fermă, locuită de rudele decedate. Făcea abstracție de relațiile exterioare potrivnice și refuza să creadă în existența lor, iar cînd vreuna din ele nu i se supunea, devenea furioasă. Se spunea despre ea că a plîns amarnic pentru că nu s-a putut duce la două baluri deodată, în aceeași sîmbătă seara. Unul era la Greenfield iar celălalt la San Lucas — la douăzeci de mile distanță. Ca să se ducă la amîndouă și apoi acasă, ar fi trebuit să călărească șaiszeci de mile. Aceasta era o realitate de care nu putea să nu țină seama, așa încît a plîns de supărare și nu s-a dus la nici unul. Cu trecerea anilor, inventă o metodă fără greș față de lucrurile neplăcute. Cînd eu, unicul ei fiu, aveam șaisprezece ani, am contractat o pneumonie pleurală, o boală ucigătoare pe acele timpuri. Mă pierdeam, mă pierdeam, pînă ce aripile îngerilor mi-au atins pleoapele. Olive a folosit metoda ei care nu dădea greș pentru tratarea pneumoniei și a izbutit. Pastorul se ruga cu mine și pentru mine. Sora superioară și călugărițele de la mănăstirea de lîngă casa noastră se rugau cerului de două ori pe zi să mă ajute, o rudă îndepărtată, teolog, dădea și el acatiste pentru mine. Au fost folosite toate vrăjile, magiile, ierburile cunoscute, a adus și două infirmiere bune și pe cei mai buni doctori din oraș. Metoda era practică. M-am făcut bine. Era iubită și hotărîtă cu familia, trei fete și cu mine, ne-a învățat treburile casei, spălatul vaselor, curățatul hainelor și bunele maniere. Cînd era furioasă, avea o privire teribilă care îl făcea pe copilul cel rău să se albească la față ca o migdală opărită.

Cînd m-am făcut bine după pneumonie, a trebuit să învăț din nou să merg. Stătusem nouă săptămîni în pat, mușchii îmi slăbiseră și se instalase moleșeală convalescenței. Cînd m-au ajutat să mă ridic, simțeam să mă înțeapă fiecare nerv iar rana din coastă, care fusese deschisă ca să se dreneze puroiul din cavitatea pleurală, mă durea îngrozitor. Am căzut înapoi în pat, strigînd:

— Nu pot! Nu pot să mă scol!

Olive mă privi cu ochii ei teribili.

— Scoală-te! Tatăl tău a muncit toată ziua și a vegheat toată noaptea. A făcut datorii pentru tine. Scoală-te!

Și m-am sculat.

Datorie era un cuvînt urît, și o idee de nesuportat pentru Olive. O factură neachitată după data de cincisprezece ale lunii era o datorie. Cuvîntul avea și sensul de murdărie, lenevie și dezonoare. Olive, care credea sincer că familia ei era cea mai bună din lume, nu ar fi permis, din snobism, ca ea să fie atinsă de datorii. A înrădăcinat într-atît la copiii ei groaza de datorii, încît și acum, într-un sistem economic schimbat, în care datoriile fac parte integrantă din viață, devin neliniștit cînd se întîrzie cu două zile plata unei facturi. Olive n-a acceptat niciodată plata în rate chiar cînd aceasta devenise un fenomen de masă. Un lucru cumpărat pe credit era un lucru care nu-ți aparținea și pentru care aveai datorii. Făcea economii pentru lucrurile pe care și le dorea, așa încît vecinii noștri beneficiau de noile

Olive era foarte curajoasă. Probabil că este nevoie de curaj ca să crești copii. Trebuie să vă povestesc ce a făcut în primul război mondial. Nu avea o gândire internațională. Prima ei graniță geografică era familia ei, a doua orașul ei, Salinas, iar apoi exista o linie punctată, nu prea clar definită, care era granița comitatului. În felul ăsta ea nu credea în război, nici măcar atunci când miliția noastră călare fu chemată sub arme, își încărcă în trenuri caii și o porni spre lumea largă.

Martin Hopps locuia lângă noi, după colț. Era solid, mărunț, cu părul roșu. Avea o gură mare și ochii roșii. Era aproape cel mai timid băiat din Salinas. Era destul să-i spui bună-dimineața, ca să-l faci să nu se mai simtă în largul lui. Făcea parte din miliția călare doar pentru că depozitul de arme avea teren de baschet.

Dacă germanii ar fi cunoscut-o pe Olive și ar fi avut bun simț, și-ar fi schimbat planurile ca să n-o înfurie. Dar nu o cunoșteau sau erau proști. Când l-au ucis pe Martin Hopps, au și pierdut războiul, pentru că asta a înfuriat-o pe mama și s-a pornit contra lor. Îi plăcuse Martin Hopps. Nu jignise niciodată pe nimeni. Când l-au omorât, Olive a declarat război Imperiului german.

Își căută o armă. Tricotatul căciulilor și al ciorapilor nu-i satisfăcea dorința de război. Un timp își îmbrăcă o uniformă de Cruce Roșie și se întâlnea cu alte doamne îmbrăcate la fel, la depozitul de armament, unde înfășurau feșe și destrămau reputații. Era un lucru bun, dar nu ținea spre inima Kaiserului. Olive voia sînge pentru viața lui Martin Hopps. Și-a găsit arma războiului în "Obligațiile libertății". Nu vînduse nimic niciodată în viața ei, în afară de un chech cu glazură, ocazional, în folosul Confreriei Altarului, în clădirea Bisericii Episcopale, dar de data asta începu să vîndă bunuri cu sacul. Muncea cu încredințare. Cred că oamenii se și temeau să nu le cumpere. Iar când le cumpărau de la Olive, ea le dădea senzația că luptă cu adevărat, că bagă o baionetă în burta Germaniei.

Întrucît vînzările ei urcară ca o rachetă și rămaseră ridicate, Ministerul de Finanțe începu să remarce această nouă amazoană. Mai întîi veniră scrisori şapirografiate de mulțumiri, apoi scrisori adevărate, semnate de ministrul finanțelor, și fără ștampilă de cauciuc. Eram mîndri, dar nu atît de mîndri cum am fost cînd începură să sosească premii, un coif german (prea mic pentru oricare din noi), o baionetă, o bucată de șrapnel dințată fixată pe un postament de abanos. Și, fiindcă noi nu eram apți pentru a lupta în război, ci puteam cel mult să mărșăluim cu puști de lemn, războiul dus de mama părea că e o compensație pentru noi. Apoi se întrecu pe ea însăși și îi întrecu pe toți cei din regiunea noastră. Își mări de patru ori suma vînzărilor, și așa destul de fabuloasă, și i s-a acordat cel mai frumos premiu din toate — o călătorie cu un avion militar.

Oh, cît de mîndri eram noi, copiii! Chiar și indirect, era pentru noi o glorie greu de suportat. Dar biata mea mamă — trebuie să vă mărturisesc că erau o serie de lucruri în a căror existență mama nu credea, în ciuda oricărei dovezi contrare. Unul din aceste lucruri era un Hamilton rău, iar celălalt era avionul. Faptul că le văzuse cu ochii ei nu constituia un motiv ca să creadă o iotă mai mult în existența lor.

Din pricina felului ei de a fi, am încercat să-mi închipui cum s-a simțit. Inima ei trebuie să se fi îngrozit, căci cum se poate zbura oare cu ceva ce nu există? Dacă ar fi constituit o pedeapsă, zborul ar fi fost crud și neobișnuit, dar era un premiu, un dar, o onoare și o glorie. Probabil că ne-a privit în ochi și a văzut strălucind în ei toată admirația noastră, și a înțeles că fusese prinsă în cursă. Dacă nu s-ar fi dus, familia ei ar fi fost dezolată. Era încolțită, și nu avea nici o cale onorabilă de scăpare decît doar moartea. În momentul în care a luat hotărîrea să se urce în acel lucru inexistent, a fost convinsă, pare-se, că nu va supraviețui.

Olive își făcu testamentul — își pierdu o mulțime de timp cu el și apoi îl duse să fie controlat ca să fie sigură că e legal. După care deschise caseta de lemn de trandafir în care ținea scrisorile pe care i le scrisese soțul ei cînd îi făcuse curte și după aceea. Nu știusem că-i scrisese poezii, dar așa era. Făcu un foc în vatră și arse toate scrisorile. Erau ale ei și nu voia ca altă ființă umană să le mai vadă. Își cumpără lenjerie nouă. Îi era groază să fie găsită moartă cu lenjeria reparată sau, mai rău chiar, ruptă. Cred că a văzut gura mare schimonosită și ochii timizi ai lui Martin Hopps ațintiți asupra ei și a simțit că, într-un fel, îi răscumpăra viața furată. Era foarte blîndă cu noi și nu dădea atenție la o farfurie prost spălată care lăsa o pată de grăsime pe șervetul de vase.

Evenimentul trebuia să aibă loc pe terenul de curse din Salinas. Am fost duși la teren cu o mașină a armatei și ne simțeam mai solemn și mai măreți decît niște funeralii naționale. Tata lucra la fabrica de zahăr Spreckles, la cinci mile depărtare de oraș și nu a putut fi liber, sau poate n-a vrut, de teamă că nu va putea face față încercării. Dar, deși îi era atît de frică să se urce prea sus, Olive aranjase ca avionul să încerce să zboare măcar pînă la fabrica de zahăr, înainte de a se prăbuși.

Acum îmi dau seama că cele cîteva sute de oameni care se adunaseră, veniseră pur și simplu să vadă avionul, dar în momentul acela credeam că veniseră în cinstea mamei.

Olive nu era o femeie înaltă și, la vîrsta aceea, începuse să se îngrașe. A fost nevoie să o ajutăm să iasă din mașină. Era de bună seamă înlemnită de frică, dar bărbia micuță se arăta plină de hotărîre.

Avionul stătea pe cîmpul în jurul căruia se întindeau piste de curse. Era înspăimîntător de mic și ușor — un biplan cu carlinga deschisă, cu fuselaj de lemn legat cu corzi de pian. Aripile erau acoperite cu pînză. Olive era înmărmurită. Se îndreptă spre locul respectiv ca o vită la tăiere. Peste hainele despre care avea convingerea că erau cele de îngropăciune, doi sergenți îi îmbrăcară o salopetă, o haină vătuită și una de zbor, și ea devenea tot mai rotundă

cu fiecare strat. Apoi îi puseră o caschetă de piele cu ochelari mari, astfel încât cu năsul ei mic și obrăjii trandafirii alcătuia un spectacol demn de văzut. Arăta ca o minge cu ochelari. Cei doi sergenți o ridicară pe brațe și o instalară înăuntru. Umplea în întregime spațiul liber. Când începură să-i prindă centurile de siguranță, își veni în fire și începu să facă semne disperate cu mâna, ca să atragă atenția. Unul din soldați se urcă sus, o ascultă, veni la sora mea Mary și o conduse la avion. Olive trăgea de mănuașă căptușită, groasă de zbor, de pe mâna stângă. Își eliberă mâinile, își scoase inelul de logodnă cu un mic diamant și îl dădu lui Mary. Își așeză bine verigheta de aur, își trase din nou mănuașele și privi drept înainte. Pilotul se urcă în carlinga din față, iar unul din sergenți trase cu toată forța de elice. Micuțul aparat o porni, apoi se întoarse și, la capătul câmpului, cu motorul zbîrnîind din plin, se ridică în aer, iar Olive privea drept înainte și probabil că ținea ochii închiși.

Îl urmăream cu privirea cum se ridica și se îndepărta, lăsînd în urmă o tăcere pustie. Comitetul de vânzare a obligațiilor, prietenii și rudele, simplii spectatori nici nu se gîndeau să părăsească locul. Avionul se făcuse tot mai mic, ca un punct pe cer, în drum spre Spreckles, apoi dispăru. Trecură cincisprezece minute pînă îl văzurăm din nou, zburînd liniștit și foarte sus. Apoi, spre groaza noastră, păru că se împiedică și cade. Căzu la nesfîrșit, își reveni, urcă, și făcu un looping. Unul dintre sergenți rîse. Pentru un moment, avionul se menținu drept, apoi ni se păru că înnebunește. Execută un tonou, cîteva immelman-uri, looping-uri interioare și exterioare, apoi se dădu peste cap și zbură deasupra câmpului cu capul în jos. Vedeau un fel de ghiulea neagră care era cascheta mamei. Unul dintre soldați spuse liniștit:

— Cred că ăla s-a scrîntit. Doar nu mai e o femeie tînără.

Avionul ateriză destul de sigur și veni spre grupul nostru. Motorul se opri. Pilotul ieși afară, dînd din cap uimit.

— Cea mai teribilă femeie pe care am întîlnit-o vreodată.

Se întinse mîna moale a lui Olive, și plecă grăbit.

A fost nevoie de patru oameni și destul de mult timp ca să o scoatem pe Olive din carlingă. Era atît de țeapănă, că nu se mai putea apleca. Am dus-o acasă și am culcat-o în pat și nu s-a mai sculat două zile.

Abia mai tîrziu am aflat ce se întîmplase. Ceva a spus pilotul, ceva Olive, și ambele relatări au trebuit puse cap la cap ca să aibă un înțeles. Au zburat după ordin, în jurul fabricii de zahăr Spreckles — au înconjurat-o de trei ori ca să fie siguri că tata o să vadă, apoi pilotul s-a gîndit să facă o glumă. Nu se gîndea la nimic rău. A urlat ceva și chipul lui părea contorsionat din pricina curentului de aer. Olive nu-l auzea din cauza zgomotului motorului. Pilotul închise motorul și strigă:

— Acrobații?

Era un fel de glumă. Olive îi văzu chipul cu ochelari și vîntul îi luă vorba și i-o deformă. Lui Olive i se păru că spusese:

— Ai să te ții?

Iată, gîndi ea, se întîmplă ceea ce știam că o să se întîmple. I-a bătut ceasul. Mintea ei trecu totul în revistă să vadă dacă nu uitase ceva — testamentul, scrisorile arse, lenjeria nouă, mîncare destulă acasă pentru cină. Se întreba dacă stinsese lumina din camera din fund. Totul s-a petrecut într-o secundă. Apoi se gîndi că poate mai există vreo șansă excepțională de supraviețuire. Se vedea clar că tînărul soldat era speriat și teama putea fi lucrul cel mai rău în situația aceasta. Dacă ea se lăsa pradă panicii care îi bîntuia în suflet, el se putea speria și mai tare. Se hotărî să-l încurajeze. Zîmbi luminos și dădu din cap ca să-l îmbărbăteze și atunci se trezi cu picioarele în sus. Cînd se redresă din looping pilotul se uită din nou în spate și strigă:

— Mai vrei?

Olive era departe de a mai auzi ceva, dar bărbia-i arăta hotărîre și era gata să-l ajute pe pilot să nu fie prea înspăimîntat înainte ca avionul să se izbească de pămînt. Zîmbi și mai dădu o dată din cap. După fiecare acrobație, tînărul soldat se uită în spate și de fiecare dată ea îl încuraja. Multă vreme după cele întîmplate, acesta repeta întruna:

— E cea mai teribilă femeie pe care am întîlnit-o vreodată. Am făcut toate figurile pe care le-am învățat și ea tot mai voia. Doamne, ce mai pilot ar fi fost asta!

Capitolul 15

1

Adam stătea pe pămîntul lui aidoma unei mîțe care toarce. De la gura văii micuțe, de sub un stejar falnic care își întindea rădăcinile pînă la apa subterană, putea să cuprindă cu privirea acii ce se întindeau departe spre rîu și, dincolo de aceștia, spre o platformă de aluviuni, apoi și mai sus, pînă la poalele dealurilor din partea de apus. Era un loc frumos, chiar și vara cînd îl ardea soarele. O linie de sălcii de apă și de sycomori îi marcau mijlocul, iar dealurile dinspre apus aveau culoarea galben maronie a fînului. Din anumite pricini, munții dinspre apusul Văii Salinas au un strat mai gros de pămînt decît au dealurile dinspre răsărit, așa încît acolo iarba este mai bogată. Asta datorită fie piscurilor ce păstrează ploaia și o distribuie mai rațional, fie pădurilor care îi acoperă și atrag mai multă ploaie.

Doar o foarte mică parte din terenul Sanchez, acum al lui Trask, era cultivată, însă în închipuirea lui, Adam vedea ovăzul crescînd înalt și pătrate de lucernă verde lîngă rîu. Îndărătul lui se auzeau ciocăniturile tîmplărilor aduși tocmai de la Salinas ca să refacă vechea casă a Sanchezilor. Adam hotărîse să locuiască în casa cea veche. Era un loc bun ca să-și înfiripe aici dinastia. Se răzuia bălegarul, se înlăturau podelele vechi, se scoteau tocurile geamurilor cu cercevelele frecate de gîturi. Se puneau lemn nou de brad cu miros de rășină și

lemn de sequoia cu o aromă catifelată, iar acoperișurile noi erau din șindrilă. Vechile ziduri groase erau îmbibate strat cu strat cu o zugrăveală făcută din var și apă sărată care, după ce se usca, părea să aibă o luminozitate proprie.

Și-a întemeiat o reședință permanentă. Un grădinar tăia vechii trandafiri, plantase mușcate, delimitase viitoarea grădină de zarzavaturi și săpase mici canale care duceau apa izvorului în toate direcțiile de-a lungul și de-a latul grădinii. Adam se gândea la confortul lui și al urmașilor. Într-un șopron, acoperită cu prelate, zăcea ambalată mobila grea trimisă de la San Francisco și adusă cu căruța de la King City.

Dorea să se simtă bine. Lee, bucătarul chinez, făcu un drum anume pînă la Pajaro să cumpere oale și ibrice, tigăi, butoiașe, borcane, vase de cupru și sticlărie pentru bucătărie. Se ridică o nouă cocină de porci, departe de casă și în bătaia vîntului, avînd alături cotețe pentru găini și rațe, o cușcă pentru cîini care să alunge coioții. Adam nu intenționa să facă nimic în pripă. Oamenii săi lucrau cu grijă și fără grabă. Era o treabă îndelungată. Adam voia să fie bine făcută. Controla fiecare bucățică de lemn, și stătea ore întregi ca să analizeze pe o bucată de șindrilă, diferite feluri de zugrăveli. Într-un colț al camerei lui erau îngrămădite cataloage — cataloage de mașini, de mobile, de semințe, de pomi fructiferi. Acum era bucuros că tatăl lui îi lăsase atîta avere. În mintea lui, peste amintirile din Connecticut se așternuse o perdea neagră. Poate că lumina puternică a Vestului îl făcea să uite locul unde se născuse. Cînd se gândea la casa tatălui său, la fermă, la oraș, la chipul fratelui său, toate erau învăluite în întuneric. Și el se descotorosea de amintiri.

Pentru cîtva timp, o mută pe Cathy în locuința familie Bordoni, zugrăvită curat în alb, ca să aștepte acolo terminarea casei și nașterea copilului. Nu încăpea nici o îndoială că pruncul va veni pe lume cu mult înainte de terminarea casei. Dar Adam nu era grăbit.

— Vreau să fie o construcție trainică, spunea el mereu. Vreau să dureze — cuie de cupru și lemn tare — nimic care să ruginească și să putrezească.

Nu era singurul care se preocupa de viitor, întreaga vale, întregul Vest, era la fel. Era o vreme cînd trecutul își pierduse dulceața și seva. Puteai să mergi mult și bine pînă găseai un om, și acela foarte bătrîn, care să dorească întoarcerea trecutului de aur. Oamenii își aveau rădăcinile înfipite în prezent și se simțeau bine în el, așa dur și steril cum era acest pămînt pe care ei îl considerau doar o treaptă spre un viitor fantastic. Rar se întîmpla ca doi oameni ce se întîlneau, trei oameni ce stăteau într-un, bar, sau alți doisprezece ce trăgeau cu dinții de o bucată tare de vînat la iarbă verde, să nu discute despre viitorul văii, paralizant în măreția lui, nu ca despre o simplă ipoteză, ci ca despre o certitudine.

— O să fie — poate că mai apucăm și noi, cine știe? spuneau ei.

Oamenii întrevedeau fericirea în viitor, o fericire pe măsura lipsurilor lor de astăzi. Iată de pildă, un om care își aducea familia dintr-o fermă de pe dealuri cu o căruță — o ladă mare, bătută în cuie pe niște tălpici de stejar așezate sub ladă, iar soția lui strîngea copiii în brațe, ca să nu le clănțane dinții și să-și muște limba de cîte ori tălpile săreau peste pietroaie și gropi. Și tatăl stătea copleșit și se gândea:

"Cînd o să avem drumuri — ei, ce vremuri or să fie acelea! O să stăm cocoțați și fericiți într-o cabrioletă și o să ajungem la King City în trei ore — și ce altceva poți să-ți mai dorești pe lumea asta?"

Sau să luăm, de pildă, un om care își inspecta păduricea de stejar, arbore cu cel mai bun lemn de foc din lume, lemn tare cum e cărbunele, dar care dă mai multă căldură decît acesta. Să zicem că avea, întîmplător, în buzunar un ziar cu un anunț: "Stejarul se vinde la Los Angeles cu zece dolari stînjenu".

"Ei, fir-ar să fie, cînd o să avem aici o cale ferată, o să pot să-l duc jos tăiat și curățat, chiar lîngă linie, cu un dolar și jumătatea stînjenu. Să mergem pînă la capăt, să zicem că societatea Southern Pacific o să-mi ia treizeci și cinci de cenți pentru transport. Tot îmi mai rămîn cinci dolari de stînjenu, și eu am doar în păduricea asta mică trei mii de stînjenu. Asta înseamnă cincisprezece mii de dolari chiar aici."

Erau alții care vorbeau profetic, cu fruntea încununată de o aureolă luminoasă, despre canalele care vor duce apa peste întreaga vale — poate că mai apucăm și noi, cine știe? — sau despre puțuri adînci, cu mașini cu aburi care să pompeze apa în sus, din străfundurile pămîntului. Vă dați seama? Gîndiți-vă numai ce o să crească pe pămîntul ăsta cu apă din belșug! Va fi o grădină a paradisului!

Un altul, dar acela era fără îndoială nebun, a spus că într-o zi va exista un mijloc, poate cu ajutorul gheții sau altcumva, să transporti o piersică așa ca asta pe care o am în mîină, pînă la Philadelphia.

În orașe se vorbea despre canale de scurgere și toalete cu apă în casă, unii le aveau încă de pe acum; și lumină electrică pe străzi — la Salinas se și instalaseră telefoane. Nu existau limite, nu existau granițe în ce privește viitorul. Și el va fi atît de măreț încît oamenii nu vor avea destul loc unde să-și țină atîta fericire. Belșugul se va revărsa de-a lungul văii ca riul Salinas în luna martie, în anii ploioși.

Priveau valea întinsă, uscată și prăfoasă și orașele urîte ca niște ciuperci și vedeau pretutindeni numai frumusețe — poate că mai apucăm și noi, cine știe? Dintr-un singur motiv nu puteai să rîzi prea mult de Samuel Hamilton. El își lăsa mintea să zburde mai frumos decît ceilalți și nu ți se părea chiar așa o prostie cînd auzai ce se făcea la San Jose. Samuel o lua însă razna cînd își puneau problema dacă oamenii vor fi fericiți cu toate aceste lucruri care vor veni.

Fericiți? O ia și el razna. Lasă numai să le avem noi toate astea și atunci veți vedea voi ce înseamnă fericire.

Și Samuel își amintea că auzise de-un văr al mamei sale, din Irlanda, un nobil bogat și frumos care s-a împușcat pe un pat de mătase, stînd lîngă cea mai frumoasă femeie din lume, care îl iubea.

— Există o sete de fericire, spuse Samuel, pe care o lume întreagă și un car de bunătați

nu pot să o potolească.

Adam Trask adulmeca o parte din fericirea lui în viitor, dar simțea în sine și o mulțumire prezentă. Îl cuprindea un val de fericire când o vedea pe Cathy cum stă liniștită la soare, ducându-și sarcina, cu pielea ei transparentă care îl făcea să se gândească la îngerii de pe ilustratele de la Școala de duminică. Apoi, o boare îi adia prin părul blond, sau ea își ridica privirea, și atunci Adam simțea un gol în stomac, o senzație de extaz vecină cu durerea.

Dacă Adam stătea pe pământul lui ca o pisică leneșă, bine hrănită, Cathy se purta și ea ca o pisică. Avea însușirea neomenească de a renunța la ceea ce nu putea obține și a aștepta ceea ce se poate căpăta. De pe urma acestor două însușiri se alegea cu foloase enorme. Sarcina ei fusese un accident. Când încercase să o întrerupă și dăduse greș, iar doctorul o amenințase, renunță la această metodă. Asta nu însemna să se împace cu gândul că e însărcinată. Se înarma cu răbdare ca și cum ar fi fost vorba de o boală. Lucrurile stăteau tot așa și în ce privește căsătoria ei cu Adam. Fusese la ananghie și găsisese cea mai bună cale de scăpare. Nu voise să plece în California, dar, deocamdată, nu avea posibilitatea să-și facă alte planuri. De mic copil învățase să câștige folosindu-se de elanul adversarului. E ușor să îndrepti forța unui bărbat într-o direcție în care este imposibil să-i rezisti. Foarte puțin oameni pe lume ar fi putut bănuși că ea nu voia să se afle acolo unde se afla și în condiția în care se găsea. Se odihnea și aștepta schimbarea de care era sigură că trebuie să vină la un moment dat. Cathy avea acea mare calitate a unui criminal de prima clasă, care izbutește, din plin: nu avea încredere în nimeni, nu se destăinuia nimănui. Propria ei persoană era o insulă. Probabil că nici măcar nu a privit noul teren al lui Adam, sau casa care se construia și nici n-a întrevăzut în imaginația ei realizarea planurilor lui mărețe, pentru că nu intenționa să trăiască acolo după ce i-ar fi trecut boala, după ce s-ar fi deschis capcana. Dar, la întrebările lui, dădea răspunsurile cuvenite; a proceda astfel ar fi însemnat mișcări inutile, energii risipite, cu totul străine unei adevărate pisici.

— Vezi, draga mea, cum e îndreptată casa — cu ferestrele spre vale?

— E frumoasă.

— Știi, poate ți se pare ridicol, dar mă trezesc că încerc să gîndesc ca bătrînul Sanchez acum o sută de ani. Cum era oare valea atunci? Trebuie să fi prevăzut totul cu mare grijă. Știai că avea canalizare? Avea — era făcută din trunchiuri de sequoia scobite sau arse în interior prin care se aducea apa de la izvor. Am dezgropat cîteva bucăți.

— Ce interesant! Trebuie să fi fost inteligent, zise ea.

— Aș vrea să știu mai multe despre el. După cum e așezată casa, după copacii pe care i-a lăsat, după forma și proporțiile casei, trebuie să fi fost un fel de artist.

— Era spaniol, nu-i așa? Am auzit că sînt un popor de artiști. Îmi amintesc de la școală de un pictor — ba nu, ăla era grec.

— Mă întreb unde aș putea afla ceva despre bătrînul Sanchez?

— Trebuie să știe cineva.

— Atîta muncă și atîtea planuri și cînd colo Bordoni ținea vacile în casă. Știi ce mă întreb deseori?

— Ce, Adam?

— Mă întreb dacă avea și el o Cathy și cine era?

Ea zîmbi și privi în jos, ferindu-și privirea.

— Spui niște lucruri!

— Trebuie să fi avut! Trebuie să fi avut. Eu n-am avut niciodată energie sau vreun țel și nici măcar nu țineam foarte mult să trăiesc cît nu te-am întîlnit pe tine.

— Adam, mă pui în încurcătură. Adam, ai grijă, nu-ți rîde de mine, mă jignești.

— Iartă-mă. Sînt atît de neîndemînat.

— Nu, nu ești. Doar că nu te gîndești. Crezi că ar trebui să tricotez, sau să cos? Mă simt atît de bine să stau și atîta tot.

— O să cumpărăm tot ce avem nevoie. Șezi și simte-te bine. Cred că într-un fel muncești mai greu decît fiecare din noi. Dar răsplata — răsplata e minunată.

— Adam, mă tem că cicatricea de pe frunte n-o să dispară.

— Doctorul a spus că o să treacă cu timpul.

— Uneori mi se pare că se vede mai puțin, dar apoi revine. Nu crezi că azi e mai închisă?

— Nu, nu cred.

Dar era. Arăta ca o amprentă, iar în jur pielea era plină de zbîrcituri. El își puse degetul alături și ea își retrase capul.

— Nu, spuse ea. Mă doare cînd o atingi. Se face roșie cînd pui mîna.

— O să dispară. Durează cîtva timp, asta-i tot.

Ea zîmbi și el se întoarse, dar cînd se depărtă, ochii ei erau placizi și priveau în gol. Își mișca trupul nerăbdătoare. Copilul o lovea cu picioarele. Se relaxă și mușchii se întinseră. Aștepta.

Lee se apropie de locul unde era scaunul ei, așezat sub cel mai mare stejar.

— Doamna dorește ceai?

— Nu, ba da, vreau și eu.

Îl cerceta cu privirea dar nu-i putea pătrunde ochii de un căprui închis. O neliniștea. Cathy fusese întotdeauna capabilă să cerceteze gîndurile oricui bărbat și să-i descopere impulsurile și dorințele. Dar mintea lui Lee era moale și își revenea ca un cauciuc. Avea un obraz slab și plăcut, fruntea largă, hotărîtă și sensibilă, și buzele ridicate într-un zîmbet permanent. Coadă lui împletită, lungă, neagră și lucioasă, legată la capăt cu o bucată de mătase neagră îngustă, atîrna peste umăr și i se mișca ritmic pe piept. Cînd era mai prins de treburi își înfășura coada în virful capului. Purta pantaloni strîmți de pînză, sandale negre fără călcîi și o bluză chinezească cu mînci largi. De cîte ori putea, își ascundea mîinile în mînci, ca și cînd s-ar fi temut de ele, așa cum făceau majoritatea chinezilor în vremea aceea.

— Aduc măsuta mică, spuse el, se înclină ușor și plecă tîrșîindu-și picioarele.

Cathy privi în urma lui și sprâncenele i se strînseseră disprețuitoare. Nu se temea de Lee, însă nici nu se simțea în largul ei cînd el se afla prin preajmă. Dar era un servitor bun și respectuos — cel mai bun. Ce rău ar fi putut el să-i facă?

2

Se făcuse vară și rîul Salinas dispărea sub pămînt sub forma unei bălți verzui pe sub malurile înalte. Vitele dormitau toată ziua pe sub sălcii și doar noaptea o porneau la păscut. Iarba începea să capete o nuanță gălbuie. Vînturile de după-amiază care suflau inevitabil în jos, spre vale, stîrneau un praf asemănător ceții și îl ridicau spre cer pînă la înălțimea vîrfurilor de munți. Rădăcinile ovăzului sălbatic apăreau ca niște capete de negri, prin lanurile pe unde vîntul luase stratul de pămînt. Pe solul neted zburau fire de paie și crenguțe pînă se agățau de vreo rădăcină; pietricele se rostogoleau împinse de vînt.

Atunci se văzu și mai clar de ce bătrînul Sanchez își construise casa în micuța vale, unde nu pătrundea vîntul și praful, iar din izvorul aproape secat mai țîșnea totuși un firicel de apă limpede și rece. Dar Adam, îmbrățișînd cu privirea pămîntul său uscat și întunecat de praf, simți panica pe care o simte orice om din răsărit venit pentru prima dată în California. În Connecticut, dacă în timpul verii sînt două săptămîni fără ploaie, înseamnă uscăciune iar dacă sînt patru, atunci e secetă. Dacă iarba cîmpului nu e verde, moare. Dar în California, de obicei, nu plouă deloc între sfîrșitul lui mai și începutul lui noiembrie. Omul din răsărit, deși i s-a spus acest lucru, simte că în lunile fără ploaie pămîntul e bolnav.

Adam îl trimise pe Lee la Hamilton cu un bilețel, prin care îl ruga să vină pe la el să discute despre săparea unor puțuri pe noul său teren.

Samuel tocmai stătea la umbră și-l privea pe fiul său Tom care desena și construia un model cu totul nou de capcană pentru ratoni, cînd Lee apără în trăsura familiei Trask. Lee își băgă mîinile în mîneci și așteptă. Samuel citi bilețelul.

— Tom, spuse el, crezi că ai putea să vezi de gospodărie cît mă duc eu jos să discut despre apă cu un om însetat?

— De ce să nu merg și eu cu tine? S-ar putea să ai nevoie de ajutor.

— La discuții? — asta nu. Pe cît mă pricep eu la asemenea treburi, n-o să ajungem atît de repede la săpături. Cînd e vorba de puțuri, se discută și se tot discută; vreo cinci-șase sute de cuvinte pentru fiecare lopată de pămînt.

— Mi-ar place să mă duc — e trimis de domnul Trask, nu-i așa? Nu l-am cunoscut cînd a fost aici.

— Vei avea tot timpul cînd începem săpatul. Sînt mai bătrîn decît tine. Eu am drept de înțîietate la discuții. Să știi, Tom, că un raton poate să-și bage pe aici lăbuța lui drăguță și să iasă afară. Știi cît de deștept sînt.

— Vezi bucata asta? Se învîrtește și ajunge jos. Nici tu însuți n-ai putea ieși de aici.

— Eu nu sînt așa de deștept ca un raton. Totuși, cred că ai găsit soluția. Tom, băiete, vrei să o înhami pe Doxology în timp ce eu mă duc să-i spun mamei unde plec?

— Vă duc cu tlăsula, spuse Lee.

— Da, dar trebuie să mă mai și întorc.

— Aduc eu înapoi.

— N-are rost. La dus o să leg calul de trăsură iar la întors vin călare.

Samuel se așeză alături de Lee, iar calul său de călărie, cu picioare tărcate, venea greoi în urmă.

— Cum te cheamă? Întrebă Samuel amabil.

— Lee. Mai ai nume. Asta nume familie de la tata. Spune la mine Lee.

— Am citit multe despre China. Te-ai născut în China?

— Nu. Născut aici.

Samuel tăcu destul de multă vreme în timp ce trăsura se clătina, coborînd pe urmele de roți spre valea prăfuită.

— Lee, spuse el în cele din urmă. Nu vreau să te jignesc, dar nu am fost niciodată în stare să înțeleg de ce mai vorbești voi engleza asta pocită, cînd un babuin fără carte din mocirlele negre ale Irlandei, cu capul plin de graiul galic și cu o limbă ca un cartof, învață să vorbească o engleză simplă în zece ani.

Lee zîmbi:

— Eu volbește cum chinezii, zise.

— Bănuiesc că aveți motivele voastre. Și nu-i treaba mea. Sper să mă ierți că nu-ți dau crezare, Lee.

Lee îl privi și ochii căprui de sub pleoapele rotunde părură că se deschid și se adîncesc pînă cînd încetară să mai fie străini, ci pur și simplu omenești, plini de căldura înțelegerii.

Lee rîse:

— E ceva mai mult decît o conveniență. E chiar mai mult decît auto-apărare. În general trebuie să folosim acest limbaj ca să fim înțeleși.

Samuel nu dădu nici un semn că ar fi observat vreo schimbare.

— Primele două lucruri le înțeleg, spuse el gînditor, dar al treilea îmi scapă.

Lee spuse:

— Știu că este greu de crezut, dar mi s-a întîmplat atît de des, și mie, și prietenilor mei, încît o luăm de bună. Dacă m-aș duce la o doamnă sau la un domn, de exemplu, și le-aș vorbi așa ca acum, nu m-ar înțelege.

— De ce nu?

— Ei se așteaptă să vorbesc în dialect și sînt pregătiți să audă așa ceva. Dacă le vorbesc engleza, nu mă ascultă și astfel nu mă înțeleg.

— E posibil una ca asta? Dar eu cum te înțeleg?

— De asta îți și vorbesc așa. Dumneata ești unul din puținii oameni care pot să distingă observația de o idee preconcepută. Pe cînd majoritatea oamenilor văd numai ce se așteaptă să vadă.

— Nu m-am gîndit la asta. N-am avut atîta experiență ca dumneata, dar ceea ce spui e întrucîtva adevărat. Sînt foarte bucuros să stau de vorbă cu dumneata. Am vrut să-ți pun mai multe întrebări.

— Bucuros să vă răspund.

— Voiam să te întreb mai multe. De exemplu, purtați coadă. Am citit că acesta a fost un semn al sclaviei impus chinezilor din sud, în urma cuceririi de către manciurieni.

— E adevărat.

— Atunci de ce, pentru numele lui Dumnezeu, o mai purtați aici, unde manciurienii nu mai pot să pună mîna pe voi?

— Volbește dialect chinezește. Coadă moda chinezește, înțelege?

Samuel rîse din toată inima.

— Asta poartă într-adevăr pecetea convenienței. Aș vrea să am și eu o asemenea porțiță de scăpare.

— Nu știi dacă pot să vă explic, spuse Lee. Acolo unde nu există experiență asemănătoare, e foarte greu. După cîte am înțeles, nu sînteți născuți în America.

— Nu, în Irlanda.

— Și numai în cîtiva ani, aproape că v-ați confundat cu cei de pe aici; în timp ce eu, care m-am născut în Grass Valley, am făcut școala și am urmat cîtiva ani la universitatea din California, n-am nici o șansă să mă confund.

— Dacă ți-ai tăia coada, te-ai îmbrăca și ai vorbi ca toți ceilalți oameni?

— Nu. Am încercat. Pentru așa-zisii albi, eram tot un chinez, dar unul în care nu puteai avea încredere și, în același timp, prietenii mei chinezi s-au îndepărtat de mine. A trebuit să renunț.

Lee trase sub un copac, coborî și desfăcu hățurile.

— E timpul pentru gustare, spuse. Am făcut un pachet. Vrei să te servești?

— Bineînțeles. Stai să mă duc colo la umbră. Uneori uit să mănînc, și asta-i curios, pentru că întotdeauna mi-e foame. Mă interesează cele ce spuneai. Par să fie demne de crezare. Eu aș spune că ar trebui să te întorci în China.

Lee îi zîmbi ironic.

— Cred că în cîteva minute ai să descoperi că nu există nici o posibilitate la care să nu mă fi gîndit într-o viață întreagă de căutări. M-am întors în China. Tata era un om cu o situație destul de bună. Nu mi-a mers bine. Spuneau că arăt ca un diavol străin, că vorbesc ca un diavol străin. Făceam greșeli în ce privește bunele maniere și nu cunoșteam delicatețile care apăruseră de la plecarea tatălui meu. Nu mă voiau. Poți să mă crezi sau nu — dar aici mă simt mai puțin străin decît în China.

— Trebuie să te cred pentru că mi se pare rațional ceea ce-mi spui. Mi-ai dat teme de meditație cel puțin pînă la 27 februarie. Te supără întrebările mele?

— De fapt, nu. Nenorocirea cu dialectul este că ajungi să gîndești în dialect. Scriu foarte mult ca să nu uit limba engleză. Auzitul și cititul nu sînt același lucru ca vorbirea și scrisul.

— Nu ți se întîmplă niciodată să faci greșeli? Adică s-o dai în engleza adevărată?

— Nu, niciodată. Cred că totul e să știi ce se așteaptă de la tine. Te uiți în ochii unui om și vezi că se așteaptă la dialect și la un tîrșîit, așa încît vorbești în dialect și tîrșîi picioarele.

— Cred că ai dreptate, spuse Samuel. Și eu, în felul meu, spun glume pentru că oamenii vin de departe pînă la mine ca să rîdă. Încerc să fiu vesel pentru ei, chiar cînd sînt cuprins de tristețe.

— Dar se spune că irlandezii sînt oameni veseli, plini de glume.

— E aceeași poveste ca și cu dialectul și coada dumată. Nu sînt deloc așa. Sînt oameni întunecați, capabili să sufere mult mai mult decît merită. Se spune că fără whisky, care să înmoaie și să îndulcească lumea, ei s-ar sinucide. Dar spun glume pentru că asta se așteaptă de la ei.

Lee desfăcu o sticlă mică.

— Bei nițeluș din asta? O băutură chinezească, ng-ka-py.

— Ce înseamnă asta?

— Coniac chinezește. Băutulă tale — de fapt este un coniac cu un adaos de absint.

Foarte tare. Face lumea mai dulce.

Samuel bău din sticlă.

— Are gust de mere putrede.

— Da, dar niște mere putrede plăcute. Ține-l pe limbă, spre fundul gurii.

Samuel luă o înghițitură zdravănă și lăsă capul pe spate.

— Am înțeles acum. E bun.

— Iată cîteva tartine, murături, brînză, lapte bătut.

— Știi să le faci bine.

— Da, mă pricep.

Samuel mușcă dintr-o tartină.

— Aveam în gînd vreo cincizeci de întrebări. Dar ceea ce ai spus o scoate la suprafață pe cea mai arzătoare. Nu te superi?

— Nu, deloc. Singurul lucru ce vreau să te rog, este să nu-mi vorbești astfel cînd sînt de față alții. N-o să facă decît să-i pună în încurcătură și, oricum, nu-și vor crede ochilor.

— Voi încerca. Dacă greșesc, ține minte că eu sînt un geniu al rîsului. E greu să tai un om exact în două și să nimerești întotdeauna aceeași jumătate, spuse Samuel.

— Cred că pot ghici întrebarea următoare.

— Care-i?

— De ce mă mulțumesc să fiu servitor?

— De unde naiba ai știut?
 — Era firesc să urmeze.
 — Te supără întrebarea?
 — Nu, cînd vine de la dumneata. Nu există întrebări urîte decît dacă sînt învăluite în aere de superioritate. Nu știu unde anume, faptul de a fi servitor a căpătat o reputație proastă. Este refugiul unui filozof, hrana celui leneș, și, dacă este o muncă făcută cum trebuie, reprezintă o situație care-ți asigură putere și chiar dragoste. Nu pot să înțeleg de ce oamenii mai inteligenți nu-și fac din asta o carieră — să învețe să o facă bine și să culeagă beneficiile. Un servitor bun trăiește în siguranță absolută, nu din cauza bunătății stăpînului, ci din cauza obiceiului și a indolenței. Este greu pentru un om să-și schimbe gusturile sau să-și țeară ciorapii. Mai degrabă ține un servitor prost, decît să-l schimbe. Dar un servitor bun, și eu sînt unul excelent, poate să-și controleze întru totul stăpînul, să-i spună cum să gîndească, ce să facă, cu cine să se însoare, cînd să divorțeze, să-l terorizeze ca să-l disciplineze, sau să-l facă fericit și în cele din urmă să fie menționat în testament. Dacă voiam, puteam să fur, să despoi sau să bat pe oricare din cei pentru care am lucrat și să mă aleg doar cu mulțumiri. În ultimă instanță, în situația mea, nu sînt apărat. Dar stăpînul meu mă va apăra, mă va proteja. Dumneata ești acela care trebuie să muncești și să-ți faci griji. Eu muncesc mai puțin și îmi fac griji mai puține. Și sînt un servitor bun. Unul prost nu muncește și nu-și face griji, și totuși este hrănit, îmbrăcat și apărat. Nu cunosc nici o profesiune în care să abunde atîția nepricepuți și în care desăvîrșirea să fie atît de rară.

Samuel stătea aplecat spre el și asculta fascinat. Lee continuă:
 — Va fi o ușurare să mă întorc la dialect după discuția asta.
 — De aici e foarte aproape pînă la locul Sanchezilor. De ce ne-am oprit așa de aproape? întrebă Samuel.
 — Să putem volbim. Eu chinez, singul este. Voi este gata, melgem?
 — Ce-ai spus? A, da. Dar trebuie să fie o viață singuratică.
 — Țasta e singurul ei neajuns. Mă gîndeam să mă duc la San Francisco și să deschid un mic negoț.
 — O spălătorie, sau vreo băcănie?
 — Nu, sînt prea multe spălătorii și restaurante chinezești. Mă gîndeam poate la o librărie. Asta mi-ar place și nici concurența n-ar fi prea mare. Probabil că n-o voi face totuși. Un servitor își pierde inițiativa.

3

După-amiază, Samuel și Adam o porniră să cutreiere terenul. Ca în fiecare după-masă, începu să bată vîntul și praful cel galben se înălță spre cer.

Samuel strigă:
 — Bună bucată! E un teren rar.
 — Mie mi se pare că îl spulberă vîntul bucățică cu bucățică, observă Adam.
 — Nu, doar se mută nițeluș. O parte o pierzi în favoarea crescătoriei de vite a lui James, dar îți vine altul de la familia Soutkay.
 — Nu-mi place vîntul. Mă enervează.
 — Nimănui nu-i place vîntul multă vreme. Și pe animale le face nervoase și neliniștite. Nu știu dacă ai observat, dar ceva mai departe, în susul văii, se plantează perdele de copaci de cauciuc, care să apere de vînt. Eucalyptus — adus din Australia. Se spune că pomii ăștia cresc zece picioare într-un an. De ce nu încerci să pui cîteva rînduri să vezi ce se întîmplă? Cu timpul, o să stea în calea vîntului și dau și lemn bun de foc.

Adam spuse:
 — Bună idee. Dar ceea ce vreau eu e apă. Vîntul ar pompa toată apa pe care o găsesc. Mă gîndeam că dacă aș face cîteva puțuri și aș iriga, pămîntul negru n-ar mai zbura. Aș putea planta niște fasole.

Samuel privi pieziș, în direcția vîntului.
 — Am să încerc să-ți găsesc apă, dacă vrei. Am și o mică pompă pe care am făcut-o și care o s-o tragă repede la suprafață. E o invenție a mea proprie. O moară de vînt e o treabă destul de costisitoare. Poate o să ți le construiesc și n-o să te coste prea mult.
 — E-n regulă. Nu mi-ar păsa de vînt, dacă ar lucra pentru mine. Dacă aș avea apă, aș putea să plantez lucernă.
 — N-a adus niciodată venituri mari.
 — Nu mă gîndeam la asta. Acum cîteva săptămîni am făcut un drum în sus spre Greenfield și Gonzales. S-au instalat acolo niște elvețieni. Au niște vaci cu lapte drăguțe și scot patru recolte de lucernă pe an.
 — Am auzit de ei. Au adus vaci elvețiene.
 Chipul lui Adam era iluminat de fel de fel de proiecte.
 — Asta vreau să fac și eu. Să vînd untul și brînză și să hrănesc porcii cu lapte.
 — O să faci vestită valea. O să fie o adevărată mîndrie a viitorului, spuse Samuel.
 — Dacă o să găsesc apă.
 — Dacă există apă, o să ți-o găsesc. O s-o descopăr. Am adus cu mine bagheta magică. Mîngîie un băț bifurcat, legat de șeaua lui.
 Adam arătă spre stînga, unde, pe o întindere mare, plată, creștea pelinariță pitică.
 — Uite, treizeci și șase de acri și aproape netezi ca o podea. Am făcut sondaje. Stratul fertil e în medie de trei picioare și jumătate, iar pe deasupra e nisip și humă cam de o brazdă de plug. Crezi că ai putea găsi apă acolo?
 — Nu știu. Să văd, zise Samuel.
 Descălecă, îi dădu lui Adam frîul și dezlegă bățul bifurcat. Apucă furca în mîini și umblă

încet, cu brațele întinse înaintea și bagheta în față. Mergea în zig-zag. Odată se încruntă și se întoarce câțiva pași, apoi dădu din cap și porni mai departe. Adam călărea la pas pe lângă el și ținea celălalt cal.

Adam nu-și dezlipa ochii de pe baghetă. O văzu tremurînd și apoi sărind ușor ca și cînd un pește invizibil ar fi tras de o undiță. Chipul lui Samuel era crispat de atenție. Continuă așa, pînă cînd capătul baghetei păru că e tras cu putere în jos, în ciuda împotrivrării brațelor lui. Făcu un cerc, rupse o bucată de pelinariță și o puse pe pămînt. Se îndepărtă de cerc, ridică iar bagheta și se apropie din nou de semnul lui. Cînd ajunse aproape, vîrfurile baghetei se trase încă o dată în jos. Samuel oftă, se relaxă și aruncă bagheta.

— Pot să găsesc apă aici. Și nu foarte adînc. A tras tare, e destulă apă.

— Bine, zise Adam. Vreau să-ți mai arăt cîteva locuri.

Samuel curăță un lemn de pelinariță și îl înfipse în pămînt. Îi făcu o tăietură în vîrf și înfipse altă bucată de-a curmezișul, ca să facă un semn. Apoi curăță cu piciorul ierburile mici din jur, ca să-și poată găsi semnul.

La o a doua încercare, la vreo trei sute de iarzi mai departe, bagheta era gata să i se smulgă din mîini.

— Aici e o groază de apă, zise el.

A treia încercare nu dădu rezultate atît de bune.

După o jumătate de oră, nu obținu decît un semn ușor. Cei doi bărbați porniră călare, încet, spre casa lui Trask. După amiaza era aurie, praful galben din aer poleia lumina. Ca de obicei, vîntul începea să se potolească pe înserat, dar uneori trecea jumătate de noapte pînă cînd se așeza praful.

— Știam că-i un loc bun, făcu Samuel. Oricine vede asta. Dar nu știam că-i chiar așa de bun. Trebuie să aveți sub teren o scurgere din munți. Știi să alegi pămîntul, domnule Trask.

Adam zîmbi.

— Am avut o fermă în Connecticut. Timp de șase generații am tot scos bolovanii. Primul lucru de care-mi amintesc este că scoteam pietre și făceam ziduri. Credeam că așa sînt toate fermele. Aici mi se pare straniu și aproape un păcat. Dacă e vreun bolovan, ar trebui să mergi cale lungă să-l cauți.

— Căile păcatului sînt curioase, observă Samuel. Cred că dacă un om ar trebui să se descotorosească de tot ce are, pe dinafară și pe dinăuntru, tot ar reuși să ascundă pe undeva cîteva mici păcate așa, pentru propria lui neliniște. Astea sînt ultimele lucruri de care ne lepădăm.

— Poate că sînt un mijloc bun ca să ne facă să rămînem umili. Cu teama de Dumnezeu.

— S-ar putea, zise Samuel. Și mai cred că umilința trebuie să fie un lucru bun, deoarece rareori găsești un om care să n-o aibă deloc, dar cînd te uiți la umilință, e greu să-ți dai seama în ce constă valoarea ei, decît cel mult că este o durere plăcută și foarte prețioasă. Suferința — mă întreb dacă a fost înțeleasă cum trebuie.

— Vorbește-mi despre bagheta dumitale. Cum funcționează? Întrebă Adam.

Samuel mîngîie furca lui legată din nou de sa.

— Nu cred cu adevărat în ea, dar fapt e că funcționează.

Îi zîmbi lui Adam.

— Poate că așa stau lucrurile. Ori poate că intuiesc eu unde este apă, am darul de a simți. Unii oameni au o însușire aparte într-un domeniu sau altul. Să presupunem că această însușire — hai să-i spunem umilință sau o mare neîncredere în mine însumi, — mă obligă să fac pe făcătorul de minuni și să descopăr un lucru pe care îl știu oricum. Înțelegi ce vreau să spun?

— Va trebui să mă gîndesc la asta, răspunse Adam.

Caii își alegeau singuri drumul, cu capetele în jos și cu frîurile lăsate libere.

— Poți să rămîi peste noapte aici? Întrebă Adam.

— Pot, dar e mai bine să mă duc acasă. Nu i-am spus Lizei că rămîn peste noapte. N-aș vrea să-și facă griji.

— Știe unde ești.

— Desigur că știe. Dar în seara asta mă duc la mine acasă. N-are importanță cît de tîrziu. Dacă vrei să rămîi la masă, cu plăcere. Cînd vrei să încep puțurile?

— Cît de repede poți.

— Știi, costă ceva parale dacă vrei să te răsfieți cu apă. Va trebui să-ți iau vreo cincizeci de cenți sau mai mult pentru fiecare picior de săpătură, depinde de ce găsim acolo. Poate să se ridice la o sumă frumușică.

— Am banii. Vreau puțurile. Uite ce-i, domnule Hamilton...

— Spune-mi, Samuel, e mai ușor.

— Uite ce-i, Samuel, vreau să fac din pămîntul meu o grădină. Ține minte că numele meu e Adam. Pînă acum n-am avut parte de grădina Edenului, fie și numai pentru a fi alungat din ea.

— Este cel mai bun motiv pe care l-am auzit ca să faci o grădină! exclamă Samuel. Chicoti. Și unde o să fie livada?

— N-am să plantez meri. Ar însemna să mă leg singur la cap.

— Și Eva ce spune despre asta?! Îți amintești că și ea are ceva de spus. Și Evei îi plac merele.

— Nu acesteia. Lui Adam îi străluciră ochii. N-o cunoști pe Eva asta. Va fi încîntată de alegerea mea. Nu cred să fie cineva care să-și poată da seama de bunătatea ei.

— Posezi un lucru rar. În momentul ăsta, nu-mi vine în minte vreo însușire superioară.

Se apropiau de gura micii văi laterale în care se afla casa Sanchezilor. Puteau vedea vîrfurile rotunjite ale stejarilor mari.

— Însușire, spuse Adam blînd. Nu poți înțelege. Nimeni nu poate înțelege. Aveam o viață cenușie, domnule Hamilton — Samuel. Nu că ar fi fost rea, în comparație cu a altora, dar nu

era nimic. Nu știu de ce îți spun toate astea.

— Poate pentru că îți place să ascult.

— Mama a murit, — când eram mic. Mama mea vitregă era o femeie bună, dar tulburată și bolnavă. Tata era sever, era un om strașnic, poate un om mare.

— Nu erai în stare să-l iubești!

— Aveam sentimentul pe care îl ai în biserică, fără nici un pic de teamă.

Samuel dădu din cap.

— Știi, unii bărbați doresc asta. Zîmbi trist. Eu mi-am dorit întotdeauna altceva, alt fel de dragoste. Liza spune că e o slăbiciune a mea.

— Tata m-a trimis la armată, în Vest, împotriva indienilor.

— Mi-ai spus. Dar nu prea arăți a militar.

— N-am fost decît un soldat bun. Mi se pare că sînt pe cale să-ți povestesc vrute și nevrute.

— Probabil că dorești s-o faci. Întotdeauna există un motiv pentru asta.

— Un soldat trebuie să vrea să facă ceea ce aveam noi de făcut — sau cel puțin să fie mulțumit cu asta. Eu nu găseam motive destul de puternice ca să ucid bărbați și femei, și nici nu înțelegeam motivele ce ni se dădeau drept explicații.

Călăriră un timp în tăcere. Adam continuă.

— Am ieșit din armată ca și când aș fi ieșit dintr-o băltoacă plină de noroi. Am rătăcit mult timp înainte de a mă duce acasă, într-un loc de care-mi aminteam, dar nu-l iubeam.

— Și tatăl dumitale?

— A murit, iar casa era un loc unde nu puteai decît să stai sau să muncești așteptînd moartea, așa cum ai aștepta un picnic de care ți-e groază.

— Ești singurul copil?

— Nu, am un frate.

— Și el — așteaptă și el picnicul?

— Da — chiar așa. Atunci a sosit Cathy. Poate îți voi povesti într-o zi cînd voi avea chef să vorbesc, iar dumneata să asculți.

— Mi-ar place să te ascult. Înghit poveștile ca pe struguri, spuse Samuel.

— Răspîndea în jurul ei un fel de lumină. Și toate își schimbă culoarea. Și lumea s-a deschis. Și era plăcut să te trezești dimineața. Și nimic nu avea limite. Și oamenii din întreaga lume erau buni și frumoși. Și nu-mi mai era frică.

— Da, recunosc, zise Samuel. E o veche cunoștință a mea. Nu moare niciodată, dar pleacă uneori sau pleci tu însuși. Da, e cunoștința mea — ochii, nasul, gura și părul.

— Și toate astea venind de la o fetișcană rănită.

— Nu de la dumneata însuși?

— A, nu, altfel ar fi venit mai devreme. Nu, Cathy mi-a adus toate astea și ele trăiesc în jurul ei. Acum ți-am spus pentru ce vreau puțurile. Trebuie să plătesc într-un fel sau altul pentru ceea ce am primit. Voi face o grădină atît de bună, atît de frumoasă, încît să fie un loc nimerit în care să trăiască, și un loc în care să strălucească lumina ei.

Samuel înghiți de cîteva ori în sec și vorbi cu o voce uscată, ieșită dintr-un gîtlej sugrumat.

— Acum știu ce am de făcut. Mi-e totul clar, în fața ochilor, dacă sînt bărbat cu adevărat și dacă-ți sînt prieten.

— Ce vrei să spui?

Samuel zise ironic.

— Este de datoria mea să-ți smulg lucrul acesta din inimă, să-l lovesc drept în față, apoi să-l ridic și să-l acopăr cu noroi destul de gros ca să-i întunece strălucirea lui periculoasă.

Vocea îi deveni mai puternică și mai vehementă.

— Ar trebui să ți-l vîr sub nas așa, acoperit cu noroi, și să-ți arăt cît e de murdar și de periculos. Ar trebui să-ți atrag atenția să-l privești mai îndeaproape, pînă vei vedea cît de urît este în realitate. Ar trebui să-ți cer să te gîndești la nestatornicie și să-ți dau exemple. Ar trebui să-ți dau batista lui Othello. Ah, știu că ar trebui s-o fac. Și ar trebui să-ți limpezesc gîndurile întunecate, să-ți arăt că instinctul este cenușiu ca plumbul și putred ca o vacă moartă în ploaie. Dacă mi-aș face datoria, ți-aș da înapoi viața aceea proastă dinainte și aș fi încîntat de asta și ți-aș ura bun venit în rîndul membrilor muceziți ai lojei.

— Glumești? Poate n-ar fi trebuit să-ți spun...

— Asta e datoria unui prieten. Am avut un prieten care și-a îndeplinit odată datoria față de mine. Dar eu sînt un prieten nesincer. N-o să primesc felicitări pentru asta, de la semenii mei. E un lucru minunat, păstrează-l și fii fericit cu el. Și am să-ți sap puțuri chiar dacă-ar trebui să ajung pînă în fundul cel mai negru al pămîntului. Am să storc apa ca zeama dintr-o portocală.

Călăriră pe sub stejarii mari spre casă și Adam zise:

— Uite-o, șade afară.

Strigă:

— Cathy, zice că este apă — o grămadă.

Și adăugă încet, plin de mîndrie:

— Știai că o să aibă un copil?

— Chiar și de la distanța asta arată minunat, zise Samuel.

Ziua fusese destul de călduroasă, așa că Lee puse masa afară sub un stejar, iar cînd soarele se apropia de munții dinspre apus, începu să facă curse la bucătărie și înapoi, aducînd carnea rece, castraveciori, salata de cartofi, o prăjitură cu nuci de cocos și o plăcintă

cu piersici care constituiau masa de seară. În mijlocul mesei așeză o cană imensă de ceramică, plină cu lapte.

Adam și Samuel veniră de la spălător cu părul și fața strălucind de broboane de apă, iar barba lui Samuel era încrețită după săpunit. Se opriră lângă masa pe căpriori și așteptară pînă cînd Cathy ieși afară.

Mergea încet, pipăind pe unde călcă, de parcă s-ar fi temut să nu cadă. Fusta largă și șortul îi ascundeau într-o oarecare măsură burta umflată. Avea chipul netulburat și copilăros și își ținea mîinile strînse în față. Abia cînd ajunse la masă, își ridică ochii și privi pe rînd la Samuel și la Adam. Adam îi ținu scaunul.

— Nu l-ai cunoscut pe domnul Hamilton, draga mea, spuse el.

Ea întinse mîna.

— Ce mai faceți?

Samuel o cerceta. "Are un chip frumos", gîndi el, și spuse:

— Încîntat să vă cunosc. Sper că vă simțiți bine?

— Ah, da. Da, mă simt bine.

Bărbații se așezară.

— Fie că o vrea sau nu, ea transformă asta într-o ceremonie. Fiecare masă este un fel de sărbătoare, spuse Adam.

— Nu vorbi așa. Nu-i adevărat, replică ea.

— Dumitale nu ți se pare că sîntem la o serată, Samuel? întrebă el.

— Așa e, și pot să vă spun că nu a existat vreodată un musafir ca mine, cînd e vorba de serată. Iar copiii mei sînt și mai și. Băiatul meu, Tom, a vrut să vină și el cu mine. Se străduiește să plece de la fermă.

Samuel își dădu seama că ținea un discurs doar ca să evite liniștea din jurul mesei. Dar făcu o pauză și se lăsă tăcerea. Cathy se uita în farfurie în timp ce mîncă felia de friptură de miel. Își ridică privirea cînd o mușcă cu dinții ei mici și ascuțiți. Ochii ei, depărtați unul de celălalt, nu transmiteau nimic. Samuel se cutremură.

— Nu cumva ți-e frig? întrebă Adam.

— Frig? Nu. M-a trecut un fior.

— A, da. Cunosc senzația asta.

Se lăsă din nou tăcere. Samuel aștepta să se înfiripe o conversație, știind dinainte că asta nu se va întîmpla.

— Vă place valea noastră, doamnă Trask?

— Ce? A, da.

— Dacă nu e indiscret să vă întreb, cînd urmează să nașteți?

— În vreo șase săptămîni, spuse Adam. Soția mea este una din acele femei model — nu vorbește prea mult.

— Uneori tăcerea spune mai mult, zise Samuel și văzu cum privirea lui Cathy se ridică, apoi coboară din nou și i se păru că cicatricea din frunte se făcu mai întunecoasă. Ceva o atinsese, așa cum ai atinge un cal cu capătul împletit al unui bici de trăsură. Samuel nu-și amintea ce spusesse și ce i-a produs această tresărire interioară. Simți că-l cuprinde o încordare asemănătoare cu senzația pe care o avea înainte ca bagheta lui să se tragă în jos, un sentiment straniu și apăsător. Se uită la Adam și văzu că el o privea pierdut pe soția lui. Cît de straniu ar fi fost, Adam n-ar fi sesizat nimic. Chipul lui strălucea de fericire.

Cathy mesteca o bucată de carne, o mesteca cu dinții din față. Samuel nu mai văzuse pe nimeni să mestece așa. Iar cînd înghiți, limba i se plimbă repede peste buze. Gîndul lui Samuel repetă:

"Este ceva — ceva — nu știu ce este. Ceva care nu e în regulă", și tăcerea plutea deasupra mesei.

Se auzi un tîrșit în spate. Întoarse capul. Lee așeză pe masă un ceainic și plecă tîrșîindu-și picioarele.

Samuel începu să vorbească, să alunge tăcerea. Povesti cum a venit în valea aceea, direct din Irlanda, dar după cîteva cuvinte nici Cathy, nici Adam nu-l ascultau. Ca să se convingă, folosi un șiretlic pe care îl inventase ca să descopere dacă copiii îl ascultau cînd îl rugau să le citească și nu-l lăsau să se mai oprească. Aruncă două fraze fără nici un înțeles. Nu primi nici un răspuns nici de la Adam, nici de la Cathy. Se lăsă păturaș.

Înghiți pe nemestecate masa, bău ceaiul fierbinte și pături șervetul.

— Doamnă, vă rog să mă scuzați, plec spre casă călare. Vă mulțumesc pentru ospitalitate.

— Noapte bună, zise ea.

Adam sări în picioare. Părea smuls dintr-un vis.

— Nu pleca acum. Speram să te conving să rămîi peste noapte.

— Nu, mulțumesc, dar nu pot. Și nici nu e un drum prea lung. Sper — știu, bineînțeles, că va fi lună.

— Cînd o să începi săpăturile?

— Trebuie să-mi montez unelte de forat, să le ascut și să-mi pun casa la punct. Peste cîteva zile voi trimite unelte cu Tom.

Adam revenea la realitate.

— Grăbește-te, spuse el. Vreau s-o faci cît mai repede. Cathy, o să facem aici cel mai frumos loc din lume. Nu va exista nicăieri ceva asemănător.

Samuel își mută privirea spre chipul lui Cathy. Era neschimbată. Ochii ei erau lipsiți de expresie iar gura cu colțurile ușor ridicate părea dăltuită.

— O să fie drăguț, spuse ea.

Pentru o clipă, Samuel fu ispitit să facă sau să spună ceva ca să o smulgă acelei depărtări în care ea se afla. Se cutremură din nou.

— Iar te-a trecut un fior, întrebă Adam.

— Da, iar.
Se lăsa seara și formele copacilor se desenau negre pe fundalul cerului.
— Atunci, noapte bună.
— Te conduc.
— Nu, stai cu soția dumitale. Nici nu ți-ai terminat masa.
— Dar eu...
— Stai jos, omule. Pot să-mi găesc calul, și de nu, fur unul din ai dumitale.
Samuel îl împinse cu blîndețe pe Adam înapoi pe scaun.
— Noapte bună, noapte bună. Noapte bună, doamnă.
Se îndreptă repede spre grajd.

Bătrîna Doxology, cu picioarele tărcate, mîncă fîn din iesle, abia atingîndu-l cu buzele. Lanțul cu care era prîponită sună lovindu-se de lemn. Samuel luă șaua dintr-un cui mare, de care era agățată printr-o scară de șa din lemn și o aruncă pe spinarea calului. Tocmai strîngea curelele de sub burta acestuia, cînd auzi un zgomot ușor în spatele lui. Se întoarse și văzu silueta lui Lee conturîndu-se în ultimile raze de lumină.

— Cînd te întorci? întrebă chinezul blînd.
— Nu știu. Peste cîteva zile sau peste o săptămînă. Lee, ce-i asta?
— Ce anume?
— Dumnezeu, mi s-a făcut pielea găină! E ceva rău aici?
— Ce vrei să spui?
— Știi al dracului de bine ce vreau să spun.
— Băiatu chinezu numai muncești — nu auzi, nu vorbești.
— Da. Cred că ai dreptate. Cu siguranță că ai dreptate. Iartă-mă că te-am întrebat. Nu am procedat prea frumos.

Se întoarse, puse frîul în gura lui Dox și-i legă ochelarii cu curelele de la cap. Desfăcu prîponul și-l lăsă să cadă în iesle.

— Noapte bună, Lee.
— Domnule Hamilton...
— Ce-i?
— Aveți nevoie de un bucătar?
— Nu-mi pot permite să am un bucătar în situația mea.
— Muncesc ieftin.
— Liza te-ar ucide. De ce — vrei să pleci?
— M-am gîndit doar să vă întreb. Noapte bună, zise Lee.

5

Adam și Cathy stăteau sub copaci în înserarea care se lăsa.

— E un om de treabă, zise Adam. Îmi place. Aș vrea să-l pot convinge să vină aici și să preia treburile fermei, un fel de intendent.

Cathy spuse:

— Are casa și familia lui.
— Da, știu. Și e cel mai sărac pămînt pe care l-ai văzut vreodată. Ar cîștiga mai mult la mine. Îl voi întreba. Îți trebuie ceva timp ca să te obișnuiești cu o țară nouă. E ca și cînd te-ai naște din nou și ar trebui să înveți totul de la început. Pe vremuri știam din ce parte veneau ploile. Aici e cu totul altfel. Pe vremuri simțeam dacă se va stîrni vîntul și cînd va fi frig. Dar o să învăț. Îți trebuie însă ceva timp. Te simți bine, Cathy?

— Da.

— Într-o zi, nu peste multă vreme, o să vezi toată valea înverzită de lucernă — o s-o vezi de la ferestrele frumoase și mari ale casei terminate. Voi planta șiruri de eucalipti și voi trimite după semințe și plante — să fac un fel de fermă experimentală. S-ar putea să încerc să plantez nuci chinezești. Oare ar crește aici? În fine, pot să încerc. Lee mi-ar putea spune. După nașterea copilului, o să poți călări cu mine peste tot. Nici n-ai văzut totul. Ți-am spus? Domnul Hamilton o să construiască mori de vînt și o să le putem vedea de aici cum se învîrtesc.

Își întinse comod picioarele sub masă.

— Lee ar fi trebuit să aducă lumînări. Mă întreb de ce întîrzie, spuse el.

Cathy vorbi foarte calm.

— Adam, n-am vrut să vin aici. N-am de gînd să stau aici. De îndată ce voi putea, voi pleca.

El rise.

— Prostii. Ești ca un copil care a plecat prima oară de acasă. O să-ți placă aici după ce o să te obișnuiești și după ce o să se nască copilul. Știi, cînd am plecat prima oară la armată, am crezut că o să mor de dorul de casă. Dar mi-a trecut. Tîtutor ne trece. Așa că nu spune prostii din astea.

— Nu e o prostie.

— Nu vorbi despre asta, draga mea. Totul o să se schimbe după ce o să se nască copilul. O să vezi. O să vezi.

El își prinse mîinile sub cap și se uită în sus, printre ramuri, la stelele palide.

Capitolul 16

Samuel Hamilton călări îndărăt spre casă într-o noapte atît de luminată de lună, încît dealurile păreau alcătuite din aceeași materie albă, prăfoasă, ca și astrul ceresc. Pomii și pămîntul erau șterși, tăcuți, lipsiți de atmosferă, morți. Umbrele erau negre, fără nuanțe, iar locurile deschise erau albe, fără culoare. Ici și colo, Samuel vedea ceva mișcîndu-se pe furiș, animalele care se hrănesc pe clar de lună ieșiseră la treabă — cerbul care paște toată noaptea cînd răsare luna și doarme toată ziua prin tufișuri. Iepuri, șoareci de cîmp și alte animale mici, care sînt urmărite și care se simt mai în siguranță noaptea, se tîrau, săreau și se fofilau sau încremeneau, aidoma cu niște pietre sau arbuști, ori de cîte ori urechea sau nasul lor bănuia vreun pericol. Și animalele de pradă erau la lucru — nevăstuicile lungi ca niște valuri de lumină cafenie, pisicile sălbatice, care se tîrau cu burta la pămînt, aproape de nevăzut, în afară de clipa cînd ochii lor galbeni prindeau lumina și străluceau pentru o secundă; vulpile al căror nas ascuțit, ridicat, adulmeca o cină cu sînge cald; ratonii care plescăiau din lăbuțe pe lîngă apele stătătoare, broaște care orăcăiau. Coyoții cercetau pantele și, frămîntați de o tristețe veselă, își ridicau capul și își exprimau sentimentele față de zeița lor, luna, într-un urlet ce părea pe jumătate plîns, pe jumătate rîs. Peste toată această întunecime plutea tipătul bufnițelor, lăsînd jos, sub ele, pe pămînt, o teamă nelămurită. Vîntul de după-masă dispăruse și doar o ușoară briză, ca un oftat, era stîrnită de aerul cald de pe dealurile uscate.

Zgomotul pașilor sonori, neregulați, ai lui Doxology făcea ca jivinele nopții să stea liniștite pînă ce cal și călăreț treceau mai departe. Barba lui Samuel strălucea albă, iar părul lui argintiu îi stătea vîlvoi. Pălăria neagră și-o agățase de șa. Simțea o durere în vîrfurile stomacului, o teamă ca un gînd bolnăvicios. Era un fel de "Weltschmerz" — pe care noi l-am transformat în "Welshrats" — o tristețe pentru omenire care ți se lasă pe suflet ca o boare și împrăștie disperarea, iar cînd cauți cauza care a produs-o, nu dai de ea.

Samuel se întoarse cu gîndul la ferma cea frumoasă și la indicațiile că există apă — de aici n-are ce tristețe să iasă, cel mult dacă s-ar fi născut vreo invidie ascunsă. Căută în sinea lui, dar nu putu găsi așa ceva. Trecu apoi la visul lui Adam, despre o grădină ca Paradisul și la adorația lui Adam pentru Cathy. Nici în privința asta nu era vreun motiv — afară doar, afară doar de cazul cînd gîndurile lui ascunse s-ar fi întors spre propria lui pierdere de care acum se simțea vindecăt. Dar astea se întîmplaseră cu atîta timp în urmă încît uitase durerea. Amintirea era slabă și caldă, și plăcută, acum cînd totul trecuse. Șalele și coapsele lui uitaseră dorința.

Călărind prin umbra copacilor și prin luminișuri, mintea lui continua să caute. Cînd începuse să-l roadă acea tristețe? Atunci descoperi — Cathy era de vină, Cathy era drăguță, fină, delicată. Dar ce era cu ea? Era tăcută — ei și, multe femei sînt tăcute. Dar atunci ce era? De unde venea? Își aminti că simțise o încordare asemănătoare cu aceea pe care o simțea cînd ținea bagheta în căutarea apei. Și își aminti cum se cutremurase, cum îl trecuse un fior. Acum descoperise momentul, locul și persoana. Se întîmplase în timpul mesei, și se întîmplase din pricina lui Cathy.

Își refăcu în memorie chipul ei și îi studie ochii depărtați, nările delicate, gura mai mică decît îi plăcea lui, dar dulce, bărbia mică, hotărîită, și apoi, din nou ochii. Erau oare reci? Oare ochii să fi fost de vină? Se învîrtea mereu în jurul lor. Ochii lui Cathy nu transmiteau nimic, nu aveau nimic de comunicat. Nu ghiceai nimic dincolo de ei. Nu erau ochi omenești. Îi amintea de ceva — dar de ce? Vreo amintire, vreo fotografie. Se străduia să afle ce e și deodată îi apărură de la sine.

Imaginea îi răsări din adîncul anilor, întreagă, cu toate culorile și țipetele ei, cu toate simțămintele îngrămădite în ea. Se văzu băiețel, atît de mic încît trebuia să se întindă ca să ajungă la mîna tatălui său. Simți sub picioare pavajul din Londonderry, și animația, și veselia din singurul oraș pe care-l văzuse. Era un bîlci, cu teatru de marionete, cu standuri de mărfuri, cu cai și oi, toate astea expuse direct în stradă, pentru a fi vîndute, tîrguite sau luate, precum și alte standuri cu mărunțișuri, colorate țipător, atrăgătoare și destul de ușor de obținut, dat fiind că tatăl său era un om vesel.

Apoi oamenii se transformară într-un fel de rîu puternic care-i purta de-a lungul unei străzi înguste, care și cînd ar fi fost niște coji duse de curent, erau împinși din față și din spate și ridicau picioarele în sus. Strada îngustă dădea într-o piață, iar lîngă zidul cenușiu al unei clădiri era o platformă înaltă de cherestea și de ea atîrna o spînzurătoare.

Samuel și tatăl lui fură împinși și îmbrînciți de rîul de oameni, împinși tot mai aproape, mereu mai aproape. Auzea încă în memorie vocea tatălui lui.

— Asta nu-i pentru un copil! Nu-i o treabă pentru nimeni, cu atît mai puțin pentru un copil.

Tatăl lui se lupta să se întoarcă, să-și croiască drum înapoi, împotriva curentului de oameni.

— Lăsați-ne să ieșim. Vă rog, lăsați-ne. Am un copil aici.

Valul era anonim, și împingea fără pasiune. Samuel își ridică ochii să se uite la platformă. Un grup de oameni cu haine și pălării negre se urcaseră pe platforma înaltă. În mijlocul lor era un bărbat cu păr auriu, îmbrăcat în pantaloni închiși și cu o cămașă albastru deschis, desfăcută la gît. Samuel și tatăl lui erau atît de aproape, încît băiatul trebuia să-și ridice mult capul ca să vadă.

Bărbatul cu păr auriu părea că nu are brațe. El privi peste mulțime, apoi privi în jos, se uită direct la Samuel. Imaginea era clară, luminată și perfectă. Ochii bărbatului nu aveau adîncime — nu erau ca alți ochi, nu erau ca ochii unui om.

Deodată, pe platformă se produse agitație și tatăl lui Samuel puse amîndouă mîinile în capul băiatului în așa fel încît îi acoperea urechile cu palmele, iar degetele i se împreunau la ceafă. Mîinile apăsară capul lui Samuel în jos și îi lipiră strîns fața de haina neagră de sărbătoare a tatălui său. Oricît s-ar fi zbatut, n-ar fi putut întoarce capul. Nu vedea decît o

dungă luminoasă pe la colțurile ochilor, iar la urechile astupate de mâinile tatălui său nu-i ajungea decât un amestec înfundat de zgomote.

Își auzea inima zvîcnindu-i în urechi. Apoi simți cum mâinile și brațele tatălui său înțepenesc, cum mușchii i se contractă, iar pe față îi simți răsuflarea grea, după felul cum i se taie respirația și cum îi tremură mâinile.

După asta a mai fost ceva, își răscoli memoria, revăzu momentul aievea, plutind parcă în aerul din fața calului — o masă veche, roasă, într-o cârciumă unde se vorbea tare și se rîdea. O cană de bere în fața tatălui său și o ceașcă de lapte cald, îndulcit și aromat, cu zahăr și scorțișoară, în fața lui. Buzele tatălui său erau uimitor de vinete și avea lacrimi în ochi.

— Nu te-aș fi adus dacă aș fi știut. Nu-i un spectacol nici pentru un bărbat, dar mite pentru un băiețel.

— N-am văzut nimic, ciripi Samuel. Mi-ai ținut capul în jos.

— Îmi pare bine că n-ai văzut.

— Ce era acolo?

— Trebuie să-ți spun. Omorau un om rău.

— Era bărbatul acela cu păr auriu?

— Da, acela. Și nu trebuie să te necăjești pentru el. Trebuia să fie omorît. Nu odată, ci de nenumărate ori a făcut lucruri rele — lucruri la care numai un monstru poate să se gîndească. Nu faptul că l-au spînzurat mă supără, ci că se face o sărbătoare dintr-un lucru care ar trebui să se desfășoare, în secret, la întuneric.

— L-am văzut pe omul acela cu păr auriu. S-a uitat drept la mine.

— Pentru asta îi mulțumesc odată mai mult lui Dumnezeu că a murit.

— Ce-a făcut?

— N-am să-ți spun lucruri de coșmar.

— N-am mai văzut așa ochi cum avea bărbatul acela cu păr auriu. Parcă erau niște ochi de capră.

— Bea laptele și o să-ți cumpăr un băț cu panglici și un fluier ca de argint.

— Și cutia aia lucioasă cu o fotografie în ea?

— Și aia, bea laptele și nu mai cere nimic.

Aceasta era imaginea dezgropată din trecutul prăfuit.

Doxology urca ultima pantă înainte de valea în care se afla ferma și picioarele ei mari se împiedicau de pietrele din drum.

"Ochii ei sînt de vină, gînd Samuel. Doar de două ori în viața mea am văzut asemenea ochi — ochi neomenști. O fi de vină noaptea și luna, gîndi el. Ce legătură poate să fie, Dumnezeule, între bărbatul cu păr auriu, spînzurat odinioară, și viitoarea mamă atît de dulce? Liza are dreptate. Imaginația mea o să mă ducă odată în iad. Trebuie să-mi scot din cap prostiile astea, altfel o să văd mereu un diavol în copila asta. Uite, așa putem fi prinși în cursă. Acum gîndește-te bine și apoi uită. O asemănare de formă și culoare a ochilor, asta da, se vede. Dar nu, nu-i asta. Este vorba de o privire și nu are legătură cu forma sau culoarea. Atunci de ce e rea privirea asta? Poate că o asemenea privire a existat odată și pe un chip sfînt. Și acum termină cu închipuirile astea și nu le mai lăsa să te tulbure — niciodată." Se cutremură. Se gîndi că trebuie să facă ceva ca să nu-l mai cuprindă fiorii.

Samuel Hamilton se hotărî să ajute din plin la crearea Paradisului din Valea Salinas, să plătească în secret vina de a fi avut asemenea gînduri urîte.

2

Liza Hamilton cu obraji roșii ca para focului se învîrtea ca o fiară în cușcă prin fața sobei, cînd Samuel intră dimineață în bucătărie. Focul din lemne de stejar se auzea trosnind prin porțița deschisă ca să încingă cuptorul pentru aluatul care aștepta alb și crescut în tăvi. Liza se trezise înainte de ivirea zorilor. Așa făcea întotdeauna. Pentru ea, să stai în pat pe lumină era un păcat la fel de mare ca și acela de a nu fi acasă pe înserat. Nici una din situații nu era demnă de laudă. O singură persoană în lume putea să întîrzie în așternutul proaspăt călcat, după răsăritul soarelui, ba chiar după ce soarele era sus, aproape de amiază, fără a fi pedepsit și fără să-i facă din asta vreo vină, și acela era băiatul ei cel mai mic, ultimul născut, Joe. Acum, doar Tom și Joe mai locuiau la fermă. Iar Tom, mare și roșu, care își îngrijea o mustață abia mijind, ședea la masa din bucătărie cu mînele lăsate în jos, așa cum fusese învățat. Liza turnă cocă groasă dintr-un vas într-o tigaie. Plăcintele fierbinți se umflau ca niște pernițe și pe ele se formau mici vulcani care erupeau, pînă ce erau gata să fie întoarse. Aveau o culoare maronie veselă, cu marginile de culoare mai închisă. Și bucătăria se umpluse de mirosul lor plăcut și dulce.

Samuel intră din curte, unde se spălase. Fața și părul îi străluceau de apă și, cînd intră în bucătărie, își dădu jos mînele cămășii albastre. Doamna Hamilton nu accepta mîneci sufocate la masă. Ele arătau fie necunoașterea, fie încălcarea bunelor maniere.

— Am întîrziat, mamă, spuse Samuel.

Ea nu se uită la el. Lopățița ei se repezea ca un șarpe asupra prăzii și prăjiturile fierbinți se așezau fișîind în tigaie.

— La ce oră ai venit acasă? întrebă ea.

— A, era tîrziu — tîrziu. Trebuie să fi fost aproape unsprezece. Nu m-am uitat, de teamă să nu te trezesc.

— Nu m-am trezit, răspunse sever Liza. Poate că tu găsești că-i sănătos să hoinărești toată noaptea, dar bunul Dumnezeu o să facă ce crede El de cuviință.

Era bine cunoscut faptul că Liza Hamilton și Dumnezeu aveau păreri asemănătoare în aproape toate problemele.

Se întoarse, făcu o mișcare, și o farfurie de prăjituri rumenite și fierbinți se afla deja în

mîinile lui Tom.

— Cum arăta ferma Sanchez? întrebă ea.

Samuel se îndreptă spre soția sa, se aplecă și îi sărută obrazul rotund și roșu.

— Bună-dimineața, mamă. Binecuvîntează-mă.

— Fii binecuvîntat, răspunse mecanic Liza.

Samuel se așeză la masă și spuse:

— Fii binecuvîntat, Tom. Ei, ce să spun, domnul Trask face schimbări mari. Aranjează casa cea veche în care au de gînd să locuiască.

De lîngă sobă Liza se întoarse brusc.

— Aia în care au dormit ani de zile vacile și porcii?

— Ei, a scos podelele și tocurele de la geamuri. Totul e nou și proaspăt vopsit.

— N-o să dispară niciodată mirosul de porci. Porcul lasă un miros ascuțit pe care nimic nu-l spală și nu-l acoperă, spuse Liza cu hotărîre.

— Mamă, eu am intrat înăuntru și m-am uitat și nu mi-a mirosit decît a vopsea.

— Cînd vopseaua are să se usuce, o să simți miros de porc, replică ea.

— Are o grădină irigată cu apă de izvor și o parte a lăsat-o pentru flori, trandafiri și altele, iar unii arbuști sînt aduși direct de la Boston.

— Nu știu cum se împacă Dumnezeu cu o asemenea risipă, spuse ea acru. Nu că mie nu mi-ar place un trandafir.

— A spus că o să încerce să-mi pună și mie cîțiva la prins, zise Samuel.

Tom își termină plăcînțelele fierbinți și își mestecă în cafea.

— Tată, ce fel de om e?

— Cred că e un om cumsecade — știe să vorbească și are o minte bună. Îi place să viseze...

— Rîde ciob de oală spartă, îi întrerupse Liza.

— Știu, știu, mamă. Dar nu te-ai gîndit vreodată că visele mele țin loc de ceva ce-mi lipsește? Domnul Trask are visuri practice și are și bănuții respectivi ca să le realizeze. Vrea să facă din pămîntul lui o grădină și o să reușească.

— Cum arată soția lui? întrebă Liza.

— E foarte tînără și foarte drăguță. E liniștită, abia de scoate o vorbă, dar în curînd o să nască primul copil.

— Asta știu, spuse Liza. Cum o chema înainte?

— Nu știu.

— Dar de unde vine?

— Nu știu.

Liza puse farfuria cu plăcînțele înaintea lui, îi turnă cafea în ceașcă și umplu din nou ceașca lui Tom.

— Atunci ce-ai aflat? Cum se îmbracă?

— Foarte drăguț, frumos — o rochie albastră și o jachetă roz, strînsă pe talie.

— La asta te pricepi. Crezi că erau haine de comandă sau cumpărate de gata?

— Cred că erau de gata.

— Tu habar n-ai la de-astea. Credeai că și costumul de călătorie pe care și l-a făcut Dessie cînd s-a dus la San Jose era de gata.

— Dessie e foarte îndemînitecă. Acul cîntă în mîinile ei, spuse Samuel.

— Dessie se gîndește să deschidă un magazin de modă la Salinas, zise Tom.

— Mi-a spus. O să aibă mare succes cu așa ceva, răspunse Samuel.

— La Salinas? Liza își puse mîinile în șold. Mie nu mi-a spus.

— Mi-e teamă că i-am făcut un prost serviciu dragei noastre, zise Samuel. Ea voia să-i facă mamei o adevărată surpriză și noi ne-am dat de gol.

— Ar fi putut să-mi spună. Nu-mi plac surprizele. Și mai departe ce făcea?

— Cine?

— Doamna Trask, bineînțeles.

— Ce făcea? Ședea, ședea așezată pe un scaun sub un stejar. Nu mai are mult pînă naște.

— Mîinile, Samuel, mîinile — ce făcea cu mîinile?

Samuel își cercetă memoria.

— Cred că nimic. Mi-aduc aminte — are mîini mici și le ține strînse în poală.

Liza pufni.

— Nu cosea, nu țesea, nu tricota?

— Nu, mamă.

— Nu știu dacă e o idee prea bună să te duci acolo. Bogăția și lenevia sînt uneltele diavolului și tu nu ești prea rezistent la astea.

Samuel înălță capul și rîse cu plăcere. Uneori soția lui îl încînta, dar nu-i putea spune niciodată de ce.

— E vorba numai de bogăție. Mă duc acolo numai pentru bogăție. Voiam să-ți spun după micul dejun, ca să poți să șezi și să ascuți. Vrea să-i forez patru sau cinci puțuri și poate să-i fac niște mori de vînt și niște rezervoare.

— Ai discutat totul? E o moară de vînt mișcată de apă? O să-ți plătească, sau o să te întorci scuizîndu-l ca de obicei? "O să plătească la strîngerea recoltei", îl imită ea. "O să plătească după ce moare unchiul cel bogat." Am destulă experiență, Samuel, și ar trebui să ai și tu, că dacă nu plătesc la început nu mai plătesc deloc. Am putea cumpăra o fermă în vale cu ce ți se datorează.

— Adam Trask o să plătească, zise Samuel. Are bani. Tatăl lui i-a lăsat o avere. O să am de lucru toată iarna, mamă. O să punem ceva de o parte și o să avem un Crăciun pe cîinste. O să plătească cincizeci de cenți piciorul de foraj și morile de vînt, mamă. Pot să fac totul aici, pe loc, în afară de montaj. Am nevoie de băieți să mă ajute. Vreau să-i iau pe Tom și pe Joe.

— Joe nu poate merge, știi cât e de delicat, spuse ea.
 — Credeam că pot să-i mai dau jos din delicatetea asta. Moare de foame cu delicatetea.
 — Joe nu poate să meargă, spuse ea, fără drept de apel. Și cine o să se ocupe de fermă când tu și cu Tom o să fiți plecați?
 — Mă gîndeam să-l chem acasă pe George. Lui nu-i place să fie funcționar, nici măcar la King City.
 — Poate că nu-i place, dar pentru opt dolari pe săptămînă nu faci numai ce vrei.
 — Mamă, imploră Samuel, asta-i singura noastră șansă să ne deschidem și noi un cont la First National Bank! Nu arunca greutatea cuvîntului tău în calea norocului. Te rog, mamă!
 Mormăi singură toată dimineața, trebăluind, în timp ce Tom și Samuel controlară uneltele de foraj, ascuțiră cuțitele, desenară schițe noi de mori de vînt și făcură măsurători pentru cherestea și rezervoarele de apă din lemn de sequoia. Spre amiază, Joe ieși, veni la ei și fu atît de fascinat, încît îi ceru lui Samuel să-l lase să vină și el.
 Samuel zise:
 — Îmi pare rău că trebuie să fiu împotrivă, Joe. Mama are nevoie de tine aici.
 — Dar vreau să mă duc și eu, tată. Și nu uita, la anul mă duc la școală la Palo Alton. Și asta înseamnă că plec de acasă, nu-i așa? Te rog, lasă-mă să merg. O să lucrez cît pot de mult.
 — Sînt sigur de asta, dacă ai putea veni. Dar sînt împotrivă. Și cînd vorbești cu mama, ți-aș fi recunoscător dacă ai lăsa să-ți scape că eu mă împotrivesc. Ai putea chiar să spui în treacăt că te-am refuzat.
 Joe zîmbi și Tom rîse în gura mare.
 — Ai s-o lași să te convingă? Întrebă Tom.
 Samuel se încruntă la băieți.
 — Eu sînt un om cu principii ferme. Odată ce am luat o hotărîre, nu mă clintești nici cu carul cu boi. Am analizat problema din toate unghiurile și mi-am spus cuvîntul. Joe nu poate să meargă. Nu cumva ați vrea să mă faceți să-mi calc cuvîntul?
 — Mă duc să discut cu ea chiar acum, spuse Joe.
 — Ușurel, băiete, strigă Samuel după el. Pune-ți mintea la contribuție. Las-o pe ea să facă totul. Între timp eu mă încăpățînez din ce în ce mai tare.
 Două zile mai tîrziu, căruța cea mare pornea, încărcată cu cherestea și unelte. Tom mîna patru cai, iar alături de el stăteau Samuel și Joe, legănîndu-și picioarele.

Capitolul 17

1

Cînd v-am spus despre Cathy că era un monstru, mi se părea că era într-adevăr așa. Acum m-am uitat cu o lupă la textul scris mărunt despre ea, am recitat notele explicative, și mă întreb dacă era chiar așa. Nenorocirea este că atîta vreme cît nu știm ce urmărea, n-avem de unde ști dacă a izbutit sau nu să obțină ce-a vrut. Dacă în loc să fugă spre ceva, fugea de ceva, nu putem ști dacă a scăpat. Poate că a încercat să spună cuiva sau tuturor cine era, și n-a putut din lipsa unui limbaj comun. Poate că viața i-a fost ca și vorbirea, formală, dezvoltată, dar de neînțeles. E ușor de zis că era rea, dar asta nu înseamnă mare lucru dacă nu știm de ce.

Mi-am alcătuit în minte imaginea lui Cathy, șezînd liniștită și așteptîndu-și sorocul, la o fermă care nu-i plăcea, alături de un om pe care nu-l iubea.

Ședea pe scaunul ei de stejar, cu mîinile împreunate, care se apărau pline de dragoste reciprocă. Devenise foarte voluminoasă, anormal de voluminoasă, chiar pentru o epocă în care femeile erau mîndre de pruncii lor mari și numărau cu mîndrie fiecare fund în plus. Era diformă; burta întinsă, grea și lăbărtată, nu-i permitea să stea în picioare fără să și-o sprijine cu mîinile. Dar marea diformitate nu era decît locală. Umerii, gîtul, brațele, obrazul nu fuseseră atinse, erau subțiri și copilăroase. Pieptul nu-i crescuse iar sfîrcurile nu se îngriseră. Glandele mamare nu lucrau, nu exista o pregătire fizică pentru hrănirea noului născut. Cînd ședea îndărătul unei mese, nici nu se vedea că e însărcinată.

În vremea aceea, nu se măsura arcul pelvian, nu se făceau analize ale sîngelui, nu se lua calciu. La fiecare copil, o femeie pierdea un dinte. Era o lege. Și femeile aveau cîteodată gusturi curioase, uneori murdare, și se spunea că se datorează naturii Evei, care mai era încă pedepsită pentru păcatul originar.

Pofta lui Cathy era simplă în comparație cu altele. Tîmplarii care reparau casa cea veche se plîngeau că nu puteau găsi bucățelele de cretă cu care își făceau semnele. Mereu dispăreau. Cathy le fura și le rupea în bucățele mici. Purta fărîmele în buzunarul de la șorț și, cînd n-o vedea nimeni, sfărîma în dinți varul moale. Vorbea foarte puțin. Ochii ei erau pierduți. Era ca și cînd s-ar fi evaporat lăsînd în urma ei o păpușă mecanică spre a nu i se observa absența.

În jurul ei se desfășura o activitate intensă. Adam se învîrtea peste tot, construindu-și și planificîndu-și Paradisul. Samuel și băieții lui săpară un puț de patruzeci de picioare și instalează o armătură modernă scumpă, pentru că Adam voia ce era mai bun.

Hamiltonii își mutară instalația de foraj și începură o nouă gaură. Dormeau într-un cort lîngă locul de muncă și găteau la un foc în aer liber. Mereu însă, unul din ei străbătea călare drumul spre casă, după unelte sau cu vreun mesaj.

Adam se agita ca o albină înnebunită, amețită de prea multe flori. Ședea alături de Cathy și sporovăia despre rădăcinile de rubarbă care tocmai fuseseră aduse. Îi desena noua paletă pe care Samuel o inventase pentru moara de vînt. Avea un pas variabil și era un lucru

nemaipomenit. Se ducea la locul de foraj și ținea treaba în loc tot interesându-se. Și la fel de natural cum discuta cu Cathy despre puțuri, discuta la locul de foraj despre nașteri și îngrijirea copiilor. Pentru Adam, era o epocă bună, cea mai bună. Era regele vieții lui largi și spațioase. Și vara se transformă într-o toamnă fierbinte și parfumată.

2

Hamiltonii ce lucrau la puțul de foraj își terminaseră micul dejun cu pâine făcută de Liza, cu brânză și cafea tare fiartă la foc într-un ibric. Lui Joe i se închideau ochii de somn și se gîndea cum ar face să se ducă în tufișuri să mai adoarmă puțin.

Samuel îngenunche pe pămîntul nisipos și privi la marginile ciobite și rupte ale sondei sale. Chiar înainte de a face pauza de masă, cuțitul de foraj se izbise de ceva, la treizeci de picioare adîncime, ce sfîșiase oțelul de parcă ar fi fost plumb. Samuel curăță marginea lamei cu briceagul și examinează în palmă bucățelele desprinse. Ochii lui străluciră de o emoție copilărească, întinse mîna și răsturnă sfărîmăturile în palma lui Tom.

— Privește, băiete. Ce crezi că sînt astea?

Joe se ridică curios de la locul lui din fața cortului. Tom studia bucățelele pe care le avea în palmă.

— Orice ar fi, e ceva tare. Nu poate fi un diamant. Arată a metal. Crezi că am forat într-o locomotivă îngropată?

Tatăl lui rîse.

— La treizeci de picioare adîncime! spuse el admirativ.

— Seamănă cu oțelul din care se fac unelte. Nu avem nimic cu ce să-i venim de hac, zise Tom. Apoi văzu privirea voioasă, îndepărtată, de pe chipul tatălui său și îl trecu un fior de încîntare împărtășită. Copiilor din familia Hamilton le plăcea cînd imaginația tatălui lor își lua zborul. Atunci lumea era plină de minuni.

Samuel spuse:

— Metal, zici tu. Crezi că-i oțel. Tom, eu presupun și după aceea fac o probă. Și iată care-i părerea mea, — și ține minte. Cred că o să găsim nichel, și poate argint, și cărbune, și mangan. Tare mi-ar place să-l aduc la suprafață! Se află în nisipul marin. Asta am descoperit noi.

Tom spuse:

— Ce crezi că este cu nichelul și argintul ăsta?

— Trebuie să se fi petrecut cu multe mii de secole în urmă, spuse Samuel, și fiii săi își dădură seama că el își și imagina totul.

— Poate că aici era apă peste tot — o mare interioară cu păsări marine, care se învîrteau în cerc și țipau. Trebuie să fi fost o priveshte frumoasă, în timpul nopții. Mai întîi o dîră de lumină, apoi o lumină albă, apoi o lumină orbitoare ca un arc desprins de cer. Apoi o coloană mare de apă și o ciupercă uriașă de vapor. Urechile v-ar fi asurzit de zgomot, pentru că sunetul căderii ar fi ajuns la voi odată cu explozia apei. Și apoi, din nou, noapte neagră din cauza luminii orbitoare. Iar treptat, se puteau vedea peștii morți care se ridicau la suprafață, argintii în lumina stelelor, și păsările țipătoare care veneau să-i mănînce. Este un lucru unic și frumos la care merită să te gîndești, nu-i așa?

Îi făcuse să întrevadă totul, așa cum se întîmpla întotdeauna.

Tom spuse încet:

— Presupui că e un meteorit, nu-i așa?

— Da, și o putem dovedi prin analiză.

Joe spuse grăbit:

— Hai să-l dezgropăm.

— Dezgropă-l tu, Joe, în timp ce noi forăm pînă dăm de apă.

Tom spuse serios:

— Dacă analiza ar arăta că este suficient nichel și argint, n-ar merita să fie exploatat?

— Se vede că ești fiul meu, zise Samuel. Dar nu știm dacă e mare cît o casă, sau mic cît o pălărie.

— Dar am putea sonda la adîncime și să vedem.

— Da, am putea, dacă am face totul în secret și ne-am ascunde gîndurile sub obroc.

— Ce vrei să spui?

— Tom, nu te gîndești la mama? Îi facem și așa destule necazuri, fiule. Mi-a spus clar că dacă mai cheltuiesc un ban pentru vreo invenție, o să ne arate ea să o ținem minte. Fie-ți milă de ea! Nu vezi ce rușine îi este cînd o întreabă cineva ce facem? Mama e o femeie sinceră. Ar trebui să spună: "S-au dus să dezgroape o stea". Rîse fericit. N-o să înghită așa ceva. O să ne pedepsească. Trei luni n-o să ne mai facă plăcinte.

Tom spuse:

— Nu putem să forăm prin el. Va trebui să ne mutăm în altă parte.

— O să pun niște dinamită dedesubt și dacă nici asta nu-l sfărîmă, o să începem un puț nou.

Se ridică.

— O să trebuiască să mă duc acasă după dinamită și să ascut sonda. De ce n-ați veni și voi cu mine, băieți, o să-i facem mamei o surpriză și o să se apuce să gătească toată noaptea și să se văicărească. În felul acesta o să-și ascundă plăcerea de a ne vedea.

Joe zise:

— Vine cineva, vine în goană.

Și într-adevăr, se vedea un călăreț, venind spre ei în galop, dar un călăreț curios; călărea dînd din aripi, ca un pui legat de picior. Cînd se apropie, văzură că era Lee care dădea din coate ca din niște aripi, iar coada îi sărea ca un șarpe. Era de mirare cum de izbutea să se

țină călare și totuși să mîne în galop. Se opri lîngă ei, gîfîind.

— Domnu' Adam zice veniți! Doamna Cathy lău — vine lepede. Doamna țipă, plîngi.

Samuel zise:

— Încetișor, Lee! Cînd a început?

— Dimineață, la mic dejun.

— Bine. Liniștește-te. Ce face Adam?

— Domnu Adam, nebun. Plîngi — rîzi — vomit.

— Sigur! spuse Samuel. Tații ăștia noi. Am fost și eu așa, cîndva. Tom, pune șaua pe cal, te rog.

Joe întrebă:

— Ce s-a-ntîmplat?

— Doamna Trask trebuie să nască. I-am spus lui Adam că o să-i dăm o mîna de ajutor.

— Tu? se miră Joe.

Samuel îi aruncă o privire mezinului său.

— Eu v-am adus pe lume pe amîndoi. Și nu se pare că aș fi făcut un prost serviciu omenirii. Tom, tu să strîngi toate uneltele. Și du-te înapoi la fermă și ascute cuțitele. Adu aici cutia cu dinamită, care e pe raft, în magazia de unelte, și umblă ușurel cu ea, dacă ții la brațele și picioarele tale. Joe, vreau ca tu să rămii aici și să ai grijă de toate lucrurile.

Joe spuse plîngăreț:

— Dar ce mă fac eu aici, singur?

Samuel rămase tăcut o clipă. Apoi zise:

— Joe, ții la mine?

— Sigur, dar de ce?

— Dacă ai auzi că am comis o crimă groaznică m-ai da pe mîna poliției?

— Ce tot îndrugi?

— M-ai da?

— Nu.

— Foarte bine. În coșul meu, sub haine, o să găsești două cărți noi, fii cu băgare de seamă cu ele. Sînt două volume scrise de un om despre care lumea o să audă vorbindu-se. Poți să începi să le citești, dacă vrei, și o să-ți prindă bine. Se intitulează "Principii de psihologie" și e scrisă de un cetățean din Est pe nume William James. Nu are nici o legătură cu hoțul din trenuri. Și ascultă, Joe, dacă suflă o vorbă despre cărți, te alung de la fermă. Dacă mama află vreodată că am cheltuit banii pe ele, mă alungă ea pe mine de la fermă.

Tom îi aduse un cal înșeuat.

— Pot să le citesc și eu după aceea?

— Da, spuse Samuel, și își trecu ușor piciorul peste șaua. Hai, Lee.

Chinezul vru s-o pornească la galop, dar Samuel îl reținu.

— Ia-o încet, Lee. Nașterea durează de regulă mai mult decît crezi tu.

Un timp, călăriră în tăcere, apoi Lee spuse:

— Îmi pare rău că ați cumpărat cărțile acelea. Eu am o ediție condensată într-un singur volum, originală. V-aș fi împrumutat-o:

— O ai? Ai multe cărți?

— Aici nu am multe — treizeci, patruzeci. Dar vă dau cu plăcere oricare din ele, pe care n-ați citit-o.

— Îți mulțumesc, Lee. Poți fi sigur că o să mă uit la ele de îndată ce voi putea. Știi, ai putea discuta cu băieții mei. Joe e puțin cu capul în nori, dar Tom e serios și i-ar fi de folos.

— E o punte greu de trecut, domnule Hamilton. Sînt timid cînd vorbesc cu o persoană necunoscută, dar dacă spui dumneata, voi încerca.

Îndrumară caii repede spre mica vale unde era casa familiei Trask.

Samuel spuse:

— Zi, cum e cu mama?

— Aș prefera să vedeți singur și să judecați singur, răspunse Lee. Știți, cînd un om trăiește singur atîta timp, ca mine, mintea lui poate să o ia razna pe o tangentă irațională, doar pentru că viața lui socială nu e așa cum s-ar cuveni să fie.

— Da, știu. Dar eu nu sînt singur și totuși mintea mea o ia razna, pe o tangentă. Dar poate nu pe aceeași.

— Atunci nu sînteți de părere că este doar fructul imaginației mele?

— Nu știu ce este, dar îți spun, spre liniștea dumitale, că am sentimentul că e ceva straniu.

— Cred că același lucru se petrece și cu mine, spuse Lee. Zîmbi. Am să vă spun cît de departe am mers în ce mă privește. De cînd am venit aici, mă tot gîndesc la poveștile chinezești pe care mi le spunea tata. Noi, chinezii, avem o demonologie foarte dezvoltată.

— Crezi că ea e un demon?

— Bineînțeles că nu. Sper că sînt mai presus de o asemenea prostie. Nu-mi dau seama ce este. Știți, domnule Hamilton, un servitor capătă îndemînare să adulmece vîntul și să simtă atmosfera din casa din care muncește. Și aici e ceva straniu. Poate asta mă face să-mi amintesc de demonii tatei.

— Tatăl dumitale credea în ei?

— Nu. Considera însă că trebuie să cunosc mediul. De altminteri, și voi, occidentalii, perpetuați o mulțime de mituri.

Samuel zise:

— Ia spune-mi, ce s-a întîmplat de te-a făcut să te gîndești la așa ceva? Mă refer la dimineața asta.

— Dacă n-ați fi în drum spre ea, aș încerca, dar așa, mai bine nu. O să vedeți singur. Poate sînt eu nebun. Bineînțeles că domnul Adam e atît de încordat încît ar putea plesni ca o coardă de banjou.

— Dă-mi doar un indiciu, cât de mic. Aș cîștiga timp. Ce-a făcut ea?

— Nimic. Tocmai asta-i problema, domnule Hamilton. Am mai asistat la nașteri și înainte, dar asta e ceva nou pentru mine.

— Cum așa?

— Păi... am să vă spun singurul lucru care-mi vine în minte. E mai curînd un fel de luptă amară, de moarte, decît o naștere.

Intrînd în mica vale, sub stejari, Samuel zise:

— Sper că nu dumneata m-ai tulburat, Lee. E o zi stranie și nu știu de ce.

— Nu bate vîntul. E prima zi, de cîteva luni încoace, cînd nu bate vîntul după-amiază, răspunse Lee.

— Așa-i. Am fost atît de preocupat de amănunte, încît n-am mai dat atenție felului cum a fost ziua. Mai întîi am descoperit o stea îngropată, iar acum mergem să scoatem la lumină o nouă ființă omenească.

Privi printre ramurile de stejar la dealurile scăldate într-o lumină gălbuie.

— Ce zi frumoasă în care să te naști! Dacă semnele îți pun amprenta pe o viață, apoi aceasta care vine va fi o viață dulce. Și știi, Lee, dacă Adam e sincer, o să mă încurce. Stai lîngă mine, vrei? Poate am nevoie de ceva. Ia te uită, oamenii, tîmplarii stau sub un copac.

— Domnul Adam a oprit lucrul. S-a gîndit că Ciocănitul ar putea s-o deranjeze pe soția lui.

Samuel zise:

— Stai pe aproape. Se pare că Adam e sincer. Habar n-are că soția lui n-ar fi în stare să audă nici dacă însuși Dumnezeu ar bate tam-tam-ul în cer.

Muncitorii care ședeau sub copaci îi făcură semne.

— Ce mai faci, domnule Hamilton? Ce-ți mai face familia?

— Bine, bine. Ia spune, asta nu-i Rabbit Halman? Pe unde ai umblat, Rabbit?

— Am făcut prospecțiuni, domnul Hamilton.

— Și ai găsit ceva, Rabbit?

— Pe dracu, domnule Hamilton, n-am mai găsit nici catîrul cu care am plecat.

Călăriră spre casă. Lee spuse repede:

— Dacă aveți o clipă de răgaz, aș vrea să vă arăt ceva.

— Ce anume, Lee?

— Am încercat să traduc în engleză niște poezii vechi, chinezești. Nu sînt sigur că se poate face așa ceva. Vreți să vă aruncați o privire?

— Cu plăcere, Lee. Mi-ar face mare plăcere.

3

Casa albă alcătuită din bîrne a familiei Bordoni era foarte liniștită, aproape trist de liniștită, jaluzelele erau trase. Samuel descălecă în fața intrării, își desfăcu sacii prinși de șa și îi dădu calul lui Lee. Bătu la ușă, dar nu primi nici un răspuns și intră. După lumina de afară, salonul era întunecat. Privi bucătăria frecată lună de Lee. O cafetieră de ceramică era pusă la încălzit pe sobă. Samuel bătu ușor la ușa dormitorului și intră.

Înăuntru era aproape beznă, nu numai pentru că jaluzelele erau trase ci și din pricina păturilor puse la ferestre. Cathy era culcată în patul mare, cu baldachin, iar Adam ședea lîngă ea, cu capul îngropat în cuvertură. Își ridică privirea și privi orbește.

Samuel spuse glumeț:

— De ce stați în întuneric?

Vocea lui Adam era răgușită.

— Nu vrea lumină. O supără la ochi.

Samuel înaintă în cameră și, cu fiecare pas, devenea mai autoritar.

— Trebuie să facem lumină. Ea poate să închidă ochii. Dacă vrea, pot să-i leg ochii cu o cîrpă neagră.

Se îndreptă spre fereastră și apucă pătura ca s-o tragă jos, dar înainte de a face vreo mișcare, Adam fu lîngă el.

— Lasă. Lumina îi face rău, spuse el dîrz.

Samuel se întoarse spre el.

— Ascultă, Adam, știu ce simți. Ți-am făgăduit că o să mă ocup eu de toate și așa o să fac. Dar sper că nu e nevoie să mă ocup și de tine.

Trase jos păturile și ridică jaluzelele ca să lase să pătrundă lumina galbenă a după-amiezii.

Pe patul ei, Cathy scoase un soi de geamăt și Adam se duse la ea.

— Închide ochii, draga mea. Să-ți pun ceva pe ochi.

Samuel își puse sacii pe un scaun și veni lîngă pat.

— Adam, zise el ferm, te rog să ieși din cameră și să stai afară.

— Nu, nu pot. De ce?

— Pentru că nu vreau să-mi stai în drum. De obicei, un bărbat în situația ta se duce și bea.

— N-aș putea.

Samuel zise:

— Eu mă înfurii greu și încă și mai greu îmi vine să disprețuiesc pe cineva, dar de data asta parcă încep să simt și una și alta. Ieși afară din cameră și nu mă necăji, sau plec eu și atunci o să ai tu o mulțime de necazuri.

În cele din urmă, Adam plecă, iar Samuel strigă din ușă:

— Și te poftesc să nu năvălești înăuntru dacă auzi ceva. Așteaptă pînă ce ies eu afară.

Închise ușa, observă că era o cheie în broască și o răsuci.

— E un bărbat emoționat și vehement. Te iubește.

Pînă acum nu o privise de aproape. Și citi în ochii ei o ură adevărată, neiertătoare, o ură ucigătoare.

— O să se termine repede, drăguț. Spune-mi, s-a rupt apa?

Ochii ei ostili îl priviră și buzele îi dezveliră dinții știrbi într-un rînjit. Nu-i răspunse.

O privi mirat.

— N-am venit decît ca prieten, zise el. Tînără doamnă, pentru mine nu e nici o plăcere. Nu-ți cunosc necazurile și, la drept vorbind, nici nu-mi pasă. S-ar putea doar să te scutesc de o parte din dureri — cine știe? O să-ți mai pun o singură întrebare. Dacă nu-mi răspunzi, și dacă te mai uiți așa urît la mine, plec și te las în plata Domnului.

Cuvintele îi pătrunseră în conștiință ca glonte de plumb în apă. Făcu un efort mare. El se cutremură văzînd-o cum se schimbă la față, cum ochii își pierd culoarea de oțel, linia dreaptă și subțire a buzelor se arcuiește, iar colțurile gurii i se ridică. Observă o mișcare a mîinilor, cu pumnii desfăcuți și palmele trandafirii întoarse în sus.

Chipul ei deveni tînăr, inocent și înfruntă curajos suferința. Era ca și cum o imagine de lanternă magică s-ar fi schimbat cu alta.

Cathy spuse blînd:

— Apa s-a rupt în zori.

— Așa-i mai bine. Ai avut dureri mari?

— Da.

— La ce intervale?

— Nu știu.

— Sînt aici în cameră de cincisprezece minute.

— Am avut de două ori dureri slabe, nu m-a durut tare de cînd ai venit.

— Bine. Unde ai lenjeria?

— În cufărul de coio.

— O să fie bine drăguț, spuse el blînd.

Desfăcu sacii săi și scoase o frînghie groasă învelită în catifea albastră și cu cîte un inel la capete. Pe catifea erau brodate sute de floricele roz.

— Liza îți trimite să folosești frînghia ei pentru efortul nașterii. A confecționat-o cînd trebuia să nască primul copil. Dacă socotim copiii noștri și ai prietenilor, frînghia asta a ajutat mulți oameni să vină pe lume.

Introduse cele două inele pe cîte un picior al patului.

Deodată, ochii ei începură să sticlească, spatele i se înalță ca un arc și obraji i se roșiră. El se așteptă să țipe sau să geamă și privi cu teamă spre ușa încuiată. Dar nu urmă nici un țipăt — doar un șir de mormăieli nedeslușite. După cîteva secunde, trupul i se relaxă și chipul ei păru din nou plin de ură.

Durerea începu iar.

— Drăguța de ea, spuse el mîngîietor. Ai avut dureri o dată, sau de două ori? Nu știu. Cu cît vezi mai multe, cu atît înveți mai mult, nu sînt două la fel. E timpul să mă spăl pe mîini.

Ea își clătină capul într-o parte și într-alta.

— Bine, bine, draga mea. Nu cred că mai trece mult pînă vine copilul.

Puse mîna pe fruntea ei, unde se vedea cicatricea neagră și urîtă.

— Cum ai căpătat rana asta la cap?

Cathy ridică brusc capul și dinții, ei ascuțiți i se înfipseră în partea cărnosă a mîinii lui, lîngă degetul mic. El tipă de durere, și încercă să-și tragă mîna, dar maxilarele ei erau închise și dădea din cap, sfîșiindu-i mîna ca un cîine care trage de un sac. Un mîrîit ascuțit îi ieșea printre dinții strînși. O plesni peste obraz, dar zadarnic. În mod automat, făcu ce ar fi făcut ca să oprească un cîine să se mai lupte. Mîna stîngă i se îndreptă spre gîtul ei și o sufocă. Ea continuă să se lupte și mai trase de mîna înainte ca maxilarele să i se descleșteze, iar el să-și elibereze mîna. Carnea era ruptă și sîngera. Se dădu înapoi de lîngă pat și se uită la rana făcută de dinții ei. Privi cu teamă. Și cînd o privi, chipul ei era din nou calm, tînăr și inocent.

— Îmi pare rău, spuse ea repede. Îmi pare rău.

Samuel se cutremură.

— Din cauza durerii, zise Cathy.

Samuel avu un surîs de o clipă.

— Va trebui să-ți pun botniță. O cățea scoțiană mi-a făcut odată tot așa.

Văzu din nou, pentru o clipă, ura din ochii ei, apoi aceasta dispăru.

— Ai ceva să pun aici? Oamenii sînt mai veninoși decît șerpii.

— Nu știu.

— Aveți niște whisky? O să torn niște whisky pe rană.

— În sertarul al doilea.

Stropi mîna însîngerată cu whisky și se frecă să nu simtă cum îl arde alcoolul. Simți o greață puternică în stomac și ochii i se întunecară de durere. Luă o înghițitură de whisky ca să-și revină. Îi era groază să se uite din nou spre pat.

— Mîna mea n-o să mai fie bună de nimic, o bucată de vreme.

Samuel îi spuse mai tîrziu lui Adam:

— Trebuie să fie făcută din oase de balenă. Nașterea s-a produs mai înainte ca eu să fiu gata. A ieșit ca un sîmbure. N-am avut nici timp să pregătesc apa ca să-l spăl. Nici măcar n-a atins frînghia ca să se ajute. Chiar că are oase de balenă.

Trase de ușă, îl strigă pe Lee și ceru apă caldă.

Adam se năpusti în cameră.

Samuel strigă:

— Un băiat! Ai un băiat! Ușurel, îi spuse el lui Adam, care văzu patul răvășit și se înverzi la față.

Samuel spuse:

— Trimite-l pe Lee aici. Și tu, Adam, dacă mai ești stăpîn pe mîinile și picioarele tale, du-te la bucătărie și fă-mi o cafea. Și ai grijă ca lămpile să fie umplute și sticlele curățate.

Adam se răsuci ca un titirez și părăsi camera. După un minut, Lee băgă capul înăuntru. Samuel îi arătă o grămăjoară într-un coș cu rufe.

— Spală-l cu un burete de apă caldă, Lee. Să nu-l prindă curentul. Dumnezeu! Aș fi vrut ca Liza să fie aici. Nu pot să le fac pe toate deodată.

Se întoarse din nou spre pat.

— Acum, drăguță, să te spăl pe tine,

Cathy era din nou chircită și se schimonosea de durere.

— Nu mai durează mult. Mai trece nițeluș pînă iese placenta. Ești grozav de rapidă. Nici măcar nu te-ai opintit în frînghia Lizei.

Văzu ceva, căscă ochii și se apucă repede de lucru.

— Dumnezeu mare, încă unul!

Lucră repede și, la fel ca și primul, nașterea fu neînchipuit de rapidă. Din nou Samuel legă cordonul iar Lee luă al doilea copil, îl spală, îl înfășă și îl puse în coșuleț.

Samuel o spală pe mamă și o mișcă cu blîndețe de colo-colo, în timp ce îi schimbă așternutul de pe pat. Își dădu seama că se ferește să o privească în față. Lucră cît putu de repede, căci mîna mușcată începea să-i înțepenească. Trase peste ea, pînă la bărbie, un cearceaf curată, alb, o ridică și îi strecură sub cap o pernă curată. În cele din urmă fu obligat să o privească.

Părul ei auriu era umed de transpirație, dar chipul i se schimbase. Era împietrit, golit de orice expresie. La gît vinele îi băteau vizibil.

Samuel îi spuse:

— Ai doi băieți. Doi băieți frumoși. Nu seamănă. Fiecare s-a născut în sacul lui.

Ea îl analiză cu răceală și fără interes.

Samuel zise:

— Vreau să-ți arăt băieții.

— Nu, spuse ea placid.

— Cum așa, drăguță, nu vrei să-ți vezi băieții?

— Nu. N-am nevoie de ei.

— Ei. Acum ești obosită, — o să-ți treacă. Și să-ți spun ceva, nașterea asta a fost mai rapidă și mai ușoară decît toate pe care le-am văzut în viața mea.

Privirea ei îl ocolea.

— N-am nevoie de ei. Vreau să acoperi ferestrele și să alungi lumina de-aici.

— E din cauza oboselii. În cîteva zile o să te simți altfel și n-o să-ți mai amintești.

— Ba o să-mi amintesc. Pleacă. Scoate-i din cameră. Trimite-l aici pe Adam.

Samuel fu uimit de tonul ei. Nu era vorba de boală, sau oboseală, sau blîndețe. Cuvintele îi ieșiră fără voia lui:

— Nu-mi placi, zise el.

Ar fi vrut să poată să-și retragă cuvintele în gîtlej și în minte. Dar cuvintele lui nu avură nici un efect asupra lui Cathy.

— Trimite-l pe Adam aici, spuse ea.

În micul salon, Adam își privi vag copiii, apoi se duse repede în dormitor și închise ușa. După un moment, se auzi zgomot de ciocănituri. Adam bătea din nou în cuie păturile de la ferestre.

Lee îi aduse o cafea lui Samuel.

— Nu arată prea bine mîna asta a dumitale.

— Știu. Mi-e teamă că o să-mi facă necazuri.

— De ce-a făcut una ca asta?

— Nu știu. E o ființă ciudată.

Lee zise:

— Domnule Hamilton, lăsați-mă să vă îngrijesc eu. Ați putea să vă pierdeți mîna.

Samuel părea lipsit de vlagă.

— Fă ce vrei, Lee. Inima mi-e îngrozitor de mîhnită. Aș vrea să fiu copil, să pot plînge.

Sînt prea bătrîn să-mi fie teamă în halul ăsta. N-am mai simțit o asemenea disperare de cînd, cu mult timp în urmă, mi-a murit o păsărică în palmă, lîngă o apă curgătoare.

Lee părăsi camera și se întoarse numaidecît aducînd o cutie mică de abanos, încrustată cu dragoni încolăciți. Se așeză lîngă Samuel și scoase din cutie un brici chinezesc, ascuțit.

— O să vă doară, zise el blînd.

— O să încerc să suport, Lee.

Chinezul își mușcă buzele, simțind în el însuși durerea pe care o provoca tăind adînc în mîna, desfăcu carnea în jurul urmelor lăsate de dinți în față și în spate, și curăță suvițele care atîrnau, pînă ce din fiecare rană țîșni sînge roșu, curat. Scutură o sticlă cu un lichid galben pe care era o etichetă, "Emulsie Hall" și turnă din ea pe tăieturile adînci. Muie o batistă cu această emulsie și înfășură mîna. Samuel se crispă și se apucă de mînerul fotoliului cu mîna sănătoasă.

— Conține mai mult acid fenic. Puteți să-l mirosiți, spuse Lee.

— Îți mulțumesc. Mă schimonosesc ca un copil.

— Nu cred că eu aș fi putut sta așa de liniștit. Să vă mai dau o ceașcă de cafea, zise Lee. Veni înapoi cu două cești și se așeză alături de Samuel.

— Cred că am să plec de-aici, zise el. Niciodată nu m-am dus de bună-voie la un abator. Samuel tresări.

— Ce vrei să spui?

— Nu știu. Așa mi-a venit.

Samuel se cutremură.

— Lee, oamenii sînt proști. Nu m-am gîndit pînă acum la asta, dar și chinezii sînt niște

proști.

— Ce vă făcea să vă îndoiiți de asta?

— Poate faptul că îi consideram pe străini mai puternici și mai buni decât noi înșine.

— Ce vreți să spuneți?

Samuel continuă:

— Poate că prostia e necesară, ca și lupta împotriva dragonilor, mândria sau îndrăzneala demnă de milă de a încerca să știrbești ceva din măreția lui Dumnezeu și lașitatea copilărească ce transformă un copac uscat de pe o șosea întunecată, într-o fantomă. Poate că e bună și necesară, dar...

— Ce vreți să spuneți? repetă Lee răbdător.

— Credeam că mintea mea proastă a luat-o razna, zise Samuel. Aflu acum de la dumneata că simți același lucru. Simt că plutește ceva asupra casei acesteia. Presimt o nenorocire.

— Și eu o presimt.

— Știu, și asta mă face să nu mă simt prea bine în prostia mea. Nașterea a fost prea rapidă, prea ușoară — ca o pisică ce naște pisoai. Mi-e teamă pentru pisoii ăștia. Niște gânduri îngrozitoare îmi umblă prin minte.

— Ce vreți să spuneți? întrebă Lee pentru a treia oară.

— O vreau pe soția mea, strigă Samuel. Fără vise, fără fantome, fără prostii. O vreau aici, lângă mine. Se zice că minerii duc cu ei, în puțuri, canari care să simtă dacă aerul e bun. Liza n-are nici de-a face cu prostia. Și să știi, Lee, dacă vede o fantomă, e fantomă și nu un fragment de vis. Dacă Liza simte o nenorocire, o să baricadăm ușile.

Lee se ridică, se duse la coșul cu rufe și se uită la copii. Trebui să se uite de aproape, deoarece se întuneca repede.

— Dorm, zise el.

— Peste puțin timp vor începe să urle. Lee, vrei să înhami la trăsura și să te duci la mine acasă, să o iei pe Liza? Spune-i că am nevoie de ea aici. Dacă Tom mai e acolo, spune-i să aibă grijă de gospodărie. Dacă nu, îl trimit înapoi dimineață. Dacă Liza nu vrea să vină, spune-i că avem nevoie aici de o mână de femeie și de ochiul ei limpede. O să înțeleagă ea ce vrei să spui.

— Mă duc, spuse Lee. Poate ne speriem unul pe celălalt ca doi copii pe întuneric.

— M-am gândit la asta. Și te rog, Lee, să-i spui că m-am rănit la mână în timp ce eram.

Pentru numele lui Dumnezeu, nu-i spune cum s-a întâmplat.

— Aprind câteva lămpi și după aceea plec. Va fi o mare ușurare să o avem aici.

— Așa-i, Lee. Așa-i. O să aducem puțină lumină în gaura asta de pivniță.

După ce Lee plecă cu trăsura prin întuneric, Samuel luă o lampă în mîna stîngă. Trebui să o lase jos ca să deschidă clanta de la ușa dormitorului. În cameră era întuneric beznă, iar razele galbene ale lămpii se îndreptau în sus, fără a lumina patul.

Vocea lui Cathy se auzi puternică și tăioasă dinspre pat.

— Închide ușa. Nu vreau lumină. Adam, ieși afară! Vreau să fiu singură — în întuneric.

Adam spuse răgușit:

— Vreau să stau cu tine.

— N-am nevoie de tine.

— Vreau să rămîn.

— Atunci rămîi. Dar nu mai vorbi. Te rog, închide ușa și ia lampa de aici.

Samuel se întoarse în salon. Puse lampa pe masă, alături de coșul de rufe și se uită la chipurile mici ale copiilor adormiți. Țineau ochii închiși și se smiorcăiră jenați de lumină. Samuel întinse degetul arătător și mîngîie frunțile fierbinți. Unul dintre gemeni desfăcu gura mare, căscă și adormi din nou. Samuel mută lampa, se duse la intrarea din față, deschise și ieși afară. Luceafărul de noapte era atît de luminos, încît părea că arde și se consumă scufundîndu-se în spatele munților dinspre apus. Aerul era liniștit și Samuel simțea mirosul salviei încinsă de soarele de peste zi. Noaptea era foarte întunecoasă. Samuel tresări cînd auzi o voce din întuneric.

— Cum se simte?

— Cine-i acolo, întrebă Samuel.

— Eu sînt, Rabbit.

Omul apăru și căpătă contur în lumina ce venea de la intrare.

— Mama? E bine, Rabbit.

— Lee a spus că sînt gemeni.

— E adevărat, sînt băieți gemeni. Ce vrei mai mult? Cred că acum domnul Trask o să întoarcă lumea pe dos. Va trebui să planteze o cultură de trestie de zahăr.

Samuel nu-și dădu seama de ce schimbă subiectul.

— Rabbit, știi peste ce am dat astăzi la foraj? Un meteorit.

— Ce-i ăla, domnule Hamilton?

— O stea căzătoare care a picat acum un milion de ani.

— Zău? Ia te uită. Cum v-ați rănit la mână?

— Eram să spun că din cauza unei stele căzătoare, rîse Samuel. Dar n-a fost chiar atît de interesant. Mi-am prins-o în roata dințată.

— Rău?

— Nu, nu chiar așa rău.

— Vrei să intri și să stai jos, Rabbit?

— Nu, nu, mulțumesc. Mă duc să mă culc. Cu fiecare an care trece, mi se pare că dimineața vine mai repede.

— Așa-i, Rabbit. Atunci, noapte bună.

Liza Hamilton sosi pe la patru dimineața. Samuel adormise în fotoliu și visa că ținea în mînă o bară de fier înroșită și nu putea să-i dea drumul. Înainte de a arunca o privire copiilor,

Liza îl trezi și îi privi mîna. Apoi, în timp ce făcea cum se cuvine ceea ce el făcuse dezordonat, bărbătește, îi dădu ordine și îl expedie. Chiar în clipa aceea trebuia să se ridice, să pună șaua pe Doxology și să călărească pînă la King City. Indiferent ce oră era, trebuia să-l trezească pe neisprăvitul acela de doctor și să-și îngrijească mîna. Dacă avea impresia că totul e în ordine, putea să se ducă acasă și să aștepte. Și e o crimă să-ți lași ultimul tău prunc care nici el nu era mult mai mare decît un copilăș, să stea lîngă o gaură săpată în pămînt fără să aibe nimeni grijă de el. Așa ceva ar putea stîrni și mînia lui Dumnezeu.

Dacă Samuel dorise realism și activitate, le avea din plin. Liza izbuti să-l expedieze în zori. Pe la ora unsprezece, avea mîna bandajată, iar la ora cinci după-amiază ședea în propriul său scaun, la propria sa masă, dîrdîind de febră iar Tom fierbea o găină ca să-i facă supă de pasăre.

Samuel zăcu trei zile la pat, luptîndu-se cu halucinațiile provocate de febră și dîndu-le diferite nume, pînă cînd marea lui rezistență învinse infecția și îi veni de hac.

Samuel îl privi pe Tom cu ochi limpezi și spuse:

— Trebuie să mă scol.

Încercă, dar renunță slăbit și chicoti — scotea întotdeauna asemenea sunete cînd se simțea învins de ceva pe lumea asta. Avea convingerea că, pînă și atunci cînd era înfrînt, putea cucerii o mică victorie rîzînd în nasul înfrîngerii. Și Tom îi aduse atîta supă de pasăre, că-i venea să-l strîngă de gît. Încă n-a dispărut de pe fața pămîntului această superstiție și se mai găsesc oameni care cred că supa vindecă orice rană sau boală și că nu e un lucru rău nici chiar la înmormîntări.

4

Liza lipsi timp de o săptămînă. Curăță casa familie Trask de la tavan pînă la podelele de lemn. Spală tot ce putea fi îndoit suficient ca să intre într-o cadă iar restul îl frecă. Puse la punct regimul copiilor și observă cu satisfacție că plîngeau aproape tot timpul și că începură să cîștige în greutate. Pe Lee îl folosi ca pe un sclav, întrucît nu prea avea încredere în el. Pe Adam îl ignoră, pentru că nu putea să-l folosească la nimic. Îl puse să spele geamurile, apoi, după ce le termină, luă toată treaba de la început.

Liza stătu cu Cathy exact atît cît să ajungă la concluzia că era o fată deșteaptă care nu vorbea mult și nu încerca să vîndă castraveți la grădinar. O examină și constată că era perfect sănătoasă, că nu fusese traumatizată, că nu era bolnavă și că nu va alăpta niciodată gemenii.

— Cu atît mai bine, îi spuse ea. Mică cum ești, mîncăii ăștia te-ar stoarce pînă în măduva oaselor.

Uitase că era mai mică decît Cathy și îi alăptase pe toți copiii ei.

Sîmbătă după amiază, Liza mai aruncă o privire prin casă, lăsă o listă cu instrucțiuni, lungă cît brațul ei, care conținea tot ce s-ar fi putut întîmpla, de la colici la invazii de furnici, își împachetă coșul de drum și îi ceru lui Lee să o duc acasă.

Își găsi casa murdară ca un grajd scîrbos și se apucă de curățenie cu violență și dezgustul unui Hercule. Samuel îi punea întrebări din zbor.

O întrebă ce fac copiii:

Bine, creșteau.

Dar Adam?

Adam. Se mișcă prin casă ca și cînd ar fi viu, dar nu lasă urme. Dumnezeu, cu înțelepciunea lui, dă bani unor oameni foarte curioși, poate pentru că dacă nu i-ar avea ar muri de foame.

Cum se simte doamna Trask?

Calmă, indiferentă, ca majoritatea femeilor bogate din Răsărit (Liza nu cunoscuse niciodată o femeie bogată din Răsărit), dar pe de altă parte supusă și respectuoasă. Și adăugă:

— Ciudat. Nu pot să-i găsesc nici o hibă adevărată, decît poate o ușoară lenevie și totuși nu prea îmi place. Poate din pricina cicatricii. Cum și-a făcut-o?

— Nu știu, spus Samuel.

Liza își ridică degetul arătător ca un pistol între sprîncenele lui.

— Să-ți spun ceva. Fără să știe, l-a vrăjit pe bărbatul ei. Se învîrte visător în jurul ei ca un rățoi bolnav. Nu cred că a aruncat pînă acum o privire mai atentă gemenilor.

Samuel așteptă pînă ce ea trecu din nou pe lîngă el, și zise:

— Păi, dacă ea e leneșă și el e visător, cine o să aibă grijă de copilașii aceia dulci?

Gemenii au nevoie de multă îngrijire.

Liza se opri din măturat, trase un scaun alături de el și se așeză, odihnindu-și mîinile pe genunchi.

— Ține minte că niciodată n-am mințit, dacă ai de gînd să nu mă crezi, spuse ea.

— Nu cred că ai putea minți, drăguț, spuse el, iar ea zîmbi, socotind cuvintele lui un compliment.

— Ei bine, ceea ce vreau să-ți spun o să-ți cam pună la încercare încrederea, dacă n-ai habar despre asta.

— Spune-mi.

— Îl știi pe chinezul ăla cu ochii oblici care vorbește stricat și poartă coadă?

— Lee? Sigur că-l cunosc.

— Ei, n-ai spune dinainte că-i păgîn?

— Nu știu.

— Hai, hai, Samuel, oricine ar spune-o. Dar nu e.

Ea se îndreptă de șale.

— Dar ce e?
 Liza îi înfipse în mână un deget ca de fier.
 — Presbiterian și instruit — instruit, când reușești să-i înțelegi felul ăla caraghios de a vorbi. Ei, ce părere ai de una ca asta?
 Vocea lui Samuel era șovăitoare, deoarece încerca să-și stăpânească risul.
 — Nu zău, spuse.
 — Da, așa e. Cine crezi că îngrijește gemenii? Într-un păgîn n-aș avea încredere nici o iotă — dar un presbiterian — a învățat tot ce i-am spus.
 — Nu-i de mirare că au prins în greutate.
 — E o chestiune de laudă și de rugăciune.
 — O să le folosim pe amîndouă, zise Samuel.

5

Timp de o săptămînă, Cathy se odihni și își refăcu forțele. În a doua săptămînă a lunii octombrie, într-o sîmbătă, rămase în dormitor toată dimineața. Adam încercă ușa și o găsi încuiată.

— Am treabă, strigă ea și el se depărtă.
 "Își aranjează biroul", se gîndi el. O auzea cum deschide și închide sertarele.
 Pe seară, Lee veni la Adam care stătea pe treptele de la intrare.
 Spuse cam încurcat:
 — Doamna spune eu melg la King City cumpălă bibeloane.
 — Atunci du-te. Ea e stăpîna ta.
 — Doamna spune eu nu vine înapoi, abia luni. Să iau...
 Cathy vorbi liniștită din ușă:
 — N-a mai avut de mult o zi liberă. Odihna o să-i facă bine.
 — Desigur. Nu m-am gîndit la asta. Distrează-te bine. Dacă am nevoie de ceva, o să chem unul din tîmplari, spuse Adam.
 — Oamenii pleacă acasă duminică.
 — O să-l iau pe indian. Lopez o să mă ajute.
 Lee simți asupra lui privirea lui Cathy.
 — Lopez bețiv. Am găsit whisky.
 Adam zise iritat.
 — Lee, am să mă descurc, nu mai discuta.
 Lee se uită la Cathy stînd în cadrul ușii. Își lăsă pleoapele în jos.
 — Poate vine eu tîlziu, spuse el și i se păru că vede două linii întunecoase între sprîncenele ei, care apoi dispărură.
 O porni.
 — La levedele, spuse.
 Cathy se întoarse în camera ei și se lăsă seara. La șapte și jumătate, Adam bătu la ușă.
 — Ți-am adus ceva de mîncare, draga mea. Nu e cine știe ce.
 Ușa se deschise de parcă ea ar fi stat și ar fi așteptat. Era îmbrăcată cu rochia simplă de călătorie, cu jacheta, bordisită cu galon negru, cu clape de catifea neagră și nasturi mari lucioși. Pe cap avea o pălărie mare de pai, prinsă cu ace lungi de pălărie, cu mărgelile lucioase. Adam rămase cu gura căscată.
 Ea nu-i dădu răgaz să vorbească.
 — Plec, chiar acum.
 — Cathy, ce vrei să spui?
 — Ți-am spus-o dinainte.
 — Nu-i adevărat.
 — Nu m-ai ascultat. N-are importanță.
 — Nu te cred.
 Glasul ei era mort și metalic.
 — Nu-mi pasă ce crezi. Plec.
 — Copiii...
 — Aruncă-i într-unul din puțurile tale.
 El tipă îngrozit:
 — Cathy, ești bolnavă. Nu poți să pleci! Nu de la mine — nu de la mine.
 — Pot să fac ce vreau din tine. Orice femeie poate să facă ce vrea din tine. Ești un prost.
 Cuvîntul pătrunse prin ceața care-i întuneca mintea. Fără nici un avertisment, întinse mîinile spre umerii ei și o trase îndărăt. Ea își pierdu echilibrul și el luă cheia, închise ușa pe partea cealaltă trîntînd-o, și o încuie.
 Rămase gîfîind, ciulind urechea, lîngă tăblia de lemn, cuprins de o greață isterică, otrăvitoare. O auzea cum se învîrtea liniștită prin cameră. Se deschise un sertar iar lui îi trecu prin minte un gînd — o să rămînă. Apoi se auzi un ușor clinchet, fără să-și poată da seama ce anume era. Aproape că atingeu ușa cu urechea.

Vocea ei era atît de aproape, încît el își trase capul înapoi, Vocea îi era plină.
 Spuse blînd.
 — Dragul meu, nu știam că o s-o iei chiar așa. Îmi pare rău, Adam.
 El răsuflă zgomotos. Mîna îi tremura cînd încercă să răsucească cheia, iar cînd o răsuci căzu pe podea. Deschise ușa. Cathy stătea la o depărtare de trei picioare. Ținea în mîna dreaptă un Colt patruzeci și patru și gaura neagră a țevii era îndreptată spre el. Făcu un pas spre ea și văzu cocoșul ridicat.
 Trase. Glonte greu îl lovi în umăr, explodă și îi smulse o bucată de omoplat. Lumina și zgomotul îl sufocară, se clătina, se dădu un pas înapoi, și căzu pe podea. Cathy se apropie

încet de el, cu grijă, ca de un animal rănit. Adam o privi în ochii care îl analizau indiferenți. Aruncă revolverul pe jos lângă el și ieși din casă.

Îi auzi pașii la intrare, apoi pe frunzele de stejar uscate, de pe alee, apoi nu mai auzi nimic. Iar zgomotul monoton, care se auzise tot timpul, era plînsul gemenilor care își cereau masa. Uitase să-i hrănească.

Capitolul 18

1

Horace Quinn era ajutorul de șerif numit de curînd să supravegheze lucrurile în districtul King City. Se plîngea că noua lui funcție îi răpea prea multă vreme, timp pe care trebuia să-l petreacă la ferma sa. Soția lui se plîngea și mai tare, dar adevărul era că, de cînd Horace fusese numit ajutor de șerif, nu se mai întîmplase nici o crimă. De fapt urmărea să-și facă reclamă și avea de gînd să candideze la funcția de șerif. Șeriful era o persoană importantă. Funcția lui era mai stabilă decît cea de procuror districtual și aproape la fel de permanentă și demnă ca aceea de judecător al Curții superioare. Horace nu voia să rămînă toată viața la fermă, iar soția lui dorea să locuiască la Salinas, unde avea rude.

Cînd vestea că Adam Trask a fost împușcat, răspîdită de indian și de tîmplari, a ajuns pînă la Horace, acesta încălecă imediat și o lăsă pe soția lui să termine prepararea porcului pe care îl tăiaze în dimineața aceea.

Chiar la nord de sicomorul cel mare, unde drumul spre Hester o ia la stînga, Horace se întîlni cu Julius Euskadi. Julius încerca să se hotărască dacă să se ducă la vînătoare de pitpalaci sau la King City și să prindă trenul de Salinas, ca să-și mai alunge plictiseala. Familia Euskadi erau oameni avuți, simpatici, de origine bască.

Julius zise:

— Dacă ai veni cu mine, m-aș duce la Salinas. Mi s-a spus că alături de Jenny, la două case de Long Green, s-a deschis o casă nouă, i se zice la Faye. Am auzit că e drăguț acolo, organizat ca la San Francisco. Au și un pianist.

Horace își sprijini un cot de șa și goni o muscă de pe spatele calului cu biciul din vînă de bou.

— Cu altă ocazie. Trebuie să mă duc să cercetez ceva, spuse el.

— Nu cumva te duci la Trask?

— Chiar acolo. Ai auzit ceva?

— Nimic demn de crezare. Am auzit că domnul Trask s-a împușcat în umăr cu un patruzeci și patru și apoi i-a concediat pe toți cei de la fermă. Cum faci ca să te rănești în umăr cu un patruzeci și patru, Horace?

— Habar n-am. Aștia din Est sînt tare deștepți. M-am gîndit să mă duc să văd. Soția lui n-a născut de curînd?

— Am auzit că are gemeni. Poate l-or fi împușcat ei, zise Julius.

— Unul a ținut revolverul și celălalt a apăsat trăgaciul. Altceva ai mai auzit?

— Aiureli, Horace. Vrei să te însoțesc?

— N-am de gînd să te numesc adjunct, Julius. Șeriful spune despre contabili că fac mare scandal cînd e vorba de statele de salarii. Hornby din Alistal a numit-o adjunct pe mătușa lui și a ținut-o pe stat trei săptămîni chiar înainte de Paști.

— Bați cîmpii.

— Ba nu, deloc. Iar tu, n-ai să capeți steaua.

— La naiba, nu vreau decît să fiu ajutor. M-am gîndit doar să vin să-ți țin de urît. Sînt curios.

— Și eu. Mă bucur că vii, Julius. Pot oricînd să te pun să depui mărturie dacă se întîmplă ceva. Cum spuneai că se cheamă casa aia nouă?

— La Faye. E una din Sacramento.

— La Sacramento se pricep la treburi de-astea.

Și Horace îi povesti cum merg treburile astea la Sacramento.

Era o zi frumoasă pentru călărit. Cînd intrară în valea Sanchezilor blestemată vîntul prost din ultimii ani. Trei lucruri nu merg niciodată bine — agricultura, pescuitul și vînătoria — bineînțeles în comparație cu alți ani.

Julius spuse:

— Dumnezeule, tare aș fi vrut să nu fi fost uciși toți urșii cenușii. În 1880, bunicul meu a omorît unul sus, la Pleyto, și ursul acesta cîntărea o mie opt sute de funzi.

Se făcu liniște cînd intrară pe sub stejari, o liniște care venea din înseși locurile acelea. Nici un zgomot, nici o mișcare.

— Mă întreb dacă o fi terminat de reparat casa cea veche? zise Horace.

— La naiba, nu. Rabbit Helman lucra la ea și mi-a spus că Trask i-a chemat și i-a concediat pe toți. Le-a spus să nu mai vină înapoi.

— Se spune că Trask are o grămadă de bani.

— Cred că are o situație bună. Sam Hamilton îi sapă patru puțuri — dacă nu l-o fi concediat și pe el.

— Ce mai face domnul Hamilton? Ar trebui să mă duc să-l văd.

— E bine. Plin de drăcii ca întotdeauna.

— Va trebui să mă duc sus să-i fac o vizită, zise Horace.

Lee ieși să-i întîmpine la intrare.

Horace spuse:

— Bună, Cing Ciong. Stăpînul tău i-acasă?

- Bolnav, răspunse Lee.
- Aș vrea să-l văd.
- Nu vede la el. Bolnav.
- Ajunge, zise Horace. Spune-i că ajutorul de șerif Quinn dorește să-l vadă.
- Lee dispăru și se întoarse într-o clipă.
- Poftim. Eu ia caii.

Adam stătea culcat în patul cu baldachin, în care se născuseră gemenii. Stătea sprijinit de perne, iar un bandaj gros făcut în casă îi acoperea partea stângă a pieptului și umărul. Camera mirosea a pomadă Hall. Horace îi spunea mai târziu soției sale:

— Ai văzut vreodată un mort care respiră? Uite așa arăta și el. Pomeții obrazilor îi erau ieșiți în afară, iar pielea nasului era întinsă și lucioasă. Ochii, care păreau că-i ies din orbite, cuprindeau toată partea superioară a feței; erau strălucitori de boală și aveau o privire fixă și mioapă. Mîna dreaptă, osoasă, frămînta pătura.

Horace zise:

- Bună ziua, domnule Trask. Am auzit că v-ați rănit.
- Făcu o pauză, în așteptarea unui răspuns. Continuă:
- M-am gîndit să trec pe aici să văd ce faceți. Cum s-a întîmplat?
- Pe chipul lui Adam se citi o vădită dorință de a vorbi. Se mișcă încet în pat.
- Dacă vă vine greu să vorbiți, puteți șopti, adăugă Horace plin de bunăvoință.
- Numai cînd respir adînc, făcu Adam încet. Îmi curățăm arma și s-a descărcat.

Horace privi spre Julius și apoi spre bolnav. Adam observă privirea și o ușoară roșeață îi urcă în obraz.

- Se întîmplă. Aveți revolverul la îndemîină? întrebă Horace.
- Cred că Lee l-a ascuns.

Horace se îndreptă spre ușă.

- Hei, Cing Ciong, adu revolverul.

După un minut, Lee îi întinse revolverul prin ușă, cu mînerul înainte. Horace îl privi, scoase încărcătorul, împinse cartușele afară și miroși tubul de aramă al singurului cartuș gol.

— Blestematele astea trag mai bine cînd le cureți, decît cînd țițești. Va trebui să fac un raport la comitat, domnule Trask. N-o să vă răpesc prea mult timp. Curățați revolverul, poate cu o vergea, și s-a descărcat și v-a lovit la urmă?

- Așa-i, domnule, răspunse Adam repede.
- Și curățîndu-l, nu i-ați scos încărcătorul?
- Așa-i.

— Și împingeați vergeaua înainte și înapoi cu țeava îndreptată spre dumneavoastră și cu cocoșul ridicat?

Adam începu să respire agitat.

Horace continuă:

- Ar fi trebuit să zboare și vergeaua și să vă ia și mîna stîngă.

Ochii palizi, spălăciți de soare ai lui Horace nu se desprindeau de pe chipul lui Adam.

Spuse cu bunăvoință:

- Ce s-a întîmplat, domnule Trask? Spuneți-mi, ce s-a întîmplat?
- V-am spus adevărul, a fost un accident, domnule.
- Nu cumva ați dori să scriu un raport așa cum am spus mai înainte. Șeriful ar crede că am înnebunit. Ce s-a întîmplat?
- Nu prea sînt obișnuit cu revolverele. Poate nu s-a întîmplat chiar așa, dar îl curățăm și s-a descărcat.

Horace scotea un fel de fluierat pe nas. Fu nevoit să respire pe gură, ca să-i pună capăt. Se mișcă încet, în sus, dinspre piciorul patului mai aproape de capul lui Adam și ochii lui holbați.

- Ați venit nu de mult din Răsărit, nu-i așa, domnule Trask?
- Adevărat. Din Connecticut.
- Probabil că pe acolo oamenii nu prea mai folosesc armele de de foc.
- Nu prea.
- Leșeați uneori la vînătoare?
- Puțin.
- Așadar, sînteți mai obișnuit cu pușca?
- Da. Dar n-am vînat niciodată prea mult.
- Atunci, probabil că n-ați folosit niciodată un revolver, așa că nu știați cum să umblați cu el!

- Așa e, spuse Adam zelos. Acolo lumea nu prea are revolvere.
- Și cînd ați venit aici, ați cumpărat un patruzeci și patru pentru pe aici toată lumea are un revolver și voiați să învățați să-l folosiți.

— Mă gîndeam că-i un lucru pe care e bine să-l înveți.

Julius Euskadi stătea încordat, gata să prindă totul; asculta, dar fără să spună nimic.

Horace oftă și își luă ochii de la Adam. Privirea lui îl șterse pe Julius și trecu dincolo de el, apoi stăruia din nou asupra mîinilor sale. Puse revolverul pe birou și aranjă cu grijă, lîngă el, cartușele de plumb și aramă. Spuse:

— Sînt ajutor de puțină vreme. Am crezut că treaba asta va fi o distracție și că poate în cîțiva ani voi candida ca șerif. Dar n-am stofă. Pentru mine nu-i nici un fel de distracție.

Adam îl urmărea nervos.

— Nu cred că cineva să se fi speriat vreodată de mine — de înfuriat cred că da, dar de speriat nu. E un lucru meschin și mă face să mă simt meschin.

Julius spuse iritat:

- Nu te lăsa. Nu poți demisiona chiar în clipa asta.
- Pe dracu, nu pot dacă nu vreau. În fine, domnule Trask, ați făcut armata la cavalerie.

Armele cavaleriei sînt carabinele și revolverul. Dumneavoastră...

Se opri și înghiți în sec.

— Ce s-a întîmplat, domnule Trask?

Ochii lui Adam se făcură parcă și mai mari, erau umezi și cu marginile ploapelor roșii.

— A fost un accident, șopti el.

— A văzut cineva? Soția dumneavoastră era de față cînd s-a întîmplat?

Adam nu răspunse, și Horace văzu că ținea ochii închiși.

— Domnule Trask, știu că sînteți un om bolnav. Încerc să fac lucrurile cît mai ușoare pentru dumneavoastră, pe cît pot. Ce-ar fi să vă odihniți în timp ce eu stau de vorbă cu soția dumneavoastră?

Așteptă un moment, apoi se întoarse spre ușa unde mai stătea încă Lee.

— Cing Ciong, spune-i stăpînei că aș vrea să stau de vorbă cu ea cîteva minute.

Lee nu răspunse.

— Soția mea e plecată într-o vizită.

— Nu era aici cînd s-a întîmplat?

Horace aruncă o privire spre Julius și văzu că buzele acestuia au o expresie curioasă.

Colțurile gurii lui erau ușor ridicate într-un zîmbet sardonice. Lui Horace îi trecu prin minte: "Gîndește mai repede decît mine. Ar fi un șerif bun."

Spuse:

— Interesant. Soția dumitale a născut un copil — ba doi — cu două săptămîni în urmă, și acum a plecat într-o vizită. A luat pruncii cu ea? Adineauri mi s-a părut că i-am auzit.

Horace se aplecă deasupra patului și atinse pumnul drept al lui Adam.

— Nu pot să sufăr treaba asta, dar nu mai pot să mă opresc, Trask! Vreau să-mi spui ce s-a întîmplat. Nu e o curiozitate. E legea. Acum, la naiba, ori deschizi ochii și-mi spui mie, ori zău că te duc în fața șerifului, așa rănit cum ești.

Adam deschise ochii, dar erau lipsiți de lumină, ca ai unui somnambul. Vocea lui sună fără inflexiuni, fără să accentueze nimic, fără nici o emoție. Ca și cum ar fi pronunțat perfect niște cuvinte într-o limbă pe care nu o înțelegea.

— Soția mea a plecat, spuse el.

— Unde s-a dus?

— Nu știu.

— Cum adică?

— Nu știu unde s-a dus.

Julius interveni, vorbind pentru prima oară.

— De ce a plecat?

— Nu știu.

Horace zise furios:

— Fii atent, Trask. Te joci cu focul și mie nu-mi pac bănuielele ce-mi vin în tninte. Trebuie să știi de ce a plecat.

— Nu știu de ce a plecat.

— Era bolnavă? Avea o comportare stranie?

— Nu.

Horace se întoarse.

— Cing Ciong, tu știi ceva?

— Eu plecat la King City, simbătă. Venit la doișpe, la noapte. Găsit domnu Trask jos.

— N-ai fost aici cînd s-a întîmplat?

— Nu, domnu.

— Bine, atunci sînt nevoit să mă întorc la dumneata, Trask. Trage puțin perdeaua, Cing Ciong, ca să văd. Așa, acum e mai bine. Am să vorbesc eu în locul dumitale, pînă mă lămuresc. Soția dumitale a plecat. Ea a tras?

— A fost un accident.

— Un accident, dar revolverul era în mîna ei?

— A fost un accident.

— Nu prea vrei să mă ajuți. Dar să spunem că a plecat și că trebuie s-o găsim — știi — ca într-un joc de copii. Așa vrei dumneata. De cît timp sîntem căsătoriți?

— De aproape un an.

— Cum o chema înainte de căsătorie?

Urmă o pauză lungă, apoi Adam zise blînd:

— Nu pot să spun. Am promis.

— Fiți atent. De unde venea?

— Nu știu.

— Domnule Trask, vă băgați singur la închisoare. Descrieți-mi-o. Ce înălțime are?

Lui Adam îi străluciră ochii.

— Nu e înaltă — micuță și delicată.

— Bine. Ce culoare de păr? Ochii?

— Era frumoasă.

— Era?

— Este.

— Vreun semn?

— Ah, Dumnezeule, nu. Ba da — o cicatrice pe frunte.

— Nu-i cunoașteți numele, nu știți de unde vine, unde s-a dus, și nu puteți s-o descrieți.

Și credeți că eu sînt prost.

Adam spuse:

— Avea un secret. I-am promis că n-am s-o întreb. Se temea pentru cineva.

Și deodată începu să plîngă. Tot trupul i se scutura, și suspina. Plîngea de ți se rupea inima. Horace simți că-l cuprinde întristarea.

— Julius, vino în camera de alături.
 O luă înainte spre salon.
 — Spune-mi ce crezi, Julius? E nebun?
 — Nu știu.
 — Oare a ucis-o?
 — Asta mi-a trecut prin minte.
 — Și mie, zise Horace. Dumnezeule! — se îndreptă repede spre dormitor și se întoarse cu revolverul și gloanțele.
 — Le-am uitat, se scuză el. N-o să rămân mult în slujba asta.
 — Ce-ai de gând să faci? întrebă Julius.
 — Cred că mă depășește. Ți-am spus că n-o să te pun pe statul de salarii, dar acum ridică mîna dreaptă.
 — Nu vreau să depun jurămîntul, Horace. Vreau să mă duc la Salinas.
 — N-ai de ales, Julius. Va trebui să te arestez dacă nu ridici afurisita aia de mîna.
 Julius ridică de nevoie mîna și repetă jurămîntul în scîrbă.
 — Asta-i răsplata că ți-am ținut de urît. Taică-meu o să mă jupoaie de viu. Ei, și acum ce facem?
 Horace zise:
 — Dau o fugă pînă la tata. Am nevoie de șerif. L-aș lua pe Trask cu mine, dar nu vreau să-l mișc. Trebuie să rămîi, Julius. Îmi pare rău. Ai un revolver?
 — La naiba, nu.
 — Ia-l pe ăsta, și steaua mea.
 Își descheie steaua de pe cămașă și i-o întinse.
 — Cît timp crezi că o să lipsești?
 — Nu mai mult decît o să fie necesar. Ai văzut-o vreodată pe doamna Trask?
 — Nu, n-am văzut-o.
 — Nici eu. Și trebuie să-i spun șerifului că Trask nu-i știe nici numele, nici nimic altceva.
 Și că nu e prea mare și că e frumoasă. A dracului descriere! Cred că o să-mi dau demisia înainte de a-i spune astea șerifului, pentru că după asta cu siguranță că mă dă el pe mine afară. Crezi că el a ucis-o?
 — De unde dracu să știu eu?
 — Nu te înfură.
 Julius luă revolverul, puse înapoi cartușele în încărcător și-l învîrti pe degete.
 — Vrei să-ți dau o idee, Horace?
 — Nu ți se pare că am nevoie de așa ceva?
 — Sam Hamilton o cunoaște — el a ajutat-o la naștere, spune Rabbit. Și doamna Hamilton a îngrijit-o. De ce nu te-ai duce acolo în drum, să afli cum arată cu adevărat.
 — Mă gîndesc că ar fi mai bine să păstrezi tu steaua aia. Ai dreptate. O să mă duc, spuse Horace.
 — Vrei să mai cercetez ce-i pe aici?
 — Vreau să fii atent să nu plece — sau să se rănească. Ai înțeles? Ai grijă de tine.

2

Pe la miezul nopții, Horace se urcă într-un tren de marfă la King City. Luă loc în cabina locomotivei alături de mecanic și ajunse la Salinas în zori. Salinas era reședința comitatului și era un oraș care se dezvolta repede. Populația lui avea să depășească în curînd două mii de locuitori. Era cel mai mare oraș între San Jose și San Luis Obispo, și toată lumea simțea că are un viitor strălucit.

Horace merse pe jos de la gara Southern Pacific și se opri să ia micul dejun la Chop House. Nu voia să-l trezească pe șerif atît de devreme și să-l irite fără motiv. La Chop House se întîlni cu tînărul Will Hamilton, arătînd foarte prosper într-un costum sare și piper.

Horace se așeză la masă cu el.

— Ce mai faci, Will?

— Destul de bine.

— Ai venit aici cu treburi?

— Da. Am de încheiat o mică afacere.

— Ai putea cîteodată să te mai gîndești și la mine.

Lui Horace i se părea curios că vorbește astfel cu un om atît de tînăr, dar Will Hamilton avea în jurul lui o aureolă de succes. Toată lumea știa că va deveni un om foarte influent în comitat. Unor oameni, viitorul li se vede pe chip, fie că e bun sau rău.

— Am s-o fac, Horace. Credeam că ferma îți răpește tot timpul.

— M-aș lăsa convins să o închiriez, dacă s-ar ivi altceva.

Will se aplecă deasupra mesei.

— Știi bine, Horace, că partea asta a noastră din comitat a fost cam lăsată în urmă. Te-ai gîndit vreodată să candidezi la o funcție?

— Ce vrei să spui?

— Ești ajutor de șerif — te-ai gîndit vreodată să candidezi pentru postul de șerif?

— Nu, nu m-am gîndit.

— Gîndește-te. Dar nu mai spune și altora. Te caut peste cîteva săptămîni și mai vorbim noi. Dar nu mai spune și altora.

— Așa o să fac, Will. Dar avem un șerif foarte bun.

— Știu. Dar n-are nici o legătură una cu alta. La King City nu avem nici un șerif — ai înțeles?

— Am înțeles. O să mă gîndesc. Apropo, ieri am trecut și i-am văzut pe tatăl și pe mama

ta.

Chipul lui Will se luminează.

— Zău? Ce mai faci?

— Bine. Tatăl tău e un adevărat geniu al rîsului.

Will chicoti.

— Când eram copii, ne făcea să rîdem tot timpul.

— Dar e și un om deștept, Will. Mi-a arătat un fel de moară de vînt pe care a inventat-o el — al naibii să fiu faci am mai văzut așa ceva.

— Ah, Dumnezeu! Iar o să înceapă povestea cu brevetarea! zise Will.

— Dar e bună, spuse Horace.

— Toate sînt bune. Dar singurii oameni care cîștigă bani sînt avocații care înregistrează brevetele. Asta o scoate din sărite pe mama.

— În privința asta ai dreptate.

Will răspunse:

— Singura, cale de a face bani este să vinzi ceea ce au făcut alții.

— E drept, Will, dar e cea mai grozavă moară de vînt pe care ai văzut-o vreodată.

— Te-a cucerit și pe tine, Horace, nu-i așa?

— Cred că da. Dar n-ai vrea să-și schimbe firea, nu?

— Dumnezeu! Bineînțeles că nu! Gîndește-te la ce ți-am spus.

— Bine.

— Și ține-ți gura, repetă Will.

Funcția de șerif nu era ușoară, iar comitatul care reușea să nimerească un șerif bun din căciula alegerilor populare, era norocos. Era o funcție complicată. Sarcinile obișnuite ale șerifului — să aplice legea și să mențină liniștea — erau departe de a fi cele mai importante. Era adevărat că în comitat șeriful reprezenta forța armată, dar într-o comunitate unde erau în joc atîtea și atîtea interese personale, un șerif aspru sau prost nu rezista multă vreme. Existau diverse conflicte în ce privește drepturile asupra apei, haturile, discuții cu privire la locurile de trecere, relațiile particulare sau problemele de paternitate — și toate acestea trebuiau soluționate fără forța armelor. Un șerif bun nu recurgea la arestare decît atunci cînd toate celelalte mijloace se dovedeau neputincioase. Cel mai bun șerif nu era cel care se pricepea cei mai bine la luptă, ci cel mai diplomat.

În comitatul Monterey era unul bun. Avea o calitate strălucită — nu se băga unde nu-i fierbea oala.

Pe la nouă și zece minute, Horace intră în biroul șerifului, din vechea închisoare a comitatului. Șeriful îi strînse mîna și discuta despre vreme și recoltă pînă cînd Horace se simți pregătit să se refere la treburile pentru care venise. În cele din urmă, spuse:

— Am venit la dumneavoastră, domnule, să vă cer un sfat.

Și povesti totul în amănunt — ce a spus fiecare, ce figură aveau și ce oră era — totul.

După cîteva minute, șeriful închise ochii și își încrucișă brațele. Din cînd în cînd, puncta relatarea deschizînd ochii, dar nu făcea nici un comentariu.

— Eram în mare încurcătură, spuse Horace. Nu-mi puteam da seama ce se întîmplase.

Nu puteam afla nici măcar cum arată femeia. Lui Jylius Euskadi i-a venit ideea să mă duc să-l văd pe Sam Hamilton.

Șeriful se mișcă, întinse picioarele și analizează situația.

— Crezi că el a omorît-o?

— Așa credeam, dar domnul Hamilton m-a convins de contrariul. Spune că Trask nu e omul care să poată omorî pe cineva.

Șeriful spuse:

— Fiecare om are ceva de criminal în sinea lui. Găsește-i doar trăgaciul și crima e gata.

— Domnul Hamilton mi-a spus despre ea niște lucruri curioase. Cînd a ajutat-o la naștere, ea l-a mușcat de mîna. Dacă ați vedea cum arată mîna, parcă l-a apucat un lup.

— Sam ți-a descris-o?

— Da, și el și soția lui.

Horace scoase din buzunar o bucată de hîrtie și citi o descriere amănunțită a lui Cathy. Amîndoi Hamiltonii știau aproape tot ce se putea ști din punct de vedere fizic despre Cathy.

Cînd Horace termină, șeriful oftă:

— Au fost de acord amîndoi cu privire la cicatrice?

— Da. Și amîndoi au observat că uneori era mai întunecată, alteori mai puțin.

Șeriful închise ochii din nou și se lăsă pe spătarul scaunului. Deodată se îndreptă, deschise un sertar al biroului și scoase o sticlă de whisky.

— Ia o gură, spuse el.

— Nu refuz. În sănătatea dumneavoastră.

Horace își șterse gura și întinse sticla îndărăt.

— Aveți vreo idee? întrebă el.

Șeriful trase trei înghițituri bune de whisky, astupă sticla și o puse îndărăt în sertar înainte de a răspunde.

— Avem aici un comitat bine organizat. Eu mă înțeleg bine cu ofițerii de poliție, le dau o mîna de ajutor la nevoie iar ei, la rîndul lor, mă sprijină cînd am eu nevoie. Într-un oraș în continuă dezvoltare, cum e Salinas, cu străini care vin și pleacă tot timpul — am putea avea necazuri dacă nu am fi foarte atenți. Mă împac bine cu localnicii. Îl privi pe Horace în ochi: Nu te neliniști. Nu am de gînd să-ți țin un discurs. Vreau doar să-ți arăt cum stau lucrurile. Noi nu mîncăm oamenii. Trebuie să conviețuim cu ei.

— Am greșit cu ceva?

— Nu, n-ai greșit, Horace. Ai făcut bine. Dacă n-ai fi venit la oraș, sau dacă l-ai fi adus pe domnul Trask aici, am fi fost în mare încurcătură. Așteaptă. Am să-ți spun ceva...

— Ascult, făcu Horace.

— Dincolo de calea ferată, lângă cartierul chinezesc, este un șir de bordeluri.
 — Le știu.
 — Toată lumea le știe. Dacă le-am închide, și-ar muta locul. Oamenii au nevoie de ele. Le supraveghem ca să nu se întâmple ceva rău. Iar cei care administrează aceste bordeluri țin legătura cu noi. Cu informațiile provenite de acolo am prins câțiva oameni care erau urmăriți.

Horace spuse:
 — Am auzit de la Julius...
 — Așteaptă o clipă. Lasă-mă să termin eu ce am de spus despre asta, ca să nu fiu nevoit să repet. Acum trei luni, o femeie frumoasă a venit să mă vadă. Voia să deschidă o asemenea casă aici și voia să fie în regulă. Venea din Sacramento. Conducea un stabiliment acolo. Avea niște scrisori de la niște persoane importante — cazier curat — n-a avut niciodată încurcături. O cetățeană onorabilă.
 — Mi-a spus Julius. O cheamă Faye.
 — Așa-i. A deschis o casă drăguță, liniștită, bine organizată. Era și timpul ca bătrîna Jenny și negresa să aibă concurență. Erau înnebunite din pricina asta, dar le-am spus exact ce ți-am spus și ție. Era timpul să aibă concurență.
 — Are și un pianist.
 — Da, are. Unul bun — e orb. Dar ai de gînd să mă lași să vorbesc?
 — Iertați-mă, se scuză Horace.
 — E-n regulă. Eu sînt cam încet, dar nu mă las. Oricum, Faye s-a dovedit a fi exact așa cum pare, o cetățeană bună în care poți avea încredere. De un singur lucru se teme ca de dracu un bordel liniștit: de o fată ușuratică, fugită de acasă, care bine să se angajeze. Tatăl ei o găsește și face un scandal monstru. Apoi se amestecă biserica și pe urmă femeile și în curînd bordelul respectiv capătă o reputație proastă și trebuie să-l închidem. Înțelegi?
 — Da! spuse încet Horace.
 — Să nu-ți meargă mintea prea departe. Nu-mi place să spun ceva la care te-ai gîndi dinainte. Faye mi-a trimis un bilețel duminică seara. A venit pe la ea o fată de la care nu poate afla prea multe. Ce o miră pe Faye este faptul că tînăra arăta ca o fată fugită de-acasă, numai că e o tîrfă versată. Știe să te joace pe degete și cunoaște toate tertipurile. M-am dus s-o văd. Mi-a spus povestea obișnuită, dar n-am găsit nimic să-i reproșez. Este majoră și nimeni n-a făcut vreo reclamație.

Întinse mîinile.
 — Asta-i tot? Ce facem?
 — Sînteți sigur că e doamna Trask?
 Șeriful zise:
 — Ochii depărtați, păr blond și cicatrice pe frunte, și a sosit duminică după-amiază.
 Horace îl avea în minte pe Adam plîngînd.
 — Doamne-Dumnezeule! Șerife, trimiteți pe altcineva să-i spună. Eu îmi dau demisia înainte să fac asta.
 Șeriful privi în gol.
 — Spui că el nici nu-i știe numele, nici măcar de unde vine. A reușit să-l zăpăcească, nu crezi?
 — Sărmanul. Sărmanul de el, e îndrăgostit de ea. Nu, zău, să se ducă să-i spună altcineva. Eu nu mă duc.
 Șeriful se ridică.
 — Hai să coborîm pînă la Chop House să bem o cafea.
 Merseră cîțva timp pe stradă în tăcere.
 — Horace, zise șeriful. Dacă eu aș spune unele din lucrurile pe care le știu, tot comitatul ăsta afurisit ar lua foc.
 — Îmi închipui.
 — Spui că a născut gemeni?
 — Da, doi băieți.
 — Ascultă-mă, Horace. Sînt doar trei oameni pe lume care știu — ea, tu și cu mine. O să-i atrag atenția că dacă scoate vreodată o vorbă, o zbor din comitat cu o viteză de o să-i ia foc fundul. Și tu, Horace, dacă o să te mănînce vreodată limba, înainte de a vorbi cu cineva, chiar cu soția ta, gîndește-te ce ar simți cei doi băieți aflînd că mama lor e o tîrfă.

Sub stejarul cel mare, Adam stătea lungit în fotoliul lui. Mîna stîngă îi era bine bandajată și lipită de trup, așa încît să nu-și poată mișca umărul.
 Lee ieși afară cărînd coșul cu rufe. Îl așeză pe jos, lângă Adam, și intră din nou în casă.
 Gemenii erau treji și priveau amîndoi în sus, fără să vadă, spre frunzele stejarului fluturate de vînt. O frunză uscată căzu încet legănîndu-se și se așeză în coș. Adam se aplecă și o scoase.
 Nu auzi calul lui Samuel pînă ce acesta aproape că dădu peste el, dar Lee îl văzuse venind. Scoase din casă un scaun și o conduse pe Doxology spre grajd.
 Samuel se așeză liniștit și nu-l tulbură pe Adam cu o privire prea insistentă, sau ferindu-se să se uite la el. Vîntul sufla răcoros prin vîrfurile copacilor și o pală răvăși părul lui Samuel.
 — M-am gîndit că ar fi mai bine să reîncep forajul, spuse Samuel încet.
 Vocea lui Samuel era răgușită de atîta tăcere.
 — Nu. Nu vreau nici un fel de puțuri. Am să plătesc pentru munca făcută.
 Samuel se aplecă peste coș și puse degetul în palma micuță a unuia dintre gemeni, iar degetul acestuia se închise apucîndu-l.
 — Ultimul obicei prost de care se debarasează omul este să dea sfaturi.

- N-am nevoie de sfaturi.
- Nimeni n-are. Este un dar al celui care le oferă. Adam, trebuie să mimezi.
- Ce să mimez?
- Fă-o pe omul viu, ca într-o piesă. După un timp îndelungat, o să devină realitate.
- De ce s-o fac? Întrebă Adam.

Samuel îi privea pe gemeni.

— O să lași ceva în urmă, indiferent ce faci sau dacă nu faci nimic. Chiar dacă lași terenul nedefrișat, cresc buruienile și mărarinii. Ceva tot o să crească.

Adam nu răspunse și Samuel se ridică.

— Mă mai întorc. O să mă întorc mereu. Mimează, Adam.

În spatele grajdului, Lee o ținea pe Doxology în timp ce Samuel încăleca.

— S-a terminat cu librăria ta, Lee, spuse el.

— Ei, nu-i nimic, poate că nici n-am dorit-o chiar atât de mult, răspunse Lee.

Capitolul 19

1

Se pare că o țară nouă se naște cam în același fel. Mai întâi vin pionierii, puternici, curajoși și cam naivi. Ei pot să-și poarte de grijă în locuri pustii, dar sînt naivi și neajutorați în fața oamenilor și poate tocmai de aceea au și fost primii care au pornit. Cînd noile Pămînturi sînt transformate în terenuri bune de lucru, apar oamenii de afaceri și oamenii legii care vin să ajute la dezvoltare — să rezolve problemele de proprietate, de cele mai multe ori molipsindu-se chiar ei de tentația proprietății, în cele din urmă, sosește cultura, care constă în distracții, relaxare, lucruri care te fac să uiți greutatea vieții. Iar cultura poate fi de un grad sau altul.

Biserica și bordelul au apărut simultan în Vestul îndepărtat. Și amîndouă ar fi fost îngrozite la gîndul că erau fațete diferite ale aceluiași lucru. Dar fără îndoială că amîndouă urmăreau să realizeze același scop: cîntecele, rugăciunile, poezia bisericii îl scoteau pe om pentru un timp din tristețea lui, la fel ca și bordelurile. Bisericile sectare au venit cu capul sus, mîndre și pline de încredere. Ignorînd legile datoriei și plăților, au construit biserici care nu puteau fi plătite nici într-o sută de ani. E adevărat că sectele luptau împotriva răului, dar se luptau între ele cu o plăcere diabolică. Luptau în numele unei doctrine. Fiecare avea credința că toate celelalte erau sortite infernului. Și în ciuda trufiei lor, fiecare aduceau cu sine același lucru: "Scriptura" pe care se bazează etica, arta, poezia și relațiile noastre. Trebuia să fii un om deștept ca să sesizezi în ce consta deosebirea dintre secte, dar oricine putea să vadă ce aveau comun. Ele au adus muzica — poate nu cea mai bună, dar care avea forma și sunetul ei. Și au adus conștiința sau, mai burînd, au trezit conștiința adormită. Ele nu erau pure, dar aveau o puritate potențială, ca o cămașă albă murdară. Și fiecare om putea să ia pentru sine ce aveau mai bun. Este adevărat că, după cum s-a dovedit, cînd l-au prins, reverendul Billing era hoț, adulter, libertin, zoofil, dar asta nu schimba faptul că el a transmis o serie de lucruri bune unui mare număr de oameni gata să le înțeleagă. Billing a fost trimis la închisoare, dar nimeni nu a pus în lanțuri lucrurile bune pe care el le-a răspîndit. Și ce importanță are că el a urmărit ceva necurat? A folosit material bun și sîmîntă răspîndită de el în parte, a prins. L-am folosit pe Billing doar ca pe un exemplu ieșit din comun. Predicatorii cinstiți aveau energie și erau ascultați. Luptau împotriva diavolului cu orice mijloace, chiar și loviturile de borcane sau pocnetul peste ochi erau permise. S-ar putea să vi se pară că adevărul și frumusețea sunau în gura lor așa cum sună imnul național într-o orchestră de circ. Dar o parte a adevărului și a frumuseții rămîneau, iar imnul se putea recunoaște. Totuși, sectele au făcut mai mult decît atât. Ele au clădit structura vieții sociale în Valea Salinas. Dineul luat în biserică este străbunicul clubului de la sate, după cum seriile de poezie de joi, din subsolul de sub altar, au dat naștere micului teatru.

În timp ce bisericile, care aduceau sufletului dulcea aromă a pietății, au venit cu capul sus și făcînd zarvă ca niște cai de berărie în sezonul berei de primăvară, sora cea vitregă, aducînd salvarea și bucuria trupului, s-a fofilat pe tăcute, ștearsă, cu capul plecat și fața acoperită.

Poate că ați văzut palatele strălucitoare ale păcatului și dansului în Vestul înșelător al filmelor, și poate unele din ele au existat chiar — dar nu în Valea Salinas. Aici, bordelurile erau liniștite, ordonate și precaute. Într-adevăr, după ce auzai țipetele extaziate ale convertitelor pe fundalul sunetelor de orgă și stătea apoi sub ferestrele unui bordel ascultînd glasurile șoptite și plăcute, puteai confunda identitățile celor două instituții. Bordelul era acceptat, dar nu era recunoscut.

Eu vă voi povesti despre solemnele case ale dragostei din Salinas. Erau aproape la fel ca și în alte orașe, dar strada Row din Salinas are legătură cu povestea aceasta.

Se mergea spre apus, pe Maori Street, pînă la cotitură. Acolo Maori Street se încrucișă cu strada Castrovile. Acum strada Castrovile se numește strada Pieții, Dumnezeu știe de ce. De obicei, străzile erau numite după locul unde duceau. Așa, de pildă, strada Castrovile, dacă mergeai nouă zile de-a lungul ei, te ducea la Castrovile, strada Alisal te ducea la Alisal, și așa mai departe.

Oricum, cînd ajungeai la strada Castrovile, o luai la dreapta. Două colțuri mai jos, liniile ferate ale societății Southern Pacific în drum spre sud tăiau strada în diagonală, iar o stradă traversa strada Castrovile de la răsărit spre apus. Pentru nimic în lume nu-mi amintesc numele străzii aceleia. Dacă o luai la stînga pe strada aceea și treceai linia ferată, ajungeai în cartierul chinezesc. Dacă o luai la dreapta, ajungeai pe Row.

Era o stradă cu argilă, cu noroi adânc, strălucitor iarna și tare ca fierul vara. Primăvara, pe margini creștea iarbă înaltă, ovăz sălbatic și muștar galben. În zorii zilei, vrăbiile ciripeau pe balegile de cal din mijlocul străzii.

Vă mai aduceți aminte, voi, bărbații mai vîrstnici? Și vă mai amintiți cum vîntul dinspre răsărit aducea din cartierul chinezesc mirosuri de porc prăjite, alcool, tutun negru și yen shi? Vă mai amintiți de sunetul adânc behăit ai gongului de la Joss și cum ecoul lui stăruia îndelung în aer?

Vă mai amintiți de casele mici, nevăruite, nereparate? Păreau foarte mici și încercau să treacă neobservate, printr-o neglijență exterioară, iar curțile din față, cu ierburi sălbatice, încercau să le ascundă dinspre stradă. Vă mai amintiți că jaluzelele erau totdeauna trase, lăsînd să străbată pe la margini dungi slabe de lumină galbenă? Dinăuntru abia se auzea un murmur. Apoi se deschidea ușa de la intrare, ca să lase înăuntru un tînar de la țară și se auzeau risete sau poate sunetul blînd și sentimental al unui pian deschis, pe ale cărui coarde era întins un lanț de closet, apoi ușa se închidea din nou peste toate astea.

Pe noroiul străzii se puteau auzi copitele cailor, iar Pet Bulene își mîna trăsura în fața unei case și din ea coborau patru sau chiar cinci bărbați bine îmbrăcați — oameni importanți, bogați sau oficialități, poate bancheri sau dintre cei de la tribunal.

Apoi Pet trăgea dup colț și se așeza în trăsură să-i aștepte. Pisici mari traversau strada și dispăreau în iarba înaltă.

Și apoi, vă mai amintiți? — fluieratul locomotivei, o lumină supărătoare și un tren de marfă din King City trecea bocănind peste strada Castroville și intra în Salinas și îl auzai gîfîind în gară. Vă amintiți?

Fiecare oraș își are "madamele" lui celebre, femei etern glorificate de-a lungul anilor. Pentru bărbați "madamă" era ceva foarte atrăgător. Ea îmbină inteligența unui om de afaceri, vigoarea unui sportiv de performanță, căldura unui prieten, umorul unui tragedian, în jurul ei se înfiripă legende și, destul de curios, nu legende voluptuoase. Poveștile ținute minte și repetate despre o madamă, se referă la orice domeniu afară de pat. Amintindu-și de ea, vechii clienți o descriu ca filantroapă, ca autoritate medicală, paznic al ordinii și poetă a emoțiilor truștești, fără a fi implicată în ele.

Timp de cîțiva ani, Salinas a adăpostit două asemenea comori: Jenny, căreia i se mai spunea uneori Jenny-bășină, și Negresa, care era proprietăreasa și administratoarea de la Long Green. Jenny era o companie plăcută, deținea secrete și dădea împrumuturi pe sub mîină. La Salinas exista o întreagă literatură de istorioare despre Jenny.

Negresa era o femeie drăguță, austeră, cu păr alb ca neaua și o demnitate întunecată și îngrozitoare. Ochii căprui, triști, adînciți în cap, priveau urîta lume exterioară cu o durere filozofică. Își conducea casa ca o catedrală dedicată unui Priap trist dar în erecție. Dacă voiai să te înveselești și să mai capeți vreun pumn între coaste, te duceai la Jenny, și nu-ți părea rău după bani; iar dacă simțeai că în veșnica ta singurătate te cuprinde pînă la lacrimi toată tristețea lumii, atunci locul tău era la Long Green. Cînd ieșeau de acolo, simțeai că s-a petrecut ceva grav și important. Nu era o simplă joacă într-o căpiță de fin. Ochii negri, frumoși, ai negresei te urmăreau zile întregi.

Cînd Faye a descins din Sacramento și și-a deschis casa ei, a stîrnit un val de animozitate din partea celorlalte două femei în cauză. Ele s-au aliat ca să o scoată de acolo pe Faye, dar au descoperit că nu le făcea concurență.

Faye era tipul matern, cu pieptul mare, cu șolduri late și calde. Era un piept la care să plîngi, ea calma și mîngîia. Sexualitatea primitivă a Negresei și bachanalele de tavernă ale lui Jenny își aveau devoțatii lor și aceștia nu se duseră la Faye. Casa ei deveni refugiul tinerilor ajunși la pubertate, care își plîngeau virtutea pierdută și doreau să mai piardă ceva din ea. Faye era aceea care consola soții nefericiți. Casa ei repara neglijența nevestelor frigide. Era ca bucătăria bunicii mirosind a scorțișoară. Dacă se întîmpla vreun act sexual la Faye, aveai impresia că a fost un accident care poate fi iertat. Casa ei îi ducea pe tineri pe calea spinoasă a vieții sexuale în modul cel mai rozaliu și blînd cu putință. Faye era o femeie cumsecade, nu prea deșteaptă, foarte morală și ușor de șocat. Lumea avea încredere în ea și ea avea încredere în toți. Nimeni nu putea dori să-i facă vreun rău lui Faye după ce o cunoștea. Ea nu era o concurență pentru celelalte. Era o a treia fază.

Așa cum într-un magazin sau la o fermă angajații seamănă cu patronul, la fel și la un bordel, fetele se aseamănă cu madama, pe de o parte pentru că le angajează pe cele care au o asemenea fire, pe de altă parte, pentru că o adevărată madamă imprimă personalitatea ei întregii întreprinderi. Puteai să stai mult și bine la Faye fără să auzi rostind un cuvînt urît sau cu subînțeles. Circulația spre camere, plata, se făceau atît de simplu și firesc, încît păreau cu totul întîmplătoare. Într-un cuvînt ținea o casă al naibii de bună, lucru pe care-l știa și șeful poliției și șeriful. Faye contribuia substanțial la operele de binefacere. Fiindcă boala îi făcea silă, plătea pentru controlul medical regulat al fetelor. Mai degrabă contractai ceva neplăcut la profesoara de la școala duminicală, decît la Faye. Curînd, Faye a devenit o cetățeană solidă și invidiată a orașului Salinas, aflat în plină dezvoltare.

Kate a intrigat-o pe Faye — pentru că era tînără și drăguță, arăta ca o doamnă din lumea bună și era instruită. Faye o luă în dormitorul ei inviolabil și îi puse mult mai multe întrebări decît ar fi fost necesar dacă aceasta ar fi fost alt gen de fată. La ușa unui bordel, băteau mereu fel de fel de femei, iar Faye le caracteriza aproape pe toate într-o clipită. Le categorisea — leneșe, răzbunătoare, pline de dorințe, nesatisfăcute, lacome, ambițioase. Kate nu putea fi situată în nici una din aceste categorii.

— Sper că nu te deranjează că-ți pun atîtea întrebări, spuse ea. Mi se pare tare ciudat că

ai venit aici. Puteai să ai un soț, o trăsură și o casă proprie în oraș fără prea mare greutate.

Faye își răsuci verigheta de mai multe ori pe degetul ei mici și gros.

Kate zîmbi timid.

— E foarte greu de explicat. Sper că nu veți insista să aflați. E în joc fericirea unei persoane foarte apropiate și dragi. Vă rog să nu mă întrebați.

Faye dădu din cap solemn.

— Am cunoscut asemenea lucruri. Am avut o fată care își întreținea copilul și multă, multă vreme nimeni n-a știut nimic. Fata aceea are o casă frumoasă și un bărbat în — auleu, eram gata să-ți spun unde. Mi-aș tăia limba înainte de a spune. Ai un copil, draga mea?

Kate privi în jos pentru a încerca să ascundă strălucirea lacrimilor din ochii ei. Când reuși să-și controleze vocea, șopti:

— Îmi pare rău, dar nu pot să vorbesc despre asta.

— Bine. Bine. Avem timp.

Faye nu era prea deșteaptă, dar era departe de a fi proastă. Se duse la șerif și îi explică totul. Nu avea rost să-și asume riscuri. Știa că ceva nu era în regulă cu Kate, dar dacă asta nu aducea prejudicii casei, nu era treaba ei.

Kate ar fi putut fi vreo escroacă, dar nu era. Se apucă imediat de lucru. Iar când clienții se întorc de mai multe ori și întreabă de o fată pe nume, știi că ai dat lovitură. Pentru așa ceva nu-i de-ajuns să ai un chip drăguț. Pentru Faye era clar că fata nu era novice în meserie.

Sînt două lucruri pe care e bine să le știi când angajezi o fată nouă: mai întîi — dacă o să facă treabă și în ai doilea rînd — dacă o să se înțeleagă cu celelalte fete? Nimic nu deranjează o casă mai mult decît o fată care nu știe să se stăpîneasă.

Faye nu trebui să-și facă mult timp probleme despre cei de-al doilea punct. Kate se strădui să fie amabilă. Le ajuta pe celelalte fete să deretice prin camere. Le servea cînd erau bolnave, le asculta necazurile, le dădea soluții în probleme de dragoste și le împrumuta bani, de îndată ce reuși să adune ceva. Nici nu puteai dori o fată mai bună. Deveni cea mai bună prietenă cu toată lumea din casă.

Kate se oferea să facă toate treburile neplăcute, nu se temea de nici o corvoadă și, în plus, învioră afacerile. Curînd își alcătui grupul ei de clienți permanenți. Kate era și atentă. Își amintea de zilele onomastice și avea întotdeauna un cadou și un tort cu lumînări. Faye își dădea seama că dăduse peste o comoară.

Oamenii care nu se pricep își închipuie că-i ușor să fii madamă — n-ai altceva de făcut decît să stai într-un fotoliu mare, să bei bere și să iei jumătate din banii pe care îi cîștigă fetele, așa își închipuie ei. Dar nu-i chiar așa. Trebuie să hrănești fetele — asta înseamnă piață și un bucătar. Spălatul rufelor este o problemă ceva mai complicată decît la un hotel. Trebuie să ai grijă ca fetele să fie sănătoase și cît se poate de fericite, iar unele din ele pot fi greu de stăpînit. Trebuie să faci în așa fel ca sinuciderile să se mențină la zero absolut, ori prostituatele, în special cele care încep să îmbătrînescă, folosesc cu ușurință lama; iar așa ceva aduce casei un prost renume.

Nu e chiar atît de ușor, și dacă ești risipitoare, poți să pierzi banii. Cînd Kate se oferi să ajute la făcut piață și la alcătuirea meselor, Faye fu mulțumită, deși nu știa cînd mai găsea fata timp. Dar ce să vezi, nu numai că mîncarea se îmbunătăți, dar cheltuielile de piață scăzură cu o treime în prima lună după ce Kate preluă treaba. Și cu spălătoria — Faye nu știa ce i-o fi spus Kate omului acela, dar notele de plată scăzură brusc cu douăzeci și cinci la sută. Faye nu înțelegea cum se descurcase pînă atunci fără Kate.

După-amiezile, înainte de a începe treaba, stăteau împreună în camera lui Faye și beau ceai. Era mult mai plăcut de cînd Kate vopsise lemnăria și pusese perdele de dantelă. Fetele își dădură seama că acum existau de fapt două patroane, nu una, și erau bucuroase deoarece cu Kate era mai ușor să te înțelegi. Le arăta multe trucuri noi, dar nu era meschină. Era un prilej să se veselească și să facă haz.

După un an, Faye și Kate păreau mamă și fiică. Iar fetele spuneau:

— Să vedeți că într-o zi ea o să fie stăpîna casei.

Mîinile lui Kate erau totdeauna ocupate, mai ales cu broderia pe cele mai fine batiste. Făcea inițiale frumoase. Aproape toate fetele purtau și păstrau cu grijă batiste făcute de ea.

Treptat, se petrecu un lucru firesc. Faye, esența maternității, începu să o considere pe Kate ca pe fiica ei. Simțea acest lucru în piept, în sentimentele ce i le purta, iar moralitatea ei înnăscută învinse. Nu voia ca fiica ei să fie o tîrfă. Era o consecință perfect rațională.

Faye se gîndi mult cum să aducă vorba despre asta. Era o problemă delicată. Era caracteristic pentru Faye să nu atace orice subiect în mod direct. Nu putea să-i spună: "Vreau să te lași de meseria de tîrfă".

Ea îi spuse:

— Dacă e un secret, să nu-mi răspunzi, dar am vrut întotdeauna să te întreb. Ce ți-a spus șeriful anul trecut? Dumnezeule, a trecut un an de atunci? Cum mai trece timpul! Tot mai repede, pe măsură ce îmbătrînești. A stat aproape o oră cu tine. Doar nu... bineînțeles că nu. E om cu familie. Se duce la Jenny. Dar nu vreau să mă amestec în treburile tale.

— Nu e nici un secret în asta, spuse Kate. Ți-aș fi povestit. Mi-a zis că ar trebui să mă întorc la mine acasă. A fost foarte amabil. Cînd i-am explicat că nu pot, a fost foarte drăguț și înțelegător.

— I-ai spus motivul? Întrebă Faye geloasă.

— Bineînțeles că nu. Crezi că i-aș spune lui din moment ce nu ți-am spus ție? Nu fii ridicolă, dragă. Ești caraghioasă de parcă ai fi o fetiță.

Faye zîmbi și se cuibări mulțumită în fotoliul ei.

Chipul lui Kate era nemișcat, dar ea își amintea fiecare cuvînt din conversația aceea. De fapt îi plăcuse șeriful. Era un om deschis.

Acesta închisese ușa odăii ei, aruncase o privire în jur cu ochiul profesional al unui bun polițist — nu se vedeau fotografii, nu se vedea nimic din obiectele personale care dau identitate omului, nimic în afară de haine și pantofi.

Se așezase pe micul ei balansoar împletit, și fundul i se revărsa pe ambele părți. Își lipise degetele ca niște furnici uriașe care stăteau de vorbă. Vorbise cu un ton lipsit de nuanțe, ca și când ceea ce spunea nu l-ar fi interesat prea mult. Poate tocmai asta o impresionase.

La început ea folosise privirea aceea ușor modestă, dar după ce el rosti câteva cuvinte, renunță la ea și îl sfredeli cu privirea încercînd să-i citească gîndurile. Nu o privea drept în ochi, nici nu se ferea de privirea ei. Dar își dădea seama că și el o analiza, la fel cum ea îl analiza pe el. Simți că privirea lui alunecă peste cicatricea de pe frunte, de parc-ar fi atins-o.

— Nu vreau să întocmesc un cazier, spuse el, calm. Sînt în postul ăsta de multă vreme. Încă o legislatură și mi-ajunge. Dacă ar fi fost acum cincisprezece ani, tînră doamnă, aș fi făcut niște cercetări și bănuiesc că aș fi descoperit niște lucruri destul de urite.

Așteptă o reacție din partea ei, dar ea nu protestă. Dădu încet din cap. Spuse:

— Nu mă interesează. Vreau liniște în comitatul acesta, și asta înseamnă liniște sub toate aspectele, adică oamenii să poată dormi liniștiți noaptea. Nu l-am cunoscut pe soțul dumitale, spuse el, și ea simți că observase mișcarea nervoasă a mușchilor ei încordați. Am auzit că e un bărbat foarte simpatic. Am mai auzit că e destul de grav rănit. O privi în ochi o clipă. Nu te interesează să știi cît de rău l-ai împușcat?

— Ba da.

— O să se facă bine. L-ai zdrobit umărul, dar o să se facă bine. Chinezul ăla îl îngrijește cum trebuie. Desigur, multă vreme n-o să poată ridica nimic cu mîna stîngă. Un calibru patruzeci și patru face ravagii. Dacă nu s-ar fi întors chinezul, ar fi murit din pricina hemoragiei și dumeata ai fi stat în închisoare, lîngă biroul meu.

Kate își ținea respirația așteptînd vreo aluzie cu privire la ce avea să i se întîmple în viitor, dar nu auzi nimic.

— Îmi pare rău, zise ea încet.

Ochii șerifului se înviorară.

— De data asta e prima oară cînd dai greș. Nu-ți pare rău. Am cunoscut cîndva o persoană ca dumneata — l-am spînzurat acum doisprezece ani în fața închisorii comitatului. Acolo obișnuiam să facem asemenea lucruri.

Camera micuță, cu patul de mahon negru, cu spălătorul cu placă de marmură, cu lighean și cană și o ușiță pentru oala de noapte, cu tapetul pe care se repetau la infinit trandafirași — camera micuță era liniștită, dispăruse orice zgomot. Șeriful se uită țintă la un tablou cu trei îngerași — doar capete cu păr creț și ochi limpezi, cu aripi de mărimea aripilor de porumbel pornind de acolo de unde ar fi trebuit să fie gîtul. Se încruntă.

— Curios tablou pentru un bordel, spuse el.

— L-am găsit aici, zise Kate.

Se pare că preliminarile se terminaseră.

Șeriful se îndreptă, își descleștă degetele și apucă brațele fotoliului. Chiar și fundul i se strînse nițeluș.

— Ai părăsit doi copii. Băieți. Liniștește-te. N-am să te trimit înapoi. Cred că mai curînd aș face ceva ca să te împiedic să te întorci. Cred că te cunosc. Aș putea să te alung dincolo de granița comitatului și să-i cer celuiilalt șerif să te alunge și el și tot așa, mereu, pînă cînd ai ajunge să te arunci în Oceanul Atlantic. Dar nu vreau să fac una ca asta. Nu-mi pasă cum îți duci viața, atîta timp cît nu-mi faci neplăceri. O tîrfă e o tîrfă.

Kate întrebă cu un glas egal:

— Și ce vrei să fac?

— Așa mai merge, spuse șeriful. Uite ce vreau. Am văzut că ți-ai schimbat numele. Vreau să-ți păstrezi numele cel nou. Bănuiesc că ai inventat un loc de unde vii — ei, bine, acela să fie locul de unde ai venit. Și motivul — asta pentru cazul cînd ai putea să fii beată — să-ți ții motivul la vreo două mii de mile depărtare de King City.

Ea zîmbea și nu era deloc un zîmbet forțat. Începea să aibă încredere în omul acela și îi plăcea.

— Mă gîndeam la un lucru, spuse el. Ai cunoscut multă lume la King City?

— Nu.

— Am auzit de povestea cu andreaa, spuse el ca din întîmplare. S-ar putea să vină pe aici cineva care te cunoaște. Asta ți-e culoarea naturală a părului?

— Da.

— Vopsește-l în negru pentru cîtva timp. O mulțime de oameni seamănă între ei.

— Și cu asta? Își atinse cicatricea cu degetul.

— Asta-i doar o — cum se spune? Nu-mi vine pe limbă afurisitul ăla de cuvînt. Azi dimineață îl știam.

— Coincidență?

— Asta-i, coincidență.

Părea că terminase. Scoase tutun și hîrtie și își răsuci o țigară informă și noduroasă. Scoase un chibrit, îl frecă de cutie și îl ținu ceva mai departe, pînă cînd flacăra albastră deveni galbenă. Țigara începea să-i ardă strîmb, într-o parte.

Kate spuse:

— Nu e o amenințare? Vreau să zic, ce veți face dacă eu...

— Nu, nu este. Cred că aș putea găsi o soluție dacă am ajunge pînă acolo. Nu, nu vreau ca ceea ce ești, ceea ce faci sau ceea ce spui să-i facă vreun rău domnului Trask sau băieților. Închipuiește-ți că ai murit și că acum ești altcineva și în cazul ăsta o să ne înțelegem bine.

El se ridică și se îndreptă spre ușa, apoi se întoarse brusc.

— Am un băiat — anul acesta împlinește douăzeci de ani; un tânăr înalt, drăguț, cu nasul rupt. Toată lumea îl îndrăgește. Nu vreau să vină aici. Am să-i spun și lui Faye. Lăsați-l să se ducă la Jenny. Dacă vine, spune-i să se ducă la Jenny.

Închise ușa după el.

Kate zîmbi privind-și degetele.

4

Faye se suci în fotoliu ca să ajungă la prăjitura cafenie cu puncte. În timp ce vorbea, avea gura plină de dulciuri. Kate se întrebă neliniștită dacă ea putea ghici gândurile altora, pentru că Faye spusese:

— Nici de data asta nu-mi place. Ți-am mai spus-o și ți-o spun din nou. Îmi plăceai mai mult blondă. Nu știu ce te-a apucat să-ți schimbi părul. Ai o față albă.

Kate apucă o șuviță de păr între unghiile de la degetul mare și cel arătător și o trase ușor afară. Era foarte deșteaptă. Spuse cea mai bună minciună — adevărul.

— N-am vrut să-ți spun. M-am temut să nu fiu recunoscută și să nu fac neazuri cuiva.

Faye se ridică din fotoliu, se duse la Kate și o sărută.

— Ce copil bun! Tare ești grijulie!

Kate spusese:

— Să bem ceaiul. Mă duc să-l aduc.

Ieși din cameră și în hol, în drum spre bucătărie, își frecă locul unde fusese sărutată.

Faye se așeză din nou în fotoliul ei și alese o prăjitură în care se vedea o nucă întreagă. O băgă în gură și mușcă, dar dădu peste o bucățică de coajă de nucă. Fragmentul ascuțit și colțuros atinse un dinte cariat și-i zgîndări nervul. Durerea o străpunse ca un fulger albastru. Fruntea i se umezi. Când Kate se întoarse cu ceaiul și ceștile pe o tavă, Faye se scormonea în gură cu un deget îndoit, văicărindu-se de durere.

— Ce s-a întâmplat? strigă Kate.

— Dintele — o coajă de nucă.

— Să văd. Deschide și arată-mi.

Kate se uită în gura deschisă, se duse la masă și luă o scobitoare. Într-o fracțiune de secundă scoase coaja și o așeză în palma ei.

— Uite-o.

Nervul nu o mai înțepă și durerea se potoli.

— Asta-i toată? Credeam că-i cît casa. Draga mea, deschide sertarul al doilea, unde-i doctoria mea. Adu calmantul și o bucățică de vată. Vrei să mă ajuti să-mi pun la dinte?

Kate aduse sticla și, cu vârful scobitorii, băgă o bucățică de vată înmuiată în dinte.

— Ar trebui să-i scoți.

— Da, știu. O să-l scot.

— Mie îmi lipsesc trei dinți din partea asta.

— Nu se cunoaște. Mă simt slăbită. Adu-mi, te rog, sticla de Pinkham.

Bău o înghițitură din amestecul de plante și oftă ușurată.

— E o doctorie minunată. Femeia care a inventat-o a fost o sfîntă.

Capitolul 20

1

Era o după-amiază plăcută. Faye vedea prin fereastra ei vârful Fremont care strălucea în lumina roșietică a soarelui de apus. Dinspre strada Castroville se auzeau zurgălăii unei diligențe cu opt cai. La bucătărie, bucătarul se ocupa de cratițe. Se auzi un pipăit pe perete și apoi o bătaie ușoară în ușa.

— Intră, Ochi-albi, spuse Faye.

Ușa se deschise și pianistul cocoșat și orb se opri la intrare, așteptînd un zgomot care să-l indice unde se afla patroana.

— Ce dorești? întrebă Faye.

Se întoarse spre ea.

— Nu mă simt bine, doamnă Faye. Vreau să mă bag în pat și să nu cînt în seara asta.

— Și săptămîna trecută ai fost bolnav două seri, Ochi-albi. Nu-ți place slujba?

— Nu mă simt bine.

— E-n regulă. Dar aș vrea să ai mai multă grijă de tine.

Kate interveni cu blîndețe:

— Mai lasă pipa aia cîteva săptămîni, Ochi-albi.

— Oh, domnișoară Kate. N-am știut că sînteți aici. N-am fumat.

— Ba da, ai fumat, spuse Kate.

— Da, domnișoară Kate, o să mă las, desigur c-o să mă las. Nu mă simt bine.

Închise ușa și ele auziră cum pipăia cu mîna de-a lungul zidului, căutîndu-și drumul.

Faye zise:

— Mi-a spus că s-a lăsat.

— Nu s-a lăsat.

— Sărmanul, nu prea are pentru ce trăi, zise Faye.

Kate se așeză în fața ei.

— Ești atît de bună. Ai încredere în toată lumea. Într-o zi, dacă nu bagi de seamă sau dacă nu veghez eu în locul tău, o să-ți fure cineva acoperișul.

— Cine să mă fure pe mine? Întrebă Faye.
 Kate își puse mâinile pe umerii grăsuți ai lui Faye.
 — Nu toți oamenii sînt atît de buni ca tine.
 Ochii lui Faye străluciră de lacrimi. Luă o batistă de pe scaunul de lîngă ea, își șterse ochii și-și tamponă delicat nările.
 — Parcă ai fi chiar fiica mea, spuse ea.
 — Încep să cred că sînt. N-am cunoscut-o niciodată pe mama. A murit cînd eram mică.
 Faye trase adînc aer în piept și atacă problema.
 — Kate, nu-mi place că lucrezi aici.
 — De ce?
 Faye clătină din cap încercînd să-și găsească cuvintele.
 — Nu mi-e rușine. Conduc o casă bună. Dacă n-aș face-o eu, altcineva ar conduce-o poate mai rău. Nu fac nimănui nici o supărare. Nu mi-e rușine.
 — De ce să-ți fie? Întrebă Kate.
 — Dar nu-mi place că lucrezi. Pur și simplu — nu-mi place. Ești ca și fiica mea. Nu-mi place ca fiica mea să lucreze.
 — Nu fi proastă, draga mea. Trebuie s-o fac, aici sau în altă parte. Ți-am spus. Trebuie să fac rost de bani, zise Kate.
 — Nu, n-ai nevoie.
 — Ba da. De unde să-i capăt?
 — Ai putea să fii fiica mea. Ai putea să conduci casa. Ai putea să ai grijă de toate în locul meu și să nu te mai duci sus. Știi că nu sînt întotdeauna sănătoasă.
 — Știu că nu ești, draga mea, săraca de tine. Dar trebuie să cîștig bani.
 — Avem destui pentru noi amîndouă, Kate. Aș putea sa-ți dau eu atît cît cîștigi, și chiar mai mult, și tot i-ai merita.
 Kate clătină trist din cap.
 — Te iubesc. Și aș vrea să pot face ce vrei tu. Dar ai nevoie de mica ta rezervă iar eu... presupune că ți s-ar întîmpla ceva. Nu, trebuie să lucrez în continuare. Știi, dragă, că astă-seară am cinci clienți dintre cei obișnuiți?
 Faye avu un șoc.
 — Nu vreau ca tu să lucrezi.
 — Trebuie, mamă.
 Cuvîntul își făcu efectul. Faye izbucni în lacrimi și Kate se așeză pe brațul fotoliului ei și o mîngîie pe obraz și îi șterse ochii din care curgeau șiroaie de lacrimi. Accesul se potoli.
 Peste vale se lăsa înserarea. Fața lui Kate strălucea sub părul ei negru.
 — Acum te simți mai bine. Mă duc să mă uit pe la bucătărie și după aceea mă îmbrac.
 — Kate, nu le poți spune clienților că ești bolnavă?
 — Bineînțeles că nu, mamă.
 — Kate, azi e miercuri. Probabil că nu va mai veni nimeni după ora unu.
 — Asociația lemnarilor are banchet azi.
 — Da, dar într-o miercuri lemnarii n-or să stea aici după ora două.
 — Unde vrei să ajungi?
 — Cînd închizi, Kate, bate la ușa mea. Am o mică surpriză pentru tine.
 — Ce fel de surpriză?
 — Oh, o surpriză, e secret. Cînd treci pe la bucătărie, vrei să-i spui bucătarului să vină la mine?
 — Mi se pare că e vorba de o prăjitură surpriză.
 — Dragă mea, nu mai pune întrebări. E o surpriză.
 Kate o sărută.
 — Tare mi-ești dragă, mamă.
 Cînd închise ușa după ea, Kate rămase o clipă în hol. Își mîngîie cu degetele bărbia mică și ascuțită. Privirea îi era liniștită. Apoi își întinse brațele deasupra capului și își încordă trupul într-un căscat voluptuos. Își trecu mâinile ușor de-a lungul corpului de sub piept pînă pe coapse. Colțurile gurii se ridicară nițeluș și o porni spre bucătărie.

2

Putînii clienți obișnuiți veniră și plecară, iar doi comis-voiajori trecură pe acolo să vadă despre ce-i vorba, dar nici unul de la Asociația lemnarilor nu-și făcu apariția. Fetele stătură căscînd în salon pînă la ora două, așteptînd
 Lemnarii fuseseră reținuți de un accident nenorocit. Clarence Monteith a avut un atac de cord în toiul festivității de încheiere, înainte de masă. L-au întins pe covor și i-au pus comprese pe frunte, pînă a venit doctorul. Nimeni n-a mai avut chef de supeul cu gogoși. După ce a sosit doctorul Wilde și l-a consultat pe Clarence, lemnarii au făcut o brancardă din două bețe de steag băgate prin mînele a două paltoane. În drum spre casă Clarence a murit și ei au fost nevoiți să-l caute din nou pe doctorul Wilde. După ce au făcut planul funeraliilor și au scris anunțul pentru "Salinas Journal", nimeni nu mai avea dispoziție pentru bordel.
 În ziua următoare, cînd au aflat ce s-a întîmplat, fetele și-au amintit ce spusese Ethel la ora două fără zece.
 — Dumnezeule! Niciodată n-a fost așa o liniște. Nici măcar muzică n-avem, iar lui Kate pare-se că i-a mîncat pisica limba. Parcă am sta la un priveghi.
 Mai tîrziu, Ethel fu impresionată de cele spuse, parcă ar fi știut ce s-a întîmplat.
 — Oare ce pisică i-o fi mîncat limba lui Kate, zise Grace. Nu te simți bine? Kate — te-am întrebat dacă nu te simți bine?
 Kate tresări.

— Mă gîndeam la ceva.

— Eu nu, spuse Grace. Mi-e somn. De ce nu închidem? S-o întrebăm pe Faye dacă putem să încuiem. În seara asta nu mai vine nici măcar un chinez. Mă duc s-o întreb pe Faye.

Vocea lui Kate o întrerupse.

— Lăsați-o în pace pe Faye. Nu se simte bine. O să închidem la două.

— Ceasul nu merge bine, spuse Ethel. Ce are Faye?

Kate zise:

— Poate la asta mă gîndeam. Faye nu e bine. Sînt îngrijorată de moarte pentru ea. Nu vrea să arate atîta timp cît se mai poate stăpîni.

— Mie mi se pare că arată bine, spuse Grace.

Ethel se băgă din nou în vorbă:

— Nici mie nu-mi place cum arată. E cam congestionată. Am observat eu.

Kate vorbi blînd:

— Fetelor, să nu cumva să afle că v-am spus. N-ar vrea să vă faceți griji. E foarte bună!

— Cea mai bună casă în care m-am hîrjonit, spuse Grace.

— Ar fi mai bine să nu te audă spunînd asemenea cuvinte, zise Alice.

— Pe naiba! Le știe pe toate, făcu Grace.

— Dar nu-i place să le audă — de la noi.

Kate spuse răbdătoare:

— Vreau să vă povestesc ce s-a întîmplat. Am luat ceaiul cu ea astăzi după-masă și a leșinat. Aș vrea să consulte un doctor.

— Am observat că e congestionată, repetă Ethel. Ceasul ăsta iar o ia razna, dar uit dacă merge înainte sau în urmă.

Kate spuse:

— Fetelor, voi duceți-vă la culcare. Eu o să încui.

După plecarea lor, Kate se duse în camera ei și-și îmbrăcă rochia nouă imprimată care era drăguță și o făcea să pară o fetiță. Își perie și își împleti părul și îl lăsă să atîrne pe spate într-o singură coadă legată cu o mică fundă albă. Își frecă obrazul cu apă de colonie. O clipă ezită, apoi scoase din sertarul de sus al comodei un ceas mic de aur, agățat de un ac în formă de crin. Îl înfășură într-una din batistele ei bune și ieși din cameră.

Holul era foarte întunecos, dar de sub ușa lui Faye se vedea o dîră de lumină. Kate bătu ușor.

Faye întrebă:

— Cine-i?

— Eu sînt, Kate.

— Nu intra încă. Așteaptă afară. Îți spun cînd să vii.

Kate auzi un scîrțîit și un hîrșîit în cameră. Apoi Faye strigă:

— Gata. Intră.

Camera era împodobită. Pe la colțuri atîrnau lanterne japoneze cu lumînări în ele, agățate de bețe de bambus, iar din centru spre colțuri atîrna hîrtie roșie creponată, răsucită în inele, ca să dea impresia unui cort. Pe masă era un tort mare, alb, cu lumînări în jur și o cutie cu bomboane de ciocolată, și pe lîngă toate astea, un coș cu o sticlă de șampanie care se zărea ieșind din gheață pisată. Faye purta cea mai bună rochie de dantelă a ei și ochii îi străluceau de emoție.

— Ce mai e și asta? — se miră Kate. Închise ușa. Se pare că e o petrecere?

— Așa și este. E o petrecere pentru fiica mea iubită!

— Dar nu e ziua mea de naștere.

Faye zise:

— Poate că este într-un fel.

— Nu înțeleg ce vrei să spui. Dar ți-am adus un dar.

Puse batista păturită pe genunchii lui Faye.

— Desfă-o cu grijă, spuse ea.

Faye ridică ceasul.

— Ah, draga mea, draga mea! Ești un copil nebun! Nu, nu pot să-l primesc. Deschise capacul din față și apoi deschise cu unghia pe cel din spate. Acolo era gravat "Lui C, din toată inima de la A".

— A fost ceasul mamei, spuse Kate în șoaptă. Aș vrea să aparțină noii mele mame.

— Dragă mea copilă! Dragă mea copilă!

— Mama s-ar bucura.

— Asta este însă petrecerea mea. Am un dar pentru fiica mea iubită — dar am să i-l dau așa cum știu eu. Kate, tu desfă sticla cu vin și toarnă două pahare în timp ce eu tai torta. Vreau să fie plăcut.

Cînd totul fu gata, Faye își trase scaunul lîngă masă.

Ridică paharul.

— Pentru noua mea fiică — să trăiești mulți ani și să fii fericită.

După ce băură, Kate toasta:

— Pentru mama mea.

Faye spuse:

— O să mă faci să plîng — nu mă face să plîng. Acolo pe birou, dragă. Adu cutia aceea mică de mahon. Acolo, aia e. Pune-o aici pe masă și deschide-o.

În cutia lustruită era o hîrtie albă făcută sul și legată cu o panglică roșie.

— Ce mai e și asta? întrebă Kate.

— E darul meu. Desfă-o.

Kate dezlegă cu grijă panglica roșie și desfăcu sulul. Era un scris elegant cu litere nuanțate, și era semnat și parafat de bucătar.

— Toate bunurile mele lumești, fără excepție, le las lui Kate Albey pentru că o consider

drept fiica mea.

Era simplu, direct și ireproșabil din punct de vedere legal. Kate îl citi de trei ori, se uită la dată, studie semnătura bucătarului. Faye o urmărea cu gura căscată în așteptare. În timp ce Kate își mișca buzele citind, buzele lui Faye se mișcă și ele.

Kate înfășură hîrtia și o legă cu panglica, o puse în cutie și închise capacul. Se așeză pe scaun.

Faye întrebă în cele din urmă:

— Ești mulțumită?

Privirea lui Kate părea că străpunge și trece dincolo de ochii lui Faye, ca să pătrundă în creier, în spatele ochilor. Răspunse liniștit:

— Încerc să mă stăpînesc. N-am cunoscut pe nimeni care să fie atît de bun. Mi-e teamă că dacă spun ceva chiar în clipa asta sau dacă mă apropii de tine, mă voi sfărîma în bucățele.

Era mai dramatic decît anticipase Faye, totul era liniștit și electrizant. Faye zise:

— E un dar curios, nu?

— Curios? Nu, nu-i curios.

— Vreau să spun că un testament e un dar curios. Dar înseamnă mai mult decît atît.

Acum, că ești cu adevărat fiica mea, pot să-ți spun. Eu am — adică noi avem — șaizeci de mii de dolari, bani lichizi și acțiuni. În biroul meu sînt conturile și cheile de la safe. Am vîndut casa din Sacramento pe un preț bun. De ce ești așa tăcută, copila mea? Ai vreun necaz?

— Un testament te face să te gîndești la moarte. E un semn rău.

— Toată lumea ar trebui să facă un testament.

— Știu, mamă. Kate zîmbi trist. Mi-a trecut prin minte o idee. M-am gîndit la toate neamurile tale care ar veni furioase să distrugă un asemenea testament. Nu poți face una ea asta.

— Sărmana mea fetiță, asta te frămîntă? Nu am rude. După cîte știu, nu am familie. Și chiar dacă aș avea pe cineva — cine să știe? Crezi că tu ești singura care ai secrete? Crezi că eu folosesc numele cu care m-am născut?

Kate o privi lung și drept în ochi pe Faye.

— Kate, Kate, e o sărbătoare, strigă ea. Nu fi tristă! Nu sta așa de gheață!

Kate se ridică, trase ușor masa de o parte și se așeză pe podea. Puse obrazul pe genunchii lui Faye.

Cu degetul ei subțire urmărea un fir auriu de pe fustă în desenul lui complicat de frunză. Iar Faye o mîngîia pe Kate pe obraz, pe păr și îi atinge urechile ei stranii. Degetele lui Faye trecură timid peste marginile cicatricii.

— Cred că n-am fost niciodată atît de fericită, spuse Kate.

— Draga mea. Mă faci și pe mine fericită. Mai fericită decît am fost vreodată. Acum nu mă simt singură. Mă simt în siguranță.

Kate trăgea delicat cu unghiile de firul auriu.

Stătură multă vreme în această atmosferă caldă, înainte ca Faye să facă o mișcare.

— Kate, spuse ea, am uitat că e petrecere. Am uitat vinul. Toarnă, copilă. O să avem o mică aniversare.

Kate spuse neliniștită:

— Crezi că avem nevoie, mamă?

— E plăcut. De ce nu? Îmi place să beau din cînd în cînd: Te înveselește. Nu-ți place șampania, Kate?

— N-am băut niciodată prea mult. Îmi face rău.

— Prostii. Toarnă, draga mea.

Kate se ridică de pe podea și umplu paharele.

Faye spuse:

— Acum bea-l. Eu mă uit la tine. N-o să lași o femeie bătrînă să se îmbete singură.

— Nu ești bătrînă, mamă.

— Nu vorbi, bea. Nu-l ating pe al meu pînă nu-l golești pe al tău.

Își ținu paharul, pînă cînd Kate îl goli pe al ei, apoi îl dădu pe gît.

— Bine, așa e bine. Umple-le. Hai, draga mea — peste cap. După două-trei pahare, dispar necazurile.

Organismului lui Kate nu-i plăcea vinul. Își amintea și se temea.

Faye zise:

— Hai, copilă, pînă la fund — așa. Vezi ce bun e?

Umplu din nou.

Schimbarea care se petrecu cu Kate avu loc aproape imediat, după al doilea pahar. Frica se evaporă, dispăru cu totul. Tocmai de asta se temuse, dar acum era prea tîrziu. Vinul își făcuse loc printre toate barierele ridicate cu grijă, printre înfrîngeri și decepții, și nu-i mai păsa. Lucrurile pe care învățase să le ascundă și să le controleze, se pierduseră. Vocea îi deveni tăioasă și buzele se subțiară. Ochii depărtați se îngustară, vădind bănuială și dispreț.

— Acum bea tu, mamă, și eu privesc. Așa dragă. Pun pariu că nu poți bea două fără să te oprești.

— Nu pune pariu, Kate. Ai să pierzi. Pot să beau șase fără să mă opresc.

— Să te văd.

— Dacă o fac, mă urmezi?

— Bineînțeles.

Întrecerea începu, pe fața de masă se întinse o pată de vin iar vinul din sticlă scăzu. Faye chicoti:

— Cînd eram tînră... aș putea să-ți povestesc întîmplări pe care poate nu le vei crede.

Kate zise:

— Eu aș putea spune întîmplări pe care nimeni nu le-ar crede.

— Tu? Nu fi proastă. Ești o copilă.

Kate rise.

— Nici n-ai mai văzut așa un copil. Așa copil mai zic și eu — da — ce mai copil!

Rîse ascuțit și pătrunzător. Sunetul străbătu prin vinul care o toropea pe Faye. Ea își aținti ochii asupra lui Kate. Zise:

— Arăți atît de straniu. Cred că din cauza luminii. Parcă ești alta.

— Chiar sînt alta.

— Spune-mi "mamă", scumpo.

— Mamă scumpă.

— Kate, o să ducem o viață plăcută.

— Te cred că da. Nici nu știi cît de plăcută. Nici nu știi.

— Am vrut întotdeauna să mă duc în Europa. Am putea să ne îmbarcăm pe un vapor și să avem haine frumoase — rochii de la Paris.

— Poate că o să facem asta, dar nu acum.

— De ce nu, Kate? Am destui bani.

— O să avem și mai mulți.

Faye pledă:

— De ce să nu mergem acum? Am putea vinde casa. Cu afacerile pe care le facem aici am putea lua pe ea poate vreo zece mii de dolari.

— Nu.

— Cum adică nu? E casa mea. Pot s-o vînd.

— Ai uitat că eu sînt fiica ta?

— Nu-mi place tonul tău, Kate. Ce s-a întîmplat cu tine? Mai este vin?

— Da, mai este puțin. Uite-te la el prin sticlă. Ia, bea-l din sticlă. Ia, bea-l din sticlă. Așa, mamă — varsă-l pe gît. Să intre sub corset mamă, în burta ta cea grasă.

Faye protestă:

— Kate, nu fii grosolană. Ne simțeam atît de bine. Pentru ce vrei să strici totul?

Kate îi smulse sticla din mînă.

— Dă-mi-o.

O răsturnă, o scurse și o aruncă pe podea.

Fața ei era ascuțită și ochii îi străluceau. Buzele gurii mici erau depărtate și lăsau să i se vadă dinții mărunți și ascuțiți, cu caninii mai lungi și mai ascuțiți decît ceilalți. Rîse blînd.

— Mamă — dragă mamă — o să-ți arăt eu cum se conduce un bordel. O să-i aranjăm noi pe toți tembelii ăștia cărunți care vin aici să-și verse sperma lor scîrboasă pentru un dolar. O să le arătăm ce-i plăcerea, dragă mamă.

Faye spuse tăios:

— Kate, ești beată. Nu știi despre ce vorbești.

— Nu știi, dragă mamă? Vrei să-ți spun?

— Vreau să fii dulce. Vreau să fii așa cum erai.

— Acum e prea tîrziu. N-am vrut să beau vinul. Dar tu, tu vierme gras și nesuferit, m-ai obligat. Sînt fiica ta dragă și dulce — nu-ți mai amintești? Ei bine, eu îmi amintesc cît de mirată ai fost că am clienți permanenți. Crezi că voi renunța la ei? Crezi că îmi dau doar un amărît de dolar? Nu, îmi dau zece dolari și prețul o să crească mereu. Nu mai pot să mergă la alta. Niciuna nu-i mai satisface.

Faye izbucni în plîns ca un copil.

— Kate, nu vorbi așa. Tu nu ești așa. Nu ești așa.

— Dragă mamă, scumpa mea mamă grasă, dă jos pantalonii unuia din clienții mei. Privește ce urme de tocuri au pe fund — foarte drăguțe. Și micile tăieturi care sîngerează timp îndelungat. Ah, dragă mamă, am cea mai dulce colecție de brice, toate într-o cutie — și ascuțite, ascuțite.

Faye se luptă să se ridice din fotoliul ei. Kate o împinse îndărăt.

— Și să știi, dragă mamă, așa o să fie pe viitor toată casa. Prețul va fi douăzeci de dolari, și o să le facem și o baie nefericiților. O să le ștergem sîngele cu batiste albe de mătase — dragă mamă — sîngele lăsat de micul bici împletit.

În fotoliul ei, Faye începu să țipe răgușit. Kate se repezi imediat la ea, astupîndu-i gura cu mîna grea făcută căuș.

— Nu face zgomot. Fii cuminte. Poți să vomîți în palma fiicei tale — dar nu face zgomot. Încercă să-și retragă mîna și și-o șterse de rochia lui Faye.

Faye șopti:

— Vreau să pleci din casa asta. Vreau să pleci. Eu conduc o casă bună, fără murdării. Vreau să pleci.

— Nu pot să plec, mamă. Nu pot să te las singură, draga mea. Vocea i se înăspri. Mi-e greață de tine. Mi-e greață. Luă un pahar de vin de pe masă, se duse la birou și-l umplu pe jumătate cu soluția calmantă.

— Uite mamă, bea. O să-ți facă bine.

— Nu vreau.

— Hai, că-i bună, bea.

Îi turnă doctoria cu sila pe gît.

— Încă o înghițitură — numai una.

Faye mormăi surd un timp, apoi se relaxă în fotoliu și adormi sforăind gros.

pahar făină de muștar, adăugă apă pînă ce deveni fluidă și bău. Se ținu de marginea chiuvetei pînă cînd lichidul alunecă în jos, arzînd-o. Vomită și se sforța să vomite de cîteva ori. La sfîrșit, inima îi bătea tare și se simțea slabă — dar vinul fusese învins și mintea îi era clară.

Reconstitui în gînd toată seara, trecînd de la o scenă la alta, ca un animal care adulmecă. Se spală pe obraz, curăță chiuveta și puse muștarul la locul lui pe raft. Apoi se întoarse în camera lui Faye.

Zorii își făceau apariția, luminînd din spate vîrfurile Fremont, așa încît acesta părea că se înalță negru pe fundalul cerului. Faye continua să sforăie în fotoliul ei. Kate o privi cîteva momente, apoi îi făcu patul. Kate trase, se opinti și ridică femeia adormită, grea ca un mort. Pe pat, Kate o dezbracă, îi spală obrazul și-i puse hainele de o parte.

Curînd se luminează de ziuă. Kate se așează lîngă pat și privi chipul relaxat, gura deschisă și buzele care se mișcau.

Faye făcu o mișcare neliniștită și buzele uscate mormăiră cîteva cuvinte neclare apoi oftă și începu din nou să sforăie.

Kate se agită. Deschise sertarul de sus de la birou și examinează sticlele care alcătuiau rezerva de medicamente a casei — soluția calmantă, ceva împotriva durerilor, Lydia Pinkham, vin tonic cu fier, unsoare Hall, săruri Epsom, untură de pește, amoniac. Luă sticla cu amoniac, udă o batistă și, stînd cît mai departe, o țină deasupra gurii și nasului lui Faye.

Vaporii înecăcioși, înțepători, fură inhalați și Faye ieși din somnul ei cel negru, fornăind și zbătîndu-se.

Avea ochii mari și îngroziți.

Kate spuse:

— Totul este bine, mamă. Totul e bine. Ai avut un coșmar. Ai avut un vis urît.

— Da, un vis.

Somnul o răpuse din nou, căzu pe spate și începu să sforăie, dar șocul produs de amoniac o scosese din somnul ei adînc și acum era mai neliniștită. Kate puse sticla înapoi în sertar. Așează masa la loc, șterse vinul vărsat și duse paharele la bucătărie.

Casa începea să se lumineze, lumina zorilor pătrundea pe la marginea jaluzelelor. Bucătarul se foi în patul lui de lîngă bucătărie, căutîndu-și hainele și punîndu-și sabotii.

Kate se mișcă fără zgomot. Bău două pahare cu apă, umplu din nou paharul și-l duse înapoi în camera lui Faye și închise ușa. Ridică pleoapa dreaptă a lui Faye și ochiul o privi pieziș, dar nu era dat peste cap. Kate acționa încet și precis. Luă batista și o mirosi. O parte din amoniac se evaporase, dar mirosul mai era încă înțepător. Așează pînza ușor pe obrazul lui Faye și cînd aceasta se răsuci și se întoarse gata să se trezească, Kate luă din nou batista și o lăsă pe Faye să se scufunde din nou în întuneric. Procedă așa de trei ori la rînd. Apoi puse de o parte batista și luă un croșet de fildeș de pe placa de marmură a biroului. Trase cuvertura și, cu capătul rotunjit al croșetului o apăsă pe Faye pe sînii moi cu o presiune continuă și crescîndă pînă cînd femeia adormită scînci și se crispă. Apoi Kate exploră cu croșetul părțile sensibile ale corpului — sub braț, vintrele, urechea, clitorisul și, de fiecare dată, cînd Faye era gata să se trezească, slăbea presiunea.

De astă dată Faye era cît pe ce să se deștepte. Gemea, pufăia și se răsucea în pat. Kate o mîngîie pe frunte, o atinse ușor cu degetele pe partea inferioară a brațelor și îi vorbi blînd.

— Dragă, dragă. Ai un vis urît. Trezește-te din visul acesta urît, mamă.

Faye începu să răsufle mai regulat. Oftă adînc și se întoarse pe o parte, se așează într-o poziție mai bună, și de ușurare scoase mici mormăieli.

Kate se ridică de pe pat și simți cum o cuprinde un val de amețeală. Își reveni, apoi se duse la ușă și ascultă, se strecură afară și se îndreptă cu atenție spre camera ei. Se dezbracă repede, își puse cămașa de noapte, halatul și papucii. Își ridică și îl acoperi cu o bonetă de noapte, își șterse obrazul cu apă de colonie. Se întoarse binișor în camera lui Faye.

Faye mai dormea încă liniștită, pe o parte. Kate deschise ușa spre hol. Duse la pat paharul cu apă și îi turnă lui Faye apă rece în ureche.

Faye țipă o dată și încă o dată. Chipul speriat al lui Ethel își făcu apariția la ușa camerei ei, tocmai la timp ca s-o vadă pe Kate în halat și papuci la ușa lui Faye. Bucătarul era chiar în spatele lui Kate și întinse mîna s-o oprească:

— Nu intrați acolo, domnișoară Kate. Nu știți ce se întîmplă acolo.

— Prostii. Faye e bolnavă.

Kate se năpusti înăuntru și alergă la pat. Faye avea ochii plini de groază, plîngea și gemea.

— Ce este? Ce s-a întîmplat, draga mea?

Bucătarul era în mijlocul camerei, și trei fete somnoroase stăteau în prag.

— Spune-mi ce s-a întîmplat? strigă Kate.

— Ah, draga mea — visele, visele! Nu le mai pot suporta!

Kate se întoarse spre ușă.

— A avut un coșmar — nu-i nimic. Duceți-vă la culcare. Stau eu cu ea puțin. Alex, adu un ceainic cu ceai.

Kate era neobosită. Celelalte fete remarcară acest lucru. Îi puse lui Faye comprese reci pe cap ca să-i aline durerea, o ținu de umeri și îi dădu ceașca cu ceai. O mîngîie și o dădăci, dar privirea îngrozită nu dispărea din ochii lui Faye. La ora zece Alex aduse o cană de bere și, fără să scoată o vorbă, o puse pe birou. Kate îi duse lui Faye un pahar la buze.

— O să-ți faci bine, dragă. Dă-o pe gît.

— Nu mai vreau să beau nici o înghițitură.

— Prostii. Bea-o ca pe o doctorie. Fii fată cuminte. Acum culcă-te și dormi.

— Mi-e teamă să dorm.

— Chiar atît de urît ai visat?

— Groaznic, groaznic!

— Povestește-mi, mamă. Poate o să te simți mai bine.
Faye se dădu înapoi.
— N-o să povestesc nimănui. Cum de-am avut un asemenea vis! Nu seamănă cu visele mele.
— Sărmana mea mămică! Te iubesc. Dormi. O să-ți alung eu visele.
Treptat, Faye căzu în adormire. Kate se așeză lângă pat și o studie.

Capitolul 21

1

În problemele periculoase și delicate ale omului, graba strică mult din rezultatele bune ce ar putea fi obținute. Adesea oamenii se împotmolesc tocmai pentru că se grăbesc. Dacă cineva trebuie să îndeplinească o treabă grea și subtilă, trebuie mai întâi să-și precizeze scopul pe care vrea să-l atingă și apoi, odată ce s-a hotărât asupra scopului dorit, trebuie să-l uite cu totul și să se concentreze doar asupra mijloacelor.

În felul acesta nu-l va pîndi îngrijorarea, nici graba sau teama care să-l împingă la vreo acțiune greșită. Foarte puțin oameni învață lucrul acesta.

Kate făcea totul atît de bine, fie pentru că învățase, fie pentru că știa aceasta din naștere. Kate nu se grăbea niciodată. Dacă întîmpina stavile în cale, aștepta pînă cînd opreliștea dispărea și abia după aceea își vedea mai departe de treburile ei. Era capabilă de o relaxare totală între momentele de acțiune. De asemenea, stăpînea la perfecție o tehnică fundamentală de luptă — să-ți lași adversarul să-și uzeze forțele pînă la înfrîngere, sau să-i îndrepți forța împotriva propriilor lui slăbiciuni.

Kate nu se grăbea. Își fixa țelul într-o clipă și apoi și-l scotea din minte. Se apuca să-și elaboreze metoda. Își schița un plan și apoi îl ataca, iar dacă prezenta cea mai mică slăbiciune îl distrugea și o lua de la capăt. Toate acestea le făcea doar noaptea tîrziu, sau cînd era absolut singură, așa fel încît în felul ei de a se purta să nu se observe vreo schimbare sau că o urmărește vreun gînd. Planul ei era alcătuit din persoane, obiecte, fapte, cunoștințe și timp. Primul și ultimul element le avea la îndemînă, și se apucă să caute fapte și obiecte dar, făcînd acest lucru, puneau în mișcare o serie de resorturi și penduluri, lăsîndu-le să-și găsească singure momentul prielnic.

Mai întîi, bucătarul povesti despre testament. Bucătarul trebuie să fi fost. Kate auzi despre aceasta de la Ethel și îl luă la întrebări la bucătărie, unde el frămînta pîine, cu brațele mari, pîroase, pline de făină pînă la coate și cu mîinile albite de drojdie.

— Crezi că ai făcut bine cînd ai spus că ai fost martor? zise ea blînd. Ce crezi că o să gîndească domnișoara Faye despre asta?

El o privi încurcat.

— Dar eu n-am...

— Ce n-ai — n-ai spus sau nu te-ai gîndit că nu e bine?

— Nu cred că eu...

— Nu crezi că ai spus? Numai trei persoane știau. Crezi că eu am spus? Sau domnișoara Faye?

Văzu privirea mirată din ochii lui și își dădu seama că de pe-acum nu mai era atît de sigur că n-a spus-o el. Într-o clipă, va fi convins că el a făcut-o.

Trei dintre fete o întrebă pe Kate de testament, venind împreună la ea, ca să aibă mai mult curaj.

Kate zise:

— Nu cred că lui Faye i-ar face plăcere să mă audă discutînd. Alex ar fi trebuit să-și țină gura.

Curajul lor se risipi și ea le spuse:

— De ce n-o întrebați pe Faye?

— A, n-am face una ca asta!

— Dar îndrăzniți să vorbiți pe la spate! Acum, hai, să mergem la ea și puteți s-o întrebați.

— Nu, Kate, nu.

— Atunci va trebui să-i spun că ați întreat. Nu v-ar place mai degrabă să fiți de față? Nu credeți că s-ar simți mai bine dacă ar ști că nu o vorbiți pe la spate?

— Păi...

— Eu una aș prefera. Îmi place întotdeauna un om care vorbește deschis.

Pe nesimțite le înconjură, le înghesui și le împinse pînă cînd se treziră în camera lui Faye.

Kate începu:

— M-au întreat despre un lucru anume, știi cu ce. Alex recunoaște că l-a luat gura pe dinainte.

Faye fu ușor mirată.

— Bine, draga mea, dar nu văd să fie chiar așa un secret.

Kate spuse:

— Îmi pare bine că privești astfel lucrurile. Dar îți dai seama că eu nu puteam vorbi despre asta, înaintea ta.

— Crezi că era rău dacă spuneai, Kate?

— Nu, deloc. Sînt bucuroasă, dar mi s-a părut că n-ar fi cinstit din partea mea să vorbesc eu despre asta înaintea ta.

— Ești dulce, Kate. Nu văd nici un rău. Fetelor, eu sînt singură pe lume și am adoptat-o pe Kate ca fiica mea. Are atîta grijă de mine. Adu cutia, Kate.

Fiecare fată luă în mînă testamentul și-l analiză. Era atît de simplu că putură să-l repete

celorlalte fete cuvînt cu cuvînt. O urmărire pe Kate să vadă dacă nu cumva s-a schimbat, dacă nu cumva a devenit o tirană, dar ea era și mai drăguță cu ele.

O săptămîină mai tîrziu, Kate se îmbolnăvi, dar continuă să supravegheze casa și nimeni n-ar fi aflat de boala ei, dacă n-ar fi fost găsită în hol, înțepenită și cu durerea întipărită pe față. Le rugă pe fete să nu-i spună lui Faye, dar ele se simțiră ofensate și Faye fu aceea care o obligă să se bage în pat și îl chemă pe doctorul Wilde. Era un om simpatic și un doctor bun. Se uită la limbă, îi luă pulsul, îi puse cîteva întrebări intime și apou se bătu ușurel peste buza de jos.

— Chiar aici? Întrebă el și o apăsă cu grijă pe spate. Nu? Aici? Doare? Da, cred că ai nevoie de un diuretic pentru rinichi.

Lăsă niște pilule galbene, verzi și roșii pe care să le ia la anumite intervale. Pilulele își făcură efectul.

Avu o ușoară revenire a bolii. Îi spuse lui Faye.

— Mă duc la doctor la cabinet.

— Îl chem aici.

— Să-mi aducă pilule? Fleacuri. Mă duc eu mîine dimineață.

2

Doctorul Wilde era bun și cinstit. Obişnuia să spună despre profesiunea sa că nu era sigur decît că sulful vindecă rîia. Nu era un practician limitat. Ca mulți doctori de țară, era, pentru orașelul lui, și doctor, și preot, și psihiatru. Cunoștea majoritatea secretelor, slăbiciunilor și faptelor curajoase din Salinas. N-a învățat niciodată să privească cu ușurință moartea, întotdeauna moartea unui pacient îl făcea să simtă eșecul și ignoranța crasă. Nu era un om curajos și folosea chirurgia ca o ultimă soluție, plină de riscuri. Farmacia începuse să vină în ajutorul medicilor, dar doctorul Wilde era unul din puținii care își menținea propriul său dispensar și își prepara propriile sale rețete. Numeroși ani de muncă istovitoare și de somn pe apucate îl făcuseră puțin cam distrat și absorbit de propriile sale gânduri.

Într-o miercuri dimineață, la ora opt și jumătate, Kate străbătu Main Street, urcă treptele clădirii băncii provinciale Monterey și o luă de-a lungul unui coridor, pînă găsi ușa pe care scria: "Dr. Wilde — ore de consultație 11 — 2".

La ora nouă și jumătate, doctorul Wilde își trase trăsura în grajd și-și scoase greoi geanta sa neagră. Fusese plecat la Alisal unde asistase la dezintegrarea bătrînei, foarte bătrînei doamne German. Nu fusese în stare să-și încheie viața de-a binelea. Rămăseseră niște codițe. Chiar și acum se întreba dacă viața aspră, uscată, fibroasă dispăruse cu totul din ea... Avea nouăzeci și șapte de ani și un certificat de deces nu însemna nimic pentru ea. Chiar așa, îl corectase pe preotul care o spovedea. Era cuprins de misterul morții. I se întîmpla adesea. Ieri, Allen Day, treizeci și șapte de ani, șase picioare și un inci, puternic ca un taur, cu o avere de patru sute de acri și o familie numeroasă, și-a dat, blajin, viața din cauza unei pneumonii, după trei zile de febră. Doctorul Wilde știa că e un mister. Îl usturau ochii. Se gîndi că o să-și facă o baie și o să bea ceva înainte ca primii săi pacienți să-și facă apariția la cabinet, cu durerile lor de stomac.

Urcă treptele și băgă cheia veche în broasca ușii cabinetului. Cheia nu se învîrtea. Își lăsă geanta jos și forță. Cheia refuza să se urnească. Apucă de clanță, trase în afară și zgîlții cheia. Ușa se deschise dinăuntru, în fața lui stătea Kate.

— Oh, bună dimineața. S-a înțepenit broasca. Cum ai intrat?

— Nu era încuiat. Era devreme și am intrat să aștept.

— Nu era încuiat?

Răscuci cheia în sens invers și văzu că, așa cum era de așteptat, clanța se mișcă ușor.

— Cred că îmbătrînesc. Încep să uit. Oftă. Oricum, nu știu la ce mai încui. Se poate intra cu o bucată de sîrmă. Și, la urma urmei, cine să intre?

Păru că o vede pentru prima oară.

— N-am consultații pînă la unsprezece.

Kate zise:

— Aveam nevoie de niște pilule din alea și nu puteam veni mai tîrziu.

— Pilule? A, da. Ești fata de la casa lui Faye.

— Da.

— Te simți mai bine?

— Da, pilulele m-au ajutat.

— În orice caz, nu pot face rău. Am lăsat deschisă și ușa de la dispensar?

— Ce-i aia dispensar?

— Acolo, ușa aia.

— Cred că da.

— Îmbătrînesc. Ce mai face Faye?

— Sînt îngrijorată în privința ei. Acum cîtva timp a fost cu adevărat bolnavă. Avea spasme și vorbea aiurea.

— A mai avut ceva cu stomacul și mai înainte, spuse doctorul Wilde. Nu poți să trăiești așa, să mănînci la orice oră și să fii sănătos. Eu nu pot. Le numim, pur și simplu, tulburări stomacale. Vin de la prea multă mîncare și nopți nedormite. Acum — pilulele, îți amintești ce culori aveau?

— Erau de trei feluri, galbene, roșii și verzi.

— Da, da. Îmi amintesc.

În timp ce el turna pilule într-o cutie rotundă de carton ea rămase la ușă.

— Ce multe medicamente!

Doctorul Wilde spuse:

— Da. Și cu cât îmbătrînesc, cu atât folosesc mai puține. Unele le-am luat când am început practica. Nu le-am folosit niciodată. Este un stoc de începător. Voiam să fac experiențe — alchimie.

— Ce-i aia?

— Nimic. Uite. Spune-i lui Faye să doarmă mai mult și să mănînce niște legume. N-am închis ochii toată noaptea. Și acum lasă-mă singur, te rog.

Se întoarse în sala de pansamente.

Kate se uită după el și apoi își lăasă privirea să alunece peste șirurile de sticlute și cutiute. Închise ușa dispensarului și cercetă biroul. Una din cărți ieșea puțin în afară. O împinse îndărăt pînă o alinie cu surorile ei. Își luă geanta mare de pe canapeaua de piele și plecă.

În camera ei, Kate scoase din geantă cinci sticlute și o bucățică de hîrtie scrisă. Puse totul într-un ciorap, împinse ghemotocul într-un galoș și îl așeză, împreună cu perechea lui, în fundul dulapului.

3

În lunile ce au urmat, în casa lui Faye s-a petrecut schimbarea treptată. Fetele erau murdare și nervoase. Dacă li s-ar fi spus să se spele și să-și curețe camerele, observația le-ar fi provocat ciudă și toată casa ar fi fost cuprinsă de furie. Dar nu s-a întîmplat așa.

Într-o seară, în timpul mesei, Kate spuse că a aruncat întîmplător o privire prin camera lui Ethel și era atît de curat și plăcut încît n-a putut să nu-i cumpere un dar. Când Ethe! desfăcu pachetul, chiar acolo la masă, găsi o sticlă de "German Hoyt", suficient ca să se parfumeze bine timp îndelungat. Ethel era încîntată și spera că lucrurile murdare de sub pat nu fuseseră văzute de Kate. După masă, nu numai că-și scoase lucrurile afară, dar frecă podelele și șterse pînzele de păianjen de prin colțuri.

Apoi, într-o după-masă, Grace era atît de drăguț aranjată încît Kate nu se putu împiedica să nu-i dea broșa ei din piatră de Rin, în formă de fluture. Iar Grace trebui să dea o fugă sus să-și pună o bluză curată ca să o scoată în evidență.

La bucătărie, Alex, care dacă ar fi crezut ce se spunea de obicei despre el s-ar fi considerat el însuși un criminal, a constatat că avea o mîină minunată la biscuiți. Descoperi că gătitul nu e un lucru care se învață. Trebuie să-l simți.

Ochi-albi află că nimeni nu-l urăște. Pe nesimțite începu să cînte altfel la pian.

Îi spuse lui Kate:

— E curios ce-ți amintești cînd te gîndești la ce a fost.

— Ce anume? întrebă ea.

— Uite, așa ceva.

Și îi cîntă la pian.

— Frumos. Ce este?

— Nu știu. Cred că Chopin. Dacă aș putea vedea notele!

Îi povesti cum și-a pierdut vederea, asta n-o mai spusese nimănui. Era o poveste urîță. În sîmbătă aceea, scoase lanțul de pe corzile pianului și cînta ceva de care-și amintise și pe care-l exersase în dimineața aceea, ceva ce se numea "Clar de lună", o bucată de Beethoven, după cîte presupunea Ochi-albi.

Ethel spuse că suna într-adevăr ca un clar de lună și-l întrebă dacă știe cuvintele.

— Nu are cuvinte, spuse Ochi-albi.

Oscar Trip, venit pentru sîmbătă seară din Gonzales, spuse:

— Ar fi trebuit să aibă. E frumos.

Într-o seară primîră daruri, fiecare în parte, deoarece casa lui Faye era cea mai bună, cea mai curată și mai simpatcă din tot comitatul — și cine o făcea să fie așa? Fetele, bineînțeles — cine altcineva? Și au mai gustat vreodată o friptură așa de bine condimentată?

Alex se retrase în bucătărie și, timid, își șterse ochii cu dosul palmei. Se jură că poate să facă o prăjitură cu prune de să le lase gura apă.

Georgia se scula în fiecare dimineață la zece și lua lecții de pian cu Ochi-albi și avea unghiile curate.

Întorcîndu-se într-o duminică dimineață de la slujba de unsprezece, Grace îi zise lui Trixie:

— Cînd te gîndești că era cît p-aci să mă mărit și să mă las de meserie. Îți dai seama?

— E plăcut, fără îndoială, zise Trixie. Cînd fetele de la Jenny au venit să mănînce tortă de ziua lui Faye, nu le venea să-și creadă ochilor. Nu mai vorbeau de altceva decît cum e la Faye. Jenny era supărată.

— Ai văzut răbojul pe tablă azi dimineață?

— Bineînțeles — optzeci și șapte într-o săptămînă. Să le vedem pe Jenny și pe Negresă dacă pot să ne ajungă cînd nu sînt sărbători!

— Pe naiba, nu sînt sărbători. Ai uitat că-i postul mare? Nu vine un om la Jenny.

După boala ei și visele acelea urîte, Faye era tăcută și deprimată. Kate știa că era urmărită, dar n-avea încotro. Se asigură că sulul de hîrtie mai era în cutie și că toate fetele l-au văzut sau au auzit de el.

Într-o după-amiază, Faye ridică ochii de la pasiența ei cînd Kate bătu la ușă și intră în cameră.

— Cum te simți, mamă?

— Bine, destul de bine.

Privirea ei dezvăluia ceva. Faye nu era prea deșteaptă.

— Kate, aș vrea să plec în Europa.

— Minunat! O meriți pe deplin și îți poți permite.

— Nu vreau să mă duc singură. Vreau să mergi cu mine.

Kate o privi mirată.

— Eu? Vrei să mă iei pe mine?

— Sigur, de ce nu?

— Ah, draga mea, ce dulce ești! Când putem pleca?

— Vrei?

— Întotdeauna am visat așa ceva. Când putem pleca? Să mergem cât mai repede.

Faye încetă s-o privească bănuitor și chipul i se destinse.

— Poate la vară, zise. Putem să ne facem planul pentru la vară, Kate!

— Bine, mamă.

— Tu — tu nu mai primești clienți, nu-i așa?

— N-am nevoie. Tu ai atîta grijă de mine.

Faye adună încet cărțile, le aranjă și le aruncă în sertarul mesei.

Kate își trase un scaun mai aproape:

— Vreau să-ți cer un sfat.

— Despre ce-i vorba?

— Știi că încerc să te ajut.

— Tu faci totul, draga mea.

— Știi că cea mai mare cheltuială e cu mîncarea, și iarna se cheltuiește și mai mult.

— Așa-i.

— Acum se pot cumpăra foarte ieftin fructe și tot felul de legume. Știi cît plătim iarna piersicile și fasolea în cutii.

— Nu cumva vrei să începem să facem conserve?

— Și de ce nu?

— Ce-o să spună Alex de una ca asta?

— Mamă, poți să mă crezi sau nu, sau poți să-l întrebi pe el. A fost ideea lui Alex.

— Nu mai spune!

— Da, el. Zău!

— Să mă ia dracu dacă... Oh, iartă-mă, dragă, m-a luat gura pe dinainte.

Bucătăria se transformă într-o fabrică de conserve și toate fetele dădură o mîină de ajutor. Alex era convins că ideea era a lui. La sfîrșitul sezonului, căpătă un ceas de argint cu numele lui gravat pe spate.

De obicei, atît Faye cît și Kate mîncau la masa lungă din sufragerie, dar duminica seara, cînd Alex era liber și fetele își luau sandviciuri, Kate servea masa pentru amîndouă în camera lui Faye. Era un moment plăcut și monden. Întotdeauna era și cîte o mică delicatesă, ceva deosebit și foarte bun — "foie gras", o salată cu maioneză, pateuri cumpărate la Lang, dincolo de Main Street. În locul mușamalei și al șervețelilor de hîrtie din sufragerie, masa lui Faye era acoperită cu o față de masă albă de Damasc, iar șervețelele erau din pînză. Avea și un aer de sărbătoare, cu lumînări și — ceva foarte rar la Salinas — un vas cu flori. Kate știa să facă aranjamente florale drăguțe, folosind doar florile sălbatice pe care le culegea de pe cîmp.

— Ce fată deșteaptă e, spunea Faye. Știe să facă orice și să scoată ceva din nimic. Plecăm în Europa. Kate vorbește franțuzește, știați? Vorbește. Cînd o vedeți singură, cereți-i să vă zică ceva în franțuzește. Mă învață și pe mine. Știți cum se spune pîine pe franțuzește?

Faye se simțea minunat. Kate o stimula să-și facă mereu planuri.

4

În ziua de sîmbătă, 14 octombrie, trecură peste Salinas primele rațe sălbatice. Faye le văzu de la fereastră, era un stol mare, îndreptîndu-se spre sud.

Cînd Kate intră înainte de masă, ca de obicei, Faye îi spuse:

— Cred că iarna se apropie. Va trebui să-l punem pe Alex să aprindă focul.

— Ești gata să-ți iei tonicul, mamă dragă?

— Da. Mă faci să mă lenevesc tot servindu-mă așa.

— Îmi place să te servesc, zise Kate.

Luă sticla de "Lydia Pinkham", poțiuinea de legume, din dulăpior, și o ținu în lumină.

— N-a mai rămas mult. Trebuie să mai luăm.

— Cred că mai sînt trei sticle din cele douăsprezece în dulapul meu.

Kate luă paharul.

— E o muscă în pahar. Mă duc să-l spăl.

În bucătărie ea clăti paharul. Scoase pipeta din buzunar. Capătul ei era astupat cu o bucățică de cartof, așa cum astupi un bidon de petrol. Picură cu grijă cîteva picături de lichid incolor în pahar, tinctură de "nux vomica".

Întoarsă în camera lui Faye, turnă în pahar trei linguri din loțiuinea de legume și amestecă.

Faye își bău tonicul și își linse buzele.

— E amar, zise ea.

— Zău? Să gust și eu.

Kate luă o lingură din sticlă și se schimonosi.

— Așa-i. Cred că a stat prea mult. O s-o arunc. Ce amar e. Să-ți aduc un pahar cu apă.

La masă, Faye se făcu roșie la față. Se opri din mîncat și părea că ascultă.

— Ce s-a întîmplat, mamă, ce s-a întîmplat? Întrebă Kate.

Kate părea că încearcă să-și adune gîndurile.

— Nu știu. Cred că palpațiile mele. Deodată mi s-a făcut frică, și inima a început să-mi bată.

— Nu vrei să te duc în camera ta?

— Nu, dragă, acum mă simt bine.

Grace puse jos furculița.

— Te-ai congestionat tare, Faye.

Kate spuse:

— Nu-mi place asta. Aș vrea să-l consulti pe doctorul Wilde.

— Nu, mi-a trecut.

— M-ai speriat. Ai mai avut așa ceva înainte? Întrebă Kate.

— Uneori îmi pierd suflul. Cred că sînt prea grasă.

În acea seară de sîmbătă. Faye se simți rău și, pe la zece, Kate o convinse să se culce.

Kate se uită de cîteva ori în cameră pînă cînd fu convinsă că Faye a adormit.

În ziua următoare, Faye se simți bine.

— Cred că n-am decît o simplă gîfială, zise ea.

— O să-i dau dragei mele mîncare de regim. Am făcut pentru tine niște supă de pui și o salată de fasole — așa cum îți place ție, doar cu oțet și untdelemn, și un ceai.

— Zău, Kate, mă simt foarte bine.

— Nici uneia n-o să ne facă rău să mîncăm ceva mai ușor. M-ai speriat aseară. Am avut o mătoușă care a murit de inimă. Asta mi-a lăsat amintiri neplăcute.

— N-am avut niciodată nimic la inimă. Gîfii nițeluș cînd urc scările și atîta tot.

La bucătărie, Kate așeză mîncare în două tăvi. Măsură sosul franțuzesc într-o cană și îl turnă peste salata de fasole. Pe tava lui Faye puse ceașca ei preferată și lăasă supa pe sobă să se încălzească. În cele din urmă, scoase din buzunar pipeta, picură două picături de ulei de croton peste fasole și amestecă. Se duse în camera ei și înghiți conținutul unei sticlute de "Cascara sagrada" și se grăbi din nou spre bucătărie. Turnă supa fierbinte în cești, umplu ceainicul cu apă fiartă și duse tăvile în camera lui Faye.

— Mi se părea că nu mi-e foame. Dar supa asta miroase bine, spuse Faye.

— Am făcut un sos de salată special pentru tine. E o rețetă veche, cu rozmarin și cimbru. Vezi dacă-ți place, spuse Kate.

— E delicios. Există ceva să nu știi tu să faci, draga mea?

Cea dintîi i se făcu rău lui Kate. Fruntea i se acoperi de transpirație și se chirci, țipînd de durere. Ochii îi erau sticloși, iar din gură îi curgea salivă. Faye se repezi la ușa dinspre hol, strigînd după ajutor. Fetele și cîțiva clienți de duminică se îngărmădiră în odaie. Kate se zvîrcolea pe podea. Doi dintre clienți o așezară pe patul lui Faye și încercară s-o întindă, dar ea urlă și se chirci din nou. Transpira abundant și îmbrăcămintea era udă.

Faye tocmai îi ștergea fruntea cu un prosop, cînd o apucară și pe ea durerile.

Trecu o oră pînă ce-l găsiră pe doctorul Wilde, jucînd cărți cu un prieten. Fu tras cu sila spre linia ferată de două tîrfe isterice. Faye și Kate erau slăbite de atîta vomă, iar diareea și spasmele continuau.

Doctorul Wilde întrebă:

— Ce-ați mîncat?

Apoi văzu tăvile.

— Fasolea asta a fost conservată în casă? Întrebă el.

— Da, răspunse Grace. Chiar aici le-am făcut.

— Ați mîncat vreuna din voi?

— Nu. Știți...

— Duceți-vă și spargeți toate borcanele. La naiba cu soiul ăsta de fasole.

Și își despachetă pompa stomacală.

Marțea următoare stătea de vorbă cu cele două femei slăbite și palide. Patul lui Kate fusese mutat în camera lui Faye.

— Acum pot să vă spun, făcut el. N-am crezut că o să scăpați. Aveți noroc. Și dați naibii fasolea conservată în casă. Cumpărați în cutii.

— Dar ce-a fost? Întrebă Kate.

— Botulism. Nu știm prea multe despre asta, dar foarte puțini scapă. Cred că tu ai scăpat fiindcă ești tînără, iar ea fiindcă e rezistentă.

O întrebă pe Faye:

— Mai ai scaune cu sînge?

— Da, puțin.

— Uite niște pilule cu morfină. O să te ajute. Probabil că s-a rupt vreun vas. Dar se spune că nu poți omori o tîrfă. Și acum Odihniți-vă amîndouă.

Asta se întîmpla la 17 octombrie.

Faye nu se mai făcu bine de-adevăratelea. Se îndrepta puțin și apoi iar îi era rău. La 3 decembrie avu o zi proastă și trebui să treacă și mai mult timp să capete puțină putere. La 12 februarie hemoragia deveni puternică și oboseala părea că-i slăbise inima. Doctorul Wilde o ascultă mult timp cu stetoscopul.

Kate avea ochii ieșiți din orbite și trupul ei subțire era numai oase. Fetele încercară să o înlocuiască lîngă Faye, dar Kate nu voia s-o părăsească.

Grace spuse:

— Dumnezeu știe cît a dormit ultima oară. Dacă moare Faye, asta o s-o ucidă pe biata fată.

— E gata să-și piardă mințile, completă Ethel.

Doctorul Wilde o luă pe Kate în salonul întunecat și-și puse geanta neagră pe un scaun.

— Ție trebuie să-ți spun. Mi-e teamă că inima ei nu va suporta un asemenea efort. Are intestinele ciuruite. Afurisitul ăsta de botulism. E mai rău ca un șarpe cu clopoței.

Își întoarce privirea de la chipul răvășit al lui Kate.

— M-am gîndit că e mai bine să-ți spun ca să te pregătesc, zise el stînjenit și îi puse mîna pe umărul osos. Nu sînt mulți în stare de un asemenea devotament. Dă-i puțin lapte cald dacă poate să înghită.

Kate duse un lighean cu apă caldă pe masa de lângă pat. Când Trixie se uită înăuntru, Kate o spăla pe Faye folosind batistele ei fine. Apoi îi perie părul blond spălăcit și i-l împleti.

Pielea lui Faye se întinse lipindu-se de maxilare și craniu, iar ochii îi erau măriți și absenți.

Încercă să vorbească și Kate zise:

— Sst! Nu te obose. Nu te obose.

Se duse la bucătărie după un pahar cu lapte cald și-l puse pe măsuta de lângă pat. Scoase două sticlute din buzunar și trase din fiecare în pipetă.

— Deschide gura, mamă. E o doctorie nouă. Curaj, draga mea. Are gust rău.

Picură lichidul pe fundul limbii lui Faye și îi ținu capul ca să poată bea puțin lapte, să-i piară gustul rău.

— Acum odihnește-te, eu mă întorc repede.

Kate se strecură în liniște din cameră. În bucătărie era întuneric. Deschise ușa, ieși afară și se duse în spatele casei, printre bălării. Pământul era umed de ploile de primăvară. În fundul curții făcu o gaură mică cu un băț ascuțit. Aruncă o serie de sticlute mici, subțiri, și o pipetă. Sparse sticla bucățele cu bățul și acoperi totul cu pământ. Când Kate se întoarse în casă, începu să plouă.

În primul moment trebuia să-o lege pe Kate, ca să-o împiedice să-și facă vreun rău. Apoi, de la violență, dădu într-o toropeală tristă. Trecu mult timp până se înzdrăveni. Și uită complet de testament. Trixie fu aceea care îi reaminti în cele din urmă.

Capitolul 22

1

La fermă, Adam Trask se închisese în sine. Casa neterminată a Sanchezilor era deschisă în bătaia vântului și a ploii, iar podelele noi se îndoiu și se deformau de umezeală. Grădina de zarzavat era plină de buruieni.

Adam părea scufundat în ceva vâscos care îi încetinea mișcările și gândirea. Vedeau lumea ca printr-o perdea cenușie. Din când în când, încerca să iasă la suprafață, dar când dădea de lumină, aceasta îi făcea numai rău, și atunci se întorcea din nou în adâncuri. Era conștient de existența gemenilor pentru că le auzea țipetele și râsul, dar îi stârneau doar un ușor dezgust. Pentru Adam, ei constituiau simbolul pierderii sale. Vecinii au venit până în mica lui vale și fiecare din ei ar fi putut să-i înțeleagă furia și durerea — și astfel să-i fie de folos. Dar n-au putut să-l scoată la capăt cu norul care plutea în jurul lui. Adam nu li se împotriva. Pur și simplu nu-i băga în seamă și, în scurt timp, vecinii încetară să mai urce drumul de sub stejari.

Un timp, Lee a încercat să-l readucă pe Adam la realitate, dar Lee era un om ocupat. Gătea și spăla, îi îmbăia pe gemeni și îi hrănea. Și fiindcă muncea din greu și fără răgaz, începu să-i îndrăgească pe cei doi băieți. Le vorbea în limba cantoneză și primele cuvinte pe care le-au recunoscut și au încercat să le repete au fost chinezești.

Samuel se întoarse de două ori la Adam să-l smulgă din șocul lui. Până când interveni Liza.

— Vreau să nu mai dai pe-acolo, zise ea. Te întorci alt om. Samuel, n-ai să-l schimbi. El te schimbă pe tine. Văd privirea lui pe chipul tău.

— Te-ai gândit la cei doi copii, Liza? Întrebă el.

— M-am gândit la propria ta familie, făcu ea pe un ton sec. Parcă sîntem în doliu zile în șir, după ce te întorci de acolo.

— Bine, mamă, zise el, dar lucrul acesta îl întrista, pentru că Samuel nu putea să nu se amestece când vedea supărare la altul. Nu era ușor pentru el să-l părăsească pe Adam în nenorocirea lui.

Adam îi plăti pentru muncă, îi plăti chiar și pentru elementele de mori de vînt, pe care nu le mai voia. Samuel vîndu utilajul și îi trimise banii lui Adam. Nu primi nici un răspuns.

Își dădu seama că era supărat pe Adam Trask. Lui Samuel i se părea că Adam se complăcea în durerea sa. Dar n-avea vreme să se frămînte pentru asta — Joe plecase la colegiu, școala aia pe care Leland Stanford o construise pe ferma lui, lângă Palo Alto. Tom îl îngrijora pe tatăl său pentru că se scufunda tot mai adînc în cărți. Își făcea treaba destul de bine, dar Samuel simțea că Tom nu era în apele lui. Will și George prosperau în afaceri, iar Joe scria acasă scrisori în versuri în care ataca toate adevărurile stabilite, dar numai în măsura în care era nimerit să-o facă.

Samuel îi scrisese lui Joe:

"Aș fi fost dezamăgit dacă n-ai fi devenit ateu, și am citit cu plăcere că, la vîrsta și cu inteligența ta, ai acceptat agnosticismul așa cum ai lua o prăjitură pe stomacul plin. Dar te-aș ruga din toată inima mea înțelegătoare să nu încerci să-o convertești pe mama. Ultima ta scrisoare n-a avut alt rezultat decît să-o facă să creadă că ești bolnav. Mama ta nu crede că există multe boli care să nu poată fi lecuite cu o supă bună, tare. Atacul tău curajos asupra structurii civilizației noastre l-a pus pe seama unei deranjări de stomac. Asta o îngrijorează. Credința ei este ca un munte, iar tu, fiul ei, n-ai încă nici măcar o lopată."

Liza îmbătrînea. Samuel citea asta pe chipul ei, dar el nu putea să se simtă bătrîn, cu sau fără barba albă. Liza însă trăia în trecut, și îmbătrînirea ei o dovedea.

Era o vreme cînd socotea planurile și profetiile lui ca țipetele prostești ale unui copil. În schimb acum i se păreau chiar necuviincioase pentru un om matur. Erau doar ei trei la fermă, Liza, Tom și Samuel. Una se căsătorise cu un străin și plecase. Dessie avea magazinul ei de croitorie la Salinas. Olive se căsătorise cu tînărul ei, iar Mollie era căsătorită și locuia, credeți-

mă sau nu, într-un apartament la San Francisco. Se parfuma și avea în dormitor, în fața căminului, o blană albă de urs, iar la cafeaua de după-masă Mollie fuma țigări cu capătul auriu — "Violet Milo".

Într-o zi, ridicînd un balot de fîn, Samuel fu apucat de dureri de șale și durerea din suflet era mai rea decît cea din spate pentru că nu putea să-și închipuie o viață în care Samuel Hamilton să nu aibă privilegiul să ridice un balot de fîn. Se simți insultat de propriul său spate, la fel ca și cînd unul din copiii săi ar fi fost necinstit.

La King City îl consultă doctorul Tilson. Cu trecerea anilor de muncă grea, doctorul devenise mai irascibil.

— Te-ai opintit din șale.

— Chiar așa am făcut.

— Și-ai bătut tot drumul ăsta ca să-ți spun că te-ai opintit și să-ți iau doi dolari?

— Uite cei doi dolari.

— Și vrei să știi ce să faci?

— Bineînțeles.

— Nu mai forța șalele. Ia-ți banii înapoi. Doar nu ești prost, Samuel, numai dacă n-ai dat cumva în mîntea copiilor.

— Dar mă doare.

— Sigur că te doare. Cum ai fi știut că te-ai forțat, dacă nu te durea?

Samuel rîse:

— Bun tratament pentru mine. Face mai mult decît doi dolari. Ține-ți banii.

Doctorul îl privi atent.

— Cred că ai dreptate, Samuel. O să păstrez banii.

Samuel se duse să-l viziteze pe Will în prăvălia lui nouă și frumoasă. Abia își recunoscuseră fiul, căci Will se îngrășase, se vedea că-i merge bine și purta o haină cu vestă și un inel de aur pe degetul mic.

— Am pregătit un pachet pentru mama, zise Will. Niște conserve din Franța. Ciuperci, pastă de ficat și niște sardele atît de mici că de-abia le zărești.

— O să i le trimită lui Joe, spuse Samuel.

— Nu poți s-o convingi să le mănînce?

— Nu. Dar o să se bucure să i le trimită lui Joe, răspunse tatăl.

Lee intră în prăvălie și ochii i se luminară.

— Ce mai faceți domnu?, spuse el.

— Bine, Lee. Ce fac băieții?

— Băieții bine.

Samuel zise:

— Mă duc alături să beau o bere, Lee. Aș fi bucuros să vii cu mine.

Lee și Samuel se așezară la o măsuță rotundă în bar și Samuel mîzgălea cifre pe lemnul uscat cu spuma de la paharul lui de bere.

— Am vrut să vin să vă văd, pe tine și pe Adam, dar m-am gîndit că nu pot să fac mare lucru.

— Oricum, nu puteți face nici un rău. Credeam că o să treacă peste asta. Dar tot mai umblă ca o stafie.

— A trecut mai mult de un an, nu-i așa? Întrebă Samuel.

— Și trei luni.

— Ce crezi că aș putea face?

— Nu știu. Poate un șoc care să-l trezească. Nimic altceva n-a reușit.

— Nu sînt bun la șocuri. Probabil că în cele din urmă aș suferi eu însumi un șoc. Apropo, ce nume le-a dat gemenilor?

— N-au nici un nume.

— Glumești, Lee.

— Nu fac glume.

— Dar cum le spune?

— Le spune "ei".

— Vreau să zic — cînd le vorbește.

— Cînd le vorbește, le spune "tu", fie că e unul, fie că sînt amîndoi.

— Asta-i curată prostie, spuse Samuel furios. Omul ăsta e nebun?

— Am vrut să vin să vă spun. E un om mort, dacă nu puteți să-l treziți.

Samuel zise:

— O să vin. O să aduc un bici. Auzi, să n-aibă nume! Ai dreptate, Lee, o să vin.

— Cînd?

— Mîine.

— O să tai o găină. O să vă placă gemenii, domnule Hamilton. Sînt băieți drăguți. N-o să-i spun domnului Trask că veniți.

Samuel îi dezvălui soției sale cu timiditate că ar vrea să-i facă o vizită lui Trask. Crezu că ea o să ridice un val de împotriviri și că, așa cum de puține ori se întîmplase în viață, va trebui să treacă peste voința ei, indiferent de tăria obiecției. Simțea un rău la lingurică numai la gîndul că nu-și va asculta nevasta. Îi explică scopul vizitei aproape ca și cînd s-ar fi spovedit. În timp ce-i vorbea, Liza își puse mîinile în șolduri și el simți că i se taie picioarele. După ce încheie, continuă să-l privească cu răceală, așa i se păru lui. În cele din urmă ea zise:

— Samuel, crezi că-l poți mișca pe omul ăsta de piatră?

— Nu știu, mamă, nu știu.

Nu se așteptase la așa ceva.

— Crezi că e atât de important ca acei copii să fie botezați chiar acum?

— Mie așa mi se pare, spuse el încurcat.

— Samuel, te-ai gândit pentru ce vrei să te duci? Nu cumva e nevoia ta fără leac care te face să-ți bagi nasul în treburile altora? Nu poți să-ți vezi de treburile tale?

— Liza, îmi cunosc destul de bine lipsurile. Cred însă că de data aceasta e ceva mai mult decât atât.

— Ar fi mai bine să fie mai mult decât atât, zise ea. Omul ăsta n-a vrut ca băieții lui să trăiască. I-a lăsat în voia soartei.

— Așa mi se pare și mie, Liza.

— Și dacă îți spune să-ți vezi de treaba ta, ce faci?

— Nu știu.

Ea închise gura și scrîșni din dinți.

— Dacă nu botezi băieții, nu mai ai ce căuta în casa asta. Să nu îndrăznești să te întorci văicărindu-te că n-a vrut sau că nu te-a ascultat. Dacă se întâmplă așa ceva, să știi că mă duc chiar eu.

— O să-i ard un pumn să mă țină minte, zise Samuel.

— Nu, asta n-o să faci. Nu ești în stare de brutalități, Samuel. Te cunosc eu. O să-i spui câteva cuvinte frumoase și o să te întorci cu coada între picioare, și o să încerci să mă faci să uit că te-ai dus.

— O să-i pocesc mutra, strigă Samuel.

Trînti ușa cînd intră în dormitor, și Liza zîmbi în urma lui.

Se întoarse curînd, îmbrăcat în costumul lui negru, cu cămașa strălucitoare și guler tare. Se aplecă spre ea în timp ce îi lega cravata neagră. Barba albă fusese periată și strălucea.

— Ar fi bine să dai cu puțină cremă pe pantofi, cu peria, zise ea.

În timp ce-și lustruia pantofii vechi, privi în susspre ea.

— Pot să iau cu mine Biblia? întrebă el. În Biblie găsești cele mai bune nume.

— Nu prea îmi place să fie scoasă din casă, spuse ea îngrijorată. Și dacă vii tîrziu acasă, ce o să citesc eu? Și numele copiilor sînt în ea.

Îl văzu că se întristează. Se duse în dormitor și se întoarse cu o Biblie mică, veche și jerpelită, cu coperta lipită cu hîrtie cafenie și cu pap.

— Ia-o pe asta, spuse ea.

— Dar asta-i a maică-ti.

— Nu s-ar supăra. Și toate numele de aici au cîte două date, afară de unul.

— S-o învelesc, să nu se strice, zise Samuel.

Liza vorbi tăios.

— De ce s-ar supăra mama tot de aia mă supăr și eu, și o să-ți spun ce mă supără pe mine. Nu te mulțumești niciodată să lași Evanghelia așa cum e ea. Mereu îi găsești cîte un cusur și începi să pui întrebări. O întorci pe toate fețele, ca porcul care rîmă în pămînt, și asta mă înfurie.

— Încerc doar să înțeleg, mamă.

— Ce-i de înțeles? Citește și atât. E scris acolo negru pe alb. Cine îți cere să înțelegi? Dacă Dumnezeu ar fi vrut să înțelegi, te-ar fi făcut să înțelegi sau ar fi scris altfel.

— Dar, mamă...

— Samuel, ești cel mai cusurgiu om pe care l-am văzut vreodată în lume.

— Bine, mamă.

— Nu mă mai aproba tot timpul. Miroase a nesinceritate. Spune pe față ce gîndești. Urmări silueta neagră din trăsura, în timp ce se depărta. Spuse cu glas tare:

— E un soț bun, dar cusurgiu.

Iar Samuel se gîndea cu mirare: "Tocmai cînd credeam că o cunosc, face un lucru ca ăsta".

3

La ieșirea din Valea Salinas, pe ultima jumătate de milă, cînd o luă pe drumul cu hîrtoape de sub stejarii cei mari, Samuel încercă să se înfurie ca să-și înlătore șovăiala. Își spuse cuvinte eroice.

Adam era mult mai slab decât și-l amintea Samuel. Avea ochii triști ca și cînd n-ar mai fi privit cu ei de multă vreme. Îi trebui cîtva timp ca să observe că Samuel stătea în fața lui. Colțurile gurii i se lăsară în jos, semn că vizita nu-i făcea plăcere.

Samuel spuse:

— Mă simt prost de astă dată, fiindcă am venit fără să mă fi poftit cineva.

Adam zise;

— Ce vrei? Nu ți-am plătit?

— Plătit? Da, desigur. Da, Doamne, așa-i. Și să știi că plata a fost mai mare decât meritam.

— Ce? Ce vrei să spui?

Furia lui Samuel încolți și crescui.

— Omul, cît trăiește, caută să-și afie valoarea. Și dacă eu mă strădui o viață întreagă să-mi aflu valoarea, cum poți tu, un biet om necăjit, să-mi scrii prețul într-un registru?

Adam exclamă:

— Voi plăti. Îți spun că voi plăti. Cît costă? Voi plăti.

— Ai plătit, dar nu mie.

— Pentru ce-ai venit? Pleacă de-aici!

— Pe vremuri mă invitai.

— Acum nu te mai invit.

Samuel își puse mâinile în șolduri și se aplecă înainte.

— Am să-ți vorbesc acum cu calm. Într-o noapte amară, întunecoasă, și anume noaptea trecută, mi-a venit un gând bun și întunericul s-a risipit și s-a făcut lumină. Și acest gând a ținut de la apariția luceafărului de noapte la carul mare, înainte de-au mijit zorile, — despre care vorbeau strămoșii noștri. Așa încît m-am invitat singur.

— Nu ești bine venit.

Samuel zise:

— Mi-am spus că printr-un noroc neobișnuit ți s-au născut gemeni.

— Și ce-i treaba dumitale?

Un fel de bucurie sclipi în ochii lui Samuel la auzul acestor vorbe aspre. Văzu că Lee stă la pîndă în casă și din cînd în cînd aruncă o privire spre el.

— Pentru numele lui Dumnezeu, nu-mi zgîndări nervii. Sînt un om care sper că la înmormîntarea mea să las amintirea unui om.

— Nu te-nțeleg.

— Cum ai putea? Tu, Adam Trask, un lup cu o pereche de pui, un cocoș jumulit, tată al unui ou fecundat! Un bulgăre de pămînt murdar!

Obrajii lui Adam se întunecară și pentru prima oară ochii lui păreau să vadă. Bucuros, Samuel simțea o furie fierbinte în stomac. Țipă:

— Prietene, fugi din fața mea! Te rog, te implor!

Saliva îi umezi colțurile gurii.

— Te rog! Țipă el. De dragul vreunui lucru sfînt de care-ți amintești, ferește-te din calea mea. Simt cum fierbe în mine mînia.

— Pleacă de-aici, spuse Adam. Hai, întinde-o. Ești nebun. Pleacă. E locul meu. L-am cumpărat.

— Ți-ai cumpărat ochii și nasul! rînji Samuel. Ți-ai cumpărat statul în două picioare! Ți-ai cumpărat degetul mare! Ascultă la mine, pentru că după asta te ucid. Ai cumpărat! Ai cumpărat că ai avut o moștenire dulce. Și acum, gîndește-te, îți meriți tu copiii, omule?

— Să-i merit? Există — după cîte știu. Nu te înțeleg.

— Să mă ierte Dumnezeu, Liza, se rugă Samuel. Lucrurile nu stau așa cum gîndești tu, Adam! Ascultă-mă, înainte ca degetele mele să găsească locul sensibil de pe gîtul tău. Gemenii aceștia neprețuiți, neștiutori, nebăgați în seamă, neîndrumați de nimeni, — și asta o spun liniștit, cu mâinile în jos — tăinuți.

Adam spuse răgușit:

— Pleacă! Lee, adu o pușcă! Omul ăsta-i nebun, Lee!

Într-o clipă degetele lui Samuel se înfipseră în gîtul lui Adam, făcînd să-i bată tîmplele și ochii să i se injecteze de sînge. Samuel mîrîi la el:

— Eliberează-te dacă poți, cu degetele tale slabe. Băieții ăștia nu i-ai cumpărat, nici nu i-ai furat, nici nu i-ai meritat. I-ai primit printr-o întîmplare stranie și minunată.

Brusc își descleștă degetele puternice de pe gîtul vecinului său.

Adam gîfîia. Își pipăi gîtul în locul unde fuseseră mâinile fierarului.

— Ce vrei de la mine?

— Nu ești în stare să iubești?

— Am iubit destul ca să mă ucidă,

— Nimeni n-a iubit destul. Inima ta de piatră arată că ai iubit prea puțin, nu prea mult.

— Nu te apropia de mine. Pot să mă bat și eu. Să nu crezi că nu-s în stare să mă apăr.

— Ai două arme, dar ele n-au nume.

— O să mă lupt cu tine, bătrîne. Ești un biet bătrîn.

Samuel spuse:

— Nu pot să-mi închipui un om, cît o fi el de prost, care să ridice o piatră și pînă seara să nu-i dea un nume — ca Petre de pildă. Iar tu — ai trăit un an de zile cu inima ta rănită și băieților nu le-ai dat nici măcar un nume.

Adam zise:

— Treaba mea ce fac.

Samuel îi trase un pumn zdravăn și Adam căzu la pămînt. Îi spuse să se ridice și, cînd acesta se supuse, îl lovi din nou, dar, de data aceasta, Adam nu se mai ridică. Se uită împietrit la bătrîn.

Mînia din ochii lui Samuel dispăru și vorbi liniștit.

— Fiii tăi nu au nume.

Adam răspunse:

— Mama lor i-a lăsat fără mamă.

— Iar tu i-ai lăsat fără tată. Nu simți cît de frig îi e noaptea unui copil singur? Ce căldură simte el, ce cîntec de pasăre, ce dimineață frumoasă îl încîntă? Nu-ți amintești, Adam, cum era, nici un pic?

— Nu-i vina mea, spuse Adam.

— Ce-ai făcut ca să îndrepti lucrurile? Băieții nu au nume.

Se aplecă, îl cuprinse pe Adam pe după umeri și-l ajută să se ridice. Spuse:

— O să le dăm nume. O să ne gîndim și o să le găsim nume frumoase, care să li se potrivească.

Șterse cu mâinile praful de pe cămașa lui Adam.

Adam avea o privire îndepărtată dar totuși concentrată, ca și cînd ar fi ascultat o muzică purtată de vînt, dar ochii lui nu mai erau morți, așa cum fuseseră. Zise:

— E greu de închipuit că se cuvine să-i mulțumești unui om pentru că m-a insultat și m-a scuturat ca pe un preș. Dar îți sînt recunoscător. E un mulțumesc dureros, dar e un mulțumesc.

Samuel zîmbi, încrețindu-și ochii.

— Am fost natural? Am făcut-o cum se cuvine? întrebă el.

— Ce vrei să spui?

— I-am promis soției mele că o să fac treaba asta. Nu m-a crezut în stare. Nu sînt un om bătaios, după cum știi. Ultima dată cînd am lovit o ființă omenească, a fost din cauza unei fete cu nasul roșu și a unei cărți de școală, la Country Derry.

Adam privi la Samuel dar, în închipuirea lui, îl vedea și îl simțea pe fratele său Charles, întunecat și gata să ucidă și această imagine se transformă în imaginea lui Cathy, cu ochii ei, țintind cu revolverul.

— Nu mi-a fost teamă. A fost mai degrabă o oboseală.

— Cred că n-am fost destul de furios.

— Samuel, vreau să te întreb doar o singură dată, și atît. Ai auzit ceva? Este vreo veste despre ea — se știe ceva?

— Eu n-am auzit nimic.

— E aproape o ușurare, spuse Adam.

— O urăști?

— Nu. Nu — simt doar un gol în inimă. Poate mai tîrziu o să se schimbe în ură. N-a existat o perioadă de trecere de la frumusețe la oroare. Așa că sînt zăpăcit, zăpăcit.

Samuel zise:

— Într-o zi o să ne așezăm și o să așterni totul pe masă, limpede ca o pasiență, dar acum nu găsești toate cărțile.

Dincolo de șopron, se auzi cîrîitul indignat al unui pui supărat, apoi o lovitură surdă.

— Se întîmplă ceva la găini, spuse Adam.

Se auzi un nou cîrîit

— E Lee la găini, zise Samuel. Dacă găinile ar avea guvern, biserică și istorie, ar avea o părere oribilă și plină de dezgust față de bucuria omenească. De îndată ce omul are o bucurie sau o speranță, imediat niște pui merg cîrîind la eșafod.

Acum, cei doi oameni tăceau, tăcerea fiind întreruptă doar de mici false amabilități — întrebări fără sens despre sănătate și vreme și răspunsuri pe care nimeni nu le asculta.

Și conversația aceasta ar fi putut continua astfel pînă ce s-ar fi înfuriat din nou unul pe celălalt, dacă n-ar fi intervenit Lee.

Lee scoase afară o masă și două scaune și așeză scaunele față-n față. Mai făcu un drum și aduse o sticlă de whisky și două pahare și așeză pe masă cîte un pahar dinaintea fiecărui scaun. Apoi cără afară gemenii, cîte unul sub fiecare braț și îi așeză pe jos, lîngă masă, dîndu-i fiecăruia cîte un bețișor în mînă, să-l miște și să facă umbre cu el.

Băieții ședea gravi și priveau în jur, se uitau la barba lui Samuel și-l căutau pe Lee. Aveau o îmbrăcăminte stranie, purtau pantaloni drepți și jachete brodate și împodobite, cum au chinezii. Una era albastră turquoise, cealaltă de un roz pal, iar broderia neagră. Pe cap purtau pălărioare de mătase, negre, rotunde, cu cîte un nasture mare, roșu, în creștet.

Samuel întrebă:

— De unde Dumnezeu ai găsit hainele astea, Lee?

— Nu le-am găsit nicăieri, răspunse Lee înțepat. Le-am avut eu. Singurele haine pe care le mai au sînt făcute de mine din pînză de cort. Un băiat trebuie să fie îmbrăcat frumos la botez.

— Ai abandonat dialectul, Lee.

— Sper că pentru totdeauna. Bineînțeles că-l folosesc la King City.

Le adresă copiilor cîteva silabe scurte, cîntate; amîndoi îi zîmbiră și-și mișcară brațele în aer.

Le zise:

— Am să vă torn ceva de băut. Am găsit ceva pe-aici.

— E ceva pe care l-ai cumpărat ieri la King City, spuse Samuel.

Acum, că Samuel și Adam ședea împreună și barierele căzuseră, Samuel fu cuprins de timiditate. Nu putea compensa prea ușor ceea ce făcuse mai înainte cu pumnii. Se gîndi la curaj și îndurare ca la niște virtuți care se moleșesc cînd nu ai la ce să le folosești. Își rîse de el însuși în gînd.

Cei doi ședea privind la gemenii îmbrăcați în hainele lor curioase, viu colorate. Samuel gîndi: "Uneori, dușmanul te poate ajuta mai mult decît prietenul". Își ridică privirea spre Adam.

— E greu să începi, spuse el. E ca o scrisoare amînată care, cu cît trece timpul, devine tot mai dificilă. Poți să-mi dai o mînă de ajutor?

Adam ridică o clipă privirea, apoi o întoarse iar în jos, spre băieți. Zise:

— Am impresia că mi se sfărîmă capul. Parcă aș auzi niște zgomote pe sub apă. Trebuie să mă scutur de anul acesta care a trecut.

— Poate îmi povestești cum s-a întîmplat, ca să avem un punct de plecare.

Adam dădu băutura pe gît, își turnă din nou și ținu paharul aplecat în mînă. Whiskyul de culoare chihlimbarului ajunse la buza paharului și aerul se umplu de mirosul lui înțepător de fructe și alcool.

— Mi-e greu să-mi amintesc, spuse el. N-a fost o agonie, ci ceva trist, întunecat. Ba nu — a fost și ceva dureros. Spuneai că n-am toate cărțile pentru pasiență — eu tot la asta mă gîndeam. Poate n-o să am niciodată toate cărțile.

— E vorba de ea? Cînd un bărbat zice că nu vrea să vorbească despre un lucru, înseamnă de obicei că nu se poate gîndi la nimic altceva.

— Poate că așa e. E amestecată în toată tristețea asta, și nu pot să-mi amintesc prea multe în afară de felul cum am văzut-o ultima oară înconjurată de foc.

— Ea te-a împușcat, Adam, nu-i așa?

Buzele i se subțiară și ochii i se întunecară.

— Nu-i nevoie să-mi răspunzi, zise Samuel.

— Și de ce nu? Da, ea.
— A vrut să te omoare?
— La asta m-am gândit mai mult decît la toate. Nu, nu cred că a vrut să mă omoare. Nu mi-ar fi acordat o asemenea onoare. Nu era ură, nici pasiune. Am învățat asta în armată. Dacă vrei să omori un om, țintește la cap, în inimă sau în stomac. Nu, ea, m-a atins acolo unde a țintit. Pot să și văd cum se mișca țeavă revolverului. Cred că nu mi-ar fi păsat chiar atît dacă mi-ar fi dorit moartea. Asta ar fi însemnat un fel de dragoste, dar eu nu reprezentam pentru ea decît un obstacol, nu un dușman.

— Te-ai gândit mult la toate astea, spuse Samuel.
— Am avut o grămadă de timp pentru așa ceva. Vreau să te întreb ceva. Nu-mi pot aminti nimic în afară de lucru acela groaznic. Era foarte frumoasă, Samuel?
— Era pentru tine, fiindcă așa ai creat-o tu. Nu cred că ai văzut-o vreodată cu adevărat cum arată, ci doar cum ți-ai imaginat-o tu însuși.

Adam gîndi cu glas tare:
— Mă întreb cine era — ce era. Eram mulțumit să nu știu.
— Și acum vrei să știi?
Adam își lăsă ochii în jos.
— Nu e o curiozitate. Dar aș vrea să știu ce fel de sînge curge în vinele băieților mei. Cînd vor crește mari — nu voi căuta oare ceva anume în ei?
— Ba da. Dar îți atrag atenția de pe acum că nu sîngele lor ci suspiciunile tale ar putea sădi răul în ei. Vor fi ceea ce aștepti tu de la ei.

— Dar sîngele lor...
— Nu prea cred în sînge, zise Samuel. Cred mai degrabă că, dacă un om descoperă răul sau binele în copiii lui, el nu vede decît ceea ce a semănat în ei după ce s-au născut.

— Dar nu poți face un cal de curse dintr-un porc.
— Nu, dar poți face un porc de rasă.
— Nimeni de pe-aici n-o să fie de acord cu tine. Cred că nici măcar doamna Hamilton.
— E adevărat. Ea, mai mult ca oricine, nu va fi de acord, și eu nu i-aș spune așa ceva de teamă să nu tune și să fulgere de nemulțumită ce-o să fie. Ea cîștigă orice discuție în contradictoriu fiindcă se aprinde cînd vorbește și e convinsă că orice deosebire de păreri constituie un afront personal. E o femeie bună, dar trebuie să știi cum s-o iei. Dar hai să vorbim de băieți.

— Mai bei un pahar?
— Asta da, mulțumesc. Numele reprezintă un mare mister. N-am știut niciodată dacă numele i se potrivește copilului sau dacă copilul se schimbă ca să se potrivească numelui. Dar de un lucru poți fi sigur — ori de cîte ori un om are o poreclă, este o dovadă că numele care i s-a dat n-a fost bun. Ce părere ai despre numele obișnuite — John, sau James, sau Charles?

Adam privea la gemeni și, deodată, cînd auzi numele fratelui său, văzu imaginea lui în ochii unuia dintre băieți. Se aplecă înainte.

— Ce s-a întîmplat? întrebă Samuel.
— Băieții ăștia nu seamănă! Nu sînt la fel!
— Bineînțeles. Nu există gemeni identici.
— Asta — asta seamănă cu fratele meu. Acum mi-am dat seama. Mă întreb dacă celălalt seamănă cu mine.

— Amîndoi seamănă cu tine. Un chip are toate trăsăturile întipărite chiar de la început.

— Acum nu mi se mai pare chiar așa, spuse Adam. Dar, pentru o clipă, am crezut că văd o fantomă.

— Poate că asta și sînt fantomele, observă Samuel.

Lee aduse tacîmurile și le așeză pe masă.

— La chinezi există fantome? întrebă Samuel.

— Milioane, răspunse Lee. Avem mai multe fantome decît orice altceva. Cred că nimic nu moare vreodată în China. E mare înghesuială. Oricum, asta era impresia pe care am avut-o cînd am fost acolo.

Samuel zise:
— Știi, Lee, încercăm să ne gîndim ce nume să le dăm.
— Am puii la frigare. Sînt gata imediat.

Adam își ridică privirea de la gemeni și ochii lui erau calzi și blînzi.

— Bei ceva, Lee?
— Iau cîte o gură de ng-ka-py la bucătărie, spuse Lee și se întoarse în casă.

Samuel se aplecă, ridică unul din băieți și-l așeză pe genunchii lui.

— Ia-l pe celălalt, îi zise el lui Adam. Să vedem dacă nu au ceva care să ceară un nume oarecare.

Adam ținea cu stîngăcie pe genunchi pe celălalt copil.

— Seamănă nițeluș, spuse el, dar nu cînd te uiți de aproape la ei. Asta are ochii mai rotunzi decît celălalt.

— Da, și capul mai rotund, și urechi mai mari, adăugă Samuel. Dar asta seamănă mai curînd cu un — cu un glonte. Asta poate o să se dezvolte și el mai încolo, dar nu chiar atît de înalt. Și asta o să fie mai negricios și la păr și la piele. Asta cred că o să fie viclean și viclenia limitează inteligența. Viclenia te oprește să faci ceva ce n-ar da dovadă de viclenie. Uite-te cum se ține singur! E încă de pe acum mult mai avansat decît celălalt — mai bine dezvoltat. Nu e curios ce mult se deosebesc cînd îi privești mai des.

Chipul lui Adam se schimba de parcă s-ar fi deschis și s-ar fi întors la lumină. Ridică un deget și copilul se repezi la el, dar nu-l prinse și era gata să-i cadă din brațe.

— Hopa! Ușurel! Vrei să cazi?
— Ar fi o greșeală să le dăm nume după calitățile pe care ne închipuim că le au, zise

Samuel. Am putea să greșim — și încă rău. Poate ar fi bine să le dăm o țintă înaltă spre care să tindă, un nume care să-i călăuzească. Omul al cărui nume îl port și-a auzit clar numele strigat de Dumnezeu, și eu am ascultat toată viața. Mi s-a părut, o dată sau de două ori, că mi-am auzit numele strigat — dar nu limpede, nu limpede.

Adam ținea copilul de umeri: se aplecă și turnă whisky în amîndouă paharele.

— Îți mulțumesc c-ai venit, Samuel. Îți mulțumesc chiar și pentru că m-ai lovit. E straniu să spui un asemenea lucru.

— Și pentru mine a fost straniu să-l fac. Liza n-ar crede în ruptul capului, așa că nici n-o să-i spun vreodată. Un adevăr care nu e crezut, rănește pe om mai mult decît o minciună. Ai nevoie de mare curaj ca să susții un adevăr pe care în vremurile noastre nu poate nimenea să-l creadă. Există o pedeapsă pentru așa ceva, care de obicei e răstignirea. Nu am curaj pentru una ca asta.

Adam zise:

— M-am întrebat de ce un om cu cunoștințele dumitale muncește pe un deal sterp.

— Pentru că nu am curaj, răspunse Samuel. Niciodată n-am fost în stare să-mi iau cu adevărat răspunderea. Cînd am văzut că nu mă strigă Dumnezeu, aș fi putut să-l strig eu pe el — dar n-am făcut-o. Aici este diferența între măreție și mediocritate. Nu este o boală neobișnuită. Dar este plăcut pentru un om mediocru, să știe că măreția este, fără îndoială, lucrul cel mai rar din lume.

— Eu cred că există diverse trepte de măreție, spuse Adam.

— Nu cred, zise Samuel. Asta ar fi ca și cum ai spune că există o măreție mică. Nu. Cred că atunci cînd ajungi la un asemenea moment de răscruce, n-ai de ales decît între măreție și tine. De o parte ai căldura, și prietenia, și dulcea înțelegere, iar de cealaltă parte — răceala, singurătatea, măreția. Atunci faci alegerea. Sînt bucuros ca am ales mediocritatea, dar de unde să știu ce răsplătă m-ar fi așteptat de cealaltă parte? Nici unul din copiii mei nu va ajunge mare, afară poate de Tom. El este tocmai în situația cînd trebuie să aleagă. E dureros să-l privești. Și undeva, în mine, aș vrea să spun "da". Nu e curios? Un tată care dorește ca fiul său să fie condamnat la măreție! Ce egoism presupune asta!

Adam chicoti.

— Văd că nu-i o treabă ușoară, să dai un nume.

— Credeai că e simplu?

— Nu știam că poate fi atît de plăcut, răspunse Adam.

Lee ieși cu un platou cu pui fript, un castron de cartofi fierți, aburinzi, și o farfurie adîncă cu salată de sfeclă, toate duse pe o scîndură de aluat.

— Nu știu cît de buni or fi, spuse el. Găinile sînt nițeluș cam bătrîne. Nu avem nici un pui. Anul ăsta nevăstuicile ne-au mîncat puișorii.

— Trage-ți un scaun, zise Samuel.

— Stați să-mi iau ng-ka-py-ul meu, răspunse Lee.

După plecarea lui, Adam spuse:

— Mi se pare curios — parcă vorbea altfel.

— Acum are încredere în tine. Are un dar al credinței resemnate care nu speră să fie răsplătită. Este, poate, un om mult mai bun decît vreunul din noi care ar putea să viseze vreodată să fie el însuși.

Lee se întoarse și își așeză scaunul la capătul mesei.

— Lăsați-i jos pe băieți, spuse el.

Gemenii protestară cînd fură așezați jos. Lee se răsti la ei în limba cantoneză și ei se liniștiră.

Bărbații mîncară tăcuți, cum fac majoritatea oamenilor la țară. Deodată, Lee se ridică și intră grăbit în casă. Se întoarse cu o cană de vin roșu.

— Am uitat de el. L-am găsit în casă.

Adam rîse.

— Îmi amintesc că am mai băut vin aici înainte de a cumpăra locul. Poate că l-am cumpărat din pricina vinului. Pasărea e bună, Lee. De mult nu mi-am mai dat seama de gustul mîncării.

— Te înzdrăvenești, făcu Samuel. Unii oameni consideră că e o insultă pentru gloria bolii lor să se facă bine. Dar cataplasma timpului nu respectă gloria. Fiecare se face bine dacă are răbdare să aștepte.

4

Lee a curățat masa și a dat fiecărui băiat o pulpă de pasăre. Ședeau solemn cu oasele lipicioase în mîini, cînd uitîndu-se la ele, cînd sugîndu-le. Vinul și paharele rămaseră pe masă.

— Ar fi mai bine să continuăm să le căutăm nume, zise Samuel. Parcă o simt pe Liza cum îmi strînge puțintel funia de gît.

— Nu-mi vine în minte cum să-i botez, făcu Adam.

— Nu ai nici un nume în familie care să-ți placă — nici o capcană atrăgătoare pentru o rudă bogată, nici un nume mîndru care să fie reînviat?

— Nu, aș vrea ca ei s-o pornească în viață curați, pe cît e posibil.

Samuel se bătu cu mîna pe frunte.

— Ce păcat, zise el, că nu pot să primească numele ce li s-ar potrivi cel mai bine.

— Ce vrei să spui?

— Curați, ai zis? M-am gîndit noaptea trecută... Făcu o pauză. Ai reflectat la propriul tău nume?

— Al meu?

— Desigur. Primii născuți — Cain și Abel.

Adam spuse:

— A, nu. Nu putem face una ca asta.

— Știu că nu putem. Ar însemna să pui destinul la încercare, oricare ar fi el. Dar nu-i curios că numele de Cain, poate cel mai cunoscut în întreaga lume, nu a fost purtat vreodată, după câte știu eu, decât de un singur om?

Lee spuse:

— Poate asta-i pricina pentru care numele acesta nu și-a schimbat niciodată semnificația.

Adam privi vinul roșu ca cerneala din paharul lui și spuse:

— M-a trecut un fior când l-ai pomenit.

— Două povești ne-au obsedat și ne-au urmărit de la începuturile noastre, zise Samuel.

Le tîrîm după noi ca pe niște cozi invizibile — povestea păcatului originar și povestea lui Cain și Abel. Iar eu nu înțeleg nici una din ele. Nu le înțeleg, dar le simt. Liza se supără pe mine. Ea zice că nu trebuie să încerc să le înțeleg. La ce-i nevoie să încercăm să explicăm un adevăr, zice ea. Poate că are dreptate — poate că are dreptate. Lee, mi-a spus Liza că ești presbiterian — tu ai înțeles cum e cu grădina Edenului și cu Cain și Abel?

— Ea crede că eu trebuie să fiu cineva, mai ales că am frecventat pe vremuri școala duminicală la San Francisco. Oamenilor le place să aparții unei biserici, de preferință aceleia căreia îi aparțin și ei.

Adam zise:

— Te-am întrebat dacă ai înțeles.

— Cred că înțeleg izgonirea din rai. Mai degrabă o intuiesc în mine însumi. Dar uciderea fratelui — nu. Dar cine știe, poate că nu-mi amintesc prea bine amănuntele.

Samuel spuse:

— Majoritatea oamenilor nu cunosc amănuntele. Iar pe mine tocmai amănuntele mă uimesc. Și Abel n-a avut copii.

Privi în sus, spre cer.

— Doamne, cum trece ziua! Ca și viața, atît de repede cînd nu-i dăm atenție și atît de încet cînd o observăm. Nu, eu mă bucur. Și mi-am făgăduit mie însumi să nu socot că bucuria e un păcat. Îmi face plăcere să cercetez lucrurile. Nu m-am mulțumit niciodată să trec pe lîngă o piatră fără să mă uit sub ea. Și mă simt adînc dezamăgit că nu pot să văd niciodată fața întunecată a lunii.

— Nu am o Biblie, zise Adam. Cea a familiei am lăsat-o în Connecticut.

— Am eu, mă duc s-o iau, zise Lee.

— Nu-i nevoie, interveni Samuel. Liza m-a lăsat s-o iau pe a maică-si. O am aici, în buzunar.

Scoase pachetul și desfășură cartea jerpelită. Zise:

— Asta a fost ruptă și roasă. Mă întreb cîte agonii și-au găsit rezolvarea în ea. Dați-mi o Biblie uzată și cred că aș fi în stare să vă vorbesc despre stăpînul ei după locurile marcate de urmele degetelor înfrigurate. Liza uzează Biblia peste tot la fel. Iată am găsit-o — cea mai veche poveste. După citirea ei ne tulbură, trebuie să fie din pricină că tulburarea e în noi înșine.

— N-am mai ascultat-o de cînd eram copil, spuse Adam.

— Atunci aveai impresia că e lungă, dar ea e foarte scurtă, spuse Samuel. O s-o citesc toată și apoi o să ne întoarcem. Mai dă-mi puțin vin, căci mi s-a uscat gîtlejul. Iată o poveste atît de scurtă, în stare să facă o rană atît de adîncă.

Se uită în jos spre pămînt.

— Uite! Băieții au adormit, acolo, în praf.

Lee se ridică.

— Mă duc să-i învelesc.

— Pămîntul e cald, spuse Samuel. Și acum iată ce spune povestea:

"Adam s-a împreuna cu nevastă-sa Eva; ea a rămas însărcinată și a născut pe Cain; Și a zis: Am căpătat un om cu ajutorul Domnului!"

Adam vru să zică ceva și Samuel își ridică privirea spre el, dar el tăcu și își acoperi ochii cu mîna. Samuel citi mai departe:

"A mai născut și pe fratele său Abel. Abel era cioban, iar Cain era plugar.

După o bucată de vreme, Cain a adus Domnului o jertfă de mîncare din roadele pămîntului. Abel a adus și el o jertfă de mîncare din oile întîi născute ale turmei lui și din grăsimea lor. Domnul a privit cu plăcere spre Abel și spre jertfa lui, dar spre Cain și spre jertfa lui n-a privit cu plăcere."

Lee spuse:

— Uite aici — adică nu, citește mai departe, citește. O să ne întoarcem.

Samuel citi:

"Cain s-a mîniat foarte tare, și i s-a posomorît fața. Și Domnul a zis lui Cain: Pentru ce te-ai mîniat, și pentru ce ți s-a posomorît fața? Nu-i așa? Dacă faci bine, vei fi bine primit; dar dacă faci rău, păcatul pîndește la ușă; dorința lui se ține după tine, dar tu să-l stăpînești.

Însă Cain a zis fratelui său Abel: Haidem să ieșim la cîmp. Dar pe vremea cînd erau la cîmp, Cain s-a ridicat împotriva fratelui său Abel, și l-a omorît.

Domnul a zis lui Cain: Unde este fratele tău Abel?

El a răspuns: Nu știu. Sînt eu păzitorul fratelui meu?

Și Dumnezeu a zis: Ce-ai făcut? Glasul sîngelui fratelui tău strigă din pămînt la Mine.

Acum blestemat ești tu, izgonit din ogorul acesta care și-a deschis gura ca să primească din mîna ta sîngele fratelui tău! Cînd vei lucra pămîntul, să nu-ți mai dea bogăția lui. Pribeag și fugar să fii pe pămînt.

Cain a zis Domnului: Pedeapsa mea e prea mare ca s-o pot suferi. Iată că Tu mă izgonești azi de pe fața pămîntului; eu voi trebui să mă ascund de fața Ta, și să fiu pribeag și fugar pe pămînt; și oricine mă va găsi, mă va omorî.

Domnul i-a zis: Nicidecum; ci dacă va omorî cineva pe Cain, Cain să fie răzbunat de șapte ori.

Și Domnul a hotărât un semn pentru Cain, ca oricine îl va găsi, să nu-l omoare. Apoi, Cain a ieșit din fața Domnului, și a locuit în țara Nod, la răsărit de Eden."

Samuel închise coperta deschisă a cărții; era cam obosit.

— Asta-i. Șaisprezece versete, nu mai mult. Dumnezeu! Uitasem cât de amenințătoare este — nici o vorbă de încurajare. Nu-i nimic de înțeles.

Adam oftă adânc.

— Nu e o poveste care te face să te simți bine — nu-i așa?

Lee turnă un pahar plin de băutură de culoare închisă din sticla lui rotundă de ceramică, sorbi și-și dezlipi buzele ca să-i simtă mai bine gustul pe limbă și în cerul gurii.

— Nici o poveste n-are forță și nu rezistă în timp, decât dacă simțim în noi înșine că e adevărată și că ni se potrivește, zise el. Ce povară grea de vinovăție au oamenii!

Samuel i se adresa lui Adam.

— Și tu ai încercat s-o porți toată.

Lee spuse:

— Și eu am făcut la fel, și fiecare din noi. Îmbrățișăm păcatul cu amîndouă brațele ca și cum ar fi un lucru de preț. Poate că așa vrem noi să fie.

Adam interveni:

— Mă face să mă simt mai bun, nu mai rău.

— Cum adică? Întrebă Samuel.

— Iată, fiecare băiețel își închipuie că el a inventat păcatul. Avem credința că virtutea se învață, pentru că ni se vorbește despre ea. Dar păcatul este creația noastră, proprie.

— Da, înțeleg. Dar cum poate povestea asta să-l facă mai bun?

Adam răspunse aprins:

— Pentru că descindem din el. El e tatăl nostru. O parte din vina noastră apasă asupra strămoșilor noștri. Ce vină am avut noi? Sîntem copiii tatălui nostru, înseamnă că nu am fost noi primii. Este o scuză, și în lumea nu există suficiente scuze.

— În orice caz, nu e una prea convingătoare, spuse Lee. Altfel, de mult am fi șters păcatul, și lumea nu ar fi plină de oameni triști, pedepsiți.

Samuel zise:

— Ce alt tablou ne-am putea imagina?

— Scuză sau nu, fapt e că sîntem legați de strămoșii noștri. Purtăm cu noi păcatul.

Adam zise:

— Îmi amintesc că am fost puțin cam supărat pe Dumnezeu. Atît Cain cît și Abel i-au dat lui Dumnezeu ce au avut, iar Dumnezeu l-a acceptat pe Abel și l-a respins pe Cain. Am gîndit întotdeauna că n-a fost un lucru drept. Nu l-am înțeles niciodată. Tu l-ai înțeles?

Lee răspunse:

— Poate că privim lucrurile dintr-un punct de vedere diferit. Îmi amintesc că povestea a fost scrisă de către și pentru un popor de păstori. Nu erau agricultori. Dumnezeu păstorilor nu e oare înclinat să prețuiască mai mult un miel gras decât un snop de orz? Un sacrificiu trebuie să fie făcut cu ce ai mai bun și mai de valoare.

Samuel zise:

— Da, asta înțeleg. Dar îți atrag atenția, Lee, să nu cumva să-i expui Lizei raționamentul tău oriental.

Adam era emoționat.

— Bine, dar de ce l-a condamnat Dumnezeu pe Cain? E o nedreptate.

Samuel zise:

— E bine să reținem cuvintele așa cum sînt ele. Dumnezeu nu l-a condamnat defel pe Cain. Chiar și Dumnezeu poate avea o preferință, nu? Să presupunem că lui Dumnezeu îi plăcea mai mult mielul decât legumele. Cred că și eu aș prefera mielul. Poate că, cine știe, Cain i-o fi adus o legătură de morcovi. Și Dumnezeu i-a spus: "Astea nu-mi plac. Mai încearcă o dată. Adu-mi ceva care-mi place și am să te prețuiesc la fel ca pe fratele tău." Dar Cain s-a supărat. Sentimentele lui au fost rănite. Iar cînd sentimentele unui om sînt rănite, el vrea să lovească în ceva și Abel se afla în calea mîniei lui..

Lee spuse:

— Sfîntul Pavel le zice evreilor că Abel avea credință.

— În "Geneză" nu este nici o referire la asta, interveni Samuel. Nici despre credință, nici despre necredință. Nu e decât o aluzie la furia lui Cain.

Lee întrebă:

— Ce părere are doamna Hamilton despre paradoxurile din Biblie?

— N-are nici o părere, pentru că nu admite existența lor.

— Dar...

— Taci, omule. Întreab-o pe ea. După discuție, o să te alegi mai bătrîn, dar cu idei la fel de neclare.

Adam spuse:

— Voi doi ați studiat asta. Eu am trecut prin ea superficial și nu s-a lipit prea mult de mine. Deci Cain a fost împins la crimă?

— Așa-i — la crimă.

— Și Dumnezeu l-a însemnat?

— N-ai auzit? Cain purta un semn ca să nu fie distrus, ci cruțat. Și s-a aruncat un blestem asupra oricărui om care l-ar uide. Era un semn care să-l apere.

— Nu pot să mă lepăd de sentimentul că, în ce-l privește, Cain a fost pedepsit pe nedrept.

— Poate că da, spuse Samuel. Dar Cain a trăit și a avut copii, pe cînd Abel trăiește numai în poveste. Noi sîntem copiii lui Cain. Nu e straniu că trei oameni în toată firea discută

această crimă aici, după atâtea mii de ani, ca și când ea s-ar fi întâmplat ieri la King City și sentința nu s-a pronunțat încă?

Unul din gemeni se trezi, căscă, se uită la Lee și adormi din nou.

Lee zise:

— Își amintește domnul Hamilton, am spus că am încercat să traduc în englezește niște poezii vechi chinezești? Nu, n-aveți grijă. Nu le citesc. Dar făcînd treaba asta, am descoperit că unele din lucrurile de demult sînt și acum la fel de proaspete și de limpezi ca dimineața de astăzi. Și n-am întrebă de ce. Bineînțeles că pe oameni îi interesează numai ceva ce-i privește personal. Dacă o poveste nu-l privește pe cel care o ascultă, n-o va asculta. Și eu spun că e o lege — o poveste ori se potrivește fiecărui om, și atunci este măreață și trainică, ori nu rezistă timpului. Ceea ce este straniu și străin nu interesează — numai ceea ce este foarte personal și familiar rezistă.

— Aplică-mi asta la povestea lui Cain și Abel, zise Samuel.

Iar Adam adăugă:

— Eu nu mi-am omorît fratele.

Se opri deodată și gîndurile îi zburară înapoi, în trecut.

— Cred că pot, îi răspunse Lee lui Samuel. Cred că asta este povestea cea mai cunoscută din lume pentru că este povestea fiecăruia. Cred că este povestea simbol a sufletului omenesc. Îmi formulez ideile chiar acum — așa că nu vă repeziți la mine dacă nu sînt clar. Cea mai teribilă groază pe care o poate simți un copil este să nu fie iubit, și se teme ca de dracu să nu fie izgonit. Cred că fiecare om din lume a simțit mai mult sau mai puțin ce înseamnă să fii izgonit. Iar odată cu izgonirea vine și furia, iar furia atrage după sine o faptă rea, răzbunarea pentru izgonire, iar fapta rea aduce păcatul — aceasta este istoria omenirii. Cred că dacă ar fi exclusă posibilitatea de a fi izgonit, omul n-ar mai fi ceea ce este. Poate că ar exista mai puțini oameni nebuni. Sînt convins în sinea mea că n-ar mai exista atîtea închisori. Aici este totul — începutul, izvorul. Unui copil i se refuză dragostea după care tânjește, și atunci bate pisica și își ascunde această tainică vină, un altul fură, crezînd că banii îl vor face să fie iubit, iar un al treilea cucerește lumea — așa e mereu: păcat, răzbunare și apoi un păcat și mai mare. Omul este singurul animal care are sentimentul vinovăției. Și acum fiți atenți o clipă! Așadar, eu cred că această poveste veche și îngrozitoare este importantă pentru că este o hartă a sufletului — acest suflet ascuns, izgonit și vinovat. Domnule Trask, ați spus că nu v-ați omorît fratele, dar apoi v-ați amintit ceva. Nu vreau să știu ce anume, dar era chiar așa departe de povestea lui Cain și Abel? Și dumneata, domnule Hamilton, ce părere ai de raționamentul meu oriental? Știi doar că nu sînt mai oriental decît dumneata.

Samuel își sprijinise coatele pe masă și palmele îi acopereau ochii și fruntea.

— Vreau să mă gîndesc, spuse el. Să te ia naiba, vreau să mă gîndesc. Vreau să iau cu mine singur povestea asta ca s-o desfac în bucățele și să văd. Poate că mi-ai dărimat o lume. Și nu știu ce pot construi în locul lumii mele.

Lee zise blînd:

— Nu s-ar putea clădi o lume în jurul unor adevăruri necunoscute? Nu s-ar putea dezrădăcina niște dureri și nebunii dacă le-am cunoaște cauzele?

— Nu știu, afurisitul. Mi-ai tulburat frumosul meu univers. Ai pornit de la o discuție dusă în joacă, și ai scos din ea un răspuns. Lasă-mă în pace — lasă-mă în pace să mă gîndesc! Ideea ta, cățeaua asta afurisită, a și făcut pui în mintea mea. Oare ce o să gîndească Tom al meu despre ideea asta? O s-o legene în palmele gîndului. O s-o răsucescă în minte ca pe o friptură de porc în fața focului. Și acum trezește-te, Adam. Te-ai scufundat destul în amintiri, oricare ar fi ele.

Adam tresări. Oftă adînc.

— Nu cumva e prea simplu? Întrebă el. Întotdeauna mă tem de lucrurile simple.

— Nu e simplu deloc, răspunse Lee. Este complicat pînă la disperare. Dar la capăt se zărește lumină.

— N-o să mai fie multă vreme lumină, spuse Samuel. Am stat de vorbă și iată că s-a înserat. Am venit încoace să dau ajutor să botezăm gemenii și iată că încă n-au nume. Ne-am lansat într-o discuție pe muchie de cuțit... Iar tu, Lee, ai face bine să-ți ții ideile complicate cît mai departe de angrenajul bisericilor recunoscute, altfel s-ar putea să mai vedem și un chinez răstignit cu cuie în mîini și picioare. Lor le plac complicațiile, dar cele ale lor proprii. E timpul să mă îndrept spre casă.

Adam zise disperat:

— Spune-mi cîteva nume.

— Din Biblie?

— De oriunde.

— Păi, să vedem. Din toți cei care au ieșit din Egipt, numai doi au ajuns în Țara Făgăduinței. Ți-ar place numele lor ca simbol?

— Cine au fost?

— Caleb și Josuha.

— Josuha era militar, general. Mie nu-mi place armata.

— Caleb era căpitan.

— Dar nu general. Parcă-mi place Caleb — Caleb Trask.

Unul dintre gemeni se trezi și începu numaidecît să plîngă.

— I-ai rostit numele, zise Samuel. Josuha nu-ți place așa că l-ai numit Caleb. El e cel șmecher — cel negricios. Uite că s-a trezit și celălalt. Mie mi-a plăcut totdeauna numele de Aaron, dar acesta n-a ajuns în Țara Făgăduinței.

Al doilea băiat începu să strige aproape vesel.

— E destul de bine, spuse Adam.

Deodată Samuel rîse.

— Ne-au trebuit doar două minute, și asta după un potop de cuvinte. Caleb și Aaron, acum sînteți oameni, faceți parte din frăția noastră și aveți dreptul să fiți condamnați.
 Lee luă băieții, cîte unul sub braț.
 — Îi recunoașteți? întrebă el.
 — Desigur. Țsta-i Caleb, iar tu ești Aaron, spuse Adam.
 Lee cără în casă, pe înserat, gemenii care urlau.
 — Ieri nu-i puteam deosebi, spuse Adam. Aaron și Caleb.
 — Mulțumește-i lui Dumnezeu că gîndirea noastră răbdătoare a dat roade. Liza ar fi preferat Josuha. Îi plac zidurile Ierihonului care cad. Dar îi place și Aaron, așa că mi se pare că-i în regulă. Mă duc să-mi înham trăsura.
 Adam se duse cu el la grajd.
 — Mă bucur că ai venit. Mi s-a luat o piatră de pe inimă, spuse el.
 Samuel trecu friul în gura lui Doxology care se ferea, îi așeză hamurile pe frunte și la gît.
 — Poate acum o să te gîndești la grădina de pe terenul cel întins. O și văd acolo, așa cum ți-ai închipuit-o, spuse el.
 Trecu mult timp pînă cînd Adam dădu un răspuns. În cele din urmă zise:
 — Cred că o asemenea energie s-a scurs din mine. Nu-i mai simt îndemnul. Am bani destui ca să trăiesc. N-am dorit-o niciodată pentru mine însumi. Nu am cui să-i arăt grădina.
 Samuel se apropie de el și ochii lui erau plini de lacrimi. Îi strigă:
 — Să nu crezi că așa ceva moare vreodată. Să nu te aștepti la asta. Ești oare mai bun decît alți bărbați? Îți spun că n-o să moară decît odată cu tine.
 Stătu o clipă gîfîind, apoi se urcă în trăsura, o biciui pe Doxology și porni, cu umerii lăsați, fără să-și mai ia rămas bun.

PARTEA A TREIA

Capitolul 23

1

Membrii familiei Hamilton erau oameni ciudați, tensionați, ca niște corzi întinse, iar unii dintre ei erau întinși prea mult și plesneau. În lume se întîmplă deseori asemenea lucruri.

Dintre toate fetele, Una îi era cea mai dragă lui Samuel. Încă de pe cînd era fetiță, era avidă de învățătură, așa cum dorește un copil pofticios o prăjitură după-masă. Una și tatăl ei conspirau în privința învățăturii — împrumutau și citeau cărți în taină, și-și împărțeau impresiile.

Una avea cel mai puțin umor dintre toți copiii. A cunoscut și s-a căsătorit cu un om foarte posomorît — un bărbat ale cărui degete erau pătate cu chimicale, mai ales cu nitrat de argint. Era unul dintre acei oameni ce trăiau în lipsuri, numai ca problemele care-l pasionau să-și poată urma cursul. Îl pasiona fotografia. Era încredințat că lumea exterioară putea fi transpusă pe hîrtie — nu în culorile de umbră alb-negru, ci în culorile percepute de ochiul omului.

Se numea Anderson și era prea puțin comunicativ. Aidoma majorității tehnicienilor, îi era groază de speculație și o disprețuia. Saltul inductiv nu-i era familiar. El pășea treaptă cu treaptă, încet, așa cum se cațără un om pe ultima parte a unei creste. Nutrea un mare dispreț, izvorît din teamă, pentru cei din familia Hamilton, deoarece aceștia erau pe jumătate convinși că au aripi — și astfel li se întîmpla să aibă și niște căderi spectaculoase.

Anderson nu cădea niciodată, nu aluneca niciodată în jos, nu zbura niciodată. Urca încet, pas cu pas, și în cele din urmă se zice că a descoperit ceea ce și-a dorit — filmul color. S-a căsătorit cu Una pentru că aceasta nu avea prea mult umor, ceea ce îl liniștea. Și întrucît familia îl speria și îl pune în încurcătură, o luă cu el în nord, într-un loc întunecat și pierdut, undeva la granițele Oregonului. Probabil că dusesse o viață foarte primitivă cu sticlulele și hîrțiile lui.

Una scria scrisori triste, lipsite de bucurie, dar și de văicăreli. Era sănătoasă și spera că și familia îi era sănătoasă. Soțul ei era pe punctul de a-și realiza descoperirea lui.

Apoi ea muri, iar trupul îi fu transportat acasă cu vaporul.

N-am cunoscut-o niciodată pe Una. Eram prea mic cînd a murit ca să păstrez amintiri, dar George Hamilton mi-a vorbit despre ea mulți ani mai tîrziu și, în timp ce povestea, ochii i se umpleau de lacrimi, iar vocea îi era sugrumată.

— Una nu era o fată frumoasă ca Mollie. Dar avea cele mai drăguțe mîini și picioare. Încheieturile ei erau fine ca iarba și unduia la fel ca aceasta. Avea degete lungi cu unghii înguste de forma alunelor. Una avea și o piele frumoasă, transparentă, ba chiar strălucitoare. Nu rîdea și nu se juca cum ne jucam noi ceilalți. Avea ceva deosebit, aparte. Mereu părea că ascultă ceva. Cînd citea, chipul ei era asemenea chipului unui om care ascultă muzică. Iar cînd o întrebam ceva, ne dădea răspunsul — dacă știa — cît se poate de simplu, fără înflorituri, fără "poate", sau "s-ar putea", așa cum obișnuiam noi ceilalți. Noi eram întotdeauna prețioși. Una avea un fel de simplitate, spunea George. Și apoi au adus-o acasă. Avea unghiile tocite pînă în carne, iar degetele crăpate și roase. Sărmanele ei picioare — George nu putu să continue un timp, apoi spuse cu violența unui bărbat care încearcă să se stăpînească: Picioarele îi erau julite și zgîriate de pietriș și spini. Sărmanele ei picioare nu purtasera multă vreme pantofi. Avea pielea aspră ca o piele netăbăcită. După părerea

noastră, a fost un accident, spuse el. Cu atâtea chimicale în jur. Așa credeam noi că s-a întâmplat.

Dar Samuel gîndea și plîngea în sinea lui pentru că accidentul însemnase durere și disperare.

Moartea lui Una l-a lovit pe Samuel ca un cutremur surd. Nu a spus cuvinte curajoase și liniștitoare, ci stătea pur și simplu singur și se legăna. I se părea că neglijența lui a fost de vină.

Și de data asta, organismul său, care luptase bucuros împotriva timpului, începu să cedeze. Pielea lui tînră îmbătrîni, ochii limpezi se întristară, iar umerii lui solizi începură să se lase. Liza, cu spiritul ei dispus să accepte orice, a îndurat tragedia; nu nutrea speranțe reale pe lumea asta. Dar Samuel ridicase un zid al veseliei împotriva legilor naturale, iar moartea Unei îi provocase o breșă în forturile sale. Ajunse un om bătrîn.

Celoriai copii le mergea bine. George lucra în domeniul asigurărilor. Will se îmbogățea. Joe se dusesse în Est și contribuia la crearea unei noi profesii numită publicitate. În acest sector, defectele lui Joe deveneau calități. Constată că putea comunica tuturor ceea ce visa cu ochii deschiși — și că aceste vise, aplicate acolo unde trebuie, însemnau tocmai esența publicității. Joe era un om important într-un sector nou.

Fetele se măritaseră, în afară de Dessie, care avea o casă de mode înfloritoare la Salinas. Doar Tom nu-și lua niciodată zborul.

Samuel îi spusese lui Adam Trask că Tom se înfruntă cu mărăția. Iar tatăl își urmărea fiul și simțea cum e avîntat sau înspăimîntat, cum înaintează sau se retrage, pentru că și el simțea așa ceva.

Tom nu avea blîndețea lirică și frumusețea vioaie a tatălui său. Dar cînd te apropiai de Tom, simțeați forță și căldură și o integritate de fier. Iar sub toate astea o rezervă, o rezervă timidă. Putea să fie la fel de vesel ca și tatăl său și, dintr-o dată, așa cum plesnește o coardă de vioară, veselia i se curma în toiul ei și-l vedeai pe Tom copleșit de tristețe.

Avea obrazul negricios, pielea lui era de un roșu întunecat, probabil din pricina soarelui, ca și cînd în el ar fi curs sînge nordic sau vandal. Părul, barba și mustața erau de un roșu-închis, iar ochii îi străluceau izbitor de albaștri pe acest colorit al lui. Era puternic, cu umeri și brațe vînjoase, dar cu șolduri înguste. Putea să ridice greutate, să alerge, să mărșăluiască și să călărească la fel de bine ca oricare altul, dar nu avea deloc gustul întrecerii. Will și George erau jucători și încercau adesea să-și atragă fratele la bucuriile și amărăciunile pe care ți le trezește hazardul.

Tom spunea:

— Am încercat și pur și simplu mi s-a părut obositor. Mă întreb de ce oare se întâmplă așa. Nu simt mare fericire cînd cîștig, și nici nu fac o tragedie cînd pierd. Fără asta, jocul n-are nici un sens. Nu este un mod de a cîștiga bani, o știu prea bine, și întrucît nu poate întruchipa viața și moartea, bucuria și durerea, pare, cel puțin așa simt eu, că e ceva fără rost. Aș face-o dacă aș simți ceva, bun sau rău.

Will nu înțelegea asta. Toată viața lui era o întrecere și trăia într-un fel sau altul jocul hazardului. Îl iubea pe Tom și încerca să-i ofere lucrurile pe care el însuși le găsea plăcute. Îl luă în afaceri și încercă să-i însuflească bucuria de a cumpăra și a vinde, de a înșela alți oameni, de a-i amăgi, de a trăi din diverse combinații.

De fiecare dată, Tom revenea la fermă, mirat, nu nemulțumit, dar simțind că într-un fel, își pierduse busola. Își dădea seama că ar trebui să simtă bucurie în plăcerile întrecerii, dar nu se putea înșela pe sine însuși.

Samuel spunea că Tom dorește mai mult decît e în stare să facă, fie că e vorba de mîncare, fie în ce privește femeile. Iar Samuel era înțelept, dar cred că el cunoștea doar o singură latură a lui Tom. Poate că Tom era ceva mai deschis față de copii. Ceea ce scriu despre Tom, va fi rezultatul amintirilor mele, la care se adaugă ceea ce știu că e adevărat, precum și ipoteze construite pe combinația acestora două. Cine știe dacă va corespunde?

Locuiam la Salinas și știam cînd venea Tom — cred că venea totdeauna noaptea — pentru că găseam sub perna mea și a lui Mary pachetele de gumă de mestecat. Iar guma, în zilele acelea, avea valoare la fel ca și bănuții. Erau luni întregi cînd nu venea, dar în fiecare dimineață, de îndată ce ne trezeam, puneam mîna sub pernă. Mai fac gestul și acum, deși au trecut mulți ani de cînd n-a mai fost acolo gumă de mestecat.

Surorii mele Mary nu-i plăcea să fie fată. Era o nenorocire cu care nu se putea obișnui. Era atletă, jucătoare de bile și o aruncătoare de prima clasă, iar infirmitatea de a fi fată o inhiba. Bineînțeles că asta se întâmpla cu mult înainte ca ea în înțeleagă limpede ce compensație putea avea ca fată.

La fel cum ne închipuiam că undeva pe trupul nostru, probabil sub braț, trebuie să fi fost vreun buton care, apăsând cum se cuvine, ne va face să zburăm, tot așa Mary și-a creat un sistem magic în stare să o transforme într-un băiețel dur, așa cum ar fi vrut ea să fie. Dacă s-ar fi culcat într-o poziție magică, cu genunchii strînși într-un anume fel, cu capul într-un unghi magic, cu degetele încrucișate, dimineața ar fi devenit băiat. În fiecare noapte încerca să găsească combinația exactă, dar nu reușea niciodată. Eu o ajutam să-și încrucișeze degetele. O cuprinsese disperarea la gîndul că nu va reuși, cînd într-o dimineață a găsit gumă sub pernă. Am desfăcut fiecare cîte o bucățică și solemni am început să mestecăm: era "Beeman" cu mentă și niciodată n-a existat ceva mai delicios.

Mary își trăgea ciorapii lungi, negri, cu macaroane, cînd spuse cu mare ușurare:

— Bineînțeles.

— Bineînțeles, ce? am întrebat eu.

— Unchiul Tom, spuse ea și-și mestecă guma plescăind zgomotos.

— Ce-i cu unchiul Tom? am întrebat.

— El trebuie să știe ce să fac ca să devin băiat.

Asta era — simplu ca bună ziua. Mă miram cum de nu-mi trecuse și mie prin gînd.

Mama era în bucătărie, supraveghind o tânără daneză care servea la noi. Am avut o grămadă de asemenea fete. Familiile de fermieri sosite de curînd își trimiteau fetele să se angajeze la familii americane, și astfel învățau nu numai limba engleză, dar și bucătăria americană, aranjatul mesei, bunele maniere și toate finețurile înaltei societăți din Salinas. După cîțiva ani de serviciu, cu doisprezece dolari pe lună, fetele erau soții foarte căutate de tinerii americani. Nu numai că aveau maniere americane, dar puteau să și muncească la cîmp ca vitele. Unele din cele mai elegante familii de azi din Salinas descind din asemenea fete.

Atunci se afla în bucătărie Mathilde, cea cu părul ca inul, și mama care o dăscălea.

Am dat buzna.

— S-a sculat?

— Sst! făcu mama. A venit tîrziu. Lăsați-l să doarmă.

Dar în dormitorul din fund se auzea apa curgînd în lighean așa că știam că se trezise. Ne-am ghemuit ca pisicile la ușa lui, așteptîndu-l să iasă.

Întotdeauna, în primele momente, era între noi o ușoară sfială. Cred că unchiul Tom era tot atît de timid ca și noi. Cred că ar fi vrut să iasă în fugă și să ne ridice în sus, dar în loc de așa ceva, eram cu toții foarte bățoși.

— Mulțumim pentru gumă, unchiule Tom.

— Mă bucur că vă place.

— Crezi că dacă ești aici o să avem stridii diseară?

— Să încercăm, dacă vă lasă mama.

Ne-am mutat în salon și ne-am așezat. Glasul mamei se auzi din bucătărie.

— Copii, lăsați-l în pace.

— Sînt cumiți, Olive, strigă el.

Ședeam în triunghi în salon. Obrazul lui Tom era foarte negru și ochii foarte albaștri.

Purta haine bune, dar niciodată nu părea bine îmbrăcat. În privința asta, se deosebea de tatăl lui. Mustața lui roșie nu era niciodată linsă, părul nu-i ședea cum trebuie, iar mîinile îi erau bătătorite de muncă.

Mary spuse:

— Unchiule Tom, ce trebuie să faci ca să fii băiat?

— Ce să faci? Păi, Mary, așa te naști.

— Nu, nu asta voiam să spun. Ce să fac eu ca să fiu băiat?

Tom o analiză cu gravitate.

— Tu? întrebă el.

Gura ei începu să turuie:

— Nu vreau să fiu fată, unchiule Tom. Vreau să fiu băiat. O fată nu știe altceva decît sărutări și păpuși. Nu vreau să fiu fată. Nu vreau.

Lacrimi de furie apărură în ochii lui Mary.

Tom își lăsă ochii în jos, privindu-și mîinile și, cu o unghie ruptă, își scormoni o bătătură. Cred că voia să spună ceva frumos. Căuta cuvinte ca ale tatălui său, dulci, înaripate, mîngîietoare și plăcute.

— Nu mi-ar place să fii băiat, zise el.

— De ce nu?

— Îmi placi ca fată.

În templul lui Mary se dărima un idol.

— Vrei să spui că-ți plac fetele?

— Da, Mary, îmi plac foarte mult fetele.

Pe chipul lui Mary apăru un aer de dezgust. Dacă așa stăteau lucrurile, Tom era un prost. Adoptă tonul "nu-mi umbla mie cu de-alde-astea".

— Foarte bine, zise, dar cum să fac eu ca să fiu băiat?

Tom avea un simț ascuțit. Și-a dat seama că începuse să scadă în ochii lui Mary și dorea ca ea să-l iubească și să-l admire. Dar în același timp adevărul era împlîntat în el ca un fel de sîrmă fină de oțel care reteza din rădăcini minciunile ușurate. Se uită la părul lui Mary, atît de deschis încît era aproape alb, împletit strîns ca să n-o încurce și murdar la capetele cozilor, pentru că Mary își ștergea mîinile de cozi înainte de fiecare aruncare grea la bile. Tom îi studia privirea rece și ostilă.

— Nu cred că vrei să te schimbi cu adevărat.

— Ba da.

Tom greșea. Ea o dorea cu adevărat.

— Ei bine, spuse el, nu se poate. Și într-o zi vei fi bucuroasă.

— N-o să fiu bucuroasă, zise Mary, și se întoarse spre mine rostind cu dispreț rece: Nu știe!

Tom a rămas uimit și eu m-am cutremurat de enormitatea acuzației ei criminale. Mary era mai curajoasă și mai aspră decît mulți. De aceea cîștiga toate jocurile de bile din Salinas.

Tom spuse încurcat:

— Dacă mama ne dă voie, mă duc acum dimineață să comand budincă cu stridii și o iau diseară.

— Nu-mi place budinca cu stridii, spuse Mary și păși plină de aroganță în dormitorul nostru, trîntind ușa.

Tom se uită trist după ea.

— E o fată adevărată, spuse el.

Eram singuri amîndoi, și simțeam că trebuie să vindec rana pe care o făcuse Mary.

— Mie îmi place budinca cu stridii, am zis.

— Bineînțeles. Și lui Mary îi place.

— Unchiule Tom, nu crezi că există totuși o cale să devină băiat?

— Nu, nu cred, spuse trist. I-aș fi spus-o dacă aș fi știut.

— E cea mai bună aruncătoare din West End.

Tom oftă și se uită din nou în jos la mâini, și puteam să citesc pe chipul lui înfrîngerea și-mi părea rău, dureros de rău. Am scos dopul meu scobit, cu ace înfipite în el ca niște gratii.

— Vrei să-ți dau capcana mea de muște, unchiule Tom?

Ce mai, era un adevărat domn.

— Vrei să mi-o dai mie?

— Da. Vezi, ridici un ac cît să intre musca și apoi ea stă acolo și bîzîie.

— Mi-ar place tare mult s-o am. Mulțumesc, John.

Toată ziua a lucrat cu un briceag mic ascuțit pe o bucățică de lemn și cînd ne-am întors acasă de la școală sculptase un chip micuț. Ochii, urechile și buzele erau mobile, unite prin mici pîrghii cu interiorul gol al capului. În partea de jos a gîtului era o gaură, astupată cu un dop. Era un lucru minunat. Prindeai o muscă, îi dădeai drumul înăuntru prin gaură și puneai dopul. Și deodată capul devenea viu. Ochii se mișcau, buzele vorbeau și urechile se bălăbăneau cînd musca înnebunită se cățara pe micile pîrghii. Chiar și Mary l-a iertat nițeluș, dar n-a mai avut încredere cu adevărat în el, decît după ce a ajuns să-i pară bine că era fată, și atunci era prea tîrziu. Capul acela nu mi l-a dat mie, ci ni l-a dat nouă. Îl mai avem și acum pus bine pe undeva și tot mai funcționează.

Uneori, Tom mă lua la pescuit. O porneam înainte de răsăritul soarelui și mînam trăsura direct spre vîrfurile Fremont, iar cînd ne apropiam de munți, stelele păleau și zorile făceau ca munții să pară și mai întunecați. Îmi amintesc că îmi lipeam urechea și obrazul de haina lui Tom. Și îmi amintesc că brațul lui se sprijinea ușor pe umerii mei și mă bătea cu palma pe braț din cînd în cînd. În cele din urmă, trăgeam sub un stejar și deshămam calul, îl adăpam la izvor și-l priponeam în spatele trăsuricii.

Nu-mi mai amintesc dacă Tom vorbea. Acum, cînd mă gîndesc la asta, nu pot să-mi amintesc sunetul glasului lui sau cuvintele pe care obișnuia să le folosească. Mi le amintesc pe-ale bunicului meu, dar cînd mă gîndesc la Tom, mi-a rămas în amintire doar o tăcere caldă. Poate că nu vorbea deloc. Tom avea unelte frumoase pentru pescuit și își făcea singur musculițele de nadă. Dar nu-i păsa dacă prindeam sau nu păstrăvi. Nu simțea nevoie să biruie animalele.

Îmi amintesc de ferigile palmate care creșteau pe sub căderile de apă, cum își clătinau degetele verzi lovite de picăturile de apă. Și-mi amintesc mireasma dealurilor, azaleele sălbatice, de un sconcs îndepărtat, și cîmpurile de lupin, și nădușeala calului înhămat. Îmi amintesc dansul gingaș al bărzăunilor spre înaltul cerului și pe Tom uitîndu-se la ei, dar nu-mi amintesc să fi spus vreodată ceva despre ei. Îmi amintesc cum țineam bățul undiței în timp ce Tom puneam momeala. Îmi amintesc mirosul frunzelor strivite în coș și parfumul dulce și delicat de păstrăv proaspăt și ud, atît de frumos pe acel pat de verdeață. Îmi amintesc, în sfîrșit, întoarcerea la trăsura, cum turnam ovăz în sacul de piele și-l prindeam de capul calului, fixîndu-l pe după urechi. Și totuși, nu-mi sună în urechi timbrul glasului său și nici cuvintele rostite; mi-a rămas în memorie închis în sine și tăcut, dar de o căldură uriașă.

Tom își dădea seama că era tăcut și închis. Tatăl lui era frumos și deștept, mama — mică și de o siguranță matematică. Fiecare din frații și surorile lui fie că erau frumoși, fie că aveau calități, fie că erau bogați. Tom îi iubea pe toți cu pasiune, dar se simțea greoi și ținut la pămînt. Se cățara pe munți în extaz și se pierdea în întunecimea bolovănoasă dintre vîrfuri. Avea accese de curaj, încadrate însă de momente de lașitate.

Samuel spunea că Tom șovăia, dînd tîrcoale măreției, încercînd să se hotărască dacă putea să-și asume răspunderea cu sînge rece. Samuel cunoștea calitățile fiului său și simțea că e capabil de violență și asta îl speria, căci în Samuel nu exista violență — chiar și atunci cînd l-a lovit pe Adam Trask cu pumnul, n-a făcut-o cu violență. Iar cît privește cărțile care intrau în casă — unele din ele pe ascuns — Samuel era în stare să frunzărească o carte menținîndu-se la suprafață, într-un echilibru fericit față de ideile cuprinse în ea, ca un om care plutește pe un rîu repede într-o canoe. Dar Tom se cufunda în carte, se tîra și scormonea între coperti, își croia un tunel printre idei, ca o cîrțiță și ieșea din lectură mînjit pe mâini și pe obraz.

Violență și timiditate — Tom avea nevoie de femei și în același timp nu se considera demn pentru o femeie. Perioade îndelungate se retrăgea într-un celibat dureros, apoi lua un tren spre San Francisco și se sătura acolo de femei, iar pe urmă se întorcea tăcut la fermă, simțindu-se slab, neîmplinit și nedemn și se pedepsea singur muncind, arînd și plantînd terenuri nedefrișate, tăind stejari viguroși, pînă ce i se frîngea spinarea, iar brațele îi atîrnau ca niște cîrpe.

Probabil că între Tom și soare stătea tatăl lui, Samuel, care îl umbrea. Tom scria poezii pe ascuns și în vremea aceea era mai prudent să ascunzi așa ceva. Poezii erau niște masculi palizi și neputincioși și oamenii din Vest îi disprețuiau. Poezia nu era decît un semn al slăbiciunii, al degenerării și decăderii. Dacă o citeai, riscai să fii fluierat. Dacă o scriai, erai suspectat și ostracizat. Poezia era un viciu secret, sau cam așa ceva. Nimeni nu știe dacă poeziile lui Tom erau bune sau nu, pentru că nu le-a arătat decît unei singure persoane, iar înainte de a muri, le-a ars pînă la ultimul cuvînt. După cenușa din sobă, trebuie să fi fost multe.

Din toată familia, Tom o iubea cel mai mult pe Dessie. Ea era veselă. Unde era ea, era și veselie.

Magazinul ei era o instituție unică în Salinas. Era o lume de femei. Aici, toate legile, ca și temerile care creează legile de fier, dispăreau. Ușa le era închisă bărbaților. Era un sanctuar unde femeile puteau fi ele însele — urît mirositoare, senzuale, mistice, încrezute, încrezătoare și interesate. La Dessie, se scoteau corsetele cu balene, acele corsete sacre care modelează și strîng carnea femeilor făcîndu-le zeițe. La Dessie erau femei care se duceau la toaletă, aveau indigestii, se scărpinau și aveau gaze. Iar din această libertate se năștea rîsul, hohote de rîs.

Bărbații puteau auzi rîsul prin ușa închisă, și probabil erau de-a dreptul înspăimîntați,

gîndindu-se ce se petrece dincolo, simţînd, poate, că ei erau ţinta rîsetelor — ceea ce în linii mari era adevărat.

Parc-o văd şi acum pe Dessie, cu pince-nez-ul ei de aur bălăbănindu-se pe un nas care nu era prea bine construit pentru aşa ceva, cu ochii înlăcrimaţi de rîs şi cu toată fruntea încreţită de spasmul muscular al rîsului. Părul îi cădea şi pătrundea în dosul ochelarilor, iar aceştia alunecau de pe nasul ud şi se răsuceau şi se clătinau la capătul panglicii lor negre.

La Dessie trebuia să comanzi o rochie cu luni înainte şi făceai vreo douăzeci de vizite la magazin pînă să alegi materialul şi modelul. În Salinas nu exista nimic atît de sănătos ca Dessie. Bărbaţii îşi aveau lojile, cluburile şi bordelurile lor, dar femeile, pînă la venirea lui Dessie, nu aveau altceva decît Liga Altarului şi micile cochetării cu preotul.

Şi deodată, Dessie s-a îndrăgostit. Nu cunosc amănunte despre dragostea ei — cine era bărbatul şi care au fost împrejurările potrivnice, dacă era religia, o soţie în viaţă, o boală sau egoismul. Bănuiesc că mama ştia, dar era unul din lucrurile care se ţin ascunse în scrinul familiei şi nu se scot niciodată la lumină. Iar dacă au ştiut şi alţi oameni din Salinas, au păstrat taina cu credinţă, ca pe un secret al oraşului. Tot ceea ce ştiu este că a fost o dragoste fără nădejde, cenuşie şi îngrozitoare. După un an, toată veselia lui Dessie dispăruse şi rîsul încetase.

Tom umbla furios prin munţi ca un leu rănit de moarte. Odată, în toiul nopţii, înşeuă calul şi porni spre Salinas, fără să mai aştepte trenul de dimineaţă. Samuel se luă după el şi trimise o telegramă din King City la Salinas. Iar dimineaţa, cînd Tom, cu chipul întunecat, îşi mîna calul sîrşit pe John Street, în Salinas, şeriful îl aştepta. Îl dezarmă pe Tom, îl băgă într-o celulă şi îi dădu cafea şi rachiu pînă cînd Samuel veni să-l ia.

Samuel nu i-a făcut morală lui Tom. L-a luat acasă şi nu a mai pomenit niciodată de acest incident. Şi în casa Hamiltonilor se lăsă un fel de linişte.

2

În anul 1911, la sărbătoarea Thanksgiving, familia s-a adunat la fermă — toţi copiii în afară de Joe, care era la New York, de Lizzie, care-şi părăsise familia şi se alăturase alteia, şi de Una care murise. Au venit cu cadouri şi mîncare mai multă decît putea consuma tot clanul. Erau cu toţii căsătoriţi, în afară de Dessie şi Tom. Copiii lor umpleau locul de larmă. Toată casa reînvie — mai zgomotoasă decît fusese vreodată. Copii strigau, ţipau şi se băteau. Bărbaţii băteau într-una drumul spre fierărie şi se întorceau plini de ei, ştergîndu-şi mustăţile.

Obrazul rotund al Lizei deveni tot mai stacojiu. Ea organiza şi dădea ordine. Soba de la bucătărie nu se mai stîngea. Paturile erau pline, iar pe jos erau întinse saltele şi perne pentru copii.

Samuel îşi dezgropă vechea lui veselie. Spiritul lui ironic strălucea, iar vorba lui îşi recăpătă vechiul ritm cîntat. Nu mai contenea vorbind, cîntînd şi povestind amintiri cînd, deodată, înainte de miezul nopţii, se simţi obosit, îl cuprinse moleşeală şi se duse să se bage în patul lui, unde Liza dormea de două ore. Era mirat de el însuşi, nu pentru faptul că se dusesse la culcare, ci pentru că dorise acest lucru.

După retragerea părinţilor, Will aduse whisky-ul din fierărie şi clanul se reuni în bucătărie, unde băutura trecea din mînă în mînă în borcanele de dulceaţă. Mamele se strecurară în dormitoare să vadă dacă copiii erau învelişti şi apoi se întoarseră. Vorbeau cu toţii în şoaptă ca să nu-i deranjeze pe copii şi pe bătrîni. Erau acolo Tom şi Dessie, George cu draguţa lui Mamie, care era din familia Dempsey, Mollie cu William J. Martin, Olive şi Ernest Steinbeck, Will cu Deila lui.

Toţi cei zece doreau să spună acelaşi lucru. Samuel îmbătrînise. Era o descoperire la fel de uimitoare ca apariţia bruscă a unei stafii. Nu credeau că se va întîmpla vreodată. Îşi băură whisky-ul şi discutară în şoaptă despre acest gînd nou.

Umerii — aţi văzut cum i s-au lăsat? Şi paşii lui nu mai sînt săltăreţi. Îşi trage niţeluş picioarele, dar nu asta contează, ci ochii. I-au îmbătrînit ochii.

Întotdeauna se ducea ultimul la culcare. Aţi observat că a uitat ce voia să spună chiar în mijlocul unei povestiri? Am văzut asta pe pielea lui. E plină de riduri iar mîinile i-au devenit transparente. Şchioapătă de piciorul drept. Da, dar asta-i cel pe care i l-a rupt calul. Ştiu, dar înainte nu şchioapăta.

Spuneau toate astea cu amărăciune. Nu poate fi adevărat, îşi ziceau. Tata nu poate fi un om bătrîn. Samuel e tînăr ca zorile — zorile veşnice.

Ar putea eventual să se treacă, aşa ca amiaza, dar, Dumnezeule! poate veni înserarea şi noaptea? Doamne, asta nu se poate.

Era firesc ca gîndurile lor să meargă pînă acolo şi să dea înapoi, nu vorbeau despre asta, dar în mintea lor îşi spuneau: nu poate exista lumea fără Samuel.

Cum am mai putea reflecta la ceva fără să ştim ce părere are el despre lucrul acela?

Ce-ar mai fi primăvara, sau Crăciunul, sau ploaia? Nici n-ar mai exista Crăciun!

Mîinţile lor respingeau asemenea gînduri şi atunci îşi căutară o victimă — pe cineva pe care să-l rănească pentru că şi ei erau răniţi. S-au năpustit asupra lui Tom.

Tu ai fost aici. Tu ai fost aici tot timpul! Cum de s-a întîmplat una ca asta? Cînd s-a întîmplat?

Cine-i de vină?

Nu cumva tu cu nebunia ta?

Iar Tom putea îndura asta pentru că el fusese de faţă.

— Din cauza lui Una, zise el răguşit. N-a putut suporta. Îmi spunea că un bărbat, un bărbat adevărat, nu are dreptul să se lase doborît de durere. Îmi repeta într-una că trebuie să am încredere, că timpul vindecă totul. O spunea atît de des, încît mi-am dat seama că e

pierdut.

— De ce nu ne-ai spus? Poate am fi putut face ceva?

Tom sări în sus violent și crispat.

— La naiba! Ce era de spus? Că moare de durere? Că i s-a uscat măduva în oase? Ce era de spus? Voi nu erați aici... Mi-a fost dat mie să-l privesc și să văd cum i se sting ochii — fir-ar să fie.

Tom ieși din cameră și ceilalți îi auziră pașii greoi călcând cu zgomot pe pământul pietros.

Le era rușine. Will Martin zise:

— Mă duc afară să-l aduc înapoi.

— Nu, nu face asta, spuse repede George și rudele de sînge îl aproară. Nu. Lasă-l în pace. Noi ne dăm seama de simțămîntul lui după ceea ce simțim noi înșine.

După cîtva timp, Tom se întoarse.

— Vreau să-mi cer iertare, zise el. Îmi pare rău. Poate sînt puțin cam beat. Tata zice că sînt "vesel" cînd mi se întîmplă așa ceva. Într-o noapte am venit acasă călare — mărturisi el —, am traversat curtea împleticindu-mă și am căzut în trandafiri, m-am tîrît pe scări în patru labe și am vomitat pe podea lîngă pat. Dimineața am încercat să-i spun că-mi pare rău, și știți ce mi-a răspuns? "Tom, ai fost pur și simplu vesel." "Vesel", după ce eu am făcut așa ceva. "Un om beat nu se tîrăște acasă. Chiar așa vesel."

George îi opri torentul de cuvinte.

— Tom, noi vrem să-ți cerem iertare. Am vorbit de parcă tu ai fost vinovat și n-am avut intenția asta. Sau poate că am avut-o. Dar ne pare rău.

Will Martin, foarte realist, spuse:

— Aici viața e grea. De ce nu-l convingem să vîndă totul și să se mute la oraș? Ar putea să ducă o viață lungă și fericită. Mollie și cu mine am fi bucuroși să vină să locuiască la noi.

— Nu cred că ar accepta, zise Will Hamilton. E încăpățînat ca un catîr și mîndru ca un păun. E teribil de mîndru.

Ernest, soțul Oliviei, spuse:

— N-ar fi nici o nenorocire dacă l-am întreba. Și noi am fi bucuroși să-l găzduim, chiar pe amîndoi.

Apoi tăcură din nou cu toții, căci ideea de a nu mai avea fermă, pământul acela uscat, pietros, așezat pe dealuri și necultivabil, era pentru ei o lovitură groaznică.

Will Hamilton, din instinct și din experiența lui în afaceri, devenise un cunoscător priceput al sentimentelor nu atît de profunde ale bărbaților și femeilor. Zise:

— Dacă-i cerem să închidă atelierul, ar însemna să-i cerem să-și încheie viața și asta n-o s-o facă.

— Are dreptate Will, fu de acord George. Va crede că părăsește totul. Se va simți laș. Nu, niciodată n-o să vîndă locul, și dacă ar face-o, nu cred că ar supraviețui nici o săptămînă.

— Mai există o cale, zise Will Martin. Poate ar veni în vizită. Tom s-ar ocupa de fermă. Este timpul ca tata și mama să mai vadă ceva pe lumea asta. Se întîmplă atîtea lucruri. Asta l-ar înviora și s-ar putea întoarce apoi să muncească din nou. Iar după un timp, s-ar putea să nu se mai întoarcă aici. Chiar el singur spune că timpul schimbă lucruri pe care nici dinamita nu le poate clinti.

Dessie își dădu la o parte părul ce-i cădea în ochi.

— Mă întreb dacă îl credeți chiar atît de prost, zise ea.

Iar Will spuse din experiența lui:

— Uneori un om vrea să facă pe prostul, dacă asta îi permite să facă un lucru pe care inteligența nu i-l îngăduie. Oricum, putem încerca. Voi, cu toții, ce credeți?

Toți din bucătărie încuviințară dînd din cap în afară de Tom, care stătea ca o stană de piatră, supărat.

— Tom, nu vrei să te ocupi de fermă? Întrebă George.

— Eh, asta-i un fleac, răspunse Tom. Nu-i nici o greutate să conduci ferma pentru că de fapt ea nu e condusă și n-a fost niciodată.

— Atunci de ce nu ești de acord?

— M-aș simți prost să-l insult pe tata. O să înțeleagă.

— Dar ce e rău dacă-i sugerăm așa ceva?

Tom își frecă urechile pînă-și alungă tot sîngele din ele, încît, pentru o clipă, se albiră.

— Nu vă opresc, răspunse. Dar eu nu pot să fac una ca asta.

George spuse:

— Am putea să-i scriem o scrisoare — un fel de invitație plină de glume. Iar cînd s-ar plictisi de unul din noi, ar putea să se ducă la altul. Ar dura ani de zile ca să ne viziteze pe toți.

Și așa au rămas lucrurile.

Tom aduse scrisoarea Oliviei de la King City și, dat fiind că îi cunoștea conținutul, așteptă să-l prindă pe Samuel singur ca să i-o dea. Samuel lucra la forjă și avea mîinile negre. Apucă plicul de un colțisor, îl puse pe nicovală și apoi își spălă mîinile în butoiușul pe jumătate umplut cu apă neagră în care scufunda fierul înroșit. Desfăcu plicul cu un cui de potcoavă și se duse să citească la soare. Tom scosese roțile de la trăsura și ungea osiile cu o unsoare galbenă. Îi urmărea pe taică-său cu coada ochiului.

Samuel termină scrisoarea, o pături și o puse înapoi în plic. Se așeză pe banca din fața atelierului și privi în gol. Apoi desfăcu scrisoarea și o citi din nou, o pături iar și o băgă în buzunarul cămășii albastre. Apoi Tom îl văzu cum se ridică și pornește încet spre colina

dinspre miazăzi, dînd cu piciorul în pietrele de pe drum.

Plouase un pic. Firișoare plăpînde de iarbă începuseră să crească. La jumătatea dealului, Samuel se aplecă, luă un pumn de pămînt pietros, și îl întinse în palmă cu degetul arătător — cremene, nisip și bucățele strălucitoare de mică, o rădăcină subțirică și o piatră cu vinișoare. Îl lăsă să-i cadă din mînă și își scutură palmele. Rupse un fir de iarbă și-l puse între dinți și privi în sus spre cer, dincolo de dealuri. Un nor cenușiu amenințător se îndrepta spre răsărit, căutînd copaci peste care să se reverse.

Samuel se ridică și o porni la vale pe colină. Se uită prin magazia de unelte și mîngîie stîlpii de susținere. Se opri lîngă Tom, învîrți una din roțile trăsुरicii și îl arătă spre Tom de parcă l-ar fi văzut pentru prima oară.

— Ești un bărbat în toată firea, zise el.

— Nu știai?

— Ba cred că da... cred că da, făcu Samuel și porni mai departe. Chipul lui avea o expresie pe care familia i-o cunoștea foarte bine — ironia față de el însuși era aceea care îl făcea să aibă acest rîs interiorizat. Se plimba prin grădinița tristă și prin jurul casei care nu mai era o casă nouă. Chiar și ultimile două dormitoare adăugate erau vechi și ponosite, iar chitul din jurul geamurilor căzuse în unele locuri. La ușă, înainte de a intra în casă, se întoarse și aruncă o privire asupra întregii ferme.

Liza întindea aluatul de tarte pe planșetă. Era atît de expertă în mînuirea făcălețului, încît aluatul părea viu. Se întindea și apoi se strîngea puținel la loc din pricina apăsării. Liza ridică foaia gălbuie, o așeză într-o formă de tartă și îndreptă marginile cu un cuțit. Murele, pregătite dinainte, stăteau scufundate în zeamă roșie, într-un vas.

Samuel se așeză pe un scaun de bucătărie, picior peste picior, și o privi. Ochii îi zîmbeau.

— Nu poți să-ți găsești ceva de lucru la ora asta? întrebă ea.

— Cred că dacă aș vrea, aș găsi, mamă.

— Atunci nu mai sta priponit aici, că mă enervează. Ziarul e în cealaltă cameră, dacă ți-e lene.

— L-am citit, zise Samuel.

— Pe tot?

— Tot ce mă interesează.

— Samuel, ce-i cu tine? Te frămîntă ceva. Se vede pe fața ta. Dă-i drumul și lasă-mă să-mi văd de tartele mele.

El își întinse picioarele și îi zîmbi.

— Ce mai nevestă mititică. Ai avea nevoie de trei ca ea să faci o singură îmbucătură.

— Samuel, termină acum cu astea. Nu mă supără cîte o glumă, seara, din cînd în cînd, dar nu e încă nici unsprezece. Hai, șterge-o.

— Liza, spuse Samuel. Tu cunoști înțelesul cuvîntului "vacanță"?

— Hai, nu mai face glume de dimineață.

— Spune, Liza, îl cunoști?

— Bineînțeles că da. Doar nu mă crezi o proastă.

— Ce înseamnă?

— Să pleci să te odihnești la mare, pe plajă. Și acum, Samuel, hai, lasă prostiile.

— Mă întreb de unde cunoști acest cuvînt?

— Vrei să-mi spui și mie ce ai de gînd? De ce adică să nu știu?

— Ai avut vreodată așa ceva, Liza?

— Păi, eu...

Se opri.

— În cincizeci de ani, ai avut vreodată o vacanță, tu nevestică mică și prostuță?

— Samuel, te rog, pleacă din bucătărie, spuse ea cu neîncredere.

El scoase din buzunar scrisoare și o desfăcu.

— E de la Olive. Vrea să venim în vizită la Salinas. Au aranjat camerele de la etaj. Vrea să-i cunoaștem copiii. Ne-a luat bilete pentru spectacolele Chautauqua. Billy Sunday boxează cu diavolul și Bryan ține o conferință despre Crucea de Aur. Mi-ar place să-l ascult. E o conferință învechită și naivă, dar se spune că o rostește într-un fel care aproape mai reușește să-ți stoarcă lacrimi.

Liza își frecă nasul și se mînji cu făină de pe degete.

— Costă scump? întrebă ea grijulie.

— Scump? Biletele le-a cumpărat Olive. Sînt un cadou.

— Nu putem merge, zise Liza. Cine o să aibă grijă de fermă?

— Tom — ce treabă e aici iarna?

— O să-i fie urît.

— Poate că o să vină și George să stea un timp ca să vîneze pitpalaci. Ia uită-te, Liza, ce este în scrisoare!

— Ce-s astea?

— Două bilete de tren pentru Salinas. Olive spune că nu vrea să ne lase nici o porțiță de scăpare.

— Nu se poate să le restitui pur și simplu și să-i trimiti banii înapoi?

— Nu, nu se poate Liza — mamă — te rog, nu face asta. Ia, uite o batistă.

— Asta-i cîrpă de vase, spuse Liza.

— Stai jos aici, mamă. Așa! Am impresia că gîndul unei odihne ți-a provocat un șoc care te-a descumpănit. Așa. Știu că e o cîrpă de vase. Se spune că Billy Sunday mîină diavolul pe scenă.

— Asta-i blasfemie, spuse Liza.

— Dar mi-ar place să văd treaba asta, ție nu? Ce-ai spus? Ridică-ți capul. N-am auzit. Ce-ai spus?

— Am spus da, răspunse Liza.

Tom desena ceva, cînd Samuel intră la el. Tom îl privi pe tatăl său cu ochi indiferenți, încercînd să deslușească efectele scrisorii lui Olive.

Samuel privi desenul.

— Ce-i asta?

— Încerc să-i dau de capăt unei deschideri de poartă, ca omul să nu mai fie nevoit să coboare din brișcă. Aici este bara care deschide zăvorul.

— Și ce-l face să se deschidă?

— M-am gîndit la un arc puternic.

Samuel studie desenul.

— Și ce-l face să se închidă?

— Bara cealaltă. O să alunece în sens invers, împinsă de resort.

— Înțeleg, făcu Samuel. S-ar putea să funcționeze dacă poarta ar fi bine montată. Dar ca s-o faci și s-o întreții ți-ar trebui de două ori atîta timp cît pierzi în douăzeci de ani ca să te dai jos și să deschizi poarta cu mîna.

Tom protestă:

— Uneori, cu un cal nervos...

— Știu, spuse tatăl. Dar principalul este că-i interesant.

Tom rînji:

— M-ai prins.

— Tom, crezi că ai putea să ai grijă de fermă dacă mama și cu mine am face o scurtă călătorie?

— Cum să nu, zise Tom. Și unde aveți de gînd să plecați?

— Olive vrea să stăm cîtva timp cu ea la Salinas.

— Asta ar fi minunat, spuse Tom. Mama este de acord?

— Da, a uitat și de cheltuieli.

— Foarte bine. Și cît aveți de gînd să fiți plecați?

Ochii strălucitori, ironici, ai lui Samuel se pironiră pe chipul lui Tom pînă cînd acesta spuse:

— Ce s-a întîmplat, tată?

— Fiule, am simțit ceva în tonul tău — de care e greu să-ți dai seama. Dar e ceva, Tom; fiule, dacă ai vreun secret cu frații și surorile tale, nu-mi pare rău. Cred că e bine.

— Nu știu ce vrei să spui, făcu Tom.

— Poți să-i mulțumești Domnului că n-ai vrut să devii actor, Tom, ai fi fost unul foarte prost. Bănuiesc că ai pus treaba la cale de sărbătorile Thanksgiving, cînd v-ați adunat cu toții. Și totul merge ca pe roate. Văd aici mîna lui Will. Nu-i nevoie să-mi spui dacă nu vrei.

— Eu n-am fost de acord, spuse Tom.

— Nu ți se potrivește. Tu ai fost de părere să se fluture adevărul în soare, ca să-l văd. Să nu le spui celorlalți că știu.

Plecă, apoi se întoarse și își puse mîna pe umărul lui Tom.

— Îți mulțumesc, fiule, că ai vrut să mă onorezi cu adevărul. Nu e prea inteligent, dar e mai sigur.

— Mă bucur că vă duceți.

Samuel stătea în ușa fierăriei cu ochii în pămînt.

— Se spune că o mamă iubește cel mai mult copilul cel urît, zise el și dădu cu putere din cap. Tom, o să-ți răspund la onoare cu onoare. Te rog — să păstrezi cele ce-ți spun în cel mai tainic colțisor și să nu dezvălui nimic vreunuia din frați sau surori — știu de ce mă duc — și mai știu unde mă duc și sînt mulțumit.

Capitolul 24

1

Mi-am pus deseori întrebarea de ce oare unii oameni se simt mai puțin loviți și măcinați de adevărurile vieții și morții decît alții. Lui Samuel, moartea Unei i-a despicat pămîntul sub picioare, i-a deschis porțile cetății sale de apărare și a făcut din el un om bătrîn.

Pe de altă parte, Liza, care cu siguranță că își iubea familia tot atît de mult ca și soțul ei, nu a fost tot atît de distrusă sau copleșită. Viața ei a continuat la fel ca mai înainte. Simțea durerea, dar îi supraviețuia.

Probabil că Liza accepta lumea la fel cum accepta Biblia, cu toate paradoxurile și contradicțiile ei. Nu-i plăcea moartea, dar știa că aceasta există, iar cînd venea, nu o surprindea.

Samuel se gîndea, se amuza și filozofa cu privire la moarte, dar nu credea cu adevărat în ea. Moartea nu era un membru al universului său. El și toți cei ce-l înconjurau erau nemuritori. Cînd a apărut moartea adevărată, a fost o ofensă, o negare a nemuririi pe care o simțea adînc și această singură fisură în zidul lui a făcut să se prăbușească întregul edificiu. Bănuiesc că a crezut întotdeauna că poate să polemizeze cu moartea. Era un dușman personal, unu pe care-l putea înfrînge.

Pentru Liza era pur și simplu moartea — sfîrșitul promis și așteptat. În durerea ei a mai fost în stare să pună o oală cu fasole la cuptor, să coacă șase tarte și să socotească exact cîtă mîncare va fi necesară pentru a hrăni oaspeții la înmormîntare. Și a mai fost în stare, în ciuda durerii, să aibă grijă ca Samuel să poarte o cămașă albă curată și ca haina lui neagră să fie periată și fără pete și să aibă pantofii făcuți. Poate că este nevoie de aceste două tipuri pentru a face o căsnicie durabilă, sudată prin forțe variate, ce se completează reciproc.

Odată împăcat cu gîndul, Samuel putea probabil să fie mai tare decît Liza, dar procesul

resemnării l-a sfârșit. După ce luă hotărârea de a merge la Salinas, Liza îl urmări îndeaproape. Nu știa întocmai ce anume urmărește, dar, ca o mamă bună și grijulie, știa că pune ceva la cale.

Ea era o realistă desăvârșită. Fiindu-i totul egal, era bucuroasă să-și viziteze copiii. Era curioasă în legătură cu ei și copiii lor. Nu era legată de un anumit loc. Locul unde te afli este doar o etapă de odihnă în drumul spre rai. Nu iubea munca în sine, dar o făcea pentru că trebuia făcută. Și era obosită. Iar pe deasupra, îi era tot mai greu să lupte cu durerile și junghiurile care încercau să o rețină în pat dimineața — deși nu au izbutit niciodată.

Se gîndea la rai ca la un loc unde hainele nu se murdăresc, unde nu mai trebuie să gătești mîncare și unde nu se spală vase. Erau unele lucruri în rai pe care, în mod particular, nu prea le aproba. Era prea multă muzică și nu înțelegea cum, fie chiar și cei aleși, puteau supraviețui multă vreme în lenevia cerească ce le era promisă. Ea va găsi ceva de făcut în rai. Trebuie să existe ceva cu care să-ți ocupi timpul — niște nori de cîrpit, niște aripi obosite de frecționat. Poate că gulerele hainelor aveau nevoie să fie întoarse din cînd în cînd, și dacă te gîndești bine, ea nu putea crede că, fie și în rai, nu se găsesc nicaiva pînze de păianjeni în vreun colțisor pe care să le dai jos cu o mătură înfășurată într-o cîrpă.

Era bucuroasă și speriată totodată de vizita la Salinas. Îi plăcea atît de mult ideea, încît simțea că aici trebuie să fie ceva foarte aproape de păcat. Și spectacolele Chautuqua? În definitiv nu era obligată să meargă și probabil că nici n-o să se ducă. Samuel o să se dezlănțuie — va trebui să-l supravegheze. Avea mereu sentimentul că el era tînăr și neajutorat. Era bine că nu știa ce gînduri îi treceau prin minte, și să afle în felul ăsta ce se întîmpla cu trupul lui.

Samuel, însă, era strîns legat de locul acela. Ferma era pentru el ca un fel de rudă și, cînd a părăsit-o, parcă a înjunghiat o ființă iubită. Dar odată hotărît, Samuel s-a apucat să aranjeze lucrurile cum se cuvine. Făcu vizite ceremonioase tuturor vecinilor săi, celor vechi, care își aminteau cum fusese cîndva ferma și cum era acum. Iar cînd plecă de la vechii prieteni, aceștia erau conștienți că nu-l vor mai vedea niciodată, deși nu le spusese așa ceva. Începu să privească munții și copacii, chiar și chipurile oamenilor, ca și cînd ar fi vrut să le țină minte pentru veșnicie.

Ultima vizită a rezervat-o familiei Trask. Nu mai fusese pe acolo de luni de zile. Adam nu mai era tînăr. Băieții aveau unsprezece ani, iar Lee, el nu se schimbaseră prea mult. Lee îl însoțea pe Samuel la grajd.

— Am vrut de mult să vă vorbesc, zise Lee. Dar sînt atîtea de făcut. Și încerc să mă duc la San Francisco măcar o dată pe lună.

— Știi cum e, spuse Samuel. Cînd știi că prietenul e coala, lîngă tine, nu te duci să-l vezi. Apoi dispare și te muștră conștiința că nu l-ai văzut.

— Am auzit de fata dumitale. Îmi pare rău.

— Am primit scrisoarea ta, Lee. O păstrez. Ai spus lucruri simțite.

— Chinezării, făcu Lee. Pe măsură ce îmbătrînesc, parcă devin tot mai mult chinez.

— E ceva schimbat la tine, Lee. Ce anume?

— Coadă, domnule Hamilton. Mi-am tăiat coada.

— Asta era.

— Am făcut-o cu toții. N-ați auzit? Împărăteasa moștenitoare a murit. China e liberă. Dinastia Manciuri nu mai este stăpînitore și nu mai purtăm coadă. A fost o proclamație a noului guvern. N-a mai rămas o coadă, nicăieri.

— E vreo deosebire, Lee?

— Nu prea mare. E mai ușor. Dar am o senzație de gol la cap care mă face să mă simt prost. Te obișnuiești greu cu un lucru bun.

— Ce face Adam?

— E bine. Dar nu s-a schimbat prea mult. Mă întreb cum o fi fost înainte.

— Da, m-am întrebat și eu. A avut o primăvară scurtă. Băieții trebuie să fie mari.

— Sînt mari. Mă bucur că am rămas aici. Am învățat multe vîzînd cum cresc băieții și ajutîndu-i nițel.

— L-ai învățat chinezește?

— Nu. Domnul Trask n-a vrut. Și cred că a avut dreptate. Ar fi fost o complicație inutilă. Dar sînt prietenul lor — da, le sînt prieten. Îl admiră pe tatăl lor, dar cred că pe mine mă iubesc. Și se deosebesc foarte mult între ei. Nici nu vă puteți închipui cît de deosebiți sînt.

— În ce fel, Lee?

— O să vedeți cînd vin acasă de la școală. Sînt ca două fețe ale unei medalii. Cal este șiret, întunecat și bănuitor, pe cînd fratele lui — e un băiat care îți cade la inimă încă înainte de a scoate o vorbă și mai mult încă după aceea.

— Și nu-ți place Cal?

— Mă trezesc că îl apăr — față de mine. El luptă pentru viață, în timp ce fratele său nu trebuie să lupte.

— La fel se întîmplă și cu copiii mei, spuse Samuel. Nu înțeleg. Ai crede că, avînd aceeași educație și același sînge, sînt la fel, dar nu sînt — chiar deloc.

Mai tîrziu, Samuel și Adam coborîră drumul umbrat de stejari spre intrarea în vale, de unde puteau privi spre Valea Salinas.

— Rămii la masă? întrebă Adam.

— Nu vreau să mai am pe conștiință sacrificare altor pui, spuse Samuel.

— Lee are o friptură înăbușită.

— Ei, în cazul ăsta...

Adam mai avea și acum un umăr mai lăsat decît celălalt de pe urma vechii răni. Avea chipul aspru și închis, iar ochii lui priveau lucrurile la suprafață, fără să se oprească la amănunte. Cei doi bărbați se opriră pe drum și priviră în valea cea înverzită în urma ploilor timpurii.

Samuel zise blînd:

— Mă miră cum de nu ți-e rușine să lași pămîntul ăla nelucrat.

— N-am avut nici un motiv să-l cultiv, răspunse Adam. Am mai vorbit despre asta. Ai crezut că mă voi schimba Nu m-am schimbat.

— Ești mîndru de durerea ta? întrebă Samuel. Te face să te crezi măreț și tragic?

— Nu știu.

— Gîndește-te la asta. Poate că joci un rol pe o scenă imensă, avîndu-te ca unic spectator.

În vocea lui Adam se simți o ușoară supărare.

— De ce vii să-mi faci morală? Îmi pare bine că ai venit, dar de ce scormonești în mine?

— Ca să văd dacă pot stîrni în tine mînia. Sînt un om curios. E o grămadă de teren sterp prin locurile, astea, iar aici lîngă mine, iată un om tot atît de sterp. Mi se pare o risipă. Nu pot să sufăr risipa, n-am putut niciodată să mi-o permit. Este un sentiment plăcut să-ți lași viața stearpă?

— Ce pot să fac?

— Ai putea să încerci din nou.

Adam se întoarse spre el.

— Mi-e teamă, Samuel. Aș prefera să merg mai departe tot așa. Poate îmi lipsește energia sau curajul.

— Dar cu băieții cum e — îi iubești?

— Da... da.

— Îl iubești pe vreunul mai mult decît pe celălalt?

— Ce te face să crezi asta?

— Nu știu. Ceva în tonul tău.

— Să ne întoarcem în casă, spuse Adam.

O porniră înapoi pe sub copaci. Deodată Adam zise:

— Ai auzit vreodată de Cathy că s-ar afla la Salinas? Ai auzit vreodată un zvon ca ăsta?

— Dar tu?

— Da... dar n-am crezut. Nu pot crede una ca asta.

Samuel pășea tăcut pe fâgașul prăfuit lăsat de urma roților pe drum. Mintea lui, ca și a lui Adam, era frămîntată de aceleași idei și, aproape obosit, reluă un gînd pe care-l crezuse dispărut. În cele din urmă spuse:

— N-ai uitat-o de fel.

— Cred că nu. Împușcătura am uitat-o, însă. Nu mă mai gîndesc la asta.

— Nu pot să-ți spun cum să-ți trăiești viața, zise Samuel, deși iată că o fac. Știi că ar fi mai bine pentru tine să te eliberezi de aceste "s-ar fi putut", să ieși la lumină, în bătaia vîntului. Și în timp ce îți vorbesc, îmi trec eu însumi prin sită amintirile, la fel cum fac oamenii cu gunoiul de pe podeaua unui bar, căutînd mărunțișul care cade în crăpături. E un minerit meschin, într-adevăr meschin. Ești prea tînăr, Adam, ca să-ți treci de pe acum prin sită amintirile. Ar trebui să-ți faci altele noi, astfel încît mineritul să-ți fie mai bogat cînd vei îm-bătrîni.

Adam stătea cu fața plecată în jos și, de atîta încleștare, maxilarul îi ieșea afară, pe sub tîmplă. Samuel îl privi pe furiș.

— Asta e, zise el. la taurul de coarne. Cît de mult ne apărăm o greșeală! Vrei să-ți spun eu ce faci, ca să nu-ți închipui că e o invenție de-a ta? Cînd te culci și stingi lumina — ea stă în ușă, luminată din spate, și-i vezi cămașa de noapte fluturînd. Vine blînd în patul tău, iar tu, abia respirînd, dai plapuma la o parte ca s-o primești și-ți muți capul de pe pernă ca să-i faci loc lîngă capul tău. Simți mirosul dulce al pielii ei, și ți se pare că nu mai e altul pe lume...

— Încetează, strigă Adam la el. Naiba să te ia, încetează! Nu-ți mai băga nasul în viața mea! Ești ca un coiot care adulmecă leșul unei vaci.

— Eu o știu, zise Samuel cu blîndețe, pentru că și la mine a venit una din aceste fantome, tot așa, nopți, luni, ani în șir, ba chiar și acum. Cred că ar fi trebuit să-mi ferec mintea și să-mi pecetluiesc inima împotriva ei, dar n-am făcut-o. Toți anii aceștia am înșelat-o pe Liza. I-am oferit un neadevăr, o imitație, am păstrat ce am avut mai bun pentru orele acelea dulci, întunecate. Iar acum aș dori să fi avut și ea un oaspete secret. Dar n-am știut niciodată. Cred mai curînd că ea și-a ferecat inima și a aruncat cheia în iad.

Mîinile lui Adam se încleștaseră atît de puternic încît falangele, lipsite de sînge, se albiseră.

— Mă faci să mă îndoiesc de mine însumi, spuse el cu furie. Întotdeauna ai făcut așa. Mi-e teamă de tine. Ce trebuie să fac, Samuel? Spune-mi! Nu știu cum de ai văzut lucrurile atît de clar. Ce trebuie să fac?

— Eu știu ce trebuie, deși niciodată nu o pun în aplicare. Știi întotdeauna ce trebuie. Ar trebui să-ți găsești o nouă Cathy. Ar trebui să lași pe noua Cathy să ucidă visul Cathy — să le lași pe amîndouă să se lupte. Iar tu, stînd pe de lături, să-ți unești gîndurile cu cea care va învinge. Asta ar fi un "trebuie" de calitate a doua. Cel mai bun lucru ar fi însă să găsești o dragoste nouă, proaspătă, care s-o alunge pe cea veche.

— Mi-e teamă să încerc, făcu Adam.

— Asta mi-ai mai spus-o. Și acum, iată că devin egoist față de tine. Plec, Adam. Am venit să-mi iau rămas bun.

— Ce vrei să spui?

— Fiica mea, Olive, ne-a chemat, pe Liza și pe mine, să-i facem o vizită la Salinas, și plecăm, poimîine.

— Bine, dar o să vă întoarceți.

Samuel continuă:

— După ce o să stăm la Olive, o lună sau poate două, o să vină o scrisoare de la George. O să se simtă jignit dacă n-o să-i facem o vizită, la Paso Robles. Iar după asta, Mollie o să vrea

să venim la San Francisco, și apoi Willy și poate chiar Joe în Est, dacă o să mai trăim atât.

— Și nu vă face plăcere? O meritați. Ați muncit destul pe dealurile astea pline de praf.

— Iubesc dealul ăsta plin de praf! zise Samuel. Îl iubesc așa cum își iubește cățeaua puiul de-o șchioapă. Mi-e dragă fiecare piatră, buruienile tari ca oțelul care rup fierul plugului, stratul subțire golaș de pământ fertil, adâncurile lui lipsite de apă. Există o bogăție, undeva, în dealul meu plin de praf.

— Meriți să te odihnești.

— Și asta ai mai spus-o. Iată ce a trebuit să accept și am acceptat. Când zici că merit să mă odihnesc e ca și cum ai spune că viața mea s-a terminat.

— Crezi așa ceva?

— Asta este ceea ce am acceptat.

Adam spuse emoționat:

— Nu poți face una ca asta. Dacă accepți așa ceva, nu vei mai trăi.

— Știu, răspunse Samuel.

— Dar nu poți să faci asta.

— De ce nu?

— Nu vreau s-o faci.

— Sînt un bătrîn curios, Adam. Și ceea ce e mai trist pentru mine, e că-mi pierd curiozitatea. Asta e, poate, ceea ce mă face să cred că a venit vremea să-mi vizitez copiii. Va trebui s-o fac pe curiosul o bună bucată de timp.

— Aș prefera să-ți dai sufletul muncind pe dealul ăsta plin de praf.

Samuel îi zîmbi.

— Ce plăcut e să auzi asta! Îți mulțumesc. E un lucru plăcut să fii iubit, chiar și mai târziu. Deodată, Adam se întoarse spre el, încît Samuel fu nevoit să se oprească.

— Știu ce ai făcut pentru mine, zise Adam. Nu pot să-ți dau nimic în schimb. Dar pot să-ți mai cer încă un lucru. Dacă ți-o cer, poți să-mi mai faci un singur bine, și, poate, să-mi salvezi astfel viața?

— Aș face-o, dacă aș putea.

Adam întinse mîna și descrie un arc spre apus.

— Pe pămîntul acela de acolo — vrei să mă ajuți să fac grădina de care am vorbit, cu morile de vînt și puțurile și lanurile de lucernă? Am putea face culturi de semințe de flori. Se cîștigă bani buni cu asta. Ia gîndește-te cum ar arăta, acri întregi de mazăre și pătrate aurii de calendula. Poate și vreo zece acri cu trandafiri din West. Ia închipuie-ți cum ar mirosi cînd bate vîntul de apus!

— Mă faci să plîng, zise Samuel, și asta e un lucru caraghios pentru un om bătrîn.

Într-adevăr ochii îi erau umezi.

— Îți mulțumesc, Adam, frumoasa ta ofertă are aroma plăcută a vîntului de apus.

— Atunci accepți?

— Nu, nu accept. Dar am să mi-o imaginez cînd voi fi la Salinas, ascultîndu-i pe Williams Jennings Bryan. Și poate că o să ajung să cred că s-a și realizat.

— Dar vreau să o fac.

— Stai de vorbă cu Tom al meu. El o să te ajute. El ar planta, sărmanul, toată lumea cu trandafiri, dacă ar putea.

— Îți dai seama ce faci, Samuel?

— Da, știu ce fac, știu atît de bine încît treaba e pe jumătate făcută.

— Ce om încăpățînat ești!

— Arțăgos, făcu Samuel. Liza spune că sînt arțăgos, dar acum sînt prins într-o plasă a copiilor mei — și cred că-mi place.

2

În casă se întinsese masa.

— Aș fi vrut să servesc sub copac, spuse Lee, ca altădată, dar aerul e rece.

— Așa e, Lee, aprobă Samuel.

Gemenii intrară în liniște și rămaseră pe loc timizi privindul pe musafir.

— E mult de cînd nu v-am văzut, băieți. Dar v-am botezat bine. Tu ești Caleb, nu?

— Eu sînt Cal.

— Bine, Cal așadar. Și se întoarse spre celălalt. Dar tu ai descoperit cum să-ți pronunți mai ușor numele?

— Poftim?

— Pe tine te cheamă Aaron?

— Da, domnule;

— El îl pronunță cu un singur a, chicoti Lee. Prietenilor lui i se pare cam nostim cu doi de a.

— Am treizeci, și cinci de iepuri belgieni, domnule, spuse Aaron. Ați vrea să-i vedeți, domnule? Cu primăvara li s-a mărit numărul. Am opt nou-născuți — chiar ieri s-au născut.

— Aș vrea să-i văd, Aron. Schiță un zîmbet. Cal, ia spune-mi, tu ești grădinar?

Lee întoarse brusc capul și îl analiză pe Samuel.

— Nu faceți asta, spuse Lee nervos.

Cal zise:

— La anul, tata o să-mi dea un acru de pămînt.

Aron zise:

— Am un iepure care cîntărește cincisprezece livre. Am să i-l dau tatei de ziua lui. Auziră deschizîndu-se ușa dormitorului lui Adam.

— Nu-i spuneți, făcu Aron grăbit. E secret.

Lee tăie friptura.

— Întotdeauna îmi tulburați gândurile, domnule Hamilton, zise el. Ședeți, băieți.

Adam intră, dându-și în jos mâinile, și își luă locul în capul mesei.

— Bună seara, băieți, rosti el, iar ei răspunseră la unison:

— Bună seara, tată.

— Să nu-i spuneți, șopti Aron.

— Nu-i spun, îl asigură Samuel.

— Ce să nu-mi spui? întrebă Adam.

Samuel zise:

— Nu pot exista probleme personale? Am un secret cu fiul tău.

Cal întrerupse:

— Am și eu să vă spun un secret, îndată după masă.

— Am să-l ascult bucuros, răspunse Samuel. Și sper că nu știu de pe acum despre ce-i vorba.

Lee își ridică ochii de la treaba lui și îl privi pe Samuel. Începu să împartă carnea în farfurii.

Băieții mîncară repede și în tăcere, înfulecînd bucățelele. Aron spuse:

— Ne dai voie, tată?

Adam dădu din cap, și cei doi băieți ieșiră repede.

Samuel se uită după ei.

— Par mai mari de unsprezece ani, spuse el. Pe cît mi-aduc aminte, la unsprezece ani copiii mei urlau, țipau și se învîrteau într-una. Țtia arată ca niște oameni maturi.

— Într-adevăr? întrebă Adam.

Lee spuse:

— Cred că știu de ce se întîmplă asta. Nu există o femeie în casă care să prețuiască copiii. Nu cred că bărbaților le pasă prea mult de copii, așa că băieții n-au simțit niciodată avantajul de a fi copii. N-au avut nimic de cîștigat din asta. Nu știu dacă e bine sau e rău așa.

Samuel șterse rămășițele de sos din farfurie cu o bucată de pîine.

— Adam, mă întreb dacă îți dai seama ce înseamnă pentru tine Lee. Un filozof care se pricepe să gătească sau un bucătar care știe să gîndească? M-a învățat multe. Trebuie să fi învățat de la el, Adam.

Adam răspunse:

— Mă tem că n-am ascultat suficient — sau poate că el n-a prea vorbit.

— Adam, de ce n-ai vrut ca băieții să învețe chinezește?

Adam se gîndi o clipă.

— Mi se pare că e momentul sincerității, spuse el în cele din urmă. Cred că pur și simplu din gelozie. I-am spus altfel, dar poate că de fapt n-am vrut ca ei să poată să se depărteze de mine atît de ușor într-o direcție în care nu-i puteam urma.

— E un lucru destul de rațional și aproape prea omenesc, zise Samuel. Dar faptul că îl recunoști, e un mare salt. Mă întreb dacă eu însumi am mers atît de departe.

Lee aduse la masă cafetiera cenușie emailată, umplu ceștile și se așeză. Își încălzi palma, ținînd ceașca în mînă. Apoi rîse:

— Mi-ați făcut multe necazuri, domnule Hamilton, și ați tulburat liniștea chinezească.

— Ce vrei să spui, Lee?

— Parcă v-am mai povestit asta, spuse Lee. Sau poate mi-am formulat ideile doar în minte, cu gîndul să vi le spun. E o poveste amuzantă, în orice caz.

— Vreau s-o ascult, spuse Samuel și îl privi pe Adam. Nu vrei să ascuți și tu, Adam? Sau ești pe cale să te scufunzi în baia ta de nori?

— Tocmai mă gîndeam la asta, răspunse Adam. E curios — m-a cuprins un fel de emoție.

— Asta-i bine, făcu Samuel. Asta-i poate cel mai bun lucru care i se poate întîmpla unui om. Să-ți auzim povestea, Lee.

Chinezul își duse mîna spre ceafă și zîmbi.

— Mă întreb dacă mă voi obișnui vreodată fără coadă, spuse el. Cred că o foloseam mai mult decît îmi dădeam seama. V-am spus, domnule Hamilton, că devin tot mai mult chinez. Dumneata nu devii tot mai mult irlandez?

— Cîteodată, spuse Samuel.

— Îți amintești cînd ne-ai citit cele șaisprezece versete din capitolul patru al Genezei și am discutat despre ele?

— Da, într-adevăr. Și e mult de atunci.

— Aproape zece ani, spuse Lee. Povestea m-a impresionat adînc și am reluat-o, vorbă cu vorbă. Cu cît mă gîndesc mai mult la povestea asta, cu atît mai profundă a devenit pentru mine. Apoi am comparat traducerile pe care le avem — și erau destul de asemănătoare. Un singur pasaj mă neliniștește. Versiunea King James sună astfel. Acolo unde Domnul l-a întreat pe Cain de ce este supărat, Domnul spune: "Dacă faci bine, vei fi bine primit, dar dacă faci rău, păcatul pîndește la ușă; dorința lui se ține după tine dar tu îl vei stăpîni". Acest "tu îl vei stăpîni" m-a izbit pentru că era o promisiune făcută lui Cain că va învinge păcatul.

Samuel dădu din cap.

— Dar copiii lui nu l-au învins întru totul, spuse el.

Lee sorbi cafeaua.

— Apoi am luat un exemplu din Biblia americană populară. Pe atunci aceea era foarte nouă. Pasajul acesta era deosebit. Se spunea "Tu să-l stăpînești". Asta e cu totul altceva. Nu e o promisiune, e un ordin. Și am început să mă frămînt. Mă întrebam care fusese de fapt cuvîntul scriitorului original care putuse fi tradus atît de diferit.

Samuel își puse palmele pe masă, se aplecă înainte și vechea licărire tinerească îi apără în ochi.

— Lee, să nu-mi spui că ai studiat ebraica!

Lee zise:

— O să vă povestesc. E o istorie destul de lungă. Vreți o înghițitură de ng-ka-py?

— Băutura aceea cu gust bun de mere putrede?

— Da. Vorbesc mai ușor cu ea.

— Poate și eu ascult mai bine.

Cînd Lee se duse la bucătărie, Samuel îl întrebă:

— Adam, ai știut de asta?

— Nu, răspunse Adam. Nu mi-a spus, sau poate că n-am ascultat eu.

Lee se întoarse cu sticla lui de ceramică și cu trei ceșcuțe de porțelan, atît de subțiri și delicate încît trecea lumina prin ele.

— Să bem moda chinezește, spuse el și turnă băutura aproape neagră. Are o grămadă de pelin. Bună băătură. Dacă bei destul de mult, are cam același efect ca și absintul.

Samuel sorbi licoarea.

— Vreau să știu de ce te interesa atît de mult, spuse el.

— Mi se părea că omul care a putut concepe această măreață poveste, trebuia să știe exact ceea ce voia să spună și că nu poate fi o confuzie în exprimare.

— Zici "omul". Deci nu crezi că e o carte divină, scrisă cu degetul de cerneală al lui Dumnezeu?

— Cred că mintea care a putut să gîndească această poveste a fost o minte curios de divină. Am avut și în China cîteva asemenea minți.

— Voiam doar să știu, spuse Samuel. Așadar nu ești totuși prezbiterian.

— V-am spus că devin din ce în ce mai chinez. Dar să continui. Am plecat la San Francisco la sediul asociației noastre familiale. Ați auzit de asta? Familiile noastre mari au centre unde orice membru al ei poate primi ajutor sau îl poate oferi. Familia Lee este foarte mare. Se îngrijește de membrii ei.

— Am auzit de asta, spuse Samuel.

— Vă gîndiți la lupta chinezilor împotriva sclaviei fetelor?

— Da, cred că da.

— E o mică diferență, spuse Lee. M-am dus acolo pentru că în familia noastră există un număr de domni bătrîni venerați, foarte învățați. Sînt gînditori foarte meticuloși. Un om poate pierde ani întregi cîntărind o frază a învățatului pe care voi îl numiți Confucius. M-am gîndit că ar putea exista experți în ce privește sensul cuvintelor care ar putea să mă îndrume. Sînt bătrîni simpatici. Fumează două pipe cu opium după-amiaza și asta îi odihnește și le ascute spiritul, și stau toată noaptea cu mintea limpede. Cred că nici un alt popor nu a fost în stare să folosească cum trebuie opiumul.

Lee își înmuie limba în băutura neagră.

— Mi-am supus respectuos problema unuia dintre acești înțelepți, i-am citit povestea și i-am spus ce am înțeles din ea. În noaptea următoare, s-a întîlnit patru dintre ei și m-au chemat și pe mine. Am discutat povestea toată noaptea.

Lee rise.

— Cred că e caraghios, zise el. Știu că n-aș îndrăzni să povestesc asta multor oameni. Puteți să vă închipuiți patru domni bătrîni, cel mai tînăr are acum peste nouăzeci de ani, apucîndu-se să studieze ebraica? Au angajat un rabin învățat. S-au apucat să studieze de parcă ar fi fost copii. Caiete, gramatică, vocabular, fraze simple. Puteați vedea ebraica scrisă cu cerneală chinezească și cu pensula! Scrisul de la dreapta la stînga nu-i deranja atît de rău cum te-ar deranja pe dumneata, pentru că noi scriem de sus în jos. Ei aveau simțul perfecțiunii! Au mers la rădăcina problemei!

— Și tu? spuse Samuel.

— Eu m-am ținut alături de ei, minunîndu-mă de mintea lor mîndră și limpede. Am început să-mi iubesc rasa și pentru prima oară am dorit să fiu chinez. La fiecare două săptămîni mă duceam la o întîlnire cu ei, și aici, în camera mea, am scris pagini întregi. Am cumpărat toate dicționarele ebraice cunoscute. Dar domnii cei bătrîni mi-o luau mereu înainte. Nu peste mult timp, l-au întrecut pe rabin; el a adus un coleg al său. Domnule Hamilton, ar fi trebuit să asistați la unele nopți de argumentări și discuții. Ce întrebări, ce analize, ce judecată frumoasă, ce judecată minunată. După doi ani, am simțit că putem să ne apropiem de cele șaisprezece versete ale capitolului patru din Geneză. Domnii mei cei bătrîni simțeau și ei că vorbele acelea sînt importante — "tu îl vei stăpîni" și "tu să-l stăpînești". Și iată aurul extras din mineritul nostru: "Tu poți să-l stăpînești. Poți să stăpînești păcatul". Bătrînii domni au zîmbit, au dat aprobator din cap și au considera că anii au fost bine folosiți. Asta i-a scos și din carapacea lor chinezească, iar acum studiază greaca.

Samuel spuse:

— E o poveste fantastică. Am încercat să te urmăresc și poate mi-a scăpat ceva. De ce este atît de important cuvîntul acela?

Mîna lui Lee tremură în timp ce umplu ceștile delicate. Și o bău pe a lui dintr-o înghițitură.

— Nu înțelegi? strigă el. Traducerea populară americană le ordonă oamenilor să învingă păcatul, și păcatul poate fi numit ignoranță. Traducerea lui King James face o promisiune în "tu îl vei stăpîni", dînd să se înțeleagă că omul va învinge cu siguranță păcatul. Dar cuvîntul ebraic, cuvîntul *timshel*, "tu îl poți stăpîni" îți dă o posibilitate de alegere. Poate că e cel mai important cuvînt din lume. Asta înseamnă că drumul este deschis. Dreptul de a alege revine omului. Pentru că dacă e adevărat "îl poți stăpîni", este tot atît de adevărat și că "nu-l poți stăpîni". Nu înțelegi?

— Ba da, înțeleg. Înțeleg. Dar tu nu crezi că asta este o lege divină. De ce îi simți atunci importanța?

Lee răspunse:

— Am vrut să vă spun asta mai de mult. Am și anticipat întrebările duminică și sînt bine pregătit. Orice scriere care a influențat gîndirea și viața unui mare număr de oameni este importantă. Există milioane de secte și biserici care simt ordinul "tu să-l stăpînești", și fac totul ca să-l asculte. Și sînt alte milioane care cred în predestinare, "tu îl vei stăpîni". Nimic din ceea ce ar face nu ar putea opri destinul. Dar "tu poți". Asta îl face pe om măreț, îi dă ceva asemănător zeilor, pentru că în slăbiciunea și murdăria lui, în uciderea fratelui lui, el are totuși posibilitatea alegerii. Își poate alege drumul, poate lupta și cîștiga. Vocea lui Lee era un cîntec de triumf.

Adam spuse;

— Tu crezi asta, Lee?

— Da. Da, cred. Este ușor ca din lenevie, din slăbiciune, să te arunci în brațele lui Dumnezeu spunînd: "N-am avut încotro; drumul era dinainte stabilit". Dar gîndește-te la măreția alegerii. Îl face pe om, om. Pisica n-are nici o posibilitate de alegere, alina trebuie să facă miere. Nu este nimic divin în asta. Și ce credeți, domnii aceia bătrîni care alunecau ușor spre moarte, mai doresc acum să moară?

Adam spuse:

— Vrei să zici că chinezii aceștia cred în Vechiul Testament?

Lee răspunse:

— Bătrînii aceștia cred într-o poveste adevărată, și își dau seama dacă o poveste e adevărată, atunci cînd o ascultă. Ei sînt criticii adevărului. Ei știu că cele șaisprezece versete sînt o poveste a omului în orice epocă, sau cultură, sau rasă. Ei nu cred că un om e în stare să scrie adevărul în cincisprezece versete și trei sferturi și să spună o minciună într-un singur verb. Confucius îi învață pe oameni cum trebuie să trăiască pentru a avea o viață bună și fericită. Dar aceasta — aceasta este o scară pe care să ajungi la stele. Lui Lee îi străluceau ochii. Niciodată nu trebuie să pierzi din vedere asta. Ea alungă de sub picioare slăbiciunea, lașitatea și lenevia.

Adam zise:

— Nu știu cum ai putut să gătești, să crești băieții, să mă îngrijești pe mine și să mai faci toate astea.

— Nici eu nu știu, făcu Lee. Dar îmi fumez cele două pipe după-amiază, nici mai mult, nici mai puțin, ca bătrînii. Și simt că sînt om. Și simt că omul este un lucru foarte important — poate mai important decît o stea. Asta nu înseamnă teologie. Nu sînt înclinat spre divinitate. Dar simt o dragoste nouă pentru acel instrument strălucitor, sufletul omenesc. Este un lucru frumos și unic în univers. Este mereu atacat, dar niciodată distrus — pentru că "tu poți".

3

La plecare, Lee și Adam l-au condus pe Samuel pînă la remiză. Lee ducea o lanternă de tinichea, ca să lumineze calea, căci era una din acele nopți senine de iarnă timpurie, cînd cerul este plin de stele și, din cauza lor, pămîntul pare și mai întunecos. Pe dealuri era liniște. Nici un animal nu umbla prin locul acela, nici ierbivor, nici de pradă, iar aerul era atît de liniștit încît trunchiurile și frunzele negre ale stejarilor se profilau nemișcate pe calea laptelui. Cei trei bărbați erau tăcuți. Inelul micii lanterne scîrțîia nițeluș, cînd Lee deplasa fascicolul luminos.

Adam întrebă:

— Cînd crezi că te întorci din călătorie?

Samuel nu răspunse.

Doxology stătea liniștită în grajd, cu capul în jos și ochii ei lăptoși priveau paiele de sub picioarele lui.

— Ai calul ăsta de-o veșnicie, spuse Adam.

— Are treizeci și trei de ani, răspunse Samuel. l-au căzut dinții. Trebuie să-l hrănesc cu fiertură caldă din mînă. Are coșmaruri. Tremură și plînge uneori în somn,

— E mai urît ca cea mai urîtă sperietoare de ciori pe care am văzut-o vreodată, zise Adam.

— Știu. Cred că de asta l-am ales cînd era mînz. Știi că am plătit pe el doi dolari acum treizeci și trei de ani? N-avea nimic ca lumea, copitele — plate ca niște clătite, picioarele — atît de groase, de drepte și de scurte de parcă nu ar avea încheieturi deloc. Capul e turtit și spatele curbat. Are coastele ieșite și crupa mare. Gura-i e de fier și mai luptă și acum cu zăbala. Cînd îl călărești, ai impresia că mergi cu sania pe un drum bolovănos. Nu știe să meargă la trap, iar cînd umblă, se împiedică în propriile-i picioare. În treizeci și trei de ani nu i-am găsit nici o calitate. Are chiar și un caracter urît. Este egoist și cîrcotaș, meschin și neascultător. Chiar și acum nu îndrăznesc să merg în spatele lui, cu siguranță că mi-ar trage o copită. Cînd îl hrănesc cu fiertură, încercă să mă muște de mînă. Și îl iubesc.

Lee zise:

— Și i-ai dat numele "Doxology".

— Desigur, răspunse Samuel, m-am gîndit că o ființă atît de puțin înzestrată merită să aibă și ceva mai deosebit. Acum n-o mai duce mult.

Adam spuse:

— Poate ar trebui să-i pui capăt chinurilor.

— Ce chinuri? întrebă Samuel. Este una din puținele ființe fericite și mulțumite pe care le-am întîlnit.

— Trebuie să aibă dureri și suferințe.

— Cred că el nu-i de aceeași părere. Doxology se mai consideră încă un cal grozav. Tu, Adam, l-ai împușca?

— Da. Cred că da. Da.

— Ți-ai luat răspunderea?

— Da. Cred că da. Are treizeci și trei de ani. A trăit și așa prea mult.

Lee își așează lanterna pe pământ. Samuel se lăsa pe vine lângă ea și instinctiv întinse mîinile spre căldura fluturășului de lumină galbenă.

— Mă indis pune ceva, Adam, zise el.

— Ce anume?

— Mi-ai împușca într-adevăr calul pentru că moartea ar fi mai ușoară pentru el?

— Voiam să spun...

Samuel spuse repede:

— Tu ții la viață, Adam?

— Bineînțeles că nu.

— Dacă aș avea o doctorie care te-ar putea vindeca, dar în același timp te-ar putea ucide, ar trebui să ți-o dau? Scrutează-ți bine gîndurile, omule.

— Ce doctorie?

— Ei bine, cînd îți spun că ar putea să te omoare, crede-mă.

Lee spuse:

— Aveți grijă, domnule Hamilton. Aveți grijă!

— Ce înseamnă asta? întrebă Adam. Spuneți-mi, la ce vă gîndiți?

Samuel spuse blînd:

— Cred că de data asta nu voi fi grijuliu, Lee, dacă greșesc, — ascultă aici — dacă fac vreo greșeală, îmi asum răspunderea și primesc orice mustrare mi se cuvine.

— Sînteți sigur că aveți dreptate? întrebă Lee cu îngrijorare.

— Bineînțeles că nu sînt sigur. Adam, vrei doctoria?

— Da. Nu știu ce este, dar dă-mi-o.

— Adam, Cathy este la Salinas. Are un bordel, cel mai vicios și mai depravat din toată regiunea asta. Acolo se găsește de vînzare tot ce este mai rău și urît, împotriva naturii și murdar, cele mai rele lucruri la care se poate gîndi o ființă omenească. Acolo vin să-și caute satisfacția infirmii și depravații. Dar e și mai rău decît atît. Cathy, care acum se numește Kate, atrage tot ce este proaspăt, tînăr și frumos și îi mutilează într-atît încît sînt pierduți pentru totdeauna. Ei, iată-ți doctoria. Să vedem ce efect o să facă asupra ta.

— Ești un mincinos! făcu Adam.

— Nu, Adam. Am multe defecte, dar mincinos nu sînt.

Adam se răsuci spre Lee.

— E adevărat?

— Eu nu sînt un antidot. Da, e adevărat.

Adam stătu clătîindu-se în lumina lămpii, apoi se întoarse și o luă la fugă. Îi auziră pașii care alergau și se împiedicau. Îl auziră căzînd peste hățis, scurmînd și făcîndu-și drum în sus pe pantă. Zgomotele încetară abia atunci cînd el dispăru dincolo de creasta dealului.

Lee zise:

— Doctoria dumitale acționează ca o otravă.

— Îmi asum răspunderea, făcu Samuel. De mult am învățat următorul lucru: Cînd un cîine a înghițit stricină și urmează să moară, trebuie să iei o secure și să-l duci la un butuc. Apoi trebuie să aștepți convulsia următoare, iar în clipa aceea să-i tai coada. Dacă otrava n-a mers prea departe, cîinele se poate face bine. Șocul durerii poate combate otrava. Fără acest șoc, el va muri cu siguranță.

— Dar de unde știți că e o situație asemănătoare? întrebă Lee.

— Nu știu, dar fără asta ar muri cu siguranță.

— Sînteți un om curajos, spuse Lee.

— Nu, sînt bătrîn. Și dacă voi avea ceva pe conștiință, nu va fi pentru mult timp.

Lee întrebă:

— Ce credeți că va face?

— Nu știu, dar cel puțin nu va sta să lîncezească. Ține-mi, te rog, lanterna, vrei?

În lumina gălbuie, Samuel băgă zăbala în gura calului, o zăbală atît de veche și subțiată ca o sîrmă de oțel. Frîul fusese abandonat de mult. Bătrînul cap turtit era liber să-și lase nasul în pământ dacă voia, sau să se oprească și să pască iarba de la marginea drumului. Lui Samuel nu-i păsa. Îl înhămă cu blîndețe, iar calul se învîrtea încercînd să-l lovească.

Cînd Dox fu așezată între hulubele căruței, Lee întrebă:

— Vă supără dacă vă însoțesc puțin? Mă întorc pe jos.

— Haide, făcu Samuel, și încercă să nu observe că Lee îl ajută să se urce în căruță.

Noaptea era foarte întunecată, iar Dox își arătă nemulțumirea față de călătoria nocturnă, împiedicîndu-se la fiecare cîtiva pași.

Samuel zise:

— Dă-i drumul, Lee. Ce-ai vrut să-mi spui?

Lee nu păru surprins.

— Poate că sînt curios, așa cum spui dumneata că ești. Am stat și m-am gîndit. Știu să calculez probabilitățile, dar în seara asta m-ai păcălit. Aș fi făcut pariu că, din toți, dumneata ai fi ultimul care i-ai spune lui Adam.

— Știai de ea?

— Desigur, răspunse Lee.

— Băieții știu?

— Nu cred, dar e o chestiune de timp. Știți cît de cruzi sînt copiii. Într-o zi, li se va striga în față în curtea școlii.

— Poate ar trebui să-i ducă de aici, spuse Samuel. Gîndește-te la asta.

— Nu mi-ați răspuns la întrebare, domnule Hamilton. Cum de ați fost în stare să faceți asta?

— Crezi că a fost o greșeală atât de mare?
— Nu, nu mă gîndeam deloc la asta. Dar nu vă vedeam luînd o poziție atât de fermă în nici o problemă. Asta a fost părerea mea. Vă interesează?
— Arată-mi omul pe care nu-l interesează să fie analizat, spuse Samuel. Zi mai departe.
— Sînteți un om bun, domnule Hamilton. Am crezut întotdeauna că este o bunătate care provine din dorința de a nu produce neplăceri. Gîndirea dumatăle este atât de sprintenă ca un miel care țopăie pe un cîmp cu margarete. După cîte știu eu, niciodată nu ați înhățat ceva cu dinții, ca un bulldog. Dar în seara asta ați făcu un lucru care distruge toată imaginea pe care mi-am creat-o despre dumneavoastră.

Samuel înfășură hățurile pe un băț înfipt în lăcașul biciului și Doxology continuă să se împleticească pe făgașul drumului. Bătrînul își mîngîie barba care strălucea foarte albă la lumina stelelor. Își scoase pălăria neagră și și-o puse în poală.

— Cred că m-a surprins și pe mine tot atât cît și pe tine, spuse el. Dar dacă vrei să știi de ce — privește în tine însuși.

— Nu vă înțeleg.

— Dacă mi-ai fi vorbit mai din vreme despre studiile tale ar fi fost cu totul altceva, Lee.

— Tot nu vă înțeleg.

— Fii atent, Lee, o să mă faci să vorbesc. Ți-am spus doar, caracterul meu irlandez apare și dispăre. Acum e pe cale să apară.

Lee spuse:

— Domnule Hamilton, plecați și n-o să vă mai întoarceți. Nu mai vreți să mai trăiți mult.

— E adevărat, Lee. De unde știi?

— Moartea se simte pretutindeni în jurul dumatăle. Se vede pe chip.

— N-am știut că și altcineva poate să vadă, zise Samuel. Știi, Lee, mă gîndesc la viața mea ca la un fel de muzică, o muzică nu întotdeauna bună, dar totuși cu formă și melodie. Dar de multă vreme, viața mea n-a mai răsunat ca o orchestră completă. N-a mai scos decît o singură notă și această notă era o durere continuă. Nu sînt singurul care am această atitudine, Lee. Mi se pare că prea mulți dintre noi socot că viața se termină cu o înfrîngere.

— Poate că sînt prea bogați cu toții, spuse Lee. Am observat că nu există nemulțumire mai mare decît a bogătaşilor. Hrănește un om, îmbracă-l, instalează-l într-o casă bună și va muri de disperare.

— Traducerea ta, Lee, alcătuită din două cuvinte, — "tu poți" — ea e de vină. M-a prins de gît și m-a scuturat. Iar cînd amețeala a trecut, s-a deschis o cale nouă și luminoasă. Iar viața mea, care se termină, merge parcă sub un sfîrșit minunat. Muzica mea are o ultimă nouă melodie, ca un cîntec de pasăre în noapte.

Lee îl privea prin întuneric.

— Același lucru l-au simțit și bătrînii din familia mea.

— "Tu poți să învingi păcatul", Lee. Asta este. Nu cred că toți oamenii sînt doborîți. Pot să-ți numesc o duzină care nu sînt și numai ei sînt aceia prin care trăiește lumea. Cu spiritele e la fel ca și cu bătăliile — ne amintim doar de învingători. Desigur, majoritatea oamenilor se simt doborîți, dar sînt alții care, ca niște coloane de foc, conduc oamenii înfricoșați prin întuneric. "Tu poți! Tu poți!" Ce măreție! E adevărat că sîntem slabi, bolnavi și arțăgoși, dar dacă am fi fost doar atât, am fi dispărut cu milenii în urmă de pe fața pămîntului. Omul ar fi lăsat ca singure urme ale existenței sale pe pămînt doar niște rămășițe de maxilare fosilizate, cîtiva dinți rușiți în straturi de calcar. Dar posibilitatea de a alege, Lee, posibilitatea de a alege și cîștiga! N-am înțeles și n-am acceptat așa ceva niciodată înainte. Acum înțelegi de ce i-am spus lui Adam în seara asta? Am exersat dreptul de a alege. Poate am greșit dar, spunîndu-i, l-am obligat și pe el să trăiască sau să dea ortul popii. Care e cuvîntul acela, Lee?

— *Timshel*, spuse Lee. Vreți să opriți căruța?

— O să ai mult de mers înapoi.

Lee sări jos.

— Samuel! zise el.

— Aicea-s. Bătrînul chicoti. Liza nu poate să sufere cînd răspund așa.

— Samuel, ai mers mai departe decît mine.

— Era timpul, Lee.

— La revedere, Samuel, spuse grăbit Lee și o porni înapoi pe drum.

Auzi roțile de fier ale căruței scîrțîind pe drum. Se întoarce și se uită după ea, și pe coamă îl văzu pe bătrînul Samuel profilîndu-se pe cer, cu păru-i alb care strălucea în lumina stelelor.

Capitolul 25

1

În valea Salinas, iarna a fost ca pe timpuri, umedă și minunată. Ploile au căzut treptat, au pătruns în pămînt, astfel că apele nu s-au revărsat. În ianuarie pășunea se și îndesise, iar în februarie dealurile erau acoperite cu iarbă iar vitele erau grase și cu blana lucioasă. În martie, ploile slabe continuă, fiecare așteptînd însă politicoasă ca cea dinaintea ei să fie absorbită de pămînt. Apoi căldura cuprinse valea și pămîntul înflori — galben, albastru și auriu.

Tom rămăsese singur la fermă, și chiar dealurile acelea uscate erau bogate și frumoase, pietroaiele erau ascunse în iarbă, vacile familiei Hamilton erau grase și oile pășteau iarba de pe coamele umede.

La 15 martie, la ora prînzului, Tom ședea pe o bancă în ușa fierăriei. Trecuse dimineața

însorită și nori cenușii pluteau spre munți venind dinspre ocean, iar umbrele lor alunecau sub ei pe pământul luminos.

Tom auzi zgomote de copite de cal și văzu un băiețuș, cu coatele depărtate, care îndemna un cal obosit în direcția casei. Se ridică și o porni spre drum. Băiatul galopă pînă la ușă, își scoase șapca, aruncă pe jos un plic galben, își întoarse calul și o porni din nou în galop.

Tom vru să-l strige, dar apoi se aplecă obosit și ridică telegrama. Se așeză la soare pe banca din fața fierăriei, ținînd telegrama în mînă. Privi dealurile și casa cea veche, ca și cînd ar fi vrut să păstreze ceva înainte de a deschide plicul și citi cele patru cuvinte inevitabile: persoana, ce s-a petrecut și cînd.

Tom împături încet telegrama, o împături din nou pînă ajunse cît degetul lui cel mare. O porni spre casă, trecînd prin bucătărie, prin camera mică de toate zilele și apoi intră în dormitorul lui. Scoase din dulap costumul negru și-l puse pe spătarul unui scaun, iar pe scaun puse o cămașă albă și o cravată neagră. Apoi se întinse pe pat și se întoarse cu fața la perete.

2

Trăsurile și docarele părăsiseră cimitirul din Salinas. Familia și prietenii s-au întors acasă la Olive pe Central Avenue să mănînce și să bea cafele, să vadă cum privește lucrurile fiecare, să facă și să spună ceea ce se cuvine.

George se oferă să-l conducă pe Adam Trask cu trăsura lui închiriată, dar Adam refuză. El se plimbă prin cimitir și se așeză pe gardul de ciment al unei familii Williams. Obişnuitei chiparoși întunecați gemeau la marginile cimitirului și pansele albe creșteau sălbatic pe alei. Cineva le adusese aici și acum deveniseră buruieni.

Vîntul rece sufla deasupra mormintelor și plîngea în ramurile chiparoșilor. Erau multe stele de fontă ce marcau mormintele celor din Marea Armată, iar în fiecare stea era un mic steguleț bătut de vînt, rămas de la sărbătoarea Decorării din anul trecut.

Adam șezu privind la munții dinspre răsărit de Salinas, dominați de nobilul vîrf Fremont. Aerul era cristalin, cum e uneori înainte de ploaie. Și atunci ploaia ușoară începu să cadă suflată de vînt, deși cerul nu era complet acoperit cu nori.

Adam venise cu trenul de dimineață. Intenționase să nu vină deloc, dar îl mîna ceva și n-avea putere să reziste. Pe de o parte, nu-i venea să creadă că Samuel a murit. Îi rămînea în urechi vocea lui bogată, melodioasă, tonurile care urcau și coborau și muzicalitatea curioasă a cuvintelor straniu alese, înșirîndu-se astfel încît nu erai niciodată sigur care va fi cuvîntul următor. În vorbirea majorității oamenilor, poți ști cu siguranță care va fi cuvîntul următor.

Adam îl privise pe Samuel în sicriu și își dădu seama că nu voia ca acesta să fi murit. Întrucît chipul din sicriu nu semăna cu Samuel, Adam se îndepărtă ca să fie singur și să păstreze imaginea omului viu.

A trebuit să se ducă la cimitir. Altfel ar fi încălcat obiceiul. Dar stătu mai în spate, de unde nu putea auzi cuvintele, iar cînd băieții astupară groapa, el plecă și se plimbă pe cărările unde crescuseră pansele albe.

Cimitirul era pustiu și şuieratul lugubru al vîntului apleca chiparoșii greoi. Picăturile de ploaie se făcură mai mari și acum turna cu găleata.

Adam se ridică, tremură, și o porni încet peste panselele albe, pe lîngă mormîntul cel nou. Florile fuseseră așezate uniform ca să acopere movila de pămînt reavăn și umed, iar vîntul răscolise deja petalele și aruncase pe cărare buchețele mici. Adam le culese și le puse înapoi pe movilă.

Leși din cimitir. Vîntul și ploaia îl băteau în spate, dar el nu lua seama la umezeala care trecea prin haina lui neagră. Romie Lane era plină de noroi și băltoace formate de făgașele proaspete ale roților, ovăzul sălbatic și muștarul creșteau pe lîngă drum, napii sălbatici se luptau să iasă la lumină, iar florile roșii ale scaieților se ridicau deasupra verdeții luxuriante a acestei primăveri umede.

Noroiul argilos, negru, acoperi pantofii lui Adam și-i stropi marginile pantalonilor lui negri. Era aproape o milă pînă la șoseaua Monterey. Adam era murdar și ud cînd ajunse acolo și o luă spre răsărit, spre centrul orașului Salinas. Apa se aduna în borul întors al pălăriei, iar gulerul era ud și lăbărțat. După John Street, drumul o cotea și devenea Main Street. Adam își curăță noroiul de pe pantofi, cînd ajunse la pavaj. Clădirile îl fereau de vînt, și numaidecît începu să tremure de frig. Mări pasul. Aproape de capătul celălalt al lui Main Street intră în barul Abbot. Ceru un coniac, îl bău repede și tremură mai rău.

Domnul Lapierre din spatele tejghelei îl văzu cum tremură.

— Mai bine ați mai lua unul, zise el. O să răciți. Ați vrea un rom fierbinte? O să vă facă bine.

— Da, aș vrea, răspunse Adam.

— Poftim. Mai luați un coniac pînă aduc apă fierbinte.

Adam își luă paharul la o masă și se așeză înțepenit în hainele lui ude. Domnul Lapierre aduse de la bucătărie un ceainic aburind. Puse pe tavă sticla pîntecoasă și-o aduse la masă.

— Bea-l cît poți de fierbinte. Cu asta, și un plop ar înceta să mai tremure.

Își trase un scaun, se așeză, apoi se ridică din nou.

— M-ai făcut să-mi fie frig și mie, spuse el. Îmi pun și mie unul.

Își aduse paharul la masă și se așeză în fața lui Adam.

— Își face efectul, zise. Erai atît de palid cînd ai intrat, încît m-am speriat. Ești străin?

— Sînt de lîngă King City, răspunse Adam.

— Ai venit pentru înmormîntare?

— Da — era un prieten vechi.

— Înormintare frumoasă?

— Da.

— Nu mă miră. Avea mulți prieteni. Păcat că nu a fost o zi frumoasă. Ar trebui să mai bei unul și să te culci.

— Așa o să fac, spuse Adam. Mă face să mă simt bine și liniștit.

— Și asta e bine. Poate te-a salvat și de la o pneumonie.

După ce servi încă un grog, aduse o cârpă udă din spatele barului.

— Poți să mai ștergi din noroiul ăla. O înormintare nu-i un lucru vesel, dar cînd mai și plouă — e cu adevărat trist.

— N-a plouat decît după aceea, făcu Adam: M-am udat la întoarcere.

— De ce nu iei o cameră bună chiar aici? Te bagi în pat și îți trimit un grog, iar dimineața o să te simți bine.

— Cred că așa voi face, răspunse Adam.

Simțea cum sîngele-i înțepă obrazii și-i aleargă fierbinte prin brațe, de parc-ar fi fost un fluid străin, cald, care pune stăpînire pe trupul lui. Apoi, căldura pătrunse în colțisorul înghețat al minții, acolo unde păstra gîndurile interzise, iar acestea apărură timid la suprafață, ca niște copii care nu știu dacă vor fi primiți. Adam luă cîrpa udă și se aplecă să-și șteargă manșetele pantalonilor. Sîngele îi năvăli în cap.

— Aș mai vrea încă un grog.

Domnul Lapierre spuse:

— Dacă e pentru răceală, ai băut destul. Dar dacă vrei pur și simplu să bei, am niște rom vechi de Jamaica. Aș prefera ca pe ăsta să-l bei simplu. Are cincizeci de ani. Apa i-ar distruge aroma.

— Vreau să beau ceva, zise Adam.

— Am să beau și eu unul cu dumneata. N-am mai deschis sticla asta de luni de zile. Nu se prea cere. În orașul ăsta sînt băutori de whisky.

Adam își șterse pantofii și aruncă cîrpa pe podea. Luă o înghițitură din romul închis la culoare și tuși. Băutura tare îi învălui mintea cu aroma ei. Camera păru că se pleacă într-o parte, apoi se îndreptă iar.

— E bun, nu-i așa? întrebă domnul Lapierre. Dar e în stare să te doboare. Eu n-aș bea mai mult decît unul — bineînțeles doar dacă vrei să te îmbeți. Unii o fac.

Adam își sprijini coatele pe masă. Simți că-l cuprinde nevoia de a sporovăi și se sperie de acest impuls. Vocea nu suna ca vocea lui și cuvintele îl uimeau.

— Nu vin prea des pe aici, zise el. Cunoști un local numit "La Kate"?

— Isuse! Romul ăsta e mai bun decît credeam, spuse domnul Lapierre și continuă sever. Trăiești la o fermă?

— Da. Am un loc lîngă City. Mă numesc Trask.

— Încîntat de cunoștință. Căsătorit?

— Nu. Acum nu.

— Vădov?

— Da.

— Du-te la Jenny. Las-o pe Kate. Nu face pentru dumneata. Casa lui Jenny este chiar alături. Du-te acolo și ai să fii mulțumit.

— Chiar alături?

— Sigur, mergi un cvartal și jumătate de case și o iei la dreapta. Oricine o să-ți spună unde e calea ferată.

Lui Adam i se încliea limba.

— Dar cu Kate ce-i?

— Dumneata du-te la Jenny, spuse domnul Lapierre.

Noaptea era urîță, furtunoasă. Strada Castroville era plină de un noroi cleios, iar cartierul chinezesc era atît de inundat, încît locuitorii așezaseră scînduri de-a latul străduțelor înguste care despărțeau cabanele lor. Pe cerul de seară, norii aveau culoarea cenușie a șobolanilor și aerul nu era doar umed, ci fetid. Cred că deosebirea este că umezeala vine de sus, în timp ce aerul fetid se ridică de jos, din putreziciune și fermentație. Vîntul de după-amiază încetase și lăsase o atmosferă aspră și tăioasă. Era destul de frig ca perdelele de rom din minte lui Adam să se destrame, fără să-l facă să se simtă iar timid. Merse repede de-a lungul străzilor nepavate, cu ochii în pămînt, ca să se ferească să calce în băltoace. Șirul de case era slab luminat de lampa de semnalizare de la încrucișarea străzii cu calea ferată și de becul cu filament de cărbune care ardea la poarta lui Jenny.

Adam avea indicațiile lui. Numără două case și era cît pe ce s-o scape pe a treia, atît de înalte și de stufoase erau boschetele întunecate din fața casei. Privi spre intrarea neagră a casei prin gard, deschise încet poarta și o porni pe aleea înverzită. În semiobscuritate, putea să vadă intrarea lăsată, dărăpănată și treptele șubrede. Zugrăveala dispăruse de mult de pe pereții de scînduri, iar în grădină nu se lucrase niciodată. Dacă n-ar fi fost dîrele de lumină de la marginile obloanelor trase, ar fi trecut mai departe, crezînd că este o casă părăsită. Treptele păreau că se dărîmă sub greutatea lor, iar pragul ușii scîrțîi cînd îl trecu.

Ușa din față se deschise și văzu o siluetă ștearsă, ținînd clanța.

O voce blîndă spuse:

— Nu intri?

Camera de primire era slab luminată de becuri așezate sub abajururi roz. Adam simțea sub picioare un covor gros. Vedea luciul mobilelor lustruite și strălucirea ramelor aurii ale

tablourilor. Avu o impresie rapidă de bogăție și de ordine.

Vocea cea blîndă spuse:

— Ar fi trebuit să porți o haină de ploaie. Te cunoaștem?

— Nu, nu mă cunoașteți, spuse Adam.

— Cine te-a trimis?

— Un cetățean de la hotel.

Adam o privi pe fata din fața lui. Era îmbrăcată în negru și nu avea podoabe. Chipul îi era ascuțit — drăguț și ascuțit. Încercă să-și dea seama de ce animal, de ce fiară care dă tîrcoale îi amintește. Era un animal ascuns, de pradă.

Fata spuse:

— Mă mut mai aproape de lampă, dacă vrei.

— Nu.

Ea rîse.

— Țezi — aici. Ai venit aici pentru ceva anume, nu? Dacă îmi spui ce anume vrei, am s-o chem pe fata care îți trebuie.

Vocea joasă avea o forță precisă, răgușită. Își alegea cuvintele ca un om care culege flori într-o grădină amestecată și îi trebui timp să aleagă.

Îl făcu pe Adam să nu se simtă în apele lui. Lăsa să-i scape:

— Vreau s-o văd pe Kate.

— Domnișoara Kate e ocupată acum. Te așteaptă?

— Nu.

— Să știi că și eu pot să mă ocup de tine.

— Vreau s-o văd pe Kate.

— Poți să-mi spui în ce problemă?

— Nu.

Vocea fetei deveni tăioasă, ca o lamă ascuțită pe o piatră.

— Nu poți s-o vezi. E ocupată. Dacă nu vrei o fată sau altceva, ar fi mai bine să pleci.

— Vrei să-i spui că sînt aici?

— Te cunoaște?

— Nu știu.

Simțea că-și pierde curajul. Își amintea de răceala asta.

— Nu știu. Dar vrei să-i spui că Adam Trask ar vrea s-o vadă? Ea o să știe dacă o cunosc sau nu.

— Înțeleg. Am să-i spun.

Se îndreptă tăcută spre o ușă din dreapta și o deschise. Adam auzi cîteva cuvinte înfundate și un bărbat se uită pe ușă. Fata lăsa ușa deschisă ca Adam să știe că nu e singur. Într-o parte a camerei, niște draperii întunecate, grele, închideau o intrare. Fata desfăcu faldurile adînci și dispăru. Adam se așeză confortabil pe fotoliu. Cu coada ochiului văzu capul bărbatului apărînd și dispărînd.

Camera lui Kate era confortabilă și practică. Nu semăna deloc cu aceea în care locuise Faye. Pereții erau tapisați în mătase de culoarea șofranului, iar draperiile erau de un verde deschis. Era o cameră mătăsoasă — fotolii adînci cu perne îmbrăcate în mătase, lămpi cu abajururi de mătase, un pat mare într-un capăt al camerei cu o cuvertură albă de saten pe care erau îngrămădite perne uriașe. Pe pereți nu se vedea nici un tablou, nici o fotografie sau vreun obiect personal. Măsuța de toaletă de lîngă pat nu avea nici o sticlă sau flacon pe placa ei de abanos și strălucirea ei se reflecta în trei oglinzi. Covorul era chinezesc, vechi și gros, cu un dragon verde deschis pe fondul șofran. Un colț al camerei servea de dormitor, mijlocul era loc de primire, iar în celălalt colț se aflau biroul, clasoare de stejar galben, o casă de bani mare, neagră, cu litere aurii și o masă cu sertare care avea pe ea o lampă dublă cu abajur verde, în spate un fotoliu turnant și alături de acesta un scaun drept.

Kate ședea pe fotoliul turnant, îndărătul mesei. Încă mai era drăguță. Părul îi era iarăși blond. Gura mică și hotărîtă, cu colțurile ridicate ca totdeauna. Dar formele ei nu mai erau ascuțite. Umerii i se împliniseră, în timp ce mîinile erau slabe și zbîrcite. Avea obraji dolofani și făcuse gușă sub bărbie. Pieptul îi era tot micuț, dar pîntecul i se acoperise cu un strat de grăsime. Avea șolduri zvelte, dar pulpele și picioarele i se îngroșaseră atît, încît i se revărsau peste pantofii fără tocuri. Prin ciorapi, i se puteau zări bandajele elastice care îi țineau varicele. Totuși, mai era încă drăguță și bine. Doar mîinile îi îmbătrîniseră cu adevărat, palmele și buricele degetelor erau lucioase și întinse, iar dosul palmelor plin de riduri și cu pete maronii. Era îmbrăcată sobru, într-o rochie neagră cu mîneci lungi, iar singurul contrast îl făcea dantela albă spumoasă de la manșete și gît.

Timpul acționase pe nesimțite. Dacă cineva ar fi stat în apropierea ei, probabil că nu ar fi observat nici o schimbare. Obrajii lui Kate n-aveau riduri, ochii îi erau vioi și foarte mari, nasul delicat, buzele subțiri și ferme. Cicatricea de pe frunte abia se vedea. Era acoperită cu o pudră de culoarea pielii.

Kate studia un pachet de fotografii aflat pe masa ei, toate de aceeași mărime, luate cu același aparat și luminate cu lampă de magneziu. Și cu toate că personajele erau diferite, de la o fotografie la alta, exista totuși o tristă asemănare în ce privește compoziția. Fețele femeilor nu erau niciodată îndreptate spre aparat.

Kate aranjă fotografiile în patru grupuri și puse fiecare teanc în cîte un plic gros de manila. Cînd se auzi bătaia în ușă, puse plicurile într-un sertar al mesei.

— Intră. Intră, Eva. A venit?

Fata se apropie de masă înainte de a răspunde. La lumina tot mai puternică i se vedea fața crispată și ochii strălucitori.

— Este unul nou. Un străin. Spune că vrea să vă vadă.

— Nu se poate, Eva. Știi doar cine vine.

— I-am spus că nu-l puteți vedea. A zis că crede că vă cunoaște.

— Ei, cine-i ăsta, Eva?

— E un tip înalt, puțin cam beat. Spune că-l cheamă Adam Trask.

Deși Kate nu făcu nici o mișcare, nu scoase nici un sunet, Eva simți că a atins o coardă sensibilă. Degetele de la mîna dreaptă i se îndoiră încet spre palmă, în timp ce mîna dreaptă se tîrî ca o pisică slabă spre marginea mesei. Kate stătu nemișcată de parcă-și ținea răsufierea. Eva era descumpănită. Gîndul îi zbură la cutia din dulapul ei unde își ținea seringă.

Kate spuse în cele din urmă:

— Stai acolo, Eva, pe scaunul acela mare. Stai liniștită numai o clipă.

Cum fata nu se mișcă, Kate o biciui cu un singur cuvînt.

— Șezi!

Cu teamă, Eva se îndreptă spre scaunul cel mare.

— Nu-ți roade unghiile, îi spuse Kate.

Eva își despărți mîinile și se prinse cu fiecare de cîte un braț al fotoliului.

Kate privea drept înainte, cu ochii țintă la abajurul de sticlă verde al lămpii de pe masa ei. Apoi făcu o mișcare atît de bruscă, încît Eva sări în sus și buzele începură să-i tremure. Kate deschise sertarul mesei și scoase o hîrtie împăturită.

— Ia! Du-te în camera ta și refă-te. Nu lua tot odată — nu, n-am încredere în tine.

Kate scutură hîrtia și o rupse în două; cînd îndoi capetele, se scutură nițeluș de praf și o parte i-l dădu Evei.

— Acum grăbește-te! Cînd cobori, spune-i lui Ralph că vreau să stea în hol, destul de aproape ca să audă clopoțelul, dar nu și glasurile. Ai grijă să nu se apropie prea mult. Dacă aude clopoțelul... nu, spune-i... nu, lasă-l să facă ce crede el. După asta, adu-l pe domnul Adam Trask la mine.

— Totul va fi în regulă, domnișoară Kate?

Kate o privi pînă ce plecă. Strigă după ea.

— O să primești cealaltă jumătate de îndată ce pleacă. Acum grăbește-te.

După ce ușa se închise, Kate deschise sertarul din dreapta al biroului și scoase un revolver cu țeava scurtă. Trase butoiușul într-o parte și se uită la cartușe, îl închise cu zgomot, îl puse pe birou și îl acoperi cu o foaie de hîrtie. Stinse una din lămpi, și se cufundă din nou în fotoliu. Își înfipse mîinile în biroul din fața ei.

Cînd se auzi bătaia în ușă, abia mișcîndu-și buzele, spuse:

— Intră.

Eva avea ochii umezi și era destinsă.

— Iată-l, zise ea și închise ușa în urma lui Adam.

El aruncă o privire grăbită înainte de a o vedea pe Kate șezînd atît de liniștită în spatele biroului ei. O privi și apoi se îndreptă încet spre ea.

Mîinile ei se desprinseră și mîna dreaptă se mișcă spre hîrtie. Ochii ei reci și fără expresie rămaseră ațintiți asupra ochilor lui.

Adam îi văzu părul, cicatricea, buzele, gîtul cu riduri, brațele, și umerii, pieptul plat. Oftă adînc.

Mîna lui Kate tremură ușor. Întrebă:

— Ce dorești?

Adam se așeză pe scaunul cel drept din partea cealaltă a biroului. Îi venea să urle de ușurare, dar spuse:

— Acum nimic. Am vrut doar să te văd. Sam Hamilton mi-a zis că ești aici.

În clipa în care el se așeză, mîinile ei încetară să-i tremure.

— N-ai știut pînă acum?

— Nu. N-am știut. La început am fost nebun de furie, dar acum mi-a trecut.

Kate se liniști, gura începu să zîmbească și i se vedeau dințișorii mici și caninii ascuțiți și albi. Spuse:

— M-ai speriat.

— De ce?

— N-am știut ce ai de gînd să faci.

— Nici eu, răspunse Adam și continuă să o privească fix, ca și cum n-ar fi fost vie.

— Te-am așteptat multă vreme, dar cînd am auzit că n-ai venit, cred că te-am uitat.

— Eu nu te-am uitat, făcu el. Dar acum sînt în stare.

— Ce vrei să spui?

El rîse încîntat.

— Vreau să spun că acum te văd. Mi se pare că Samuel a fost acela care mi-a spus că nu te-am văzut niciodată cu adevărat și așa e. Îmi amintesc chipul tău, dar nu l-am văzut niciodată. Acum pot să-l uit.

Buzele ei se strînseră și ochii depărtați i se micșorară plini de cruzime.

— Crezi că poți?

— Sînt sigur.

Ea își schimbă atitudinea.

— Poate că n-o să fie nevoie, zise ea Dacă ai înțeles totul, poate că ne putem împăca.

— Nu cred, spuse Adam.

— Ce prost mai erai, zise ea. Ca un copil. Nu știai ce anume să faci cu tine însuși. Acum cred că te-aș putea învăța. Se pare că ai devenit bărbat.

— M-ai învățat, zise el. A fost o lecție cam dureroasă.

— Vrei să bei ceva?

— Da.

— După miros, ai băut rom.

Se ridică și se duse spre un dulăpior de unde scoase o sticlă și două pahare, iar cînd se întoarse observă că ei privea la gleznelor ei îngroșate. Furia care i se stîrni în acea clipă nu-i

alungă zîmbetul de pe buze. Duse sticla la masa rotundă din mijlocul camerei și umplu cu rom cele două păhărele.

— Vino și șezi aici. E mai comod.

Cînd el se mută pe fotoliu, ea observă că ochii îi erau îndreptați spre pîntecele ei umflat. Îi întinse un pahar, se așeză și își încrucișă mîinile pe pîntece.

El ședea ținîndu-și paharul, iar ea zise:

— Bea. E un rom foarte bun.

El îi zîmbea, era un zîmbet pe care nu-l văzuse niciodată.

— Cînd Eva mi-a spus că ești aici, spuse ea, m-am gîndit întîi să te dau afară.

— M-aș fi întors. Trebuia să te văd — nu că n-aș fi avut încredere în Samuel, ci doar așa, ca să-mi dovedesc mie însumi.

— Bea-ți romul, zise ea.

El se uită la paharul ei.

Se opri enervată de vorbele ce i-au scăpat.

Zîmbind, el continuă să privească la paharul ei. Lui Kate furia îi năvăli în obraji. Își luă paharul și-l duse la buze.

— Alcoolul îmi face rău. Nu beau niciodată. Mă otrăvește.

Își strînse gura și dinții ascuțiți mușcară în buza de jos.

Adam continua să zîmbească. Furia ei creștea fără să o poată stăpîni. Kate dădu romul pe gît și tuși, ochii i se umeziră și-și șterse lacrimile cu dosul palmei.

— Nu prea ai încredere în mine, zise ea.

— Nu, n-am.

Adam ridică paharul, bău romul, apoi se ridică și umplu amîndouă paharele.

— Nu mai beau, spuse ea înspăimîntată.

— Nu ești obligată. Eu îl mai beau doar pe ăsta și plec.

Alcoolul tare o ardea pe gît și simți în ea acea senzație care o înfricoșa.

— Nu mi-e teamă de tine, și de nimeni altcineva, zise ea și goli al doilea pahar.

— N-ai nici un motiv să-ți fie teamă de mine, spuse Adam. Acum poți să mă uiți. De altfel, ai spus că m-ai și uitat.

Se simțea minunat de bine și sigur pe el, cum nu mai fusese de mulți ani.

— Am venit la înmormîntarea lui Samuel Hamilton. Era un om foarte cumsecade. O să-mi lipsească. Îți amintești, Cathy, că el ți-a ajutat la nașterea gemenilor?

Alcoolul făcea ravagii în corpul lui Kate. Se lupta să reziste și oboseala luptei i se vedea pe chip.

— Ce-i cu tine? Întrebă Adam.

— Ți-am spus că mă otrăvește... Ți-am spus că-mi face rău.

— N-am vrut să risc, spuse el calm. Odată m-ai împușcat. Știu eu ce-ai mai făcut de atunci?

— Ce vrei să spui?

— Am auzit ceva scandalos... ceva scandalos de murdar.

Kate uitase pentru o clipă de lupta pe care voința ei o ducea împotriva alcoolului și acum pierduse bătaia. Amețeala i se urcase în creier, teama dispăruse și îi luase locul cruzimea imprudentă. Apucă sticla și își umplu paharul.

Adam trebui să se ridice ca să și-l umple pe al lui. Încerca un sentiment care îi era complet străin. Se bucura văzînd-o așa cum era. Îi părea bine că se chinuie. Se simțea bine că o pedepsește, dar era și grijuliu în același timp.

"Acum trebuie să fii atent, își spuse în sinea sa. Să nu vorbesc, să nu vorbesc."

Spuse cu glas tare:

— Sam Hamilton mi-a fost prieten bun în toți anii aceștia. O să-mi lipsească.

Ea vărsă puțin rom din pahar și acesta i se scurgea pe la colțurile gurii. Zise:

— L-am urît. L-aș fi omorît, dacă aș fi putut.

— De ce? A fost drăguț cu noi.

— Cîtea... citea în mine.

— Și ce-i rău în asta? A citit și în mine și m-a ajutat.

— Îl urăsc. Îmi pare bine că a murit.

— Ar fi fost mai bine dacă citeam eu în tine, spuse Adam.

Ea își ridică buza.

— Tu ești un prost. Pe tine nu te urăsc. Tu ești doar un prostănel fără voință.

Pe măsură ce tensiunea ei creștea, Adam era tot mai stăpîn pe sine.

— Șezi acolo și rînjești, țipă ea. Crezi că ești liber, nu-i așa? Cîteva pahare și crezi că ești bărbat! Dacă ți-aș face un semn cu degetul cel mic, ai veni înapoi cu bale la gură, tîrîndu-te în genunchi. Nevoia ei de a domina se dezlănțui și renunță la șiretenia de vulpe. Te cunosc eu, știu ce inimă lașă ai.

Adam continua să zîmbească. Mai luă o înghițitură, iar asta îi aminti ei să-și mai toarne un pahar. Gîtul sticlei sună lovindu-se de pahar.

— Cînd eram rănită, aveam nevoie de tine, zise ea. Dar erai un mototol. Iar cînd n-am mai avut nevoie de tine, ai încercat să mă reții. Încetează cu rînjetul ăsta nesuferit.

— Mă întreb ce urăști tu atît de mult?

— Te întreb, nu-i așa? Spiritul ei de precauție dispăruse aproape cu totul. Nu e ură, e dispreț. Încă de pe cînd eram fetiță, știam ce mincinoși, ce proști și stupizi erau — mama și tatăl meu pretindeau că sînt buni. Dar nu erau buni. Îi știam eu. Puteam să fac din ei ce voiam. Întotdeauna puteam să-i fac pe oameni să facă ce voiam. Cînd eram o puștoaică, am făcut un bărbat să se sinucidă. Și el pretindea că e bun, da' tot ce urmărea era să se culce cu mine — o fetiță.

— Dar ai spus că s-a sinucis. Trebuie să fi fost foarte amărît de ceva.

— Era un prost, spuse Kate. L-am auzit venind la ușă și implorînd. Am rîs toată noaptea.

Adam zise:

— Nu mi-ar place să mă gîndesc că am împins pe cineva la moarte.

— Și tu ești un prost. Îmi amintesc cum vorbeau: "Nu-i așa că-i drăguță, e așa de dulce și de delicată". Dar nimeni nu mă cunoștea cu adevărat. Îi făceam să sară prin cercuri și ei habar n-aveau.

Adam își goli paharul. Se simțea desprins de tot ce era în jur și o analiza. Avea impresia că-i vede impulsurile cum îi umblă pe față ca furnicile și era în măsură să le citească. Avea senzația de înțelegere profundă pe care ți-o dă cîteodată alcoolul. Spuse:

— N-are importanță dacă îți place sau nu Sam Hamilton. Eu îl consideram înțelept. Îmi amintesc că a spus odată că o femeie care știe totul despre bărbați, cunoaște de obicei o singură latură și nu le poate concepe pe celelalte, dar asta nu înseamnă că ele nu există.

— Și el era un mincinos și un ipocrit. Kate scuipa cuvintele. Tocmai asta urăsc eu, mincinoșii, toți sînt mincinoși. Asta-i. Îmi place să le dau peste nas. Să le vîr nasul în propriile lor scîrnăvii.

Adam ridică din sprîncene.

— Vrei să spui că în lume nu există decît răutate și prostie?

— Exact asta voiam să spun.

— Nu cred, zise Adam calm.

— Nu crezi! Nu crezi! Îl imită ea. Ai vrea să-ți dovedesc?

— Nu poți, răspunse el.

Ea sări în sus, se repezi la birou și aduse pe masă plicurile cafenii.

— Uită-te la astea, spuse ea.

— Nu vreau.

— Oricum, tot am să ți le arăt.

Scoase o fotografie.

— Uite-te. Asta-i senator. Se gîndește să candideze în alegeri pentru Congres. Privește-i burta grasă. Are sîni ca o femeie. Îi place biciul. Dunga asta de aici — e un semn de la bici. Uită-te la expresia de pe fața lui! Are o nevastă și patru copii și o să candideze pentru Congres. Nu crezi! Iat-o pe asta! Bucata asta de slănină albicioasă e consilier, suedezul ăsta roșcovan are o fermă lîngă Blanco. Privește aici! Asta-i profesor la Berkeley. Vine tot drumul ăsta pînă aici ca să i se arunce oala de noapte în față — profesor de filozofie. Privește și aici! Asta-i predicator al Bibliei, un frățior al lui Isus. Trebuia să dea foc la o casă ca să obțină ce dorea. Noi îi oferim asta pe altă cale. Vezi chibritul aprins lîngă coastele lui slabe?

— Nu vreau să văd asemenea lucruri, spuse Adam.

— Și totuși le-ai văzut. Și nu crezi! Am să te fac să te rogi să intri aici. Am să te facă să urli la lună.

Încercă să-și impună voința, dar văzu că el era departe de ea și liber. Ura ei se transformă în otravă.

— Nimeni nu mi-a scăpat vreodată, spuse ea moale.

Avea ochii inexpressivi și reci, dar unghiile înfipte în capitonajul fotoliului zgîriau și destrămau mătasea. Adam oftă.

— Dacă eu aș avea fotografiile astea și bărbații ăștia ar ști că le am, nu m-aș simți deloc în siguranță. Cred că o singură fotografie din astea ar putea distruge toată viața unui bărbat. Nu ești în pericol?

— Crezi că sînt un copil? Întrebă ea.

— Nu mai cred, răspunse Adam. Încep să cred că ești o ființă perversă — sau că nu ești deloc o ființă umană.

Ea zîmbi.

— Poate că aici ai nimerit. Crezi că vreau să fiu o ființă omenească? Privește fotografiile astea! Aș prefera să fiu cîine, decît om. Dar nu sînt cîine. Sînt mai deșteaptă decît ființele omenești. Nimeni nu mă poate lovi. Nu-ți fie teamă de pericol. Făcu un gest spre fișier. Am acolo o sută de fotografii, care mai de care, iar bărbații aceia știu că dacă mi s-ar întîmpla ceva — cel mai mic lucru — o sută de scrisori, fiecare conținînd cîte o fotografie, vor fi aruncate la cutia poștală și fiecare scrisoare se va duce acolo unde poate face cel mai mare rău. Nu, n-o să se atingă de mine.

Adam întrebă:

— Dar închipuie-ți că ai avea un accident, sau că ai fi bolnavă?

— Asta n-ar schimba nimic, zise ea. Se aplecă mai aproape de el. Să-ți spun un secret pe care nici unul din bărbații ăștia nu-l știe. Peste cîțiva ani, voi pleca de aici. Și atunci plicurile astea vor fi aruncate oricum în cutia poștală.

Se lăsă apoi în fotoliu, rîzînd.

Adam se cutremură. O privi cu atenție. Chipul și rîsul ei erau copilărești și nevinovate. Se ridică și își turnă un pahar nu prea plin. Sticla era aproape goală.

— Știu ce urăști. Urăști la ei un lucru pe care nu-l poți înțelege. Nu urăști ce e rău în ei. Urăști ceea ce au bun, și la care nu poți să ajungi. Mă întreb ce urmărești, care e ultimul tău scop.

— Voi avea bani destui, spuse ea. Voi pleca la New York și nu voi fi bătrînă. Nu sînt bătrînă. Voi cumpăra o casă, o casă frumoasă într-un cartier plăcut și voi avea servitori stilați. Și primul lucru pe care-l voi face va fi să caut un bărbat, dacă o mai trăi și să-i iau viața încetul cu încetul, avînd o deosebită grijă să-l fac să sufere. Dacă fac treaba asta, cum se cuvine și atent, o să înnebunească înainte de a muri.

Adam lovi cu piciorul în podea nerăbdător.

— Prostii. Asta nu e adevărat. E o nebunie. Nimic nu-i adevărat. Nu cred nimic din ce ai spus.

— Îți amintești cînd m-ai văzut prima oară? Întrebă ea.

Chipul i se întunecă.

— O, Doamne, da!
— Îți amintești maxilarul meu rupt, buzele plesnite și dinții lipsă.
— Îmi amintesc. Nu vreau să-mi mai aduc aminte.
— Bucuria mea va fi să-l găsesc pe bărbatul care a făcut asta. Și după aceea — voi avea alte plăceri.

— Trebuie să plec, zise Adam.
— Nu pleca, dragul meu, zise ea. Nu pleca acum, dragostea mea. Cearșafurile mele sînt de mătase. Vreau să simți pe piele atingerea lor.
— Nu vorbești serios!
— Ba da, dragostea mea. Ba da. Nu te pricepi la amor, dar pot să te învăț. Am să te învăț.

Ea se ridică nesigură și puse mîna pe brațul lui. Fața îi părea proaspătă și tînă. Adam privi în jos la mîna ei și o văzu zbîrcită ca palma albicioasă a unei maimuțe. Se dădu la o parte scîrbit. Ea văzu gestul, îl pricepu și strînse din dinți.

— Nu înțeleg, spuse el, știu că e adevărat, dar nu pot să cred. Sînt sigur că dimineață n-o să mai cred toate astea. Vor fi ca un coșmar. Dar tu — nu poate să fie nu vis — nu. Pentru că îmi amintesc că ești mama băieților mei. Nici măcar n-ai întrebat de ei. Ești mama fiilor mei.

Kate își puse coatele pe genunchi, își făcu mîinile pîlnie sub bărbie și își astupă urechile ascuțite cu degetele. Ochiul îi erau luminați de bucuria victoriei. Vocea îi era blîndă, batjocoritoare.

— Un prost își lasă întotdeauna un loc vulnerabil, zise ea. Am descoperit asta de cînd eram copil. Fiii tăi? Eu sînt mama, da, dar de unde știi că tu ești tatăl?

Adam rămase cu gura căscată.

— Cathy, ce vrei să spui?

— Numele meu e Kate. Ascultă-mă, dragule, și ține minte. De cîte ori te-am lăsat să te apropii suficient de mine ca să facem copii?

— Erai rănită, spuse el. Erai groaznic de rănită.

— O dată, spuse Kate, doar o dată.

— Sarcina te făcea bolnavă, protestă el. Îți era greu.

Ea îi zîmbi dulce.

— Nu eram prea rănită pentru fratele tău.

— Fratele meu?

— L-ai uitat pe Charles?

Adam rise.

— Crezi oare că aș putea crede așa ceva despre fratele meu? Ești un diavol.

— Nu-mi pasă ce crezi tu, răspunse ea.

— Nu cred, spuse Adam.

— O să crezi. Mai întîi o să te întrebi, apoi o să ai îndoieli: O să te gîndești din nou la Charles — la tot ce știi despre el. Aș fi putut să-l iubesc pe Charles. Într-un fel semăna cu mine.

— Nu semăna.

— O să-ți aduci aminte, zise ea. Poate într-o zi o să-ți aduci aminte de un ceai care avea gust amar. Ai luat din greșeală doctoria mea — îți amintești? Ai adormit ca niciodată și te-ai trezit tîrziu cu capul amețit.

— Erai prea rănită ca să pui la cale un asemenea lucru.

— Eu pot face orice, spuse ea. Acum, dragul meu, scoate-ți hainele. Am să-ți arăt ce mai știu să fac.

Adam închise ochii și-și simți capul învîrtindu-se din cauza romului. Deschise ochii și își scutură capul cu putere.

— N-ar avea nici o importanță chiar dacă ar fi adevărat, zise el. N-ar avea nici o importanță.

Și deodată începu să rîdă, pentru că își dădu seama că era adevărat. Se ridică prea repede și fu nevoit să se apuce de spătarul fotoliului, ca să-i treacă amețeala.

Kate sări în sus și puse amîndouă mîinile pe cotul lui.

— Lasă-mă să te ajut să-ți scoți hainele.

Adam îi răsuci mîinile de pe brațul lui de parcă ar fi fost o sîrmă. Se mișcă nesigur spre ușă.

În ochii lui Kate apărură o ură feroce. Țipă, un urlat lung și ascuțit de animal. Adam se opri și se întoarse spre ea. Ușa se deschise cu zgomot. Bătăușul casei făcu trei pași, luă poziția, pivotă cu toată greutatea și pumnul lui îl lovi pe Adam sub ureche. Adam se prăbuși pe podea.

Kate urlă:

— Cu ghetete! Lovește-l cu ghetete!

Ralph se apropie de omul căzut și măsură distanța. Observă ochiul deschis al lui Adam uitîndu-se în sus la el. Se întoarse nervos spre Kate.

Glasul ei era rece.

— Ți-am spus să dai în el, cu bocancii. Stîlcește-i fața!

Ralph spuse:

— Dar nu mai e în stare să se apere. Nu mai poate să se bată.

Kate se așeză, răsufală greoi pe gură. Mîinile i se crispară pe genunchi. Spuse:

— Adam, te urăsc. Acum te urăsc pentru prima oară. Te urăsc! Adam, mă ascultî? Te urăsc!

Adam încercă să șadă, căzu înapoi și încercă din nou. Șezînd pe podea, privi în sus spre Kate.

— N-are importanță, spuse el. N-are nici o importanță.

Se ridică pe genunchi și se sprijini cu pumnii de podea. Spuse:

— Știi că te-am iubit mai mult decât orice pe lume? Așa e. Era o dragoste atât de puternică încât a fost foarte greu s-oucid.

— Ai să te întorci în patru labe, zise ea. Ai să te târăști pe burtă pe podea — milogindu-te, milogindu-te!

— Mai vrei să-l pocnesc cu bocancii acum, domnișoară Kate? întrebă Ralph.

Ea nu răspunse.

Adam se mișcă foarte încet spre ușă, măsurându-și cu grijă fiecare pas. Mîna îi căuta clanța.

Kate îi strigă:

— Adam!

Se întoarse încet. Îi zîmbi, așa cum zîmbește un bărbat unei amintiri. Apoi ieși și închise ușor ușa în urma lui.

Kate se așeză privind țintă la ușă. Privirea îi era dezolată.

Capitolul 26

1

În trenul cu care se întorcea înapoi la King City, după călătoria făcută la Salinas, Adam Trask era cufundat într-o pîclă de forme, sunete și culori vagi. Nu era conștient de nimic.

Am impresia că există o tehnică a minții omenești prin care, în adîncurile ei, problemele sînt examinate, respinse sau acceptate. Asemenea activități au legătură cu anumite aspecte pe care omul le ignoră. Adesea omul se culcă tulburat și îndurerat, neștiind cauzele acestei frămîntări, iar dimineața se trezește într-o nouă dispoziție, mai bună care este poate rezultatul gîndirii nocturne. Și mai există deseori dimineți cînd îți fierbe bucuria în sînge, cînd stomacul și pieptul sînt pline și electrizate de fericire, cu toate că nici un gînd nu justifică și nu provoacă această stare.

Înmormîntarea lui Samuel și discuția cu Kate ar fi trebuit să-l facă pe Adam trist și plin de amărăciune, dar n-a fost așa. Din învîlmășeala cenușie radia bucuria. Se simțea tînăr și liber și plin de o veselie nestăpînită. Coborî din tren la King City și în loc să se ducă la grajd să-și scoată calul și trăsura, se duse pe jos la noul garaj al lui Willy Hamilton.

Will ședea în biroul său cu pereții de sticlă de unde putea urmări activitatea mecanicilor, fără să audă zgomotul muncii lor. Will începuse să facă burtă.

Studia o reclamă pentru țigări de foi livrate direct și regulat din Cuba. Își închipuia că era în doliu după tatăl lui, dar nu era adevărat. Își făcuse în prima clipă oarecari griji pentru Tom, care plecase de la înmormîntare direct la San Francisco. Considera să e mai demn să te înfunzi în afaceri, cum intenționa el să facă, decât în alcool, așa cum făcea probabil Tom.

Cînd Adam intră în birou, își ridică ochii și făcu semn cu mîna spre unul din fotoliile adînci de piele, pe care le instalase ca să-și calmeze clienții, cînd auzeau cît de mare e nota de plată.

Adam se așeză.

— Nu știu dacă mi-am exprimat condoleanțele mele, zise el.

— E un moment trist, zise Will. Ați fost la înmormîntare?

— Da, răspunse Adam. Nu știu dacă cunoști sentimentele pe care le aveam față de tatăl dumitale. El m-a învățat lucruri pe care n-am să le uit niciodată.

— Era respectat. Au fost poate două sute de persoane la cimitir — peste două sute.

— Un om ca el nu moare cu adevărat, spuse Adam, descoperind el însuși acest lucru. Nu pot să-mi închipui că e mort. Mi se pare poate chiar mai viu ca înainte.

— E adevărat, spuse Will.

Cît despre el, nu era însă adevărat. Pentru Will, Samuel era mort.

— Mă gîndesc la unele lucruri spuse de el. Cînd le-a rostit, nu l-am ascultat prea atent, dar acum îmi revin în minte și-i văd chipul în timp ce le rostea.

— Adevărat, făcu Will. Și eu mă gîndesc la același lucru. Vă întoarceți înapoi acasă?

— Da. Dar m-am gîndit să vin să vorbesc cu dumneata, vreau să cumpăr o mașină.

O schimbare imperceptibilă apără la Will, un fel de înviorare tăcută.

— Aș fi fost în stare să spun că dumneata vei fi ultimul om din Vale care să-și cumpere o mașină.

Observă și urmări cu ochii pe jumătate închiși reacția lui Adam. Adam rîse.

— Cred că așa e, pe bună dreptate. Poate tatăl dumitale e răspunzător pentru această schimbare în mine.

— Cum adică?

— Nu știu dacă aș putea explica. Oricum, hai să vorbim despre mașină.

— Să-ți spun de-a dreptul, de la început, cum stau lucrurile. Adevărul este că mi-e al dracului de greu să obțin destule mașini ca să satisfac comenzile. Am o listă întreagă de oameni care-mi cer.

— Nu zău? Atunci poate că mă înscriu măcar pe listă.

— Cu plăcere, domnul Trask, și... Făcu o pauză. Ați fost atât de atașat familiei încît — dacă va renunța cineva — voi fi bucuros să vă mut mai sus pe listă.

— Drăguț din partea dumitale, spuse Adam.

— Și cum ați vrea să ne înțelegem?

— Ce vrei să spui?

— Pot aranja să nu plățiți decât în rate lunare.

— Nu e mai scump așa?

— Bineînțeles că se adaugă dobînda și cheltuielile pentru contul bancar. Unii găsesc că

este convenabil.

— Cred că voi plăti cu bani peșin, zise Adam. N-are rost să amîn.

Will chicoti.

— Nu sînt mulți care gîndesc așa. Și va veni o vreme cînd nu voi putea vinde cu bani gheață fără să fiu în pierdere.

— Nu m-am gîndit niciodată la asta. Totuși mă vei trece pe listă? întrebă Adam.

Will se aplecă spre el.

— Domnule Trask, te voi pune în capul listei. Prima mașină care sosește e a dumitale.

— Mulțumesc.

— O fac bucuros pentru dumneata, spuse Will.

Adam întrebă:

— Cum se ține mama dumitale?

Will se lăsă înapoi în fotoliu și pe față îi apărură un zîmbet plin de dragoste.

— E o femeie remarcabilă. E ca o stîncă. Mă gîndesc în urmă la toate timpurile grele prin care am trecut — și au fost destule. Tata nu era un om practic. Întotdeauna era cu capul în nori sau scufundat într-o carte. Cred că mama a fost aceea care ne-a ținut la un loc și a ferit familia Hamilton de azilul săracilor.

— E o femeie cumsecade, spuse Adam.

— Nu e numai cumsecade. E tare. E înfiptă cu picioarele pe pămînt. E un monument de forță. V-ați întors acasă la Olive după înmormîntare?

— Nu, nu m-am întors.

— Au fost peste o sută de persoane. Mama a fript toți puii și a avut grijă ca fiecare să aibă de-ajuns.

— Nu zău!

— Da, așa a făcut. Și cînd te gîndești — era soțul ei.

— E o femeie remarcabilă, repetă Adam cuvintele lui Will.

— E practică. Știa că trebuie să le dea de mîncare și le-a dat.

— Cred că o să-și revină, dar trebuie să fie o mare pierdere pentru ea.

— O să-și revină. Și o să trăiască mai mult decît noi toți, așa micuță cum e.

În drumul lui de întoarcere la fermă, Adam constată că observa lucruri pe care nu le văzuse ani de zile. Vedea florile sălbatice în iarba deasă și vedea vacile roșcate pe dealuri, urcînd pe cărările în pantă și mîncînd din mers. Cînd ajunse la pămîntul lui, Adam avu un sentiment de bucurie rapid, dar atît de ascuțit, încît începu să-l analizeze. Deodată se trezi spunînd cu glas tare, în ritm cu trapul calului:

— Sînt liber, sînt liber. Nu trebuie să mă mai frămînt. Sînt liber. Ea s-a dus. A ieșit din sufletul meu. Ah, Dumnezeu! atotputernic, sînt liber!

Întinse mîna și smulse de pe marginea drumului frunze argintii de mentă, mirosi parfumul pătrunzător și înțepător de pe degetele încleiate de sevă și îl trase adînc în piept. Era bucuros că se întoarce acasă. Voia să vadă cum crescuseră gemenii în cele două zile în care fusese plecat — dorea să vadă gemenii.

— Sînt liber, s-a terminat cu ea, cîntă el cu glas tare.

2

Lee ieși din casă în întîmpinarea lui Adam și ținu dîrlogii în timp ce Adam cobora din trăsură.

— Ce fac băieții? întrebă Adam.

— Bine. Le-am făcut arcuri și săgeți și s-au dus să vîneze iepuri lîngă rîu. Dar cu toate astea, n-am pus tigaia la încălzit.

— Totul e-n ordine pe-aici?

Lee îl privi pătrunzător, fu gata să scoată o exclamație, dar se răzgîndi.

— Cum a fost înmormîntarea?

— O mulțime de oameni, spuse Adam. A avut o grămadă de prieteni. Nu-mi intră în cap că nu mai este.

— Poporul nostru face înmormîntările cu tobe și confeti ca să-i zăpăcească pe diavoli, iar pe mormînt se pun purcei fripți în loc de flori. Sîntem un popor practic și mereu cam flămînd. Dar diavolii noștri nu sînt prea deștepți. Noi putem să-i păcălim. Țasta-i un progres.

— Cred că lui Samuel i-ar fi plăcut o asemenea înmormîntare, zise Adam. L-ar fi interesat.

Observă că Lee îl analiza.

— Du calul în grajd, Lee, și apoi vino și fă niște ceai. Vreau să-ți vorbesc.

Adam se duse în casă și își scoase hainele negre. Simțea în jurul lui mirosul dulceag și grețos de rom. Își scoase toate hainele de pe el și își frecă pielea cu săpun de bucătărie pînă ce mirosul dispăru din pori. Își îmbracă o cămașă curată albastră și o salopetă care de atîta spălat ajunsese moale și de un albastru pal, mai deschis la genunchi unde era mai uzată. Se bărbieri încet și se pieptănă, în timp ce se auzau zgomotele pe care le făcea Lee la soba din bucătărie. Apoi se duse în camera de toate zilele. Lee așezase o ceașcă și o zaharniță pe masa de lîngă fotoliul lui cel mare. Adam privi în jur la perdelele înflorate, spălate de atîtea ori încît florile păliseră. Văzu covoarele roase de pe podea și dunga cafenie de pe linoleumul din hol. Și toate erau noi pentru el.

Cînd Lee intră cu ceainicul, Adam spuse:

— Adu-ți și ție o ceașcă, Lee. Și dacă mai ai din băutura aia a ta, aș bea o picătură. Aseară m-am îmbătat.

Lee zise:

— Dumneata beat? Nu-mi vine să cred.

— Ei bine, am fost beat. Și vreau să-ți povestesc despre cele întâmplate. Te-am văzut că mă priveai curios.

— M-ai văzut? Întrebă Lee, și se fuse la bucătărie să-i aducă ceașca, pahare și sticla lui de ceramică cu ng-ka-py.

Cînd veni îndărăt spuse:

— Singura dată, de ani de zile, cînd am băut, a fost atunci cu dumneata și cu domnul Hamilton.

— E aceeași cu care am botezat gemenii?

— Da, aceeași.

Lee turnă ceaiul verde clocotit. Cînd Adam puse două lingurițe de zahăr în ceașca sa, făcu o grimasă. Adam mestecă ceaiul și privi cristalele de zahăr învîrtindu-se și topindu-se în lichid. Spuse:

— M-am dus s-o văd.

— M-am gîndit că veți face asta. De fapt nu înțeleg cum o ființă omenească poate aștepta atîta vreme.

— Poate că nici măcar n-am fost o ființă omenească.

— M-am gîndit și la asta. Cum arăta?

Adam spuse încet:

— Nu pot să înțeleg. Nu cred că mai există o asemenea creatură pe lume.

— Nenorocirea cu voi occidentalii este că nu credeți în diavoli care să vă ofere explicația lucrurilor. V-ați îmbătat după aceea!

— Nu, înainte și în timpul vizitei. Am avut nevoie ca să prind curaj, așa cred.

— Acum arătați mai bine!

— Mă simt bine, spuse Adam. Tocmai despre asta vreau să-ți vorbesc. Făcu o pauză și spuse trist: Acum un an, pe vremea asta, aș fi alergat la Sam Hamilton să discut.

— Poate că fiecare din noi păstrăm ceva din el, spuse Lee. Poate asta înseamnă nemurirea.

— Am impresia că m-am trezit dintr-un somn. Ochii mi s-au limpezit în mod straniu. Mi s-a luat o greutate de pe inimă.

— Folosiți și cuvinte care seamănă cu ale domnului Hamilton. Voi elabora o teorie pentru rudele mele nemuritoare.

Adam bău ceașca lui de băutură neagră și își linse buzele.

— M-am eliberat, zise el. Trebuie să o spun cuiva. Pot să-mi duc viața alături de băieții mei. Aș putea chiar suporta o femeie. Îți dai seama ce spun?

— Da, îmi dau seama. Văd în ochii dumitale și în felul în care îți ții trupul. Un bărbat nu poate minți în privința unui asemenea lucru. Cred că o să-ți iubești băieții.

— În orice caz, îmi ofer această șansă. Vrei să-mi mai dai un pahar și niște ceai?

Lee îi turnă ceaiul și își turnă și lui.

— Nu înțeleg cum de nu-ți opărești gura, bînd așa de fierbinte.

Lee zîmbea în sinea lui. Adam, privindu-l, își dădu seama că Lee nu mai era un om tînr. Pielea de pe pomeții obrajilor era întinsă, și strălucea de parcă era unsă. Pleoapele îi erau roșii, iritate.

Lee studie ceașca subțire ca o scoică, din mîna lui, și schiță un zîmbet, ca la o amintire.

— Poate că dacă sînteți liber, puteți să mă eliberați și pe mine.

— Ce vrei să spui, Lee?

— Ați putea să mă lăsați să plec?

— Bineînțeles că poți să pleci. Dar nu ești fericit aici?

— Nu cred că am cunoscut vreodată ceea ce voi, oamenii, numiți fericire. Noi nu ne dorim decît mulțumire, și poate că asta e un lucru negativ.

— Spune-i și așa, dacă vrei, zise Adam. Nu ești mulțumit aici?

— Nu cred că vreun om este mulțumit atîta vreme cît rămîn nefăcute lucruri pe care dorește să le facă.

— Și ce dorești să faci?

— Ei, pentru unul dintre ele e prea tîrziu de-acum încolo. Doream să am o soție și copii. Aș fi vrut, poate, ca prostiile pe care un părinte le consideră înțelepciune, să le transmit, să le bag cu sila în capul propriilor mei copii neajutorați.

— Nu ești prea bătrîn.

— Oh, din punct de vedere fizic cred că mai sînt în stare să mai am un copil. Dar nu la asta mă refeream. Sînt prea legat de liniștea lămpii de noapte. Știți, domnule Trask, am avut cîndva o soție. Am creat-o, la fel cum ați făcut și dumneavoastră, doar că a mea nu exista decît în imaginația mea. Era o tovarășie bună în cămăruța mea. Eu vorbeam și ea asculta, apoi vorbea ea, îmi povestea întîmplările din după-amiaza unei femei. Era foarte drăguță și făcea niște glume din cochetărie. Dar acum nu știu dacă aș mai sta s-o ascult. Și n-aș vrea s-o întristez sau să o las singură, așa că primul meu plan s-a dus.

— Și care era celălalt?

— Am discutat cu domnul Hamilton despre asta. Vreau să deschid o librărie în cartierul chinezesc din San Francisco. Aș locui în spate și zilele mele ar fi pline de discuții și contradicții. Aș vrea să am de vînzare niște cerneală solidă, în formă de dragon, din timpul dinastiei Sung. Cutiile acelea sînt mîncate de carii și cerneala e făcută din funingine de brad și un clei care provine doar din pielea măgarului sălbatic. Cînd pictezi cu cerneala asta, ea ți se pare neagră din punct de vedere fizic, dar prin efectul pe care-l are asupra ochiului, te face să vezi toate culorile din lume. Poate că va veni vreun pictor să cumpere și vom putea discuta despre metodă și să ne tocmim la preț.

Adam întrebă:

— Toate astea le inventezi acum?

— Nu. Dacă vă simțiți bine și eliberat, aş vrea să am şi eu, în cele din urmă, mica mea librărie. Aş vrea să mor acolo.

Adam rămase tăcut un timp, mestecînd zahărul din ceaiul calduţ. Apoi spuse:

— Curios. Mi-am dat seama că aş fi dorit să fii sclav, ca să te pot refuza. Bineînţeles că poţi să pleci, dacă vrei. Ba chiar o să-ţi împrumut nişte bani pentru librărie.

— Am banii. Îi am de multă vreme.

— Nu m-am gîndit niciodată că vei pleca, spuse Adam. Erai de-al casei. Îşi îndreptă umerii. Ai putea să mai aştepţi puţin?

— Pentru ce?

— Aş vrea să mă ajuţi să-mi cunosc băieţii. Vreau să aranjez casa, sau poate s-o vînd, sau s-o închiriez. Aş vrea să ştiu cîţi bani mi-au mai rămas şi ce pot face cu ei.

— Nu cumva îmi întindeţi o cursă? întrebă Lee. Dorinţa mea nu mai e la fel de puternică ca altă dată. Mi-e teamă că aş putea să mă las influenţat sau, ceea ce ar fi şi mai rău, aş putea să mă simt reţinut aici doar pentru că e nevoie de mine. Asta e momeala cea mai rea pentru un om singuratic.

Adam spuse:

— Un om singuratic. Trebuie să fi fost prea cufundat în mine însumi de nu m-am gîndit la asta.

— Domnul Hamilton ştia, spuse Lee.

Îşi înălţă capul şi pleoapele lui groase lăsară să se vadă doar o licărire a ochilor.

— Noi, chinezii, ştim să ne stăpînim. Nu ne dezvăluim emoţiile. L-am iubit pe domnul Hamilton. Aş vrea să plec la Salinas mîine, dacă îmi permiteţi.

— Fă tot ce vrei, spuse Adam. Dumnezeu ştie că ai făcut destule pentru mine.

— Vreau să arunc confeti împotriva diavolilor. Vreau să pun un purcel fript pe mormîntul tatălui meu, spuse el.

Adam se ridică repede, răsturnă ceaşca, ieşi afară şi îl lăasă pe Lee şezînd acolo.

Capitolul 27

1

În anul acela, ploile căzuseră atît de liniştit încît rîu! Salinas nu se revărsă. Un firicel subţire şerpuia în albia largă cu nisip cenuşiu iar apa nu era tulbure din pricina nămolului, ci limpede şi frumoasă. Sălciile care cresc pe malul rîului aveau un frunziş bogat şi tufe de mure sălbatice îşi arătau frunzele ţepoase pe marginea drumului.

Era foarte cald pentru luna martie şi briza bătea neconţinut dinspre sud, răsucind frunzele cu partea argintie în sus.

Adăpostit perfect de tufe, măracini şi crengi răsfirate, un iepuraş cenuşiu stătea liniştit la soare, uscîndu-şi blăniţa de pe piept udată de roua din iarba cu care se hrănise de dimineaţă. Din cînd în cînd, iepurele îşi încreţea nasul şi îşi mişca urechile, ca să distingă micile zgomote ce putea fi pline de pericole pentru un iepure. Simţise în lăbuţe o vibraţie ritmică sub pămînt, aşa că urechile i se ciuliră, nasul i se încreţi, dar vibraţia dispăru. Apoi simţise o mişcare a ramurilor de salcie, la douăzeci şi cinci de iarzi depărtare, în direcţia opusă vîntului, încît nici un miros de primejdie nu ajunsese pînă la el.

În ultimele două minute auzise zgomote interesante, dar nu periculoase — o pocnitură şi apoi un filfiit, ca aripile unui porumbel sălbatic. Iepurele îşi întinse leneş la soare unul din picioarele din spate. Deodată se auzi o pocnitură, un filfiit şi un zgomot surd pe blană. Iepurele rămase perfect nemişcat şi ochii i se măriră. O săgeată de bambus îi trecuse prin piept, iar vîrfurile ei de oţel se înfipseră adînc în pămînt în partea cealaltă. Iepurele alunecă pe o parte şi picioarele i se mai mişcară şi se zbată o clipă în aer, înainte de a se linişti.

De sub salcie ieşiră tîrîş doi băieţi. Aveau arcuri de patru picioare, iar din tolbele de pe umărul stîng ieşeau penele săgeţilor. Erau îmbrăcaţi în salopete şi cămăşi albastre decolorate, dar fiecare băiat purta în dreptul tîmplei o pană de curcan legată cu o panglică.

Băieţii se mişcau cu mare băgare de seamă, aplecîndu-se foarte tare, mergînd cu bună-ştiinţă ca nişte indieni. Spasmul de moarte al iepurelui se terminase cînd ei se aplecară să-şi examineze victima.

— Drept în inimă, spuse Cal, ca şi cum nici nu putea fi altfel.

Aron privi în jos şi nu spuse nimic.

— O să le spun că tu l-ai nimerit, continuă Cal. Nu vreau să mă laud. O să le spun că a fost o lovitură grea.

— Într-adevăr a fost, spuse Aron.

— Da, aşa o să le spun. O să-ţi atribui ţie meritul faţă de Lee şi de tata.

— Nu ştiu dacă vreau acest merit — în orice caz nu în întregime, zise Aron. Uite ce. Dacă mai vînam unul, o să spunem că fiecare din noi a nimerit cîte unul, iar dacă nu mai vînam nici unul, de ce să nu spunem că am tras amîndoi odată şi nu ştim cine l-a nimerit?

— Nu vrei să ai tu meritul ăsta? întrebă Cal subtil.

— Nu singur. Putem să-l împărţim.

— În fond a fost săgeata mea, zise Cal.

— Nu, n-a fost a ta.

— Uită-te la pene. Vezi tăietura asta? E a mea.

— Cum a ajuns în tolba mea? Nu-mi amintesc de nici o tăietură.

— Poate că nu-ţi aminteşti. Dar, oricum, le voi spune că tu l-ai nimerit.

Aron spuse recunoscător:

— Nu, Cal, nu vreau aşa. O să le spunem că am tras amîndoi odată.

— Bine, dacă așa vrei tu. Dar să presupunem că Lee vede că e săgeata mea?

— O să spunem pur și simplu că era în tolba mea.

— Parcă o să creadă una ca asta. O să spună că minți.

Aron răspunse neajutorat:

— Dacă o să creadă că tu l-ai nimerit, o să-l lăsăm să creadă așa.

— Am vrut doar să știu, zise Cal. Doar dacă o să creadă așa.

Trase săgeata prin iepure, iar blănița albă căpătă culoarea roșie închis a sîngelui din inimă. Puse săgeata în tolba lui.

— Poți să-l cari tu, făcu el mărinimos.

— Ar trebui să ne întoarcem, spuse Aron. Poate că tata s-a și întors.

Cal zise:

— Am putea găti iepurele ăsta și să-l mîncăm și să petrecem toată noaptea afară.

— E prea frig, noaptea, Cal. Nu-ți amintești cum tremurai azi-dimineață?

— Pentru mine nu-i prea frig. Mie niciodată nu mi-e frig.

— Azi-dimineață ți-era.

— Nu, nu-mi era. Îmi rîdeam doar de tine, care tremurai și clănțăneai din dinți ca un bebeluș. Vrei să spui că sînt mincinos?

— Nu, făcu Aron. N-am chef de bătaie.

— Ți-e teamă să te bați?

— Nu. Dar nu vreau.

— Dacă ți-aș fi spus că ți-e frică, m-ai fi făcut mincinos?

— Nu.

— Atunci înseamnă că ți-e frică, nu-i așa?

— Cred că da.

Aron se depărtă încet, lăsînd iepurele pe jos.

Avea ochi foarte mari și o gură catifelată frumoasă. Ochii albaștri, depărtați, îi dădeau o expresie de nevinovăție angelică. Avea părul fin și auriu. Parcă soarele îi lumina creștetul capului.

Era încurcat — dar asta i se întîmpla adesea. Își dădea seama că fratele său urmărea ceva, dar nu știa ce anume. Cal era o enigmă pentru el. Nu putea urmări raționamentele fratelui său și era întotdeauna surprins cînd își dădea seama de direcția pe care o luau.

Cal semăna mai mult cu Adam. Avea părul castaniu-închis. Era mai înalt decît fratele său, mai masiv, mai lat în umeri, iar maxilarul lui pătrat avea asprimea maxilarului lui Adam. Cal avea ochi căprui și vioi, iar uneori scînteiau de parcă ar fi fost negri. Dar mîinile lui erau foarte mici față de mărimea trupului.

Degetele erau scurte și subțiri, unghiile delicate. Cal își păzea mîinile. Puține lucruri îl făceau să plîngă, dar o tăietură la un deget se număra printre acestea. Nu se aventura niciodată cu mîinile, se ferea să atingă vreodată o insectă sau să apuce un șarpe. Iar la bătaie, apuca o piatră sau un băț ca să se lupte.

Privindu-și fratele cum se îndepărtează de el, avu un mic zîmbet de siguranță pe buze. Strigă:

— Aron, așteaptă-mă.

Cînd își ajunse fratele, îi întinse iepurele.

— Poți să-l duci, spuse el blînd, luîndu-și fratele cu brațul pe după umeri. Nu fii supărat pe mine.

— Tu vrei întotdeauna să te bați, zise Aron.

— Nu, nu vreau. Am glumit doar.

— Zău?

— Sigur. Poți să duci tu iepurele. Să ne întoarcem chiar acum dacă vrei tu.

Aron zîmbi în cele din urmă. Se simțea întotdeauna ușurat cînd fratele lui pune capăt încordării. Cei doi băieți se cățărară ca să iasă din albia rîului, apoi urcară pietrele sfîrîmicioase, pînă ieșiră la drumul drept. Cracul drept al pantalonului lui Aron era plin de sîngele iepurelui.

Cal zise:

— Au să se mire că am omorît un iepure. Dacă tata e acasă, i-l dăm lui. Îi place iepure la masă.

— Foarte bine, spuse Aron fericit. Uite ce-i. O să i-l dăm amîndoi și n-o să-i spunem cine l-a omorît.

— E-n regulă, dacă așa vrei tu, zise Cal.

Merseră un timp în tăcere, apoi Cal spuse:

— Tot ăsta este pămîntul nostru — pînă la naiba, dincolo de rîu.

— E al lui tata.

— Da, dar cînd va muri, va fi al nostru.

Era o idee nouă pentru Aron.

— Ce vrei să spui, cînd va muri?

— Fiecare moare, spuse Cal. Ca domnul Hamilton. El a murit.

— A, da. El a murit.

Nu putea face legătura între cei doi — domnul Hamilton mort și tatăl viu.

— L-au pus într-o cutie, apoi au săpat o groapă și au așezat cutia înăuntru, zise Cal.

— Știu asta.

Aron voia să schimbe subiectul, să se gîndească la altceva.

— Știu un secret, zise Cal.

— Ce anume?

— Tu ai să-l spui.

— Nu, nu-l spun, dacă zici să nu-l spun.

— Nu știu dacă ar trebui.

— Spune-mi, se rugă Aron.
 — N-ai să spui?
 — Nu.
 Cal zise:
 — Unde crezi că este mama noastră?
 — A murit.
 — Nu, n-a murit.
 — Ba a murit și ea.
 — A fugit, spuse Cal. Am auzit niște bărbați vorbind.
 — Erau niște mincinoși.
 — A fugit, făcu Cal. N-ai să spui că ți-am spus?
 — Nu cred asta. Tata a spus că e în cer.
 Cal spuse liniștit:
 — În curînd voi fugi de acasă s-o caut. Am s-o aduc înapoi.
 — Unde spuneau bărbații aceia că este?
 — Nu știu, dar am s-o găsesc.
 — E în cer, zise Aron. De ce ne-ar fi spus tata o minciună?
 Îl privi pe fratele lui, rugîndu-l în tăcere să fie de acord. Cal nu-i răspunse.
 — Nu crezi că e în cer, cu îngerii? zise Aron. Și cum Cal tot nu-i răspunse, întrebă: Cine au fost oamenii care au spus asta?
 — Niște oameni. La poșta din King City. Nu-și dădeau seama că îi pot auzi. Dar eu am urechi bune. Lee spune că pot să aud cum crește iarba.
 — De ce să fi vrut să fugă de la noi? spuse Aron.
 — De unde să știu? Poate că nu ne iubea.
 Aron analiză această erezie.
 — Nu se poate. Oamenii aceia erau niște mincinoși. Tata a spus că e în cer. Și știi că nu-i place să vorbească despre ea.
 — Poate că asta-i din cauză că a fugit.
 — Nu. L-am întrebat pe Lee. Știi ce a spus Lee? Lee a spus: "Mama voastră v-a iubit și vă mai iubește încă!". Și Lee mi-a arătat o stea. A spus că poate aceea e mama noastră și că o să ne iubească atîta timp cît va străluci lumina aceea. Crezi că Lee e un mincinos?
 Printre lacrimile care i se adunau în ochi, Aron vedea ochii fratelui său aspri și raționali. Cal nu avea lacrimi în ochi.
 Cal era încîntat. Găsise un nou mijloc, o nouă armă secretă pe care la nevoie s-o folosească în orice scop. Îl studie pe Aron, văzu cum îi tremură buzele, dar observă la timp că nările îi freamătă. Aron era gata să izbucnească în plîns, dar uneori, cînd era gata să plîngă, se și bătea. Și cînd Aron plîngea și se bătea în același timp, era periculos. Nu-i mai păsa de nimic și nimic nu-l oprea. Odată, Lee l-a ținut cu forța în poală, prinzîndu-i pumnii care se zbăteau încă, pînă cînd, după mult timp, s-a liniștit. Și de data aceea i-au fremătat nările.
 Cal renunță deocamdată la arma cea nouă. Putea să se folosească oricînd de ea și știa că era ceva mai ascuțită armă pe care o găsise pînă acum. O va studia pe îndelete și va chibzui cînd și în ce măsură s-o folosească.
 Luă hotărîrea aceasta ceva prea tîrziu. Aron se repezi la el și trupul inert al iepurelui îl lovi peste față.
 Cal sări îndărăt și strigă:
 — Am glumit, Aron. Zău, a fost doar o glumă.
 Aron se opri. Durerea și încurcătura i se citeau pe față.
 — Nu-mi place gluma asta, spuse el smiorcîindu-se și ștergîndu-și nasul de mîneacă.
 Cal se apropie de el, îl îmbrățișă și-l sărută pe obraz.
 — N-am să mai fac, zise.
 Băieții meraseră un timp în tăcere. Începu să se lase seara. Cal privi peste umăr la un nor negru care plutea peste munți, mînat de vîntul fremătător de martie.
 — O să fie furtună. Furtună, nu glumă.
 Aron spuse:
 — Chiar i-ai auzit pe oamenii aceia?
 — Poate mi s-a părut. Doamne, ia uită-te la norul ăla! zise Cal repede.
 Aron se întoarce să privească monstrul cel negru. Se îngroșa în valuri mari, negre, deasupra lor, iar dedesubt îi atîrna o coadă lungă de ploaie; în timp ce priveau, norul bubui și fulgeră. Purtat de vînt, tunetul se lovi sec de dealurile grase și ude din partea cealaltă a văii și se rostogoli mai departe, pe o întindere de pămînt. Băieții se întoarseră și alergară spre casă, iar în urma lor, norul bubuia și fulgerul sfîșia aerul. Norul îi ajunse din urmă și primele picături mari căzură pe pămînt din cerul despicat. Simțeau mirosul dulceag al ozonului. Alergînd, adulmecau mirosul tunetului.
 Cînd traversară drumul de țară și ajunseră pe urmele de roți care duceau spre casa lor, îi izbi ploaia. Ploaia cădea în rafale. Într-o clipă, fură uzi pînă la piele, părul li se lipi pe frunte și le intră în ochi, iar penele de curcan pe care le aveau la tîmplă se îndoiră sub greutatea apei.
 Acum, cînd erau cît se poate de uzi, băieții nu mai alergau. Nu mai aveau motiv să alerge să se adăpostească. Se uitară unul la altul și rîseră voioși. Aron luă iepurele, îi aruncă în sus, îl prinse și îl aruncă lui Cal. Iar Cal, simțindu-se vinovat, și-l puse în jurul gîtului cu capul și picioarele sub bărbie. Amîndoi băieții rîdeau pe rupe. Ploaia răpăia pe stejari în drumul spre casă, iar vîntul le tulbura demnitatea.

Cei doi gemeni ajunseră în dreptul clădirii fermei și îl văzură pe Lee, cu un poncho de pînză cauciucată galbenă, mîinînd spre grajd un cal străin, înhămat la o trăsurică ușoară cu roți de cauciuc.

— A venit cineva, zise Cal. Vezi trăsura aia?

Începură să alerge din nou, căci sosirea unui musafir avea ceva plăcut. Aproape de trepte încetînă, înconjură cu grijă casa, căci aveau și o oarecare teamă în ce privește musafirii. Se duseră la intrarea din spate și rămaseră în bucătărie cu apa picurînd de pe ei. Auziră voci în salon — vocea tatălui lor și altă voce a unui bărbat. Apoi, o a treia voce făcu să li se strîngă stomacul și să le treacă un fior rece pe șira spinării. Era o voce de femeie. Băieții avuseseră foarte puțin experiență cu femeile. Merseră în vîrfurile picioarelor pînă în camera lor și rămaseră privind unul la altul.

— Cine crezi c-o fi? întrebă Cal.

O emoție ca o lumină se aprinse în Aron. Voia să strige:

— Poate e mama. Poate s-a întors.

Dar apoi își aminti că ea e în cer și oamenii nu se întorceau de acolo.

— Nu știu, spuse el. Îmi pun haine uscate.

Băieții își îmbrăcară haine uscate și curate, care erau copii exacte ale hainelor ude pe care le scoteau. Își scoaseră penele de curcan ude și își trecură degetele prin păr. În tot acest timp, auziră vocile, în general joase, și apoi vocea ascuțită a femeii, și deodată înghețară ascultînd, auziseră o voce de copil — o voce de fetiță și rămaseră atît de uimiți încît nici nu pomeniră că au auzit-o.

Se îndreptară în liniște spre hol și se furișară spre ușa salonului. Cal apăsă clanța foarte, foarte încet și îi dădu drumul așa fel încît nici un scîrțit să nu-i dea de gol.

Abia făcură o crăpătură mică de tot, cînd Lee veni prin ușa din spate, își tîrșii picioarele prin hol scoțîndu-și poncho-ul și îi prinse acolo.

— Băiețelu șpionează? spuse Lee în dialectul lui, iar cînd Cal închise ușa și clanța făcu zgomot, Lee zise repede: Tata e acasă. Mai bine intrați.

Aron șopti răgușit:

— Cine mai e acolo?

— Niște persoane în trecere pe aici. Ploaia i-a mînat încoace.

Lee puse mîna peste a lui Cal, apăsă pe clanță și deschise ușa.

— Băieții au venit de mult acasă, spuse el și îi lăsă acolo, la vedere.

Adam strigă:

— Intrați, băieți! Hai, intrați!

Cei doi stăteau cu capul plecat, aruncau priviri spre străini, și se mișcau de pe un picior pe altul. Era un bărbat în haine de oraș și o femeie îmbrăcată elegant. Pardesiul, pălăria și vîlul ei erau pe un scaun lîngă ea, iar băieților li se părea că era îmbrăcată în întregime în mătase neagră și dantele. Dantela neagră era ridicată în mici volănașe și îi înfășura gîtul. Asta era suficient pentru o singură zi, dar nu era totul. Alături de femeie ședea o fată, poate ceva mai mică decît gemenii, dar nu cu mult. Purta o pălărie de soare albastră, cu dantelă pe margini. Avea o rochiță înflorată și un șorțuleț cu buzunare prins în jurul taliei. Fusta îi era ridicată, lăsînd să se vadă un jupon tricotat cu un model pe margine. Băieții nu-i vedeau fața din cauza pălăriei de soare, dar își ținea mîinile strînse în poală și se vedea bine micul inel de aur cu monogram de pe degetul mijlociu.

Nici unul din băieți nu respira măcar și, din cauză că-și țineau răsufierea, cercuri roșii începură să le joace prin fața ochilor.

— Aceștia sînt băieții mei, spuse tatăl lor. Sînt gemeni. Acesta e Aron și acesta Caleb. Băieți, dați mîncă cu oaspeții noștri.

Băieții porniră înainte, cu capul plecat, cu mîinile întinse, cu un gest ce aducea a capitulare sau desperare. Mai întîi domnul și apoi doamna în dantelă le scuturară mîinile moi. Aron era primul și se depărtă de fetiță, dar doamna spuse:

— Nu o saluți și pe fiica mea?

Aron se cutremură și își întinse mîna orbește în direcția fetei cu obrazul acoperit. Dar nu se întîmplă nimic. Degetele lui, cîrnăciori fără vlagă, nu fură apucate, ci răsucite, nici strînse, nici scuturate. Mîna lui atîrna pur și simplu în aer în fața ei. Aron se uită printre gene să vadă ce se întîmplă.

Ținea și ea capul în jos dar avea avantajul pălăriei. Mîna era dreaptă, cu inelul pe degetul mijlociu, era întinsă, dar nu făcea nici o mișcare spre mîna lui Aron.

El aruncă o privire către doamnă. Aceasta zîmbea cu gura deschisă. Camera părea că se prăbușește sub tăcerea atît de apăsătoare. Apoi Aron auzi un chicotit al lui Cal.

Aron întinse mîna, apucă mîna ei și o scutură în sus și în jos de trei ori. Era moale ca un mănunchi de petale. Simți o plăcere care îl ardea. Îi lăsă mîna și o ascunse pe a sa în buzunarul salopetei. În timp ce se dădea grăbit la o parte, îl văzu pe Cal cum înaintează, dă mîna politicoasă și întreabă:

— Ce mai faceți?

Aron uitase să spună asta, așa că o spuse acum, după fratele lui, ceea ce suna straniu. Adam și oaspeții lui izbucniră în rîs.

Adam zise:

— Pe domnul și doamna Bacon era să-i apuce ploaia.

— Am fost fericiți că ne-am rătăcit aici, făcu domnul Bacon. Căutam ferma Long.

— E mai departe. Trebuia să o luați la stînga, la intersecția următoare, spre sud. Și Adam spuse în continuare băieților: Domnul Bacon este inspector comunal.

— Nu știu de ce, dar îmi iau funcția foarte în serios, spuse domnul Bacon, și se adresă și el băieților.

— Băieți, numele fetei mele este Abra. Nu-i așa că-i un nume caraghios?

Folosea tonul pe care-l obișnuiesc cei mari față de copii. Se întoarse spre Adam și recită

cuvintele unui cântec:

*Abra era gata înainte de a o chema
Și deși am striga pe altcineva,
A venit Abra.
de Matthew Prior*

— Ce-i drept, mi-am dorit un băiat, dar Abra e atât de dulce. Ridică-ți capul, draga mea. Abra nu se mișcă. Ținea din nou mâinile strânse în poală. Tatăl ei repetă cu plăcere:

*Și deși am strigat pe altcineva
A venit Abra.*

Aron îl văzu pe fratele lui uitându-se la pălăria de soare fără nici o jenă. Și Aron spuse răgușit:

— Nu cred că Abra e un nume caraghios.

— N-a vrut să spună că e caraghios, explică doamna Bacon. A vrut să spună e un nume curios. Și îi explică lui Adam: Soțul meu culege din cărți cele mai curioase lucruri. Dragă, n-ar trebui să plecăm?

Adam se împotrivi:

— Nu plecați încă, doamnă, Lee pregătește ceaiul. O să vă încălzească.

— Ce idee bună! spuse doamna Bacon și continuă: Copii, nu mai plouă. Duceți-vă și jucați-vă afară.

Vocea ei era atât de autoritară, încât i se supuseră — Aron cel dintâi, apoi Cal, iar Abra îi urmă.

3

În salon, domnul Bacon se așeză picior peste picior.

— Aveți perspective frumoase aici, zise. E pământ mult?

Adam răspunse:

— Am o fișie bună. Trece de partea cealaltă a râului. E o bucată bună.

— Atunci dincolo de drumul de țară e tot pământul dumitale?

— Da. Mi-e cam rușine s-o spun. L-am lăsat în paragină. Nu l-am lucrat deloc. Poate am lucrat prea mult în tinerețe.

Atât domnul cât și doamna Bacon îl priveau acum pe Adam și acesta înțelese că trebuie să dea niște explicații, pentru ce lăsase pământul acela bun în paragină.

Zise:

— Cred că sînt un om leneș. Și nici tatăl meu nu m-a ajutat, fiindcă mi-a lăsat destul ca să pot trăi fără să muncesc.

Își lăsa privirea în jos, dar simți că familia Bacon îi ușurează situația. Dacă era un om bogat, nu însemna lenevie. Numai săracii sînt leneși. Tot așa cum numai săracii sînt ignoranți. Un om bogat, care nu știe nimic, e doar răsfațat sau independent.

— Cine îngrijește de băieți? întrebă doamna Bacon.

Adam rîse:

— Îngrijirea pe care o capătă, și asta nu e cine știe ce, e treaba lui Lee.

— Lee?

Adam începu să se simtă iritat de acest interogatoriu.

— Am doar un singur servitor, spuse scurt.

— E vorba de chinezul pe care l-am văzut?

Doamna Bacon era uimită.

Adam îi zîmbi. La început îl speriasse, dar acum se simțea mai în largul lui.

— Lee i-a crescut pe băieți și a avut grijă de mine.

— Dar n-au fost îngrijiți niciodată de o femeie?

— Nu.

— Sărmanii mielusei, exclamă ea.

— Sînt sălbatici, dar cred că sînt sănătoși. Cred că ne-am salvătit cu toții, ca și pământul. Dar acum, Lee ne părăsește. Nu știu ce o să facem.

Domnul Bacon își dresă glasul ca să poată vorbi.

— V-ați gîndit la educația băieților dumneavoastră?

— Nu... Cred că nu m-am gîndit prea mult la asta.

Doamna Bacon zise la rîndul ei:

— Soțul meu crede în educație.

— Educația este cheia viitorului, spuse domnul Bacon.

— Ce fel de educație? întrebă Adam.

Domnul Bacon continuă:

— Cine are carte, are parte. Da, eu cred în flacăra științei. Se aplecă spre Adam și vocea lui deveni confidențială: Dacă nu vă cultivați pământul, de ce nu-l arendați și să vă mutați la oraș — aproape de școlile noastre bune?

O clipă Adam se gîndi să spună: "De ce naiba nu vă vedeți de treabă?" dar în loc de asta întrebă:

— Credeți că ar fi o idee bună?

— Cred că v-aș putea găsi un arendaș bun și de încredere, răspunse domnul Bacon. Nu e nici un motiv să nu cîștigați nimic de pe urma pământului, în cazul cînd nu veți locui aici.

Lee intră cu ceaiul făcând mult zgomot. Auzise destule prin ușa ca să fie convins că Adam îi găsea obositori. Lee era convins că nu le plăcea ceaiul și, chiar dacă le plăcea, probabil că nu așa cum îl preparase el. Iar când îl băură și-l laudară înțelese că familia Bacon urmărea ceva. Lee încercă să prindă privirea lui Adam, dar nu reuși. Adam fixa covorul de la picioarele lui.

— Soțul meu a făcut mulți ani parte din comitetul școlar..., începu să spună doamna Bacon, dar Adam nu mai auzi discuția care urmă.

Se gîndea la un glob mare, terestru, care atîrna și se clătina pe craca unuia din stejarii săi. Și fără să-și dea seama de ce, gîndul lui sări la tatăl său pe care-l revăzu așa cum șchiopăta pe piciorul de lemn și bătea cu un baston pe picior ca să atragă atenția. Adam vedea chipul sever, milităros al tatălui său în timp ce-și obliga copiii să facă exerciții și îi puneă să care ranițe grele ca să-și dezvolte umerii. Printre aceste amintiri, vocea doamnei Bacon continua să bîzîie. Adam simțea greutatea sacului cu bolovani. Văzu chipul lui Charles rînjind sardonice — Charles — cu ochii meschini, cruzi, cu temperament aprins. Deodată, Adam dori să-l revadă pe Charles. Va face o călătorie — îi va lua și pe băieți. Se pocni peste picior bucuros.

Domnul Bacon se întrerupse:

— Poftim?

— Mă scuzați, făcu Adam. Mi-am amintit că am uitat să fac o treabă.

Ambii membri ai familiei Bacon așteptau cu răbdare, politicoși, să primească o explicație.

Adam se gîndi:

"Și de ce nu? Nu candidez la postul de inspector comunal! Nu fac parte din consiliul școlar. De ce nu?"

Le spuse musafirilor săi:

— Mi-am amintit că am uitat timp de zece ani să scriu fratelui meu.

La această declarație, ei tresăriră și își aruncară priviri unul altuia.

Lee umpluse din nou ceștile. Adam văzu cum îl umflă rîsul și-l auzi cum își dă drumul cînd trecu în culoare, unde nu-l vedea nimeni. Familia Bacon nu comentă incidentul. Voiau să fie singuri ca să-l discute. Lee era sigur că așa se va întîmpla. Se grăbi să se ducă să înhame și să aducă trăsura cu roți de cauciuc la intrarea din față.

4

Cînd Abra, Cal și Aron ieșiră afară, rămaseră unul lîngă altul sub mica deschizătură de la intrare privind ploaia care curgea și se scutura de pe stejarii cu ramurile întinse. Furtuna trecuse, nu se mai auzeau decît tunete îndepărtate, dar lăsase în urmă o ploaie hotărîtă să țină mult.

Aron spuse:

— Doamna ne-a zis că ploaia s-a oprit.

Abra răspunse cu înțelepciune.

— Nu s-a uitat. Cînd vorbește, nu se uită niciodată.

Cal întrebă:

— Cîți ani ai?

— Zece, merg pe unsprezece, răspunse Abra.

— Ei, noi avem unsprezece, mergem pe doisprezece, zise Cal.

Abra își dădu pe spate pălăria de soare. Îi înconjură capul ca o aureolă. Era drăguță, cu păr negru împletit în două cozi. Avea fruntea mică, rotundă și bombată și sprîncenele drepte. Într-o zi nasul ei avea să devină dulce și obraznic, dar acum era încă în formă de nasture. Două trăsături le va păstra însă pentru totdeauna. Bărbia hotărîtă și gura frumoasă ca o floare, foarte mare și roșie. Avea ochii căprui, vii și inteligenți și lipsiți de teamă. Se uita fix la chipul băieților, drept în ochii lor, pe rînd, și nu se simțea nici urmă din pretinsa timiditate din casă.

— Nu cred că sînteți gemeni. Nu semnați, spuse ea.

— Totuși sîntem, făcu Cal.

— Totuși sîntem, repetă Aron.

— Unii gemeni nu seamănă, insistă Cal.

— Mulți nu seamănă, adăugă Aron. Lee ne-a spus cum se întîmplă. Dacă doamna are un singur ou, gemenii seamănă. Dacă are două ouă, nu seamănă.

— Noi sîntem din două ouă, zise Cal.

Abra zîmbi înveselită de miturile acestor băieți de la țară.

— Ouă, făcu ea. Auzi, ouă!

Nu vorbi tare sau cu asprime, dar teoria lui Lee se clătină, se balansă și apoi ea o distruse complet. Întrebă:

— Care din voi este prăjit? Și care este fiert?

Băieții schimbă priviri încurcate. Era prima lor experiență cu logica de fier a femeilor, care este copleșitoare, chiar și atunci cînd este greșită, sau poate mai ales atunci. Pentru ei era un lucru nou, interesant, dar înspăimîntător.

Cal spuse:

— Lee este chinez.

— Aha, de ce nu spuneți așa, zise blajin Abra. Atunci poate că sînteți ouă chinezești, ca și cele pe care le pun ei în cuib.

Făcu o pauză ca să lase săgeata să pătrundă. Îi observă cum renunță să se împotrivescă, să lupte. Abra era stăpînă pe situație. Ea era șeful.

Aron sugeră:

— Hai să mergem la casa veche, să ne jucăm acolo. Plouă puțin înăuntru, dar e plăcut.

Alergară pe sub stejarii uzi, spre vechea casă a Sanchezilor și pătrunseră înăuntru prin ușa deschisă care scîrțîia fără încetare pe balamalele ruginite. Casa de chirpici intrase în a doua perioadă de decădere. Mare sală din față era abia pe jumătate tencuită, linia albă oprindu-se la jumătatea drumului, așa cum o lăsaseră lucrătorii cu peste zece ani în urmă. Iar ferestrele adînci, cu marginile refăcute, rămăseseră fără geamuri. Podeaua nouă era plină cu pete de apă, iar în colțul camerei era o grămadă de ziare vechi și pungii înnegrite, pline de cuie ruginite.

Cînd copiii se opriră la intrare, un liliac zbură din fundul casei. Silueta cenușie se repezi dintr-o parte în alta și dispăru pe ușă.

Băieții o conduseră pe Abra prin casă — deschiseră dulapuri ca să-i arate chiuvete și closete și candelabre încă ambalate care așteptau să fie instalate. În aer plutea un miros de mucegai și hîrtie umedă. Cei trei copii umblau în vîrfurile picioarelor și nu vorbeau de teama ecoului dintre pereții casei goale.

Întorși în sala mare, gemenii se așezară față-n față cu oaspetele lor.

— Îți place? întrebă Aron încet, de teama ecoului.

— Mda, admise ea șovăielnic.

— Uneori ne jucam aici, zise Cal îndrăzneț. Poți veni aici să te joci cu noi, dacă vrei.

— Eu locuiesc la Salinas, făcu Abra cu un asemenea ton, încît ei își dădură seama că au de-a face cu o ființă superioară, care n-are timp de plăceri vulgare.

Abra observă că le-a distrus lucrul cel mai de preț și, cu toate că-și dădea seama de slăbiciunile bărbatilor, gemenii îi plăceau totuși și, pe lîngă asta, mai era și bine crescută.

— Uneori, cînd o să trecem pe aici, o să vin să mă joc cu voi puțin, zise ea cu dragălalășenie. Și amîndoi băieții simțiră că-i sînt recunoscători.

— Am să-ți dau iepurele meu, spuse Cal brusc. Am vrut să-l dau tatei dar poți să-l iei tu.

— Ce fel de iepure?

— Cel pe care l-am împușcat azi, drept în inimă, cu o săgeată. Abia de s-a mai zbatut.

Aron se uită nedumerit la el.

— Era al meu...

Cal îl întrerupse:

— O să ți-l dăm să-l iei acasă. E unul mare.

— Ce am eu nevoie de un iepure bătrîn și murdar, plin de sînge? zise Abra.

— Am să-l spăl și am să-l pun într-o cutie și am s-o leg cu sfoară, răspunse Aron, și dacă nu vrei să-l mănînci, poți să-l faci o înmormîntare cînd o să ai timp — la Salinas.

— Eu mă duc la înmormîntări adevărate, făcu Abra. Am fost și ieri la una. Erau flori cît casa.

— Nu vrei și iepurele nostru? întrebă Aron.

Abra se uită la părul blond, acum încrețit, și la ochii lui care păreau gata să plîngă și simți în inimă dorința vie și arzătoare care anunță primele semne ale dragostei. Dorea de asemeni să-l atingă pe Aron, și o făcu. Puse mîna pe brațul lui și simți că tremură sub degetele ei.

— Dacă-l pui într-o cutie, răspunse ea.

Acum cînd era stăpînă pe situație, Abra se uită în jur și-și analiză cuceririle. Nu mai era vanitoasă, căci de astă dată n-o mai amenința nici un principiu masculin. Înclina să fie bună cu băieții. Observă hainele lor tocite, decolorate, cîrpite pe ici pe colo de Lee. Își amintit de poveștile cu zîne.

— Sărmani copii, tatăl vostru vă bate?

Dădură din cap. Erau plini de interes, dar descumpăniți.

— Sînteți săraci de tot?

— Cum adică? întrebă Cal.

— Stați în cenușă și trebuie să vă duceți după apă și după vreascuri?

— Ce-s alea vreascuri? întrebă Aron.

Continuă ocolind întrebarea:

— Sărmanii de voi, începu ea, și i se păru că are în mînă o mică baghetă cu o stea sclipitoare la capăt. Nu-i așa că mama voastră vitregă e rea, vă urăște și vrea să vă omoare?

— N-avem mamă vitregă, spuse Cal.

— N-avem mamă deloc. Mama noastră a murit, răspunse Aron. Vorbele lui îi nimiciră povestea pe care o țesea ea, dar îi oferiră pe loc alta. Bagheta dispăruse, dar purta o pălărie mare cu o pană de struț și ducea un coș enorm din care se vedeau niște picioare de curcan.

— Sărmani orfani fără mamă, spuse ea dulce. Eu voi fi mama voastră. O să vă țin în brațe, o să vă legăn și o să vă spun povești.

— Sîntem prea mari. Te-am strivi, spuse Cal.

Abra nu dădu atenție brutalității lui. Văzu că Aron era cucerit de povestea ei. Ochii lui zîmbeau și părea că se clatină în brațele ei, iar ea simți din nou impulsul dragostei. Îl întrebă amabil:

— Mama voastră a avut o înmormîntare frumoasă?

— Nu ne aducem aminte. Eram prea mici, răspunse Aron.

— Unde-i înmormîntată? Ați putea să puneți flori pe mormîntul ei. Noi punem întotdeauna flori la bunica și la unchiul Albert.

— Nu știu, zise Aron.

În ochii lui se citea un interes deosebit, avea o privire strălucitoare, aproape triumfătoare. Spuse cu naivitate:

— Am să-l întreb pe tata unde este, ca să-i ducem și flori.

— Merg și eu cu tine, spuse Abra. Știu să fac o coroană. Am să te învăț. Observă că Aron nu vorbise. Tu nu vrei să faci o coroană?

— Ba da, zise el.

Simțea nevoia să-l atingă din nou. Îl bătu pe umăr și apoi îi atinse obrazul.

— Mamei tale o să-i facă plăcere. Chiar și din cer se uită în jos și vede. Tata spune că așa este. Știe și o poezie despre asta.

Aron zise:

— Mă duc să împachetez iepurele. Am cutia de la pantaloni.

Se repezi afară din casă. Cal îl urmări cu privirea. Zimbea.

— De ce rîzi? Întrebă Abra.

— A, nimic, răspunse.

Privirea lui Cal rămase ațintită asupra ei.

Ea încercă să-l facă să lase ochii în jos. Era foarte pricepută la așa ceva, dar Cal nu-și clinti privirea. La început se simțise intimidat, dar acum senzația aceasta trecuse și sentimentul că triumfase învingînd siguranța Abrei, îl făcu să rîdă. Știa că ea îl prefera pe fratele lui, dar asta nu era nimic rău pentru el. Aproape toți îl preferau pe Aron, cu părul lui auriu și cu caracterul deschis, care permitea o apropiere sufletească directă și imediată. Cal își ascundea adînc emoțiile și stătea la pîndă gata să se retragă sau să atace. Era pe cale s-o pedepsească pe Abra pentru că îl plăcuse pe fratele lui, și nici asta nu era ceva nou pentru el. Făcuse așa ceva încă de cînd descoperise prima oară că era în stare s-o facă și pedepsirea pe ascuns devenise la el aproape o problemă de creație.

Poate că deosebirea dintre cei doi frați ar putea fi redată în modul cel mai convingător astfel: Dacă Aron ar fi dat peste un mușuroi de furnici într-un mic luminiș, s-ar fi întins pe burtă și ar fi privit viața complicată a furnicilor — ar fi văzut cum unele cară hrană pe drumurile furnicești și altele duc ouăle albe. Ar fi observat cum doi membri ai mușuroiului, care se întîlnesc, își unesc antenele și discută. Ar fi stat ore întregi absorbit de furnicarul pămîntului.

În schimb Cal, dacă ar fi dat peste același mușuroi, l-ar fi distrus cu picioarele și ar fi privit la furnicile înnebunite de dezastru. Aron era mulțumit să fie o parte a lumii sale, dar Cal voia să o schimbe.

Cal nu-și punea întrebarea de ce oamenii îl plăceau mai mult pe fratele său, dar descoperise mijlocul ca să nu-i mai pese de asta. Punea ceva la cale și aștepta pînă ce, la un moment dat, persoana care-l plăcea pe fratele său se afla descoperită și atunci i se întîmpla ceva, iar victima nu știa nici cum, nici de ce. Din această răzbunare, Cal sorbea un fluid de forță, iar din forță, bucuria. Era emoția cea mai puternică și mai curată pe care o cunoștea. Departe de a-l urî pe Aron, îl iubea pentru că era de obicei cauza sentimentului său de triumf. Uitase — dacă știuse cîndva — că pedepsea pentru că de fapt dorea să fie iubit la fel cum era iubit Aron. Mergea atît de departe, încît prefera soarta lui celei a lui Aron.

Cînd l-a atins pe Aron și cînd i-a vorbit cu vocea ei blîndă, Abra a dezlănțuit în Cal un întreg proces. Reacția lui Cal era automată. Creierul lui căuta o slăbiciune la Abra și era atît de isteț, încît i-o descoperi aproape imediat în propriile ei cuvinte. Unii copii vor să fie bebeluși, alții adulți. Puțini sînt cei mulțumiți cu vîrsta lor. Abra voia să fie adultă. Ea folosea vocabularul adulților și simula pe cît putea atitudinile și emoțiile adulților. Lăsase mult în urmă copilăria și nu era capabilă încă să fie una din persoanele mature pe care le admira. Cal intuit acest lucru, și căpătă astfel instrumentul cu care să-i dărîme mușuroiul de furnici.

Știa cam cît timp i-ar fi trebuit fratelui său să găsească cutia. Își închipuia cam cum se vor petrece lucrurile.

Aron va încerca să spele sîngele de pe iepure, și asta îi va lua timp.

Îi va trebui și mai mult ca să găsească sfoară, iar legarea cu grijă a nodurilor îi va lua încă și mai multă vreme. Și în timpul ăsta, Cal își dădea seama că începe să cîștige.

Simțea că siguranța Abrei începuse să slăbească și știa că o poate înfrunta mai departe.

În cele din urmă, Abra își luă ochii de la el și spuse:

— De ce te zgîiești așa la om?

Cal se uită la picioarele ei și își ridică încet privirea, studiind-o cu răceală ca și cînd ar fi fost un scaun. Știa că asta putea enerva și un adult.

Abra nu putu suporta. Zise:

— Mă fotografiezi?

Cal întrebă:

— Mergi la școală?

— Bineînțeles.

— În ce clasă?

— A cincea.

— Cîți ani ai?

— Merg pe unsprezece.

Cal rise:

— Ce-i de rîs? Întrebă ea.

El nu-i răspunse.

— Hai, spune! Ce-i de rîs?

Nici un răspuns.

— Te crezi tare deștept, zise ea și, cum el continuă să rîdă, spuse încurcată:

— Mă mir de ce stă fratele tău atît. Uite, ploaia a încetat.

Cal zise:

— Cred că-l caută.

— Ce? Iepurele?

— Nu. Pe ăla îl are — e mort. Dar poate că nu-l prinde pe celălalt. Ăla îi scapă.

— Ce să prindă? Cine îi scapă?

— N-ar fi de acord să-ți spun. Vrea să-ți facă o surpriză. L-a prins vinerea trecută. L-a și mușcat.

— Despre ce vorbești?

— Ai să vezi când o să deschizi cutia, răspunse Cal. Pun pariu că o să-ți spună să n-o deschizi imediat.

Asta nu mai era născocirea lui. Cal își cunoștea fratele.

Abra înțelese că pierdea nu numai băția, ci întreg războiul. Începu să-l urască pe băiatul ăsta. Trecu în revistă mintal toate răspunsurile ucigătoare pe care le cunoștea, dar renunță la toate, neputincioasă, simțind că n-ar folosi la nimic. Se retrase în muțenie. Ieși pe ușă și se uită spre casă unde erau părinții ei.

— Cred că o să mă duc înapoi, zise ea.

— Așteaptă, răspunse Cal.

Ea se răsuci când el se apropie.

— Ce vrei, îl întrebă cu răceală.

— Nu fi supărată pe mine. Habar n-ai ce se întâmplă aici. Ar trebui să vezi spinarea fratelui meu.

Schimbarea lui de ton o zăpăci. N-o lăsase deloc să se obișnuiască cu o atitudine și ghicise limpede interesul ei pentru situațiile romantice. Avea o voce scăzută, tainică. Își coborî și ea vocea, ca să semene cu a lui.

— Ce vrei să spui? Ce-i cu spinarea lui?

— E plină de cicatrici, spuse Cal. E vorba de chinez.

Ea se înfioră și arată un interes enorm.

— Ce face? Îl bate?

— Mai rău, făcu Cal.

— De ce nu-i spunei tatălui vostru?

— Nu îndrăznim. Știi ce s'ar întâmpla dacă i-am spune?

— Nu. Ce?

El dădu din cap.

— Nu — părea că se gîndește cu grijă. Nu îndrăznesc nici măcar să-ți spun.

În clipa aceea, Lee veni spre remiză, ducînd calul familie Bacon înhămat la trăsurică înaltă cu roți de cauciuc. Domnul și doamna Bacon ieșiră din casă și automat priviră cu toții spre cer.

Cal zise:

— Nu pot să-ți spun acum. Chinezul ar afla că ți-am spus.

Doamna Bacon strigă:

— Abra! Grăbește-te! Plecăm.

Lee ținu calul năruș, în timp ce doamna Bacon era ajutată să se urce în trăsură.

Aron veni în fugă din spatele casei, ducînd o cutie de carton legată cu funde elegante. I-o întinse Abrei.

— Uite. Să n-o desfaci pînă nu ajungi acasă.

Cal văzu scîrbă pe chipul Abrei. Își trase mîinile de pe cutie.

— Ia-o, draga mea, spuse tatăl ei. Grăbește-te, sîntem în întîrziere.

Îi puse cutia în mîini.

Cal se apropie de ea.

— Vreau să-ți spun ceva în șoaptă.

Puse gura la urechea ei.

— Ai făcut în pantaloni.

Ea roși și își trase pălăria de soare pe cap.

Doamna Bacon o apucă de subsuori și o ridică în trăsură.

Lee, Adam și gemenii se uitară cum calul o porni într-un trap ușor.

Înainte de prima cotitură, mîna lui Abra se ridică și cutia zbură îndărăt pe drum. Cal privi la chipul fratelui lui și văzu durere în ochii lui Aron. Când Adam intră din nou în casă și Lee ieși cu o cratiță de boabe să hrănească puii, Cal îl luă pe frate-său de după umeri și îl îmbrățișă, îmbrăbătindu-l.

— Voiam să mă însor cu ea, zise Aron. Pusesem o scrisoare în cutie, prin care o ceream de nevastă.

— Nu fi trist, zise Cal. Am să te las să te joci cu pușca mea.

Aron întoarse capul.

— N-ai nici o pușcă.

— N-am? zise Cal. Ești sigur?

Capitolul 28

1

Abia la cină băieții și-au dat seama de schimbarea tatălui lor. Îl știau doar ca pe o prezență — urechi care aud, dar nu ascultă, ochi care privesc, dar nu observă. Era o umbră de tată. Băieții nu se obișnuiseră să-i spună despre problemele și descoperirile lor, sau despre nevoile lor. Lee fusese legătura lor cu lumea adultă, și reușise nu numai să-i crească, să-l hrănească, să-i îmbrace și să-i disciplineze pe băieți, dar le insuflase și respect pentru tatăl lor. Pentru băieți, el era un mister, iar cuvîntul și ordinele lui erau transmise de Lee care, bineînțeles, le elabora el însuși, dar i le atribuia lui Adam.

În seara aceea primă după întoarcerea lui Adam de la Salinas, Cal și Aron fură mai întîi mirați și apoi cam încurcați constatînd că Adam îi asculta și le puneă întrebări, se uita la ei și îi observa. Schimbarea îi făcu timizi.

Adam zise:

— Am auzit că azi ați fost la vînătoare.

Băieții deveniră precauți cum sînt întotdeauna oamenii puși în fața unei situații noi. După o pauză, Aron admise:

— Da.

— Ați vînat ceva?

De data asta urmă o pauză mai lungă.

— Da.

— Ce ați vînat?

— Un iepure.

— Cu arc și săgeți? Cine l-a nimerit?

Aron zise:

— Amîndoi am tras. Nu știm cine l-a nimerit.

Adam spuse:

— Nu vă cunoașteți săgețile? Cînd eram copii, noi ne însemnam săgețile.

De data aceasta, Aron refuză să răspundă și intră în încurcătură. Iar Cal, după ce așteptă, zise:

— A fost săgeata mea, dar credeam că a nimerit în tolba lui Aron.

— Ce te face să crezi asta?

— Nu știu, făcu Cal. Dar cred că Aron a nimerit iepurele.

Adam își mută privirea.

— Și tu ce crezi?

— Eu cred că poate l-am lovit eu, dar nu sînt sigur.

— Se pare că amîndoi vă descurcați foarte bine.

Alarma dispăru de pe chipul băieților. Se părea că nu era vorba de o cursă.

— Unde este iepurele? Întrebă Adam.

Cal spuse:

— Aron i l-a dat lui Abra în dar.

— L-a aruncat, zise Aron.

— De ce?

— Nu știu. Eu voiam să mă căsătoresc cu ea.

— Zău?

— Da.

— Dar tu, Cal?

— Cred că am să i-o las lui Aron, răspunse Cal.

Adam rîse și băieții nu-și aminteau să-l mai fi auzit vreodată rîzînd.

— E o fetiță drăguță? Întrebă el.

— Da, răspunse Aron. E drăguță. E bună și drăguță.

— Îmi pare bine că e așa, dacă o să-mi devină noră.

Lee strînse masa și după ce se auziră din bucătărie niște zgomote rapide, se întoarse.

— Gata de culcare? Îl întrebă el pe băieți.

Aruncară o privire de protest. Adam spuse:

— Șezi jos și lasă-i să mai stea puțin.

— Am făcut socotelile. Putem să le vedem mai tîrziu, zise Lee.

— Ce socoteli, Lee?

— Socotelile casei și fermei. Ați spus că vreți să știți care e situația.

— Nu cumva sînt socotelile pe ultimii zece ani, Lee!

— N-ați vrut pînă acum să vă bat la cap cu astea.

— E adevărat. Dar șezi puțin. Aron vrea să se însoare cu fetița aceea care a fost azi aici.

— Sînt logodiți? Întrebă Lee.

— Nu cred că l-a acceptat încă, răspunse Adam. Asta ar mai putea să ne dea un mic răgaz.

Lui Cal îi dispăru repede teama de schimbarea petrecută în atmosfera din casă și examina la rece mușuroiul de furnici, încercînd doar să stabilească cum să-l distrugă. Se hotărî.

— E într-adevăr o fată drăguță, zise el. Îmi place. Știi de ce? A spus să te întrebăm unde este mormîntul mamei, ca să-i putem duce flori.

— Am putea, tată? Întrebă Aron. A spus că o să ne învețe să facem coroane.

Lui Adam gîndurile i se învălmășeau în cap. În primul rînd pentru că nu se pricepea să spună minciuni și nu era obișnuit. Soluția îl sperie, atît de repede îi veni în minte și atît de ușor pe limbă.

— Aș vrea să putem face asta băieți, dar trebuie să vă spun că mormîntul mamei voastre este la capătul celălalt al țării, de unde a venit.

— De ce? Întrebă Aron.

— Unii oameni vor să fie îngropați în locul unde s-au născut.

— Cum a ajuns acolo? Întrebă Cal.

— Am urcat-o într-un tren și am trimis-o acasă — nu-i așa Lee?

Lee aprobă din cap.

— La fel e și cu noi. Aproape toți oamenii sînt trimiși înapoi acasă, în China, după ce mor.

— Știu asta, spuse Aron. Ne-ai mai spus-o.

— V-am spus? Întrebă Lee.

— Desigur, zise Cal. Era ușor nemulțumit.

Adam schimbă repede subiectul:

— Domnul Bacon mi-a sugerat ceva azi după-masă, începu el. Vreau să vă gîndiți la asta, băieți. A spus că poate ar fi mai bine pentru voi dacă ne-am muta la Salinas — sînt școli mai bune și o mulțime de copii cu care să vă jucați.

Ideea îi buimăci pe copii. Cal întrebă:

— Și cu astea cum rămîne?

— O să păstrăm ferma, pentru eventualitatea că am vrea să ne întoarcem.
 Aron spuse:
 — Abra locuiește la Salinas.
 Și asta era de-ajuns pentru Aron. Uitase cutia care zburase. Se gîndea doar la un
 șorțuleț, o pălărie de soare și niște degete mici și moi.
 Adam spuse:
 — Gîndiți-vă la asta — și acum poate ar trebui să mergeți la culcare. Azi de ce n-ați fost
 la școală?
 — Profesoara s-a îmbolnăvit, răspunse Aron.
 Lee verificase:
 — Domnișoara Culp e bolnavă de trei zile. Nu trebuie să se ducă pînă luni. Haideți, băieți.
 Ei îl urmară ascultători, afară din cameră.

2

Pînă să se întoarcă Lee, Adam șezu zîmbind vag spre lampă și lovindu-și genunchiul cu
 un deget.
 — Au aflat ceva? spuse el.
 — Habar n-am, răspunse Lee.
 — Poate doar fetița aceea să fi vorbit ceva.
 Lee se duse la bucătărie și aduse o cutie mare de carton.
 — Iată socotelile. Fiecare an e prins cu un elastic. Le-am controlat. Sînt toate.
 — Adică toate socotelile?
 — Veți găsi pentru fiecare an un registru și toate chitanțele. Voiăți să știți cum stați. Aici
 aveți totul. Credeți într-adevăr că vă veți muta?
 — Mă mai gîndesc.
 — Aș vrea să existe o modalitate de a le spune băieților adevărul.
 — Asta le-ar alunga gîndurile bune față de mama lor.
 — V-ați gîndit la celălalt pericol?
 — Ce vrei să spui?
 — Să presupunem că află. Multă lume știe.
 — Poate cînd vor fi mai mari le va fi mai ușor.
 — Nu cred, spuse Lee. Dar asta nu-i cel mai mare pericol.
 — Nu înțeleg ce vrei să spui, Lee.
 — Mă gîndeam la minciuna pe care le-ați spus-o. Poate murdări totul. Dacă descoperă că
 i-ați mințit în această chestiune, toate adevărurile vor fi puse sub semnul îndoielii. Atunci nu
 vor fi în stare să mai creadă nimic.
 — Da, înțeleg. Dar ce aș putea să le spun? Nu pot să le spun adevărul gol-goluț.
 — Le puteți spune o parte din adevăr, atît cît dumneata să nu ai de suferit dacă ei află în
 cele din urmă.
 — Trebuie să mă gîndesc la asta, Lee.
 — Dacă mergeți să locuiți la Salinas, va fi și mai periculos.
 — Trebuie să mă gîndesc la asta.
 Lee continuă cu insistență:
 — Tata mi-a spus despre mama mea încă de cînd eram foarte mic și nu m-a menajat. Pe
 măsură ce creșteam, mi-a repetat-o de mai multe ori. Bineînțeles, nu era aceeași situație, dar
 era destul de groaznică. Totuși, sînt bucuros că mi-a spus. N-aș fi vrut să nu știu.
 — Vrei să-mi povestești și mie?
 — Nu, nu vreau. Dar asta ar putea să vă convingă să faceți o schimbare în privința
 băieților. Poate le-ați spune că a plecat și nu știți unde.
 — Dar știu.
 — Da, aici e buba. Trebuie să le spuneți ori adevărul întreg, ori ceva pe jumătate
 adevărat. Oricum, eu nu pot să vă forțez în vreun fel.
 — O să mă mai gîndesc, spuse Adam. Dar care e povestea cu mama dumitale?
 — Chiar vreți să o ascultați?
 — Numai dacă vrei să mi-o spui.
 — O fac foarte pe scurt. Prima mea amintire este că locuiam într-o cocioabă mică,
 întunecoasă, doar cu tata, în mijlocul unui cîmp de cartofi și, odată cu asta, îmi amintesc de
 tata care-mi spune povestea mamei mele. El vorbea în dialectul cantonez, dar de cîte ori
 spunea povestea asta, vorbea în limba cultă și frumoasă a mandarinilor. Bine, am să vă
 povestesc... Și Lee privi înapoi în timp. Trebuie să vă spun mai întîi că atunci cînd ați construit
 căile ferate din Vest, munca istovitoare de nivelare, de așezare a traverselor și fixare a șinelor
 a fost făcută de multe mii de chinezi. Li se plătea puțin. Munceau din greu și, dacă mureau,
 nimeni nu-și făcea vreo grijă. Erau recrutați în cea mai mare parte din Canton. Cantonezii
 erau mici, puternici și rezistenți și totodată nu erau certăreți. Erau aduși cu contract și poate
 că povestea tatălui meu a fost tipică. Trebuie să știți că un chinez trebuie să-și plătească
 toate datoriile înainte de Anul Nou al nostru. Trebuie să înceapă curat fiecare an. Altfel își
 pierde cîntecul; dar nu numai atît — își pierde cîntecul și familia lui. Nu există scuze.
 — Nu e o idee rea, spuse Adam.
 — În sfîrșit, bună, rea, așa era. Tatăl meu a avut niște ghinioane. Nu și-a putut plăti o
 datorie. Familia s-a întrunit și a discutat situația. Familia noastră este onorabilă. Necazul nu
 era din vina nimănui, dar datoria neplătită aparținea întregii familii. Au plătit datoria tatei și
 apoi el a trebuit să le restituie, iar asta era aproape imposibil. Agenții recrutori pentru
 companiile de căi ferate făceau un singur lucru bun — plăteau o sumă de bani la semnarea

contractului. În felul ăsta, puneau mîna pe mulți oameni care aveau datorii. Toate astea erau raționale și onorabile. Era un singur mare neajuns. Tata era tînăr căsătorit de curînd, și era legat de soția lui printr-un sentiment foarte puternic, adînc și cald, iar al ei față de el trebuie să fi fost copleșitor. Totuși, și-au luat rămas bun, politicos, în prezența capilor familie. M-am gîndit adesea că poate bunele maniere sînt o pavază împotriva despărțirii.

Turmele de oameni mergeau ca animalele în cala întunecoasă a unui vapor și stăteau acolo pînă ajungeau la San Francisco, după șase săptămîni. Puteți să vă închipuiți cum arătau încăperile acelea. Totuși, marfa trebuia livrată în condiții apte de muncă, așa că nu era maltratată. Iar poporul meu s-a învățat de-a lungul secolelor să trăiască la un loc, unul cu altul, să se țină curați și să se hrănească în condiții intolerabile.

Erau de o săptămînă pe mare, cînd tatăl meu a descoperit-o pe mama. Era îmbrăcată bărbătește și-și împletise părul într-o coadă cum poartă bărbații. Stînd foarte liniștită, fără să vorbească, ea nu fusese descoperită și bineînțeles că pe atunci nu exista control medical și vaccinare. Își mută salteaua aproape de tata. Nu puteau vorbi decît cu gura la urechea celuilalt, în întuneric. Tata era supărat de nesupunerea ei, dar era și bucuros în același timp.

În cele din urmă au ajuns. Au fost condamnați la cinci ani de muncă grea. Odată ajunși în America, nu le-a trecut prin gînd să fugă, pentru că erau oameni onorabili și semnaseră un contract.

Lee făcu o pauză.

— Am crezut că am s-o pot spune în cîteva fraze, zise el. Dar nu cunoașteți situația. Mă duc să-mi iau o ceașcă de apă — nu vreți și dumneavoastră?

— Da, răspunse Adam. Dar e un lucru pe care nu-l înțeleg. Cum a putut o femeie să facă o asemenea muncă?

— Mă întorc într-o clipă, zise Lee și se duse la bucătărie.

Se întoarse aducînd căni de apă de la masă și le puse pe masă.

— Ce voriați să știți, întrebă el?

— Cum putea mama dumitale să facă o muncă de bărbat?

— Tata spunea că era o femeie puternică, și cred că o femeie puternică poate să fie mai tare decît un bărbat, mai ales cînd iubește. Cred că o femeie care iubește e aproape de neînvins.

Adam se strîmbă.

— O să vă dați seama într-o bună zi, o să vedeți, spuse Lee.

— Nu mă gîndeam la nimic rău, spuse Adam. Dar de unde să știu eu, din singura mea experiență? Zi-i mai departe.

— Un singur lucru nu i-a șoptit mama tatei la ureche în tot timpul acelei traversări îngrozitoare. Și pentru că mulți aveau rău de mare, nu s-a observat nimic în legătură cu boala ei.

Adam strigă:

— Nu cumva era însărcinată?

— Era însărcinată, spuse Lee. Și n-a vrut să-l îngrijoreze și mai mult pe tata.

— A știut cînd a plecat?

— Nu, n-a știut. Mi-am făcut simțită prezența în lume într-un moment foarte nepotrivit. E o poveste mai lungă decît credeam.

— Ei, acum te poți opri, spuse Adam.

— Nu, cred că nu. La San Francisco, torentul de mușchi și oase fu încărcat în vagoane de vite și locomotivele o porniră spre munți. Se duceau să niveleze dealuri în Sierra și să sfredească tuneluri pe sub vîrfuri de munte. Mama fu mînată în alt vagon, iar tata nu o mai văzu pînă ce ajunseră în tabăra lor, pe o pajiște înaltă de munte. Locul era foarte frumos, cu iarbă verde și flori, iar în jur munții cu zăpadă. Abia atunci îi spuse ea tatei despre mine.

S-au dus la lucru. Mușchii unei femei se întăresc la fel ca și ai unui bărbat și mama avea și un suflet tare. A muncit cu tîrnăcopul și lopata pe măsura așteptărilor și trebuie să fi fost groaznic. Dar o cuprinse panica, gîndindu-se cum se va naște copilul.

Adam spuse:

— Păi erau proști? Nu putea să se ducă la șef să-i spună că era femeie și că era însărcinată? Cu siguranță că i-ar fi dat îngrijiri.

— Ei, vedeți? făcu Lee. Dacă nu v-am spus totul! Din cauza asta e așa de lungă povestea. Nu erau proști. Turmele astea de oameni erau importate doar pentru un singur lucru — să lucreze. Cînd se termina treaba, cei care nu muriseră erau trimiși cu vaporul înapoi. Erau aduși numai bărbați, nu și femei. Țara nu voia ca ei să se înmulțească. Un bărbat, o femeie și un copil au un fel de a se înrădăcina, de a strînge, în jurul lor pămînt acolo unde se află și de a-și înjgheba un cămin. Și după aceea, nu mai poți să-i dezrădăcinezi. Dar o mulțime de bărbați nervoși, plini de poftă, neliniștiți, pe jumătate bolnavi din lipsă de femei — ăștia s-ar duce oriunde și mai ales acasă. Iar mama era unica femeie în grămada asta de bărbați pe jumătate înnebuniți și sălbatici. Pe măsură ce bărbații lucrau și mînceau, neliniștea lor creștea. Pentru șefi, ei nu erau oameni, ci animale care puteau fi periculoase dacă nu erau ținute în frîu. Vedeți deci pentru ce mama nu a cerut ajutor. Ei ar fi dat-o afară din tabără și — cine știe? — poate ar fi împușcat-o și îngropat-o ca pe o vită bolnavă. Cincisprezece oameni au fost împușcați numai pentru că s-au răzvrătit puțin. Păstrau ordine în singurul mod pe care specia noastră l-a învățat vreodată. Avem impresia că există și alte căi mai bune, dar nu le învățăm niciodată — mereu biciul, funia și pușca. Mai bine nu începeam să vă povestesc asta...

— De ce să nu-mi povestești? întrebă Adam.

— Parcă văd chipul tatălui meu cînd povestea. O durere veche e crudă și plină de suferințe cînd ți-o amintești. Povestind, tata trebuia să se oprească să-și revină, și cînd continua, vorbea cu asprime și folosea cuvinte tari ca și cînd ar fi vrut să taie cu ele.

Cei doi au reușit să stea laolaltă pretinzînd că ea ar fi nepotul tatei. Lunile treceau și, din

fericire pentru ei, avea burta foarte mică și a muncit în ciuda durerilor. Tata putea doar să o ajute puțin, scuizându-se: "Nepotul meu e tânăr și are oasele slabe". Nu aveau nici un plan. Nu știau ce să facă.

Apoi tata a înfighebat un plan. Vor fugi mai sus în munți într-o poiană mai înaltă, iar acolo, lângă un lac, vor face o vizuină pentru naștere, iar după ce mama va fi în siguranță și se va naște copilul, tata se va întoarce să-și primească pedeapsa. Și va semna pentru încă cinci ani, ca să plătească pentru nepotul său delicvent. Așa jalnică cum era scăparea lor, era tot ce aveau de făcut și li se părea o minune. Planul necesita două lucruri — să aleagă bine timpul și să aibă o rezervă de alimente.

Lee continuă:

— Părinții mei — și se opri zîmbind la folosirea acestui cuvânt și se simți atât de bine încît îl reluă — dragii mei părinți începură pregătirile. Păstrau o parte din rația lor zilnică de orez și o ascundeau sub saltea. Tata găsi o bucată de sfoară și făcu un cîrlig dintr-o bucată de sîrmă, pentru că în lacurile de munte se găseau păstrăvi. Încetă să mai fumeze, ca să adune chibriturile care li se dădeau. Iar mama aduna fiecare bucatăică de pînză zdrențuită pe care o puteau găsi și-i desfăcea marginile ca să facă ață și cusu cu o așchie toate cîrpele ca să-mi facă mie scutece. Tare aș fi vrut s-o cunosc.

— Și eu, spuse Adam. I-ai povestit asta vreodată lui Sam Hamilton?

— Nu. Ar fi trebuit. Lui îi plăcea să glorifice sufletul omenesc. Asemenea lucruri erau pentru el ca un triumf personal.

— Sper că au reușit, zise Adam.

— Da, pe cîte știu. Și cînd tata îmi povestea, eu îi spuneam: "Ajungi de data asta la lac — du-o pe mama acolo — fă să nu se mai întîmple. Povestește-mi măcar o dată că ați ajuns la lac și ați construit o casă din crengi de copac." Atunci tata devenea un adevărat chinez. Îmi răspundea: "Este mai frumos adevărul, chiar cînd e înspăimîntător. Povestitorii de la porțile orașului schimonosesc viața ca să pară dulce celor leneși, proști și slabi, și asta nu face decît să le întărească infirmitățile, nu-i învață nimic, nu vindecă nimic și împiedică inima să se deschidă".

— Zi-i mai departe, făcu Adam, nerăbdător.

Lee se ridică, se duse la fereastră și își termină povestea privind stelele care clipeau și vîntul de martie care bătea.

— Un bolovan s-a rostogolit de pe deal și i-a fracturat tatei un picior. I-au pus piciorul în ghips și i-au dat o muncă de invalid, să îndrepte cuie folosite, bătîndu-le cu ciocanul pe o stîncă. Fie de supărare, fie de muncă — asta n-are importanță — pe mama au apucat-o durerile mai devreme. Atunci bărbații aceia pe jumătate înnebuniți au aflat și au devenit cu toții nebuni de-a binelea. O foame dă ghes alteia, și fiecare fărădelege o estompează pe cea dinaintea ei, iar micile fărădelegi comise împotriva acestor bărbați flămînzi se transformară într-o flăcără gigantică a unei crime maniace.

Tata auzi urletul "femeie" și înțelese. Încercă să alerge, dar piciorul i se rupse din nou sub el și se tîrî pe panta abruptă pînă la drum unde se întîmpla oroarea.

Cînd ajunse acolo, parcă și cerul fusese cuprins de un fel de durere, iar bărbații din Canton se furișau de acolo ca să se ascundă și să uite că oamenii pot fi astfel. Tata ajunse la ea pe grămada de pietriș. Ea nici nu mai avea ochi să vadă, dar gura i se mai mișca încă și îi dădu instrucțiuni. Tata m-a scos cu unghiile din carnea sfîșiată a mamei mele. Mama muri pe pietriș după-amiază.

Adam gîfîia din greu. Lee continuă, cu o voce tărăgănată ca într-un cîntec.

— Înainte de a-i urî pe oamenii aceia, trebuie să știi un lucru. Tata îmi spunea asta de fiecare dată, la sfîrșit. Nici un copil n-a avut vreodată îngrijirea pe care am avut-o eu. Toată tabăra a devenit mama mea. E ceva frumos — o frumusețe înspăimîntătoare. Și acum, noapte bună. Nu mai pot să vorbesc.

3

Adam deschise nervos toate sertarele, se uită pe toate rafturile, ridică toate capacele cutiilor din casă și în cele din urmă fu nevoit să-l cheme îndărăt pe Lee și-l întrebă:

— Unde-i cerneala și tocul?

— Nu aveți așa ceva, răspunse Lee. N-ați scris nimic de ani de zile. Am să vi le împrumut pe-ale mele, dacă vreți.

Se duse în camera lui și aduse o sticlă de cerneală, un toc tocit, niște hîrtie și un plic și le puse pe masă. Adam întrebă:

— De unde știi că vreau să scriu o scrisoare?

— Vreți să încercați să-i scrieți fratelui, nu-i așa?

— E adevărat.

— Va fi un lucru greu după atîta timp, spuse Lee.

Și a fost într-adevăr greu. Adam mușca și rodea tocul și gura i se schimonosea. Scria fraza și arunca foaia și începea alta. Se scărpină cu tocul în cap.

— Lee, dacă m-aș duce într-o călătorie în Est, ai vrea să stai cu gemenii pînă mă întorc?

— E mai ușor să mergi acolo decît să scrii, spuse Lee. Desigur că am să stau.

— Ba nu. Am să scriu.

— De ce nu-l chemi pe fratele dumitale să vină aici?

— E o idee bună, Lee. Nu m-am gîndit.

— Vă dă și un motiv ca să-i scrieți, și asta-i bine.

Scrisoarea îi deveni atunci ușoară, fu corectată și copiată pe curat. Adam o citi rar în gînd, înainte de a o pune în plic:

Dragă frate Charles, scria în scrisoare. Vei fi surprins să afli câte ceva despre mine după atîta timp. M-am gîndit de multe ori să-ți scriu, dar știi cum tot amîină omul.

Mă întreb cum o să te găsească scrisoarea mea. Sper că bine sănătos. S-ar putea să ai vreo cinci sau chiar zece copii, pînă acum. Ha! Ha! Eu am doi băieți și sînt gemeni. Mama lor nu e aici. Viața la țară nu i-a plăcut. Locuiește într-un oraș în apropiere și o văd din cînd în cînd.

Am o fermă frumoasă, dar mi-e rușine să spun că nu o îngrijesc prea bine. Poate că de aci înainte mă voi ocupa mai mult. Iau întotdeauna hotărîri bune. Cîțiva ani nu m-am simțit prea bine. Acum sînt sănătos.

Ce faci tu și cum o duci? Aș vrea să te văd. De ce n-ai veni să-mi faci o vizită? E un ținut minunat și ai putea chiar să găsești un loc unde să-ți placă să fie stabilești. Aici nu sînt ierni reci. Asta e mare lucru pentru niște oameni bătrîni ca noi. Ha! Ha!

Dragă Charles, sper că ai să te gîndești la asta și ai să mă anunți. Călătoria ți-ar face bine. Aș vrea să te văd. Am multe să-ți spun pe care nu le pot scrie.

Dragă Charles, scrie-mi o scrisoare și spune-mi toate noutățile de-acasă. Presupun că s-au întîmplat multe. Pe măsură ce îmbătrînești, auzi numai despre oameni pe care i-ai cunoscut și care au murit. Îmi închipui că așa-i viața. Scrie-mi repede dacă vrei să-mi faci o vizită. Fratele tău, Adam."

Stătu ținînd scrisoarea în mînă și privind dincolo de ea, la chipul întunecat al fratelui său, cu cicatricea pe frunte. Adam vedea violența care scînteia în ochii lui căprui și, privind, îi văzu buzele care lăsau să apară dinții și animalul orb distrugător gata de atac. Dădu din cap ca să alunge amintirea acestei viziuni și încercă să reconstituie chipul zîmbitor. Încercă să-și amintească fruntea fără cicatrice, dar nu reuși să-și contureze nici una din aceste imagini. Luă topul și scrise sub semnătură:

P. S. Charles, nu te-am urît niciodată, indiferent ce a fost. Te-am iubit întotdeauna pentru că erai fratele meu.

Adam împături scrisoarea și apăsă îndoitura cu unghia. Lipi plicul cu pumnul.

— Lee! strigă el. Hei, Lee.

Chinezul apărui în ușă.

— Lee, cît timp durează o scrisoare să ajungă în Est?

— Nu știu, răspunse Lee. Poate două săptămîni.

Capitolul 29

1

După ce expedie fratelui său prima scrisoare, în mai bine de zece ani, Adam era nerăbdător să primească răspunsul. Uitase cît timp trecuse. Chiar mai înainte ca scrisoarea să fi ajuns la San Francisco, se și întreba cu glas tare ca să-l audă Lee:

— Mă mir de ce nu răspunde. Poate că e supărat pe mine că nu i-am scris. Dar nici el n-a scris. Adică nu, el nu știa unde să scrie. Sau poate că s-a mutat.

Lee răspunse:

— A plecat abia de cîteva zile. Lăsați-i timp.

— Oare o să vină aici? se întrebă Adam și stătu să se gîndească dacă voia cu adevărat ca Charles să vină. Acum, că scrisoarea plecase, Adam se temea că Charles ar putea să accepte. Era ca un copil neastîmpărat care trage cu degetele de tot ce-i cade sub mînă. Îi bătea la cap pe gemeni, le punea nenumărate întrebări despre școală:

— Ei, ce ați învățat azi?

— Nimic!

— Ei, cum așa! Trebuie să fi învățat ceva. Ați citit?

— Da.

— Ce ați citit?

— Aia veche, cu greierele și furnica.

— E interesant.

— Este și una despre un vultur care răpește un copil.

— Da, îmi amintesc de asta. Am uitat însă ce s-a întîmplat.

— N-am ajuns încă acolo. Am văzut doar pozele.

Băieții erau scîrbiți. Într-un moment de efuziune părintească a lui Adam, Cal împrumută briceagul acestuia sperînd că va uita să i-l ceară îndărăt. Dar sălciile începeau să înverzească. Coaja se curăța ușor. Adam își luă înapoi cuțitul ca să-i învețe pe băieți să-și facă fluier din salcie, lucru pe care Lee îi învățase cu trei ani înainte. Colac peste pupăză, Adam uitase cum se face tăietura. Nu putea să scoată nici un sunet din fluierul lui.

Într-una din zile, pe la prînz, Will Hamilton sosi cu un Ford nou, huruind și hurducîndu-se pe drum. Mașina mergea în viteza întîia și capota sălta ca un vapor pe furtună. Radiatorul și rezervorul de pe scară te orbeau cu strălucirea alămii.

Will apăsă pe frînă, întrerupse contactul și se lăsă pe spate în scaunul capitonat cu piele. Eșapamentul mai pocni de cîteva ori după oprirea motorului, pentru că mașina era supraîncălzită.

— Uite-o! făcu Will cu un fals entuziasm.

Ura de moarte Ford-urile, dar ele îi sporeau zi de zi averea.

Adam și Lee se aplecară asupra pieselor mașinii expuse la vedere, în timp ce Will Hamilton, suflând din greu sub povara noii sale grăsimi, explica funcționarea unui mecanism pe care nici el nu-l înțelegea.

Este greu să-ți imaginezi astăzi ce anevoie se învăța pornirea, conducerea și întreținerea unui automobil. Nu numai că tot procesul era complicat, dar trebuia să pornești de la zero. Copiii de azi se familiarizează încă din leagăn cu teoria, obiceiurile și idiosincraziile motoarelor cu combustie internă, dar pe vremea aceea, porneai de la convingerea fermă că nu va merge deloc, și uneori aveai dreptate. De asemeni, azi, ca să pornești motorul unei mașini ai de făcut doar două lucruri: să răsucești o cheie și să apeși pe demaror. În rest, totul e automat. Înainte, procesul era mai complicat. Îți cerea nu numai o memorie bună, un braț puternic, un temperament îngeresc și o speranță oarbă, dar și o oarecare practică în magie, astfel încât puteai vedea un om care se pregătea să învîrtească manivela unui Model T, scuipe pe jos și murmurînd o formulă magică.

Will Hamilton dădu explicații privind mașina, o luă de la început și mai explică o dată. Clienții lui stăteau cu ochii holbați, atenți ca niște copoi la pîndă și fără să-l întrerupă, dar cînd începu a treia oară, Will își dădu seama că nu ajunge la nici un rezultat.

— Uite ce! spuse el. Asta nu e specialitatea mea. Am vrut s-o vedeți și s-o auziți înainte de livrare. Acum mă întorc cu ea în oraș și mîine vă trimit mașina cu un expert, el o să vă spună în cîteva minute mai multe decît pot eu să spun într-o săptămînă. Am vrut doar s-o vedeți.

Dar Will uitase el însuși unele instrucțiuni. Așa că învîrți manivela și, în cele din urmă, împrumută o trăsuriță și porni spre oraș, dar promise să trimită a doua zi un mecanic.

2

A doua zi, nici vorbă să-i poți trimite pe gemeni la școală. Nu s-ar fi dus. Ford-ul stătea sub sălcii, înalt, distant și sever, acolo unde îl oprise Will. Noii săi proprietari se roteau în jurul lui și îl atingeau din cînd în cînd, așa cum atingi un cal nărvaș ca să-l îmblînzești.

Lee spuse:

— Mă întreb dacă mă voi obișnui vreodată cu asta.

— Bineînțeles că da, spuse Adam fără convingere. Vei conduce în toată regiunea, fără să-ți dai seama.

— Am să încerc s-o înțeleg cum merge, răspunse Lee. Dar de condus, nu.

Băieții se furișară de cîteva ori înăuntru ca să atingă cîte ceva și săreau îndărăt.

— Tată, ce-i mecanismul ăsta?

— Nu puneți mîna.

— Dar la ce servește?

— Nu știu, dar nu-l atingeți. Nu se știe ce se poate întîmpla.

— Dar nu ți-a spus omul acela?

— Nu-mi amintesc ce-a spus. Și acum, băieți, plecați de lîngă ea sau vă trimit la școală.

Mă auzi, Cal? Nu deschide acolo.

Se sculară și erau gata încă din zori. Pe la ora unsprezece îi cuprinse o nervozitate isterică. Mecanicul sosi cu trăsurița pe la ora prînzului. Purta pantofi cu vîrf de box și pantaloni din "duchesse", iar haina largă cu umerii vătuiți îi ajungea aproape pînă la genunchi. Lîngă el, în trăsuriță, avea un sac cu hainele de lucru și cu unelte. Avea nouăsprezece ani și mesteca tutun, iar de la școala auto de trei luni căpătase un dispreț profund și plictisit față de ființele omenești. Scuipe și îi aruncă hățurile lui Lee.

— Du de-aici pe mîncătorul ăsta de fîn. Cum poți să-i deosebești capul de coadă?

Și coborî din trăsuriță, așa cum se dă jos un ambasador dintr-un tren oficial. Rînji către gemeni și se întoarse cu răceală spre Adam:

— Sper că am ajuns la timp la masă, spuse el.

Lee și Adam se uitară unul la celălalt. Uitaseră de masa de prînz.

În casă, semizeul acceptă mormăind brînză cu pîine, carne rece și plăcintă, cafea și o bucată de prăjitură de ciocolată.

— Sînt obișnuit cu o masă caldă, zise el. Pe copii țineți-i mai departe, dacă vreți să aveți mașină.

După o masă copioasă și o scurtă odihnă pe terasă, mecanicul își duse sacul în camera lui Adam. După cîteva minute, ieși de acolo îmbrăcat într-o salopetă în dungi și cu o șapcă albă pe care scria "Ford".

— Ei, ați studiat ceva?

— Să studiem? întrebă Adam.

— Nici măcar n-ați citit ce scrie în cărțulia de sub banchetă?

— N-am știut că e acolo, răspunse Adam.

— Dumnezeu, făcu tînărul dezgustat.

Adunîndu-și curajos forțele morale, se îndreptă cu hotărîre spre mașină.

— Atunci să începem îndată, spuse el. Dumnezeu știe cît timp o să ne ia, dacă n-ați studiat.

— Domnul Hamilton n-a putut s-o pornească aseară, spuse Adam.

— El încearcă întotdeauna s-o pornească cu magnetoul, spuse înțeleptul. Bine! Bine, veniți aici. Cunoașteți principiile unui motor cu combustie internă?

— Nu, răspunse Adam.

— Oh, Doamne! Ridică aripile de tablă. Iată un motor cu combustie internă, rosti el.

Lee spuse liniștit:

— Așa de tînăr și așa de erudit.

Băiatul se întoarce spre el încruntându-se:
— Ce-ai spus? Întrebă el și apoi către Adam: Ce-a zis chinezul?
Lee întinse brațele și zîmbi cu amabilitate.
— Este un tip foarte deștept, observă el liniștit. Poate melge univelsitate. Foarte deștept.
— Spune-mi simplu, Joe! făcu tînărul fără nici un motiv și adăugă: Universitate! Ce știi
ăia de-acolo? Pot să regleze un motor, ha? Știi să pună o bujie? Universitate?
Și scuipă pe jos, un comentariu maroniu, disprețuitor. Gemenii îl priveau cu admirație, iar
Cal aduna salivă sub limbă ca să exerseze și el.
— Lee e plin de admirație pentru cît de bine te pricepi, zise Adam.
Asprimea fu lăsată baltă și îi luă locul mărinimia.
— Spuneți-mi simplu, Joe, făcu el. Trebuie să le cunosc. Am urmat școala auto la Chicago.
Aia e școală adevărată — nu seamănă cu nici o universitate. Și continuă: Bătrîrul meu spune
că un chinez cumsecade, vreau să spun unul cu adevărat bun — ăla e la fel de capabil ca
orice alt cetățean. Sînt cinstiți.
— Dar nu și cei răi, spuse Lee.
— Pe dracu, nu! Nu vorbesc de cuțitari sau de cei de teapa lor. Chinezii dumitale.
— Pot să sper că fac și eu parte din grupul ăsta?
— Mie mi se pare că ești un chinez cumsecade. Spune-mi Joe.
Adam era mirat de o asemenea conversație, dar gemenii nu.
Cal îi zise lui Aron, experimental:
— Spune-mi simplu, Joe, iar Aron își mișcă buzele încercînd și el: "Spune-mi simplu, Joe".
Mecanicul își reluă tonul profesional, dar ceva mai amabil. Disprețul lui se transformă
într-o prietenie amuzată.
— Iată, acesta este un motor cu combustie internă.
Ei se uitară la bucata urîță de fier cu oarecare teamă.
De data asta, băiatul continuă atît de repede, încît cuvintele curgeau ca un cîntec al erei
noi.
— Acționează printr-o explozie de gaze într-un spațiu închis. Forța exploziei se exercită
asupra pistonului, iar prin bielă și vilbrochen, deci prin transmisie, asupra roților din spate. Ați
înțeles pînă aici?
Ei dădură din cap tăcuți de teamă să nu oprească șuvoiul.
— Există două feluri de motoare, în doi timpi și în patru timpi. ăsta e în patru timpi. Ați
înțeles?
Dădură din nou din cap. Gemenii care-l priveau cu admirație, aprobară și ei.
— E interesant, spuse Adam.
Joe continuă grăbit:
— Principala deosebire între o mașină Ford și toate celelalte este transmisia planetară
care acționează pe un principiu rev-re-vo-lu-ți-o-nar. Se opri o clipă, pe chipul lui se observa
oboseala. Iar cînd cei patru auditori ai săi dădură din nou din cap, el le atrase atenția:
— Să nu vă închipuiți că știți totul. Să nu uitați că sistemul planetar este re-vo-lu-ți-o-nar.
Ar fi mai bine să-l studiați din cărticică. Acu, dacă ați înțeles totul, trecem la conducerea
automobilului.
Spuse ultimele cuvinte cu litere mari și caractere groase. Era clar că era bucuros că
terminase cu prima parte a expunerii, dar nu era mai bucuros decît ascultătorii săi. Oboseala
concentrării începea să se resimtă, iar faptul că nu înțeleseseră nici un cuvînt nu le era de
prea mare ajutor.
— Veniți aici, spuse băiatul. Vedeți asta? E cheia de contact. Cînd ai învîrtit-o așa, ești
gata să pornești înainte. Acum împingi la stînga. Asta pornește bateria, vedeți, acolo unde
scrie Bat. Înseamnă baterie.
Adam și Lee își întinseră gîtul în mașină. Gemenii stăteau pe scară.
— Nu — stați o clipă. Am luat-o prea repede. Mai întîi trebuie să micșorezi avansul și apoi
să dai drumul la benzină, altfel îți zboară mîna. ăsta — aici — îl vedeți? — ăsta-i avansul. Îl
împingi în sus — ați înțeles? — în sus. Dați-vă la o parte. Și asta de aici e benzina — o împingi
în jos. Acum am să vă explic și am să și execut. Vreau să fiți atenți. Voi, copii, dați-vă jos de
pe mașină. Îmi stați în lumină. Dați-vă jos, la naiba.
Băieții se dădură jos de pe scară cu părere de rău, doar ochii li se vedeau deasupra ușii.
El trase adînc aer în piept.
— Acum sînteți gata? Avansul micșorat, benzina dat drumu'. Avansul în sus, benzina în
jos. Acum contact baterie — la stînga — țineți minte — la stînga.
Se auzi un bîzîit ca al unei albine uriașe.
— Auziți? ăsta-i contactul într-una din bobine. Dacă nu obții asta, trebuie controlate
platinile sau chiar pilite.
Observă un aer consternat pe chipul lui Adam.
— Puteți studia asta în cărticică, spuse el amabil.
Se duse în fața mașinii.
— Asta este manivela, și vedeți firul ăsta mic care iese din radiator? — ăsta-i șocul.
Acum fiți atenți cînd vă arăt. Apuci manivela și împingi pînă prinde. Vedeți cum țin degetul
mare în jos? Dacă o apucă altfel, cu degetul în jurul ei, și dă înapoi, îmi rupe degetul. Ați
înțeles?
Nu se uită în sus, dar știa că ei dau din cap.
— Acum, spuse, uitați-vă cu atenție. O împing și o ridic pînă obțin compresiunea și, apoi,
scot sîrma și o învîrtesc o dată, ca să tragă benzină. Auziți zgomotul aspirat? ăsta-i șocul. Dar
nu tragi prea mult, că altfel se îneacă. Acum dau drumul sîrmei și învîrtesc tare manivela și,
îndată ce a prins, alerg împrejur și dau drumul avansului, opresc benzina și întind mîna și dau
maneta repede la magnetou — vedeți aici unde scria Mag? — și gata.
Auditoriul lui era epuizat. După toate astea n-aveai decît să pornești cu mașina.

Băiatul nu-i lăasă.

— Vreau să spuneți după mine, ca să învățați... Avansul în sus, benzina în jos.

Ei repetară în cor:

— Avansul în sus, benzina în jos.

— Învârțiți spre Bat.

— Învârțiți spre Bat.

— Manivela la compresie, cu degetu-n jos.

— Manivela la compresie, cu degetu-n jos.

— Ușor în sus — șocul tras.

— Ușor în sus — șocul tras.

— Învârțiți.

— Învârțiți.

— Avansul în jos — benzina în sus.

— Avansul în jos — benzina în sus.

— Învârțiți spre Mag.

— Învârțiți spre Mag.

— Acum o luăm de la început. Spuneți-mi simplu, Joe.

— Vă spunem simplu, Joe.

— Nu asta. Avansul în sus — benzina în jos.

Pe Adam îl cuprinse un fel de oboseală când repetară pentru a patra oară pomelnicul. Procesul i se părea prostesc. Scăpă ceva mai târziu, când Will Hamilton apărură în mașina lui roșie de sport. Băiatul se uită la vehicolul care se apropia.

— Aia are șaisprezece supape, spuse el cu un ton reverențios. Bună treabă.

Will se aplecă în afara mașinii.

— Cum merge? Întrebă el,

— Bine, răspunse mecanicul. Prind repede.

— Ascultă, Roy, trebuie să te iau cu mine. La Carul funebru cel nou s-au rupt lagărele. Va trebui să lucrezi pînă târziu, ca să fie gata pentru doamna Hawks mâine la unsprezece.

Roy se arătă atent.

— Îmi iau hainele, spuse, și alergă în casă.

Cînd se întoarse cu sacul, Cal i se așează în drum.

— Hei, am crezut că te cheamă Joe, spuse el.

— Cum adică Joe?

— Ne-ai spus să-ți zicem Joe. Domnul Hamilton îți zice Roy.

Roy rîse și sări în mașina deschisă.

— Știți de ce am zis să-mi spuneți Joe?

— Nu. De ce?

— Pentru că mă cheamă Roy.

În mijlocul rîsului se opri și îi spuse serios lui Adam:

— Luați cartea aia de sub banchetă și studiați-o. Ați auzit?

— Bine, așa voi face, răspunse Adam.

Capitolul 30

1

Ca și în timpurile biblice, se mai petreceau minuni pe pămînt și în zilele acelea. La o săptămînă după lecție, un Ford pătrunse pe strada principală din King City și se opri, zdruncinîndu-se, în fața poștei. Adam ședea la volan, avîndu-l alături pe Lee, iar cei doi băieți tronau mîndri în spate.

Adam privi în jos, la podea, și toți patru îngînară în cor:

— Frîna — benzina în sus — întrerupe.

Micul motor hurui și apoi se opri o clipă, Adam se lăsă pe spate, înainte de a se da jos, obosit, dar mîndru.

Funcționarul poștei privi printre zăbrelele cuștii lui aurii.

— Văd că aveți una din afurisitele alea, spuse el.

— Trebuie să fiu în pas cu vremea, răspunse Adam.

— Domnule Trask, eu prezic că va veni timpul cînd n-o să se mai găsească nici un cal.

— Poate că așa va fi.

— O să se schimbe fața satului. Uruitul lor pătrunde peste tot, continuă funcționarul.

Chiar și aici resimțim treaba asta. Omul obișnuia să vină după corespondență o dată pe săptămînă. Acum vine în fiecare zi, uneori chiar și de două ori. Pur și simplu, nu poate aștepta afurisitul ăla de catalog. Aleargă. Tot timpul aleargă.

Era atît de pornit în nemulțumirea lui, încît Adam își dădu seama că acesta nu-și cumpărase încă un Ford. Se vădea la el un fel de gelozie.

— Eu nu mi-aș dori așa ceva, spuse funcționarul, ceea ce însemna de fapt că nevasta îl pisa să cumpere și el una. Femeile sînt acelea care fac presiuni. Era în joc poziția socială.

Funcționarul furios scotoci printre scrisorile din cutia cu litera T și scoase un plic lung.

— S-ar putea să vă vizitez la spital, spuse el răutăcios.

Adam îi zîmbi, își luă scrisoarea și ieși afară.

Un om care nu prea primește scrisori, nu deschide plicul cu ușurință. Îl cîntărește în mînă, citește numele expeditorului și adresa, se uită la scris și cercetează timbrul și data. Adam ieșise din clădirea poștei și trecu drumul spre Ford-ul său, fără să fi apucat să facă toate aceste lucruri. În colțul din stînga al plicului era tipărit: "Bellows și Harvay, notari

autorizați", iar adresa lor era orașul Connecticut, de unde venea Adam.

Spuse cu un aer încântat:

— Îi cunosc pe Bellows și Harvay, îi cunosc bine. Mă întreb ce-or fi vrînd?

Se uită mai îndeaproape la plic.

— Mă mir de unde-mi știu adresa?

Întoarse scrisoarea și se uită pe dos. Lee îl urmări zîmbind:

— Poate că în scrisoare se află răspunsul la întrebări.

— Cred că da, spuse Adam.

După ce se hotărî să deschidă scrisoarea, scoase briceagul, desfăcu lama cea mare și căută un loc pe unde să-l introducă, dar nu găsi, ținu scrisoarea în lumina soarelui să se asigure că nu taie hîrtia dinăuntru, scutură scrisoarea într-o parte a plicului și tăie partea opusă. Suflă în el, și scoase scrisoarea cu două degete. O citi foarte încet. Începea astfel:

"Domnului Adam Trask, King City, California

Stimate domn,

În ultimile șase luni am epuizat toate mijloacele de a vă găsi. Am dat anunțuri în ziare în toată țara, fără rezultat. Abia cînd scrisoarea către fratele dumneavoastră ne-a fost remisă nouă de poșta locală, am fost în stare să stabilim unde vă aflați. "

Adam simțea că erau iritați din pricina lui. Paragraful următor vădea o totală schimbare în ton.

"Avem trista îndatorire de a vă anunța că fratele dumneavoastră, Charles Trask, a decedat. A murit de plămîni, la 12 octombrie, după o boală de două săptămîni, iar trupul său se odihnește în cimitirul Odd Fellows. Nu are încă nici o piatră funerară pe mormînt. Presupunem că veți dori să îndepliniți chiar dumneavoastră această datorie dureroasă."

Adam trase aer în piept și își ținu răsuflarea cît timp reciti paragraful. Expiră încet, ca să nu sune ca un oftat.

— Fratele meu, Charles, a murit, spuse el.

— Îmi pare rău, spuse Lee.

Cal întrebă:

— E unchiul nostru?

— Era unchiul tău Charles, răspunse Adam.

— Și al meu? întrebă Aron.

— Și al tău.

— N-am știut că avem un unchi, zise Aron. Poate putem pune flori pe mormîntul lui. Abra ne-ar ajuta. Îi place.

— E departe de aici — tocmai la capătul celălalt al țării.

Aron spuse emoționat:

— Înțeleg! Cînd o să-i ducem flori mamei, o să-i ducem și unchiului Charles.

Apoi continuă cu oarecare tristețe:

— Mi-ar fi plăcut să știu că am un unchi, înainte de a fi murit.

Simțea că are tot mai multe rude decedate.

— Era drăguț? întrebă Aron.

— Foarte drăguț, răspunse Adam. Era singurul meu frate, la fel cum Cal este singurul tău frate.

— Și voi erați gemeni?

— Nu — nu eram gemeni.

— Era bogat? întrebă Cal.

— Bineînțeles că nu. De unde ți-a venit ideea asta? întrebă Aron.

— Dacă ar fi fost bogat, l-am fi moștenit noi, nu-i așa?

Adam zise sever:

— Cînd e vorba de moarte, nu e frumos să discuți despre bani. Sîntem triști pentru că a murit.

— De ce să fii trist? zise Cal. Nici măcar nu l-am văzut vreodată.

Lee își puse mîna la gură ca să-și ascundă zîmbetul. Adam se uită din nou la scrisoare și din nou o schimbare de ton în paragraful următor:

"Ca împuterniciți ai defunctului, avem plăcuta datorie de a vă aduce la cunoștință că fratele dumneavoastră, prin muncă și înțelepciune, a strîns o avere considerabilă, constînd din terenuri, plasamente și bani lichizi, care depășește o sută de mii de dolari.

Testamentul lui, care a fost conceput și semnat în biroul nostru, se află în posesia noastră și vi-l putem trimite la cerere. Potrivit prevederilor lui, toți banii, proprietățile și plasamentele urmează să fie împărțite în mod egal între dumneavoastră și soția dumneavoastră. În cazul în care soția dumneavoastră a decedat, toată averea vă revine dumneavoastră. Testamentul prevede de asemenea că dacă dumneavoastră ați decedat, toată averea revine soției. După scrisoarea dumneavoastră, înțelegem că sînteți în viață și dorim să vă transmitem felicitările noastre. Ai dumneavoastră devotați servitori, Bellows și Harvey, semnat George B. Harvey."

În josul paginii, era mîzgălit:

"Dragă Adam. Nu-i uita pe servitorii tăi acum cînd ești bogat. Charles n-a cheltuit niciodată un bănuț. Ținea dolarul atît de strîns, încît și vulturul de pe el țipa de durere. Sper că tu și soția ta veți ști să profitați de pe urma banilor. Există pe acolo vreo posibilitate de lucru pentru un avocat bun? Mă refer la mine însumi. Al tău prieten vechi, Geo Harvey. "

Adam privi peste marginea scrisorii la băieți și la Lee. Toți trei îl așteptau să continue. El ținea gura strânsă ca o linie. Împături scrisoarea, o puse în plic, și băgă cu grijă plicul în buzunarul interior.

— Ceva complicații? întrebă Lee.

— Nu.

— Mi s-a părut că arătați îngrijorat.

— Nu sînt. Sînt trist din cauza morții fratelui meu.

Adam încerca să-și ordoneze gândurile după cele citite în scrisoare, dar știrea primită i se învîrtea neastîmpărată prin minte ca o găină ce-și caută locul în cuibar. Simțea nevoia să fie singur, ca să înțeleagă mai bine despre ce-i vorba.

Se urcă în mașină și se uită în gol la tabloul de bord. Nu-și putea aminti deloc cum să procedeze.

— Aveți nevoie de ajutor? întrebă Lee.

— Curios! făcu Adam. Nu-mi amintesc cum să-i dau drumul.

Lee și băieții începură încet:

— Avansul în sus — benzina în jos, muți la Bat.

— A, da. Sigur, așa e.

Și în timp ce albina zgomotoasă bîzîia în bobină, Adam învîrți manivela și alergă să tragă avansul și să răsucescă butonul Mag.

Înaintau încet pe drumeagul desfundat, spre casă, pe sub sălcii, cînd Lee zise:

— Am uitat să luăm carne.

— Zău? Se pare că da. Nu putem mânca altceva?

— Ce-ați spune de slănină cu ouă?

— E-n regulă. E bun.

— O să doriți să ducem mîine răspunsul la poștă. Cu prilejul ăsta putem cumpăra și carne, zise Lee.

— Da, așa-i, răspunse Adam.

În timp ce se pregătea masa, Adam stătea privind în gol. Știa că va avea nevoie de ajutorul lui Lee, chiar dacă n-ar fi fost decît ajutorul unui ascultător, ca să-l facă să-și limpezească gândurile.

Cal îl duse afară pe frate-său și-l conduse spre remiza unde stătea Ford-ul cel înalt. Deschise ușa și se așeză la volan.

— Hai, urcă-te! spuse el.

Aron protestă:

— Tata ne-a spus să nu ne suim în ea.

— N-o să știe! Hai, urcă!

Aron se urcă timid și se lăsă pe spătarul scaunului. Cal răsuci volanul într-o parte și în alta. Tuu, tuu, făcu el și apoi spuse:

— Știi ce cred? Cred că unchiul Charles a fost bogat.

— Ba n-a fost.

— Pun pariu pe ce vrei că era.

— Crezi că tata a spus o minciună?

— Nu zic asta. Pun pariu că a fost bogat.

Tăcură un timp. Cal lua cu viteză niște curbe imaginare. Zise:

— Pun rămășag că pot să aflu.

— Ce vrei să spui?

— Pe ce vrei să pui pariu?

— N-am pe ce.

— Dar fluierul tău din os de cerb? Pun bila asta pe fluierul ăla de os că ne trimite la culcare imediat după masa de seară. Facem pariul?

— Da, făcu Aron vag. Nu înțeleg de ce.

Cal spuse:

— Tata o să discute cu Lee, iar eu o să ascult.

— N-ai să îndrăznești.

— Asta s-o crezi tu.

— Dar dacă te spun?

Ochii lui Cal se făcură reci, chipul i se întunecă. Se aplecă atît de mult peste Aron, încît vocea i se transformase în șoaptă.

— N-ai să mă spui. Pentru că altfel am să spun cine i-a furat cuțitașul.

— Nu i-a furat nimeni cuțitașul. Îl are. A desfăcut scrisoarea cu el.

Cal zîmbi cu răceală:

— Dar mîine? spuse el.

Și Aron înțelese ce vrea să spună și își dădu seama că nu poate vorbi. N-avea încotro. Cal era în siguranță.

Cal observă confuzia și neputința de pe chipul lui Aron și își simți tăria, iar asta îl bucură. Era mai iute la minte și mai șmecher decît fratele lui. Începea să creadă că tot așa stau lucrurile și în comparație cu tatăl său. Cu Lee, asemenea trucuri nu-i mergeau, pentru că mintea ascuțită a acestuia i-o lua înainte fără eforturi, și îl aștepta înțelegător, iar în cele din urmă îi atrăgea liniștit atenția:

— Nu face asta.

Cal îl respecta pe Lee și se temea puțin de el.

Dar Aron, cel de aici, care-l privea neputincios, era un boț de argilă moale în mîinile lui. Cal simți brusc o dragoste adîncă pentru fratele său, și nevoia de a-l apăra în slăbiciunea lui. Îl luă cu brațul pe după umeri.

Aron nu clipi și nu răspunse. Se dădu puțin înapoi, ca să vadă fața lui Cal.

— Ce mă privești așa? Îmi cresc coarne pe cap? Întrebă Cal.
— Nu știu ce urmărești când faci asta, răspunse Aron.
— Ce vrei să zici? Ce să fac?
— Toate șmecheriile astea murdare.
— Cum adică murdare?
— Păi, cu iepurele, și discuția asta din mașină. Și lui Abra i-ai spus ceva. Nu știu ce, dar tu ai făcut-o să arunce cutia.
— Ei! făcu Cal. Tare ai vrea să știi!
Dar nu se simțea în largul său.
Aron zise încet:
— Nu asta aș vrea să știu. Mai degrabă aș vrea să știu de ce o faci. Totdeauna urmărești ceva. Mă întreb doar de ce o faci. Mă întreb la ce-ți servește.
Pe Cal îl fulgeră o durere în inimă. Toate planurile lui i se părură deodată meschine și josnice. Își dădea seama că fratele lui îl descoperise. Și simți nevoia ca Aron să-l iubească. Se simțea singur și flămînd și nu știa ce să facă.
Aron deschise portiera Ford-ului, se dădu jos și ieși afară din remiză. Cîteva momente Cal mai răsuci volanul și încercă să-și închipuie că gonește pe șosea. Dar nu mai avea rost și curînd îl urmă pe Aron înapoi în casă.

2

După ce terminară cina și Lee spălă vasele, Adam spuse:
— Voi, băieți, cred că ar fi mai bine să vă duceți la culcare. A fost o zi grea.
Aron îi aruncă o privire lui Cal și scoase încetîșor din buzunar fluierul de os.
— Nu-l vreau, zise Cal.
— Acum e al tău.
— Nu-l vreau. Nu am nevoie de el.
Aron puse fluierul pe masă.
— Îl las aici. Poți să-l iei când vrei.
Adam se amestecă și el.
— Ia spuneți, ce-i discuția asta? V-am zis să vă duceți la culcare, băieți.
Cal își luă mutra de "băiețel cuminte".
— De ce? întrebă el. E prea devreme să ne culcăm.
— Nu v-am spus chiar tot adevărul, răspunse Adam. De fapt vreau să stau de vorbă între patru ochii cu Lee. S-a întunecat și nu puteți ieși afară, așa că vreau să vă duceți la culcare — sau cel puțin să vă duceți în camera voastră. Ați înțeles?
Amîndoi băieții răspunseră:
— Da, tată — și îl urmară pe Lee prin hol, spre camera lor, în aripa din spate a casei. Se întoarseră în cămășile lor de noapte, să-i spună noapte bună tatălui lor.
Lee se înapoie în salon și închise ușa dinspre hol. Luă fluierul de os, îl analiză și îl puse jos.
— Mă întreb ce s-o fi întîmplat, spuse el.
— Despre ce-i vorba, Lee?
— Bănuiesc că au pus un pariu înainte de masă și imediat după masă Aron a pierdut și a plătit. Despre ce anume discutăm?
— Tot ce-mi amintesc e că i-am trimis la culcare.
— În fine, poate că o să aflăm mai târziu, zise Lee.
— Mi se pare că dai prea multă atenție problemelor copiilor. Probabil că era ceva fără însemnătate.
— Ba da, înseamnă ceva. Domnul Trask, nu credeți oare că la o anumită vîrstă gîndurile oamenilor devin deodată importante? Aveți acum simțuri mai ascuțite sau gînduri mai clare decît la zece ani? Nu-i așa că vedeți la fel de bine, auziți la fel de bine, aveți gustul la fel de viu?
— Poate că ai dreptate, răspunse Adam.
— Mie mi se pare că e una din cele mai mari greșeli să crezi că timpul ar da omului ceva mai mult decît bătrînețe și tristețe, spuse Lee.
— Și amintiri.
— Da, amintiri. Fără ele, timpul ar fi dezarmat împotriva noastră. Despre ce voiăți să-mi vorbiți?
Adam scoase scrisoarea din buzunar și o puse pe masă.
— Vreau să citești asta, să citești atent și, pe urmă, vreau să discutăm despre ea.
Lee își scoase și-și puse ochelarii. Desfăcu scrisoarea sub lampă și o citi.
— Ei, ce zici? întrebă Adam.
— Un avocat ar avea destul de lucru aici.
— Ce vrei să spui? A, înțeleg. Nu-i așa că glumești?
— Nu. Nu glumesc deloc. În maniera mea orientală, tainică, dar curtenitoare, vă dădeam a înțelege că aș prefera să vă cunosc părerea înainte de a v-o împărtăși pe a mea.
— Îmi spui lucrurile pe șleau?
— Da, răspunse Lee. Am să las deoparte maniera orientală. Îmbătrînesc și devin artăgos. Încep să devin nerăbdător. N-ați auzit oare că toți servitorii chinezi, cînd îmbătrînesc, rămîn credincioși, dar devin meschini?
— Nu vreau să-ți rănesc sentimentele.
— Nu sînt rănite. Vreți să discutați despre scrisoarea asta. În acest caz, spuneți ce credeți și din cuvintele dumneavoastră o să-mi dau seama dacă pot să vă ofer o părere

cinstită sau dacă e mai bine să o susțin pe a dumneavoastră proprie.

— Nu înțeleg nimic, zise Adam descumpănit.

— Bine, dar vă cunoașteți fratele. Dacă dumneavoastră nu înțelegeți, cum să înțeleg eu, care nu l-am văzut niciodată?

Adam se ridică și deschise ușa de la hol, dar nu văzu umbra care se strecura în dosul ei. Se duse în camera lui, se întoarse și puse pe masă, în fața lui Lee, o fotografie cafenie decolorată.

— Asta-i fratele meu, Charles, zise el, și se întoarse să închidă ușa de la hol.

Lee studie fotografia la lumina lămpii, mișcând-o într-o parte și în alta, ca să evite reflexele luminii.

— E veche. Dinainte de a pleca în armată, spuse Adam:

— E greu de distins. Dar, după expresie, n-aș putea spune că fratele dumneavoastră avea prea mult umor.

Lee se aplecă aproape de fotografie.

— N-avea deloc. Nu râdea niciodată.

— Ei, nu de asta era vorba. Când am citit prevederile testamentului fratelui dumneavoastră, mi-am zis că ar fi putut fi un om cu un simț al umorului cam brutal. Vă iubea?

— Nu știu, răspunse Adam. Uneori aveam impresia că mă iubea. Odată a încercat să mă omoare.

— Da, se vede pe chipul lui — atît dragoste cît și dorința de a ucide. Și acestea împreună l-au făcut un om nefericit, iar un om nefericit e un om cuprins de teamă, care se ascunde într-o fortăreață de bani. A cunoscut-o pe soția dumneavoastră?

— Da.

— A iubit-o?

— A urît-o.

Lee oftă.

— N-are importanță. Nu asta-i problema dumneavoastră, nu-i așa?

— Nu. Nu-i asta.

— Ați vrea să scoateți la lumină problema care vă frămîntă și s-o analizați?

— Chiar asta și vreau.

— Atunci dați-i drumul.

— Nu sînt în stare să văd limpede lucrurile.

— Ați vrea să pun eu cărțile pe masă? Uneori cel care nu e în cauză e în stare s-o facă.

— Da, asta voiam.

— Bine.

Deodată Lee mormăi ceva și pe față îi apărură o expresie de uimire. Își apucă bărbia rotundă în mîna mică, fină.

— Trîmbițe sfinte! exclamă el. Nu m-am gîndit la asta!

Adam se foi neliniștit.

— Ei, spune odată. Dă-i drumul. Mă faci să stau ca pe jărat.

Lee scoase din buzunar o pipă lungă, subțire, de abanos, terminată cu o mică cupă de alamă. Umplu pipa cu tutun fin tăiat ca firul de păr, apoi o aprinse, trase patru fumuri adînci și o lăsă să se stingă.

— E opium? întrebă Adam.

— Nu, răspunse Lee. Este un soi de tutun chinezesc foarte ieftin și are un gust neplăcut.

— Atunci de ce îl fumezi?

— Nu știu. Cred că-mi amintește de ceva — ceva ce aduce a claritate. Nu prea complicat.

Lee închise ochii pe jumătate.

— Să încerc să vă ghicesc gîndurile și să le pun în lumină. Femeia mai este încă soția dumneavoastră și este încă în viață. Conform testamentului, ea moștenește ceva mai mult de cincizeci de mii de dolari. Asta e o grămadă de bani. Cu ei se poate face mult bine sau mult rău. Dacă fratele dumneavoastră ar fi știut unde se află și ce face, ar mai fi dorit oare ca ea să moștenească acești bani? Tribunalele încearcă întotdeauna să se conformeze dorințelor testatorului.

— Fratele meu n-ar fi vrut asta, zise Adam. Și apoi își aminti de fetele de la etajul tavernei și vizitele periculoase ale lui Charles.

— Poate că va trebui să reflectați în locul fratelui dumneavoastră, spuse Lee. Ceea ce face soția dumneavoastră, nu e nici bine, nici rău. Sfinții pot să apară pe oriunde. Poate cu banii ăștia ar face niște fapte bune. Nu există ceva care să te împingă mai mult la filantropie, decît o conștiință încărcată.

Adam se cutremură.

— Mi-a spus ce ar face dacă ar avea bani. Era mai aproape de crimă, decît de milostenie.

— Credeți așadar că n-ar trebui să primească banii?

— A spus că ar distruge mulți bărbați cu reputație bună din Salinas. Și e în stare s-o facă.

— Înțeleg, spuse Lee. Mă bucur că pot să privesc lucrurile în mod obiectiv. Presupun că reputația ăloră trebuie să aibă niște locuri sensibile. Așadar, din punct de vedere moral, ați fi împotrivă să-i dați ei banii?

— Da.

— Atunci gîndiți-vă la următorul lucru. Ea n-are nume, n-are un trecut. O femeie ușoară răsare ca din pămînt. Nu prea ar putea pretinde banii, chiar dacă ar ști de existența lor, fără ajutorul dumneavoastră.

— Cred că așa stau lucrurile. Da, s-ar putea să nu fie în stare să-i pretindă, fără ajutorul meu.

Lee luă din nou pipa, scoase cenușa cu un ac de alamă și o umplu iar. În timp ce trăgea încet cele patru fumuri, pleoapele lui grele se ridicară și-l privi pe Adam.

— E o problemă morală foarte delicată, spuse el. Cu permisiunea dumneavoastră, am s-o pun în discuția onorabilelor mele rude — bineînțeles fără să folosesc nume. Ei o vor purica așa cum face un băiat cu un câine. Sînt sigur că vor obține unele rezultate interesante.

Puse pipa pe masă.

— Dar dumneavoastră n-aveți de ales, nu-i așa?

— Ce vrei să spui cu asta? Întrebă Adam.

— Aveți de ales? Vă cunoașteți oare mai puțin decît vă cunosc eu?

— Nu știu ce să fac, zise Adam. Trebuie să mă gîndesc mult.

Lee spuse mînios:

— Cred că mi-am pierdut vremea de pomană. Vă mințiți singur sau mă mințiți numai pe mine?

— Nu-mi vorbi așa! zise Adam.

— De ce nu? Nu mi-a plăcut niciodată nesinceritatea. Drumul dumneavoastră este trasat. Ceea ce veți face este scris — este scris în fiecare răsufare de-a dumneavoastră de cînd v-ați născut. Am să vă vorbesc cum îmi place. Sînt capricios. Simt că mă furnică sub piele. Mă gîndesc cu plăcere la mirosul greu al cărților vechi și la aroma dulce a gîndirii limpezi. Pus în fața a două morale, vă veți urma educația. Ceea ce numiți gîndire, nu va schimba nimic. Faptul că soția dumneavoastră e tîrfă la Salinas, nu va schimba o iotă.

Adam se ridică în picioare. Mînia i se citea pe față.

— Ești obraznic acum fiindcă te-ai hotărît să pleci, strigă el. Îți spun că nu m-am decis ce să fac în legătură cu banii.

Lee oftă adînc. Își ridică trupul mic, sprijinindu-se cu palmele pe genunchi. Se îndreptă obosit spre ușa din față și o deschise. Se întoarse și îi zîmbi lui Adam.

— Puritan! spuse el blînd și ieși, închizînd ușa în urma lui.

3

Cal se furișă încet prin holul întunecos și ajunse în camera în care dormea și fratele său. Văzu conturul capului fratelui său pe pernă, în patul dublu, dar nu putea să-și dea seama dacă Aron doarme. Se furișă foarte încet în partea lui, se întoarse ușor, își puse mîinile sub cap și se uită la miliardele de punctișoare care formează întunericul. Perdeaua se umfla încetișor, apoi vîntul de noapte se opri și perdeaua veche rămase atîrnînd liniștită la fereastră.

Îl cuprinse o melancolie moale. Își dorea din toată inima ca Aron să nu-l fi părăsit plecînd din remiză. Își dorea din toată inima să nu fi stat chircit să asculte la ușa din hol. Își mișca buzele în întuneric, articulînd cuvintele în minte, fără glas, și totuși le putea auzi.

— Dumnezeule, zise, fă să fiu ca Aron. Nu mă face rău. Eu nu vreau să fiu. Dacă o să faci ca toată lumea să mă iubească, atunci am să-ți dau orice lucru de pe lume, iar dacă nu-l am, ei bine, o să mă duc să-l caut. Nu vreau să fiu rău. Nu vreau să fiu singuratic. În numele lui Isus, amin!

Pe obraji îi curgeau încet lacrimi calde. Avea mușchii încordați și se lupta să nu plîngă cu zgomot, sau să se smiorcăie.

Aron șopti de pe perna lui în întuneric:

— Ți-e frig. Ai răcit.

Întinse mîna spre brațul lui Cal și-i simți pielea ca de găină. Întrebă încet:

— A avut avere, unchiul Charles?

— Nu, răspunse Cal.

— Ai stat destul de mult acolo. Despre ce a vrut să discute tata?

Cal stătea liniștit, încercînd să-și controleze respirația.

— Nu vrei să-mi spui? Întrebă Aron. N-ai decît, nu-mi pasă dacă nu-mi spui.

— Ba o să-ți spun, șopti Cal. Se întoarse pe o parte, cu spatele la fratele său.

— Tata o să-i trimită mamei o coroană. O coroană a naibii de mare de garoafe.

Aron se ridică în capul oaselor și spuse emoționat:

— Nu zău? Cum o să facă să ajungă acolo?

— Cu trenul. Nu vorbi așa tare.

Aron coborî din nou vocea, vorbind în șoaptă.

— Dar cum o să se păstreze proaspătă?

— Cu gheață, zise Cal. O vor împacheta în gheață, de jur împrejur.

Aron întrebă:

— Nu-i așa că va fi nevoie de o grămadă de gheață?

— A dracului de multă gheață, răspunse Cal. Și acum, dormi.

Aron tăcu, apoi spuse:

— Sper că o să ajungă acolo proaspătă și frumoasă.

— Da, spuse Cal.

Iar în gînd strigă:

— Nu mă lăsa să fiu rău.

Capitolul 31

1

Toată dimineața, Adam s-a învîrtit trist pe lîngă casă, iar la amiază s-a dus să-l caute pe

Lee care săpa pământul negru din grădina de zarzavaturi și planta zarzavaturile de primăvară, carote și sfeclă, napi, mazăre, fasole, napi suedezi și varză creță. Rîndurile erau plantate regulat, în linii drepte, cu ajutorul unei sfori întinse, iar pentru recunoaștere, la capătul rîndului, într-un țărșuș, era agățat pachetul care conținea semințele. La capătul grădinii, într-o seră, răsadurile de roșii, ardei și varză erau aproape gata de transplantare, așteptînd doar să treacă pericolul de îngheț.

Adam exclamă:

— Cred că am fost un prost.

Lee, sprijinit în sapă, îl privi liniștit.

— Cînd plecați? întrebă el.

— M-am gîndit să prind trenul de două patruzeci. În cazul ăsta pot să vin înapoi cu cel de opt.

— Ați putea să-i scrieți o scrisoare, zise Lee.

— M-am gîndit la asta. Tu ai scrie o scrisoare?

— Nu. Aveți dreptate. De data asta sînt eu prost. Fără scrisori.

— Trebuie să mă duc. M-am gîndit în toate felurile și mereu m-a reținut ceva.

Lee spuse:

— Puteți fi necinstit în multe ocazii, dar nu de data asta. Ei, succes. Aș vrea să aud ce spune și ce face.

— Am să iau trăsura, zise Adam. O las la grajd la King City. Am emoții să conduc singur Ford-ul.

Era ora patru și cincisprezece cînd Adam urcă treptele șubrede și bătu la ușa decolorată de vreme a casei lui Kate. Un bărbat nou deschise ușa, un finlandez cu fața pătrată, îmbrăcat cu pantaloni și cămașă; elastice roșii de mătase îi țineau suflecate mînele lungi. Îl lăsă pe Adam să aștepte la intrare și după o clipă se întoarse și îl conduse în sufragerie.

Era o cameră mare simplă, cu pereții și lemnăria vopsită în alb. În mijlocul camerei era o masă pătrată, acoperită cu o mușama albă pe care erau așezate tacîmurile — farfurii, cești și farfurioare, iar ceștile erau puse cu gura în jos pe farfurioare.

Kate ședea în capul mesei cu un registru de conturi deschis în fața ei. Era îmbrăcată sobru. Purta o vizieră verde și învîrtea nervoasă între degete un creion galben. Îl privi cu răceală pe Adam care stătea în dreptul ușii.

— Ce mai vrei acum? întrebă ea.

Finlandezul stătea în spatele lui Adam.

Adam nu răspunse. Se îndreptă spre masă și puse scrisoarea în fața ei, peste registru.

— Ce-i asta? întrebă ea, și fără să aștepte răspunsul, citi repede scrisoarea.

— Leși și închide ușa, îi spuse ea finlandezului.

Adam se așeză la masă alături de ea. Dădu la o parte tacîmurile să-și facă loc pentru pălărie.

Cînd ușa fu deschisă, Kate zise:

— Nu cumva-i o glumă? Nu, nu-i ăsta genul tău. Stătu pe gînduri. Poate că fratele tău glumește. Ești sigur că a murit?

— Tot ce am e scrisoarea, răspunse Adam.

— Și ce vrei să fac eu în treaba asta?

Adam ridică din umeri.

— Dacă vrei să semnez ceva, spuse Kate, îți pierzi vremea. Ce dorești?

Adam își răsuci încet degetul în jurul panglicii de la pălărie.

— De ce nu-ți notezi numele firmei să iei legătura direct cu ei?

— Ce le-ai spus despre mine?

— Nimic, spuse Adam. I-am scris lui Charles și i-am spus că trăiești în alt oraș, nimic mai mult. Cînd scrisoarea a ajuns acolo, murise. Scrisoarea au primit-o notarii. Se vorbește despre asta, acolo.

— Cel care a scris post scriptum-ul pare să fie un prieten de-al tău. Ce i-ai scris?

— N-am răspuns încă la scrisoare.

— Ce ai de gînd să-i spui cînd ai să răspunzi?

— Același lucru — că locuiești în alt oraș.

— Nu poți să spui că sîntem divorțați. N-am fost.

— N-am intenția asta.

— Vrei să știi cît o să coste ca să mă cumperi? Am să iau patruzeci și cinci de mii bani lichizi.

— Nu.

— Cum așa — nu? Nu poți să te tocmești.

— Nu mă tocmesc. Ai scrisoarea, știi tot atît de mult ca și mine. Fă ce vrei.

— Ce te face să te porți așa, ca un cocoș?

— Mă simt în siguranță.

Ea se uită la el pe sub viziera verde transparentă. Mici bucle de păr îi atîrnau ca niște ciorchini de struguri.

— Adam, ești un prost. Dacă ți-ai fi ținut gura, nimeni n-ar fi știut vreodată că trăiesc.

— Știu asta.

— Știi? Ai crezut că o să-mi fie teamă să pretind banii. Ești un prost dacă ai crezut una ca asta.

Adam zise răbdător:

— Nu-mi pasă ce faci.

Ea îi zîmbi cinic.

— Nu-ți pasă? Să presupunem că ți-aș spune că în biroul șerifului există un ordin permanent, lăsat de vechiul șerif, potrivit căruia dacă uzez vreodată de numele tău sau dacă afirm că sînt soția ta, să fiu dată afară din comitat și din stat. Asta te tentează?

- La ce să mă tenteze?
- Să mă alungi și să iei toți banii.
- Ți-am adus scrisoarea, spuse Adam răbdător.
- Vreau să știu de ce.

— Nu mă interesează ce gîndești sau ce crezi despre mine, zise Adam. Charles ți-a lăsat banii prin testament. El n-a pus nici un fel de restricții. N-am văzut testamentul, dar a fost dorința lui să capeți banii.

— Joci un joc riscant cu cincizeci de mii de dolari și n-o s-o scoți la capăt așa de ușor. Nu știu unde-i șmecheria, dar o să descopăr eu. Apoi continuă: Unde mi-s gîndurile? Tu nu ești isteț. Cine te sfătuiește?

- Nimeni.
- Nici chinezul? El e isteț.
- Nu mi-a dat nici un sfat.

Pe Adam îl interesa propria lui lipsă de emoții. Parcă nici nu simțea cu adevărat că se află acolo. Cînd o privi, surprinse pe chipul ei o emoție pe care nu o mai văzuse niciodată. Kate era speriată — se temea de el. Dar de ce? Ea se controlă și-și alungă teama ce i se citea pe față.

- O faci numai pentru că ești cîstit, așa e? Ești într-adevăr prea naiv ca să trăiești.
- Nu m-am gîndit la asta, spuse Adam. Sînt banii tău, eu nu sînt un hoț. Nu-mi pasă ce gîndești tu despre asta.

Kate își împinse viziera în sus.

— Vrei să spui că-mi pui pur și simplu banii în poală. O să descopăr eu ce urmărești. Să nu crezi că n-o să știu să mă păzesc. Ți-ai închipui că o să mă reped la o momeală așa prostească?

- Unde primești poșta? întrebă el răbdător.
- Ce te interesează?
- Am să scriu avocaților cum să ia legătura cu tine.
- Să nu faci una ca asta, zise ea.

Puse scrisoarea în registru și îl închise.

— Am s-o păstrez. Am să cer sfatul unui om al legii. Să nu crezi că n-o fac. Și acum n-ai decît să-ți dai arama pe față.

— Așa să faci, zise Adam. Vreau să capeți ce-i al tău. Charles ți-a lăsat banii prin testament. Nu-s ai mei.

- O să descopăr eu care-i șmecheria. O să descopăr.
- Cred că nu ești în stare să înțelegi, zise Adam. Nici nu-mi prea pasă. Sînt atîtea lucruri pe care eu nu le înțeleg. Nu înțeleg cum de ai putut să mă împuști și să-ți părăsești fii. Nu înțeleg cum poți tu sau altcineva să trăiești în halul ăsta.

Făcu un gest cu mîna, indicînd casa.

- Cine-ți cere să înțelegi?
- Asta-i tot, spuse. La revedere.

Adam se ridică și își luă pălăria de pe masă.

Porni spre ușă.

Ea îl strigă:

- Te-ai schimbat, domnule Șoarece. Ți-ai găsit în sfîrșit o femeie?

Adam se opri și se întoarse încet, cu ochii îngîndurați.

— Nu m-am gîndit la asta înainte, zise el și se îndreptă spre ea, atît de aproape încît fu nevoită să-și lase capul pe spate ca să-l privească în față. Spuneam că nu te-am înțeles, zise el încet. Abia acum îmi dau seama ce nu înțelegi tu.

- Ce nu înțeleg eu, domnule Șoarece?

— Tu știi ceea ce e urît în om. Mi-ai arătat fotografiile. Tu folosești toate laturile josnice, toate slăbiciunile omului și, slavă Domnului, are destule.

— Fiecare...

Adam continuă, minunîndu-se el însuși de afirmațiile sale.

— Dar tu — da, așa-i — tu nu cunoști și cealaltă față a oamenilor. Nu poți să crezi că ți-am adus scrisoarea doar pentru că nu vreau banii tăi. Nu ești în stare să crezi că te-am iubit. Și bărbații care vin aici cu păcatele lor, bărbații ăia din fotografii — tu nu crezi că bărbații ăștia pot avea bunătate și frumusețe în ei. Tu vezi doar o latură și crezi — mai mult chiar, ești sigură — că asta-i tot ce există.

Ea chicoti la el în bătaie de joc:

— Da, asta-i totul. Ce visător mai ești, domnule Șoarece! Ține-mi o predică, domnule Șoarece.

— Nu. Nu-ți țin, pentru că sînt sigur că-ți lipsește ceva. Unii oameni nu disting culoarea verde, dar e posibil să nu afle niciodată că n-o pot distinge. Cred că ești numai parțial un om. Și într-un asemenea caz, eu nu pot să fac nimic. Dar mă întreb dacă simți vreodată că există în jurul tău ceva invizibil pentru tine. Ar fi îngrozitor dacă ai ști că există și nu-l poți vedea sau pipăi. Ar fi îngrozitor.

Kate împinse scaunul înapoi și se ridică. Ținea pumnii strînși pe lîngă trup și îi ascundea în faldurile fustei. Încercă să-și stăpînească stridența din glas.

— Șoarecele nostru e filozof, spuse ea. Dar șoarecele nostru nu e mai priceput în acest domeniu decît în altele. Ai auzit vreodată despre halucinații? Dacă există lucruri pe care eu nu le pot vedea, nu crezi că s-ar putea să fie visuri născocite de propria ta minte bolnavă?

- Nu, nu cred, spuse Adam. Nu, nu cred. Și de altfel, nici tu nu crezi.

Se întoarse și ieși, închizînd ușa în urma lui.

Kate se așeză și privi fix spre ușa închisă. Nu-și dădea seama că bătea ușurel cu pumnul în mușamaua albă. Dar era conștientă că ușa pătrată din fața ei părea deformată din cauza lacrimilor și că trupul ei se cutremura de ceva care semăna cu furia, dar și cu durerea.

Cînd Adam părăsi casa lui Kate, mai avea de așteptat încă două ore trenul de întoarcere la King City. Dintr-un impuls, o coti spre Main Street și o porni spre Central Avenue, pînă la numărul 130, la casa înaltă, albă, a lui Ernest Steinbeck. Era o casă imaculată și prietenoasă, destul de mare, dar nepretențioasă și era așezată între niște garduri albe înconjurată de gazon bine îngrijit, iar trandafirii și caprifoiul se cățărau pe zidurile ei strălucitoare.

Adam urcă treptele largi ale terasei și sună. Olive veni la ușă și o crăpă puțin în timp ce Mary și John trăgeau cu ochiul prin crăpături.

Adam își scoase pălăria.

— Nu mă cunoașteți. Sînt Adam Trask. Tatăl dumitale a fost prietenul meu. M-am gîndit că ar fi bine s-o salut pe doamna Hamilton. M-a ajutat la nașterea gemenilor.

— Oh, desigur! spuse Olive și deschise larg ușa. Am auzit de dumneavoastră. O clipă. Vedeți, am făcut un fel de refugiu pentru mama.

Bătu la o ușă din holul mare din față și strigă:

— Mamă! A venit un prieten să te vadă.

Deschise ușa și îl pofti pe Adam în camera plăcută, unde locuia Liza.

— O să mă scuzați, îi spuse ea lui Adam. Catrina prăjește puii și trebuie s-o supraveghez. John! Mary! Veniți încoa. Veniți încoa.

Liza părea mai mărunțică decît oricînd. Ședea într-un balansoar de răchită și era bătrînă, bătrînă de tot. Avea o rochie neagră, lungă, de alpaca, iar la gît purta un ac de aur pe care era gravat cuvîntul "Mama".

Camera micuță, plăcută, era ticsită de fotografii, sticlute de colonie, pernițe pentru ace, din dantelă, perii și piepteni, și porțelanuri, și mărunțisuri de birou de la numeroase aniversări și sărbători de Crăciun.

Pe perete atîrna o fotografie mare, colorată, a lui Samuel, care îl arăta într-o atitudine demnă, rece și rezervată, și vădea o ținută îngrijită, distantă, care nu-i fusese proprie în timpul vieții. În tablou nu se vedea nici o sclipire în ochi, nimic din veselia lui curioasă. Fotografia atîrna într-o ramă grea, aurie, și spre consternarea tuturor copiilor, ochii lui parcă îi urmăreau prin cameră.

Pe o măsuță de răchită, lîngă Liza, era colivia unui papagal, Polly. Îl cumpărase Tom de la un marinăr. Era o pasăre bătrînă, despre care se spunea că are cincizeci de ani, trăise o viață aventuroasă și învățase limba aspră a marinarilor. Oricît s-a străduit Liza, nu a reușit să-l facă să înlocuiască cu psalmi vocabularul lui colorat din tinerețe.

Polly își lăsă capul într-o parte, analizîndu-l pe Adam, și-și scărpină cu grijă penele pe lîngă cioc, cu gheara.

— Dă-i drumu, bastardule, spuse Polly fără să-i pese.

Liza se încruntă la el.

— Polly, făcu ea sever, nu e politicos.

— Bastard afurisit — adăugă Polly.

Liza se făcu că nu observă vulgaritatea. Întinse mîna ei micuță.

— Domnul Trask, sînt încîntată să te văd. Stai jos, te rog.

— Am trecut pe aici și am vrut să vă transmit condoleanțe.

— Am primit florile dumitale.

Își amintea fiecare buchet primit, după atîta timp. Adam trimisese un buchet frumos de imortele.

— Trebuie să vă fie greu să vă reorganizați viața.

Liza își lăsă ochii în jos și strînse din buze ca să-și mascheze slăbiciunea.

— Poate n-ar trebui să vă răscolesc rana, zise Adam, dar îi simt lipsa.

Liza își întoarse capul.

— Cum mai merg lucrurile pe la dumneata pe-acasă? întrebă ea.

— Anul ăsta, bine. A plouat mult. Iarba e mare.

— Mi-a scris și Tom, spuse ea.

— Ține-ți gura, spuse papagalul, și Liza se încruntă la el așa cum făcea cu copiii ei mari cînd erau neascultători.

— Ce te-a adus la Salinas, domnule Trask? întrebă ea.

— Niște treburi. Se așeză pe un scaun de răchită care scîrțîi sub greutatea lui. Mă gîndesc să mă mut aici. Cred că ar fi mai bine pentru băieți. Sînt cam singuri la fermă.

— Noi nu ne-am simțit niciodată singuri la fermă, spuse ea aspru.

— Mă gîndeam că școlile sînt mai bune aici. Gemenii mei ar profita de asta.

— Fiica mea Olive a predat la Peachtree, și Pleyto, și la Big Sur.

Tonul ei arăta clar că nu există școli mai bune decît acestea. Adam începu să simtă o caldă admirație față de tăria ei de fier.

— Ei, m-am gîndit și eu, așa, zise el.

— Copiii crescuți la țară sînt mai sănătoși.

Era o lege și o putea dovedi, cu proprii ei băieți. Apoi își îndreptă atenția spre el.

— Cauți o casă în Salinas?

— Mda, cred că da.

— Du-te s-o vezi pe fiica mea, Dessie, zise ea. Dessie vrea să se mute înapoi la fermă cu Tom. Are o căsuță drăguță, mai sus, lîngă brutăria "Reynaud".

— Chiar așa voi face, spuse Adam. Acum plec. Mă bucur că v-am găsit sănătoasă.

— Mulțumesc. Mă simt bine, spuse ea.

Adam se îndreptă spre ușă, cînd ea zise:

— Domnule Trask, îl vedeți vreodată pe fiul meu, Tom?
 — Nu. Nu-l văd. Știți, n-am prea ieșit de la fermă.
 — Aș vrea să vă duceți să-l vedeți, zise ea, repede. Cred că se simte singur.
 Se opri, ca și cum ar fi fost îngrozită de această izbucnire.
 — Mă voi duce. Desigur că mă voi duce. La revedere, doamnă.
 Când închise ușa, auzi papagalul spunând:
 — Ține-ți gura, bastard afurisit!
 Și pe Liza:
 — Polly, dacă nu ești atent la ce vorbești, am să te bat.

Adam ieși singur din casă și o porni pe stradă, spre Main. Lângă brutăria franțuzească "La Reynaud", văzu casa lui Dessie așezată în micuța ei grădină. Curtea era așa de înțesată de vegetație înaltă încât nu putea vedea prea mult în casă. Pe poarta din față era prinsă o firmă frumos pictată, pe care scria: "Dessie Hamilton, croitoreasă".

Restaurantul "San Francisco" era la colțul străzilor Main și Central, iar ferestrele lui dădeau pe ambele străzi. Adam intră să ia masa. Will Hamilton ședea la o masă în colț, și devora un cotlet.

— Veniți să stăm împreună, îi strigă el lui Adam. Ați venit cu treburi?

— Da, răspunse Adam. Am fost să-i fac o vizită mamei dumitale.

Will lăsă jos furculița.

— Eu sînt aici doar pentru o oră. Nu mă duc s-o văd, pentru că o emoționează. Și sora mea, Olive, ar răsturna toată casa să-mi pregătească o masă specială. Nu vreau să le deranjez. Și, în plus, trebuie să plec imediat înapoi. Comandați un cotlet. Au fripturi bune. Ce face mama?

— Are mult curaj, spuse Adam. Constat că o admir tot mai mult de fiecare dată.

— Da, are curaj. Nu știu cum și-a păstrat mintea întreagă cu noi toți și cu tata.

— Un cotlet, nu prea uscat, spuse Adam chelnerului.

— Cartofi?

— Nu... Ba da, prăjiți. Mama dumitale e îngrijorată de Tom. E sănătos?

Will tăie grăsimea fripturii și o împinse spre marginea farfuriei.

— Are motiv să fie îngrijorată, spuse el. Cu Tom se întîmplă ceva. E trist mereu, ca un monument.

— Cred că era foarte legat de Samuel.

— Prea mult, răspunse Will. Mult prea mult. Nu-și revine. Într-o oarecare măsură, Tom nu este decît un copil mare.

— Mă voi duce să-l văd. Mama dumitale zice că Dessie vrea să se mute îndărăt la fermă.

Will puse pe fața de masă furculița și cuțitul și îl privi pe Adam.

— Nu poate să facă așa ceva, spuse el. N-am s-o las.

— De ce nu?

Will se mai potoli.

— Are o afacere bună aici. Cîștigă bine. Ar fi o rușine să-i dea cu piciorul.

Își luă din nou cuțitul și furculița, tăie o bucățică de grăsime și o băgă în gură.

— Vreau să prind trenul de opt, spre casă, spuse Adam.

— Și eu, făcu Will.

Nu mai avea chef de vorbă.

Capitolul 32

1

Dessie era cea mai îndrăgită din familie. Mollie — pisicuța cea drăguță, Olive — încăpățînata, Una — cea cu capul în nori, toate erau îndrăgite, dar Dessie era cea mai iubită. Avea un rîs sclipitor și molipsitor ca varicela și întîmpina oamenii cu o veselie care le înfrumuseța ziua, și pe care aceștia o duceau cu ei. Aș putea să vă dau un exemplu. Doamna Clarence Morrison, din Church Street nr. 122, Salinas, avea trei copii și un soț care ținea un magazin de alimente. Să zicem că într-o dimineață oarecare, la micul dejun, Agnes Morrison spunea:

— După-masă mă duc la probă la Dessie Hamilton.

Era de-ajuns ca pe copii să-i cuprindă bucuria și să lovească cu ghetele în picioarele mesei, pînă li se făcea observație. Domnul Morrison își freca mîinile și se ducea la prăvălie cu speranța că în ziua aceea va trece pe la el un comis-voiajor. Iar orice comis-voiajor care trecea pe acolo, însemna că primea o comandă bună. Poate că copiii și domnul Morrison uitau pînă la urmă de ce fusese o zi bună, cu satisfacții la sfîrșitul ei.

Doamna Morrison se ducea la casa de lîngă brutăria "Reynaud" la ora două și stătea pînă la patru. Când ieșea de acolo, avea ochii umezi de lacrimi și nasul roșu îi curgea. Mergînd spre casă, își pudra nasul și își ștergea ochii și rîdea din nou. Poate că tot ce făcuse Dessie nu fusese decît să înfigă cîteva ace negre în perniță ca să semene cu preotul baptist și să pună apoi pernița de ace să țină o predică scurtă și uscată. Poate că povestise iarăși o întîlnire cu bătrînul Taylor cel ce cumpăra case vechi și le transporta pe un teren mare, liber, pe care-l avea pînă aduna atîtea încît aduceau cu Marea Sargasă. Poate că citise o poezie din Chatterbox și o însoțise de gesturi. N-avea importanță. Era nostim, era o veselie molipsitoare.

Cînd copiii familiei Morrison se întorceau de la școală, nimeni din cei de acasă nu se văita, nu-i sîcîia, nu se plîngea de dureri de cap. Gălăgia lor nu constituia un scandal, iar fețele lor murdare nu erau o problemă. Iar cînd chicoteau fără să se mai oprească, ei bine, mama lor chicotea și ea.

Domnul Morrison, cînd venea acasă, povestea evenimentele zilei și găsea ascultare și încerca să redea poveștile comis-voiajorului — cel puțin unele din ele. Masa de seară era delicioasă — omletele nu se uscau niciodată, iar prăjiturile creșteau ușoare ca niște baloane, biscuiții erau ca penele și nimeni nu știa să potrivească o mîncare ca Agnes Morrison. După masa de seară, cînd copiii, obosiți de rîs, adormeau, mai mult ca sigur că domnul Morrison o atingea pe Agnes pe urmă, după vechiul, foarte vechiul lor semnal, și se duceau la culcare, făceau amor și erau foarte fericiți.

Vizita la Dessie își mai făcea efectul încă două zile iar apoi, încetul cu încetul, se întorceau micile dureri de cap și afacerile nu mai erau atît de reușite ca anul trecut. Așa era Dessie și asta era ceea ce putea ea să facă. Avea bucuria în inimă, la fel ca și Samuel. Ea era răsfățata, dragostea cea mare a familiei.

Dessie nu era frumoasă. Poate că nu era nici măcar drăguță, dar avea acea strălucire care îi face pe bărbați să urmeze o femeie cu speranța că vor reflecta și ei o parte din această strălucire. Puteai crede că timpul o va face să uite prima ei dragoste și că-și va găsi o alta, dar n-a uitat-o. Dacă stai și te gîndești, cu toate că erau pricepuți la multe, nici unul din Hamiltoni n-a fost prea priceput în ce privește dragostea. Nici unul din ei n-a fost capabil de o dragoste ușuratică sau schimbătoare.

Dessie nu s-a predat pur și simplu ridicînd mîinile. Ba mai mult decît atît. A continuat să facă și să fie ce era — dar fără strălucire. Oamenii care o iubeau, sufereau pentru ea, văzînd-o cum se străduie, iar ei erau gata să se străduie de dragul ei.

Prietenii lui Dessie erau buni și devotați, dar erau oameni și oamenilor le place să se simtă bine și nu pot suferi să se simtă prost. Cu timpul, doamnele Morrison au găsit motive temeinice să nu se mai ducă la micuța casa de lîngă brutărie. Nu era vorba de infidelitate. Oamenii nu voiau să fie triști, la fel cum voiau să fie fericiți. E ușor să găsești un motiv logic și onorabil ca să nu faci un lucru pe care nu vrei să-l faci.

Afacerile lui Dessie au început să decadă. Femeile, care crezuseră că doreau rochii, nu și-au dat seama că de fapt doreau să se distreze. Timpurile se schimbau și confecțiile începeau să devină populare. Nu mai era o rușine să le porți. Dacă domnul Morrison avea confecții în prăvălie, era firesc ca Agnes Morrison să fie văzută îmbrăcată cu ele.

Familia era îngrijorată cu privire la Dessie, dar ce puteai face dacă ea nu admitea că ceva n-ar fi fost în regulă cu ea? Admitea că are dureri într-o parte, destul de puternice, dar erau de scurtă durată și apăreau doar din cînd în cînd.

Apoi Samuel muri și lumea se sfărîmă ca o farfurie. Băieții și fetele lui se mișcau printre cioburi. Încercînd să încropească din nou o lume oarecare.

Dessie hotărîse să-și lichideze negoțul și să se întoarcă la fermă, să locuiască cu Tom. Nu avea prea multe de vîndut, Liza știa asta, ca și Olive, iar Dessie îi scrisese lui Tom. Dar lui Will, care ședea încruntat la masa din restaurantul San Francisco, nu i se spusese. Will spumega în sinea lui și în cele din urmă își mototoli șervetul și se ridică.

— Am uitat ceva, îi zise el lui Adam. Ne vedem în tren.

O luă spre casa lui Dessie, trecu prin grădina cu ierburi înalte și sună la clopoțelul ei.

Lua masa singură și veni la ușă cu șervetul în mînă.

— Bună Will, spuse ea, și îi întinse obrazul roz ca s-o sărute. Cînd ai sosit în oraș?

— Cu treburi, răspunse el. Între două trenuri. Vreau să-ți vorbesc.

Îl conduse în spatele casei, în bucătăria-sufragerie, o cameră mică și caldă, cu tapet înflorat. Automat, turnă o ceașcă de cafea și i-o așeză în față, iar alături puse zaharnița și un vas cu frișcă.

— Ai văzut-o pe mama? întrebă ea.

— Sînt aici între două trenuri, răspunse el mormăit. Dessie, e adevărat că vrei să te întorci la fermă?

— Mă gîndeam la asta.

— Nu vreau să te duci.

Ea zîmbi nesigură.

— De ce nu? Ce-i rău în asta? Tom se simte singur acolo.

— Ai un negoț frumos aici, zise el.

— N-am nici un negoț aici, răspunse ea. Credeam că știi.

— Nu vreau să pleci, repetă el posomorît.

Zîmbetul ei era tăcut și se străduia să glumească, cum îi era obiceiul.

— Fratele meu mai mare face pe stăpînul. Ia spune-i tu lui Dessie, de ce să nu plec?

— E prea pustiu acolo.

— N-o să mai fie pustiu cînd o să fim doi.

Will se trase furios de buză.

— Tom nu mai e cel care a fost, lăsa să-i scape. N-ar trebui să stai singură cu el.

— Nu se simte bine? Are nevoie de ajutor?

— N-am vrut să-ți spunem, zise Will. Cred că Tom nu și-a revenit — după moarte. E cam ciudat.

Ea zîmbi drăgăstos.

— Will, tu l-ai considerat întotdeauna ciudat. Ai spus că e ciudat, pentru că nu-i plac afacerile.

— Atunci era altceva. Dar acum e morocănos. Nu vorbește. Se duce să se plimbe pe dealuri, noaptea. M-am dus să-l văd și... scrie poezii... pagini întregi întinse pe masă.

— Will, tu n-ai scris niciodată poezii?

— Eu, nu.

— Ba eu, da, spuse Dessie. Pagini întregi, întinse pe masă.

— Nu vreau să pleci.

— Lasă-mă pe mine să hotărăsc, zise ea blînd. Am pierdut ceva. Vreau să încerc să regăsesc acel ceva.

— Vorbești prostii.
Ea ocoli masa și îl luă de după gît.
— Dragul meu frate, făcu ea, lasă-mă, te rog, pe mine să hotărăsc.
Will ieși furios din casă și abia reuși să prindă trenul.

2

Tom venise s-o întâmpine pe Dessie în gara din King City. Ea îl zări de la fereastra trenului cum căuta fiecare vagon ca s-o găsească. Era bronzat și atît de bine ras, încît fața lui negricioasă strălucea ca lemnul lustruit. Mustața lui roșcată era tunsă. Purta o pălărie nouă Stetson, cu calota plată, o jachetă cafenie Norfolk cu cordon cu cataramă de sidef. Pantofii străluceau la lumina soarelui de amiază, încît cu siguranță că îi ștersese cu batista chiar înainte de sosirea trenului. Gulerul tare îi strîngea gîtul puternic roșu, și purta o cravată tricotată, albastru deschis, cu un ac în formă de potcoavă. Încercă să-și ascundă emoția, ținîndu-și strîns în față mîinile aspre, bronzate.

Dessie făcu semne desperate la fereastră, strigînd: Sînt aici, Tom, aici! deși știa că nu putea s-o audă din pricina zgomotului pe care-l făceau roțile trenului, în timp ce compartimentul ei trecea prin dreptul lui. Coborî treptele și-l văzu cum se uită înnebunit în direcția opusă. Zîmbi și se îndreptă spre el pe la spate.

— Iartă-mă, străine, zise ea, nu l-ai văzut pe aici pe domnul Tom Hamilton?

El se întoarse, chiui de bucurie, o ridică în sus, într-o îmbrățișare de urs, și o învîrti. O ținea deasupra pămîntului cu un braț și o bătea la fund cu mîna rămasă liberă. Îi frecă obrazul cu mustața lui aspră. Apoi o ținu de umeri, depărtînd-o puțin și o privi. Amîndoi își dădură capul pe spate și izbucniră în rîs.

Șeful de gară se aplecă la fereastra lui și-și sprijini pe pervaz coatele cu mînecuțe negre. Îi spuse peste umeri telegrafistului:

— Hamiltonii ăștia! la te uită la ei!

Tom și Dessie, ținîndu-se de mîna, își făceau o reverență curtenitoare în timp ce el cînta "la-la-la" și Dessie "li-li-li", apoi se îmbrățișară din nou.

Tom se uită la ea.

— Nu sînteți cumva Dessie Hamilton? Mi se pare că vă cunosc. Dar v-ați schimbat. Unde vă sînt codițele?

Îi trebui o mulțime de timp ca să obțină tichetele de bagaje, să le rătăcească prin buzunare, să le găsească și să ridice alte bagaje. În cele din urmă, urcă coșurile ei în spatele șaretei. Cei doi cai murgii loviră cu copitele pămîntul tare și-și săltară capetele, încît oiștea lustruită se mișcă și scîrțîi. Harnașamentul era lustruit și alămurile cailor străluceau ca aurul. La jumătatea biciului era legată o fundă roșie și panglici roșii erau împletite în coamele și cozile cailor.

Tom o ajută pe Dessie să se urce pe scaun și se făcu că trage cu coada ochiului ștregărește la glezna ei. Apoi ridică hăturile și slăbi strînsoarea legăturilor de piele de la zăbale. Își desfăcu biciul și caii o porniră atît de brusc, încît roata scîrțîi pe apărătoare.

— Ai vrea să faci un tur prin King City? întrebă Tom.

E un oraș drăguț.

— Nu, spuse ea. Cred că-l țin minte.

El o luă la stînga, spre sud și mîna caii într-un trap frumos, legănat.

Dessie întrebă:

— Unde-i Will?

— Nu știu, răspunse el morocănos.

— A vorbit cu tine?

— Da. Zicea că n-ar trebui să vii.

— Și mie mi-a spus același lucru. L-a pus și pe George să-mi scrie.

— De ce să nu vii dacă așa vrei? se înfurie Tom. Ce se amestecă Will în treaba asta?

Ea îi atinse brațul.

— Crede că ești nebun. Zice că scrii poezii.

Chipul lui Tom se întunecă.

— Probabil că a intrat în casă în timp ce lipseam. Ce vrea? N-avea nici un drept să se uite la hîrțiile mele.

— Ușurel, ușurel, făcu Dessie. Will e fratele tău. Nu uita asta.

— Lui i-ar place să-i umblu prin hîrtii? întrebă Tom.

— Nu te-ar lăsa, zise Dessie sec. Ar fi încuiate în casa de fier. Hai să nu ne stricăm ziua cu supărări.

— Bine, bine, făcu el. Vede Cel de sus. Dar mă înnebunește. Dacă nu vreau să trăiesc cum înțelege el, înseamnă că-s nebun — pur și simplu nebun.

Dessie schimbă subiectul ceea ce-l obligă și pe el să-l schimbe.

— În ultima vreme am avut necazuri, zise ea. Mama a vrut să vină și ea. Ai văzut-o vreodată pe mama plîngînd, Tom?

— Nu, pe cîte îmi amintesc. Nu, nu e plîngăreață.

— Ei bine, a plîns. Nu mult, dar destul pentru ea, a oftat, și-a tras nasul de două ori, l-a suflat, și-a șters ochelarii și a închis gura strîns ca un capac de ceas.

Tom spuse:

— Doamne, ce bine e că te-ai întors, Dessie! E tare bine. Mă simt de parcă m-am îndrăvenit după o boală.

Caii tropăiau de-a lungul drumului de țară.

— Adam Trask și-a cumpărat un Ford, zise Tom. Sau poate ar fi mai nimerit să spun că

Will i-a vindut un Ford.

— N-am știut de Ford, zise Dessie. Cumpără casa mea. Îmi dă un preț foarte bun pe ea. Rîse. Am cerut un preț ridicat pe casă. Aveam de gînd să mai las la tocmeală. Dar domnul Trask a acceptat prețul cerut. M-am simțit prost.

— Și ce-ai făcut, Dessie?

— I-am spus că prețul e mare și că mă gîndisem să mai las ceva. Dar oricum, nu i-a păsător.

Tom spuse:

— Te rog să nu-i povestești niciodată asta lui Will. Te-ar închide la ospiciu.

— Dar casa nu valora atît cît cerusem!

— Îți repet ce ți-am spus în legătură cu Will. Pentru ce voia Adam casa ta?

— Se mută în ea. Vrea ca gemenii să meargă la școală la Salinas.

— Și ce-o să facă cu ferma?

— Nu știu. Nu mi-a spus.

— Mă întreb ce-ar fi fost dacă tata ar fi pus mîna pe o fermă ca aceea, în locul bătrînei noastre uscate și prăfuite.

— Nu e un loc chiar atît de prost.

— E bun pentru orice, dar nu să trăiești de pe urma lui.

Dessie spuse sincer:

— Ai cunoscut vreo altă familie mai fericită ca a noastră?

— Nu. Dar e din cauza familiei, nu a pămîntului.

— Tom, îți amintești cînd le-ai pus pe Jenny și pe Belle Williams la val la Peachtree, pe canapea?

— Mama îmi aducea întotdeauna aminte. Spune, n-ar fi mai bine să le chemăm pe Jenny și pe Belle la noi în vizită?

— Or să vină. Să le chemăm, spuse Dessie.

Cînd părăsiră drumul de țară, ea zise:

— Mi-o amintesc parcă mai altfel.

— Mai uscată.

— Cred că da. Tom, e atîta iarbă.

— Am douăzeci de vite care s-o pască.

— Trebuie să fii bogat.

— Nu prea, și fiindcă e un an bun, o să scadă prețul cărnii. Mă întreb ce-o să facă Will. El este omul sărăciei. El mi-a spus. Cică: "Totdeauna să faci negoț cînd e sărăcie". Will e șmecher.

Drumul desfundat nu se schimbaseră, doar gropile erau mai adînci și pietrele se vedeau și mai mult.

Dessie întrebă:

— Ce-i hîrtia aia pe tufa de mimoze?

O luă cînd trecură pe lîngă ea, și era scris: "Bun venit acasă".

— Tom, tu ai făcut-o!

— Eu — nu. O fi fost cineva pe-aici.

La fiecare cincizeci de iarzi, era cîte o foaie prinsă de un boschet sau atîrnată în ramurile unei mdrone sau legate de trunchiul unui castan și pe toate scria: "Bun venit acasă". Dessie se îmbujora de bucurie la fiecare din ele.

Ajunseră în vîrfurile urcușului, de unde se vedea valea cea mică și bătrînul loc al familiei Hamilton; Tom se opri ca s-o lase să se bucure de priveliște. Pe dealul din partea opusă a văii, erau scrise, cu litere mari din pietre vîruițe, cuvintele: "Bun venit acasă, Dessie". Ea își sprijini capul de reverul lui și rîse și plînsese în același timp.

Tom privea sever drept înainte.

— Cine o fi făcut asta? se întreba el. Nu mai poate pleca omul de-acasă.

În zori, Dessie fu trezită de fiorul durerii care o cuprindea din cînd în cînd. Era un fel de tremurătură și totodată o amenințare de durere; apărură într-o parte, și-i cuprinse abdomenul mai întîi ca o ciupitură, apoi ca o încheștare ușoară, apoi o crampă puternică și în cele din urmă o durere ascuțită ca și cînd o mîna uriașă ar fi sfărîmat-o. Cînd criza slăbi, mai simțea o durere ca de vînație. N-a durat foarte mult, dar atît cît a ținut, lumea exterioară dispăruse și i se părea că ascultă lupta ce se dădea în trupul ei.

Cînd nu mai simți decît o durere ușoară, văzu zorile argintind ferestrele. Simți aroma vîntului plăcut de dimineață, care flutura perdelele, aducînd mirosul de iarbă, de rădăcini și pămînt umed. După aceea, șirul de senzații i se alătură și zvonul vrăbiilor care se ciorovăiau între ele, o vacă mugind monoton ca să alunge un vițel înfometat, strigătul de alarmă al unei gaițe, chemarea ascuțită a unui pitpalac la pîndă și răspunsul șoptit al femeiei, pe undeva pe aproape, în iarba înaltă. Curtea de orătanii clocotea de larmă din pricina unui om, iar o găină roșcată Rhode Island, care cîntărea patru livre, protestă în mod ipocrit împotriva ororii de a fi ținută la pămînt, de un cocoș jumultit, pe care l-ar fi putut mătura cu o lovitură de aripă.

Gunguritul porumbeilor îi trezi amintiri. Dessie își aduse aminte cum tatăl ei, stînd în capul mesei, spunea:

— I-am zis lui Rabbit că am de gînd să cresc niște porumbei și — știți — mi-a zis: "Nu porumbei albi". "De ce nu albi?" I-am întrebat eu, și el mi-a răspuns: "Aduc ghinion. Dacă cumperi mai mulți porumbei albi, îți aduc tristețe și moarte. I-ați unii cenușii." "Dar mie îmi plac cei albi." "Cumpără-ți din cei cenușii", mi-a spus el. Și chiar de s-ar despica cerul, eu tot din cei albi o să cumpăr.

Iar Liza spusese răbdătoare:

— De ce încerci mereu să te împotrivești, Samuel? Cei cenușii au același gust și sînt mai mari.

— N-o să mă las condus de asemenea superstiții, răspunse Samuel.

Și Liza spuse cu simplitatea ei înspăimântătoare:

— Te lași condus de propriul tău orgoliu. Ești un catîr orgolios, un adevărat catîr!

— Cineva trebuie să procedeze și așa, spuse el supărat. Altfel, soarta n-ar fi primit nici un bobîrnac și omenirea s-ar fi cățărât și acum în vârful copacilor.

Și bineînțeles că a luat porumbei albi, așteptînd agresiv tristețea și moartea, pînă ce a dovedit că a avut dreptate. Și iată că stră-stră-strănepoții porumbeilor gungureau în dimineața aceea și se ridicau în zbor ca o eșarfă în jurul remizei.

Pe măsură ce-și amintea, Dessie auzea parcă cuvintele rostite, iar casa se umplea de oameni, în jurul ei. Tristețe și moarte, gîndi ea, moarte și tristețe și stomacul i se chirca din nou de durere. Trebuie doar să știi să aștepți destul de mult, și vine. Parcă auzea aerul şuierînd în foalele mari din fierărie și lovitura ciocanului pe nicovală. O auzea pe Liza deschizînd poarta cuptorului și aluatul trîntit pe scîndura presărată cu făină. Apoi pe Joe învîrtindu-se primprejur căutîndu-și pantofii în cele mai diverse locuri, ca să-i găsească în cele din urmă acolo unde îi lăsase, sub pat.

Auzea vocea subțire, dulce a lui Mollie, citind dimineața, în bucătărie, un text din Biblie și una corectînd-o cu voce joasă, răgușită și Tom care îi tăia limba lui Mollie cu briceagul și i se făcuse rău cînd își dăduse seama de curajul său!

— Dragul meu Tom, spuse ea și își mișcă buzele.

Lașitatea lui Tom era la fel de mare ca și curajul lui, așa cum trebuie să fie la oamenii mari. Violența sa îi compensa blîndețea, iar el însuși era un cîmp de luptă al propriilor sale forțe. Acum, Tom era descumpănit, dar Dessie știa să-i țină în frîu și să-l îndrume așa cum își îndrumă călărețul un pur-sînge în fața unui obstacol, ca să-l facă să-și demonstreze rasa și forma.

Cînd dimineața lumină ferestrele, Dessie mai stătea în pat, pe jumătate adormită, pe jumătate cuprinsă de durere. Își aminti că Mollie trebuia să conducă balul la picnicul din 4 iulie cu Harry Forbes însuși, senatorul statului. Și Dessie nu terminase încă de pus dantela pe rochia lui Mollie. Se luptă să se trezească. Era atît de multă dantelă și ea mai dormita.

— Am s-o dac, Mollie. Va fi gata, strigă ea.

Sări din pat, își aruncă halatul pe ea și, în picioarele goale, traversă casa plină de Hamiltoni. Cînd ajunse în hol, ei se retrăseseră în dormitoare. Iar cînd intră în dormitoare cu paturile frumos făcute, ei se duseseră cu toții la bucătărie, unde se risipiră și dispărură. Tristețe și moarte. Valul se retrase și o lăsă trează.

Casa era curată, lustruită și imaculată, perdelele spălate, ferestrele curățate, dar toate așa cum le face un bărbat — perdelele călcate nu atîrnau prea drept, pe ferestre se vedeau urme, iar pe masă, dacă mutai o carte, rămînea o urmă pătrată.

Plita era încălzită, lăsînd să se vadă o lumină portocalie în jurul capacelor și să se audă duduitul ușor al flăcării care se ridică pe coșul deschis. Ceasul de bucătărie își mișca pendulul sub clopotul lui de sticlă și tic-tac-ul răsuna ca un ciocănel de lemn care lovește într-o cutie goală.

De afară se auzi un şuierat sălbatic și răgușit, ca un fel de fluierat înalt și straniu. Șuieratul fredona o melodie sălbatică. Apoi se auziră pașii lui Tom la ușă și el intră cu un braț de lemn de stejar atît de înalt, încît nu vedea pe deasupra lor. Dădu drumul lemnului în lada lor.

— Te-ai sculat, zise el. Oricum, asta te-ar fi trezit dacă mai dormeai. Chipul lui era luminat de bucurie. E o dimineață ușoară ca un fulg și nu e momentul să fii leneș.

— Vorbești ca și taică-tău, spuse Dessie și rîseră împreună.

Bucuria lui se transformă în mîndrie.

— Da, zise el cu glas tare. Și o să revină timpurile acelea, chiar aici. M-am tîrît în tristețe ca un șarpe cu spinarea sfărîmată. Nu-i de mirare că Will a crezut că m-am scrîntit. Dar acum te-ai întors și o să-ți dovedesc. O să-i dau din nou imbold vieții. Mă auzi? Casa asta va reînvia.

— Mă bucur că am venit, spuse ea, și se gîndi cu tristețe și cît de fragil era acum, cît de ușor de descumpănit, și ce mult va trebui să-l apere.

— Trebuie să fi muncit zi și noapte, ca să faci casa atît de curată, zise ea.

— Ei, ți se pare. N-am făcut decît să pocnesc din degete.

— Cunosc eu pocnetul ăsta, dar așa ceva se face cu ligheanul, cu cîrpa și stînd în genunchi — doar dacă ai inventat vreun mijloc de a folosi forța găinilor sau de a domestici vîntul.

— Ei, am inventat — numai de asta n-am timp. Am inventat o mică agrafă care face o cravată să stea cum trebuie, cînd porți un guler tare.

— Dar tu nu porți guler tare.

— Am purtat ieri. Atunci am și inventat-o. Și pui de găină — am să cresc milioane — în mici cotețe răspîndite pe tot întinsul fermei și cu un inel pe acoperiș, ca să le poți scufunda într-o baie de var. Iar ouăle vor sosi pe o mică bandă rulantă, pînă aici! O să-ți desenez!

— Mai bine mi-ai desena micul dejun, zise Dessie. Ce formă are un ou prăjit? Cum ai să colorezi partea grasă și cea slabă a unei felii de șuncă.

— Îndată, strigă el, și deschise portița sobei și zgîndări focul cu cleștele pînă cînd părul de pe mîină i se încreți și arse. Băgă lemne înăuntru și începu din nou să şuie.

Dessie spuse:

— Parcă ai fi un satir cu flautul pe un deal din Grecia.

— Dar ce credeai că sînt? strigă el.

"Dacă el e vesel cu adevărat de ce inima mea nu poate fi ușoară? gîndi Dessie, nefericită. De ce nu pot să mă descotorosesc de povara mea de vechituri triste? O voi face, strigă ea în sinea ei. Dacă el poate — o voi face și eu.

— Tom! zise ea.

— Da.

Capitolul 33

1

Dealurile au rămas înverzite pînă tîrziu, în iunie, cînd iarba început să pălească. Spicele de ovăz sălbatic erau atît de grele de boabe, încît erau încovoiate. Micile izvoare continuară să susure pînă spre sfîrșitul verii. Vitele abia se țineau pe picioare de grase ce erau și burțile le străluceau de sănătate. În anul acela oamenii din Valea Salinas dădură uitării anii secetoși. Fermierii cumpărau mai mult pămînt decît își puteau permite și își calculau profiturile pe copertile carnetelor de cecuri.

Tom Hamilton lucră enorm, nu numai cu brațele lui puternice și cu mîinile aspre, dar și cu inima și cu sufletul. În fierărie răsuna din nou nicovala. Zugrăvi casa veche în alb și vărui remizele. Se duse la King City și studie o toaletă cu apă și apoi construi una din tablă îndoită meșteșugit și din lemn cioplit. Dat fiindcă apa de la izvor curgea prea încet, puse un rezervor de lemn de sequoia lîngă casă și pompă apă în el cu ajutorul unei mori de vînt, atît de inteligent construită încît se mișca la cea mai mică adiere. Și mai făcu macheta din metal și lemn pentru două invenții pe care urma să le trimită în toamnă la biroul de patente.

Dar asta nu era tot — muncea cu umor și bună dispoziție. Dessie trebuia să se trezească foarte devreme ca să poată pune și ea mîna la treburile casei mai înainte ca Tom să facă totul. Ea observa marea lui bucurie, dar aceasta nu era o bucurie ușoară, cum era a lui Samuel. Nu izvora din adîncuri, ca să iasă plutind la suprafață. Era o bucurie fabricată, modelată și fasonată de el, cu îndemînarea lui caracteristică.

Dessie, care avusese mai mulți prieteni decît oricine altcineva în toată valea, nu avea nici un confident. Cînd a năpădit-o boala, n-a vorbit nimănui despre asta. Durerile erau o taină a ei.

Cînd Tom o găsi țeapănă și încordată în strînsoarea durerii, strigă alarmat:

— Dessie, ce s-a întîmplat?

Ea își stăpîni durerea ce i se citea pe față și spuse:

— Doar niște crampe, atîta tot. Crampe. Acum mi-e bine.

Și după un minut rîdeau.

Rîdeau mult, de parcă voiau să-și dea curaj. Doar cînd se ducea în patul ei o cuprindeau durerile cele amare și de nesuportat. Iar Tom stătea culcat în întunericul odăii lui, nedumerit ca un copil. Auzea cum inima îi bate cam agitată. Încerca să-și abată gîndurile și, pentru a se simți mai în siguranță, se gîndea la mici planuri, desene, mașini.

Uneori, în serile de vară, se plimbau în sus pe deal, ca să privească ultimele raze agățate de vîrfurile munților din apus și să simtă briza atrasă în vale, ca să ia locul aerului încălzit peste zi, care se ridica. De obicei, stăteau tăcuți un timp și respirau în liniște. Amîndoi erau timizi și nu vorbeau niciodată despre ei înșiși. Nici unul nu știa nimic despre celălalt.

A fost ceva surprinzător pentru amîndoi cînd Dessie întrebă într-o seară, pe deal:

— Tom, de ce nu te însori?

O privi repede și apoi întoarse capul.

— Cine m-ar lua?

— Glumești sau o crezi cu adevărat?

— Cine m-ar lua? repetă el. Cine și-ar dori unul ca mine?

— Mi se pare că o crezi cu adevărat.

Apoi violă codul lor nescris.

— Ai fost îndrăgostit de cineva?

— Nu, răspunse el scurt.

— Voiam să știu, spuse ea, de parcă el n-ar fi răspuns.

Tom nu scoase nici o vorbă cînd coborîră de pe deal. Dar în fața porții, spuse dintr-odată:

— Te simți singură aici. Nu mai vrei să rămîi.

Așteptă o clipă.

— Răspunde-mi. Nu-i adevărat?

— Vreau să stau aici mai mult decît oriunde, zise ea. Apoi îl întrebă: Te duci vreodată la femei?

— Da, răspunse el.

— Și te simți mai bine?

— Nu prea.

— Și ce-ai de gînd să faci?

— Nu știu.

Se întoarseră în casă în tăcere. Tom aprinse lampa în vechiul salon. Canapeaua cu păr de cal, pe care o reparase, își ridica gîtul de lebădă prin perete, iar covorul verde avea dîre roase, mai deschise între uși.

Tom se așeză la masa rotundă din mijloc. Dessie se așeză pe canapea și observă că el se mai simțea încă stînjnit de pe urma ultimei lui afirmații. Se gîndi: Ce curat e, cît e de nepotrivit pentru o lume despre care pînă și ea cunoștea mai multe decît el. Tăia capete de balauri, scăpa fere răpite, iar micile lui păcate i se păreau atît de uriașe, încît se simțea nedemn și necuviincios. Ar fi vrut ca tatăl ei să fie de față. Tatăl ei își dăduse seama de măreția lui Tom. Poate că ar fi știut cum s-o elibereze din străfunduri și să o lase să-și ia zborul nestingherită.

Mai făcu o încercare să vadă dacă poate aprinde o scînteie în el.

— De vreme ce vorbim despre noi înșine, te-ai gîndit vreodată că toată lumea noastră se

reduce la valea asta și la câteva drumuri pînă la San Francisco, iar spre sud, ai fost vreodată mai departe de San Luis Obispo? Eu n-am fost niciodată.

— Nici eu, răspunse Tom.

— Nu e o prostie?

— O grămadă de oameni n-au fost.

— Dar asta nu-o o lege. Puteam pleca la Paris și la Roma sau la Ierusalim. Mi-ar place foarte mult să văd Colisium-ul.

El o privi bănuitor, așteptîndu-se la vreo glumă.

— Cum am fi putut? Întrebă el. Pentru asta e nevoie de o mulțime de bani.

— Nu cred, răspunse ea. N-ar fi fost nevoie să stăm în locuri elegante. Am fi putut lua vapoarele cele mai ieftine, la ultima clasă. Așa a venit tatăl nostru din Irlanda. Am fi putut merge și noi în Irlanda.

O mai privea încă, dar în ochii lui începea să licărească o lumină.

Dessie continuă:

— Am putea munci un an, să economisim fiecare bănuț. Eu aș putea să fac ceva croitorie în King City. Will o să ne ajute. În vara viitoare ai putea vinde toate vitele și am putea pleca. Nu există nici o lege care să ne oprească.

Tom se ridică și ieși afară. Privi în sus la stelele de vară, la Venus cea albastră și la Marte cea roșie. Își legăna mîinile încoace și încolo, își strîngea pumnii, îi îi deschidea. Apoi se răsuci și intra îndărăt în casă. Dessie nu se mișcase.

— Vrei într-adevăr să pleci, Dessie?

— Mai mult decît orice pe lume.

— Atunci o să plecăm!

— Dar tu vrei să pleci?

— Mai mult decît orice pe lume, răspunse el, și apoi Egiptul — te-ai gîndit la Egipt?

— Atena, zise ea.

— Constantinopole.

— Betleem!

— Da, Betleem. Apoi adăugă brusc; Și acum du-te la culcare. Avem un an de muncă — un an întreg. Odihnește-te. Am să împrumut bani de la Will să cumpăr o sută de porci.

— Cu ce îi vei hrăni?

— Cu ghindă, răspunse Tom. Am să inventez o mașină de adunat ghindă.

După ce se retrase în camera lui, ea îl auzi foindu-se și vorbind încet singur. Dessie se uită pe fereastra ei la noaptea înstelată și se simți bucuroasă. Dar se întrebă dacă ea voia cu adevărat să plece sau dacă Tom voia într-adevăr s-o facă. Și în timp ce se întreba, durerea abia șoptită se ridică din măruntaiele ei.

Cînd Dessie se sculă dimineața, Tom se și afla la masa lui de desen, bătîndu-se cu pumnii în cap și mormăind pentru sine. Dessie privi peste umărul lui.

— Mașina de cules ghindă?

— Ar fi ușor de făcut, dar cum să separi bețele de pietre? spuse el.

— Știu că tu ești un inventator, dar și eu am inventat cel mai grozav culegător de ghindă din lume și e gata să pornească la treabă.

— Ce vrei să spui?

— Copiii. Mînuțele acelea neastîmpărate.

— N-o să facă asta. Nici chiar pentru bani.

— O vor face pentru premii. Un premiu pentru fiecare și un premiu mare pentru cîștigător — poate chiar un premiu de 100 de dolari. Vor curăța toată valea. Mă lași să încerc? El se scărpină în cap.

— De ce nu? Dar cum vei colecta ghindele?

— Copiii le vor aduna aici, răspunse Dessie. Lasă-mă pe mine să mă ocup. Sper că ai destul loc pentru depozitare.

— Asta ar însemna să-i exploatăm pe cei mici, nu-i așa?

— Desigur, zise Dessie. Cînd aveam magazinul meu le exploataam pe fetele care voiau să învețe să coasă — iar ele mă exploatau pe mine. Cred că am să numesc acțiunea: "Marele concurs al ghindei din comitatul Monterey". Și n-am să las pe oricine să participe. Poate vom da biciclete ca premii — tu n-ai culege ghindă în speranța că vei primi o bicicletă, Tom?

— Sigur că da, răspunse el. Dar n-am putea să le și plătim?

— Nu cu bani. Asta ar reduce totul la muncă, iar ei nu vor să muncească, dacă nu e necesar. Nici eu n-aș vrea.

Tom se lăsă pe spate și rîse.

— Nici eu, spuse el. Foarte bine, tu răspunzi de ghindă și eu de porci.

Dessie zise:

— Tom, n-ar fi caraghios dacă tocmai noi am cîștiga bani, noi dintre toți oamenii?

— Dar tu ai cîștigat bani la Salinas, spuse el.

— Ceva — nu prea mulți. Dar mai aveam o mulțime de bani de primit. Dacă notele mele ar fi fost plătite, n-am fi avut nevoie de porci. Am putea pleca și mîine la Paris.

— Mă duc să discut cu Will, spuse Tom.

Împinse scaunul îndărăt de lîngă planșa de desen.

— Vrei să vii cu mine?

— Nu, rămîn să-mi fac planurile. Mîine începe "Marele concurs al ghindei".

Întotdeauna, Will reușise să-i stingă entuziasmul. Will se trăsesse de buză, își frecase sprâncenele, își scărpinase nasul, își ștersese ochelarii și făcuse importanta operație de a-și tăia și a-și aprinde o țigară de foi. Propunerea cu porcii avea o grămadă de neajunsuri și Will știa să pună degetul pe rană. Concursul ghindei nu avea sorți de reușită, deși nu era clar de ce. Toată afacerea era șubredă, mai ales în vremurile acestea. Tot ce putea face Will era să accepte să reflecteze la această propunere.

La un moment dat, în timpul discuției, Tom se gândise să-i spună lui Will despre Europa, dar instinctul îl opri. Ideea de a hoinări prin Europa, fără a te fi retras, bineînțeles, din afaceri și a-ți fi plasat capitalul în acțiuni rentabile, ar fi însemnat o nebunie pentru Will, incomparabil mai mare decât planul cu porcii.

Tom nu-i spuse, și-l lăsă pe Will "să reflecteze", știind dinainte că verdictul va fi împotriva porcilor și a ghindei.

Sărmanul Tom nu știa și nu putea să priceapă că a ști să te prefaci cu succes e una din bucuriile creatoare ale omului de afaceri. A-ți arăta entuziasmul, înseamnă să fii idiot. Și Will voia cu adevărat să se mai gândească. Parte din plan îl fascina. Tom avusese ideea unui lucru foarte interesant. Dacă ar fi putut să cumpere purcei pe credit, să-i îngrașe cu o hrană care nu costa aproape nimic, să-i vîndă, să restituie creditul și să-și obțină profitul, ar fi însemnat că a realizat într-adevăr ceva. Will nu voia să-l jecmănească pe fratele său. I-ar fi dat și lui o parte din profituri, dar Tom era un visător și nu putea avea încredere în el că o să facă un plan bun și sănătos. De exemplu, Tom habar n-avea de prețul cărnii de porc sau de tendințele acestuia. Dacă planul va reuși, cu siguranță că Will îi va da lui Tom un cadou substanțial — poate chiar un Ford. Dar dacă ar oferi ca prim și unic premiu pentru ghindă, un Ford? Toată lumea din vale ar culege ghindă.

Urcînd pe drumul spre casă, Tom se întreba cum să-i comunice lui Dessie că planul lor nu era potrivit. Cea mai bună cale era să aibă alt plan cu care să-l înlocuiască. Cum ar putea să câștige destui bani într-un an ca să plece în Europa? Și deodată își dădu seama că nu știa de ce sumă aveau nevoie. Nu cunoștea prețul unui bilet de vapor. Ar putea petrece seara făcînd calcule.

Se așteptase oarecum ca Dessie să-i iasă în întâmpinare cînd opri în fața casei. Ar fi făcut o mutră veselă și ar fi spus o glumă. Dar Dessie nu ieși. Poate-i trage un somn, se gândi el. Adăpă caii, îi băgă în grajd și le puse fîn în iesle.

Cînd Tom intră, Dessie stătea culcată pe canapea.

— Dormi? Întrebă el, apoi, văzînd culoarea feței ei, strigă:

— Dessie, ce s-a întîmplat?

Ea se strădui să-și înfrîngă durerea.

— Mă. doare stomacul. Destul de rău, spuse ea.

— Oh, m-ai speriat. Știi să vindec durerile de stomac.

Se duse la bucătărie și aduse un pahar cu un lichid acidulat. I-l dădu.

— Ce-i asta, Tom?

— Sărurile de modă veche. O să te răscolească nițeluș, dar o să-și facă efectul.

Bău ascultătoare și se strîmbă.

— Îmi amintesc de gustul ăsta, făcu ea. E doctoria mamei din sezonul merelor verzi.

— Acum stai liniștită, spuse Tom. Am să încropesc o cină.

Îl auzea trebăluind prin bucătărie. Durerea făcea ravagii în trupul ei. Și pe deasupra era teama. Simțea cum doctoria îi arde stomacul. După un timp, se tîrî la noua toaletă cu apă și încercă să vomite sărurile. Transpirația îi curgea pe frunte, o orbea. Cînd încercă să se ridice, mușchii stomacului erau contractați și nu se putu îndrepta.

Mai tîrziu, Tom îi aduse ouă jumări. Dădu încet din cap.

— Nu pot, spuse ea. Cred că o să mă duc să mă culc.

— Sărurile o să-și facă efectul în curînd, o asigură Tom. Atunci o să te simți mai bine. O ajută să se urce în pat. Ce crezi că ai mîncat de ți-a provocat asta?

Dessie zăcea în dormitor și voința ei se lupta cu durerea. Pe la ora zece seara, voința începu să piardă bătălia. Strigă:

— Tom! Tom!

El deschise ușa. Ținea în mînă "Almanahul universal".

— Tom, făcu ea, îmi pare rău. Dar sînt groaznic de bolnavă, Tom, sînt teribil de bolnavă.

El se așeză pe marginea patului în semiîntuneric.

— Te doare rău?

— Da, groaznic.

— Poți merge la toaletă acum?

— Nu, nu acum.

— O să aduc o lampă și o să stau cu tine. Poate ai să adormi. Pînă dimineața o să-ți treacă. Sărurile o să-și facă efectul.

Voința îi reveni și stătu liniștită, în timp ce Tom citi fragmente din Almanah ca s-o calmeze. Se opri din citit cînd crezu că ea adormise și moțâi pe scaun lîngă lampă.

Un țipăt slab îl trezi. Se apropie de plapuma care se zbătea. Ochii lui Dessie erau îngroziți ca ai unui cal turbat. La colțurile gurii avea bale groase și fața îi era roșie ca focul. Tom băgă mîna sub plapumă și simți mușchii rigizi ca fierul. Apoi ea încetă să se mai zbată, capul îi căzu și lumina i se reflectă în ochii pe jumătate închiși.

Tom puse doar un ham pe cal și se aruncă pe crupa goală. Bîjbii și smulse cureaua ca să lovească calul speriat, să-l facă să gonească peste drumul bolovănos, cu șanțuri de roți.

Cei din familia Duncan, care dormeau sus în casa cu două etaje, de lîngă drumul de țară, nu auziră bătăile în ușă, dar auziră pocnitura și pîrîitul cînd ușa din față ieși din țîțîni ca ramă și cu broască cu tot. Cînd Red Duncan coborî cu o pușcă, Tom urla în telefonul de pe perete către centrala din King City.

— Doctorul Tilson! Găsiți-l! Nu-mi pasă. Găsiți-l, fir-ați ai naibii!

Red Duncan, moțând, îndreptă pușca spre el.

Doctorul Tilson răspunse:

— Da! Da-da, aud. Ești Tom Hamilton. Ce s-a întâmplat cu ea? Are burta tare? Ce-ai făcut? Săruri! Ești nebun!

Apoi doctorul își potoli mînia. Spuse:

— Tom, Tom, băiete, liniștește-te. Întoarce-te și pune-i comprese reci — cît poți de reci. Nu cred că ai gheață. Schimbă compresele mereu. Vin cît de repede pot. Mă auzi, Tom? Mă auzi?

Închise receptorul și se îmbracă. Furios și obosit, deschise dulapul din perete și scoase scalpele, pense, bureți, tuburi și fire de cusut ca să le pună în valiza sa. Scutură lanterna de gaz cu presiune să se asigure că era plină, și aranjă alături de ea, pe birou, sticla de eter și masca. Soția sa cu bonetă și cămașă de noapte se uită în cameră. Doctorul Tilson spuse:

— Mă duc la garaj. Sună-l pe Will Hamilton. Spune-i că vreau să mă duc cu mașina la ferma lui taică-său. Dacă refuză, zi-i că sora lui e pe moarte.

3

La o săptămîină după înmormîntarea lui Dessie, Tom se întorcea călare la fermă, ținîndu-se drept, bătos, cu umerii înălțați și bărbia în piept, ca un membru al gărzii la o paradă. Tom făcuse totul încet, cu migală.

Calul era țesălat și periat, iar pălăria Stetson îi stătea bine pe cap. Nici chiar Samuel nu ar fi putut să se țină mai demn decît era Tom pe drumul de întoarcere acasă. Nici măcar un șoim care se repezi cu ghearele strînse asupra unui pui, nu-l făcu să întoarcă capul.

La grajd se dădu jos, adăpă calul, îl ținu o clipă la ușă, îl priponi și puse orz în cutia de lîngă iesle. Scoase șaua și întoarse pătura, să se usuce. Cînd orzul se termină, scoase afară calul murg și-l lăsă să pască liber pe unde voia.

În casă, mobilele, scaunele și soba parcă se strîngeau și se dădeau la o parte din calea lui, pline de dezgust. Un taburet îl evită cînd intră în salon. Chibriturile erau moi și umede și, parcă vrînd să se scuze, se duse la bucătărie să ia altele. Lampa din salon era frumoasă și singuratică. Flacăra primului chibrit al lui Tom alergă repede în jurul fitilului Rochester și apoi se transformă într-o flăcără gălbuie, mititică.

Tom se așază și privi în jur. Ochii lui evitară canapeaua cu păr de cal. Un zgomot ușor de șoareci, ce venea din bucătărie, îl făcu să se întoarcă și își văzu umbra pe perete, cu pălăria pe cap. Și-o scoase și o puse pe masă, alături de el.

Ștînd la lumina lămpii, îl năpădiră gînduri leneșe, proteguitoare, dar știa că în curînd i se va striga numele și va trebui să se ridice în fața judecății, judecător fiindu-și el însuși, iar propriile sale crime, jurații.

Și își auzi numele strigat ascuțit, în urechi. Gîndurile lui pășiră în fața acuzatorilor: Mîndria, care îl acuza că era prost îmbrăcat, murdar și vulgar și Desfrîul, pentru că-și Cheltuise banii cu tîrfele; Necinstea — care îl făcea să pretindă că are talent, deși nu avea; Lenevia și Lăcomia, braț la braț. Tom se simțea îmbărbătat de acestea pentru că mascau Crima cea mare și întunecată de pe scaunul din fund, care aștepta. Scormoni lucrurile cele mai neînsemnate, folosi păcate mici, aproape ca pe niște virtuți, ca să se salveze. Printre acestea erau Jinduirea la banii lui Will, Trădarea față de Dumnezeuul la care se închina mama lui, Furtul timpului și al speranței, Respingerea bolnăvicioasă a dragostei.

Samuel vorbi blînd, dar vocea lui umplu camera:

— Fii bun, fii curat, fii măreț, fii Tom Hamilton.

Tom îl ignoră pe tatăl său. Spuse:

— Sînt ocupat să-mi salut prietenii, și se înclină în fața Necuviinței, a Urîteniei, a Lipsei de dragoste filială și a Unghiilor roase. Apoi o luă de la început cu Mîndria. Crima cea mare își făcu loc în față. Era prea tîrziu să te mîndrești cu păcate de copil. Crima mare era omuciderea.

Mîna lui Tom simți răceala paharului și văzu lichidul acidulat, cu cristale care se dizolvau învîrtindu-se încă și cu bășicuțe lucitoare ce se ridicau, și repetă cu glas tare în camera goală, goală.

— Asta o să-ți ajute. Așteaptă pînă dimineța. Atunci o să te simți bine.

Așa sunaseră cuvintele, exact așa, și pereții, scaunele și lampa auziseră cu toatele și puteau depune mărturie. Nu exista nici un loc în întreaga lume unde să poată trăi Tom Hamilton. Dar asta nu pentru că nu căutase. Amestecase posibilitățile ca pe niște cărți de joc. Londra? Nu! Egipt — piramidele din Egipt și Sfinxul. Nu! Paris? Nu! Stai — acolo săvîrșesc mai bine toate păcatele tale. Nu! Mă rog, stai departe, poate revenim la tine. Betleem? Doamne Dumnezeule, nu! Acolo ar fi trist pentru un străin.

Și aici interveni — e așa de greu să-ți dai seama cum și cînd mori. O sprînceană ridicată sau o șoaptă — s-ar putea ca asta să fie; sau o noapte brăzdată de fulgere de lumină, pînă ce plumbul fierbinte îți descoperă secretul și dă drumul fluidului din tine.

Adevărul este că Tom Hamilton era mort și nu mai avea de făcut decît cîteva lucruri decente, ca totul să se termine.

Canapeaua scîrțîi ca un fel de critică. Tom privi la ea și la lampa care scotea fum și înțelese că la ea se referea canapeaua.

— Mulțumesc, îi spuse Tom canapelei. Nu observasem, și lăsă în jos fitilul, pînă ce nu mai scoase fum.

Mintea îi adormea. Omuciderea îl plesni ca să-l trezească. Acum, Tom sîngerosul, Tom gunoiul era prea obosit ca să se sinucidă. Asta îți cere să acționezi și poate înseamnă durere și poate iadul.

Își aminti că mama sa privea cu oroare sinuciderea, pentru că îmbina trei lucruri pe care

le dezaproba cu înverșunare — proasta educație, lașitate și păcat. Era aproape tot atât de rea ca adulterul sau furtul — poate chiar la fel de rea. Trebuie să existe o cale de a evita dezprobarea Lizei. Știa să te faci să suferi dacă nu era de acord.

Samuel nu-i va purta pică, dar pe de altă parte, pe Samuel nu-l puteai evita, pentru că era pretutindeni în atmosferă. Tom trebui să-i spună lui Samuel. Zise:

— Tată, îmi pare rău. N-am încotro. M-ai supraapreciat. Ai greșit. Aș vrea să pot justifica dragostea și mîndria pe care le-ai pus în mine. Poate că tu ai fi găsit o cale de ieșire, dar eu nu pot. Nu mai pot trăi. Am omorît-o pe Dessie, și vreau să dorm.

Și gîndul lui vorbi în locul tatălui absent:

— Înțeleg cum se va întîmpla. Există atîtea procedee de ales ca să nu te întorci înapoi de unde ai venit. Dar să ne gîndim cum putem aranja cu mama. De ce ești atît de nerăbdător, dragul meu?

— Pentru că nu pot aștepta, zise Tom. Nu mai pot aștepta.

— Ba da, poți, fiul meu, dragul meu. Ai crescut mare, așa cum am știut că se va întîmpla. Deschide sertarul mesei și apoi fă uz de gulia aceea pe care o numești cap.

Tom deschise sertarul și văzu un carnețel cu foi (de la Cran Linen Lawn), un pachet cu plicuri sortate și două creioane mîncate cu dinții și rupte, iar în colțul prăfuit din fund cîteva timbre. Scoase carnetul și ascuți creioanele cu briceagul. Scrise: "Dragă mamă, sper că te simți mai bine. Mă gîndesc să petrec mai multă vreme cu dumneata. Olive m-a invitat de sărbătoarea Thanksgiving și tu știi că voi fi acolo. Micuța noastră Olive știe să prepare curcanul aproape tot atît de bine ca dumneata, dar știu că n-ai să crezi asta niciodată. Am avut noroc. Am cumpărat un cal cu cincisprezece dolari — e castrat și mi se pare că e pursînge. L-am luat ieftin pentru că nu-i plac oamenii. Fostul lui stăpîn mai mult cădea decît stătea pe spinarea calului. Trebuie să recunosc că e un exemplar bun. M-a aruncat de două ori, dar voi continua totuși și, dacă reușesc să-l îmblînzesc, voi avea unul din cei mai buni cai din comitat. Poți să fii sigură că am să-l îmblînzesc, chiar de-ar fi să-mi ia toată iarna. Nu știu de ce mă încăpățînez s-o fac, poate pentru că omul de la care l-am cumpărat mi-a zis un lucru nostim. Mi-a zis: "Calul ăsta e atît de rău încît și-ar mînca și călărețul"... Îți amintești ce spunea tata cînd ne duceam să vînam iepuri? "Întoarceți-vă pe scut sau sub scut." Ne vedem de sărbători. Al duminică fiiu, Tom."

Se întreba dacă era destul de bună, dar era prea obosit ca s-o compună din nou. Adăugă "P. S. Văd că Polly nu s-a schimbat deloc. Papagalul ăsta mă face să roșesc."

Pe altă foaie scrise:

"Dragă Will, indiferent ce crezi tu însuți — te rog ajută-mă de data asta. Pentru mama, te rog. Am fost omorît de un cal — aruncat și pocnit în cap — te rog! Al tău frate, Tom."

Puse timbre pe scrisori, le băgă în buzunar și îl întrebă pe Samuel:

— Așa e bine?

În dormitor desfăcu o cutie nouă de cartușe și puse unul din cilindrul bine uns al revolverului Smith and Wesson calibru 38 și fixă camera încărcată în stînga trăgaciului.

La fluierul lui, calul, care moțăia lîngă gard, veni adormit și el îl înșeuă.

Era ora trei dimineața, cînd puse scrisorile la poștă la King City, încălecă și își întoarse calul spre sud, spre dealurile neproductive ale vechii ferme a Hamiltonilor.

Era un om dintr-o bucată.

PARTEA A PATRA

Capitolul 34

Un copil își poate pune întrebarea: "Ce-i aia lumea"? Iar un bărbat sau o femeie pot întreba: "Încotro se îndreaptă lumea? Cum se sfîrșește și, dacă tot veni vorba, ce-i lumea de fapt?"

Cred că pe lume există o singură poveste, și numai una, care ne-a înfricoșat și ne-a inspirat, de parcă trăim într-un serial ce ne dă mereu de gîndit și ne uimește. În viața lor, în gîndurile lor, în setea și ambițiile lor, în zgîrcenia și cruzimea lor, ba chiar și în bunătatea și în generozitatea lor, oamenii sînt prinși într-o rețea a binelui și a răului. Cred că aceasta este singura poveste pe care o cunoaștem și ea apare pe toate treptele sensibilității și inteligenței. Virtutea și viciul au fost urzeala și bătătura primei noastre conștiințe și așa va fi țesătura pînă la sfîrșit, în ciuda oricăror transformări pe care le-am aduce cîmpiilor, rîurilor și munților, economiei sau moravurilor. Nu există altă explicație.

După ce va scutura praful și toate fărîmiturile din viața lui, omul își va pune doar întrebări aspre și limpezi. E bine sau e rău? Am făcut bine — sau rău?

După cum povestește Herodot, în timpul războiului persan, Cresus, cel mai bogat și mai renumit rege din timpul său, i-a pus o întrebare capitală lui Solon din Atena. N-ar fi pus o asemenea întrebare dacă răspunsul nu era de natură să-l îngrijoreze.

El a întrebat:

— Cine este cel mai fericit om din lume?

Probabil că era ros de îndoială și dornic de un răspuns care să-l îmbărbăteze. Solon i-a vorbit de trei oameni fericiți din timpurile străvechi.

Cresus era atît de preocupat de sine însuși, încît mai mult ca sigur că nici n-a dat atenție acelor nume. Și văzînd că Solon nu l-a menționat și pe el, Cresus s-a simțit obligat să-l

întrebe:

— Dar pe mine nu mă consideri fericit?

Solon nu a șovăit cu răspunsul său.

— Cum aş putea să spun așa ceva? Doar n-ai murit încă, mai ai de trăit.

Acest răspuns trebuie să-l fi urmărit amarnic pe Cresus când și-a pierdut norocul, bogăția și regatul. Iar când a fost ars pe un rug înalt, trebuie să se fi gândit la el și probabil că ar fi preferat să nu fi pus întrebarea sau să nu fi primit răspunsul.

Tot așa și în vremea noastră, când moare un om — chiar dacă s-a bucurat de bogăție, influență și putere toate atributele ce-l făceau de invidiat, și după ce cei rămași în viață au trecut în revistă averea, calitățile, lucrurile și faptele — întrebarea e aceeași. Viața lui a fost bună sau rea? — ceea ce nu este decât un alt mod de a pune întrebarea lui Cresus. Invidia a dispărut și unitatea de măsură este: "A fost iubit, sau a fost urît? Moartea lui este resimțită ca o pierdere sau provoacă o anumită bucurie?"

Îmi amintesc limpede moartea a trei oameni. Unul era cel mai bogat om al secolului, care, pentru că-și croise drum spre bogăție călcând peste sufletele și trupurile oamenilor, și-a petrecut mulți ani încercând să recapete dragostea pe care o pierduse și în acest scop a adus mari servicii omenirii și poate că acestea cîntăreau mult mai greu decât răul pe care-l făcuse în trecut. Eram pe un vapor când a murit. Vestea a fost anunțată pe tabla de afișaj și aproape toată lumea a primit știrea cu plăcere. Ba unii au spus:

— Slavă ție, Doamne, că a murit nemernicul.

Altul, șiret ca diavolul, călca în picioare demnitatea umană și, întrucît cunoștea mult prea bine fiecare aspect al slăbiciunii și viciilor omenești, și-a folosit cunoștințele sale speciale ca să pervertească, să cumpere, să mituiască, să amenințe și să seducă oamenii, pînă ce a ajuns să dețină o poziție puternică. Își deghiza scopurile sub masca virtuții și m-am întrebat dacă și-a dat seama vreodată că nici un dar nu va răscumpăra în vecii vecilor dragostea unui om căruia i-ai jignit amorul propriu. Un om corupt nu poate decât să-l urască pe cel ce l-a corupt. Când omul acesta a murit, națiunea i-a cîntat osanale, dar în același timp a răsuflat de ușurare că a murit.

Cel de al treilea a greșit adresa în acțiunile lui, dar în tot timpul vieții s-a străduit să-i facă pe oameni curajoși, demni și buni, într-un timp când erau săraci și înspăimîntați și când forțele răului aveau libertatea să profite de spaima lor. Puțini erau aceia care-i purtau ură. Când a murit, oamenii au izbucnit în lacrimi pe străzi și se gîndeau cu jale:

"Ce ne facem acum? Cum putem s-o ducem fără el?"

În nesiguranța în care trăim, sînt convins că, în adîncul inimii lor, oamenii vor să fie buni și să fie iubiți. Într-adevăr, majoritatea viciilor lor sînt încercări de a obține mai repede dragostea. Când un om ajunge în clipa morții, indiferent de talentele, influența și geniul lui, dacă moare fără să fie iubit, viața trebuie să i se pară un eșec, iar moartea, o grozăvie rece. Mi se pare că dacă dumneata sau eu însumi am avea de ales între două căi de gîndire sau acțiune, trebuie să ne gîndim la moarte și să încercăm să trăim în așa fel încît moartea noastră să nu facă plăcere lumii.

Nu există decât o singură poveste. Toate romanele, toate poeziile se întemeiază pe lupta neîntreruptă ce se dă în noi între bine și rău. Și am ajuns la convingerea că răul trebuie să fie mereu reanimat, în timp ce binele, virtutea sînt nemuritoare.

Viciul are mereu un chip proaspăt, nou, în timp ce virtutea este mai venerabilă decît orice pe lume.

Capitolul 35

1

Lee i-a ajutat pe Adam și pe cei doi băieți ai lui să se mute la Salinas, cu alte cuvinte a făcut totul, a împachetat lucrurile ce trebuiau luate, le-a dus la tren, a încărcat bancheta din spate a Ford-ului și, când au ajuns la Salinas, a despachetat și a aranjat familia în micuța casă a lui Dessie. După ce-a făcut tot ce-i trecu prin minte pentru a crea condiții să se simtă bine, ba chiar și o grămadă de lucruri fără importanță și încă multe altele doar ca să mai amîne scadența, într-o seară, după ce gemenii plecară la culcare, îl servi pe Adam într-un mod foarte rece. Poate că Adam a surprins intenția lui Lee din răceala și formalismul acestuia.

Îi spuse:

— Ei, mă așteptam să vină și clipa asta. Ia spune.

Asta dădu peste cap tot discursul pe care Lee îl învățase pe dinafară și pe care intenționase să-l înceapă cu: "Timp de atîția ani v-am servit cum am putut mai bine, dar acum simt..."

— Am amînat cît am putut, zise Lee. Am un discurs gata pregătit. Vreți să-l auziți?

— Vrei să-l rostești?

— Nu. Nu vreau. Deși e un discurs destul de bun.

— Când intenționezi să pleci? Întrebă Adam.

— Cît se poate de repede. Mi-e teamă să nu mă răzgîndesc dacă nu plec repede. Vreți să vă servesc pînă vă găsiți pe altcineva?

— Mai bine nu. Știi cît de încet sînt eu. Ar putea să dureze cîtva timp. S-ar putea să nu mă hotărâsc niciodată.

— Atunci voi pleca mîine.

— Pe băieți asta o să-i distrugă, zise Adam. Nu știu ce vor face. Poate ar fi mai bine să o ștergi și să mă lași să le spun eu mai tîrziu.

— După părerea mea, copiii ne surprind întotdeauna prin reacțiile lor, spuse Lee.

Și așa se întâmplă. La micul dejun, a doua zi, Adam zise:

- Băieți, Lee pleacă.
- Zău? făcu Cal. Deseară e un meci de baschet, costă zece cenți. Putem merge?
- Da. Dar ai auzit ce-am spus?
- Sigur, răspunse Aron. Ai spus că Lee pleacă.
- Dar nu se mai întoarce.

Cal întrebă:

- Unde se duce?
- Se duce să locuiască la San Francisco.
- A! făcu Aron. Este un cetățean pe Main Street, chiar pe stradă, are o plită mică, fierbe cîrnați și îi pune în cornuri. Costă un cent. Și poți să iei muștar cît vrei.

Lee stătea în ușa bucătăriei, zîmbind spre Adam.

Cînd gemenii își adunară cărțile, Lee spuse:

- La revedere, băieți.

Ei strigară:

- La revedere, și se repeziră afară din casă.

Adam își ținui privirea în ceașca lui de cafea și spuse cu un fel de scuză.

- Ce brute mici! Cred că asta-i răsplata pentru mai bine de zece ani de serviciu!
- Prefer așa, zise Lee. Dacă ar pretinde că sînt nenorociți, ar fi niște mincinoși. Pentru ei, asta nu înseamnă nimic. Poate se vor gîndi uneori la mine — în sinea lor. Nu vreau să fie triști. Sper că nu sînt atît de mărunț sufletește încît să fiu satisfăcut că mi se simte lipsa.

Puse cincizeci de cenți pe masă, în fața lui Adam.

- Deseară, cînd pleacă la meciul de baschet, dați-le din partea mea să-și cumpere cîrnați. S-ar putea ca darul meu de adio să le deranjeze stomacul.

Adam se uită la coșul lunguiet pe care Lee îl adusese în sufragerie.

- Ăsta-i tot bagajul tău, Lee?
- Tot, afară de cărți. Sînt în cutii, în pivniță. Dacă îmi permiteți, voi trimite după ele sau voi veni să le iau după ce mă instalez.
- Sigur, de ce nu? Ai să-mi lipsești, Lee, fie că vrei, fie că nu vrei. Chiar ai de gînd să-ți deschizi librărie?
- Așa intenționez.
- Ai să ne trimiți vești despre tine?
- Nu știu. Am să mă mai gîndesc la asta. Se spune că dacă tai rana din rădăcină, se vindecă mai repede. Pentru mine nu există nimic mai trist decît prietenii care nu se mai mențin decît prin lipiciul timbrelor. Dacă nu poți vedea sau auzi sau atinge un om, e mai bine să-l lași în pace.

Adam se ridică de la masă.

- Merg și eu cu tine pînă la gară.
- Nu! zise Lee repede. Nu, asta nu vreau. La revedere, domnul Trask. La revedere, Adam.

Leși din casă atît de repede încît "la revedere" al lui Adam îl ajunsese la capătul treptelor de la intrare, iar "Nu uita să scrii" răsună odată cu zgomotul porții.

2

Seara după meciul de baschet, Cal și Aron își cumpăraseră fiecare cîte cinci cîrnați cu cornuri, și se nimerise bine, pentru că Adam uitase să pregătească ceva de mîncare. Mergînd spre casă, gemenii discutară pentru prima oară despre Lee.

- Mă întreb de ce-o fi plecat? se mira Cal.
- A mai pomenit și mai înainte de plecare.
- Ce crezi că o să facă fără noi?
- Nu știu. Pariez că vine înapoi, zise Aron.
- Ce vrei să spui? Tata zice că o să deschidă o librărie. Asta-i nostim. O librărie chinezească.

- O să se întoarcă, repetă Aron. O să se simtă singur fără noi. O să vezi.

- Pun pariu pe zece cenți că n-o să se întoarcă.

- Cîtă vreme?

- Niciodată.

- S-a făcut, spuse Aron.

Aron n-a cîștigat rămășagul mai devreme de o lună, dar l-a cîștigat șase zile mai tîrziu.

Lee sosi cu trenul de zece patruzeci și intra în casă folosind cheia lui. În sufragerie era lumină, dar Lee îl găsi pe Adam în bucătărie răzînd cu vîrfurile unuia din deschițătoare de conserve de crustă neagră, groasă, de pe tîgaie.

Lee își puse jos coșul.

- Dacă o lăsați să se moaie peste noapte, iese singură.

- Zău? Am ars tot ce am găsit. În grădină e o tîgaie cu sfeclă. Mirosea așa de urît că n-am mai putut s-o suport în casă. Sfecla arsă e îngrozitoare, Lee! strigă el și adăugă: S-a întîmplat ceva?

Lee îi luă din mînă tîgaia neagră de fier, o puse în chiuvetă și dădu drumul la apă peste ea.

- Dacă am avea o sobă nouă cu gaz, am putea face o cafea în cîteva minute, spuse el. Aș putea însă să fac focul.

- Soba nu arde, spuse Adam.

- Lee ridică un capac.

- Ați scos vreodată cenușa?

— Cenușa?

— Duceți-vă în camera alăturată, spuse Lee. Am să fac cafea.

Adam ascultă ordinul și așteaptă nerăbdător în sufragerie. În cele din urmă, Lee aduse două cești de cafea și le așeză pe masă.

— Am făcut-o într-un ibric. Mult mai repede.

Se aplecă peste coșul lui lunguiet și desfăcu legătura care îl ținea închis. Scoase sticla de ceramică.

— Absint chinezesc, zise. Ng-ka-py-ul poate să mai țină vreo zece ani. Am uitat să vă întreb dacă mi-ați găsit înlocuitor.

— Te învîrți în jurul cozii, spuse Adam.

— Știu. Și mai știu că cel mai bun lucru ar fi să spun ce am de spus și să termin.

— Ți-ai pierdut banii la jocul de fan-tan?

— Nu. Aș fi preferat să fie așa. Nu, am toți banii. S-a rupt dopul ăsta afurisit — va trebui să-l bag în sticlă.

Își turnă în cafea licoarea cea neagră.

— N-am băut niciodată așa. Se spune că-i bun.

— Are gust de mere putrede, zise Adam.

— Da, dar amintiți-vă că Sam Hamilton spunea că are gust de mere putrede bune.

— Când crezi că ai să ajungi să-mi povestești ce ți s-a întîmplat?

— Nu mi s-a întîmplat nimic, spuse Lee. M-am simțit singur. Asta-i tot. Nu-i de-ajuns?

— Și cu librăria cum rămîne?

— N-am nevoie de librărie. Cred că mi-am dat seama de asta încă înainte de a mă urca în tren, dar mi-a trebuit tot timpul ăsta ca să mă conving.

— În cazul ăsta ți s-a spulberat și ultimul tău vis.

— Să-i fie de bine.

Lee părea că-i gata să-și ia cîmpii.

— Domnu Tlask, băiatu chinezu cleden că se îmbete.

Adam se alarmă.

— Ce-i cu tine?

Lee duse sticla la gură și luă o înghițitură mare, fierbinte și suflă vaporii care-i ardeau gîtlejul.

— Adam, spuse el, sînt incomparabil, de necrezut, copleșitor de fericit că sînt iar acasă. N-am fost niciodată atît de singur în viața mea.

Capitolul 36

1

În Salinas existau două școli primare, niște clădiri mari, galbene, cu ferestre înalte, niște ferestre sinistre, iar ușile erau morocănoase. Școlile se numeau East End și West End. Cum școala East End era tare departe, tocmai în cealaltă parte a orașului, iar acolo mergeau copiii care locuiau la răsărit de Main Street și n-am să mă ocup de ea.

Școala din West End, o clădire uriașă cu două etaje, cu plopî noduroși în față, avea curtea împărțită în două: sectorul fetelor și sectorul băieților. În spatele școlii, un gard înalt de scînduri despărțea sectorul fetelor de cel al băieților, iar curtea se termina cu o mlaștină de apă stătătoare în care creșteau pipirig și chiar coada pisicii. Școala din West End avea clasele de la a treia pînă la a opta. Cei din clasa întîi și a doua frecventau școala pentru copii mici, aflată la mică distanță de acolo.

La West End, fiecare clasă avea cîte o cameră — a treia, a patra și a cincea la parter, a șasea, a șaptea și a opta la etaj. Fiecare clasă avea obișnuitele bănci de stejar, o platformă și o catedră pentru profesor, un ceas Seth Thomas și un tablou. Tablourile deosebeau clasele una de alta, iar influența pre-rafaeliană era copleșitoare. Galahad în armură completă, arăta calea celor din clasa a treia, Atalanta în plină cursă îi mîna pe cei din clasa a patra, Sfîntul Vasile îi pune în încurcătură pe cei din clasa a cincea și așa mai departe, pînă la enunțarea lui Catilina care îi trimitea spre universitate pe cei din clasa a opta de liceu cu un înalt simț al virtuții cetățenești.

Cal și Aron au fost înscriși în clasa a șaptea, datorită vîrstei lor, și au învățat pe dinafară fiecare umbră a tabloului lui Laocoon încolăcit în întregime de șerpi.

Băieții erau uimiți de dimensiunile și amploarea școlii din West End, în comparație cu școala lor de țară, cu o singură sală. Luxul de a avea cîte un profesor pentru fiecare clasă le lăsa o adîncă impresie. Li se părea o risipă. Dar așa cum li se întîmplă tuturor oamenilor, uimirea n-a durat decît o singură zi, a doua zi au simțit admirație, iar în cea de a treia zi nu-și mai aminteau prea bine dacă au mers vreodată la o altă școală.

Profesoara era brunetă și drăguță, iar gemenii nu-și făceau griji, știind cînd trebuie să ridice mîna sau nu. Cal descoperi repede o metodă și i-o explică lui Aron.

— Uite-te la majoritatea copiilor, dacă știu răspunsul, ridică mîna, iar dacă nu-l știu, se bagă sub bancă. Știi ce ai de făcut?

— Nu. Ce?

— Observi că profesoara nu ascultă niciodată pe cineva cu mîna ridicată. Ea alege dintre ceilalți și mai mult ca sigur că ei nu știu.

— Așa-i, răspunse Aron.

— Prin urmare, în prima săptămînă o să învățăm ca nebunii, dar n-o să ridicăm mîna. Ea o să ne asculte și noi o să știm. Asta o s-o mire. A doua săptămînă, n-o să învățăm, dar o să ridicăm mîna, iar ea n-o să ne asculte. A treia săptămînă o să stăm liniștiți și ea n-o să știe

dacă știm sau nu răspunsul. Curînd, o să ne lase în pace. N-o să-și piardă timpul ascultînd pe cineva care știe.

Metoda lui Cal reuși. În scurt timp, gemenii nu numai că fură lăsați în pace, dar își făcură o oarecare reputație de deșteptăciune. De fapt, metoda lui Cal era inutilă. Amîndoi băieții învățau destul de ușor.

Cal își perfecționează jocul de bile și începu să strîngă de prin curtea școlii tot soiul de bile, de sticlă, de piatră, de orice fel. Cînd sezonul bilelor se termină, le vîndu pe titireze. La un moment dat a avut și foloase, deținînd în mod legal cel puțin patruzeci și cinci de titireze de diferite mărimi și culori, de la titirezul gros și greoi de copii, pînă la titirezele subțirele și periculoase cu vîrfuri ascuțite.

Oricine îi vedea pe gemeni, remarcă diferența dintre unul și celălalt și se mira de acest lucru.

Cal se făcea măsliniu și brunet. Era repezit, sigur de el și ascuns. Chiar dacă încerca, nu izbutea ca ceilalți să nu bage de seamă că e isteț. Adulții erau impresionați de ceea ce li se părea lor a fi o maturitate precoce și erau și cam speriați de ea. Cal nu plăcea nimănui prea mult și totuși se cam temeau de el, de aceea îl respectau. Deși nu avea prieteni, era bine primit de colegii săi lingușitori și își asumă rolul firesc și distant, de conducător în curtea școlii,

Își ascundea dibăcia, dar și suferințele. Ceilalți îl găseau dur și insensibil, crud chiar.

Aron era iubit de toți. Părea timid și delicat. Obrazul alb-roz, părul blond și ochii albaștri depărtați atrăgeau atenția. În curtea școlii, drăgălășenia lui provoca unele dificultăți pînă ce descoperi, de către cei care îl puseră la încercare, că Aron era un luptător încăpățînat, îndemînic și fără teamă, în special atunci cînd plîngea. I se duse vestea, iar bătaușii, care se aruncau în chip firesc asupra noilor veniți, învățară să-l lase în pace. Aron nu încerca să-și ascundă caracterul: Dar asta nu se observa, deoarece era opus înfățișării lui. Odată ce o apuca pe un drum, era neclintit. N-avea multe fațete și era foarte puțin îndemînic. Trupul îi era insensibil la durere la fel cum mintea îi era insensibilă la subtilități.

Cal își cunoștea fratele și îl mînuia ținîndu-l în șah, dar asta mergea numai pînă la un anumit punct. Cal învățase cînd să se dea în lături și cînd s-o rupă la fugă. Schimbarea de direcție îl dezorienta pe Aron, dar asta era singurul lucru care-l dezorienta. Își fixa calea și o urma, fără să vadă și fără să-l intereseze nimic în afara căii lui. Avea emoții puține și puternice. Chipul său îngeresc îi ascundea adevărata fire, dar nu-i păsa și nu-i puteai face o vină din asta, așa cum nu poți învinui o căprioară pentru că puii ei au pete.

2

În prima zi de școală, Aron așteaptă nerăbdător recreația. Se duse în sectorul fetelor să vorbească cu Abra. O grămadă de fete care țipau, nu-l putură da afară. Fu nevoie să intervină un profesor, om în toată firea, ca să-l oblige să se întoarcă în sectorul băieților.

La prînz o pierdu, căci tatăl ei venise cu trăsura cea înaltă și o duse la masă. O așteptă la poarta școlii, la sfîrșitul orelor.

Ieși înconjurată de fete. Fața îi era liniștită și nu dădea semne că se aștepta să-l vadă. Era atît de drăguță încît le lăsa cu mult în urmă pe celelalte fete din școală, dar e foarte probabil ca Aron să nu fi observat acest lucru.

Grupul de fete rămase strîns. Aron le urma la trei pași în spate, răbdător și netulburat chiar și atunci cînd fetele îi aruncară peste umăr mici înțepături. Treptat, unele se duseră spre casele lor, și doar trei fete mai rămăseseră cu Abra, cînd aceasta ajunse la poarta albă a curții ei și intră. Prietenele se uitară la el o clipă, chicotiră și își continuară drumul.

Aron se așeză la marginea trotuarului. După o clipă, zăvorul se ridică, poarta albă se deschise și Abra ieși. Traversă trotuarul și se opri lîngă el.

— Ce vrei?

Ochii mari ai lui Aron priviră în sus spre ea.

— Ești logodită cu cineva?

— Prostule, răspunse ea.

Se ridică în picioare.

— Cred că o să treacă mult timp pînă cînd o să ne putem căsători, spuse el.

— Cine vrea să se căsătorească?

Aron nu răspunse. Poate nu auzise. Mergea alături de ea.

Abra făcea pași apăsăți și hotărîți și mergea drept înainte. Pe chipul ei se citea înțelepciune și blîndețe. Părea adîncită în gînduri. Iar Aron, care mergea alături, nu-și lua ochii de la fața ei. Parcă toată atenția lui era legată de fața ei cu un fir întins.

Se plimbară tăcuți pe lîngă școala de copii mici, și acolo pavajul se termina. Abra o luă la dreapta și urmă drumul prin miriștea fîneții de vară. Bulgări de argilă neagră se sfărîmau sub pașii lor.

La capătul cîmpului se găsea o mică fîntînă cu pompă, iar lîngă ea creștea o salcie hrănită de apa vărsată. Ramurile verzi ale salciei atîrnau în jos pînă aproape de pămînt.

Abra despărți crenguțele ca pe o perdea și pătrunse în ascunzișul de frunze format între trunchiul copacului și ramurile care atîrnau. Puteai vedea afară printre frunze, dar înăuntru erai bine ascuns și te simțeai la căldură, în siguranță. Lumina soarelui de după-amiază se strecura galbenă în adăpostul de frunze.

Abra se așeză pe pămînt, sau mai curînd păru că planează în jos, iar fustele se așezară în jurul ei, ca un val. Își puse mîinile în poală, de parcă s-ar fi rugat.

Aron se așeză lîngă ea.

— Cred că o să treacă mult timp pînă o să ne putem căsători, zise el din nou.

— Nu așa de mult, spuse Abra.
— Aș vrea să fie acum.
— N-o să treacă așa mult.
— Crezi că tatăl tău o să-ți dea voie? Întrebă Aron.
Era o idee nouă pentru ea, se întoarse și îl privi:
— Poate că nici n-o să-i cer voie.
— Dar mama ta?
— Lasă-i pe ei în pace. O să-și închipuie că e ceva caraghios sau rău. Nu poți să ții un secret?

— Ba da. Știi să țin un secret mai bine ca oricine. Și am câteva.
Abra spuse:
— Atunci pune-l și pe ăsta lângă celelalte.
Aron luă o rămurică și trase o linie pe pământul negru.
— Abra, tu știi cum se fac copiii?
— Da. Ție cine ți-a spus? Întrebă ea.
— Lee mi-a spus. Ne-a explicat totul. Cred că nu vom putea avea copii încă multă vreme.
Gura Abrei se ridică la colțuri cu o înțelepciune superioară.
— Nu atît de multă, zise ea.
— O să avem cîndva o casă împreună, spuse Aron preocupat. O să intrăm și o să închidem ușa și o să fie plăcut. Dar o să mai treacă mult timp.
Abra întinse mîna și îi atinse brațul.
— Nu-ți mai face griji în privința timpului, zise ea. Și asta e un fel de casă. Putem să ne jucăm ca și cum am locui aici, în tot timpul ăsta. Tu vei fi soțul meu și poți să-mi spui soție.
Încercă să rostească în șoaptă, apoi cu glas tare:
— Soție.
— Va fi un fel de antrenament, spuse Abra.
Brațul lui Aron se înfioră la atingerea mîinii ei, și ea i-l așeză cu palma în sus, în poală.
Aron zise brusc:
— În timp ce facem antrenamentul, am putea face și altceva.
— Ce?
— Poate n-o să-ți placă.
— Ce anume?
— Să ne închipuim că tu ești mama mea.
— Asta-i ușor, răspunse ea.
— Te supără?
— Nu. Mi-ar place. Vrei să începem acum?
— Desigur, făcu Aron. Cum vrei să procedăm?
— Oh, îți spune eu, zise Abra.
Își luă un ton gungurit și spuse:
— Hai, copilașul meu, pune capul în poala mamei. Hai, băiețelul meu. Mama o să te legene.

Îi trase capul în jos și, deodată, Aron începu să plîngă și nu se mai putea opri. Plîngea liniștit și Abra îi mîngîia obrazul, îi ștergea lacrimile cu marginea fustei.
Soarele se lăsă în jos, spre apus, dincolo de rîul Salinas, și o pasăre începu să cînte minunat din miriștea aurie a cîmpului. Sub ramurile salciei era cel mai frumos loc de pe lume.
Încet, plînsul lui Aron se opri și el se simți bine și liniștit.
— Copilașul meu bun, spuse Abra. Să-ți perie mămica părul.
Aron se ridică și spuse aproape furios:
— Nu plîng decît atunci cînd sînt foarte supărat. Nu știi ce m-a făcut să plîng.
Abra întrebă:
— Îți amintești de mama?
— Nu. A murit cînd eram copil mic.
— Nu știi cum arăta?
— Nu.
— Poate ai văzut vreo fotografie.
— Nu. Ți-am spus doar. N-avem nici o fotografie. L-am întrebat pe Lee și el a spus că nu există nici o fotografie — ba nu, cred că Lee a fost întrebat de Cal.
— Cînd a murit?
— Imediat după ce ne-am născut Cal și cu mine.
— Cum o chema?
— Lee spune că o chema Cathy. Ce mă tot întrebi atîtea?
Abra continuă calmă:
— Ce fel de înfățișare avea?
— Cum?
— Avea păr blond sau negru?
— Nu știu.
— Tatăl tău nu v-a spus?
— Nu l-am întrebat niciodată.
Abra tăcu și după un timp Aron întrebă:
— Ce s-a întîmplat — ți-a mîncat o pisică limba?
Abra privi soarele care apunea.
Aron întrebă încurcat:
— Ești supărată pe mine — și adăugă ca o tentativă, nevastă?
— Nu, nu sînt supărată. Mă mir doar.
— De ce?
— De ceva.

Fața fermă a Abrei era încordată de o problemă interioară care o frământa. Întrebă:
— Cum e când n-ai mamă?
— Nu știu. Nu-mi dau seama.
— Cred că n-o să știi niciodată să faci deosebirea.
— Ba aș vrea. Dar aș vrea să vorbești limpede. Parcă ai fi o șaradă din cele care apar în "Buletin".

Abra continuă cu o stăruință de neclintit:
— Ai vrea să ai o mamă?
— Asta-i o prostie, răspunse Aron. Sigur că aș vrea. Fiecare vrea. Nu cumva încerci să mă jignești? Cal încearcă uneori și după aia râde.

Abra își luă privirea de la apusul soarelui. Vedeau greu din cauza petelor roșii pe care lumina i se lăsase în ochi.
— Mai înainte ai spus că poți să ții un secret.
— Pot.
— Ai vreun secret pe care dacă-l dezvălui, îmi tai limba?
— Bineînțeles că am.

Abra zise blînd:
— Spune-mi-l, Aron.
Îi pronunță numele ca o mîngîiere.
— Ce să-ți spun?
— Spune-mi secretul cel mai adînc din sufletul tău.

Aron se dădu înapoi speriat.
— Nu pot, făcu el. Ce drept ai să-mi ceri asta? Nu-l spun nimănui.
— Hai, băiețușul meu — spune-i mamei, gînguri ea.
Din nou i se adunară lacrimi în ochi, dar de data asta erau lacrimi de furie.
— Nu știu dacă vreau să mă înșor cu tine, spuse el. Cred că acum o să plec spre casă, Abra puse mîna pe încheietura mîinii lui și o ținu așa. Vocea ei își pierdu cochetăria.
— Am vrut să te încerc. Cred că într-adevăr ești în stare să ții un secret.
— De ce-ai făcut asta? Acum sînt furios. Mă simt prost.
— Cred că o să-ți mărturisesc eu un secret, zise ea.
— Ei! rînji el. Acum ia spune, cine nu poate ține un secret dintre noi doi?
— Încercam să mă hotărăsc, spuse ea. Cred că o să-ți încredințez secretul ăsta pentru că s-ar putea să-ți fie de folos. Ar putea să te bucure.

— Cine ți-a cerut să nu-l spui?
— Nimeni. Eu singură m-am gîndit.
— Ei bine, atunci e altceva. Care-i secretul tău?

Soarele roșu își arunca ultimele raze pe acoperișul casei lui Tollot din Blanco Road și coșul casei semăna cu un deget arătător pe fundalul ei.

Abra făcu blînd:
— Ascultă, îți amintești atunci cînd am venit la voi acasă?
— Sigur!
— În trîsură am adormit și apoi m-am trezit, dar mama și tata nu știau că eram trează. Spuneau că mama ta nu a murit. Spuneau că a plecat. Spuneau că trebuie să i se fi întîmplat ceva rău și a plecat.

Aron zise aspru:
— A murit.
— N-ar fi mai bine dacă n-ar fi murit?
— Tata spune că a murit. El nu e mincinos.
— Poate el își închipuie că e moartă.

Aron spuse:
— Cred că el ar ști.
Dar în glasul lui se simțea îndoiala.

Abra zise:
— N-ar fi frumos dacă am putea s-o găsim? Dacă și-o fi pierdut memoria, sau așa ceva. Am citit despre asta. Am găsi-o și asta ar face-o să-și recapete memoria.

Aureola romantică o cuprindea ca un val și o purta cu ea.
— Am să-l întreb pe tata, spuse Aron.
— Aron, zise ea serios, ceea ce ți-am spus e un secret.
— Cine spune asta?
— Eu. Repetă după mine — dacă-l spun, să-mi tai limba.
O clipă ezită, apoi repetă.
— Dacă-l spun, să-mi tai limba.

Ea zise:
— Acum scuipă-n palmă — așa — e bine. Dă-mi mîna — așa — amestecăm scuipatul.

Acum freacă-l în păr.

Cei doi îndepliniră formula, apoi Abra zise solemn:
— Atît îți trebuie acum, să nu ții secretul ăsta. Am cunoscut o fată care a spus un secret după ce a făcut jurămîntul ăsta și a ars de vie într-un grajd care a luat foc.

Soarele se lăsase în spatele casei lui Tollo și odată cu el dispăru și lumina aurie.

Luceafărul de noapte sclipi deasupra muntelui Toro.

Abra spuse:
— O să mă jupoaie de vie. Hai, vino! Grăbește-te! Pariez că tata a scos lesa cîinelui. O să mă biciuiască.

Aron se uită neîncrezător la ea.
— Să te biciuiască! Te biciuiesc?
— Da' tu ce crezi?

Aron se aprinse:

— Să încerce numai. Dacă vor să te biciuiască, spune-le că-i omor.

Ochii lui albaștri depărtați erau pe jumătate închiși și strălucitori.

— Nimeni n-o s-o biciuiască pe soția mea, zise el.

Abra îi înconjură gâtul cu brațele în întuneric, sub salcie. Îl sărută pe gura deschisă.

— Te iubesc, soțule, zise ea, apoi se întoarse și sări ținându-și fustele ridicate mai sus de genunchi, lăsând să i se vadă pantalonășii cu marginea de dantelă, în timp ce alerga spre casă.

3

Aron se întoarse la trunchiul de salcie și se așeză jos, sprijinindu-se de scoarța copacului. Minte lui era încețoșată și simțea dureri în stomac. Încercă să-și pună în ordine simțămintele, să le separe în gânduri și imagini, ca în felul ăsta să nu mai simtă durerea. Era greu. Minte lui încetă și prudentă nu putea accepta atâtea gânduri și emoții dintr-o dată. Poarta era închisă pentru orice, în afară de dureri fizice. După un timp, poarta se crăpă nițeluș și lăsă să pătrundă un lucru, să fie analizat, apoi altul, pînă ce totul fu absorbit pe rînd. Dar dincolo de poarta ferecată a minții lui, un lucru uriaș cerea să intre. Aron îl ținu afară pînă la sfîrșit.

Mai întîi, intră Abra și el îi analiză rochia, chipul, senzația mîinii ei pe obrazul lui, mirosul ei care aducea puțin a lapte, puțin a iarbă cosită. O văzu, o simți, o auzi și o mirosi încă o dată. Se gîndi cît era de curată, ce mîini și ce unghii avea și cît de sinceră și deosebită era în comparație cu gîscuțiile din curtea școlii.

Apoi, în ordine, se gîndi cum îi ținuse capul și cum plînsese ca un copil, plîns desperat după ceva dorit și pe care simțea într-un fel că l-a obținut. Poate tocmai faptul că-l obținuse îl făcuse să plîngă.

Apoi se gîndi la șiretlicul ei — cum îl pusese la încercare. Se întrebă ce ar fi făcut ea dacă el i-ar fi destăinuit un secret. Ce secret i-ar fi putut spune dacă ar fi vrut? Tocmai atunci nu-și amintea nici un secret, în afara aceluia care bătea la ușa ca să pătrundă în mintea lui. Întrebarea cea mai dureroasă pe care i-o pusese ea: "Ce simți cînd n-ai mamă?" îi pătrunse în minte. Ce simți, oare? Nimic deosebit. Și totuși, în clasă, la Crăciun și la sfîrșitul anului, cînd mamele altor copii veneau la serbare — atunci îl podidea plînsul înfundat și simțea o durere mută. Asta simțea.

Salinas era înconjurat și străbătut de mlaștini, de iazuri acoperite cu trestii și din fiecare iaz ieșeau mii de broaște. Seara atmosfera era atît de încărcată de orăcăitul lor încît liniștea părea străbătută de un fel de zgomot surd. Era ca un vâl, ca un fundal, și dispariția lui bruscă, după un tunet de pildă, era un lucru izbitor. N-ar fi fost de mirare ca noaptea, dacă orăcăitul broaștelor s-ar fi oprit, toată lumea din Salinas să se trezească, cu sentimentul că se aude un zgomot mare. Milioanele de orăcăituri ale broaștelor aveau parca un ritm și o cadență, sau poate că urechea le dă acest ritm, la fel cum ochiul este acela care face stelele să sclipască.

Acum era aproape întuneric sub salcie. Aron se întrebă dacă era pregătit pentru problema cea mare și, în timp ce se gîndea, aceasta îi pătrunse în minte.

Mama lui trăia. Deseori și-o închipuise zăcînd sub pămînt, liniștită, rece, intactă. Dar lucrurile nu stăteau așa. Ea umbla și vorbea pe undeva, mîinile ei se mișcau și ochii ei erau deschiși. Iar în mijlocul acestui val de plăcere, îl cuprinsese o tristețe, un sentiment de pierdere, o pierdere îngrozitoare. Aron era descumpănit. Analiză norul de tristețe. Dacă mama lui trăia, tatăl lui era un mincinos. Dacă unul era viu, celălalt era mort. Aron zise cu glas tare sub copac:

— Mama e moartă. E înmormîntată undeva în Est.

În întuneric, văzu chipul lui Lee și auzi vorbele lui blînde. Lee procedase bine. Avînd un respect față de adevăr, care se ridica pînă la venerație, avea și opusul acestuia, dezgustul față de minciună. Îi lămurise foarte clar și precis pe băieți asupra a ceea ce gîndea el. Dacă ceva era neadevărat și n-ai știut lucrul ăsta, înseamnă că ai comis o greșeală. Dar dacă știai un lucru adevărat și îl transformai în minciună, atît tu cît și minciuna sînteți demni de dispreț.

Vocea lui Lee spunea:

— Știu că uneori se folosește o minciună ca să nu provoci durere. Dar nu cred că asta face bine. Durerea scurtă a adevărului poate să treacă, dar agonia lentă, mistuitoare, a unei minciuni nu dispare niciodată. E o rană purulentă.

Iar Lee muncise cu răbdare, încet, și reușise să facă din Adam centrul, baza și esența adevărului.

În întuneric, Aron dădu din cap energic, neîncrezător.

— Dacă tata este mincinos, atunci și Lee este mincinos.

Era pierdut. Nu avea pe cine să întreb. Cal era un mincinos, dar educația lui Lee îl făcuse un mincinos deștept. Aron simți că ceva trebuia să moară — ori mama, ori lumea lui.

Soluția îi apărură deodată în față. Abra nu mințea. Ea îi spusese doar ce auzise, iar părinții ei, la rîndul lor, auziseră și ei. Se ridică în picioare, o împinse din nou pe mama sa înapoi în mormînt și își zăvorî gîndurile în privința ei.

Întîrzie la masa de seară.

— Am fost cu Abra, explică el.

După-masă, cînd Adam ședea în noul lui fotoliu confortabil, citind "Salinas Index", simți o mîngîiere pe umăr și privi în sus.

— Ce-i, Aron? Întrebă el.

— Noapte bună, tată, zise Aron.

În mod obișnuit, la Salinas, luna februarie este umedă, rece și neplăcută. Atunci, cad cele mai mari ploi și, dacă râul are de gând să se umfle, atunci o face. În 1915, februarie a fost o lună ploioasă.

Familia Trask se aranjase bine la Salinas. Lee, după ce renunțase la visul său privind negoțul cu cărți, își făcu un locșor al lui în casa de lângă brutăria "Reynaud". La fermă, lucrurile lui nu fuseseră cu adevărat despachetate, căci Lee trăise cu gândul să plece în altă parte. Aici, pentru prima oară în viață, își făcu un cămin al său, confortabil și permanent.

I s-a lăsat dormitorul cel mare de la ușa de la intrare. Lee intră în economiile lui. Pînă atunci nu cheltuise nici un bănuț în vînt, toți banii fuseseră puși deoparte pentru librărie. Dar acum își cumpără un pat mic de lemn și un birou. Construi rafturi și își despachetă cărțile, luă un covor și puse gravuri pe pereți. Sub cea mai bună lampă de citit pe care o putu găsi, plasă un fotoliu Morris adînc și confortabil. În cele din urmă cumpără o mașină de scris și se apucă să învețe s-o folosească.

Renunță la propriul spirit al său spartan, reînnoi și gospodăria familiei Trask, iar Adam nu se opuse. În casă își făcură apariția o mașină de gătit cu gaz, fire electrice și un telefon. Cheltui banii lui Adam fără remușcări — mobilă nouă, covoare noi, un boiler cu gaz pentru apă și un răcitor mare. În scurt timp, cu greu mai puteai găsi în Salinas o casă atît de bine înzestrată. Lee se apără în fața lui Adam spunînd:

— Aveți o grămadă de bani. Ar fi o rușine să nu vă bucurați de ei.

— Nu mă plîng, protestă Adam. Aș vrea doar să cumpăr și eu ceva. Ce-aș putea să cumpăr?

— De ce nu vă duceți la magazinul muzical al lui Logan să ascultați fonografele cele noi?

— Cred că o să mă duc, răspunse Adam.

Și cumpără un fonograf Victor, un aparat mare de tip gotic, și se ducea regulat să vadă ce discuri au mai apărut.

Secolul, care se maturiza, îl scotea pe Adam din cochilia lui. Se abonă la "Atlantic Monthly" și la "National Geographic". Intră în rîndurile masonilor și manifestă interes pentru Ordinul Bunăvoinței. Răcitorul cel nou îl fascina. Cumpără o carte despre procesul de congelare și începu să o studieze. Adevărul era că Adam simțea nevoia să acționeze. Se trezise din somnul său cel lung și simțea nevoia să facă ceva.

— Cred că voi intra în afaceri, îi spuse el lui Lee.

— N-aveți nevoie. Aveți destul din ce trăi.

— Dar mi-ar place să mă ocup de ceva.

— Asta-i altă problemă. Ce-ați vrea să faceți? Nu cred că sînteți prea priceput în afaceri.

— De ce nu?

— Asta-i părerea mea, spuse Lee.

— Lee, vreau să-ți dau să citești un articol. Scrie că au dezgropat un mastodont în Siberia. A stat în gheață mii de ani. Și carnea s-a păstrat încă bine.

Lee îi zîmbi:

— Vă trece ceva prin minte, spuse el. Ce aveți în ceșcuțele alea mici din ghețar?

— Diferite lucruri.

— Asta-i afacerea? Unele ceșcuțe miros urît.

— Am și eu o idee, zise Adam. Nu mă pot descotorosi de ea. Pur și simplu nu pot scăpa de ideea că poți păstra diverse lucruri dacă reușești să le răcești suficient.

— Să nu ținem carne de mastodont în ghețarul nostru, spuse Lee.

Dacă Adam ar fi născocit mii de idei, ca Sam Hamilton, poate că ar fi dispărut toate, dar el n-avea decît una singură. Mastodontul înghețat îi stăruia în minte. Ceșcuțele lui cu fructe, cu prăjituri, cu bucățele de carne gătită și crudă, continuau să stea în ghețar. Cumpără toate cărțile despre bacterii și începu să comande reviste care publicau articole cu caracter oarecum științific. Și așa cum se întîmplă cu oamenii care au o singură idee, deveni obsedat.

Salinas avea o mică fabrică de gheață, nu mare, dar suficientă ca să aprovizioneze puținele case care aveau răcitoare și cofetăriile care serveau înghețată. Căruța cu gheață, trasă de cai, își făcea cursa în fiecare zi.

Adam începu să viziteze fabrica de gheață și curînd își duse ceșcuțele în camerele de înghețare. Ar fi dorit din toată inima ca Sam Hamilton să fie în viață, să discute cu dînsul despre răcire. Sam ar fi examinat foarte repede toate laturile problemei, se gîndi el.

Într-o după-amiază ploioasă, Adam se întorcea de la fabrică gîndindu-se la Sam Hamilton, cînd îl văzu pe Will Hamilton intrînd în barul "Abbot House". Îl urmă și se așeză la bar, alături de el.

— N-ai vrea să vii să cinezi cu noi, deseară?

— Cu plăcere, spuse Will. Am o afacere pe care încerc s-o închei. Dacă termin la timp, voi trece pe la voi. E ceva important?

— Ei, nu știu încă. M-am gîndit la ceva și aș vrea să-ți cer sfatul.

Aproape toate propunerile de afaceri din comitat ajungeau, mai devreme sau mai tîrziu, în atenția lui Will Hamilton. Ar fi putut să găsească o scuză, dar își aminti că Adam era un om bogat. O simplă idee era bună, dar sprijinită cu bani gheață, era cu totul altceva.

— Nu cumva faci o ofertă rațională în legătură cu ferma? Întrebă el.

— Băieților, mai ales lui Cal, le place locul. Cred că am să-l păstrez.

— Aș putea să vă găsesc cumpărător.

— Nu, e arendat, își scoate taxele. Am să-l păstrez.

— Dacă nu pot veni la cină, am să încerc să vin mai târziu, spuse Will.

Will Hamilton era un om de afaceri cu greutate. Nimeni nu știa în câte își băgase nasul, dar era cunoscut ca un om deștept și destul de bogat. Afacerea de care amintise nu exista. Dar făcea parte din tactica lui să pară întotdeauna ocupat.

Luă cina singur la "Abbott House". După un timp, bine calculat, o luă după colț, pe Central Avenue și sună la casa lui Adam Trask.

Copiii se duseseră la culcare. Lee stătea cu un coș pe genunchi, reparând la ciorapii lungi și negri cu care gemenii mergeau la școală. Adam citea "Scientific American". Îi dădu drumul înăuntru lui Will și-i oferă un fotoliu în fața lui. Lee aduse cafetiera și se întoarse la reparat.

Will se instălă în fotoliu, scoase o țigară de foi groasă, neagră și o aprinse. Aștepta ca Adam să înceapă discuția.

— S-a făcut frumos. Ce face mama dumitale? întrebă Adam.

— Bine. Întinerește cu fiecare zi. Băieții trebuie să fie mari.

— Oh, desigur. Cal o să joace într-o piesă la școală. E actor bun. Aron e cu adevărat un elev silitor. Cal vrea să se ocupe de agricultură.

— Nu e rău, dacă o faci așa cum trebuie. Comitatul are nevoie de niște fermieri cu idei înaintate.

Will aștepta stingherit. Se întrebă dacă nu cumva se exagera în legătură cu averea lui Adam. Nu cumva Adam intenționează să facă un împrumut? Will calculă repede cât ar putea da cu împrumut pe ferma lui Trask și cât ar putea primi pe ea. Cifrele nu erau aceleași și nici dobînda. Și totuși, Adam nu venea cu propunerea. Will deveni nerăbdător.

— Nu pot sta prea mult, zise el. Am promis unui cetățean că mă întâlnesc cu el ceva mai târziu, astă-seară.

— Mai ia o ceașcă de cafea, sugerează Adam.

— Nu, mulțumesc. Mă ține treaz. Ai vrut să mă vezi pentru o treabă anume?

Adam spuse:

— Mă gândeam la tatăl dumitale și voiam să stau de vorbă cu un Hamilton.

Will se relaxă în fotoliu.

— Era un mare vorbăreț bătrînul.

— Îi făcea pe oameni mai buni, zise Adam.

Lee își ridică ochii de la ciuperca lui de țesut:

— Poate că cel mai mare maestru al conversației din lume este acela care-i ajută pe alții să vorbească.

Will spuse:

— Știi, mi se pare curios să te aud folosind toate cuvintele astea lungi. Aș jura că te-am auzit vorbind în dialect chinezesc.

— Așa obișnuiam. Cred că o făceam din mîndrie.

Îi zîmbi lui Adam și i se adresă lui Will:

— Ai auzit că undeva, în Siberia, au dezgropat un mastodont din gheață? Stătuse acolo o sută de mii de ani și carnea lui mai era încă proaspătă.

— Un mastodont?

— Da, un fel de elefant care nu mai trăiește pe pămînt de multă vreme.

— Carnea mai era încă proaspătă?

— Fragedă, ca un cotlet de porc, făcu Lee.

Și băgă ciuperca de lemn în dreptul genunchiului rupt al unui ciorap negru.

— E foarte interesant, spuse Will.

Adam rîse:

— Lee ăsta doar că nu mi-a șters încă nasul, dar o va face, zise el. Mi se pare că mă învîrt în jurul subiectului. Totul e din cauză că sînt obosit și stau așa fără să fac nimic. Vreau să găsesc ceva care să-mi ocupe timpul.

— De ce nu-ți lucrezi ferma?

— Nu. Nu mă interesează. Uite, Will, eu nu sînt ca omul care caută o slujbă. Eu caut ceva de lucru. Nu am nevoie de o slujbă.

Will ieși din rezerva sa.

— Și ce pot face pentru dumneata?

— M-am gîndit să-ți împărtășesc o idee pe care o am și poate îmi dai o părere. Ești om de afaceri.

— Sigur, spuse Will. Îți stau la dispoziție.

— M-am interesat de refrigerare. Am o idee și nu pot scăpa de ea. Mă culc și ea îmi revine în minte. Nimic nu mi-a dat vreodată atîta bătaie de cap. S-ar putea spune că e o idee importantă. Poate că are și destule lipsuri.

Will își îndreptă picioarele și-și trase pantalonul unde îl strîngea:

— Continuă, te ascult. Dorești o țigară?

Adam nu auzi propunerea și nici nu-i cunoștea semnificația.

— Toată țara se transformă, zise Adam. Oamenii nu vor mai trăi așa cum au trăit. Știi unde e cea mai mare piață pentru portocale, iarna?

— Nu, unde?

— La New York. Am citit asta. Nu crezi că în regiunile reci, iarnă, oamenii ar dori alimente perisabile cum sînt mazărea, salata, conopida? Într-o mare parte a țării, nu au lucrurile astea luni de zile. Iar aici, în Valea Salinas, putem să le cultivăm tot anul.

— Aici i-aici și acolo-i acolo, zise Will. Și care-o idee pe care-o ai?

— Lee m-a făcut să cumpăr un răcitor mare și treaba asta a început să mă intereseze. Am pus în el diferite feluri de zarzavaturi. Și le-am aranjat în diverse moduri. Află, Will, că dacă spargi gheața mărunț și pui în ea o salată și o înfășori în hîrtie cerată, se păstrează trei săptămîni și o scoți proaspătă și bună.

— Continuă, spuse Will prudent.

— Ei bine, după câte știi, Căile ferate au construit vagoane pentru fructe. M-am dus și m-am uitat la ele. Sînt destul de bune. Știi că nu puteau transporta salată direct pe coasta de est în toiu iernii?

— Și ce amestec ai dumneata în treaba asta? întrebă Will.

— Mă gîndeam să cumpăr fabrica de gheață de aici, din Salinas, și să încerc să expediez cîte ceva.

— Ar costa o grămadă de bani.

— Am bani destui, spuse Adam.

Will Hamilton își trase buza nervos:

— Nu știu de ce m-am băgat în treaba asta. Ba mai degrabă o știu prea bine.

— Ce vrei să spui?

— Ascultă-mă, spuse Will. Cînd un om vine la mine să-l sfătuiesc cu privire la o idee, știu că nu vrea sfaturi. Vrea să fiu de acord cu el. Și dacă vreau să rămînem prieteni, îi spun că ideea lui e bună și s-o pună în aplicare. Dar dumneata îmi plăci și ești un prieten al familiei mele, așa că îmi voi spune părerea deschis.

Lee lăsă la o parte țesutul, mută coșulețul pe jos și își schimbă ochelarii. Adam ripostă:

— De ce te-ai supărat?

— Vin dintr-o familie întreagă de inventatori, răspunse Will. La micul dejun ni se serveau idei. Mîncam idei, în loc de micul dejun. Aveam atîtea idei, încît uitam să cîștigăm bani pentru băcănie. Cînd mai avansam nițeluș, tata sau Tom brevetau cîte ceva. Eu sînt singurul om din familie, în afară de mama, care n-am avut idei și sînt singurul care a făcut vreodată un ban. Tom avea idei cum să ajute oamenii și unele din acestea erau al naibii de apropiate de socialism. Și dacă-mi spui că nu-ți pasă dacă obții vreun cîștig, îți arunc ceașca asta de cafea drept în cap.

— La drept vorbind, nu prea îmi pasă.

— Oprește-te aici, Adam. Sînt sătul pînă-n gît. Dacă vrei să arunci repede vreo patruzeci, cincizeci de mii de dolari, n-ai decît să-ți pui în aplicare ideea. Dar îți spun — las-o baltă. Îngroap-o.

— Ce nu-i în regulă?

— Nimic nu-i în regulă. Oamenii din Est nu sînt obișnuiți să aibă zarzavaturi iarna. N-o să le cumpere. Vagoanele o să se oprească pe o linie moartă și o să-ți pierzi transportul. Piața e controlată. Ah! Doamne! Mă apucă nebunia cînd copiii încearcă să se apuce de afaceri mizînd pe o idee.

Adam oftă:

— După cum vorbești, s-ar putea crede că Sam Hamilton a fost un criminal.

— Era tatăl meu și l-am iubit, dar zău c-aș fi dorit să lase ideile în pace.

Will se uită la Adam și-i citi în ochi uimirea și deodată se simți rușinat. Își clătină încet capul dintr-o parte într-alta.

— N-am vrut să-i vorbesc de rău pe ai mei, spuse el. Erau oameni buni. Dar sfatul pe care ți l-am dat, rămîne în picioare. Lasă în pace refrigerarea.

Adam se întoarse încet spre Lee.

— Mai avem din plăcinta cu lămîie de la prînz? întrebă el.

— Nu cred, răspunse Lee. Mi se pare că am auzit șoareci în bucătărie. Mi-e teamă că mîine dimineață o să fie spumă de ou pe pernele băieților. Dar aveți o jumătate de sticlă de whisky.

— Avem? Atunci de ce nu bem?

— M-am cam pornit, spuse Will, și încercă să rîdă în sinea lui. Mi-ar face bine un păhărel. Obrazul lui era roșu ca focul și avea vocea strangulată.

— Sînt prea gras, zise.

Bău două păhărele și se destinse. Șezînd confortabil, îl instrui pe Adam.

— Unele lucruri nu-și schimbă niciodată valoarea, spuse el. Dacă vrei să investești bani în ceva, uită-te la cei din jur. Războiul ăsta din Europa va continua încă mult timp. Nu vreau să fac profeții, dar nu m-ar mira dacă am intra și noi. Nu am încrede în Wilson ăsta — la el totul e teorie și vorbe mari. Și dacă o să intrăm și noi, o să se poată face avere din alimente neperisabile. Luați orez, porumb, grîu, fasole, astea n-au nevoie de gheață. Astea țin, iar oamenii pot să-și ducă viața cu ele. Dacă ai planta tot pămîntul cu fasole și ai pune-o deoparte, băieții dumitale n-ar mai trebui să-și facă griji de viitor. Fasolea face acum trei cenți. Dacă intrăm în război, nu m-ar mira dacă s-ar ridica la zece cenți. Păstrezi fasolea uscată și o ai aici și n-ai decît să aștepți piața. Dacă vrei să obții un cîștig, plantează fasole.

Plecă, simțindu-se bine. Rușinea care îl cuprinsese dispăruse și știa că dăduse un sfat înțelept.

După ce Will plecă, Lee aduse o treime dintr-o plăcintă cu lămîie și o tăie în două.

— S-a îngărașat prea tare, zise Lee.

Adam se gîndea.

— N-am spus decît că vreau să mă ocup de ceva.

— Și cum rămîne cu fabrica de gheață?

— Cred că am s-o cumpăr.

— Ați putea cultiva și ceva fasole, făcu Lee.

Plecarea unui lot de șase vagoane încărcate cu salată împachetată în gheață avu loc sub auspicii oficiale. Camera de Comerț asistă la plecare. Vagoanele erau împodobite cu afișe mari pe care scria: "Salată din Valea Salinas". Dar nimeni n-a vrut să facă investiții în acest proiect.

Adam descoperi energii pe care nici nu bănuia că le are. Era o treabă serioasă să aduni salata, să o cureți, să o bagi în lăzi și în gheață și s-o încarci. Nu existau mijloace pentru o asemenea treabă. Totul trebuia improvizat, trebuia angajată multă mînă de lucru și pusă să învețe cum să lucreze. Toți dădeau sfaturi, dar nimeni nu dădea o mînă de ajutor. Se aprecia că Adam Cheltuse o avere cu ideea lui, dar cît de mult Cheltuse nu știa nimeni. Nici Adam nu știa. Numai Lee știa.

Ideea părea bună. Salata era expediată, cu comision, unor negustori din New York, la preț bun. Apoi trenul plecă și toți se întoarseră acasă să aștepte. Dacă ar fi reușit, o mulțime de oameni ar fi fost dispuși să investească bani în această afacere. Chiar și Will Hamilton se întreba dacă nu cumva greșise cu sfatul lui.

Dacă evenimentele ce au urmat ar fi fost puse la cale de un dușman atotputernic și necruțător, rezultatele n-ar fi putut să fie mai rele. Cînd trenul ajunse la Sacramento, o avalanșă închise Sierra timp de două zile, și cele șase vagoane stătură pe linie moartă, cu gheața scurgîndu-se din ele. În a treia zi, încărcătura traversă munții și era o vreme neobișnuit de caldă în tot Middle Westul. La Chicago se petrecu o confuzie în dispoziții — nu era vina nimănui — așa cum se întîmplă uneori, și cele șase vagoane cu salată ale lui Adam stătură încă cinci zile în triaj. Era de-ajuns, nu era rost să mai intrăm în amănunte. La New York ajunseră șase vagoane de lături îngrozitoare, pentru care se percepse o taxă serioasă, iar încărcătura fu aruncată.

Adam citi telegrama de la firma de comision și se lăsă pe spate în fotoliul lui, cu un zîmbet straniu, care îi apărură pe față și nu mai dispăru.

Lee se ținu deoparte, ca să-l lase să-și revină. Băieții auziră comentariile din Salinas. Adam era un nebun. Visătoriiăștia care cred că știu totul, au mereu necazuri. Oamenii de afaceri se felicitau pentru că fuseseră îndeajuns de prevăzători să nu se bage. Ca să fii om de afaceri, trebuie experiență. Oamenii care moștenesc averea se bagă întotdeauna în bucluc. Și dacă vrei o dovadă — uități-vă cum și-a administrat Adam ferma. Un nebun își pierde întotdeauna banii. Poate asta o să-l învețe minte. Și dublase și producția fabricii de gheață.

Will Hamilton își aminti nu numai că a fost împotrivă, dar că prevăzuse în amănunt tot ce se va întîmpla. Nu simțea nici o bucurie, dar ce poți face cînd cineva nu vrea să primească sfaturi deja un om de afaceri experimentat? Și, martor e Dumnezeu că Will avea destulă experiență în privința ideilor apărute peste noapte. Indirect, își amintea că Sam Hamilton fusese și el un nebun. Cît despre Tom Hamilton, ăla fusese nebun de legat.

Cînd Lee simțise că lăsase să treacă destul de mult timp, n-o mai luă pe ocolite. Se așeză în fața lui Adam, ca să-i capteze și să-i rețină atenția.

— Cum vă simțiți?

— Bine.

— Nu cumva aveți de gînd să va ascundeți din nou într-o gaură?

— Ce te face să crezi asta? întrebă Adam.

— Aveți figura pe care o aveți cîndva. Și vă lucește în ochi lumina aceea de somnambul.

V-am jignit cumva?

— Nu, răspunse Adam. Singurul lucru la care mă gîndeam este dacă sînt ruinat.

— Nu de tot, spuse Lee. V-au rămas vreo nouă mii de dolari și ferma.

— Mai e o notă de două mii de dolari pentru curățirea gunoierului, zise Adam.

— Asta era înainte de cei nouă mii.

— Mai am niște datorii pentru noile mașini de le ghețarie.

— S-au plătit.

— Și mai am nouă mii?

— Și ferma, spuse Lee. Poate vindeți fabrica de gheață.

Chipul lui Adam deveni aspru și zîmbetul vag îi dispăru.

— Tot mai cred că o să meargă treaba, spuse el. Au fost o grămadă de accidente. Voi păstra fabrica de gheață. Frigul conservă lucrurile. În plus, fabrica produce ceva bani. Poate îmi mai vine vreo idee.

— Aveți grijă să nu mai fie o idee care costă bani, spuse Lee. N-aș vrea să renunț la mașina de gătit cu gaz.

3

Gemenii au resimțit foarte puternic nereușita lui Adam. Aveau cincisprezece ani și știau tot timpul că erau copiii unui om bogat și era greu să pierzi acest sentiment. Dacă toată afacerea asta n-ar fi fost un fel de carnaval, n-ar fi fost chiar atît de rău. Își aminteau cu groază de marile afișe de pe vagoane. Dacă oamenii de afaceri își băteau joc de Adam, elevii erau și mai cruzi. Peste noapte deveni la modă ca băieții să fie porecliți "Aron și Cal salată", sau pur și simplu "Căpățînă de salată".

Aron discuta problema cu Abra.

— Acum e cu totul altfel, îi spuse el.

Abra se făcuse o fată frumoasă. Pieptul îi creștea odată cu vîrsta, iar chipul ei avea calmul și căldura frumuseții. Trecuse de simpla drăgălășenie. Era bine făcută, sigură și feminină.

Privi chipul lui îngrijorat și întrebă:

— De ce e cu totul altfel?

— În primul rînd cred că sîntem săraci.
— Oricum, tu ai fi muncit.
— Știi că vreau să mă duc la Universitate.
— Tot mai poți s-o faci. Am să te ajut eu. Tatăl tău a pierdut toți banii?
— Nu știu. Așa se spune.
— "Cine" spune? întrebă Abra.
— Ei, toată lumea. Și poate că tatăl și mama ta n-o să mai vrea să te căsătorești cu mine.

— În cazul ăsta nici n-am să le spun, zise Abra.
— Ești foarte sigură pe tine.
— Da, răspunse ea. Sînt foarte sigură pe mine. Vrei să mă săruți?
— Aici? Pe stradă?
— De ce nu?
— O să ne vadă lumea.
— Vreau să ne vadă, spuse Abra.

Aron zise:
— Nu. Nu-mi place să fac în public asemenea lucruri.
Ea se postă în fața lui și îl opri.
— Uită-te la mine, domnule! Sărută-mă acum.
— De ce?
Spuse încet:
— În felul ăsta va afla toată lumea că eu sînt doamna Căpățînă de salată.
El îi dădu o sărutare grăbită, încurcat, și apoi o trase din nou lîngă el.
— Poate ar trebui să renunț eu însumi, spuse el.
— Ce vrei să zici?
— Nu sînt destul de bun pentru tine, acum. Sînt un copil sărac, oarecare. Crezi că n-am văzut o schimbare la tatăl tău?
— Ești pur și simplu nebun, spuse Abra,
Și se încruntă ușor, pentru că și ea observase schimbarea la tatăl ei.
Se duseră la cofetăria Bell și se așezară la o masă. În tot anul acela era la modă sucul de țelină. Cu un an înainte, fusese la modă înghețata de ghimbar cu sifon.
Abra agita delicat bășicuțele cu paiul și se gîndea cum se schimbase tatăl ei de cînd cu insuccesul salatei. Îi spusese:
— Nu crezi că ar fi bine să te întâlnești și cu altcineva, așa ca variație?
— Dar sînt logodită cu Aron.
— Logodită! îi aruncă el. De cînd se logodesc copiii? Mai bine te-ai mai uita în jurul tău. Mai sînt și alți băieți pe-aici.

Își aminti că de curînd se făcuseră aluzii la onorabilitatea familiilor și odată înțelese că unii oameni nu vor putea ține mereu un secret un scandal. Aceasta se întîmplase chiar ieri în vremea cînd se spunea că Adam pierduse toți banii.

Se aplecă peste masă:
— Știi că ceea ce am putea face e atît de simplu încît o să-ți vină să rîzi?
— Ce?
— Am putea administra ferma tatălui tău. Tata spune că e un pămînt frumos.
— Nu, răspunse Aron repede.
— De ce nu?
— Eu nu vreau să fiu fermier și tu n-ai să fii soția unui fermier.
— Am să fiu soția lui Aron, indiferent ce este el.
— N-am de gînd să renunț la universitate, spuse el.
— Am să te ajut, repetă Abra.
— De unde ai să iei banii?
— Am să-i fur.
— Vreau să plec din orașul ăsta, urmă el. Toată lumea rînjește la mine. Nu pot suporta asta aici.

— Vor uita în curînd.
— Nu, nu vor uita. Nu vreau să mai stau doi ani pînă termin școala.
— Vrei să pleci de lîngă mine, Aron?
— Nu. Oh, fir-ar să fie, de ce trebuie să se bage în treburi la care nu se pricepe.

Abra îl dezaprobă.
— Nu-ți învinui tatăl. Dacă ar fi reușit, toată lumea s-ar fi închinat în fața lui.
— Dar n-a reușit. În schimb, m-a aranjat pe mine. Nu mai pot să-mi țin capul sus. Dumnezeu! Îl urăsc.

Abra spuse sever:
— Aron! Nu mai vorbi așa?
— De unde știu că nu m-a mințit și cu privire la mama?
Fața Abrei se roși de mînie.
— Ar trebui să fii bătut, spuse ea. Dacă nu ar fi lume de față, te-aș bate eu însămi.
Îi privi chipul frumos, schimonosit acum de furie și neputință, și deodată își schimbă tactica.

— De ce nu întrebi de mama ta? Întreabă-l deschis.
— Nu pot, ți-am promis.
— Ai promis doar că nu spui ce ți-am relatat eu.
— Dacă îl întreb, o să vrea să știe de unde am auzit.
— Ah, rău mai ești! Iată, te dezleg de promisiune. Întreabă-l.
— Nu știu dacă am s-o fac sau nu.
— Uneori aș vrea să te omor, zise ea. Dar, Aron — te iubesc atît de mult. Te iubesc atît de

mult.

De la scaunele din fața barului se auziră chicoteli. Vorbiseră mai tare, iar cei care-i spionau îi auziseră. Aron roși și în ochi îi apărură lacrimi de furie. Leși în fugă din cofetărie și o luă în sus, pe stradă.

Abra, calmă, își luă geanta, își aranjă rochia și o netezi cu mîna. Se duse calm la domnul Bell și plăti sucurile de țelină. În drum spre ușă, se opri lîngă grupul vesel.

— Lăsați-l în pace, spuse ea rece.

Leși afară urmată de un falset:

— Ah, Aron, te iubesc atît de mult.

În stradă o luă la fugă, încercînd să-l ajungă pe Aron, dar nu-l găsi. Îl chemă la telefon. Lee îi spuse că Aron nu a venit acasă. Dar Aron era în dormitorul lui, pradă resentimentelor sale — Lee îl văzuse strecurîndu-se înăuntru și închizînd ușa în urma lui.

Abra umblă încoace și încolo pe străzile din Salinas, sperînd să-l zărească. Era mînioasă pe el, dar era și înspăimîntător de singură. Aron nu fugise de ea niciodată pînă atunci. Abra se dezobișnuise să mai fie singură.

Cal a fost nevoit să se învețe cu singurătatea.

Cîtăva vreme încercase să se alăture Abrei și lui Aron, dar ei n-aveau nevoie de el. Era gelos și încerca s-o atragă pe fată de partea lui, dar nu reuși.

Studiile le considera ușoare și nu prea interesante. Aron trebuia să muncească mult ca să învețe, și din cauza asta simțea un sentiment mai profund de împlinire după ce învăța și începu să nutrească un deosebit respect pentru învățătură, mult prea mare însă față de calitatea acesteia. Cal era împrăștiat. La școală nu-l interesa sportul sau alte activități. Neastîmpărul lui crescînd îl mîna afară noaptea. Crescu înalt și slab și era întotdeauna învăluit în întuneric.

Capitolul 38

1

La fel ca oricare alt copil, Cal avusese nevoie dintotdeauna de căldură și afecțiune. Dacă ar fi fost unicul copil, sau dacă Aron ar fi fost un altfel de băiat, Cal ar fi putut avea relații umane normale și simple. Dar, chiar de la început, oamenii erau cucerți repede de Aron, prin frumusețea și simplitatea lui. În mod foarte firesc, Cal încerca să atragă și el atenția și afecțiunea în singurul mod pe care-l știa — încercînd să-l imite pe Aron. Dar ceea ce era drăgălaș la blondul și candidul Aron, trezea bănuieli și devenea neplăcut la Cal cel cu obrazul măsliniu și ochi pe jumătate închiși. Și, dat fiind că simula, jocul lui nu era convingător. Acolo unde Aron era primit, Cal era respins chiar dacă făcea sau spunea același lucru.

Și așa cum cîteva lovituri peste bot intimidează un cățeluș, tot așa cîteva eșecuri pot intimida de tot un băiat. Numai că, în vreme ce un cățeluș se va da înapoi sau se va tăvăli pe spate, tîrîndu-se, un băiețel își poate ascunde timiditatea prin nepăsare, bravadă sau închizîndu-se în sine. Și odată ce un băiat a suferit pentru că a fost respins, va resimți același lucru chiar acolo unde nu există, sau, chiar mai rău, va obține cu de-a sila din partea oamenilor o asemenea purtare, arătînd pur și simplu că se așteaptă la așa ceva.

La Cal, procesul a fost atît de îndelungat și de lent, încît nu i se părea deloc straniu. A ridicat în jurul lui un zid de mulțumire de sine, destul de puternic ca să-l apere împotriva lumii. Dacă acest zid avea unele locuri mai slabe, acestea trebuie să fi apărut pe acolo pe unde se apropia Aron și Lee și în special în preajma lui Adam. Poate că față de indiferența totală pe care i-o arăta tatăl lui, Cal se simțise în siguranță. Să nu fi băgat deloc în seamă, era mai bine decît să ți se dea atenție și să fii găsit antipatic.

Cînd era foarte mic, Cal descoperise un secret. Dacă se mișca foarte încet spre locul unde ședea tatăl său și dacă se pleca foarte ușor pe genunchii lui, mîna lui Adam se ridica automat și degetele lui îi mîngîiau umărul. Probabil că Adam nici nu-și dădea seama de acest lucru, dar mîngîierea îl făcea pe băiat să simtă un asemenea val de emoție, încît își drămuia această bucurie deosebită și o folosea doar cînd îi simțea nevoia. Era un gest magic de care depindea ființa lui. Era simbolul unei admirații de cîine.

Lucrurile nu se schimbă doar pentru că ai schimbat decorul. La Salinas, Cal nu avea mai mulți prieteni decît la King City. Avea asociați, se bucura de autoritate și de oarecare admirație, dar prieteni nu avea. Trăia singur și se plimba singur.

2

Cal pleca noaptea de acasă și revenea foarte tîrziu, lucru pe care Lee îl știa, dar nu-l spunea nimănui pentru că nu putea face nimic. Polițiștii de noapte îl văzură și ei uneori, plimbîndu-se singur. Sergentul Heiserman se hotărî să-i vorbească ofițerului de serviciu, care-i asigură că băiatul nu numai că nu era un chiulanguiu ci, dimpotrivă era un elev foarte bun. Șeful îl cunoștea pe Adam și întrucît Cal nu spărgea geamuri și nu provoca scandal, îi spuse sergentului să fie atent, dar să-l lase pe băiat în pace, atîta vreme cît nu dă naștere la neplăceri.

Bătrînul Tom Watson îl întîlni într-o noapte pe Cal și-l întrebă:

— De ce te tot plimbi atîta noaptea?

— Dar nu deranjez pe nimeni, se apără Cal.

— Știu. Dar ar trebui să fii acasă în pat.

— Nu mi-e somn, spuse Cal, și bătrînul Tom nu fu în stare să înțeleagă nimic, pentru că nu-și amintea vreun moment din viață cînd să nu-i fi fost somn. Băiatul privea la jocul fan-tan în cartierul chinezesc, dar nu juca. Era un mister, dar pe atunci multe lucruri simple erau mistere pentru Tom Watson, așa că preferă să le lase așa cum erau.

În drumurile lui, Cal își amintea adesea discuția dintre Lee și Adam pe care o auzise la fermă. Voia să descopere adevărul. Iar cunoștințele lui se acumulau încetul cu încetul, ba o aluzie auzită pe stradă, ba o glumă răutăcioasă în sala de biliard. Dacă Aron ar fi auzit aceste frînturi, nu le-ar fi dat atenție, dar Cal le strîngea. Știa că mama lui nu era moartă. Știa de asemenea, atît din prima conversație cît și din discuțiile auzite, că Aron nu ar fi bucuros dacă ar descoperi-o.

Într-o noapte, Cal se întîlni cu Rabbit Holman, care venise din Sar Ardo pentru beția lui semestrială. Rabbit îl salută pe Cal cu efuziune, cum salută orice țaran cînd întîlnește o cunoștință într-un loc străin. Pe cînd dădea pe gît o sticlă în alea din spatele restaurantului Abbot, Rabbit îi relată lui Cal toate noutățile de care își putea aminti. Vînduse o bucată de pămînt pe un preț bun și venise la Salinas să sărbătorească evenimentul, iar sărbătorirea presupunea tot dichisul. Se ducea la Line să le arate tîrfelor ce e în stare un bărbat adevărat.

Cal stătea tăcut lîngă el și-l asculta. Cînd whisky-ul din sticlă era pe terminate, Cal se furișă și îl puse pe Louis Schneider să-i cumpere alta. Rabbit puse jos sticla goală și cînd întinse din nou mîna după ea, găsi una plină.

— Curios, făcu el, credeam că am una singură. Oricum, e o greșeală care-mi face plăcere.

Pe la jumătatea celei de a doua sticle, Rabbit nu numai că uitase cine era Cal, dar și cîți ani avea. Își amintea doar că tovarășul lui era un foarte vechi și bun prieten.

— Știi ceva, George, spuse el. Lasă-mă să-mi mai torn în vine niște plumb din ăsta și apoi mergem amîndoi pe strada Line. Să nu-mi spui că n-ai bani. Toată distracția va fi pe contul meu. Ți-am spus că am vîndut patruzeci de acri? Nu făceau două parale.

Apoi spuse:

— Harry, să-ți spun ce-o să facem. Nu ne ducem la curvele alea ieftine. Mergem la Kate. Costă scump, zece dolari, da ce naiba! Au un întreb circ acolo. Ai văzut vreodată un circ, Harry? E mișto. Kate își cunoaște bine meseria. Ți-amintești cine-i Kate, nu-i așa, George? E nevasta lui Adam Trask, mama nenorociților ăia de gemeni. Doamne, n-o să uit niciodată cum l-a împușcat și a fugit. L-a nimerit în umăr și a șters-o. Nu făcea două parale ca nevastă, dar e o curvă clasa întîi. Să rîzi, nu alta — știi de ce se spune că o curvă devine o nevastă bună? Pentru că nu există nimic nou pentru ele și n-au ce să mai experimenteze. Ajută-mă puțin să mă ridic, Harry. Ce ziceam?

— De circ, spuse Cal, încet.

— A, da. Circul ăsta al lui Kate, o să te lase cu gura căscată. Știi ce fac?

Cal se trase puțin mai în spate ca Rabbit să nu-l observe. Rabbit povesti ce fac acolo. Dar nu asta îi făcu greață lui Cal. I se părea doar o nerozie. Bărbații care priveau, ei erau cei ce îi produceau greață. Cînd se uită la chipul lui Rabbit sub lumina felinarelor, Cal își dădu seama cum arată cei care priveau circul.

Trecură prin curtea năpădită de ierburi și urcară la ușa nevopsită. Deși Cal era înalt pentru vîrsta lui, mergea pe vîrfuri. Paznicul de la intrare nu-i dădu prea multă atenție. Camera semiobscură, cu lămpile mici, ascunse, și bărbații nervoși care așteptau, îi ascuseră prezența.

3

Pînă atunci, Cal voise să acumuleze o serie de fapte întunecoase, de lucruri văzute și auzite — să construiască un fel de magie din materiale care, ca niște unelte obscure, să-i fie cîndva de folos. Dar, după vizita la Kate, simți o nevoie disperată de ajutor.

Într-o noapte, Lee, în timp ce bătea la mașina lui de scris, auzi un ciocănit ușor la ușă și intră Cal. Băiatul se așeză pe marginea patului și Lee își lăsă trupul slab în fotoliul Morris. Era amuzant că un fotoliu îi putea oferi atîta plăcere. Lee își așeză mîinile pe burtă, de parcă ar fi purtat mîneci chinezești, și așteptă răbdător. Cal fixa un punct aflat undeva, chiar deasupra capului lui Lee.

Vorbi în șoaptă și repede:

— Știu unde este mama și ce face. Am văzut-o.

Lee spuse repede în gînd o rugăciune disperată care să-l ajute.

— Ce vrei să știi? Întrebă el blînd.

— Nu m-am gîndit încă. Încerc să mă gîndesc. O să-mi spui adevărul?

— Desigur.

Întrebările ce i se învîrteau în minte lui Cal erau atît de amețitoare, încît cu greu putea să se oprească la una.

— Tata știe?

— Da.

— De ce a spus că a murit?

— Ca să vă scutească de durere.

Cal se gîndi.

— Ce i-a făcut tata de a determinat-o să plece?

— A iubit-o din toată inima și cu toată ființa lui. I-a dat tot ce-și putea închipui el.

— Ea l-a împușcat?

— Da.

— De ce?

— Pentru că el nu voia s-o lase să plece.
— A jignit-o vreodată?
— Nu, pe cîte ştiu eu. Nu era în firea lui s-o jignească.
— Lee, de ce a făcut ea asta?
— Nu ştiu.
— Nu ştii, sau nu vrei să spui?
— Nu ştiu.

Cal tăcu un timp atît de îndelungat, încît degetele lui Lee începură să-i amortească tot ţinîndu-şi încheietura mîinilor. Se simţi uşurat cînd Cal începu din nou să vorbească. Tonul băiatului era diferit. Parcă se ruga.

— Lee, ai cunoscut-o. Cum era?
Lee oftă şi mîinile lui i se relaxară.
— Îţi pot spune numai ce cred eu. S-ar putea să greşesc.
— Şi ce crezi tu?
— Cal, m-am gîndit la asta ore în şir, şi încă nu-mi dau seama. E un mister. Mi se pare că nu seamănă cu alţi oameni. Îi lipseşte ceva, Bunătatea, poate, sau conştiinţa. Nu poţi înţelege oamenii decît dacă îi simţi în tine însuţi. Şi eu nu pot s-o simt. În clipa în care mă gîndesc la ea, simţurile mele se întunecă. Nu ştiu ce voia sau ce căuta. Era plină de ură, dar de ce sau împotriva cui, nu ştiu. E un mister. Iar ura ei nu era normală. Nu era supărare. Era ceva fără inimă. Nu ştiu dacă e bine să-ţi vorbesc astfel.

— Trebuie să ştiu.
— De ce? Nu te simţeau mai bine înainte de a şti?
— Ba da. Dar acum nu mai pot să mă opresc.
— Ai dreptate, zise Lee. Cînd s-a destrămat primul vâl de inocenţă, nu te mai poţi opri — decît dacă eşti ipocrit sau nebun. Dar eu nu pot să-ţi spun mai mult, pentru că nu ştiu mai mult.

— Atunci vorbeşte-mi despre tata.
— Asta pot, zise Lee. Faci o pauză. Oare ne aude cineva? Vorbeşte încet.
— Vorbeşte-mi despre el, spuse Cal.
— Cred că tatăl tău are în el, amplificate, acele lucruri care îi lipsesc soţiei lui. Cred că bunătatea şi conştiinţa lui sînt atît de mari încît aproape că devin greşeli. Îi împiedică şi îi taie calea.

— Ce-a făcut cînd l-a părăsit?
— A murit, răspunse Lee. Umbla, dar era mort. Abia de curînd a revenit parţial la viaţă. Lee văzu o expresie nouă, stranie, pe chipul lui Cal. Ochii erau mai deschişi, iar gura, de obicei strînsă şi încordată, era destinsă. Pe chipul lui, Lee văzu, acum pentru întîia oară, chipul lui Aron, în ciuda coloritului diferit. Umerii lui Cal tremurau uşor ca un muşchi încordat prea mult timp.

— Ce-i, Cal? întrebă Lee.
— Îl iubesc, răspunse Cal.
— Şi eu îl iubesc. Cred că n-aş fi putut sta aici atît, dacă nu-l iubeam. Nu e prea inteligent în adevăratul sens al cuvîntului, dar e un om bun. Poate cel mai bun pe care l-am cunoscut.

Cal se ridică brusc.
— Noapte bună, Lee.
— Mai stai o clipă. Ai mai spus cuiva?
— Nu.
— În nici un caz lui Aron — nu, bineînţeles că n-ai face-o.
— Dar dacă află?
— Atunci va trebui să fii lîngă el, să-l ajuţi. Nu pleca încă. După ce ai să părăseşti camera asta, s-ar putea să nu mai stăm de vorbă niciodată. S-ar putea să mă urăşti pentru că ştiu că tu cunoşti adevărul. Spune-mi un lucru — o urăşti pe mama ta?
— Da, zise Cal.
— Asta aş fi vrut să ştiu, zise Lee. Nu cred că tatăl tău a urît-o vreodată. A suferit doar o mare durere.

Cal se strecură spre uşă, încet, pe tăcute. Îşi băgă pumnii adînc în buzunare.
— E așa cum ai spus tu, despre cunoaşterea oamenilor. O urăsc pentru că ştiu de ce a plecat. Ştiu pentru că o simt în mine.

Stătea cu capul în jos şi glasul îi era plin de amărăciune.
Lee sări în sus:
— Încetează! spuse aspru. Mă auzi? Să nu te mai prind că spui așa ceva. Bineînţeles că poţi avea răul ăsta în tine. Fiecare din noi îl avem. Dar mai ai şi altceva. Capul sus! Uită-te la mine!

Cal ridică capul şi spuse obosit:
— Ce vrei?
— Mai ai şi altceva. Ascultă-mă! Nici nu ți-ai fi pus vreodată întrebări dacă n-ai fi avut acest altceva. Să nu îndrăzneşti s-o apuci pe drumul cel mai uşor. E prea simplu să-ţi găseşti singur scuze pe seama strămoşilor. Să nu te mai prind că faci una ca asta. Uită-te bine în ochii mei, așa ai să ții minte. Orice vei face — tu vei fi acela care o va face — nu mama ta.
— Așa crezi tu, Lee?
— Da, așa cred, și ai face mai bine să o crezi și tu, că de nu, o să-ți rup oasele.

După plecarea lui Cal, Lee se întoarse în fotoliul lui. Se gîndi cu tristețe: "Ce s-o fi întîmplat cu calmul meu oriental?"

Descoperirea mamei sale a fost pentru Cal mai degrabă o verificare, decât o noutate. Știuse de multă vreme că norul era acolo, deasupra lui, dar nu cunoștea amănuntele. Reacția lui avea două fețe, încerca un sentiment aproape plăcut, de forță, pentru că știa cum stau lucrurile, pentru că putea să aprecieze acțiuni și expresii, să interpreteze vorbe vagi, ba chiar să răscolească și să reconstituie trecutul. Dar aceasta nu compensa durerea cunoașterii adevărului.

Trupul lui se maturiza și era tulburat de vînturile schimbătoare ale adolescenței. O clipă era altruist, curat și devotat, în clipa următoare se tăvălea în murdărie; iar apoi se țira plin de rușine și se ridica purificat.

Descoperirea îi adînci toate emoțiile. I se părea că e unicul care are o asemenea moștenire. Nu-i venea să creadă vorbele lui Lee sau să conceapă că și alți băieți puteau trece prin aceleași situații.

Imaginile cercului lui Kate îl urmăreau tot timpul. La un moment dat, amintirea îi înflăcăra mintea și trupul cu focul pubertății, iar în clipa următoare i se făcea rău de scîrbă și dezgust.

Îl privi mai îndeaproape pe tatăl său și văzu parcă la Adam și mai multă tristețe și dezamăgire decât la el. În Cal se aprinse o dragoste pasionată pentru tatăl său și o dorință de a-l apăra și de a-l răsplăti pentru cele suferite. În minte suprasensibilizată a lui Cal, această suferință era de neîndurat. Se făcu că nimerește în baie în timp ce Adam se îmbăia și văzu cicatricea urîță lăsată de glonte și se auzi întrebînd fără voia lui:

— Tată, ce-i cicatricea asta?

Degetele lui Adam se ridicară de parcă ar fi vrut să ascundă cicatricea.

— E o rană veche, Cal. Din timpul campaniei împotriva indienilor. O să-ți povestesc cîndva.

Cal, urmărind chipul lui Adam, văzu cum îi fuge gîndul în trecut, să găsească o minciună. Cal nu ura minciuna, ci nevoia de a o spune. Cal mințea pentru a obține un profit oarecare. I se părea rușinos să fii obligat să minți. Voia să strige:

"Știu cum ai căpătat-o și nu-i nimic rușinos în asta".

Dar bineînțeles că nu o făcu.

— Mi-ar place să te ascult, spuse el.

Aron fu prins și el în valul schimbării, dar impulsurile lui erau mai leneșe ca ale lui Cal. Trupul lui nu țipa atît de ascuțit. Pasiunile lui luară o direcție religioasă. Hotărî să se facă preot în viitor. Participa la toate slujbele de la biserica episcopală, ajuta la flori și coroane de sărbători și își petrecea multe ore alături de tînărul preot cu părul creț, domnul Rolf. Aron căpăta cunoștințele sale despre lume de la un tînăr fără experiență; acesta îi transmise darul de a generaliza pe care numai cei neexperimentați îl pot avea.

Aron fu confirmat la biserica episcopală și își luă locul în corul duminical. Abra îl urmă. Mintea ei de femeie își dădea seama că astfel de lucruri erau necesare, dar n-aveau importanță.

Era natura ca Aron, convertit, să acționeze asupra lui Cal. Mai întîi, Aron se rugă în tăcere pentru Cal, dar în cele din urmă îi vorbi. Îi reproșă lui Cal lipsa de credință, îi ceru să se convertească.

Cal ar fi încercat poate să-l urmeze, dacă fratele lui ar fi fost mai inteligent. Dar Aron ajunsese la un punct de puritate pasionată, cînd toți ceilalți ți se par odioși. După cîteva predici, Cal îl găsi insuportabil de îngust la minte, și i-o spuse. Simțiră amîndoi o ușurare cînd Aron își abandonă fratele blestemului etern.

În mod inevitabil, religia lui Aron luă o întorsătură sexuală. Îi vorbi Abrei despre necesitatea abstenenței și hotărî că va duce o viață de celibatar. Abra, în înțelepciunea ei, fu de acord cu el, simțind că această fază va trece. Celibatul era singura situație pe care o cunoscuse. Voia să se căsătorească cu Aron și să-i facă copii, oricît de mulți, dar pentru moment nu discuta despre asta. Nu fusese niciodată geloasă înainte, dar acum începu să descopere în ea o ură instinctivă, și poate îndreptățită, față de reverendul Rolf.

Cal îl văzu pe fratele său triumfînd asupra unor păcate pe care nu le comisese niciodată. Se gîndi sardonice să-i vorbească despre mama lui, să vadă cum va reacționa, dar respinse repede acest gînd. Nu credea că Aron va putea suporta așa ceva.

Capitolul 39

1

Din cînd în cînd, la Salinas se producea cîte un ușor acces de moralitate. Procesul nu era prea variat. Un val semăna cu celălalt. Uneori începea de la amvon, iar alteori, cu vreo nouă președință ambițioasă a Ligii civice a femeilor. În mod invariabil, jocul de noroc era viciul care trebuia stîrpit din rădăcină. Existau unele avantaje în atacarea jocurilor de noroc. Se putea discuta deschis despre ele, lucru dificil în ce privește prostituția. Era o racilă vizibilă și majoritatea jocurilor de noroc erau organizate de chinezi. Erau prea puține șanse de a călca pe bătătură pe cineva apropiat.

De la biserică și Ligă, se înflăcărau cele două ziare ale orașului. Editorialele cereau să se facă curățenie. Poliția era de acord, dar pretindea că nu avea mijloace și încerca să obțină mărirea bugetului, ceea ce uneori izbutea.

Cînd se ajungea la stadiul acesta, toată lumea știa că fuseseră puse cărțile pe masă. Ceea ce urma, era la fel de bine organizat ca un balet. Poliția se pregătea, casele de joc se pregăteau, iar ziarele pregăteau dinainte editoriale care exprimau felicitări. Apoi urma razia pregătită și prevăzută. Vreo douăzeci de chinezi importați din Pojaro, cîțiva gură cască, șase

sau opt comis-voiajori care, fiind străini, nu erau preveniți, cădeau în plasa poliției, erau ridicați, închiși, iar dimineața amendați și eliberați. Orașul răsufla ușurat în noua sa curățenie, iar casele de joc pierdeau doar o noapte de activitate, plus amenzile. Este una din victoriile omului că poate să cunoască un lucru și totuși să nu-l creadă.

În toamna anului 1916, Cal asista într-o noapte la un joc de fan-tan, la Shorty Lim, când o razie dădu peste el. În întuneric nu-l observă nimeni și sergentul fu încurcat când îl găsi dimineața într-o celulă. Sergentul îi telefonă lui Adam, ridicându-l de la micul dejun. Adam trecu cele două grupuri de case pînă la Primărie, îl eliberă pe Cal, traversă strada la poștă să ia scrisorile și apoi cei doi se duseră acasă.

Lee ținuse la cald oul fierț pentru Adam și făcuse două ochiuri pentru Cal. Aron trecu prin sufragerie, plecînd spre școală.

— Vrei să te aștept? îl întrebă el pe Cal.

— Nu, răspunse Cal.

Își ținea ochii în jos în timp ce își mînca ochiurile.

Adam nu vorbise la Primărie, nu spusese decît: "Hai!", după ce îi mulțumi sergentului.

Cal înghiți fără nici o poftă micul dejun, privind printre gene chipul tatălui său. Nu citea nimic pe chipul lui Adam. Părea în același timp încurcat, supărat, dus pe gînduri și trist.

Adam se uita în jos, în ceașca lui de cafea. Tăcerea crescuse pînă ajunse grea, de neîndurat.

Lee băgă capul înăuntru.

— Vreți cafea? întrebă el.

Adam clătină încet din cap. Lee se retrase și de data asta închise ușa bucătăriei.

În tăcerea întretăiată doar de tic-tac-ul ceasului, lui Cal începu să-i fie teamă. Simți o forță pe care o emana tatăl său și pe care nu o cunoscuse niciodată. De atîta așteptare încordată, simțea cum îi amorțesc picioarele și se temea să se miște și să-și pună sîngele în mișcare. Lovi cu furculița în farfurie ca să facă zgomot, dar zdrăngănitul fu înghițit de tăcere. Pendula bătu de nouă ori, dar bătăile fură și ele înghițite.

Pe măsură ce teama începu să dispară, îi luă locul ciuda. Întocmai cum o vulpe prinsă în capcană e furioasă pe laba care o ține prizonieră.

Deodată Cal sări în sus. Nu-și dăduse dinainte seama că avea să se miște. Țipă, fără să-și fi dat seama că avea să vorbească. Strigă:

— Fă odată ce-ai de gînd să-mi faci! Hai! Și să terminăm!

Strigătul lui fu și el absorbit de liniște. Adam își ridică încet capul. E adevărat că, niciodată pînă atunci, Cal nu se uitase la ochii tatălui său și e adevărat că mulți nu privesc în ochii tatălui lor. Irisul lui Adam era de un albastru deschis, cu linii radiale mai închise care duceau în vârtejul pupilei. În adîncul fiecărei pupile, Cal își văzu reflectat propriul său chip, ca și cînd doi Cal l-ar fi privit.

Adam spuse încet:

— Te-am dezamăgit, nu-i așa?

Era mai rău decît un atac. Cal se fistîci.

— Ce vrei să spui?

— Ai fost ridicat dintr-o casă de jocuri de noroc. Nu știu cum ai ajuns acolo, ce făceai acolo, de ce te-ai dus acolo.

Cal se așeză moale și privi în farfurie.

— Joci, băiete?

— Nu. Mă uitam doar.

— Ai mai fost acolo?

— Da. De multe ori.

— De ce te duci?

— Nu știu. Noaptea încet să mă simt neliniștit — ca o femeie de stradă.

Se gîndi la Kate, și gluma lui proasta i se păru oribilă.

— Cînd nu pot dormi, mă plimb, adăugă el, ca să încerc să mă liniștesc.

Adam îi cîntări cuvintele, le analiză pe fiecare în parte.

— Și fratele tău se plimbă?

— Nu. Nici prin gînd nu-i trece așa ceva. El — el nu-i neliniștit.

— Iată, eu habar n-am, zise Adam, nu știu nimic despre tine.

Cal voia să-și arunce brațele în jurul tatălui său, să-l îmbrățișeze și să fie îmbrățișat. Voia o demonstrație puternică de simpatie și dragoste. Luă inelul de lemn pentru șervețel și își trecu degetul arătător prin el.

— Ți-aș fi spus dacă m-ai fi întrebat, spuse el încet.

— N-am întrebat. N-am întrebat. Sînt un tată tot atît de rău ca și tatăl meu.

Cal nu auzise niciodată acest ton în glasul lui Adam. Era răgușit și strangulat de emoție și își căuta cuvintele, pipăindu-le în întuneric.

— Tatăl meu a creat un tipar și m-a forțat să intru în el. Am ieșit o piesă proastă, dar nu puteam fi retopit. Nimeni nu poate fi retopit. Așa că am rămas o piesă proastă, spuse el.

— Nu fi supărat. Ai suferit prea mult din cauza asta, zise Cal.

— Oare? Probabil — dar poate ca într-un mod greșit. Nu-mi cunosc fiii. Mă întreb dacă aș putea învăța s-o fac.

— Am să-ți spun tot ce vrei să știi. Întreabă-mă doar.

— De unde să încep? De la început?

— Ești trist sau supărat pentru că am fost la închisoare?

Spre surprinderea lui Cal, Adam rîse:

— Te aflai acolo și atîta tot, nu-i așa? N-ai făcut nimic rău.

— Poate faptul că mă aflam acolo era un lucru rău.

Cal voia să fie blamat.

— Odată am fost și eu acolo, zise Adam. Am stat închis aproape un an, pur și simplu

pentru că mă aflam acolo.

Cal încercă să înțeleagă această erezie.

— Nu cred, făcu el.

— Uneori nici eu nu cred, dar știu că atunci când am scăpat, am spart un magazin și am furat niște haine.

— Nu cred, spuse Cal moale, dar căldura, apropierea, erau atît de minunate, încît nu se dezlipi de ele. Respira încet, ca să nu tulbure căldura.

Adam spuse:

— Ți-l amintești pe Samuel Hamilton? Cu siguranță că da. Când tu erai copil, mi-a spus că sînt un tată rău. M-a lovit, m-a trîntit jos, ca să-mi bage asta în cap.

— Bătrînul acela?

— Era un bătrîn grozav. Acum știu ce voia să spună. Sînt la fel cum a fost tatăl meu. El nu-mi dădea voie să fiu cineva, iar eu nu i-am văzut pe fiii mei ca pe niște ființe umane. Asta înțelegea Samuel.

Îl privi pe Cal drept în ochi și zîmbi, iar Cal simți atîta afecțiune pentru el, încît era dureros.

Cal zise:

— Noi nu credem că ești un tată rău.

— Sărmanii de voi. De unde să știți? N-ați avut niciodată nu altfel de tată.

— Sînt bucuros că am fost în închisoare, spuse Cal,

— Și eu. Și eu.

Rise.

— Am fost amîndoi la închisoare — putem discuta împreună, adăugă Adam.

Îl cuprinse veselia.

— Poate poți să-mi spui ce fel de băiat ești? Poți?

— Da.

— Vrei?

— Da.

— Atunci spune-mi. Știi, există o răspundere ca să poți fi cineva... E mai mult decît să ocupi un spațiu, unde ar trebui să fie aer. Cum ești tu?

— Nu glumești? Întrebă Cal timid.

— Nu glumesc — sigur că nu glumesc. Vorbește-mi despre tine — bineînțeles, dacă vrei.

Cal începu:

— Ei, bine, sînt... Și se opri. Nu e ușor cînd încerci, zise el.

— Cred și eu că nu-i ușor — poate e chiar imposibil. Vorbește-mi despre fratele tău.

— Ce vrei să știi despre el?

— Ce gîndești tu despre el. Asta-i tot ce ai putea să-mi spui.

Cal zise:

— El e bun. El nu face lucruri rele. El nu se gîndește la rău.

— Acum vorbește despre tine.

— Cum așa?

— Vrei să spui că tu faci și gîndești lucruri rele?

Obrajii lui Cal se înroșiră.

— E adevărat.

— Atît de rele?

— Da. Vrei să-ți spun?

— Nu, Cal. Mi-ai și spus. Și vocea și ochii tăi îmi spun că te lupți cu tine însuși. Dar nu trebuie să-ți fie rușine. Lui Aron îi e vreodată rușine?

— El nu face nimic de care să-i fie rușine.

Adam se aplecă înainte:

— Ești sigur?

— Foarte sigur.

— Spune-mi, Cal — tu îl aperi?

— Cum adică?

— Adică așa — dacă ai auzi ceva rău, sau crud, sau urît, i-ai ascunde acel lucru?

— Da, cred că da.

— Consideri că el e prea slab ca să suporte lucruri pe care tu le poți suporta?

— Nu-i vorba de asta. El e bun. E bun cu adevărat. Nu face niciodată rău nimănui. Nu vorbește niciodată de rău pe nimeni. Nu e niciodată meschin, nu se plînge niciodată și e curajos. Nu-i place să se bată, dar o face la nevoie.

— Îți iubești fratele, nu-i așa?

— Da. Și cîteodată mă port rău cu el. Îl mint și îl duc de nas. Uneori îl jignesc fără nici un motiv.

— Și după aceea te simți nefericit?

— Da.

— Aron e vreodată nefericit?

— Nu știu. Cînd n-am vrut să mă duc la biserică, era amărît. Și odată, cînd Abra s-a supărat și i-a spus că-l urăște, a fost foarte nefericit. A avut febră. Îți amintești? Lee a trimis după doctor.

Adam spuse mirat:

— Iată că am trăit cu voi și nu știu nimic din toate asta! De ce s-a supărat Abra?

— Nu știu dacă ar trebui să-ți spun.

— Atunci nu vreau să-mi spui.

— Nu e nimic rău. Cred că totul e-n regulă. Aron vrea să se facă pastor. Domnul Rolf — lui îi place biserica doctrinară și lui Aron i-a plăcut și s-a gîndit că s-ar putea să nu se căsătorească niciodată și să se retragă în sihăstrie.

— Vrei să spui, ca un călugăr?
— Da.
— Și lui Abra nu i-a plăcut treaba asta?
— Să-i placă? A apucat-o nebunia. I se întâmplă câteodată să se înfurie. A luat stiloul lui Aron, l-a aruncat pe trotuar și l-a călcat în picioare. A spus că și-a pierdut jumătate de viață cu Aron.

Adam rîse:

— Cîți ani are Abra?

— Aproape cincisprezece. Dar, în anumite privințe, e mai matură.

— Da, așa cred și eu. Și Aron ce-a făcut?

— A tăcut, dar s-a simțit foarte rău.

Adam zise:

— Cred că în momentul acela ai fi putut să i-o iei.

Adam se uită adînc în ochii lui Cal. Apoi strigă:

— Lee!

Nici un răspuns.

— Lee! strigă el din nou. Nu l-am auzit ieșind, spuse Adam. Vreau o cafea proaspătă.

Cal sări în sus.

— Mă duc s-o fac eu.

— Dar ia ascultă, tu trebuia să fii la școală.

— Nu vreau să mă duc.

— Ar trebui să te duci. Aron s-a dus.

— Sînt fericit, zise Cal. Vreau să stau cu dumneata.

Adam privi în jos, la mîini.

— Fă cafeaua, spuse blînd, și vocea îi era timidă.

În timp ce Cal era în bucătărie, Adam se analiză cu uimire. Nervii și mușchii îi pulsau de o emoție flămîndă. Degetele doreau să apuce, picioarele să alerge. Ochii priviră cu aviditate prin cameră. Văzu scaunele, tablourile, trandafirii roșii de pe covor și alte lucruri noi, clare — aproape animate, dar prietenoase. Iar în mintea lui se născu o poftă ascuțită de viitor — o anticipație plăcută, caldă, ca și cînd minutele și săptămîinile care vor veni trebuiau să aducă încîntare. Simți o emoție crescîndă, anunțîndu-i o zi minunată, care va trece aurie și liniștită peste el. Își puse mîinile la ceafă și își întinse picioarele.

La bucătărie, Cal n-avea răbdare pînă să se încălzească apa în cafetieră, și totuși era bucuros și aștepta. O minune care-ți devine familiară nu mai e o minune. Cal încetase să mai fie uimit de minunatele relații cu tatăl său, dar plăcerea nu dispăruse. Otrava singurătății și invidia, care-l rodeau față de cel ce nu se simțea singur, îi dispăruse, persoana lui era curată și bună și știa acest lucru. Își scormoni o ură veche, ca să se pună la încercare și constată că ura dispăruse. Voia să-l servească pe tatăl său, să-i ofere un dar mareț, să facă o treabă bună și importantă în cinstea tatălui său.

Cafeaua dădu în foc și Cal pierdu cîteva minute ca să curețe mașina de gătit.

Își spuse în sinea lui:

"Ieri n-aș fi făcut asta".

Adam îi zîmbi cînd aduse cafeaua aburind. Adulmecă și zise:

— E un miros care m-ar scoate și dintr-un mormînt de beton.

— A dat în foc, zise Cal.

— Trebuie să dea în foc, ca să aibă gust bun, spuse Adam. Mă întreb unde s-o fi dus Lee.

— Poate e în camera lui. Să mă duc să văd?

— Nu. Ar fi răspuns.

— Tată, cînd termin școala o să mă lași să conduc ferma?

— Îți faci planuri mai devreme. Și cu Aron cum rămîne?

— El vrea să plece la universitate. Să nu-i spui că ți-am zis eu. Lasă-l să-ți spună el și să te prefaci că ești surprins.

— De ce, e foarte bine, zise Adam. Dar tu nu vrei să mergi la universitate?

— Pariez că sînt în stare să cîștig bani la fermă -destui ca să plătesc studiile lui Aron la universitate.

Adam își sorbi cafeaua.

— E un lucru generos, zise el. Nu știu dacă ar trebui să-ți spun asta, dar... cînd te-am întrebat mai înainte ce fel de băiat e Aron, tu l-ai apărât atît de prost, încît am crezut că nu ții la el, sau chiar îl urăști.

— L-am urît, răspunse Cal cu vehemență. L-am făcut și rău. Dar, pot să-ți spun ceva, tată? Acum nu-l mai urăsc. Cred că n-am să mai urăsc pe nimeni, nici chiar pe mama...

Se opri uimit de această scăpare și mintea îi încremeni neajutorată.

Adam privi drept înainte. Își frecă fruntea cu palma. În cele din urmă, zise liniștit:

— Știi totul despre mama ta.

Nu era o întrebare.

— Da... da, tată.

— Absolut totul?

— Da.

Adam se lăsă pe spate în fotoliul său.

— Aron știe?

— A, nu! Nu... nu, tată. El nu știe.

— De ce o spui în felul ăsta?

— N-aș îndrăzni să-i spun.

— De ce nu?

Cal vorbi cu pauze.

— Nu cred că ar putea suporta. Nu are destulă răutate în el ca să suporte.

Voia să continue: "Ia fel ca tine, tată", dar ultima parte rămase nerostită.

Chipul lui Adam arăta obosit. Își clătină capul dintr-o parte într-alta.

— Cal, ascultă-mă. Crezi că există vreo șansă să-l împiedicăm pe Aron să afle? Gîndește-te bine.

Cal spuse:

— El nu se apropie de asemenea locuri. El nu-i ca mine.

— Dar dacă îi spune cineva?

— N-ar crede. L-ar pocni pe cel care i-ar spune și ar fi încredințat că a fost o minciună.

— Ai fost acolo?

— Da. Trebuia să știu.

Și Cal continuă emoționat:

— Dacă ar pleca la universitate și n-ar mai locui niciodată în orașul ăsta...

Adam dădu afirmativ din cap:

— Da. S-ar putea. Dar mai are încă doi ani de stat aici.

— Poate că aș reuși să-l fac să se grăbească și să termine într-un an. E deștept.

— Dar tu nu ești mai deștept, nu-i așa?

— E altfel decît deșteptăciune, răspunse Cal.

Adam simțea că-i crește inima. Avea chipul sever iar ochii albaștri erau tăioși și pătrunzători.

— Cal! făcu el aspru.

— Da, tată!

— Am încredere în tine, fiule, zise Adam.

2

Pentru Cal — stima tatălui său era un motiv de fericire. Mergea în vîrfurile picioarelor. Zîmbea mai des decît se încrunta și nu mai era atît de închis.

Lee, observînd schimbarea, îl întrebă calm:

— Ți-ai găsit o prietenă, nu-i așa?

— Prietenă? Da de unde! Cine are nevoie de prietenă?

— Fiecare om, răspunse Lee.

Și Lee îl întrebă pe Adam:

— Știți oare ce s-a întîmplat cu Cal?

Adam răspunse:

— A aflat despre ea.

— Zău? Lee nu se aventurează. Vă amintiți că eu eram de părere că ar fi trebuit să le spuneti.

— Nu eu i-am spus. Știa.

— Ia te uită — ei, ce părere aveți? zise Lee. Dar asta nu-i o veste care să facă un băiat să fredoneze în timp ce învață și să-și arunce șapca în sus cînd se plimbă. Dar cu Aron cum e?

— Mi-e teamă pentru el. Tare n-aș vrea să afle, spuse Adam.

— S-ar putea să fie prea tîrziu.

— Aș putea să am o discuție cu Aron. Un fel de tatonare.

Lee se gîndi:

— Și cu dumneata s-a petrecut ceva.

— Adevărat? Cred că da, zise Adam.

Dar fredonatul și aruncatul șepcii în aer, graba la învățarea lecțiilor, erau doar aspectele cele mai neînsemnate ale activității lui Cal. În bucuria lui cea nouă, se numi apărător al fericirii tatălui său. Era adevărat ceea ce spusese că nu simțea ură față de mama sa. Dar aceasta nu schimba faptul că ea a fost instrumentul durerii și rușinii lui Adam. Cal raționa că ceea ce a fost capabilă să facă înainte, ar putea face din nou. Își propuse să afle tot ce putea despre ea. Un dușman cunoscut este mai puțin periculos, nu te poate lua prin surprindere. Noaptea era atras spre casa de dincolo de calea ferată. Uneori, după-amiaza, stătea ascuns în ierburile înalte, de partea cealaltă a străzii, supraveghind locul. Vedea fetele ieșind îmbrăcate în culori închise, chiar sever. Plecau din casă întotdeauna cîte două și Cal le urmărea cu privirea pînă în colțul străzii Castroville, unde o luau la stînga, spre Main Street. Descoperi că dacă nu știa de unde ieșiseră, nu puteai spune ce erau. Dar nu asta aștepta el, să iasă fetele. Voia s-o vadă pe maică-sa la lumina zilei. Constată că ea ieșea în fiecare luni la ora unu și jumătate.

Cal aranjă lucrurile la școală ca, printr-o muncă excelentă și suplimentară, să i se ierte absențele de luni după-amiază. La întrebările lui Aron, răspunse că pregătea o surpriză și se jurase să nu spună nimănui. Oricum, pe Aron nu-l interesa prea mult. Scufundat în el însuși, Aron uită curînd toată tărăsenia.

Cal, după ce o urmări pe Kate de cîteva ori, îi învăță drumurile. Întotdeauna se ducea în aceleași locuri — mai întîi la Banca Comitatului Monterey, unde era primită în spatele barelor strălucitoare care apărau sectorul safe-urilor. Acolo stătea cincisprezece sau douăzeci de minute. Apoi mergea încet pe Main Street privind la vitrine. Intra la magazinul "Porter și Irvine" și se uita la rochii, iar uneori făcea cumpărături — elastic, ace de siguranță, un voal, o pereche de mănuși. Pe la două și un sfert, intra la salonul de înfrumusețare al lui Minnie Franken, stătea o oră și ieșea cu părul prins în sus, în bucle strînse și cu un batic de mătase în jurul capului, legat sub bărbie.

La trei și jumătate urca scările spre birourile de deasupra lui "Farmer's Mercantile" și intra în cabinetul doctorului Rosen. Cînd cobora de la cabinetul doctorului, se oprea o clipă la bombonerie "Bell" și cumpăra o cutie de două livre cu bomboane de ciocolată asortată.

Niciodată nu-și schimba ruta. De la Bell, se întorcea direct în strada Castroville și de aici acasă.

Nu avea nimic straniu în îmbrăcămintea ei. Se îmbrăca la fel ca orice femeie înstărită din Salinas, care a ieșit la cumpărături într-o luni după-masă — numai că purta întotdeauna mănuși, ceea ce era neobișnuit la Salinas.

Mănușile făceau ca mâinile ei să pară umflate și groase. Se mișca de parcă ar fi fost sub un clopot de sticlă. Nu vorbea cu nimeni și părea că nu vede pe nimeni. Din când în când, cite un bărbat se întorcea și se uita după ea și apoi își vedea nervos de treburile. Dar de cele mai multe ori trecea ca o femeie invizibilă. Cal o urmărea pe Kate timp de câteva săptămâni. Căută să nu-i atragă atenția. Și deoarece Kate mergea întotdeauna uitându-se drept înainte, era convins că nu-l observase.

Când Kate intră în curtea ei, Cal trecea ca din întâmplare și se ducea acasă pe alt drum. Nu putea spune exact pentru ce o urmărea, în afară de faptul că voia să afle totul despre ea.

În cea de a opta săptămână, o urmărea în timp ce ea își făcea ruta și când intră în grădina năpădită de buruieni, ca de obicei.

Cal aștepta un moment, apoi pătrunse pe poarta strîmbă.

Kate stătea după un boschet alb, neîngrijit. Îi spuse cu răceală:

— Ce vrei?

Cal înghețea de-a-n picioarele. Timpul părea că se opri în loc și el abia de mai respira. Apoi începu să facă uz de o practică care o învățase de când era foarte mic. Observă și catalogă detalii din afara obiectului principal. Remarcă vîntul de sud care răsucea micile frunze moi ale boschetului. Văzu cărarea noroioasă frămîntată de numeroase picioare și picioarele lui Kate care stăteau mult într-o parte, în afara noroiului. Auzi o locomotivă la South Pacific care scotea aburi cu mișcările ei bruște și fluiera sec. Simți aerul răcoros în puful care-i creștea pe obraz. Și în tot acest timp se uita țintă la Kate, iar ea se uita țintă la el. În poziția și culoarea ochilor și a părului ei, în felul în care-și ținea umerii — observă că Aron, semăna foarte mult cu ea. Nu-și cunoștea prea bine propriul său chip, ca să recunoască gura ei, cu dinții mici și pomeții lați ca ai lui. Stătura așa un moment, între două adieri ale vîntului de sud.

Kate spuse:

— Nu e prima oară când mă urmărești. Ce vrei?

El își lăsă capul în jos.

— Nimic, răspunse el.

— Cine te-a pus? întrebă ea.

— Nimeni, doamnă.

— Nu vrei să-mi spui, nu-i așa?

Cal rămase el însuși uimit când se auzi pronunțînd cuvintele ce urmau. Vorbele îi scăpară mai înainte ca el să le fi putut opri.

— Sînteți mama mea și voiam să văd cum arătați.

Era purul adevăr și ea sări ca un șarpe.

— Cum? Ce? Cine ești?

— Sînt Cal Trask.

Simți o ușoară schimbare a balanței, ca într-un leagăn care se mișcă. El era acum în partea de sus. Deși expresia ei rămase neschimbată, Cal înțelese că ea e în defensivă.

Îl privi cu atenție, îi observă fiecare trăsătură. O imagine abia conturată a lui Charles îi veni în minte. Spuse brusc:

— Vino cu mine!

Se întoarse și o porni pe cărare, ținîndu-se pe margine, ferindu-se de noroi.

Cal ezită doar o clipă înainte de a o urma în sus, pe scări. Își aminti de camera mare întunecată, dar restul îi era străin. Kate i-o luă înainte, traversă holul și intră în camera ei. Trecînd pe la ușa bucătăriei strigă:

— Ceai! Două cești!

În camera ei, părea că-l uitase. Își scoase haina trăgînd-o de mînci cu niște degete neîndeminate, groase, acoperite de mănuși. Apoi se duse la o ușă nouă făcută în zid, în fundul camerei, unde era patul ei. Deschise ușa și intră într-o nouă odăiță.

— Vino aici! spuse ea. Adu și fotoliul ăla cu tine.

O urmă într-o cameră ca o cutie. Nu avea ferestre, nici podoabe de nici un fel. Pereții erau vopsiți în cenușiu închis. Un covor solid cenușiu acoperea podeaua. Singura mobilă din odaie era un fotoliu uriaș, înțesat de perne cenușii de mătase, o măsuță de citit înclinată și o lampă cu picior, bine acoperită cu un abajur. Kate trase de lăntșorul subțire cu mîna ei înmănușată, ținîndu-l bine între degetul mare și cel arătător, ca și când ar fi avut mîini artificiale.

— Închide ușa, zise Kate.

Lampa arunca un cerc de lumină pe masa de citit și nu răspîndea decît o lumină difuză în camera cenușie. Într-adevăr pereții cenușii absorbeau lumina și o distrugau.

Kate se instală cu grijă între pernele groase și își scoase mănușile. Degetele de la amîndouă mîinile erau bandajate.

Kate spuse furioasă:

— Nu căsca ochii. E artrită. Oh, vrei să vezi, nu-i așa?

Desfăcu bandajul unsuros de pe degetul arătător al mîinii drepte și băgă degetul deformat sub lumină.

— Iată, privește, zise ea, e artrită.

Se strîmbă de durere și înfășură cu blîndețe bandajul, mai puțin strîns.

— Dumnezeule, ce rău îmi fac mănușile astea! Șezi!

Cal se lăsă pe marginea fotoliului său.

— Probabil că o să capeți și tu, spuse Kate. Mătușa mea bătrînă o avea, mama începuse

și ea s-o capete...

Se opri. În cameră era multă liniște. Se auzi o bătaie în ușă. Kate strigă:

— Tu ești, Joe? Pune tava acolo, Joe, ești acolo?

Prin ușă se auzi un mormăit.

Kate îi spuse monoton.

— E dezordine în salon. Fă curățenie. Anne nu și-a făcut curat în camera ei. Mai dă-i un singur avertisment. Spune-i că-i ultimul. Eva a făcut pe deșteapta aseară. O să am eu grijă de ea. Joe, mai spune-i bucătarului că dacă ne mai servește încă o dată morcovi săptămîna asta, poate să-și facă bagajul. Ai auzit?

Mormăitul se auzi din nou prin ușă.

— Asta-i tot, zise Kate. Porci murdari! mormăi ea. Ar putrezi dacă n-aș fi cu ochii pe ei.

Du-te și adu tava cu ceai.

Cînd Cal deschise ușa, dormitorul era gol. Aduse tava din odăiță și o așeză pe măsuța de citit înclinată. Era o tavă mare, de argint, și pe ea un ceainic de cositor, două cești albe subțiri, zahăr, frișcă și o cutie desfăcută cu bomboane de ciocolată.

— Toarnă ceaiul, zise Kate. Mă dor mîinile.

Băgă o bomboană în gură. După ce o înghiți, continuă:

— Am văzut că te uitai la camera asta. Lumina îmi face rău la ochi. Vin aici să mă odihnesc.

Văzu privirea rapidă a lui Cal îndreptată spre ochii ei și spuse ca o concluzie:

— Lumina îmi face rău la ochi.

Vorbi aspru:

— Ce este? Nu vrei ceai?

— Nu, doamnă, răspunse Cal. Nu-mi place ceaiul.

Ea ținu ceașca subțire cu degetele bandajate.

— Bine. Ce vrei?

— Nimic, doamnă.

— Voi ai doar să mă privești?

— Da, doamnă.

— Ești mulțumit?

— Da, doamnă.

— Cum arăt?

Îi zîmbi strîmb, arătîndu-i dințișorii ei ascuțiți și albi.

— Bine.

— Trebuia să-mi închipui că n-o să spui nimic. Unde-i fratele tău?

— La școală, cred, sau acasă.

— El cum arată?

— Seamănă mai degrabă cu dumneata.

— Zău? Și e ca mine?

— Vrea să devină pastor, spuse Cal.

— Cred că ăsta-i drumul pe care trebuie să-l urmeze — seamănă cu mine și vrea să se dedice bisericii. Un om poate face mult rău în biserică. Cînd cineva vine aici, e pus în gardă. Dar în biserică e descoperit.

— El se gîndește serios la asta, zise Cal.

Se aplecă spre el și chipul ei se învioră, plin de interes.

— Uple-mi ceașca. Fratele tău e prost?

— E drăguț, răspunse Cal.

— Te-am întrebat dacă e prost.

— Nu, doamnă, spuse Cal.

Se lăsă iar pe spate și își luă ceașca.

— Ce face tatăl tău?

— Nu vreau să vorbesc despre el, spuse Cal.

— A, nu! Ții la el, așadar.

— Îl iubesc, spuse Cal.

Kate îl scrută mai îndeaproape și un spasm curios o scutură — simțea cum un junghi dureros îi cuprinde pieptul. Apoi se închise în ea și își recăpătă stăpînirea de sine.

— Nu vrei niște bomboane? Întrebă ea.

— Ba da, doamnă. De ce ați făcut asta?

— Ce anume să fac?

— De ce l-ați împușcat pe tata și ați fugit de noi?

— El ți-a spus?

— Nu. El nu ne-a vorbit niciodată despre asta.

Ea își puse mîinile una peste alta și în aceeași clipă le zvîrli în laturi, de parcă atingerea le-ar fi ars. Întrebă:

— Tatăl vostru aduce vreodată acasă fete sau femei tinere?

— Nu, răspunse Cal. De ce l-ați împușcat și ați plecat?

Obrajii i se încordară și gura i se subție, de parcă ar fi fost comandate de o rețea de mușchi. Își ridică privirea și ochii îi erau reci și necruțători.

— Vorbești prea matur pentru vîrsta ta. Dar nu destul de matur. Poate ar fi mai bine să fugi la joacă și să-ți ștergi nasul.

— Uneori îl enervez pe fratele meu, zise el. Îl fac să se simtă jenat, l-am făcut să plîngă.

El nu știe cum izbutesc să fac așa ceva. Sînt mai deștept ca el. Dar nu vreau. Mi-e silă.

Kate reluă de parcă ar fi fost vorbele ei.

— Credeau că sînt grozavi de deștepti, spuse ea. Se uitau la mine și credeau că mă cunosc. Și eu îmi băteam joc de el. Îmi băteam joc de fiecare din ei. Și atunci cînd credeau că pot să-mi spună ce să fac — ei bine! abia atunci îmi băteam și mai tare joc de ei. Charles,

atunci îmi băteam joc de ei cu adevărat.

— Numele meu e Caleb, spuse Cal. Caleb a ajuns pe pământul Făgăduinței. Așa zice Lee, scrie și în Biblie.

— Ți-l chină, făcu Kate și continuă grăbită: Adam a crezut că a pus mâna pe mine. Când am fost rănită, zdrobită toată, m-a luat în casă și m-a îngrijit, mi-a gătit. A încercat în felul ăsta să mă lege. Majoritatea oamenilor se lasă legați în felul ăsta. Sînt recunoscători, sînt îndatorați și astea sînt cele mai rele cătușe. Dar pe mine nu mă poate ține nimeni. Am așteptat și am așteptat pînă m-am înzdrăvenit și atunci m-am eliberat. Nimeni nu mă poate prinde în cursă. Eu știam ce făceam. Am așteptat.

Camera cenușie era tăcută, nu se auzea decît respirația ei șuierătoare, enervată.

Cal spuse:

— De ce l-ați împușcat?

— Pentru că a încercat să mă rețină. Aș fi putut să-l omor, dar n-am făcut-o. Voiam pur și simplu să mă lase să plec.

— Ați dorit vreodată să fi rămas?

— Nu, Doamne. De mică eram în stare să fac tot ce voiam. Nu știau niciodată cum făceam. Niciodată. Erau întotdeauna atît de siguri că aveau dreptate! Și n-au știut niciodată — nimeni n-a știut niciodată.

Un fel de revelație îi apără înaintea ochilor.

— Cu siguranță că semeni cu mine. Poate ești chiar la fel. De ce n-ai fi?

Cal se ridică și-și strînse mîinile la spate. Zise:

— Când erai mică ați avut... făcu o pauză, ca să-și poată exprima mai bine gîndul... ați simțit vreodată că vă lipsește ceva? De parcă alții știau ceva și dumneavoastră nu — un fel de secret pe care nu voiau să vi-l spună? Ați simțit vreodată așa ceva?

În timp ce el vorbea, chipul ei începu să se depărteze de el, iar în momentul cînd Cal se opri, ea era departe de el și nu mai exista legătură între ei doi. Spuse:

— Ce fac eu, stau de vorbă cu copii?

Cal își desprinsese mîinile de la spate și le băgă în buzunare.

— Vorbesc cu copii care-și bagă nasul unde nu trebuie, spuse ea. Probabil că sînt nebună.

Chipul lui Cal era aprins de emoție și ochii îi erau măriți de uimire.

Kate întrebă:

— Ce-i cu tine?

El rămase nemișcat, cu fruntea strălucind de sudoare și cu mîinile strînse pumn.

Kate, ca de obicei, găsi prilejul să-i înfigă cuțitul inteligent, dar lipsit de sens, al cruzimii ei. Rîse încetșor:

— S-ar putea să-ți fi transmis cîte ceva interesant, ca asta de pildă, și-și arată mîinile chircite. Dar dacă e epilepsie — crize — n-ai moștenit-o de la mine.

Îl privi zîmbitoare, anticipînd șocul și începutul frămîntării lui.

Cal spuse bucurat:

— Plec. Plec acum. E-n regulă. Ce-a spus Lee, e adevărat.

— Ce-a spus Lee?

Cal răspunse:

— Mă temeam că vă am în mine.

— Mă ai, zise Kate.

— Nu. Nu vă am. Sînt al meu propriu. N-am de ce să fiu ca dumneavoastră.

— De unde știi asta?

— Așa. Știu. Acum am înțeles pe deplin. Dacă sînt meschin, e meschinăria mea proprie.

— Chinezul ăsta te-a hrănit într-adevăr cu prostii. De ce te uiți la mine așa?

Cal spuse:

— Nu cred că lumina vă face rău la ochi. Cred că vă e teamă.

— Ieși afară! strigă ea. Pleacă, ieși afară!

— Mă duc.

Spuse cu mîna pe clanță.

— Nu vă urăsc. Dar sînt bucurat că vă e teamă.

Încercă să strige "Joe!" dar vocea i se îngroșă ca un cîrîit.

Cal deschise brusc ușa și o trînti în urma lui.

Joe stătea de vorbă în salon cu una din fete. Auziră zgomotul de pași ușori, repezi. Dar pînă cînd să-și ridice ochii, o siluetă ajunsese la ușa, o deschise, se strecură prin ea și ușa grea de la intrare se trînti. Se mai auzi doar un pas pe prima treaptă și un scîrțîit de picioare care ating pământul în săritură.

— Ce naiba a fost asta? întrebă fata.

— Dumnezeu știe, făcu Joe. Uneori mi se pare că zăresc fantome.

— Și mie, zise fata. Ți-am spus de Clara că are gărgăuni?

— Probabil că a văzut fantomele din pricina injecțiilor, zise Joe. După părerea mea, cu cît știi mai puține, cu atît îți merge mai bine.

— Aici ai spus un mare adevăr, fu de acord fata.

Capitolul 40

Își vorbi încet în sinea ei.

— Calmează-te. Liniștește-te. Apără-te. Nu te gîndi un timp la nimic. Afurisitul ăla care-și bagă nasul.

Se gîndi deodată la singura persoană care o făcuse vreodată să simtă această ură plină de panică. Era Samuel Hamilton, cu barba lui albă, obraji rozalii și ochii zîmbitori, care știa să-i citească în suflet.

Cu degetul arătător bandajat, scoase un lanț subțire care îi atîrna pe gît și-l ținu puțin depărtat. Pe lanț erau prinse două chei de case de fier, un ceas de aur cu un ac în formă de crin și un mic tub de metal cu un inel la capăt. Deșurubă cu grijă partea de sus a tubului, și desfăcînd genunchii, scutură din el o capsulă gelatinoasă. Ținu capsula în dreptul luminii și văzu cristalele albe din interiorul ei — șase boabe de morfină, o cantitate sigură. Cu mare grijă dădu drumul capsulei în tub, înșurubă capacul și băgă lanțul sub rochie.

Ultimele vorbe ale lui Cal i se învîrteau neconținut în minte: "Mă bucur că vă e teamă".

Rosti cuvintele cu glas tare, ca să le alunge rezonanța. Ritmul se opri, dar în gînd îi apărură o imagine puternică și ea o lăsă să se contureze tot mai mult ca s-o poată analiza din nou.

2

Acestea se întîmplau mai înainte de a fi construit odăița. Kate încasase banii pe care îi lăsase Charles. Cecul a fost transformat în bancnote mari, iar teancurile de bancnote au fost depozitate în casa de fier a Băncii Comitatului din Monterey.

Pe atunci primele dureri începuseră să-i chinuiască mîinile. Acum avea destui bani ca să plece. Singura problemă era să obțină un preț cît mai bun pentru casă. Dar în același timp era mai bine să aștepte pînă se înzdrăvenea din nou.

Nu se mai înzdrăveni niciodată. New York-ul i se părea rece și foarte îndepărtat.

Îi sosi o scrisoare semnată "Ethel". Cine naiba o fi Ethel? Oricine ar fi fost, trebuie să fi fost nebună să ceară bani. Ethel — existau sute de Ethel. Fete ca Ethel găseai în fiecare colț. Și asta mîzgălea indescifrabil pe o foaie de hîrtie liniată.

Nu mult după aceea, Ethel veni să o vadă pe Kate, și Kate abia de o recunoscuse.

Kate ședea la biroul ei, atentă, bănuitoare și sigură de ea:

— E mult de-atunci.

Ethel răspundea ca un soldat care se întîlnește după mulți ani cu sergentul care l-a instruit.

— Am fost bolnavă, spuse ea.

Carnea i se îngroșase și se umflase. Hainele aveau aceeași curățenie obosită care denotă sărăcie.

— Unde locuiești — acum? zise Kate și se întrebă cît de repede va fi în stare bătrîna căzătură să treacă la subiect.

— La hotelul "Southern Pacific". Am o cameră.

— A, deci nu lucrezi într-o casă acum?

— N-am mai putut să reiau lucrul. N-ar fi trebuit să mă dai afară, spuse Ethel.

Își șterse lacrimile mari din colțul ochilor cu vîrfurile unei mînuși de bumbac:

— Lucrurile merg rău. Mai întîi am avut necazuri cînd a venit judecătorul cel nou.

Nouăzeci de zile, și doar nu avusesem cazier — în orice caz, nu aici. Cînd am scăpat de asta, am căpătat și sifilis. Nu știam că-l am. L-am transmis unui client permanent — tip simpatic, lucra la secția de poliție. S-a înfuriat și m-a bătut, mi-a rupt nasul, am pierdut patru dinți, și judecătorul cel nou mi-a dat o sută optzeci de zile. La naiba, Kate, într-o sută optzeci de zile, pierzi toate legăturile. Te uită toți, pînă și că trăiești. Pur și simplu, n-am reușit s-o iau de la capăt.

Kate dădu din cap cu simpatie rece, falsă. Știa că Ethel se îndreaptă spre punctul culminant. Exact înainte de asta, Kate făcu o mișcare. Deschise sertarul de la birou, scoase niște bani și îi întinse lui Ethel.

— Nu părăsesc niciodată un prieten la nevoie, spuse ea. De ce nu te duci în alt oraș să o iei de la început? Poate ți se schimbă norocul.

Ethel încercă să-și oprească degetele să înhațe banii. Desfăcu hîrțiile ca niște cărți de joc — patru de cîte zece. Gura începu să-i tremure de emoție.

Spuse:

— Speram că-mi cunoști interesele și o să-mi oferi mai mult de patruzeci de dolari.

— Ce vrei să zici?

— N-ai primit scrisoarea mea?

— Ce scrisoare?

— A! făcu Ethel. Poate s-a pierdut la poștă. Țștia sînt foarte neglijenți. Oricum, credeam că o să ai grijă de mine. Nu prea mă simt bine de regulă. Simt ceva ca o greutate care-mi trage măruntaiele în jos.

Oftă, apoi vorbi atît de repede încît Kate își dădu seama că învățase totul pe dinafară.

Ethel începu:

— Poate că îți amintești că aveam un fel de dar al prevestirii. Mereu preziceam lucruri care se adevereau. Visam lucruri care apoi se întîmplau. Ba unul zicea să intru în afacerile astea. Cică sînt un mediu natural. Îți amintești?

— Nu, răspunse Kate. Nu-mi amintesc.

— Zău? Ei, poate n-ai observat. Dar toți ceilalți o știau. Le-am spus o mulțime de lucruri care s-au adevărit.

— Și ce încerci să-mi povestești?

— Am avut următorul vis. Îmi amintesc cînd a fost, pentru că s-a întîmplat în noaptea cînd a murit Faye.

Își ridică ochii spre chipul neclintit al lui Kate. Continuă cu încăpățîinare:

— Ploua în noaptea aceea și ploua și în visul meu, oricum era umezeală. În visul meu, te-am văzut ieșind pe ușa bucătăriei. Nu era complet întuneric — se zărea nițeluș luna. Obiectul visului erai tu. Te-ai dus în spatele casei și te-ai aplecat. Nu vedeam ce făceai. Apoi te-ai întors pe furis. Imediat după asta am aflat — da, am aflat că Faye a murit.

Făcu o pauză și așteptă un comentariu din partea lui Kate, dar chipul lui Kate era lipsit de orice expresie.

Ethel așteptă pînă ce fu sigură că n-are de așteptat vreun răspuns.

— După cum îți spuneam, am crezut întotdeauna în visele mele. Și să vezi ce nostimă treabă, acolo afară nu erau decît niște sticle de medicamente sparte și cauciucul de la o pipetă.

Kate spuse leneș:

— Și le-ai dus la un doctor. Și ce-a spus că a fost în sticlute?

— Oh, n-am făcut așa ceva.

— Ar fi trebuit, zise Kate.

— Nu vreau să văd pe nimeni dînd de bucluc. Am avut eu destule necazuri. Am pus sticlele sparte într-o hîrtie și le-am ascuns.

Kate spuse blînd:

— Și ai venit la mine să-mi ceri sfatul?

— Da, doamnă.

— Să-ți spun ce cred eu, zise Kate. Cred că ești o curvă bătrînă și epuizată și ai fost bătută în cap de prea multe ori.

— Să nu te apuci să-mi spui că sînt nebună, încep Ethel.

— Nu, poate că nu ești, dar ești obosită și bolnavă. Ți-am spus că nu las niciodată un prieten la nevoie. Poți să vii înapoi aici. Nu să lucrezi, dar poți să ajuți la curățenie și să-i dai o mînă de ajutor bucătarului. Vei avea un pat și o masă. Ce zici? Și ceva bani de cheltuială.

Ethel se foi neliniștită.

— Nu, doamnă, făcu ea. Nu cred că vreau să mai dorm aici. Nu port cu mine plicul acela. L-am lăsat la niște prieteni.

— Dar tu, la ce te-ai gîndit?

— M-am gîndit că dacă v-ați cunoaște interesul și mi-ați da o sută de dolari pe lună, poate că m-aș descurca și m-aș însănătoși.

— Spui că stai la hotelul "Southern Pacific"?

— Da, doamnă, camera mea e chiar în hol, lîngă birou. Funcționarul de noapte e un prieten al meu. Nu doarme niciodată cînd e de serviciu. Tip simpatic.

Kate spuse:

— Nu face pe tine de frică, Ethel. Singurul lucru de care trebuie să te îngrijorezi este suma cu care poate fi cumpărat tipul tău simpatic. Și acum așteaptă o clipă.

Mai numără șase hîrtii de cîte zece dolari din sertar, în fața ei, și i le întinse.

— O să mi-i trimiți la întîi ale lunii, sau trebuie să vin aici după ei?

— O să-ți trimit. Și să știi, Ethel, continuă liniștită Kate, tot mai cred că ar trebui să dai sticlele alea la analiză.

Ethel strîngea tare banii în mînă. Triumful și senzația de bunăstare o copleșeau. Era unul din puținele lucruri care îi reușiseră vreodată.

— Nici nu mă gîndesc la una ca asta. Doar dacă aș fi obligată, spuse ea.

După plecarea ei, Kate se duse în grădina din spatele casei. Și chiar după atîția ani, putu să-și dea seama după cît era de afînat pămîntul, că trebuie să fi fost bine răscolit.

În dimineața următoare, judecătorul asculta obișnuita relatare a micilor violențe și furtuni nocturne. Auzea doar pe jumătate relatarea celui de al patrulea caz și, la sfîrșitul mărturiei reclamantului, întrebă:

— Cît ți s-a furat?

Bărbatul cu părul negru zise:

— Aproape o sută de dolari.

Judecătorul se întoarse către ofițerul care operase arestarea:

— Cît s-a găsit la ea?

— Nouăzeci și șase de dolari. A cumpărat whisky și țigări și niște reviste de la funcționarul de noapte la ora șase, azi-dimineață.

Ethel strigă:

— Nu l-am văzut pe omul ăsta în viața mea.

Judecătorul ridică ochii de pe hîrtie.

— De două ori pentru prostituție și acum pentru hoție. Ne coști prea mult. Vreau să părăsești orașul pînă la prînz.

Se întoarse către ofițer:

— Spune-i șerifului că o să treacă peste granița comitatului.

Iar către Ethel:

— Dacă te întorci, te trimit la comitat să-ți dea maximum de pedeapsă și asta înseamnă San Quentin. Ai înțeles?

Ethel zise:

— Domnule judecător, vreau să vă vorbesc între patru ochi.

— De ce?

— Trebuie să vă vorbesc. E o înscenare.

— Totu-i o înscenare, zise judecătorul. Următorul.

În timp ce adjunctul șerifului o ducea pe Ethel la granița comitatului pe podul de peste râul Pojaro, reclamantul mergea pe strada Castroville spre casa lui Kate, apoi își schimbă

În primul moment, vizita lui Ethel n-a tulburat-o prea mult pe Kate. Știa ce puțină atenție se dă unei prostituate care face o plîngere și că o analiză a sticlelor sparte nu va găsi nimic care să semene a otravă. Aproape că o uitase pe Faye. Această amintire forțată era pur și simplu neplăcută.

Totuși, încetul cu încetul, se trezi gîndindu-se la asta. Într-o seară, cînd controla cifrele pe o chitanță de băcănie, îi trecu prin minte un gînd strălucitor și rapid ca un meteor. Gîndul i se aprinse și se stinse atît de repede, încît trebui să se oprească din treabă și să încerce să-l prindă. Ce amestec avea în acest gînd chipul întunecat al lui Charles? Dar ochii mirați și veseli ai lui Sam Hamilton? De ce oare o scuturase un fior de teamă din pricina gîndului trecător?

Îl lăsă baltă și se întoarse la lucrul ei, dar fața lui Charles era îndărățul ei, se uita peste umărul ei. Degetele începură să o doară. Puse deoparte conturile și făcu un tur prin casă. Era o seară liniștită, tăcută — o noapte de marți. Nu erau destui clienți, nici măcar pentru circ.

Kate știa ce simțeau fetele în legătură cu ea. Erau groaznic de înspăimîntate. Așa le ținea. Probabil că o și urau, dar asta nu avea nici o importanță. În schimb aveau încredere în ea și asta conta. Dacă respectau regulile impuse de ea, dacă le respectau întocmai, Kate avea grijă de ele și le apăra. Asta nu implica nici dragoste, nici respect. Nu recompensa niciodată, iar pe cea care greșea, o pedepsea de două ori înainte de a o da afară. Fetele știau asta și aveau siguranța că nu vor fi pedepsite fără motiv.

Cînd Kate trecu pe lîngă ele, fetele luară un aer care căuta să pară firesc. Kate știa și se aștepta la asta. Dar în noaptea aceea, simțea că nu e singură. I se părea că Charles mergea alături și în spatele ei.

Trecu prin sufragerie în bucătărie, deschise răcitorul și se uită în el. Ridică apoi capacul lăzii de gunoi și o inspectă să vadă dacă nu se face risipă. Făcea asta în fiecare seară, dar în seara aceea mai avea și ceva în plus de făcut.

Cînd părăsi salonul, fetele priviră una la cealaltă și ridicară nedumerite din umeri. Eloise, care discuta cu brunetul Joe, zise:

- S-a întîmplat ceva?
- Nu, pe cîte știu. De ce?
- Nu știu. Pare nervoasă.
- Păi, a fost un fel de cursă ca să prindă.
- Ce anume?
- Stai liniștită! făcu Joe. Eu nu știu nimic și nici tu nu știi nimic.
- Am înțeles. Să-mi văd de treabă.
- Așa-i. S-o lăsăm baltă, nu? spuse Joe.
- Nici nu vreau să știu, zise Eloise.
- Acum ai zis-o bine, făcu Joe.

Kate reveni din turul făcut.

- Mă duc să mă culc, îi spuse ea lui Joe. Să nu mă deranjezi decît dacă e necesar.
- Pot să vă ajut cu ceva?
- Da, fă-mi un ceai. Ai călcat rochia aceea, Eloise?
- Da, doamnă.
- N-ai călcat-o prea bine.
- Da, doamnă.

Kate era neliniștită. Își puse toate hîrțile frumos în sertarele biroului, iar cînd Joe aduse tava cu ceai, îl puse să o aranjeze lîngă pat.

Stînd culcată între perne și sorbindu-și ceaiul, își reluă gîndul. Ce era cu Charles? Și atunci îi apărură din nou.

Charles era inteligent. În felul lui trăsnit, Sam Hamilton era și el inteligent. Țista era gîndul care-i provoca teamă — existau oameni inteligenți. Atît Charles cît și Sam erau morți, dar poate mai existau și alții. Mintea îi lucra foarte încet.

"Să presupunem că eu aș fi dezgropat sticlele. Ce aș fi gîndit și ce aș fi făcut?" Panica i se ridica în piept. De ce sticlele au fost sparte și îngropate? Nu conțineau otravă. Atunci de ce să le îngropi? Ce o determinase să facă asta? Ar fi trebuit să le arunce în șanț pe Main Street sau să le zvîrle la lada cu gunoi. Doctorul Wilde murise. Dar oare ce fel de evidență ținea? Nu știa. Presupunînd că ea ar fi găsit sticla și că ar fi aflat ce a fost înăuntru. Nu ar fi întreat un specialist?

"Să presupunem că dai ulei de croton unei persoane. Ce se întîmplă?"

"Dar dacă, să presupunem, îi dai doze mici, timp îndelungat?" Cel întreat ar ști. Poate că ar ști cineva.

"Să presupunem că ai auzit despre o madamă bogată care a lăsat prin testament totul unei fete venite de curînd și apoi a murit." Kate știa perfect de bine care ar fi primul ei gînd. Ce nebunie a făcut-o să o îndepărteze pe Ethel? Acum nu mai putea fi găsită.

Ethel trebuia cumpărată și înșelată ca să dea resturile de sticlă. Unde erau sticlele acum? Într-un plic — dar unde? Cum putea fi găsită Ethel?

Ethel va ști de ce și cum a fost îndepărtată. Ethel nu e deșteaptă, dar poate să povestească totul cuiva care este deștept. Vocea ei care trîncănește ar putea să spună povestea, cum Faye a fost bolnavă, cum arăta, și despre testament.

Kate respira agitat și i se făcu pielea de găină de teamă. Ar trebui să plece la New York sau într-altă parte — să nu se mai ostenească să vîndă casa. N-avea nevoie de banii ăia. Avea

destui. Nimeni n-ar mai găsi-o. Da, dar dacă o șterge de aici, iar o persoană deșteaptă o ascultă pe Ethel povestind, nu face imediat legătura?

Kate se sculă din pat și luă o doză masivă de bromură.

De atunci, teama care o stăpînea, a însoțit-o tot timpul. Fu aproape bucură să durerea din mîini era provocată de o artrită care se dezvolta. O voce dușmănoasă îi șopti că asta ar putea fi o pedeapsă.

Nu ieșise niciodată prea mult în oraș, dar acum căpătă o adevărată repulsie pentru așa ceva. Își dădea seama că bărbații se uită pe ascuns după ea, fiindcă știe cine e. Dar dacă unul dintre acești bărbați ar avea chipul lui Charles sau ochii lui Samuel? Trebuia să se forțeze să iasă o dată pe săptămînă. Apoi își construi odăița și puse să fie zugrăvită în cenușiu. Afirmase că lumina îi face rău la ochi și, treptat, începu să creadă și ea acest lucru. O ardeau ochii după un drum în oraș. Își petrecea tot mai mult timp în cămăruța ei.

Unii oameni sînt în stare să aibă două păreri opuse în același timp, și Kate era unul dintre aceștia. Era încredințată că lumina îi făcea rău la ochi dar pe de altă parte avea convingerea că odăița cenușie era o peșteră ca să te ascunzi, o vizuină întunecoasă în pămînt, un loc în care nici un ochi n-o putea privi. Odată, pe cînd ședea în fotoliul ei cu perne, se gîndi să-și facă o ușă secretă, ca să aibă o cale de scăpare. Apoi, mai mult din sentiment, decît din rațiune, renunță la acest plan. N-ar mai fi fost apărută. Dacă ea ar fi putut ieși, înseamnă că ar fi putut să și intre cineva — acel cineva care începuse să se furișeze în afara casei, să se tîrască noaptea pe lîngă ziduri și să se cațere în tăcere, încercînd să privească pe ferestre. Lui Kate îi trebui din ce în ce mai multă voință ca să poată părăsi casa în fiecare luni după-amiază.

Cînd Cal începu să o urmărească, simți o teamă îngrozitoare. Iar cînd îl așteptă în spatele boschetului era la un pas de panică. Dar acum, capul îi era cufundat în pernele moi și ochii simțeau greutatea plăcută a bromurei.

Capitolul 41

1

Țara se îndrepta treptat spre război, înspăimîntată și în același timp atrasă. Oamenii nu mai simțiseră de aproape șaiszeci de ani emoția cutremurătoare a războiului. Conflictul spaniol fusese mai curînd o expediție, decît un război. Domnul Wilson a fost reales președinte în noiembrie, pe baza promisiunii din platforma lui electorală că vom rămîne în afara războiului, dar, în același timp, a fost sfătuit să fie o mîină forte, ceea ce în mod inevitabil însemna război. Afacerile începură să meargă bine și prețurile crescuseră. Agenți comerciali britanici roiau prin țară, cumpărînd alimente, stoffe, metal și chimicale. Țara era cuprinsă de emoție. Oamenii nu credeau cu adevărat în război chiar dacă îl pregăteau. Valea Salinas își ducea viața obișnuită.

Cal se ducea la școală cu Aron.

— Arăți obosit, zise Aron.

— Zău?

— Te-am auzit cînd ai venit azi-noapte. Era ora patru. Ce faci atît de tîrziu?

— Mă plimb — mă gîndesc. Ți-ar surîde să lași școala și să te întorci la fermă?

— Pentru ce?

— Am putea cîștiga ceva bani pentru tata.

— Eu mă duc la universitate. Aș vrea să pot pleca chiar acum. Toată lumea își bate joc de noi. Aș vrea să plec din oraș.

— Te porți ca un nebun.

— Eu nu sînt nebun. Doar nu eu am pierdut banii. Nu eu am avut ideea nebunească cu salata. Totuși, oamenii își bat joc și de mine. Și nici nu știu dacă avem bani destui pentru universitate.

— Doar n-a făcut-o dinadins ca să piardă banii.

— Dar i-a pierdut.

Cal spuse:

— Mai ai de terminat anul ăsta și încă unul înainte de a merge la universitate.

— Crezi că nu știu asta?

— Dacă ai munci din greu, poate ai reuși să-ți dai toate examenele pînă-n vară și să intri la toamnă.

Aron se răsuci:

— Nu pot.

— Ba cred că poți. De ce nu vorbești cu directorul? Pariez că și reverendul Rolf te-ar ajuta.

Aron zise:

— Vreau să plec din orașul ăsta. Nu vreau să mă mai întorc niciodată. Tot ne mai porelesc Cap de salată. Își bat joc de noi.

— Și cum rămîne cu Abra?

— Abra va face cum e mai bine.

Cal întrebă:

— Să-ți spun ceva. Vreau să încerc să fac ceva bani. Dacă faci efortul și ieși examenele cu un an mai devreme, atunci o să te ajut să-ți faci universitatea.

— Vrei?

— Bineînțeles.

— Mă duc chiar acum să vorbesc cu directorul.

Grăbi pasul. Cal strigă:
 — Aron, stai o clipă! Ascultă! Dacă el îți spune că e de părere că poți reuși, să nu-i spui tatei.
 — De ce nu?
 — Mă gîndeam ce frumos ar fi dacă te-ai duce la el să-i spui că ai reușit.
 — Nu vād care-i deosebirea.
 — Nu vezi?
 — Nu, spuse Aron. Mie mi se pare o prostie.
 Cal simți o nevoie violentă să strige: "Știu cine-i mama noastră. Pot să ți-o arăt. "
 Asta l-ar fi lovit și l-ar fi străpuns.
 Cal o întîlni pe Abra în hol înainte de a suna clopoțelul.
 — Ce s-a întîmplat cu Aron, întrebă el.
 — Nu știu.
 — Ba da, știi.
 — E cu capul în nori. Cred că pastorul ăla e de vină.
 — Te conduce acasă?
 — Sigur că da. Dar eu sînt în stare să vād prin el. Are aripi încă de pe acum.
 — Tot îi mai e rușine de povestea aia cu salata?
 — Știu că-i este, zise Abra. Încerc să-l fac să uite. Însă poate că-i face plăcere.
 — Ce vrei să spui?
 — Nimic, făcu Abra.
 După masa de seară, Cal spuse:
 — Tată, te superi dacă mă duc la fermă vineri după-amiază?
 Adam se răsuci în fotoliu:
 — Pentru ce?
 — Vreau doar să vād. Să mă uit primpregur.
 — Aron vrea și el să meargă?
 — Nu. Vreau să mă duc singur.
 — Nu vād de ce nu te-ai duce. Lee, tu vezi vreun motiv ca să nu se ducă?
 — Nu, răspunse Lee. Îl studie pe Cal, apoi zise: Te gîndești serios să te apuci de agricultură?
 — Poate. Dacă m-ai lăsa să mă ocup, aș lucra-o, tată.
 — Contractul mai durează încă un an, spuse Adam.
 — Și după asta, pot s-o lucrez, nu?
 — Și cu școala cum rămîne?
 — Pînă atunci, termin.
 — O să vedem, spuse Adam. Poate vei vrea să mergi la universitate.
 Cînd Cal. se îndreptă spre ușa de la intrare, Lee îl urmă și ieși cu el.
 — Poți să-mi spui despre ce e vorba? întrebă Lee.
 — Nu vreau decît să arunc o privire.
 — Am înțeles, nu vrei să-mi spui.
 Lee se întoarse ca să intre în casă. Apoi strigă:
 — Cal!
 Băiatul se opri.
 — Ai neplăceri, Cal?
 — Nu.
 — Am cinci mii de dolari, dacă ai vreodată nevoie.
 — De ce să am nevoie?
 — Nu știu, răspunse Lee.

3

Lui Will Hamilton îi plăcea biroul lui de la garaj, care arăta ca o colivie de sticlă. Interesele lui de afaceri erau mult mai întinse decît agenția de automobile, dar nu-și făcea alt birou. Îi plăcea forfota din afara cuștii lui pătrate de sticlă. Își pusese două rînduri de sticlă, ca să nu răzbată zgomotul garajului.

Ședea în fotoliul turnant, mare, de piele roșie și în majoritatea timpului se bucura de viață. Cînd lumea vorbea despre fratele său Joe, care făcea atîția bani în domeniul publicității în Est, Will spunea întotdeauna că el însuși nu era decît o broască mare într-o baltă mică.

— Mie mi-ar fi teamă să mă duc într-un oraș mare, spunea el. Sînt un băiat de la țară.

Îi plăceau rîsetele care urmau întotdeauna după asta. I se dovedea doar că prietenii lui știau că era bine situat.

Într-o sîmbătă dimineața, Cal se duse să-l vadă. Observînd aerul nedumerit al lui Will, spuse:

— Sînt Cal Trask.

— Oh, desigur. Ei, Doamne, te-ai făcut băiat mare. Tatăl tău e aici?

— Nu. Am venit singur.

— Șezi. Nu cred că fumezi.

— Uneori. Țigări.

Will împinse pe birou un pachet de "Murad". Cal deschise cutia și apoi o închise.

— Acum nu.

Will privi chipul întunecat al băiatului și îi plăcu. Se gîndi: "Băiatul ăsta e deștept. N-o să-l păcălească nimeni."

— Bănuiesc că vei intra în curînd în afaceri, spuse Will.

— Da, domnule. M-am gândit să lucrez ferma când termin școala.

— Nu faci bani cu asta, zise Will. Fermierii nu câștigă bani. Doar cei care cumpără de la ei și vînd. N-o să faci bani niciodată lucrînd pămîntul.

Will înțelese. Cal îl tatona, îl punea la încercare, îl observa, și era de acord cu asta. Cal era hotărît încă de pe acum, dar mai întîi întrebă:

— Domnule Hamilton, nu aveți copii, nu-i așa?

— Nu. Și îmi pare rău. Țasta-i lucrul de care îmi pare cel mai rău.

Apoi adăugă:

— De ce mă întrebi?

Cal ignoră întrebarea.

— Mi-ați da un sfat?

Will simți un val de plăcere.

— Dacă pot, aș fi încîntat. Ce vrei să știi?

Și atunci Cal făcu un lucru pe care Will Hamilton îl aprobă și mai mult. Folosi candoarea ca pe o armă. El spuse:

— Vreau să câștig o groază de bani. Vreau să mă învățați cum.

Will se stăpîni să nu rîdă. Oricît de naivă era declarația, el nu-l considera pe Cal naiv.

— Toată lumea vrea asta, spuse el. Ce înțelege printr-o groază de bani?

— Douăzeci, treizeci de mii de dolari.

— Doamne Dumnezeule! făcu Will și-și trase fotoliul înainte. Rîse din nou, dar nu în bătaie de joc. Cal zîmbi și el, la rîsul lui Will.

Will întrebă:

— Poți să-mi spui de ce vrei să faci atît de mulți?

— Da, domnule, pot, spuse Cal. Și deschise cutia de țigări "Murad", își scoase o țigară ovală cu filtru de plută și o aprinse.

— Am să vă spun pentru ce.

Will se lăsă bucuros pe spate, în fotoliu.

— Tatăl meu a pierdut o groază de bani.

— Știu, făcu Will. Eu l-am avertizat să nu încerce să transporte salată la capătul celălalt al țării.

— Ați făcut asta? De ce?

— Nu existau garanții, zise Will. Un om de afaceri trebuie să-și ia măsuri de precauție.

Dacă se întîmpla ceva, era sfîrșit. Și s-a și întîmplat. Zi-i mai departe.

— Vreau să fac destui bani ca, să-i restitui ce a pierdut.

Will rămase cu gura căscată.

— De ce? întrebă el.

— Așa vreau.

Will spuse:

— Îl iubești?

— Da.

Chipul buhăit al lui Will se crispă și o amintire îl cuprinse ca un vînt rece. Nu era o întoarcere înceată în trecut, ci trecutul revenise aici într-o clipită, toți anii aceia, o imagine, un simțămînt și o disperare, toate încremenite ca într-un instantaneu fotografic. Era Samuel cel luminos, frumos ca zorile și cu o imaginație ca zborul unei rîndunici și strălucitorul, mohorîtul Tom, care era ca un foc sumbru, Una care încăleca pe furtuni, Mollie cea drăguță, Dessie cea plină de veselie, George frumos și cu o blîndețe care umple odaia ca parfumul florilor, apoi era Joe cel mai mic și cel mai iubit. Fiecare adusesese, fără efort, un dar în familie.

Aproape fiecare are cutia lui secretă cu dureri, pe care nu le împărtășește nimănui. Will o ascundea bine pe a lui, rîdea tare, exploata virtuți perverse și nu dădea frîu liber geloziei. Se considera lent, greoi, conservator și neinspirat. Nici un vis măreț nu-l ridica în slăvi și nici o disperare nu-l forța să se autodistrugă. El era întotdeauna la limită, încercînd să se mențină în cercul familiei cu acele daruri pe care le avea: prudență, rațiune, bunăvoință. El ținea conturile, angaja avocații, chema pompele funebre și, eventual, achita notele de plată. Ceilalți, nici nu-și dădeau seama că aveau nevoie de el. Avea îndemînarea de a face bani și de a-i păstra. Era convins că Hamiltonii îl disprețuiau pentru această unică îndemînare. Îi iubise cu încăpățînire, fusese întotdeauna gata să-i salveze cu banii lui cînd dădeau greș. Avea credința că le era rușine cu el și se lupta cu disperare ca să fie acceptat printre ei. Simțea toate astea în vîntul rece care suflase peste el.

Ochii săi ușor bulbucăți erau umezi și priveau într-un punct dincolo de Cal, iar băiatul întrebă:

— Ce s-a întîmplat, domnule Hamilton? Nu vă simțiți bine?

Will simțea că face și el parte din familie, dar nu i-a înțeles. Iar ei l-au acceptat fără să știe că el avea ceva de înțeles. Și acum venise băiatul ăsta. Will îl înțelegea, îl simțea, îl recunoștea. Acesta era fiul pe care ar fi trebuit să-l aibă, sau fratele, sau tatăl. Iar vîntul rece al amintirii se transformă într-o căldură față de Cal care îi cuprinse de la stomac și se împrăstie în tot corpul.

Se strădui să-și concentreze atenția asupra biroului de sticlă. Cal ședea rezemat în fotoliul lui, așteptînd.

Will nu știa cît timp durase tăcerea.

— Mă gîndeam, spuse el stingherit. Își întări vocea. M-ai întrebat ceva. Eu sînt om de afaceri. Eu nu dau nimic, eu vînd.

— Da, domnule.

Cal era atent, dar simți că Will Hamilton îl plăcea.

Will zise:

— Vreau să știu ceva și vreau adevărul. Ai să-mi spui adevărul?

— Nu știu, răspunse Cal.

— Îmi place. Cum să știi pînă nu afli întrebarea? Îmi place. Așa e înțelept și cinstit.

Ascultă — ai un frate. Tatăl tău îl iubește mai mult decît pe tine?

— Toată lumea, spuse Cal calm. Toată lumea îl iubește pe Aron.

— Și tu?

— Da, domnule. Cel puțin... da, îl iubesc.

— Ce înseamnă acel "cel puțin"?

— Uneori găsesc că e prost, dar îl iubesc.

— Dar pe tatăl tău?

— Îl iubesc, zise Cal.

— Iar el îl iubește mai mult pe fratele tău?

— Nu știu.

— Mi-ai spus că vrei să-i dai înapoi tatălui tău banii pe care i-a pierdut. De ce?

De obicei ochii lui Cal erau pe jumătate închisi și neîncrezători, dar acum, erau atît de mari, încît păreau că pătrund în Will și citesc în el. Cal era cît nu se poate mai aproape de sufletul lui.

— Tatăl meu e bun, zise el. Vreau să-l răsplătesc pentru că eu nu sînt bun.

— Dacă faci asta, n-o să fii bun?

— Nu, răspunse Cal. Am gînduri rele.

Will nu mai întîlnise pe nimeni care să vorbească atît de deschis. Era aproape încurcat din pricina goliciunii gîndurilor și știa cît de sigur era Cal în onestitatea lui dezgolită.

— Încă o întrebare și n-o să mă supăr dacă nu-mi răspunzi. Eu cred că n-aș răspunde. Iată, să presupunem că faci rost de banii ăștia și îi dai tatălui tău; nu ți-ar trece prin minte că ai încercat să-i cumperi dragostea?

— Ba da, domnule. Mi-ar trece. Și ăsta ar fi adevărul.

— Asta-i tot ce am vrut să te întreb. Asta-i tot.

Will se aplecă înainte și își puse mîinile pe fruntea transpirată, cu vinele pulsînd. Nu-și mai amintea de cînd nu mai fusese atît de emoționat. Iar Cal triumfa cu prudență. Știa că a cîștigat și își închise chipul ca să nu se vadă.

Will își ridică fruntea, își scoase ochelarii și îi șterse de umezeală.

— Hai afară, spuse el. Hai la o plimbare cu mașina.

Will conducea acum un Winton mare, cu o capotă lungă ca un sicriu, al cărui motor făcea un zgomot puternic și gîfîit. O luă la sud de King City, pe drumul de țară, unde primăvara se făcea simțită, iar ciocîrlile zburau înaintea lor, făcînd să vibreze de melodii sîrmele de pe marginea drumului.

Vîrfurile Blanco se înălța spre apus cu creștetul acoperit de zăpadă, iar în vale șirurile de eucalipti, care se întindeau de-a curmezișul văii ca să oprească vînturile, străluceau ca argintul cu frunzele lor noi.

Cînd ajunse la drumul lateral care ducea la casa familiei Trask, Will se opri la marginea șoselei. Nu scosese o vorbă de cînd Winton-ul ieșise din King City. Motorul se opri cu un oftat adînc.

Will privi drept înainte și spuse:

— Cal, vrei să fii tovarăș cu mine?

— Da, domnule.

— Nu-mi place să iau un asociat fără bani. Aș putea să-ți împrumut eu banii, dar asta ne-ar aduce numai necazuri.

— Pot să fac rost de bani, spuse Cal.

— Cît?

— Cinci mii de dolari.

— Tu — nu cred.

Cal nu răspunse.

— Ba cred, făcu Will. Cu împrumut?

— Da, domnule.

— Cu ce dobîndă?

— Nimic.

— Asta-i o afacere bună. De unde îi iei?

— Nu vă spun, domnule.

Will dădu din cap și rîse. Era tare bucuros.

— Poate că sînt nebun, dar te cred — și totuși nu sînt nebun.

Își porni motorul, apoi îl opri din nou.

— Ascultă aici. Citești ziarele?

— Da, domnule.

— În orice moment de-acum încolo, se poate să intrăm în război.

— Așa se pare.

— O mulțime de oameni gîndesc astfel. Ei bine, știi care-i acum prețul fasolei? Vreau să spun, cu cît se pot vinde o sută de saci la Salinas?

— Nu sînt sigur. Cred că trei cenți sau trei și jumătate un fund.

— Și mai spui că nu ești sigur? De unde știi?

— Aveam de gînd să-i cer tatii să mă lase să conduc eu ferma.

— Înțeleg. Dar nu vrei să lucrezi pămîntul. Ești prea deștept. Arendașul tatălui tău se numește Ranrani. E un elvețian-italian, e fermier bun. A cultivat aproape cinci sute de acri. Dacă îi garantăm, la cinci cenți fundul și îi dăm un împrumut pentru semințe, o să planteze fasole. La fel și toți fermierii din împrejurimi. Am putea contracta cinci mii de acri de fasole.

Cal zise:

— Ce să facem cu fasole de cinci cenți cînd pe piață e cu trei cenți? Ah, înțeleg! Dar cum putem fi siguri?

Will spuse:

— Sîntem tovarăși?
 — Da, domnule.
 — Da, Will.
 — Da, Will.
 — Cît de repede poți obține cei cinci mii de dolari?
 — Vinerea viitoare.
 — Dă mîna!
 Solemn, bărbatul cel corpolent și băiatul cel slab și negricios dădură mîna.
 Will, ținînd încă mîna lui Cal, spuse:
 — Acum sîntem tovarăși. Am o legătură cu Agenția engleză de achiziții. Și am un prieten la intenđență. Pun pariu că putem vinde orice cantitate de fasole uscată pe care o obținem cu zece cenți fundul, sau chiar mai mult.
 — Cînd puteți vinde?
 — Vînd chiar înainte de a încheia vreun contract. Acum vrei să mergem la casa cea veche să discutăm cu Rantani?
 — Da, domnule, răspunse Cal.
 Will ambreie Winton-ul și mașina mare, verde, o luă hurducăind pe drumul lateral.

Capitalul 42

Întotdeauna, alții sînt cei ce suferă de pe urma războiului. La Salinas, eram convinși că Statele Unite erau națiunea cea mai mare și mai puternică din lume. Fiecare american era țințaș din naștere și un american făcea în luptă cît zece, douăzeci de străini.

Expediția lui Pershing în Mexic, în urmărirea lui Villa distrusese pentru cîtăva vreme unul din miturile noastre. Aveam convingerea că mexicanii nu știu să tragă drept la țintă, ba mai mult, că erau puturoși și proști. Cînd trupele noastre s-au întors obosite de la graniță, au spus că nimic din toate astea nu era adevărat. Mexicanii știau să tragă al naibii de bine! Și călăreții lui Villa i-au întrecut în viteză și rezistență pe băieții noștri de la orașe. Cele două seri de antrenament pe lună nu-i întăriseră prea mult. Și în cele din urmă se pare că mexicanii l-au păcălit și l-au scos din ascunzătoare pe Black Jack Pershing. Cînd mexicanilor li s-au alăturat aliatul lor, dezinteria, a fost îngrozitor.

Ani de zile, unii dintre băieții noștri nu s-au simțit deloc bine.

Totuși n-am făcut legătura între germani și mexicani. Ne-am întors pur și simplu la miturile noastre. Un american făcea cît douăzeci de germani. Și fiindcă acesta era un adevăr, nu trebuia decît să acționăm cu fermitate ca să-l îngenunchiem pe Kaiser. N-o să îndrăznească ei să ne intercepteze vasele noastre comerciale — și totuși a îndrăznit. N-o să-și scoată capul să ne scufunde vasele — și totuși a făcut-o. Era o prostie, dar a făcut-o, așa că nu mai aveam încotro decît să ne luptăm cu el.

Războiul, cel puțin la început, îi privea pe alții. Noi, eu, familia mea și prietenii, priveam ca niște spectatori din fotolii, și era foarte pasionant. Și la fel cum credeam că războiul îi privește întotdeauna pe alții, tot așa de convinși eram că sînt uciși întotdeauna alții. Și, Sfîntă Fecioară, nici asta n-a fost adevărat. Telegrama zguduitoare au început să curgă dureros și era vorba de frați de-ai noștri. Erau la peste șase mii de mile de locul urgiei, dar asta nu ne salva.

Atunci s-a terminat cu veselia. Frumoasele Libertății puteau să se tot plimbe cu bonetele lor albe și uniformele lor albe de pînză. Unchiul putea să-și tot refacă discursul lui de 4 iulie și să-l folosească pentru a vinde bonuri de împrumut. Noi, la școală, puteam să tot purtăm haine de culoare olive închis și șepci de campanie, și să învățăm mînuirea armelor de la profesorul de fizică, dar, Doamne, Marty Hope murise, iar băiatul familiei Berges, de peste drum, cel drăguț, de care era îndrăgostită sora noastră cea mică pe vremea cînd avea trei ani, fusese rupt în bucățele!

Și băieții aceia deșirați, care-și tîrșiau picioarele cărînd lădițe ostășești, mărșăluiau stîngaci, în jos, pe Main Street spre gara Southern Pacific! Mergeau ca oile, iar fanfara din Salinas mărșăluia în fruntea lor, cîntînd "Steagul cu stele și cu dungii", în timp ce familiile lor mergeau pe lîngă ei plîngînd, și muzica răsuna ca un cîntec funebru. Recruții nu se uitau la mamele lor. Nu îndrăzneau. N-am crezut niciodată că războiul ne va privi și pe noi.

Erau unii în Salinas care începură să vorbească în șoaptă în sălile de biliard și în baruri. Aveau informații particulare de la vreun soldat — noi nu cunoșteam adevărul. Oamenii noștri erau trimiși fără puști. Vase cu trupe erau scufundate și guvernul nu ne spunea. Armata germană era atît de superioară față de a noastră, încît n-aveam nici o șansă. Kaizerul ăla era un tip deștept. Se pregătea să invadeze America. Dar Wilson ne-ar fi mărturisit așa ceva? Nu. Și, de obicei, acești purtători de zvonuri erau aceiași care spusese că, într-o bătălie, un american făcea cît douăzeci de germani — exact aceiași.

Mici grupuri de englezi în uniformele lor străine — dar care arătau elegant — se învîrteau prin țară, cumpărînd tot ce nu era bătut în cuie, plătind pe loc și plătind gras. Mulți dintre achizitorii englezi erau invalizi, însă purtau aceeași uniformă. Printre altele, ei cumpărau fasole, pentru că fasolea era ușor de transportat și nu se strică, iar un om poate să trăiască al naibii de bine cu fasole. Ajunsese doisprezece cenți și jumătate fundul de fasole și era greu de găsit. Fermierii ar fi dorit să nu fi contractat fasolea doar cu doi cenți amărîți peste prețul curent de acum șase luni.

Națiunea și Valea Salinas își schimbară cîntecele. La început, cîntam cum o să-i arătăm noi Helgolandului și că-l vom spînzura pe Keizer și vom mărșălui acolo și vom curăța mizeria făcută de afurisiții ăia de străini.

Apoi, brusc, am început să cîntăm:

"În nenorocirea roșie a războiului, stă sora de cruce roșie
Ea e trandafirul din țara nimănui",

și am cântat

"Allo, centrala, dă-mi Raidul, tata-i acolo",

și am cântat

"Rugăciunea de seară a unei copile, când lumina-i stinsă
Se urcă sus și-și spune rugăciunea —
O! Dumnezeu, spune-i tatălui că trebuie să aibă grijă de el!"

Cred că ne simțeam ca un băiețel zdravăn, dar fără experiență, care primește un pumn în nas la prima ciocnire, îl doare și ar vrea să termine totul cât mai repede.

Capitolul 43

1

Într-o zi, pe la sfârșitul verii, Lee venea din stradă cărînd coșul lui mare de piatră. De cînd locuia la Salinas, Lee devenise un conservator american în privința îmbrăcăminte. Cînd ieșea din casă, purta de obicei haine negre, fine. Cămăși albe, cu gulere înalte, tari și cu cravate înguste, negre, ca acelea care constituiau cîndva semnul distinctiv al senatorilor sudiști. Purta pălării negre, cu calota rotundă și borul drept, fără îndoitură la mijloc, ca și cînd ar mai fi lăsat și acum spațiu pentru coada ridicată sus. Era imaculat.

Odată, Adam a remarcat splendoarea sobră a hainelor lui Lee și acesta îi spuse zîmbind:

— Trebuie să mă îmbrac așa. Trebuie să fii foarte bogat ca să-ți permiți să te îmbraci așa de prost ca dumneata. Cei săraci sînt nevoiți să se îmbrace bine.

— Sărac! explodă Adam. În curînd o să ne împrumuți bani.

— Asta s-ar putea, zise Lee.

În această după-amiază, își lăsă coșul greu pe podea.

— Am să încerc să fac o supă din pepene de iarnă, zise el. Bucătărie chinezească. Am un văr în cartierul chinezesc și el m-a învățat. Vărul meu e bogat în afacerile cu artificii și fantan.

— Credeam că nu ai rude, zise Adam.

— Toți chinezii sînt înrudiți, iar cei care se numesc Lee sînt cei mai apropiați. Vărul meu e un Suey Dong. De curînd, a trebuit să se odihnească din motive de sănătate, și a învățat să gătească. Se pune pepenele într-o oală, îi tai cu grijă capacul, bagi înăuntru un pui întreg, ciuperci, alune, praz și nițeluș ghimber. Apoi se așază capacul la loc deasupra pepenelui și se gătește cît se poate de încet, timp de două zile. Trebuie să fie bun.

Adam stătea lăsat pe spate în fotoliu, cu mîinile prinse sub cap și zîmbea spre tavan.

— Bine, Lee, bine, spuse el.

— Nici măcar n-ai ascultat ce v-am spus, zise Lee.

Adam se ridică. Zise:

— Ai impresia că-ți cunoști proprii tăi copii, și cînd colo descoperi că nu-i cunoști deloc.

Lee zîmbi:

— V-au scăpat unele amănunte ale vieții lor? Întrebă el.

Adam chicoti:

— Am descoperit doar din întîmplare, spuse el. Am observat eu, în vara asta, că Aron nu se prea arăta, dar credeam că e pur și simplu afară, la joacă.

— La joacă! făcu Lee. Nu s-a mai jucat de ani de zile.

— Mă rog, n-are importanță, continuă Adam. Azi l-am întîlnit pe domnul Kilkenney — îl cunoști, cel de la liceu? Credea că eu știu totul. Tu știai ce face băiatul ăsta?

— Nu, făcu Lee.

— A pregătit toată materia din anul următor. Vrea să dea examen pentru universitate mai devreme cu un an. Și Kilkenney are încredere că o să reușească. Ce crezi despre asta?

— Frumos, răspunse Lee. Da de ce o face?

— Ca să cîștige un an!

— Și de ce vrea să-l cîștige?

— La naiba, Lee, e ambițios. Nu poți să înțelegi asta?

— Nu, răspunse Lee. Niciodată n-am putut.

Adam spuse:

— N-a pomenit niciodată de asta. Mă întreb dacă fratele lui știe?

— Cred că Aron vrea să ne facă o surpriză. Nu trebuie să-i vorbim înainte de-a ne spune el.

— Ai dreptate. Știi, Lee? — sînt mîndru de el. Teribil de mîndru. Mă face să mă simt bine. Aș vrea ca și Cal să aibă o ambiție.

— Poate că are, zise Lee. Poate are și el un fel de secret.

— Poate. Dumnezeu e martor că nici pe el nu l-am văzut în ultima vreme. Crezi că e bine pentru el să fie plecat atîta vreme?

— Cal încearcă să se regăsească, zise Lee. Cred că acest joc de-a v-ați ascunselea cu sine însuși nu e ceva obișnuit. Unii oameni rămîn "el" toată viața — un "el" fără nici o speranță.

— Gîndește-te, să faci dinainte munca pe un an întreg. Cînd o să ne spună, ar trebui să avem pregătit un dar pentru el.

— Un ceas de aur, zise Lee.

— Ai dreptate, zise Adam. Voi cumpăra unul și-l voi da la gravat să-l am la îndemîină. Ce să fie scris?

— O să vă spună bijutierul, zise Lee. După două zile se scoate puiul afară, se scoate de pe oase, iar carnea se bagă înapoi.

— Care pui?

— Supa de pepene de iarnă, răspunse Lee.

— Avem oare destui bani ca să-l trimitem la universitate, Lee?

— Dacă sîntem chibzuiți și dacă el nu capătă gusturi costisitoare.

— N-o să capete, spuse Adam.

— Nici eu n-am crezut că voi căpăta, dar iată că le-am căpătat.

Lee își analiză cu admirație mîneca hainei.

2

Prezbiteriul bisericii episcopale Sfîntul Pavel era vast și întortocheat. Fusese clădit pentru preoți cu familii numeroase. Domnul Rolf, necăsătorit și cu gusturi modeste, închisese cea mai mare parte a casei, dar cînd Aron a avut nevoie de un loc pentru studiu, îi oferî o cameră mare și îl ajută la învățătură.

Domnului Rolf îi era drag Aron. Îi plăcea frumusețea îngerească a chipului lui, obrajii lui netezi, șoldurile înguste și picioarele lungi și drepte. Îi plăcea să stea în cameră și să privească cum i se crispează fața din pricina efortului de a învăța. Înțelegea de ce Aron nu putea să lucreze într-o atmosferă improprie pentru un efort de gîndire limpede. Domnul Rolf simțea că Aron era produsul său, fiul său spiritual, contribuția lui față de biserică. Îl călăuzea prin munca lui spre celibat și simțea că îl îndrumă spre ape liniștite.

Discuțiile lor erau lungi, apropiate și personale.

— Știu că sînt criticat, zise domnul Rolf. Din împlinire, cred într-o biserică mai doctinară decît unii oameni. Nimeni nu poate să pretindă că spovedania nu-i o taină tot atît de importantă ca împărtășania. Și ține minte ce-ți spun, o voi reintroduce, dar cu grijă, treptat.

— Cînd voi avea o biserică, așa voi proceda și eu.

— Necesită mult tact, spuse domnul Rolf.

Aron zise:

— Aș vrea să avem în biserică noastră, — ei da, pot să vorbesc astfel, aș vrea să avem așa ceva cum e ordinul Augustinilor sau al Franciscanilor. Un loc unde să te poți retrage. Uneori mă simt păcătos. Vreau să mă depărtez de păcat și să mă curăț.

— Știu cum te simți, spuse sincer domnul Rolf. Dar acolo nu pot să te însoțesc. Nu cred că Domnul nostru Iisus vrea ca preoții lui să se retragă din serviciul pe care-l fac omenirii. Gîndește-te cît de mult a insistat să predicăm Evanghelia, să-i ajutăm pe cei bolnavi și săraci, chiar să ne coborîm în noroi ca să-i ridicăm pe păcătoșii din mocirlă. Trebuie să avem mereu în fața noastră integritatea exemplului său.

Ochii începură să-i strălucească și vocea îi răguși, ca atunci cînd ținea predici.

— Poate ar trebui să-ți povestesc un lucru. Și sper să nu mă socotești deloc mîndru dacă-ți spun. Dar lucrul ăsta are ceva măreț în el. În ultimile cinci săptămîni, o femeie a venit mereu la slujba de seară. Nu cred că o poți vedea din cor. Șade întotdeauna în ultimul rînd, în stînga — da, o poți vedea și tu. E într-un colț. Da, o poți vedea. Poartă vâl și pleacă întotdeauna înainte de a mă reîntoarce eu la sfîrșitul slujbei.

— Cine e? întrebă Aron.

— Ei bine, va trebui să știi și tu lucrurile astea. Am făcut cercetări foarte discrete și n-ai să ghicești niciodată. Este... este... proprietărea unei case rău famate.

— De aici, din Salinas?

— De aici, din Salina.

Domnul Rolf se aplecă înainte.

— Aron, văd că ți-e silă. Dar trebuie să treci peste asta. Nu-l uita pe Domnul nostru și pe Maria Magdalena. O spun fără mîndrie, aș fi bucuros să o pot ridica.

— Ce cauți aici? întrebă Aron.

— Poate ceea ce avem noi de oferit — salvarea. Va cere mult tact. Pot și să văd cum se va întîmpla. Ține minte vorbele mele — oamenii aceștia sînt timizi. Într-o zi va ciocăni la ușa mea și se va ruga să intre. Atunci, Aron, mă rog să pot fi înțelept și răbdător. Trebuie să mă crezi — cînd se întîmplă una ca asta, cînd un suflet rătăcit caută lumina, este cea mai înaltă și cea mai frumoasă experiență pe care o poate dobîndi un preot. Pentru asta existăm noi, Aron. Pentru asta.

Domnul Rolf își controlă cu greu respirația.

— Mă rog lui Dumnezeu să nu dau greș, spuse el.

3

Adam Trask judeca războiul prin prisma campaniei sale contra indienilor de care își amintea anevoie. Nimeni nu știa nimic despre un război uriaș, general. Lee citi istoria Europei încercînd să discearnă, din vestigiile trecutului, tiparele viitorului.

Liza Hamilton murise cu un ușor zîmbet înțepat pe gură, iar pomeții îi erau teribil de

ascuțiți când aceștia își pierduseră roșeața.

Adam aștepta nerăbdător ca Aron să-i aducă vestea despre examen. Ceasul de aur masiv stătea în sertarul de sus al biroului, sub batiste, și îl ținea tras și potrivit și îi controla exactitatea cu propriul lui ceas.

Lee primi instrucțiuni. În seara zilei când se vor da rezultatele, trebuia să gătească un curcan și să facă o prăjitură.

— Va trebui să fie o sărbătoare, zise Adam. Ce-ai zice de niște șampanie?

— Foarte drăguț, spuse Lee. L-ați citit vreodată pe von Clausewitz?

— Cine-i ăsta?

— Nu e o lectură prea caldă, făcu Lee. O sticlă de șampanie?

— E de ajuns. Doar pentru a închina. Face să fie o adevărată petrecere.

Lui Adam nici nu-i trecea prin minte că Aron ar putea să nu reușească.

Într-o după-amiază, Aron veni înăuntru și-l întrebă pe Lee:

— Unde-i tata?

— Se bărbierește.

— Nu vin acasă la masă, zise Aron.

În baie, stătu în spatele tatălui său și se adresă imaginii chipului săpunit din oglindă.

— Domnul Rolf m-a poftit să iau masa de seară la prezbiteriu.

Adam își șterse lama pe o bucată de hîrtie de toaletă îndoită:

— E un lucru plăcut, zise el.

— Pot să fac o baie?

— Termin într-un minut, spuse Adam.

Cînd Aron trecu prin salon, spuse noapte bună și ieși. Cal și Adam se uitară după el.

— A luat din colonia mea, spuse Cal. Se simte.

— Trebuie să fie o petrecere, nu glumă, zise Adam.

— Nu-l dezaproba că vrea să serbeze evenimentul. A fost o muncă grea.

— Să serbeze?

— Examenele. Nu ți-a spus? Le-a luat.

— A, da... examenele, făcu Adam. Da, mi-a spus. Frumoasă treabă. Sînt mîndru de el.

Cred că am să-i iau un ceas de aur.

Cal spuse tăios:

— Nu ți-a spus!

— Oh, ba da... da. Mi-a spus azi-dimineață.

— Azi-dimineață nu știa încă, spuse Cal și se ridică și ieși.

Merse foarte repede prin înserarea care se lăsa, pe Central Avenue, pe lîngă parc, pe lîngă casa lui Stonewall Jackson, drept pînă la locul de dincolo de felinare, unde strada devine drum de țară și o cotește ca să ocolească ferma lui Toller.

La ora zece, Lee, ducîndu-se să expedieze o scrisoare, îl găsi pe Cal șezînd pe ultima treaptă, în fața intrării.

— Ce ți s-a întîmplat? întrebă el.

— Am fost să mă plimb.

— Ce-i cu Aron?

— Nu știu.

— Se pare că urăști pe cineva. Vrei să mergi cu mine pînă la poștă?

— Nu.

— De ce stai aici, afară?

— Vreau să-i dau o mamă de bătaie.

— Nu face asta, zise Lee.

— De ce nu?

— Pentru că nu cred că poți. Are să te căsăpească.

— Cred că ai dreptate, zise Cal. Fiu de cățea!

— Fii atent ce vorbești.

Cal rîse:

— Cred că voi merge cu tine.

— L-ai citit vreodată pe von Clausewitz?

— N-am auzit niciodată de el.

Cînd Aron veni acasă, Lee îl aștepta pe ultima treaptă a ușii de la intrare.

— Te-am salvat de la o bătaie, făcu Lee. Stai jos.

— Mă duc să mă culc.

— Stai jos. Vreau să-ți vorbesc. De ce nu i-ai spus tatei că ai luat examenele?

— N-ar fi înțeleș.

— Te-ai purtat ca un măgar.

— Nu-mi place limbajul ăsta.

— De ce crezi că l-am folosit? Nu sînt grosolan din întîmplare. Aron, tatăl tău abia așteaptă să trăiască clipa asta.

— De unde a știut?

— Ar fi trebuit să-i spui tu însuși.

— Asta nu-i treaba ta.

— Vreau să te duci înăuntru și să-l scoli dacă doarme, dar nu cred că a adormit. Vreau să-i spui.

— N-o să fac asta.

Lee spuse blînd:

— Aron, te-ai bătut vreodată cu un om mic, un om pe jumătate cît tine?

— Ce vrei să spui?

— E unul din cele mai neplăcute lucruri din lume. Omul acela n-are de gînd să se oprească și în curînd va trebui să-l lovești și ăsta e lucrul cel mai rău. Atunci vei intra cu

adevărat în încurcătură.

— Despre ce tot vorbești?

— Dacă nu faci cum îți spun eu, Aron, te iau la bătaie. Nu e ridicol?

Aron încercă să treacă. Lee se ridică înaintea lui, strângându-și pumnii lui mici care nu erau buni să se ia la bătaie și rămase într-o atitudine și o poziție atât de caraghioase, încât începu să rîdă de el însuși.

— Nu știu cum să procedez, dar voi încerca, zise el.

Aron, nervos, se dădu îndărăt. Când în cele din urmă se așeză pe trepte, Lee oftă adînc și spuse:

— Mulțumesc lui Dumnezeu că a trecut. Ar fi fost groaznic. Ascultă, Aron, nu poți să-mi spui ce s-a întîmplat cu tine? Îmi spuneai întotdeauna.

Deodată Aron izbucni:

— Vreau să plec. E un oraș murdar.

— Nu, nu este. E la fel ca și alte locuri.

— Nu mă leagă nimic de orașul ăsta. Aș fi vrut să nu venim niciodată aici. Nu știu ce-i cu mine. Vreau să plec.

Vocea i se transformă în geamăt.

Lee îi puse brațul în jurul umerilor lați, ca să-l îmbărbăteze.

— Crești. Poate ăsta-i motivul, spuse el blînd. Uneori, mi se pare că lumea ne pune la încercarea ce mai grea tocmai atunci, și ne închidem în nou și ne privim cu groază. Dar ăsta nu-i cel mai rău lucru. Ni se pare că fiecare ne vede pe dinăuntru. Atunci murdăria e groaznic de murdară — iar puritatea e strălucitor de albă. Aron, o să treacă. Pentru tine asta nu e de prea mare ajutor, pentru că nu crezi, dar asta-i tot ce pot să fac pentru tine. Încearcă să crezi că lucrurile nu sînt nici așa de bune, nici așa de rele cum ți se par acum. Da, pot să te ajut. Du-te la culcare acum, iar dimineață trezește-te devreme și spune-i tatălui tău despre examene. Povestește-i palpitant. El e mai singur decît tine, pentru că nu are un viitor frumos la care să viseze. Mimează. Sam Hamilton a spus asta. Fă-te că tu însuși crezi și poate că așa o să și fie. Mimează. Fă asta. Și du-te la culcare. Trebuie să fac o prăjitură — pentru micul-dejun. Și să știi Aron — tatăl tău ți-a lăsat un dar sub pernă.

Capitolul 44

1

Abia după plecarea lui Aron la universitate, Abra i-a cunoscut cu adevărat familia. Aron și Abra se închiseseră într-o lume care fusese numai a lor. După plecarea lui Aron, ea se atașă de ceilalți membri ai familiei Trask. Constată că avea mai multă încredere în Adam și îl iubea mai mult pe Lee decît pe propriul ei tată.

În ce-l privește pe Cal, nu putea să se hotărască. Îi trezea cînd mînia, cînd durerea și uneori curiozitatea. Părea că e într-o continuă luptă cu ea. Abra nu știa dacă o plăcea sau nu, așa că nu-l simpatiza. Se simțea ușurată cînd, venind la familia Trask, Cal nu era acasă, ca să privească pe ascuns la ea, să o judece, să o cîntărească, să o analizeze și să-și întoarcă privirea cînd îl prindea asupra faptului.

Abra era o fată cu o fire deschisă, bine făcută, cu piept frumos, dezvoltată, numai bună de căsătorie și așteptînd să se mărite... dar aștepta. Se obișnuia ca după școală să se ducă la familia Trask, să stea cu Lee și să-i citească paragrafe din scrisorile zilnice ale lui Aron.

Aron se simțea singur la Stanford. Scrisorile sale erau pătrunse de dorul pentru prietena sa. Cît timp erau împreună, erau o pereche obișnuită, dar de la universitate, de la nouăzeci de mile depărtare, îi declara dragoste înflăcărată, se izola de viața din jurul lui. Învăța, mîncă, dormea și îi scria lui Abra, asta era toată viața lui.

După-amiezile, ea stătea în bucătărie cu Lee și îl ajuta să curețe fasolea de ață sau să aleagă mazărea. Uneori făcea fondante și foarte adesea prefera să rămînă la cină, decît să se ducă acasă la părinții ei. Nu exista subiect pe care să nu-l poată discuta cu Lee. Puținele lucruri despre care putea vorbi cu tatăl și cu mama ei erau anemice, palide, obosite și în mare parte false. Și în această privință, Lee era diferit. Abra voia să-i spună lui Lee doar lucruri adevărate, chiar dacă nu știa cu siguranță ce era adevărat.

Lee ședea zîmbind ușor, iar mîinile lui fragile, iuți, lucrau de parcă zburau, ca și cînd ar fi avut o viață independentă. Abra nu-și dădea seama că povestea exclusiv despre sine însăși. Uneori, în timp ce ea vorbea, mintea lui Lee se depărta, se întorcea și pleca din nou, ca un cîine vagabond, iar din cînd în cînd Lee dădea din cap și scotea un mormăit ușor.

Îi plăcea Abra, găsea la ea putere, bunătate, căldură. Trăsăturile ei aveau o pronunțată forță musculară care putea în cele din urmă să ducă fie la urîțenie, fie la o mare frumusețe. Lee, visînd în timp ce ea vorbea, se gîndea la fețele rotunde, netede ale cantonezilor din rasa lui. Chiar cînd sînt subțirele, au fața rotundă ca o lună. Lui Lee ar fi trebuit să-i placă mai mult genul ăsta, deoarece frumusețea trebuie să fie ceva care să ne semene, dar nu-i plăcea. Cînd se gîndea la frumusețea chinezească, îi veneau în minte chipurile tîlhărești ale rasei manchu, chipuri arogante și fără milă ale unor oameni care aveau autoritate prin moștenire necontestată.

Ea spuse:

— Poate așa a fost întotdeauna. Nu știu. Nu prea vorbea niciodată de tatăl său. Asta era după ce i s-a întîmplat domnului Trask — știi — povestea cu salata. Aron era furios atunci.

— De ce? întrebă Lee.

— Lumea rîdea de el.

Gîndul lui Lee se întoarse îndărăt.

— Rîdeau de Aron? De ce să rîdă de el? El n-avea nici un amestec în asta.

— Da, dar așa simțea el. Vrei să știi ce cred eu?

— Bineînțeles, făcu Lee.

— Am găsit o explicație, dar nu am dus-o pînă la capăt. M-am gîndit că s-a simțit întotdeauna așa, un fel de infirm — poate nerealizat în întregime, pentru că nu avea o mamă. Lee căscă ochii mari, apoi îi coborî din nou.

Aprobă din cap.

— Înțeleg. Crezi că și Cal e la fel?

— Nu.

— Atunci, de ce să fie Aron?

— Asta nu știu încă. Poate că unii oameni simt nevoia unui lucru mai mult decît alții, sau urăsc mai mult. Tată meu nu poate suferi năpîi. Dintotdeauna. Nu are nici un motiv anume. Pur și simplu, năpîi îl înfurie, dar rău de tot. Odată, mama era — în fine, era supărată, și a făcut o cratiță cu piureu de napi cu mult piper și cu brînză pe deasupra și a rumenit-o frumos. Tata a mîncat jumătate de porție înainte de a întreba ce este. Mama a spus că-s napi și atunci el a aruncat farfuria pe podea, s-a ridicat și a ieșit. Nu cred că a iertat-o vreodată.

Lee chicoti:

— Putea s-o ierte pentru că i-a spus că-s napi. Dar ia să presupunem, Abra, că ar fi întrebat-o, iar ea i-ar fi răspuns că-s altceva și i-ar fi plăcut și ar mai fi luat o porție. Iar mai tîrziu, ar fi aflat. Ei bine, ar fi putut s-o omoare.

— Cred că da. Oricum, eu cred că Aron a simțit mai mult nevoia unei mame, decît Cal. Cred că l-a condamnat întotdeauna pe tatăl lui.

— De ce?

— Nu știu. Așa gîndesc eu.

— Înțelegi multe lucruri, nu-i așa?

— Și n-ar trebui?

— Ba da, desigur.

— Să fac niște fondante?

— Astăzi nu. Mai avem încă.

— Ce pot să fac?

— Poți să cerni niște făină. Vrei să iei masa cu noi?

— Nu. Mă duc la o onomastică, mulțumesc. Chiar crezi că o să se facă pastor?

— De unde să știu eu, răspunse Lee. Poate nu-i decît o idee.

— Sper să nu se facă, spuse Abra, și închise gura, mirată că a rostit vorbele astea. Lee se ridică, scoase scîndura de aluat și așeză carnea tocată, iar lîngă ea, o sită de făină.

— Folosește dosul cuțitului, zise el.

— Știu.

Spera că el n-a auzit-o.

Dar Lee întrebă:

— De ce nu vrei să devină pastor?

— Nu trebuia să spun asta.

— Poți să-mi spui orice vrei. Nu-i nevoie să dai explicații.

Se întoarse la scaunul lui și Abra cernu făina peste carne și o bătu cu un cuțit mare. Toc-toc.

— N-ar fi trebuit să vorbesc așa. Toc-toc.

Lee întoarse capul ca să o lase în voia ei.

— El nu face nimic pe jumătate, spuse ea bătînd. Dacă e vorba de biserică, atunci trebuie să fie cea mai înaintată. Spunea că pastorii n-ar trebui să se căsătorească.

— Ultima lui scrisoare nu prea sună în felul ăsta, observă Lee.

— Știu. Asta era înainte.

Se opri din bătut. Pe chipul ei tînră se citea o durere plină de uimire.

— Lee, nu sînt destul de bună pentru el.

— Ce idee mai e și asta?

— Nu glumesc. El nu se gîndește la mine. El și-a imaginat o persoană și i-a dat chipul meu. Eu nu sînt așa... nu sînt ca aceea pe care și-a imaginat-o.

— Și cum e aceea?

— Pură! spuse Abra. Absolut pură. Nimic altceva decît puritate, nimic rău în ea. Eu nu sînt așa.

— Nimeni nu-i așa, zise Lee.

— El nu mă cunoaște pe mine cu adevărat. Nici nu vrea măcar să mă cunoască. El dorește acea fantomă albă

Lee pisă niște pesmet.

— Nu-l iubești? Ești destul de tînră, dar nu cred că asta are vreo importanță.

— Bineînțeles că-l iubesc. Voi fi soția lui. Dar aș vrea ca și el să mă iubească. Și cum ar putea s-o facă, dacă nu știe nimic despre mine? Înainte credeam că mă cunoaște. Acum nu mai sînt sigură dacă m-a cunoscut vreodată.

— Poate trece printr-o perioadă dificilă care n-o să țină o veșnicie. Ești o fată deșteaptă — foarte deșteaptă. E oare greu să încerci să te poți ca aceea pe care și-o imaginează el?

— Mi-e frică mereu că o să vadă la mine ceva ce nu există la cea pe care și-o imaginează. S-ar putea să mă enervez sau să miros urît — sau altceva. O să descopere.

— Poate că nu, făcu Lee. Dar trebuie să fie greu să fii în același timp și Albă ca Zăpada sau zeița fecioară, și tu însăși. Oamenii mai și miros urît cîteodată.

Ea se îndreptă spre masă.

— Lee, aș vrea.

— Nu vărsa făina pe podeaua mea, spuse el. Ce-ai vrea?

— E vorba de concluzia mea. Cred că Aron, pentru că n-a avut mamă — a înzestrat-o cu toate calitățile pe care și le putea închipui.

— S-ar putea să fie așa. Și apoi crezi că ți le-a atribuit ție pe toate.

Ea îl privea fix și degetele i se plimbau delicat, în sus și în jos, pe lama cuțitului.

— Și ai vrea să găsești o cale să i le dai îndărăt.

— Da.

— Dar dacă în cazul ăsta n-o să te mai iubească?

— Aș prefera să încerc, spuse ea. Aș prefera să fiu eu însămi.

Lee zise:

— N-am văzut pe nimeni să se amestece în treburile altora, ca mine. Și sînt un om care n-are un răspuns categoric la nimic. Îmi bați carnea aia, sau o bat eu?

Ea se apucă din nou de treabă.

— Crezi că e caraghios să fii atît de serioasă cînd nici n-ai terminat încă școala? întrebă ea.

— Nu văd cum ai putea fi altfel. Rîsul vine mai tîrziu, ca măselele de minte, și rîsul de tine însuși vine la urmă de tot. Într-o întrecere nebună cu moartea, și uneori nu vine la timp.

Bătăile deveniră mai repezi și mai dezordonate, mai nervoase. Lee mișcă pe masă cinci boabe de fasole albe, uscate, formînd diverse modele — o linie, un unghi, un cerc.

Bătăile încetară.

— Doamna Trask trăiește?

Degetul arătător al lui Lee rămase o clipă în aer deasupra unei boabe de fasole și apoi se lăsă ușor în jos și o împinse ca să transforme litera O în Q. Știa că ea îl privește. Putea chiar să-și închipuie cum pe fața ei se citea panică după întrebarea pusă. Gîndul lui alerga ca un șoarece prins de curînd într-o cursă de sîrmă. Oftă și renunță. Se răsuci încet și o privi, tabloul pe care și-l închipuise, era corect.

Lee spuse fără nici un fel de intonație.

— Am discutat o mulțime și nu-mi amintesc să fi vorbit vreodată despre mine — niciodată.

Zîmbi timid.

— Abra, lasă-mă să-ți vorbesc despre mine. Sînt servitor. Sînt bătrîn. Sînt chinez. Astea trei le știi. Sînt obosit și sînt laș.

— Nu ești..., începu ea.

— Taci, spuse ea. Sînt atît de laș! Nu vreau să-mi bag nasul în treburile nimănui.

— Ce vrei să spui?

— Abra, tatăl tău mai urăște și altceva în afară de napi?

Pe chipul ei se citea încăpățînare.

— Ți-am pus o întrebare.

— N-am auzit întrebarea, spuse el cu blîndețe, și vocea lui deveni confidențială. Nu mi-ai pus nici o întrebare, Abra.

— Cred că mă consideri prea tînră..., începu Abra.

Lee o întrerupse:

— Odată am lucrat la o femeie de treizeci și cinci de ani, care n-avusese niciodată nimic comun cu experiența, cu învățătura, cu frumusețea. Dacă ar fi avut șase ani, ar fi fost disperarea părinților. Dar la treizeci și cinci, i se permitea să dispună de avere și de viața oamenilor din jurul ei. Nu, Abra, vîrsta n-are nimic de-a face cu asta. Dacă aș avea ceva de spus — ție ți-aș spune.

Fata îi zîmbi. Zise:

— Sînt inteligentă, zise ea. Vrei să-ți dovedesc că sînt inteligentă?

— Nu, Doamne ferește, protestă Lee.

— Atunci nu vrei să încerc să înțeleg cum stau lucrurile?

— Nu mă interesează ce faci, atîta timp cît eu nu am nici un amestec. Cred că oricît de slab și de păcătos este un om bun, are în el atîtea păcate cîte poate duce. Am destul păcate care să mă chinuie. Poate că nu sînt păcate prea mari în comparație cu altele, dar, după părerea mea, sînt taman atîtea cîte pot eu duce. Te rog să mă ierți.

Abra se întinse peste masă și îi atinse mîna cu degetele ei albe de făină. Pielea galbenă de pe mîna lui era întinsă și lucioasă. El se uită în jos la petele albe prăfoase pe care le lăsaseră degetele ei.

Abra zise:

— Tata și-a dorit un băiat. Cred că urăște napii și fetele. Povestește la toată lumea cum mi-a dat numele ăsta aiurit.

"Și deși am strigat pe altcineva,

A venit Abra. "

Lee îi zîmbi.

— Ești o fată atît de drăguță. Mîine cumpăr niște napi, dacă vii la masă.

Abra întrebă încet:

— Ea trăiește?

— Da, răspunse Lee.

Ușa de la intrare se trînti și Cal intră în bucătărie.

— Bună Abra. Tata-i acasă?

— Nu, nu încă. De ce ești așa de zîmbăreț? spuse Lee.

Cal îi înmîină un cec.

— Iată. Țștia-s ai tăi.

Lee se uită la el.

— N-am vrut dobîndă, zise el.

— E mai bine așa. Poate voi mai dori să mi-i mai împrumuți iar.
 — Nu vrei să-mi spui de unde i-ai luat?
 — Nu încă. Am avut o idee strașnică...
 Ochii i se îndreptară spre Abra.
 — Acum trebuie să mă duc și eu acasă, zise ea.
 — Oricum, zise Cal. Poate să știe și ea. M-am hotărât pentru sărbătoarea de Thanksgiving și Abra o să fie probabil aici și Aron o să fie și el acasă.
 — Ce te-ai hotărât?
 — Am un dar pentru tata.
 — Ce anume? întrebă Abra.
 — Nu spun. O să vedeți atunci.
 — Lee știe?
 — Da, dar el n-o să spună.
 — Nu cred că te-am văzut vreodată așa vesel, zise Abra. Nu cred să te fi văzut vesel vreodată.
 Descoperi că simte pentru el o căldură.
 După plecarea Abrei, Cal se așeză.
 — Nu știu dacă să i-l dau înainte de masa de Thanksgiving sau după, spuse el.
 — După, zise Lee. Chiar ai banii?
 — Cincisprezece mii de dolari.
 — Cinstit?
 — Vrei să întrebi dacă nu cumva i-am furat?
 — Da.
 — Cinstit. Îți amintești cum am luat șampanie pentru Aron? O să luăm șampanie și... poate o să împodobim sufrageria. Poate o să ne ajute Abra.
 — Crezi cu adevărat că tatăl tău vrea banii?
 — De ce să nu vrea?
 — Sper că ai dreptate, făcu Lee. Cum merge cu școala?
 — Nu prea bine. Dar mă pun la punct după Thanksgiving, răspunse el.

2

În ziua următoare, la sfârșitul orelor de școală, Abra se grăbi și îl ajunse din urmă pe Cal.
 — Bună Abra, spuse el. Faci fondante bune.
 — Ultima oară au fost cam uscate. Trebuie să se topească în gură.
 — Lee e pur și simplu nebun după tine. Ce i-ai făcut?
 — Îmi place Lee, spuse ea și adăugă: Vreau să te întreb ceva, Cal.
 — Da?
 — Ce-i cu Aron?
 — Ce vrei să spui?
 — Pare că se gândește numai la persoana lui.
 — Nu cred că e ceva nou. Te-ai certat cu el?
 — Nu. Când spunea că vrea să se facă pastor și să rămână necăsătorit, am încercat să mă cert cu el, dar n-am reușit.
 — Să nu se căsătorească cu tine? Așa ceva nu pot să-mi închipui.
 — Cal, acum îmi scrie scrisori de dragoste — numai că nu-mi sînt adresate mie.
 — Dar cui?
 — E ca și cum le-ar adresa lui însuși.
 Cal zise:
 — Cunoscut locul vostru, de la salcie.
 Ea nu păru surprinsă.
 — Zău? întrebă.
 — Ești supărată pe Aron?
 — Nu, nu sînt supărată. Doar că nu-l înțeleg. Nu-l cunosc.
 — Așteaptă. Poate că trece printr-o situație aparte.
 — Mă întreb dacă o să fie bine. Crezi că s-ar putea să mă fi înșelat în tot timpul ăsta?
 — De unde să știu eu?
 — Cal, întrebă ea, e adevărat că ieși noaptea târziu și chiar te duci la case rău famate?
 — Da, răspunse el. E adevărat. Aron ți-a spus?
 — Nu, nu Aron. De ce te duci acolo?
 Cal mergea alături de ea fără să răspundă.
 — Spune-mi, repetă ea.
 — Ce-ți pasă ție?
 — O faci pentru că ești rău?
 — Cum ți se pare?
 — Nici eu nu sînt bună, spuse ea.
 — Ești nebună. Aron o să-ți scoată asta din cap.
 — Crezi că o s-o facă?
 — Sigur, răspunse Cal. Trebuie.

După cum spunea chiar el, Joe Valery privea și asculta fără să se amestece în treburile altora. Își acumulase ura încetul cu încetul — începînd cu maică-sa care l-a neglijat, și cu taică-său care ba îl bătea, ba plîngea. l-a fost ușor să-și îndrepte ura ce-i creștea în suflet împotriva profesorului care îi cerea disciplină, a polițistului care-l urmărea și a preotului care-i ținea predici. Chiar mai înainte să dea ochi cu primul magistrat. Joe înmagazinase o uriașă ură față de lumea pe care o cunoștea.

Ura nu poate exista singură. Are nevoie de dragoste care să o declanșeze ca imbold sau stimulent. Joe prinse curînd o dragoste protectoare, blîndă, față de Joe însuși. Îl reconforta, îl lingusea și îl îndrăgea pe Joe. Ridică ziduri care să-l apere pe Joe de o lume dușmănoasă. Și treptat, Joe deveni imun la rău. Dacă Joe avea neplăceri era din cauză că lumea se aliașe într-o conspirație împotriva lui. Iar dacă Joe ataca lumea, asta însemna răzbunare și își meritau soarta — pui de cățele. Joe dădea mare atenție dragostei lui și puse la punct o serie de reguli care ar putea fi formulate astfel:

1. Să n-ai încredere în nimeni. Toți sînt ostili.
2. Ține-ți gura. Nu-ți băga nasul.
3. Destupă-ți urechile. Cînd ei fac o greșeală, pune mîna pe ea și așteaptă.
4. Toți sînt niște fii de cățele și orice le-ai face tu, o merită.
5. Atacă pe ocolite.
6. Nu avea încredere în femei în nici o privință.
7. Ai încredere în bani. Toată lumea îi dorește. Oricine se vinde pentru ei.

Mai erau și alte reguli, dar acelea erau rafinate. Sistemul lui lucra bine și, întrucît nu cunoștea altul, Joe nu avea o bază de comparație cu alte sisteme. Știa că e nevoie să fii deștept și se considera deștept. Dacă reușea o lovitură, însemna că e deștept, dacă suferea un eșec, era doar ghinion. Lui Joe nu-i mergea prea grozav, dar trăia, și asta cu un efort minim. Kate îl ținea pentru că știa că ar face orice pentru bani sau din teamă. Nu avea iluzii în privința lui. În afacerile ei, tipi ca Joe sînt necesari. Cînd începu să lucreze pentru prima oară la Kate, Joe căută să descopere slăbiciunile ei de pe urma cărora să trăiască — vanitate, voluptate, neliniște sau conștiință, aviditate, isterie. Știa că ele trebuie să existe, pentru că era femeie. A fost un șoc puternic pentru el să-și dea seama că, dacă existau cumva, el nu putea să le descopere. Femeia aceasta gîndea și acționa ca un bărbat — ba chiar mai dur, mai repede și mai inteligent. Joe făcu cîteva greșeli și Kate i le scoase pe nas. Căpătă pentru ea o admirație bazată pe teamă.

Cînd constată că nu poate să o înșele în anumite privințe, începu să creadă că nu poate să o înșele cu nimic. Kate făcu din el un sclav, la fel cum făcuse întotdeauna slave din femei. Îl hrănea, îl îmbrăca, îi dădea ordine, îl pedepsea.

Odată ce Joe recunoscuse că e mai deșteaptă decît el, nu rămase decît un mic pas pînă la a crede că e mai deșteaptă decît oricine altcineva. Era încredințat că ea posedă cele două mari daruri: era inteligentă și avea noroc — nu puteai să-ți dorești mai mult. Era bucuros să-i facă treburile murdare — și se temea să nu le facă. Kate nu face greșeli, își spunea Joe. Și dacă îi cîntî în strună, Kate are grijă de tine. Asta devenise pentru el o a doua natură, nu mai sta să se gîndească. Iar cînd aranjă expulzarea lui Ethel dincolo de granița comitatului, o consideră ceva firesc. Era treaba lui Kate, iar ea era deșteaptă, știa ce face.

2

Kate nu putea dormi bine cînd avea o criză de artrită. Aproape că simțea cum i se îngroașă încheieturile și devin noduroase. Uneori, încerca să se gîndească la altceva, chiar la lucruri neplăcute, ca să-și alunge din minte durerea și degetele deformate. Uneori încerca să-și amintească fiecare amănunt dintr-o cameră pe care nu o văzuse de mult. Uneori privea în tavan și proiecta coloane de cifre, pe care le aduna. Alteori, evoca amintiri. Reconstitua chipul domnului Edward, hainele lui și cuvîntul care era marcat pe închizătoarea de metal a bretelelor lui. Nu-i dăduse niciodată atenție, dar știa că scria "Excelsior".

Adesea, noaptea, se gîndea la Faye, își amintea ochii ei, părul, tonul glasului și cum îi tremurau mîinile și bucățile de carne de lîngă unghia degetului mic de la mîna stîngă, o cicatrice de la o tăietură veche. Kate își analiză sentimentele față de Faye. O urîse sau o iubise? Îi fusese milă de ea? Îi părea rău că o omorîse? Kate își măsura propriile gînduri ca un vierme mișcător. Constată că nu avea sentimente față de Faye. Nici n-o iubise, nici n-o urîse, atît pe ea cît și amintirea ei. Fusese o vreme, în timpul agoniei ei, cînd gălăgia și mirosul ei stîrniseră furia lui Kate, încît se gîndise s-o omoare mai repede, ca să se termine totul.

Kate își amintea cum arăta Faye ultima dată cînd o văzuse, culcată în coșciugul purpuriu, îmbrăcată în alb, avînd pe buze un zîmbet aranjat de cioclu și destulă pudră și ruj ca să-i acopere pielea palidă.

O voce în spatele lui Kate spusese:

— Arată mai bine decît în ultimii ani.

Iar o altă voce răspunse:

— Poate că același lucru mi-ar face și mie bine, și urmară două pufnituri.

Prima voce trebuie să fi fost Ethel, iar a doua Trixie. Kate își amintea propria ei reacție, pe jumătate comică. Se gîndise că o tîrfă moartă arată la fel ca oricine altcineva.

Da, prima voce trebuie să fi fost Ethel. Ethel intră întotdeauna în gîndurile nocturne, și aducea întotdeauna cu ea o teamă paralizantă, curva asta proastă, neîndemînatecă, băgăreată — baba naibii. Se întîmpla adesea ca gîndul lui Kate să-i șoptească:

— Stai nițel. De ce să fie ea baba naibii? Pentru că tu ai făcut o greșeală? De ce ai

expulzat-o? Dacă te-ai fi gândit bine și ai fi reținut-o aici...

Kate se întreba unde se afla Ethel. Ce-ar fi să folosească una din agențiile acelea ca s-o găsească pe Ethel — cel puțin să afle unde s-a dus? Da, atunci Ethel o să povestească despre noaptea aceea și o să arate sticla. Și atunci vor fi doi care să-și baga nasul în loc de unul. Da, dar cu ce ar schimba asta lucrurile? De fiecare dată când Ethel o să bea o bere, o să povestească cuiva. Dar cu siguranță că ei o să creadă că nu-i decît o bîrfitoare bătrîna și bețivă. Poate că un detectiv de la agenție — ba nu — mai bine fără agenție.

Kate își petrecu multe ore cu gîndul la Ethel. Judecătorul își dăduse oare seama că era vorba de o înscenare — prea cusută cu ață albă? N-ar fi trebuit să fie exact o sută de dolari. Era clar. Dar șeriful? Joe a spus că au dus-o peste graniță, în comitatul Santa Cruz. Ce i-a spus Ethel adjunctului care a condus-o? Ethel era o puturoasă. Poate că a rămas la Watsonville. Acolo era Pajaro și era o secție a căilor ferate și mai era și rîul Pajaro și podul spre Watsonville. O mulțime de muncitori circulau încoace și încolo, mexicani, indieni. Tîmpita aia de Ethel ar fi putut crede că o să-i meargă șmecheriile cu muncitorii de la căile ferate. N-ar fi caraghios să nu fi părăsit niciodată Watsonville, la numai treizeci de mile depărtare? Putea chiar să se strecoare peste graniță, să-și vadă prietenii, dacă voia. Poate că venea uneori la Salinas. Putea să fie în Salinas chiar în momentul acesta. Polițiștii nu se ocupau prea mult de ea. Poate ar fi o idee bună să-l trimită pe Joe la Watsonville, să vadă dacă Ethel nu e acolo. Poate s-a dus la Santa Cruz, Joe putea s-o caute și acolo. Nu i-ar lua prea multă vreme. Joe putea găsi orice femeie de stradă în orice oraș în cîteva ore. Dacă o găsea, putea s-o aducă cumva înapoi. Ethel era o proastă. Dar poate că, atunci cînd o s-o găsească, ar fi mai bine să meargă Kate la ea. Să închidă ușa. Să pună un anunț: "Nu deranjați". Ar putea să se ducă la Watsonville să-și facă treaba și să se întoarcă. Fără taxi. Cu autobuzul. Nimeni nu distinge o anumită persoană în autobuzele de noapte. Oamenii dorm fără pantofi și cu hainele păturite sub cap. Brusc își dădu seama că s-ar teme să plece la Watsonville. Ar trebui totuși să facă un efort. Ar trebui să pună capăt tuturor întrebărilor acestora. Curios că nu se gîndise mai înainte să-l trimită pe Joe. Era perfect. Joe era priceput la anumite lucruri, și imbecilul se credea deștept. Era tipul cel mai ușor de manevrat. Ethel era proastă. Asta o făcea însă mai greu de manevrat.

Pe măsură ce mintea și mîinile i se chirceau mai rău, Kate începu să se bizuie tot mai mult pe Joe Valery ca prim ajutor, ca intermediar și executant. Simțea o teamă instinctivă față de fetele din casă, nu că ar fi fost mai puțin demne de încredere decît Joe, dar isteria lor atît de prost ascunsă putea să iasă oricînd la iveală, nesocotind prudența, sfărîmînd simțul autoconservării și distrugîndu-le nu numai pe ele, ci și pe cei din jur. Kate fusese întotdeauna în stare să stăpînească acest pericol permanent, dar acum depozitarea lentă a calciului și creșterea lentă a fricii o făcea să aibă nevoie de ajutor și să-l caute pe Joe. Bărbații aveau, după cîte știa ea, o pavază ceva mai puternică împotriva autodistrugerii, decît tipul de femei pe care le cunoștea.

Simțea că putea să aibă încredere în Joe, pentru că deținea în fișele ei o notă în legătură cu un oarecare Joseph Venuta, evadat dintr-o echipă de drumuri din San Quentin în cel de-al patrulea an al unei condamnări de cinci ani pentru furt. Kate nu-i amintise niciodată despre asta lui Joe Valery, dar gîndea că faptul ar putea avea o influență calmantă asupra lui, dacă ar fi încercat să-i iasă din cuvînt.

Joe aducea în fiecare dimineață tava cu micul dejun — ceai verde chinezesc, frișcă și pîine prăjită. După ce o pune pe mîsuța de lingă pat, își dădea raportul și primea ordinea pentru ziua respectivă. Știa că ea depinde tot mai mult de el. Iar Joe explora încet și liniștit posibilitățile de a prelua complet frînele. Dacă s-ar fi îmbolnăvit destul de grav, ar fi putut avea o șansă. Dar în străfundul lui, Joe se temea de ea.

— 'Neața, zise el.

— N-am de gînd să mă ridic, Joe. Dă-mi doar ceaiul. Trebuie să mi-l ții.

— E rău cu mîinile?

— Da. Dar după ce trece criza, o să fie mai bine.

— Se pare că ați avut o noapte proastă.

— Nu, spuse Kate. Am avut o noapte bună. Am o doctorie nouă.

Joe îi ținu ceașca la buze, ea bău ceaiul cu sorbituri mărunte, suflînd peste el ca să se răcească.

— Ajunge, zise, cînd ceașca fu doar pe jumătate goală. Cum a fost aseară?

— Era cît pe-aici să vin să vă spun aseară, zise Joe. Venise un țărănoi din King City.

Tocmai își vînduse recolta. A angajat toată casa. A lăsat șapte sute, fără să socotim ce le-a dat fetelor.

— Cum îl cheamă?

— Nu știu. Dar sper să mai vină.

— Trebuia să-l întreb cum îl cheamă. Ți-am spus asta.

— Era viclean.

— Cu atît mai mult, trebuia să-l întreb. Nu l-a buzunărit vreo fată?

— Nu știu.

— Află.

Joe simți la ea o ușoară bună dispoziție, și asta îl făcu să se simtă bine.

— O să aflu, o asigură el. Mă pricep eu, destul de bine.

Ochii ei îl scrutau, îl încercau, îl cercetau, iar el simți că urmează ceva.

— Îți place aici? Întrebă ea încet.

— Sigur. Îmi merge bine aici.

— Ar putea să-ți meargă mai bine — sau mai rău, spuse ea.

— Îmi place aici, zise el stînjenit și în gînd căuta să-și amintească unde greșise. E chiar foarte plăcut aici.

Ea își umezi buzele cu limba în formă de săgeată.

— Tu și cu mine, putem lucra împreună, zise ea.
 — Cum doriți, spuse el slugarnic și îl cuprinse un val de speranțe plăcute.
 Așteptă răbdător. Ea lăsa să treacă mult timp pînă începu.
 În cele din urmă spuse:
 — Joe, nu-mi place să mi se fure ceva.
 — Eu n-am luat nimic.
 — N-am spus că tu.
 — Dar cine?
 — Am să ajung și la asta, Joe. Îți amintești de cucuveaua aia bătrînă pe care a trebuit s-o alungăm?
 — Vreți să spuneți de Ethel, parc-așa o cheamă?
 — Da. Despre ea e vorba. A plecat cu ceva. N-am știut atunci.
 — Ce anume?
 În vocea ei pătrunse o răceală.
 — Nu-i treaba ta, Joe. Ascultă-mă! Ești un tip deștept. Unde te-ai duce s-o cauți?
 Minte lui Joe lucră repede, nu rațional, ci din experiență, din instinct.
 — Era destul de abătută. N-o să ajungă departe. O curvă bătrînă nu merge departe.
 — Ești deștept. Crezi c-ar putea fi la Watsonville?
 — Acolo, sau poate la Santa Cruz. Oricum, aș pune pariu că n-a ajuns mai departe de San Jose.
 Ea își mîngîie degetele cu blîndețe.
 — Ai vrea să câștigi cinci sute, Joe?
 — Vreți s-o găsească?
 — Da. Pur și simplu s-o găsești. Dar după aia nu-i spui nimic. Adu-mi doar adresa. Ai înțeles? Să-mi spui unde este și atîta tot.
 — E-n regulă, făcu Joe. V-a tras rău pe sfoară.
 — Nu-i treaba ta, Joe.
 — Da, doamnă. Vreți să plec imediat?
 — Da. Grăbește-te, Joe.
 — S-ar putea să fie cam greu, zise el. A trecut mult timp.
 — Asta depinde de tine.
 — Mă duc la Watsonville astăzi după-masă.
 — Bine, Joe.
 Ea rămase pe gînduri. El știa că nu terminase încă și că se întreba dacă să continue. În cele din urmă se hotărî.
 — Joe, a... a făcut ceva... special, atunci la judecătorie?
 — La naiba, nu. A zis că e o înscenare, cum fac întotdeauna.
 Și apoi își aminti ceva ce nu observase atunci. În memorie îi răsuna vocea lui Ethel spunînd: "Domnule judecător, trebuie să vă vorbesc între patru ochi. Trebuie să vă spun ceva."
 Încercă să-și îngroape adînc amintirea ca să nu se observe ceva pe chipul lui.
 Kate întrebă:
 — Ei, ce s-a întîmplat?
 Era prea tîrziu. Minte lui căuta o salvare.
 — E ceva, spuse el, ca să câștige timp. Încerc să-mi amintesc.
 Avea o voce ascuțită și îngrijorată.
 — Păi... găsise ceva. Am auzit spunînd polițistului... stați... le-a spus, de ce n-o lăsa să plece spre sud. Zicea că are rude în San Luis Obispo.
 Kate se aplecă repede spre el.
 — Da?
 — Și polițistii au zic că-i prea al naibii de departe.
 — Ești isteț, Joe. Unde te duci mai întîi?
 — Watsonville, făcu el. Am un prieten la San Luis. O să caute el pentru mine. O să-i dau un telefon.
 — Joe, spuse ea tăios, vreau să se facă în liniște.
 — Cu cinci sute o să se facă în liniște și repede.
 El se simți bine, deși ochii ei erau din nou pe jumătate închiși și scrutători. Următoarele ei cuvinte îi întoarseră stomacul pe dos.
 — Joe, ca să nu schimbăm subiectul... numele Vanuta îți spune ceva?
 Încercă să răspundă înainte ca să i se strîngă gîtlejul.
 — Nu, nimic.
 — Întoarce-te cît poți de repede, zise Kate. Spune-i lui Helen să vină. O să-ți țină ea locul.

Joe își făcu bagajul, se duse la gară și cumpără un bilet pentru Watsonville. La Castroville, prima stație spre nord, se dădu jos și așteptă patru ore expresul Del Monte care venea de la San Francisco spre Monterey, capul de linie. La Monterey urcă scările hotelului "Central" și se înregistră ca John Vicker. Coborî și luă o friptură la Pop Ernst, cumpără o sticlă de whisky și se retrase în camera lui.

Își scoase pantofii, haina și vesta, își scoase și cravata și se trînti pe pat. Whisky-ul și un pahar erau pe masa de lîngă patul de alamă. Lumina lămpii de deasupra capului, care îl bătea în față, nu-l deranja. Nu o observase. Metodic, își dezmoți mintea cu o jumătate de pahar de whisky, apoi își puse mîinile sub cap, își încrucișă picioarele și începu să depene

gînduri, impresii, percepții și impulsuri și începu să le interpreteze.

Fusese o slujbă bună și crezuse că reușise s-o prostească. O subestimase. Cum dracu o fi aflat că era urmărit? Se gîndi că ar putea pleca la Reno sau poate la Seattle. Orașe, porturi — întotdeauna bune. Și apoi... stai nițeluș... Mai gîndește-te.

Ethel nu furase nimic. Știa ceva. Kate se temea de Ethel. Cinci sute erau o grămadă de bani ca să descoperi o curvă bătrînă. În primul rînd, ceea ce Ethel a vrut să-i spună judecătorului era adevărat; în al doilea rînd, Kate se temea de lucrul ăsta. Ar putea fi folosit. Drace! Și evadarea de care aflase. Joe n-avea de gînd să-și termine osînda. Dar nu e rău să se gîndească la asta. Ce-ar fi să riște patru ani contra — să zicem, zece miare. Era oare un pariu prost? Nu era nevoie să se hotărască. Ea știa dinainte și nu-l denunțase. Poate se gîndea că e un cîine bun.

Poate că Ethel e un atu. Stai... să ne gîndim. Poate că e tocmai norocul. Poate trebuie să joace și să vadă ce se întîmplă. Dar ea e atît de a dracului de deșteaptă. Joe se întreba dacă e în stare să joace împotriva ei. Dar cum, dacă el joacă la întîmplare.

Joe se ridică și-și umplu paharul. Stinse lumina și ridică storul. În timp ce-și bea whisky-ul, observă o femeie micuță și slabă, în halat de baie, care-și spăla ciorapii într-un lighean, într-o cameră din partea cealaltă a luminatorului. Și whisky-ul i se urcă la cap.

Era poate norocul lui. Martor e Dumnezeu că Joe așteptase de ajuns. Martor e Dumnezeu că o ura pe cățeaua aceea cu dințișorii ei mici și ascuțiți. Nu era nevoie să se hotărască imediat.

Ridică geamul și aruncă tocul de pe masă în partea cealaltă a luminatorului. Se bucură văzînd teama și neliniștea ce o cuprinse pe femeia cea slabă, înainte de a-și lăsa jos perdeaua.

Cu al treilea pahar de whisky, sticla se goli. Joe simți dorința să se ducă în stradă, să viziteze orașul. Dar disciplina deveni stăpînă pe situație. Își făcuse o regulă și nu o călca, să nu-și părăsească niciodată camera cînd bea. În felul acesta, omul nu intră în bucluc. Bucluc înseamnă polițiști și polițiștii înseamnă controlul actelor, și asta înseamnă cu siguranță o călătorie la San Quentin, și de data asta nu mai exista echipa de drumuri pentru purtare bună. Își mută gîndul de la stradă.

Joe avea o altă plăcere pe care o păstra pentru ocaziile cînd era singur, fără să-și dea seama că era o plăcere. Și-o oferi acum. Stătu culcat pe patul de alamă și se întoarse cu gîndul înapoi, la copilăria lui tristă și mizerabilă, la adolescența necăjită și vicioasă. N-a avut noroc, n-a avut niciodată baftă. Aia mari au baftă. Cîteva mărunțișuri din care a scăpat, dar valiza cu bridge? Polițiștii au venit de-a dreptul la el acasă și au pus mîna pe ele. De atunci i-au făcu cazier și nu l-au mai lăsat în pace. La Daly City nu se putea ca cineva să fure o lădiță cu căpșuni dintr-un camion, fără ca să-l înhațe pe Joe. Nici la școală n-a avut noroc. Profesorii erau contra lui, directorul contra lui. Omul n-a putut suporta porcăria. A lăsat-o baltă.

Amintirea nenorocului îi încălzi sufletul și-l copleși de tristețe, iar Joe zgîndări aceste gînduri triste cu și mai multe amintiri, pînă îl podidiră lacrimile, iar buzele îi tremurară de milă pentru băiatul pierdut și singuratic care a fost el.

"Și iată-l acum — priviți-l — pus sub urmărire, lucrează într-o casă rău famată în timp ce alți bărbați au case și mașini." Erau în siguranță și fericiți, iar noaptea trăgeau obloanele împotriva lui Joe. Plîns liniștit pînă cînd adormi.

Joe se trezi la ora zece dimineața și mîncă un mic dejun monstruos la Pop Ernst. După-amiază, devreme, luă un autobuz spre Watsonville și jucă trei partide de biliard cu un prieten căruia îi telefonă și care venise să-l întîlnească. Joe cîștigă ultima partidă și puse tacul la loc. Îi întinse prietenului două hîrtii de zece dolari.

— La dracu, zise prietenul, nu vreau bani de la tine.

— Ia-i, spuse Joe.

— O faci de parcă ți-aș fi făcut un serviciu.

— Mi-ai făcut destul. Spui că nu-i aici, și tu ești cel mai în măsură să știi.

— Nu poți să-mi spui de ce ai nevoie de ea?

— Wilson, ți-am zis de la început și-ți zic și acum: nu știu. Nu fac decît o treabă pentru cineva.

— Asta-i tot ce pot să fac. Se pare că este un congres — al cui, nu știu — al dentiștilor, sau poate al masonilor din Owls. Nu știu precis dacă a zis că se duce sau e o închipuire a mea. Mi-a rămas în minte ca un cui. Dă o raită prin Santa Cruz. Cunoști pe cineva?

— Am cîteva cunoștințe, spuse Joe.

— Caută-l pe H. V. Mahler, Hal Mahler. Ține o sală de biliard "La Hal". În spate are o sală de joc.

— Mulțumesc, zise Joe.

— Joe, nu iau bani de la tine.

— Nu-s ai mei — cumpără-ți o țigară de foi.

Autobuzul îl lăsa la două case de "Hal". Era ora mesei de seară, dar jocul continua. Trecu o oră pînă cînd Hal se ridică să se ducă la toaletă și Joe putu să-l urmeze, să intre în legătură cu el. Hal îl privi pe Joe cu ochi mari, de culoare deschisă, ce păreau uriași din pricina lentilelor groase. Își încheie încet pantalonii, își aranjă mînecuțele de alpaca neagră și își îndreptă cozorocul verde.

— Stai pe aici pînă se termină jocul, zise. Vrei să joci?

— Cîți joacă pentru tine, Hal?

— Unul singur.

— Voi juca pentru tine.

— Cinci dolari pe oră, făcu Hal.

— Și zece la sută dacă cîștig?

— Bine. S-a făcut. Tipul ăla blond, Williams, este de-al casei.

La ora unu noaptea, Hal și Joe o porniră la bodega Berlow.

— Două costițe și cartofi prăjiți. Vrei supă? îl întrebă Hal pe Joe.
 — Nu. Și fără cartofi prăjiți. Îmi fac rău.
 — Și mie, zise Hal. Dar totuși mănînc. Nu fac destulă mișcare.
 Hal era un om tăcut în afară de timpul cînd mîncă. Rareori vorbea cu gura goală.
 — Cu cît ieși? întrebă el mîncînd friptura.
 — Eu iau o sută și tu douăzeci și cinci — e-n regulă?
 — E treabă bună!
 — Ai nevoie de ceva dovezi, — ceva hîrtii?
 — Nu. Ar fi bune, dar mă descurc și fără.
 — A venit la mine și a vrut să lucreze. Nu era bună de nimic. Nu luam nici douăzeci pe săptămîină de pe urma ei. N-aș fi știut ce s-a întîmplat cu ea, dar Bill Primus a văzut-o la mine în local și, cînd a găsit-o, a venit și m-a întrebat de ea. Simpatice tip Bill. Avem polițiști simpatici aici.

Ethel nu era o femeie rea — leneșă, murdară, dar cu inimă bună. Își dorea demnitate și prestanță. Nu era prea deșteaptă și nici prea drăguță și, din cauză că-i lipseau astea două, nu prea avea noroc. S-ar fi necăjit dacă ar fi știut că atunci cînd au scos-o din nisip, unde o aruncaseră valurile, pe jumătate îngropată, fusta îi era ridicată. I-ar fi plăcut mai multă demnitate.

Hal spuse:

— Avem niște nebuni de marinari în flota pescuitorilor de sardele. S-au cherchelit și și-au pierdut mințile. Uite cum îmi închipui eu că s-a întîmplat: cineva dintre marinarii ăștia de la sardele a luat-o cu ei și pur și simplu i-au făcut vînt peste bord. Altfel nu-mi explic cum a ajuns în apă.

— Poate că s-a aruncat de pe dig?

— Ea? făcu Hal mestecînd cartofi. La dracu'! Nu! Era prea puturoasă ca să se omoare. Vrei să verifici?

— Dacă zici că-i ea, e ea, spuse Joe și-i împinse peste masă două hîrtii de zece și una de cinci.

Hal înfășură hîrțiile ca pe niște țigări și le puse în buzunarul vestei. Tăie dreptunghiul de carne dintre oasele costiței și îl băgă în gură.

— Ea era, zise el. Vrei o plăcintă?

Joe avea de gînd să doarmă pînă la amiază, dar se trezi la șapte și rămase în pat mult timp. Plănui să nu se întoarcă la Salinas pînă după miezul nopții. Avea nevoie de mai mult timp de gîndire.

Cînd se sculă, privi în oglindă și-și analiză mutra pe care avea de gînd s-o afișeze. Voia să arate nemulțumit, dar nu prea. Kate era afurisit de deșteaptă. Să o lase să conducă ea. El doar să-i țină isonul. Era tot atît de deschisă ca un pumn. Joe trebui să admită că moare de frică față de ea.

Prudența îl îndemna:

— Du-te de-i spune și ia-ți cei cinci sute ai tăi.

Iar el îi răspunse sălbatic acestei prudente:

— Am dat de o șansă. De cîte ori am avut șansă? În parte, asta înseamnă să știi cînd apare o ocazie și să pui mîna pe ea. Doar n-o să rămîn un pește nenorocit toată viața? Trebuie să joc strîns. S-o las pe ea să vorbească. Asta nu poate duce la rău. Dacă nu iese bine, pot să-i spun oricînd mai tîrziu, ca și cum tocmai atunci am aflat.

— Poate să te bage într-o celulă în mai puțin de șase ore.

— Nu, dacă o joc strîns. Ce am de pierdut? Ce șansă am avut pînă acum?

4

Kate se simțea mai bine. Medicamentul cel nou se pare că îi ajuta. Durerea din mîini o mai lăsase și i se părea că degetele se mai îndreptaseră, încheieturile nu mai erau așa umflate. Dormise bine, pentru prima oară de multă vreme, și se simțea bine, chiar puțin emoționată. Își dori un ou fierț la micul dejun. Se sculă, își puse un halat și își aduse la pat o oglindă de mînă. Stînd sprijinită pe perne, își studie obrazul. Odihna făcuse minuni. Durerea îi contractă maxilarele și ochii capătă o strălucire falsă de îngrijorare, iar mușchii de la tîmple și pomeții și chiar mușchii mai slabi de lîngă nas devin mai proeminenți. Așa arata boala și urmările suferinței.

Deosebirea pe fața ei odihnită era uimitoare. Arăta cu zece ani mai tînără. Își desfăcu buzele și își privi dinții. Era timpul să se ducă să i se scoată piatra. Își îngrijea dinții. Puntea de aur, acolo unde îi lipseau molarii, era singura lucrare pe care o avea în gură. Arăta deosebit de tînără, gîndi Kate. O noapte de somn și și-a revenit. Asta era încă un lucru care îi păcălea pe oameni. Credeau că e slabă și delicată. Își zîmbi ei înseși, delicată ca o cursă de oțel. Ce-i drept, se îngrijea întotdeauna de ea — băutură nu, droguri nu și recent suprimase și cafeaua. Merita. Avea o față de înger. Ridică nițeluș oglinda, ca să nu reflecte ridurile de la gît.

Gîndul îi sări la celălalt chip de înger ce semăna atît de mult cu al ei — cum îl cheamă? — cum naiba îl cheamă — Alec? Parcă îl vedea, mergînd încet, îmbrăcat în haină preoțească albă, mărginită cu dantelă, cu bărbia lui frumoasă în jos și cu părul strălucind la lumina lumînărilor. Ținea înclinat înaintea bastonul de stejar cu crucea de alamă. Avea o frumusețe înghețată, neprihănită și de neatins. Oare pe Kate o atinsese cu adevărat ceva sau cineva — s-o rănească sau s-o murdărească? Desigur că nu. Doar învelișul exterior, aspru, fusese zgîriat de atingeri. Pe dinăuntru era intactă — la fel de curată și luminoasă ca băiatul acesta Alec — sau cum îl chema? Chicoti — mamă a doi băieți — și arată ca un copil. Și dacă cineva ar fi văzut-o alături de cel blond — ar fi putut avea vreo bănuială? Se gîndi cum ar fi să stea

lîngă el în mulțime și să-i lase pe oameni să descopere ei înșiși. Ce ar face Aron, ăsta era numele — ce ar face el dacă ar ști? Fratele lui știa.

Deșteptul ăsta de fiu de cățea, — nu-i un cuvînt potrivit — nu trebuie să-i spună așa. E prea adevărat. Unii oameni credeau. Și nici bastard — s-a născut dintr-o căsătorie. Kate rîse tare. Se simțea bine. Se distra.

Cel deștept — cel smead — o neliniște. Era ca Charles. Ea respectase pe Charles și Charles ar fi omorît-o, dacă ar fi putut.

Minunată doctorie — nu numai că i-a oprit durerile de artrită, dar i-a redat curajul. Curînd ar putea vinde casa și să plece la New York cum plănuiise întotdeauna. Kate se gîndi la teama ei de Ethel. Cît de bolnavă trebuie să fi fost sărmana, curva asta tîmpită și bătrînă! Ce-ar fi dacă ar omorî-o cu blîndețe? Cînd Joe o s-o găsească, de ce n-ar lua-o la New York? Să o țină aproape?

Lui Kate îi veni o idee năstrușnică. Ar fi o crimă plină de haz, și încă una pe care nimeni, în nici un caz, n-ar putea-o rezolva sau măcar suspecta. Bomboane de ciocolată — cutii întregi de ciocolată, fondante, șuncă prăjită-grasă, vin de porto, unt, totul să înnoate în unt și în frișcă, fără legume și fructe — și nici o distracție. "Stai în casă, dragă. Am încredere în tine. Ai grijă de toate. Ești obosită. Du-te la culcare. Să-ți umpli paharul. Ți-am luat niște dulciuri noi. Vrei să iei cutia la pat? Dacă nu te simți bine de ce nu iei o doctorie? Castanele prăjite sînt grozave, nu?" Baba s-ar umfla și ar crăpa în șase luni. Sau dacă ar folosi o tenie? Utilizează oare cineva tenia? Cine era ăla care nu putea să ducă apa la gură cu o sită — Tantal?

Buzele lui Kate zîmbeau dulce și o cuprindea veselia. Înainte de a pleca, poate ar fi bine să dea o petrecere pentru fiii ei. Doar o petrecere mică și simplă, urmată de un circ pentru dragii ei — pentru comorile ei. Apoi se gîndi la chipul frumos al lui Aron, care semăna cu al ei și pieptul îi fu cuprins de o durere — o ușoară durere amețitoare. El nu era deștept. El nu se putea apăra singur. Fratele cel smead putea fi periculos. Ea îi simțise caracterul, Cal o învinsese. Înainte de plecare i-ar da o lecție. Poate — ei, da, sigur — poate o ușoară blenoragie l-ar învăța minte.

Deodată își dădu seama că nu voia ca Aron să afle adevărul despre ea. Poate ar putea veni la ea, la New York. Ar crede că a trăit tot timpul într-o căsuță elegantă în Est Side. L-ar duce la teatru, la operă, oamenii i-ar vedea împreună și s-ar minuna de drăgălășenia lor și îi vor lua drept frate și soră, fie drept mamă și băiat. Nimeni n-ar putea să nu observe asta. Ar putea merge împreună la înmormîntarea lui Ethel. Va avea nevoie de un coșciug mai mare și de șase vlăjgani care să-l care. Kate era așa de amuzată de gîndurile ei, că nici nu-l auzi pe Joe bătînd la ușă. El o crăpă nițeluș, se uită înăuntru și îi văzu fața veselă și zîmbitoare.

— Micul dejun, zise el, și împinse ușa cu marginea tăvii acoperită cu șervetul. Închise ușa cu genunchiul. Îl vreți dincolo? întrebă el și făcu un gest cu bărbia spre camera cenușie.

— Nu. O să mănînc chiar aici. Vreau și un ou fiert și o prăjitură cu scortîșoară. Oul să fiarbă patru minute și jumătate. Ai grijă. Nu vreau să fie moale.

— Cred că vă simțiți mai bine, doamnă.

— Da, răspunse ea. Doctoria aia nouă e minunată. Dar tu arăți rău, Joe. Nu te simți bine?

— Ba da, zise el, și puse tava pe masă, în fața fotoliului mare, adînc. Patru minute și jumătate?

— Da. Și dacă există un măr bun — crocant — poți să-l aduci.

— N-ați arătat așa de cînd vă cunosc, spuse el.

În bucătărie, așteptînd ca bucătarul să fiarbă oul, se temea. Poate că ea știa. Trebuia să fie atent. Dar la naiba! nu putea să-l urască pentru un lucru pe care nu-l știa. Asta nu e nici o crimă. Întors în camera ei, îi spuse:

— N-a avut mere. Mi-a dat o pară bună.

— Asta îmi place și mai mult, zise Kate.

O privi spărgînd oul și băgînd lingurița în el.

— Cum e?

— Perfect! făcu Kate. Chiar perfect.

— Arătați bine, spuse el.

— Mă simt bine. Tu arăți groaznic. Ce s-a întîmplat?

Joe începu cu prudență.

— Doamnă, nu e nimeni care să aibă mai mare nevoie de cinci sute, decît mine.

Ea îl corectă în glumă:

— Vrei să spui — nimeni n-ar nevoie mai mare...

— Cum?

— Lasă. Ce voiai să spui? N-ai găsit-o — așa-i? Dacă ai făcut o treabă bună căutînd-o, o să capeți cei cinci sute. Povestește-mi.

Luă solnița și scutură cîteva grăunțe de sare în oul desfăcut.

Joe arboră o veselie falsă.

— Mulțumesc. Sînt într-o încurcătură. Am nevoie de banii ăștia. Ei bine, am căutat la Pajaro și Watsonville. La Watsonville am dat de un fir, dar a plecat la Santa Cruz. Am mirosit-o și acolo, dar plecase.

Kate gustă oul și mai adăugă sare.

— Asta-i tot?

— Nu, zise Joe. Acolo am mers pe orbecăite. M-am oprit la San Luis, fusese și pe acolo, dar plecase.

— Nici o urmă? Nici o idee unde a plecat?

Joe își mișcă degetele. Toată combinația, poate toată viața lui depindeau de cuvintele următoare și nu-i venea să le rostească.

— Hai, dă-i drumul. Ai aflat ceva — ce?

— Nu-i cine știe ce. Nu știu ce să cred.

— Nu-i nevoie să crezi tu. Spune doar. De gândit, mă gândesc eu, spuse ea tăios.

— S-ar putea să nu fie adevărat.

— Pentru Dumnezeu! exclamă ea furioasă.

— Am vorbit cu ultimul om care a văzut-o. Un tip pe care îl cheamă Joe, ca pe mine...

— Ai aflat și numele lui bunică-sa? Întrebă ea ironic.

— Tipul ăsta, Joe, zice că într-o noapte s-a îmbătat cu bere și a zis cum o să se întoarcă la Salinas pentru o afacere grasă. Apoi a dispărut. Tipul ăla, Joe, nu mai știa nimic.

Kate era atât de speriată, încât își pierde stăpânirea de sine. Joe observă tresărirea, panica și apoi teama fără speranță și oboseală. Indiferent despre ce era vorba, Joe avea ceva la mână. În sfârșit, avusese și el o șansă. Ea își ridică privirea din poală și încetă să se uite la degetele diforme.

— S-o uităm pe scroafa aia bătrână, zise ea. O să primești cele cinci sute, Joe.

Joe respira ușor, de teamă că orice zgomot ar putea s-o scoată din concentrarea ei. Îl crezuse. Mai mult decât atât, credea lucruri pe care el nici nu le spusese. Voia să iasă din cameră cât se putea de repede.

— Mulțumesc, doamnă, zise el, dar foarte încet, și se mișcă tăcut spre ușă.

Era cu mîna pe clanță cînd ea i se adresa cu un ton ce voia să pară firesc.

— Joe, apropo...

— Da, doamnă!

— Dacă mai auzi ceva despre ea, să mă anunți.

— Desigur. Vreți să mă interesez?

— Nu. Nu-ți bate capul. Nu e chiar atât de important.

În camera lui, cu ușa încuiată, Joe se așează și-și încrucișă brațele. Zîmbi în sinea lui. Și deodată începu să-și stabilească planul pentru viitor. Hotărî să o lase să se frămînte pînă săptămîna următoare, să zicem. Să o lase să se liniștească și apoi să readucă iar vorba despre Ethel. Nu știa ce armă deține sau cum o va folosi. Dar știa că era foarte ascuțită și era nerăbdător s-o folosească. Ar fi rîs în gura mare dacă ar fi văzut cum Kate se dusesse în camera cenușie și închisese ușa și că se așezase nemișcată în fotoliul cei mare, cu ochii închiși.

Capitolul 46

Se întâmplă, dar mai rar, ca în Valea Salinas să plouă în noiembrie. E un lucru atât de rar, încît The Journal sau The Index sau chiar amîndouă publică editoriale. Dealurile înverzesc peste noapte și aerul miroase frumos. În acest anotimp ploaia nu e prea bună pentru agricultură decît dacă ar continua, ceea ce e cu totul neobișnuit. De cele mai multe ori se întoarce seceta, mlădițele se usucă sau le chircește vreun geruleț și în felul ăsta se irosește o parte din semințe.

Anii războiului au fost ani ploioși și mulți oameni au pus vremea stranie și capricioasă pe seama tunurilor care trăgeau în Franța. Despre asta se vorbea cu seriozitate, în articole și discuții.

În acea primă iarnă, n-am prea avut trupe în Franța, dar milioane de ostași făceau instrucție, pregătindu-se să plece.

Deși era dureros, războiul era în același timp emoționant. Germanii n-au fost opriți. De fapt, luaseră din nou inițiativa, îndreptîndu-se metodic spre Paris și numai Dumnezeu știa cînd vor putea fi opriți — dacă vor putea fi opriți. Generalul Pershing ne-ar fi salvat, dacă ar fi fost cazul să fim salvați. Figura lui elegantă într-o uniformă militară frumoasă, apăsarea în toate ziarele în fiecare zi. Bărbia lui era ca granitul și pe tunica lui nu era nici o cută. Era întruchiparea soldatului perfect. Nimeni nu știa ce gîndea el cu adevărat.

Știam că nu puteam pierde și totuși se părea că ne îndreptam spre înfrîngere. Nu mai puteai cumpăra făină albă, fără să iei de patru ori pe atîta făină neagră. Cei care își puteau permite, mîncau pîine și biscuiți din făină albă, iar din cea neagră făceau terci pentru găini.

În vechea sală de arme a armatei, făcea instrucție Miliția cu oameni de peste cincizeci de ani și nu cei mai apți pentru armată, dar făceau exerciții de două ori pe săptămîină, purtau insignele Miliției și șepci militare, își dădeau ordine unul altuia și se ciorovăiau mereu cine să fie ofițeri. William C. Burt a murit chiar pe podeaua sălii în timpul unui exercițiu. Inima lui n-a rezistat.

Mai erau "Oamenii minut" numiți astfel pentru că țineau discursuri de cîte un minut pentru America, în săli de cinematograf și în biserici. Aveau și ei insigne.

Femeile înfășurau bandaje și purtau uniforme de cruce roșie și se considerau îngerii Salvării. Toată lumea tricota ceva pentru cineva. Se făceau mînecuțe, mici tuburi de lînă care să nu permită vîntului să intre în mînecele soldaților și căciuli tricotate, avînd o singură gaură în față prin care să te poți uita. Acestea aveau rolul să le apere capetele să nu înghețe din pricina căștilor noi de fier.

Fiecare bucățică de piele bună era luată pentru cizmele ofițerilor și pentru centiroane Sam Browne. Aceste centiroane erau elegante și numai ofițerii aveau voie să le poarte. Ele erau formate dintr-un cordon lat și o diagonală subțire care trecea peste piept și sub epoletul stîng. Noi le-am copiat după englezi, dar chiar și englezii uitaseră scopul lor inițial, care era să țină o sabie grea. Săbii nu se mai purtau decît la paradă, dar pe nici un ofițer nu-l surprindea moartea fără centironul Sam Browne. Unul bun costa pînă la 25 de dolari.

Am învățat o mulțime de lucruri de la englezi dar dacă n-ar fi fost luptători buni, nu i-am fi copiat.

Oamenii începură să poarte batiste în mînecă, iar unii locotenenți, care făceau caz de ținuta lor, începură să poarte cravașe elegante. Totuși, față de ceva anume am opus multă

vreme rezistență. Ceasurile de mână erau pur și simplu urâte. Se părea că nu-i vom copia niciodată în această privință.

Aveam și dușmanii noștri interni, și ne exercitam vigilența. San Jose îi urmărea pe spioni, și Salinas nu era să se lase mai prejos — mai ales că orașul se dezvolta.

De vreo douăzeci de ani, domnul Fenchel fusese croitor la Salinas. Era mic și rotund și avea un accent care te făcea să râzi. Toată ziua ședea pe masă cu picioarele încrucișate în micuța prăvălie de pe strada Alisal, iar seara se ducea acasă la căsuța lui plică, albă, departe de Central Avenue. Tot timpul își văruia casa și gardulețul alb din fața ei. Accentul lui nu dăduse nimănui de gândit până la venirea războiului, dar deodată ne-am dat seama. Era neamț. Aveam neamțul nostru. Nu i-a ajutat cu nimic faptul că s-a ruinat cumpărând bonuri de război. Era un mod prea simplist de a se ascunde. Miliția nu voia să-l aresteze. Nu voiau ca un spion să afle planurile secrete pentru apărarea orașului Salinas. Și cine voia să poarte un costum de haine făcut de un dușman? Domnul Fenchel ședea toată ziua pe masă și cosea și desfăcea mereu și mereu aceeași bucată de stofă.

Am folosit toate cruzimile cunoscute față de domnul Fenchel. Era neamțul nostru. Trecea pe lângă casa noastră în fiecare zi și era o vreme când stătea de vorbă cu fiecare bărbat și femeie, copil sau câțel, și toți îi răspundeau. Acum nimeni nu vorbea cu el și revăd și acum, în amintire, singurătatea lui și chipul plin de mândrie rănită.

Sora mea cea mică și cu mine am avut și noi partea noastră în ce-l privește pe domnul Fenchel și păstrez o amintire rușinoasă care mă face și acum să mă treacă sudorile și să mi se strângă gâtul. Într-o seară stăteam în curtea din fața casei noastre, pe peluză, și l-am văzut venind cu pași mici, greoi. Pălăria lui neagră era periată și așezată drept pe cap. Nu-mi amintesc dacă am discutat planul, probabil că da, pentru că l-am îndeplinit foarte bine.

Când s-a apropiat, sora mea și cu mine am pornit-o încet să traversăm strada, unul lângă altul. Domnul Fenchel a ridicat ochii și ne-a văzut venind spre el. Când s-a apropiat, ne-am oprit în șanț.

A zîmbit și a spus:

— Pună seara, Cion, pună seara Mary.

Noi am rămas bățoși unul lângă altul și am spus la unison:

— Hoch der Kaizer!

Parcă îi văd și acum chipul, ochii albaștri, nevinovați, speriați. A încercat să spună ceva, apoi a început să plîngă. Nici nu încerca să se ascundă. Stătea pur și simplu și suspina. Și știți? — Mary și cu mine ne-am întors și am traversat bățoși strada și am intrat în curte. Ne-am simțit îngrozitor. Și acum mă simt la fel când mă gândesc la asta.

Eram prea mici să facem ceva ca lumea în legătură cu domnul Fenchel. Era nevoie de oameni puternici — vreo treizeci. Într-o sîmbătă seara, s-au adunat într-un bar și au mărșăluit în coloană, cîte patru, pe Central Avenue, stigînd la unison:

— Ura! Ura!

Au rupt gardulețul alb al domnul Fenchel și i-au dat foc la casă. Cu noi n-o să-i meargă nici unui afurisit al Kaizer-ului. Și în felul ăsta, Salinas a putut să-și țină capul sus față de San Jose.

Bineînțeles că isteria asta a cuprins și Watsonville. Ei au uns cu smoală și au tăvălit în pene un polonez crezînd că-i neamț. Avea un accent aparte.

Noi, cei din Salinas, am făcut și am gândit toate lucrurile care se fac și se gîndesc în mod inevitabil într-un război. Am urlat de bucurie la zvonurile bune și am intrat în panică la știrile proaste. Fiecare avea un secret pe care trebuia să-l comunice fără a menționa sursa, ca să-i păstreze calitatea de secret. Modul nostru de viață s-a schimbat, așa cum era firesc. Salariile și prețurile au crescut. Zvonurile că vor fi lipsuri ne făceau să cumpărăm și să stocăm alimente. Doamne simpatice, liniștite, se luau de păr pentru o conservă de roșii.

Nu era totul doar răutate, meschinărie sau isterie. Era și eroism. Cîțiva bărbați, care ar fi putut să scape de armată, s-au înrolat totuși, iar alții s-au ridicat împotriva războiului pe considerente morale sau religioase și au luat drumul Golgotei, lucru firesc în asemenea situație. Au fost oameni care au dat peste tot ce-au avut pentru război pentru că era ultimul război și, cîștigîndu-l, vom elimina războiul, ca pe un ghimpe, din carnea omenirii și nu vor mai exista asemenea lucruri absurde și îngrozitoare.

Moartea în bătlie este lipsită de demnitate. În general moartea în război e o împrăștiere de aroape și sînge omenesc, iar rezultatul este ceva destul de murdar, în schimb există o mare și aproape dulce demnitate în durere, durerea neajutorată, fără speranță, ce cuprinde o familie care primește o telegramă. N-ai nimic de spus, nimic de făcut, nu-ți rămîne decît o speranță — sper că n-a suferit — și ce speranță deșartă și fără posibilitate de alegere! E adevărat că erau și unii care, atunci cînd durerea lor începea să-și piardă din savoare, o schimbau ușor în mîndrie și se simțeau tot mai importanți din pricina pierderii lor. Unii dintre aceștia au realizat chiar profituri din asta, după terminarea războiului. Este firesc, pe cît e de firesc ca un om, a cărui misiune în viață este să facă bani, să cîștige de pe urma unui război. Nimeni nu blama un om pentru asta, dar se aștepta de la el să investească o parte din beneficii în bonuri pentru apărare. La Salinas ne închipuiam că noi am inventat toate astea, pînă și durerea.

Capitolul 47

În locuința familiei Trask de lângă brutăria "Reynaud", Lee și Adam agățaseră o hartă a frontului apusean cu șiruri de ace cu gămălie colorate, înfipite în ea, și asta îi făcea să simtă

că iau parte la cele ce se petreceau acolo.

Apoi domnul Kelly muri și Adam Trask fu numit în locul lui la biroul de recrutare. El era omul potrivit pentru treaba asta. Fabrica de gheață nu-i răpea prea mult timp, avea state de serviciu clare și fusese lăsat la vatră în mod onorabil.

Adam Trask făcuse un război — un război mic, de manevră și căsăpîri, dar cel puțin avea experiența răsturnării legilor, cînd omul are dreptul să ucidă cîți oameni poate. Adam nu-și amintea prea bine războiul lui. Îi rămăseseră în memorie anumite imagini ascuțite, chipul unui om, trupurile îngrămădite arzînd, zgomotul tecilor de sabie în galopul rapid, zgomotul neregulat, sfișietor al carabinelor, glasul subțire și rece al goarnei în noapte. Dar imaginile lui Adam erau înghețate. În ele nu era mișcare sau emoție — erau doar niște ilustrații în paginile unei cărți, și acelea nu prea bine desenate.

Adam munci din greu, cîstit și amărît. Nu putea trece peste sentimentul că tinerii pe care îi trimitea în armată erau în primejdie să moară. Și pentru că știa că e slab, deveni din ce în ce mai sever și mai perseverent și acceptă mai greu o scuză sau o invaliditate neînsemnată. Lua listele cu el acasă, făcea vizite părinților, de fapt depunea mult mai multă muncă decît se aștepta de la el. Se simțea ca un judecător care condamnă la spînzurătoare, dar o urăște totodată.

Henry Stanton îl urmărea pe Adam și-l vedea tot mai istovit și mai tăcut, iar Henry era un om căruia îi plăcea veselia — avea nevoie de ea. Un coleg înăcrit îi făcea rău.

— Destinde-te, îi spuse el lui Adam. Încerci să porți toată greutatea războiului. Dar nu-i răspunderea ta. Ai fost pus aici doar ca să îndeplinești o serie de legi. Respectă legile și vezi-ți de treabă, relaxează-te. Nu tu conduci războiul.

Adam lăsa storul așa ca soarele de după-amiază să nu-i strălucească în ochi și se uită la dungile severe, paralele, pe care soarele le arunca pe biroul lui.

— Știu, zise el obosit. Știu asta! Dar, Henry, cînd există o posibilitate de a alege și eu trebuie să cîntăresc argumentele, atunci mă simt tulburat. L-am recrutat pe fiul judecătorului Kendall, și iată că a fost omorît în timpul instrucției.

— Asta nu-i treaba ta, Adam. De ce nu bei ceva seara? Du-te la un film — nu te mai gîndi.

Henry își băgă degetele mari în răscoiala vestei și se lăsă pe spate în fotoliul lui.

— Dacă tot vorbim despre asta, Adam, mie mi se pare că nu-i ajută cu nimic unui candidat faptul că tu ești neliniștit în privința lui. Tu accepți băieții pe care eu aș putea fi convins să-i reformez.

— Știu, zise Adam. Mă întreb cît o să mai dureze?

Henry îl analiză șiret, scoase un creion din buzunarul plin al vestei și-și frecă cu guma dinții albi, mari, din față.

— Înțeleg ce vrei să spui, făcu el încet.

Adam îl privi mirat.

— Cum adică? Întrebă el.

— Ei, nu fi așa susceptibil. Niciodată pînă acum nu m-am gîndit că sînt fericit, fiindcă am numai fete.

Adam urmări pe masă cu degetul arătător una din umbrele storului.

— Da, spuse cu o voce ușoară ca un suspin.

— Mai e mult pînă cînd băieții tăi ar putea fi recrutați.

— Da.

Degetul lui Adam intra într-o dîră de lumină și se retrase îndărăt.

Henry spuse:

— Nu mi-ar place ca...

— Ce nu ți-ar place?

— Mă gîndeam cum m-aș simți dacă ar trebui să-mi înrolez proprii mei băieți.

— Mi-aș da demisia, spuse Adam.

— Da. Înțeleg. Un om ar putea fi tentat să-l reformeze — vreau să spun pe-ai lui.

— Nu, făcu Adam. Mi-aș da demisia pentru că n-aș putea să-i resping. Un om n-are dreptul să-i avantajeze pe-ai lui.

Henry își încrucișă degetele, formă un pumn mare din ambele mîini și îl așeză în fața lui pe birou. Avea o figură morocănoasă.

— Nu. Ai dreptate. N-aș putea.

Lui Henry îi plăcea veselia și se ferea pe cît putea de probleme grave sau serioase, pentru că le confunda cu tristețea.

— Cum îi merge lui Aron la Stanford?

— Bine. Scribe că e greu, dar crede că va reuși. Vine acasă la Thanksgiving.

— M-aș bucura să-l văd. L-am văzut pe Cal azi-noapte, pe stradă. E un băiat deștept.

— Cal n-a dat examen la universitate cu un an mai devreme, spuse Adam.

— Poate că el nu-i făcut pentru asta. Eu n-am mers la universitate. Tu ai mers?

— Nu. Eu m-am dus la armată, răspunse Adam.

— Oricum, e o experiență bună. Pun pariu că ai căpătat o experiență bună.

Adam se ridică încet și își luă pălăria agățată în coarnele de cerb de pe perete.

— Noapte bună, Henry, spuse el.

În drum spre casă, Adam se gîndea la răspunderea pe care o are. Cînd trecu pe lîngă brutăria "Reynaud", Lee ieși aducînd o piine aurie franțuzească.

— Mi-e poftă de piine cu usturoi, spuse Adam.

— Mie îmi place cu friptură, spuse Lee.

— Avem friptură. A fost ceva poștă?

— Am uitat să caut în cutie.

Intrară în casă și Lee se duse la bucătărie. Îl urmă imediat și se așeză la masa din bucătărie.

— Lee, să presupunem că noi trimitem un băiat în armată și e ucis, sîntem oare noi vinovați?

— Ziceți-i mai departe, spuse Lee. Aș prefera să cunosc problema în întregime.

— Să presupunem că ar exista o oarecare îndoială dacă băiatul trebuie sau nu să intre în armată, iar noi hotărîm să-l trimitem și e omorît.

— Înțeleg. Ce vă frămîntă? Răspunderea sau reproșul ce vi se poate aduce?

— Nu-mi pasă de reproșuri.

— Uneori răspunderea e și mai rea. Nu comportă nici un fel de egocentrism plăcut.

— Mă gîndeam la vremea cînd Sam Hamilton și cu tine și cu mine am avut o lungă discuție despre un cuvînt, spuse Adam. Care era cuvîntul acela?

— Acum înțeleg. Cuvîntul era *timshel*.

— *Timshel* — și tu ai spus...

— Am spus că în cuvîntul ăsta se poate afla măreția omului, dacă vrea să-l înțeleagă.

— Îmi amintesc că Sam Hamilton era fericit în privința asta.

— I-a dat eliberare, spuse Lee. Îi dădea dreptul de a fi om, deosebit de alți oameni.

— Asta înseamnă singurătate.

— Toate lucrurile mărețe și prețioase sînt singuratiche.

— Mai spune-mi o dată, care era cuvîntul acela?

— *Timshel* — tu poți!

3

Adam aștepta ziua de Thanksgiving cînd Aron trebuia să se întoarcă de la universitate. Deși Aron era departe doar de puțină vreme, Adam îl uitase și își modificase imaginea care o avea despre el, la fel cum orice om modifică imaginea persoanei iubite. Prin plecarea lui Aron, tăcerile erau socotite rezultatul plecării sale, iar fiecare eveniment dureros era legat într-un fel de absența lui. Adam se trezi vorbind și lăudîndu-se cu fiul său, povestind unor oameni pe care nu-i prea interesa cît de inteligent e Aron și cum sărise el peste un an de școală. Se gîndi că ar fi un lucru bun să facă o adevărată petrecere de Thanksgiving, să-i arate băiatului că efortul lui era apreciat.

Aron locuia într-o cameră mobilată la Palo Alto și mergea pe jos cîte o milă, dus și întors, în fiecare zi, pînă la universitate. Era nefericit. Ceea ce se așteptase să descopere la universitate, fusese ceva confuz și frumos. Imaginea pe care și-o făcuse — niciodată temeinic analizată — era alcătuită din tineri cu ochi luminoși și fețe imaculate, toți în robe academice, îndreptîndu-se pe înserat spre un templu alb pe vîrfurile unui munte împădurit. Chipurile lor erau strălucitoare și pasionate, iar vocile li se uneau într-un cor, și totul se întîmpla doar seara. Nu avea idee de unde căpătase această imagine a vieții universitare, poate de la ilustrațiile lui Dore pentru "Infernul" lui Dante cu îngerii lui îngrămădiți și radioși. Universitatea Leland Stanford nu era așa. Un careu de blocuri arămii de gresie, așezate într-o pajiște; o biserică cu fațada de mozaic italian; clase cu pereții îmbrăcați în lemn. de pin vopsit; și marea lume plină de lupte și furie, întruchipată de formarea și destrămarea fraternității. Iar acei îngeri luminoși erau tineri în pantaloni murdari de catifea reiată, unii dintre ei marcați, de efortul studiului, alții învățînd micile vicii ale taților lor.

Aron, care înainte nu-și dădea seama că are o casă, acum se stîngea de dorul ei. Nu încerca să cunoască viața din jurul lui sau să pătrundă în ea. În comparație cu visul lui, gălăgia firească, forfota și glumele studenților i se păreau îngrozitoare. Părăsi căminul studențesc pentru o cameră mobilată, posomorîtă, unde putea înfiripa un alt vis, ce lua ființă abia acum. În noua sa ascunzătoare neutră, universitatea rămînea pe dinafară. Se ducea la cursuri și pleca cît putea de repede ca să trăiască cu amintirile abia descoperite. Casa de lîngă brutăria "Reynaud" deveni caldă și dragă, Lee era întruchiparea prietenului și sfătuitoare, tatăl său era figura rece, demnă de încredere, a idolului, fratele lui era deștept și încîntător, iar Abra — despre Abra își construi un vis imaculat și, după ce o creă, se îndrăgosti de ea. Seara, cînd își termina studiile, începea scrisoarea de fiecare zi așa cum cineva face o baie parfumată. Pe măsură ce Abra devenea tot mai strălucitoare, mai pură și mai frumoasă, Aron se bucura tot mai mult, contemplîndu-și propria-i perversitate. Revărsa cu frenezie pe hîrtie abjecțiile pe care i le trimitea și apoi se ducea la culcare, purificat, ca un bărbat după ce a făcut dragoste. Își expunea fiecare gînd rău pe care-l avea și renunța la el. Rezultatul erau niște scrisori de dragoste pline de dorințe care, prin tonul lor arzător, o făceau pe Abra să se simtă jenată. Nu putea ști că sexualitatea lui Aron luase o cale obișnuită. El făcuse o greșală. Putea admite greșala, dar trebuia să-i suporte consecințele. Făcu o înțelegere cu el însuși. La Thanksgiving se va duce acasă și atunci va fi sigur. S-ar putea să nu se mai întoarcă. Își aminti că Abra sugerase odată să se ducă să trăiască la fermă, și acest lucru deveni visul lui. Își aminti stejarii mari și atmosfera limpede, animată, vîntul de pe dealuri, care mîna frunzele ruginite ale stejarilor. O vedea pe Abra acolo, stînd sub un copac, așteptîndu-l pe el să se întoarcă de la lucru. Și era seară. Acolo, după muncă, va putea trăi în puritate și împăcat cu lumea, despărțit de ea prin valea cea micuță. Se putea ascunde de urîțenie — seara.

În luna noiembrie, târziu, Negresa muri și fu înmormântată auster, așa cum cerea în testament. Stătu o zi în capela funerară a casei Muller, într-un coșciug de abanos și argint, profilul ei uscat și sever pârînd și mai ascetic din pricina celor patru lumînări mari așezate la colțurile coșciugului.

Soțul ei negru, micuț, stătea ghemuit ca o pisică lîngă umărul ei drept și, timp de mai multe ore, păru la fel de nemișcat ca și ea. Nu erau flori, după cum ceruse, nici ceremonie, nici predică, nici durere. Dar o stranie adunătură de cetățeni veni în vîrfurile picioarelor la capelă, privi înăuntru și plecă — erau avocați și muncitori, conțopiști și funcționari de bancă, majoritatea trecuți de vîrsta mijlocie. Fetele ei veniră cîte una și o priviră mai mult din decentă și ca să le poarte noroc iar apoi plecară.

Dispăruse o instituție din Salinas, a sexului întunecat și fatal, lipsit de speranță și plin de dureri ca și sacrificiul omenesc. La Jenny mai răsuna încă urlete vesele și se cutremura casa de hohote de rîs. Kate încorda nervii pînă la un extaz păcătos și îi lăsa pe bărbați amețiți, slabi și speriați de ei înșiși. ... Dar misterul sumbru al împreunării care era ca o ofrandă Voo-Doo, dispăruse cu totul.

Cortegiul, tot conform testamentului, era format din carul funebru și un singur automobil în fundul căruia, într-un colț, se afla bărbatul mărunț, negru, chircit. Era o zi cenușie, iar după ce oamenii lui Muller au coborît coșciugul cu niște scripeți unși și tăcuți, iar carul funebru a plecat, soțul umplu singur groapa cu o lopată nouă. Îngrijitorul, care tăia uscăturile la o sută de iarzi mai încolo, auzi un tînguit purtat de vînt.

Joe Valery băuse o bere cu Butch Beavers, la "The Woll" și se duse cu Butch să se uite la negresă. Butch era grăbit pentru că trebuia să plece la Natividad să vîndă la licitație o mică cireadă de rasă Hereford în contul lui Tavernetti.

Ieșind din casa mortuară, Joe se trezi alături de Alf Nichelson — nebunul de Alf Nichelson, care era o rămășiță a unei epoci trecute. Alf știa toate meseriile, era tîmplar, tinichigiu, fierar, electrician, tencuitor, ascuțitor de foarfeci și cizmar. Alf putea să facă orice și rezultatul a fost că, deși muncea tot timpul, era un ratat. Știa totul despre fiecare, de la începutul începuturilor.

În trecut, în perioada succesului lui, două feluri de oameni aveau acces în toate casele și la toate bîrfele — croitoreasa și meseriașul priceput la toate.

Alf putea să-ți vorbească despre oricine de pe ambele părți ale lui Main Street. Era un bîrfitor vicios, nesățios de curios și răzbunător, dar fără răutate.

Se uită la Joe și încercă să-și amintească de unde îl cunoștea.

— Te cunosc, zise. Nu-mi spune de unde.

Joe se îndepărtă. Se temea de oamenii care îl cunoșteau.

— Așteaptă o clipă. Am găsit. Kate. Lucrezi la Kate.

Joe oftă ușurat. Îi trecuse prin minte că Alf l-a cunoscut de mai înainte.

— Așa-i, zise el scurt.

— Nu uit niciodată chipurile. Te-am văzut cînd am construit cămăruța aia afurisită. La ce naiba a avut nevoie de asta? Fără fereastră.

— A vrut să fie întunecoasă, zise Joe. O supără ochii.

Alf pufni. Cu greu era în stare să creadă un lucru simplu sau bun despre cineva. Puteai să-i spui bună-dimineața și Alf putea să interpreteze aceasta ca avînd o anumită semnificație. Era convins că toată lumea avea o viață secretă și că doar el era capabil să citească gîndurile.

Făcu un semn cu capul spre capela Muller.

— S-a mai dus încă un jalon, zise el. Aproape toți cei vechi s-au dus. Cînd s-o duce și Jenny, o să fie sfîrșitul. Și Jenny îmbătrînește.

Joe era nerăbdător. Voia să plece, și Alf știa asta. Alf era expert în recunoașterea persoanelor care se fereau de el. Dacă mă gîndesc bine, poate de asta avea el un sac cu povești. Nimeni nu voia să plece, cînd avea șansa să asculte o poveste savuroasă despre cineva. Fiecare om e un bîrfitor în sufletul lui. Alf nu era iubit pentru darul lui, în schimb era ascultat. Știa că Joe era gata să se scuze și să plece. Își aminti că nu aflase prea multe despre casa lui Kate. Joe putea să-i ofere ceva bîrfe noi în schimbul altora vechi.

— Ce vremuri erau altă dată, zise el. Desigur, tu ești un copil.

— Trebuie să mă întîlnesc cu un tip.

Alf se făcu că nu aude.

— Faye, de pildă, zise el. Ea a fost un caz. Și în paranteză adăugă: Știi că Faye conducea casa lui Kate. Nimeni nu știe cum a ajuns Kate proprietăreasă. A fost ceva misterios și unii aveau bănuielele lor.

Văzu cu satisfacție că tipul ăla pe care trebuia să-l întîlnească Joe avea să aștepte mult.

— De ce erau bănuitori? întrebă Joe.

— La naiba, știi cum vorbesc oamenii. Probabil că nu era nimic adevărat. Dar am fost nevoit să admit că părea un lucru cam curios.

— Bei o bere? întrebă Joe.

— Bună idee, făcu Alf. Se spune că un bărbat sare din pat după înmormîntare. Eu nu mai sînt tînăr cum eram. Înmormîntările îmi provoacă sete. Negresa era o cetățeană onorabilă. Aș putea să-ți spun o mulțime de lucruri despre ea. Am cunoscut-o de treizeci și cinci de ani, ba nu, de treizeci și șapte de ani.

— Cum era Faye? întrebă Joe.

Se duseră la localul lui Griffin. Domnului Griffin nu-i plăceau băuturile alcoolice și le ura de moarte. Ținea și conducea barul "Griffin" pe Main Street, și era în stare sîmbătă seara să

refuze să mai servească douăzeci de oameni, dacă considera că-și făcuse suma. Rezultatul era că făcea cele mai frumoase afaceri în localul lui răcoros, ordonat și liniștit. Era un bar în care se făceau contracte și se discuta calm, fără întreruperi.

Joe și Alf se așezară la o masă rotundă, în spate, și comandară câte trei beri pentru fiecare. Joe află totul, adevărat și neadevărat, întemeiat sau nu, fiecare împrejurare oribilă. Din asta ieși cu o confuzie totală și cu câteva idei. Ceva trebuia să fi fost în neregulă în privința morții lui Faye. Kate putea fi soția lui Adam Trask. Asta o puse deoparte repede — s-ar putea ca Trask să fie dispus să plătească. În ce privește povestea cu Faye — cu asta puteai să te arzi dacă o abordai. Joe trebuia să se gândească — singur.

După câteva ore, Alf deveni nerăbdător. Joe nu-i făcea jocul. Nu dăduse nimic în schimb, nici o singură informație sau presupunere. Alf se trezi gîndind: un tip care-și ține gura așa închisă, trebuie să aibă ceva de ascuns. Mă întreb cine o fi știind ceva despre el?

Alf zise în cele din urmă:

— Înțelegi, mie îmi place Kate. Din cînd în cînd, îmi dă câte o treabă și e generoasă și bună platnică. Probabil că toate palavrele despre ea nu-s adevărate. Totuși, dacă te gîndești, e o femeie tare rece. Are un ochi rău? Ce crezi?

— Eu mă împac bine cu ea, spuse Joe.

Alf era furios de perfidia lui Joe, așa că îl înțepă.

— Am avut o idee năstrușnică, zise. Atunci cînd am construit cămăruța fără fereastră. M-a fixat într-o zi cu ochiul acela rece și atunci mi-a venit ideea. Dacă ar fi știut tot ce auzisem despre ea și mi-ar fi oferit ceva de băut sau chiar o prăjitură — i-aș fi spus: "Nu mulțumesc, doamnă".

— Eu și cu ea ne înțelegem bine, repetă Joe. Acum trebuie să mă întîlnesc cu un tip.

Joe se duse în camera lui să se gîndească. Era stingherit. Se repezi sus, se uită la geamantan și deschise toate sertarele biroului. Se gîndi că poate cineva îi controlase lucrurile. Așa i se năzări. Nu era nimic de găsit. Deveni nervos. Încercă să pună în ordine cele aflate.

Se auzi o bătaie în ușă și Thelma intră, cu ochii umflați și nasul roșu.

— Ce-a apucat-o pe Kate?

— A fost bolnavă.

— Nu asta. Eram în bucătărie și-mi făceam o băutură cu lapte și fructe și a venit înăuntru și m-a repezit.

— Poate că-l amestecai cu whisky.

— Pe dracu, nici vorbă. Doar esență de vanilie. N-are dreptul să se repeadă așa la mine.

— Și totuși a făcut-o.

— N-am să suport așa ceva.

— Ba da, ai să suporti, zise Joe. Ieși afară, Thelma!

Thelma îl privi cu ochii ei negri, frumoși și triști și își recăpătă siguranța atît de necesară femeii.

— Joe, ești pur și simplu un fiu de cățea, sau te prefaci doar? Întrebă ea.

— Ce-ți pasă? făcu Joe.

— Nu-mi pasă. Fiu de cățea!

2

Joe își puse în gînd să acționeze încet, cu grijă și numai după o matură chibzuință.

"Am dat de șansa asta, trebuie s-o folosesc cum se cuvine", își spuse în sinea lui.

Intră să-și primească ordinele de seară, dar ea rămase cu spatele la el. Era la biroul ei, cu cozorocul verde tras în jos și nu întoarse capul spre el. Îi ordonă, sec, ce avea de făcut și apoi continuă:

— Joe, mă întreb dacă îți vezi de treburi. Am fost bolnavă. Dar sînt din nou bine, sau aproape bine.

— S-a întîmplat ceva?

— Doar un simptom. Prefer ca Thelma să bea whisky decît extract de vanilie, și nu vreau să bea nici whisky. Cred că ai făcut o greșală.

Mintea lui scormonea în căutarea unui ascunziș.

— Am fost ocupat, zise el.

— Ocupat?

— Sigur. Cu treaba aia de care spuneai.

— Care treabă?

— Știți — cu Ethel.

— Uit-o pe Ethel.

— Bine, făcu Joe. Apoi îi veni fără să se aștepte. Am întîlnit ieri un tip, mi-a zis că a văzut-o.

Dacă Joe n-ar fi cunoscut-o, n-ar fi făcut mica pauză, zece secunde rigide de tăcere, așa cum era nevoie.

După această pauză, Kate întrebă încet:

— Unde?

— Aici.

Își răsuci încet scaunul turnant ca să-l privească în față.

— N-ar fi trebuit să te las să-i faci figura aia, Joe. E greu să-ți mărturisesc o greșală, dar trebuie s-o fac. Nu trebuie să-ți amintesc că au expulzat-o pe Ethel din comitat. Credeam că mi-a făcut ceva.

Vocea îi deveni melancolică.

— Am greșit. Mi-am dat seama mai târziu. De atunci, am remușcări. Nu mi-a făcut nimic rău. Vreau s-o găsesc și să-mi răscumpăr greșeaia. Probabil că ți se pare straniu că gîndesc astfel.

— Nu, doamnă.

— Găsește-o, Joe. Mă voi simți mai bine dacă-mi răscumpăr greșeala — sărmana fată.

— O să încerc, doamnă.

— Și, Joe, dacă ai nevoie de bani, să-mi spui. Iar dacă o găsești, spune-i doar ce ți-am zis acum. Dacă nu vrea să vină aici, află unde îi pot telefona. Ai nevoie de ceva bani?

— Acum nu, doamnă. Dar va trebui să ies din casă mai mult decît ar fi cazul.

— Nu-i nimic, dă-i înainte. Asta-i tot, Joe.

Îi venea să se strîngă în brațe. În hol, se apucă de cot și îl cuprinse bucuria. Începu să creadă că plănuse totul în întregime. Trecu prin salonul întunecat, în care se auzea murmurul conversației de început de seară. Ieși afară și se uită în sus la stelele care înotau în grup, printre norii mînați de vînt.

Joe se gîndi la trîntorul de tatăl său — și își aminti ceva ce-i spusese bătrînul.

— Păzește-te de femeia care face pe filantroapa, spusese tatăl lui Joe. Uite-te bine la una din femeile acelea, bune, care întotdeauna face pe filantroapa față de cineva — să știi că urmărește ceva, să nu uiți asta.

Joe zise în șoaptă:

— Filantroapă! Credeam că-i mai deșteaptă.

Îi analiză din nou tonul și vorbele, ca să fie sigur că nu-i scăpase nimic. Nu făcea pe filantroapa. Și se gîndi la vorbele lui Alf.

— Dacă mi-ar fi oferit ceva de băut sau măcar o prăjitură...

3

Kate ședea la biroul ei. Auzea vîntul suflînd în boschetele înalte din grădină, iar vîntul și întunericul erau pline de Ethel — grasă, murdară, alunecoasă ca o meduză. O cuprinse o oboseală plicticoasă.

Se duse în cămăruța cea cenușie, închise ușa și se așeză în întuneric simțind cum durerea i se strecura înapoi în degete. Tîmplele îi zvîcneau. Pipăi capsula care atîrna în tubul ei, pe lanțul de la gît. Frecă de obraz tubul de metal, încălzit la piept, și-i reveni curajul. Își spălă fața, se machie, se pieptănă și își tapă părul. Se duse în hol și se opri la ușa salonului ca întotdeauna, să asculte.

În dreptul ușii, două fete și un bărbat discutau. Kate intră și discuția încetă; în aceeași clipă Kate spuse:

— Helen, vreau să-ți vorbesc, dacă nu ești ocupată acum.

Fata o urmă jos în hol și în camera ei. Era o blondă palidă, cu pielea albă, ca un os curat lustruit.

— S-a întîmplat ceva, doamnă Kate? întrebă ea speriată.

— Șezi. Nu, nu s-a întîmplat nimic. Ai fost la înmormîntarea negresei?

— N-ați fi vrut să mă duc?

— Nu-mi pasă. Ai fost.

— Da, doamnă.

— Povestește-mi.

— Ce anume?

— Spune-mi ce-ți amintești — cum a fost.

Helen spuse cam enervată:

— Într-un fel a fost groaznic, și totuși într-un fel a fost frumos.

— Cum adică?

— Nu știu. Fără flori, fără nimic, dar totuși era un fel de — de demnitate. Negresa stătea culcată într-un sicriu negru de lemn cu niște mînere uriașe de argint. Te făcea să te simți — nu pot să mă exprim. Nu știu cum să spun.

— Poate că ai și spus. Ce purta?

— Ce purta, doamnă?

— Da, ce purta. Doar n-au îngropat-o goală?

Pe chipul lui Helen se citi un efort de concentrare.

— Nu știu, făcu ea în cele din urmă. Nu-mi amintesc.

— Te-ai dus ia cimitir?

— Nu, doamnă. Nimeni nu s-a dus în afară de el.

— Cine era?

— Bărbatul ei.

Kate spuse repede, aproape prea repede:

— Ai clienți obișnuiți în seara asta?

— Nu, doamnă. E în ajun de Thanksgiving. Slabă mișcare.

— Am uitat, zise Kate. Du-te înapoi.

Se uită după fată cum iese din cameră și se întoarse neliniștită la biroul ei. În timp ce se uita la o notă de plată a instalatorului, mîna ei stîngă se întinse spre gît și atinse lanțul. Era reconfortant și îi dădea siguranță.

Lee și Cal încercară să-l determine pe Adam să nu se ducă la trenul de noapte care vine de la San Francisco și merge la Los Angeles.

Cal spuse:

— De ce să nu se ducă Abra singură? Pe ea o să vrea s-o vadă în primul rînd.

— Cred că nici n-o să bage de seamă că mai e cineva acolo, zise Lee. Așa că n-are importanță dacă mergem sau nu.

— Vreau să-l văd cînd coboară din tren, zise Adam. Trebuie să se fi schimbat. Vreau să văd cum s-a schimbat.

— A fost plecat doar cîteva luni, zise Lee. Nu se poate să se fi schimbat prea mult, nici nu e mult mai vîrstnic.

— Ba da, va fi schimbat. Experiența trebuie să-l fi schimbat.

— Dacă te duci dumneata, trebuie să mergem cu toții, zise Cal.

— Nu vrei să-ți vezi fratele? zise Adam trist.

— Ba da, dar n-o să vrea el să mă vadă pe mine — cel puțin nu chiar din primul moment.

— Și el o să vrea. Nu-l subestima pe Aron.

Lee ridică mîinile.

— Cred că o să mergem cu toții, zise el.

— Vă dați seama? spuse Adam. O să știe atîtea lucruri noi. Mă întreb dacă o să vorbească altfel. Știi, Lee, în Est băieții se obișnuiesc cu limbajul școlii. Poți deosebi un om care a urmat la Harvard de unul de la Princeton. Cel puțin așa se spune.

— O să-mi ascut urechile, spuse Lee. Oare ce dialect vorbesc la Stanford?

Zîmbi către Cal.

Adam nu era de părere că-i ceva de rîs.

— Ai pus niște fructe în camera lui? întrebă el. Îi plac fructele.

— Pere, mere și struguri muscat, răspunse Lee.

— Da, îi place muscatul. Îmi amintesc că-i place muscatul.

La insistențele lui Adam, se duseră la gara Southern Pacific cu o jumătate de oră înainte de sosirea trenului. Abra se și afla acolo.

— Nu pot veni mîine la masă, Lee, zise ea. Tata vrea să stau acasă. Voi veni cît de repede pot după-masă.

— Ești puțin emoționată, zise Lee.

— Tu nu ești?

— Cred că da. Uită-te pe linie și vezi dacă s-au schimbat semnalizatoarele în verde.

Exactitatea trenurilor e o chestiune de mîndrie și teamă aproape pentru toată lumea.

Cînd, departe, pe linie, semnalizatoarele se schimbau din roșu în verde și lumina lungă, pătrunzătoare a farurilor apărea la cotitură și năvălea asupra gării, oamenii se uitau la ceas și spuneau:

— A sosit la timp.

Se simțea în asta o mîndrie și ușurare. Secunda căpăta tot mai multă importanță pentru noi. Iar pe măsură ce activitățile oamenilor devin tot mai complicate și mai intense, va apărea zecimea de secundă și apoi va trebui găsit un nume pentru sutime, pînă cînd, într-o zi, deși nu prea cred, vom spune:

— La dracu. Ce importanță are o oră?

Nu e oare o prostie preocuparea asta față de unitățile mici de timp? Un lucru întîrziat sau petrecut mai devreme poate tulbura totul în jurul lui și perturbarea se propagă în valuri, ca undele provocate de o piatră aruncată într-un bazin liniștit.

Trenul intră în gaonă, de parcă nu avea intenția să se oprească. Abia cînd locomotiva și vagoanele de bagaje trecură, frînele cu aer șuierară strident, iar oțelul scîrțîi și se opri.

Din tren coborîră în Salinas o mulțime de oameni, rude care se întorceau acasă pentru Thanksgiving, cu mîinile pline de pachete și cutii înfășurate în hîrtie de cadouri. Trecu un moment sau două pînă ce familia îl descoperi pe Aron. Cînd îl văzură, li se păru că crescuse.

Purta o pălărie cu calota turtită și boruri înguste, foarte la modă, iar cînd îi văzu, începu să alerge spre ei aruncîndu-și pălăria în sus, iar ei văzură că părul lui blond era tuns scurt ca peria și stătea țepos. Ochii îi străluceau, iar ei începută să rîdă de bucuria revederii.

Aron își lăsă geamantanul și o ridică pe Abra, îmbrățișînd-o strîns. O lasă jos și îi prinse cu amîndouă mîinile pe Adam și pe Cal. Pe Lee îl luă după umeri, aproape strivindu-l.

În drum spre casă, vorbiră cu toții deodată.

— Ce mai faci?

— Arăți bine.

— Abra, ești atît de drăguță!

— Nu sînt. De ce ți-ai tuns părul?

— Toată lumea poartă așa.

— Dar tu ai un păr tare frumos.

Se grăbiră în sus pe Main Street, trecură un cvartal, o luară apoi după colț pe Central, pe lîngă Raymond cel cu pîinea franțuzească în vitrină în timp ce doamna Raymond cea cu părul negru le făcea semn cu mîna albită de făină, și ajunseră acasă.

— Lee, ne faci o cafea? întrebă Adam.

— Am făcut-o înainte de plecare. E ținută la cald.

Puse și ceștile. Iată că erau, deodată, împreună — Aron și Abra pe canapea, Adam pe fotoliul lui de lîngă lampă, Lee turnînd cafeaua, și Cal sprijinit de ușa de la hol. Și erau tăcuți pentru că era prea tîrziu ca să-i mai spună bun venit și prea devreme pentru alte lucruri.

— Vreau să aud totul, spuse Adam. Ai note bune?

— Situațiile nu se încheie decît luna viitoare, tată.

— Înțeleg. O să ai note bune. Sînt sigur.

Fără să vrea, pe chipul lui Aron apăru un aer de nerăbdare.
 — Pun rămășag că ești obosit, spuse Adam. Putem vorbi mâine.
 Lee spuse:
 — Pun rămășag că nu e. Pun rămășag că ar vrea să fie lăsat singur.
 Adam se uită la Lee și zise:
 — Da, desigur — desigur. Crezi că ar trebui să mergem cu toții la culcare?
 Abra rezolvă problema în locul lor. Zise:
 — Nu pot să rămân prea mult, Aron, de ce nu mă conduci acasă? O să fim împreună
 mâine.
 Pe drum, Aron se agăță de brațul ei. Îl trecu un fior.
 — O să fie ger, spuse el.
 — Te bucuri că te-ai întors?
 — Desigur. Am multe de discutat.
 — Lucruri bune?
 — Poate. Sper să le consideri și tu la fel.
 — Ai un aer serios.
 — E serios.
 — Când trebuie să te întorci?
 — Nu înainte de duminică seara.
 — O să avem destul timp. Și eu am să-ți spun ceva. Avem la dispoziție mâine și vineri și
 sîmbătă și duminică toată ziua. Te superi dacă astă-seară nu intri la noi?
 — De ce să nu intru?
 — Îți spun eu altădată.
 — Vreau să știu acum.
 — Mă rog, tata are una din crizele lui.
 — Împotriva mea?
 — Da. Mâine nu pot să viu la voi la masă, dar n-o să mănînc mult acasă, așa că poți să-i
 spui lui Lee să-mi păstreze și mie o porție.
 Aron era din nou timid. Ea simțea asta în faptul că nu-i mai strîngea brațul atît de tare, o
 simțea în tăcerea lui, o vedea pe fața lui ridicată.
 — N-ar fi trebuit să-ți spun în seara asta.
 — Ba da, trebuie, zise el. Spune-mi adevărul. Mai vrei să fii cu mine?
 — Da, vreau.
 — Atunci e bine. Acum o să plec. O să discutăm mâine.
 O lăasă la poarta ei, cu senzația unui sărut ușor pe buze. Se simțea jignită că acceptase
 atît de ușor și își rîse acru de ea însăși, că putea să ceară un lucru și apoi să fie jignită că l-a
 obținut. Urmări pasul lui mare, rapid, în bătaia razelor felinarului din colțul străzii. Se gîndi:
 "Trebuie să fiu nebună. Am început să-mi fac închipuiri."

2

După ce a spus noapte bună, Aron se așeză pe marginea patului, în dormitorul său și
 privi în jos, la mîinile sale făcute căuș între genunchi. Se simți părăsit și neajutorat, învelit ca
 un ou de pasăre în vata ambițiilor pe care tatăl său le nutrea pentru el. Nu le cunoscuse tăria
 pînă în seara aceasta și se întreba dacă va avea puterea să se elibereze din strînsoarea lor
 molatică și persistentă. Nu reușea să-și închege gîndurile. Casa i se părea rece și cu o
 umezeală care îl făcea să tremure. Se ridică și deschise ușurel ușa. Pe sub ușa lui Cal se
 vedea lumină. Bătu și intră fără să mai aștepte un răspuns.
 Cal ședea la un birou nou. Își făcea de lucru cu niște hîrtie mătăsoasă și cu o panglică
 roșie, iar cînd intră Aron, acoperi în grabă ceva de pe birou cu o sugativă mare.
 Aron zîmbi:
 — Cadouri?
 — Da, răspunse Cal și o lăasă baltă.
 — Pot să-ți vorbesc?
 — Sigur! Vino înăuntru. Vorbește încet, altfel va veni și tata. Nu vrea să scape nici un
 moment.
 Aron se așeză pe pat. Tăcu atît de mult încît Cal întrebă:
 — Ce s-a întîmplat — ai necazuri?
 — Nu, n-am necazuri. Am vrut doar să vorbesc cu tine, Cal. Nu mai vreau să mai urmez
 universitatea.
 Cal întoarse brusc capul.
 — Nu mai vrei? De ce?
 — Nu-mi place.
 — Nu i-ai spus tatei, nu-i așa? O să fie dezamăgit. E destul de rău că nici eu nu vreau să
 mă duc. Ce vrei să faci?
 — M-am gîndit ca mi-ar place să mă ocup de fermă.
 — Și Abra ce spune?
 — Ea mi-a zis de mult că i-ar place.
 Cal îl studie:
 — Ferma are un contract care n-a expirat încă.
 — Ei, mă gîndeam și eu, doar așa.
 — Nu scoți bani din lucrul pămîntului.
 — N-am nevoie de prea mulți bani. Doar cît să mă descurc.
 — Pentru mine, asta nu-i de-ajuns, spuse Cal. Vreau o mulțime de bani și am de gînd să-i

și fac.

— Cum?

Cal se simțea mai în vîrstă și mai sigur pe el decît fratele său. Voia să-l ocrotească.

— Dacă tu o să continui universitatea, eu o să încep și o să pun bazele. Apoi, cînd o să termini, putem fi tovarăși. Eu o să mă ocup de anumite lucruri și tu de altele. Ar putea să fie o treabă bună.

— Nu vreau să mă întorc. De ce trebuie să mă întorc?

— Pentru că așa ar vrea tata.

— Asta n-o să mă facă să mă duc.

Cal se uită aspru la fratele lui, la părul blond și ochii depărtați și deodată înțelese de ce tatăl lui îl iubește pe Aron, o înțelese fără nici un dubiu.

— Gîndește-te pînă dimineată, spuse el repede. Ar fi mai bine dacă ai termina cel puțin semestrul ăsta. Nu întreprinde nimic acum.

Aron se ridică și se îndreptă spre ușă.

— Pentru cine-i cadoul? Întrebă el.

— E pentru tata. Ai să-l vezi mîine după-masă.

— Dar nu-i Crăciunul.

— Nu, răspunse Cal. E mai mult decît Crăciunul.

Cînd Aron se întoarse în camera lui, Cal scoase la iveală cadoul. Mai numără o dată cele cincisprezece hîrtii noi, erau așa de bătoase încît făceau un zgomot ascuțit, foșnitor. Banca din Monterey a trebuit să trimită după ele la San Francisco să găsească asemenea bancnote noi, și au făcut treaba asta numai după ce li s-a explicat motivul. Pentru bancă a fost ceva surprinzător și un motiv de suspiciune faptul că un băiat de șaptesprezece ani putea în primul rînd să-i aibă și în al doilea rînd să se plimbe cu ei. Bancherilor nu le place să se umble prea ușor cu banii, chiar dacă acest lucru este de natură sentimentală. A fost nevoie de cuvîntului lui Will Hamilton ca banca să se convingă că banii îi aparțineau lui Cal, că au fost cîștigați în mod cinstit și că putea face ce voia cu ei.

Cal înfășură hîrțiile și le legă cu panglica roșie înnodată într-un ghem care cu greu putea fi recunoscută ca fundă. Pachetul putea fi o batistă. Îl ascunse sub cămăși în biroul său și se duse să se culce. Dar nu putu să doarmă. Era emoționat și, în același timp, intimidat. Dorea ca ziua să fi trecut și cadoul să fi fost înmînat. Repetă ce voia să spună:

— Asta e pentru dumneata.

— Ce este?

— Un cadou.

De aici încolo nu mai știa ce o să se întîmple. Se învîrtea și se răsucea în pat, iar în zori se sculă, se îmbracă și se strecură afară din casă.

Pe Main Street îl văzu pe bătrînul Martin măturînd strada cu un măturoi de grajd. Consiliul municipal discuta cumpărarea unei măturători mecanice. Bătrînul Martin spera că îi va fi încredințată lui, dar era sceptic în privința asta. Tinerii luau crema de peste tot. Trecu pe acolo mașina de gunoi a lui Bacigalupi și Martin se uită după ea, plin de ură. Asta era o afacere bună. Italienii ăia se îmbogățeau.

Main Street era pustie, cu excepția cîtorva cîini care adulmecau pe lîngă porțile închise și a unei oarecari mișcări în jurul restaurantului "San Francisco". Taxiul cel nou al lui Pet Bulene era parcat în față, pentru că Pet fusese anunțat cu o seară înainte să vină să ia fetele Williams la trenul de dimineată pentru San Francisco.

Bătrînul Martin îi strigă lui Cal:

— Tinere, ai o țigară?

Cal se opri și scoase cutia de țigări "Murad".

— Aha — sînt din alea faine! zise Martin. N-am nici chibrit.

Cal îi aprinse țigara, cu grijă să nu dea foc părului din jurul gurii lui Martin.

Martin se sprijini în coada măturii și pufăi neconsolat.

— Voi, tinerii, luați crema, zise el. N-o să mă lase s-o conduc eu.

— Ce? Întrebă Cal.

— Măturătoarea cea nouă. N-ai auzit? Unde ai fost, băiete?

Era de necrezut pentru el că un om cît de cît informat să nu fi auzit despre mașina de măturat. Uită de Cal. Poate că Bacigalupi o să-i dea o slujbă. Făceau bănet, nu glumă. Trei căruțe și un camion nou.

Cal o luă pe strada Alisal, se duse la poștă și se uită prin fereastra de sticlă a căsuței poștale 632. Era goală. Se întoarse înapoi acasă și îl găsi pe Lee treaz, împănînd un curcan foarte mare.

— Ai umblat toată noaptea?

— Nu. M-am dus doar să fac o plimbare.

— Ești nervos?

— Da.

— Nu-ți fac reproșuri. Și eu aș fi la fel. E greu să dai oamenilor ceva — totuși, cred că e mai greu cînd ți se dă. Pare o prostie, nu-i așa? Vrei cafea?

— De ce nu?

Lee își șterse mîinile și turnă cafea pentru el și pentru Cal.

— Cum ți se pare că arată Aron?

— Cred că bine.

— Ai stat de vorbă cu el?

— Nu, răspunse Cal.

Era mai simplu așa. Lee ar fi vrut să știe ce-a spus. Ziua asta nu-i aparținea lui Aron. Îi aparținea lui Cal. Își rezervase ziua aceasta pentru el însuși și o dorea. Și va fi a lui.

Aron intră cu ochii înțețoșați de somn.

— La ce oră luăm masa, Lee?

— Nu știu, pe la trei și jumătate, patru.
 — Nu s-ar putea să fie pe la cinci?
 — Cred că da, dacă Adam e de acord. De ce?
 — Abra nu poate sosi aici mai devreme. Am un plan pe care vreau să i-l spun tatei și vreau ca ea să fie aici.
 — Cred că se poate aranja, zise Lee.
 Cal se ridică repede și se duse în camera lui. Se așeză la biroul lui cu lampa de masă aprinsă și fu cuprins de neliniște și ciudă. Fără nici un efort, Aron îi răpea ziua lui. Se va transforma în ziua lui Aron. Apoi, deodată, fu teribil de rușinat. Își acoperi ochii cu mâinile și spuse:
 "E pur și simplu gelozie. Sînt gelos. Asta e. Sînt gelos. Nu vreau să fiu gelos."
 Și repetă iar și iar:
 "Gelos — gelos — gelos", ca și cum rostind cuvintele cu glas tare, ar fi putut să distrugă sentimentul. Odată ajuns în acest punct, începu să se pedepsească singur:
 "De ce dau banii tatălui meu. Pentru binele lui? Nu. Pentru binele meu. Will Hamilton mi-a spus-o. Încerc să-l cumpăr. Nu e nimic frumos în mine. Stau aici, și mă tăvălesc în noroiul geloziei față de fratele meu. De ce să nu spunem lucrurilor pe nume?"
 Își șopti răgușit:
 "De ce să nu fiu cinstit? Știu de ce îl iubește tatăl meu pe Aron. Pentru că seamănă cu ea. Tata n-a uitat-o niciodată. Poate că el nu e conștient de asta, dar așa e. Mă întreb dacă îmi dă oare seama. Asta mă face să fiu gelos și pe ea. De ce nu-mi iau banii și să plec? Nu mi-ar duce lipsa. În scurt timp, vor uita pînă și de existența mea, — toți, afară de Lee. Și chiar Lee, mă întreb dacă mă place. Poate că nu."
 Își dădu cu pumnii în cap.
 "Oare și Aron trebuie să se lupte așa cu el însuși? Nu cred, dar de unde să știu? Aș putea să-l întreb. Dar nu mi-ar spune."
 Gîndul lui Cal oscila între furie față de sine însuși și milă. Apoi interveni o voce nouă, care spuse cu răceală și dispreț:
 "Dacă ești cinstit — de ce nu recunoști că-ți face plăcere această autopedepsire? Asta e adevărul. De ce să nu fi pur și simplu ceea ce ești și să nu faci ceea ce faci?"
 Cal fu șocat de acest gînd. Îi face plăcere? Desigur. Cînd se biciuia singur, se apăra ca să nu fie biciuit de altcineva. Își concentra gîndurile. "Dă banii, dar dă-i fără gălăgie. Nu te aștepta la nimic. Nu-ți face nici un fel de iluzii. Dă-i și uită-i. Uită-i de pe acum. Dă-i, dă-i. Cedează-i lui Aron ziua aceasta. De ce nu?" Se ridică și se duse grăbit în bucătărie.
 Aron ținea desfăcută pielea curcanului, în timp ce Lee împingea umplutura înăuntru. Cuptorul pîrîia și trosnea de căldura crescîndă.
 Lee spuse:
 — Ia să vedem, optsprezece funzi, douăzeci de minute pentru fiecare fund — asta-i de douăzeci de ori optsprezece — face trei sute șazeci de minute, exact șase ore — de la unsprezece la douăsprezece, de la douăsprezece la unu.
 Numără pe degete.
 Cal zise:
 — Aron, cînd dai gata treaba, hai să mergem la o plimbare.
 — Unde? întrebă Aron.
 — Așa, prin oraș. Vreau să te întreb ceva.
 Cal îl conduse pe fratele său peste stradă la "Berges și Garrisiere", care importau vinuri fine și băuturi alcoolice.
 — Am niște bani, Aron, spuse Cal. M-am gîndit că poate ai vrea să cumperi niște vin pentru masă. Îți dau eu bani.
 — Ce fel de vin?
 — Să facem o petrecere adevărată. Să luăm șampanie — să fie cadoul tău.
 Joe Garrisiere zise:
 — Băieți, voi nu sînteți destul de mari.
 — Pentru masă? Sîntem, n-avea nici o grijă.
 — Nu pot să vă vînd. Îmi pare rău.
 — Știu ce poți să faci, zise Cal. Noi plătim și o trimiți tatei.
 — Asta se poate, spuse Joe Garrisiere. Avem niște "Oeil de Perdrix".
 I se făcu gura pungă de parcă ar fi gustat-o.
 — Ce-i aia?
 — Șampanie — dar foarte frumoasă, de culoarea oului de potîrniche — rozalie, dar ceva mai închisă și seacă. Patru cincizeci o sticlă.
 — Nu-i scump? întrebă Aron.
 — Sigur că-i scump! rîse Cal. Trimite trei sticle, Joe.
 Lui Aron îi spuse:
 — E darul tău.

Lui Cal i se părea că ziua nu se va mai termina. Voia să plece de acasă, dar nu putea. La ora unsprezece, Adam se duse la biroul de recrutare, care era închis, ca să studieze dosarele unui lot nou de băieți.

Aron părea perfect calm. Ședea în salon, uitîndu-se la caricaturi în niște numere vechi din "Review of Reviews".

Din bucătărie, mirosul sosului ce se scurgea din curcanul pus la fript începu să umple

casa.

Cal se duse în camera lui, scoase cadoul și îl puse pe birou. Încercă să scrie o carte de vizită, s-o pună deasupra.

"Tatei, de la Caleb."

"Lui Adam Trask de la Caleb Trask."

Rupse cartonașele în bucățele mici și le aruncă în toaletă.

Se gîndi: "De ce să-i dai azi? Poate că mîine aș putea să mă duc liniștit la el și să-i spun: Asta-i pentru dumneata, și apoi să plec. Așa ar fi mai ușor."

"Nu, făcu cu glas tare. Vreau ca ceilalți să vadă."

Așa trebuia să se întîmple. Dar avea inima strînsă și palmele umede de emoție, de parcă s-ar fi aflat pe scenă. Apoi se gîndi la dimineața cînd tatăl lui l-a scos de la închisoare. Căldura și apropierea — asta sînt lucrurile de care trebuie să-și amintească — și încrederea tatălui său. O și spusese atunci.

— Am încredere în tine.

Se simți mai bine după asta.

Pe la ora trei îl auzi pe Adam intrînd și apoi auzi murmurul slab al vocilor care discutau în salon. Cal se alătură tatălui său și lui Aron.

Adam spunea:

— Timpurile s-au schimbat. Un tînăr trebuie să fie specialist, dacă vrea să ajungă la ceva. Cred că de asta sînt așa de bucuroși că mergi la universitate.

Aron zise:

— M-am gîndit la asta și mă întreb dacă așa o fi.

— Nu te mai gîndi. Prima alegere e cea bună. Uite-te la mine. Știu cîte ceva despre multe lucruri, dar nu știu nici unul atît de bine încît să-mi pot cîștiga existența în vremurile astea.

Cal se așeză tăcut. Adam nu-l observă. Chipul îi era concentrat asupra gîndurilor sale.

— E firesc ca un om să dorească reușita fiului său, continuă Adam. Și poate că eu văd mai limpede decît tine.

Lee băgă capul înăuntru.

— Cîntarul de bucătărie trebuie să fie stricat, zise el. Curcanul va fi gata mai devreme decît scrie la carte. Pariez că nu cîntărește optsprezece funzi.

— Poți să-l ții la cald, zise Adam, și continuă: Bătrînul Sam Hamilton a prevăzut asta.

Spunea că nu vor mai exista nici un fel de filozofi universali. Volumul de cunoștințe e prea mare ca să poată fi absorbit de o singură minte. El întrezărea limpede vremea cînd un om nu va cunoaște decît o părticică, dar o va cunoaște bine.

— Da, zise Lee din pragul ușii, dar deplîngea o asemenea situație. O ura.

— Într-adevăr? Întrebă Adam.

Lee intră în odaie. Ținea în dreapta lingura mare, iar stînga o ținea sub ea, de teamă să nu pice pe covor. Intră în cameră, dar uită și mișcă lingura și pe podea căzură picături de grăsime de curcan.

— Acum, că mă întrebați, nu știu. Nu știu precis dacă el ura situația asta, sau o uram eu pentru el.

— Nu te irita așa, zise Adam. Mi se pare că nu mai putem discuta nimic fără ca tu să o consideri o insultă personală.

— Ori cunoștințele au devenit prea bogate, ori oamenii au devenit prea mărunți, spuse Lee. Poate că ingenunchind în fața atomului, au căpătat și sufletul și mărimea atomului. Poate că un specialist nu este decît un laș, care se teme să privească dincolo de mica lui cușcă. Gîndiți-vă ce pierde fiecare specialist — toată lumea de dincolo de îngrăditura lui.

— Nu, nu discutăm decît despre cîștigarea existenței.

— A existenței — sau a banilor, zise Lee iritat. Banii sînt ușor de făcut, dacă asta vreți. Dar, cu cîteva excepții, oamenii nu vor bani. Vor lux, și dragoste, și admirație.

— Foarte bine. Dar ai vreo obiecție față de universitate? Despre asta discutăm.

— Îmi pare rău, zise Lee. Aveți dreptate, mi se pare că m-am iritat prea mult. Nu sînt împotrivă. Dacă universitatea este locul unde omul se duce să-și găsească legătura cu lumea, atunci nu am obiecții. Asta e, așa-i Aron?

— Nu știu, răspunse Aron.

Din bucătărie se auzi un fîșîit.

— Afurisitele astea de potroace dau în foc, zise Lee, și se repezi spre ușă.

Adam privi spre el cu dragoste.

— Ce om bun! Ce prieten bun!

— Sper să trăiască o sută de ani, zise Aron.

Tatăl lui chicoti.

— De unde știi că n-are de-acum o sută de ani?

— Cum merge fabrica de gheață? Întrebă Cal.

— Bine. Își scoate cheltuielile și îmi aduce și un mic profit. Dar de ce mă întrebi?

— M-am gîndit la cîteva lucruri ca să fie mai rentabilă.

— Nu astăzi, zise Adam repede. Luni, dacă o să ții minte, dar nu astăzi. Știi, nu-mi amintesc de cînd nu m-am simțit atît de bine. Mă simt — s-ar putea spune, împlinit. Poate că nu-i decît urmarea unei nopți dormite bine și a unei băi bune. Sau poate e din cauză că sîntem cu toții împreună și împăcați.

Îi zîmbi lui Aron:

— Nu știam ce simțim pentru tine pînă ce n-ai plecat.

— Mi-a fost dor de casă, recunoscui Aron. În primele zile, am crezut că o să mor din cauza asta.

Abra dădu buzna înăuntru. Avea obrajii roșii și era fericită.

— Ați observat că e zăpadă pe muntele Toro? Întrebă ea.

— Da, am văzut, răspunse Adam. Se spune că asta înseamnă un an bun. Nu ne-ar strica.

— Am ciugulit doar, spuse Abra. Am vrut să-mi fie foame aici.

Lee se scuză pentru masă ca un prost bătrîn. Dădu vina pe mașina de gaz care nu încălzește ca o mașină bună cu lemne. Dădu vina pe soiul nou de curcani cărora le lipsea ceva ce aveau altă dată. Dar rîse împreună cu ei cînd îi spuseră că joacă teatru ca o femeie bătrînă care umblă să pescuiască laude.

La budinca cu prune, Adam deschise șampania și o băură cu toată ceremonia obișnuită. La masă domnea o atmosferă de curtoazie. Se propuseră toasturi. Se bău în sănătatea fiecăruia, apoi Adam ținu un mic discurs pentru Abra, cînd bău în sănătatea ei.

Ochii îi străluceau și, pe sub masă, Aron o ținea de mîină. Vinul potoli nervozitatea lui Cal și nu mai era speriat de cadoul lui.

Cînd Adam își termină budinca, zise:

— Cred că n-am avut niciodată o sărbătoare atît de frumoasă.

Cal băgă mîina în buzunar, scoase pachetul cu fundă roșie și îl împinse în fața tatălui său.

— Ce-i asta?

— Un cadou.

Adam era mulțumit.

— Nici n-a sosit Crăciunul și primim cadouri. Mă întreb ce poate fi!

— O batistă, făcu Abra.

Adam scoase funda și despături foița. Se uită mirat la bani.

Abra întrebă:

— Ce este? și se ridică să se uite.

Aron se aplecă înainte. Lee, în ușa încercă să nu i se observe îngrijorarea pe față. Aruncă o privire spre Cal și văzu în ochii acestuia lumina bucuriei și a triumfului.

Foarte încet, Adam își plimbă degetele și desfăcu un evantai de hîrtii. Vocea lui venea parcă de departe.

— Ce-i asta... Ce...

Se opri.

Cal înghiți în sec.

— E... eu i-am cîștigat — ca să ți-i dau duminică în locul pierderii cu salata.

Adam ridică încet capul.

— Tu i-ai cîștigat? Cum?

— Cu domnul Hamilton — i-am cîștigat împreună — pe fasole.

Continuă grăbit:

— Am cumpărat anticipat cu cinci cenți și, cînd au crescut prețurile... sînt pentru dumneata, cincisprezece mii de dolari. Sînt pentru dumneata.

Adam aranjă hîrțiile noi în ordine, una peste alta, împături foița peste ele și îndoi marginile. Se uită neajutorat la Lee. Cal prinse din zbor un sentiment — un sentiment de nenorocire, de dezastru și se simți copleșit de-o silă apăsătoare. Îl auzi pe tatăl lui spunînd:

— Trebuie să-i dai înapoi.

La fel de îndepărtată, propria lui voce rosti:

— Să-i dau înapoi? Cui să-i dau înapoi?

— Oamenilor de la care i-ai luat.

— Agenției britanice de achiziții? Ei nu pot să-i ia înapoi. Plătesc doisprezece cenți și jumătate pe fasole în toată țara.

— Atunci dă-i înapoi fermierilor pe care i-ai furat.

— I-am furat? strigă Cal. De ce, le-am plătit cu doi cenți mai mult decît prețul pieții, nu i-am înșelat.

Cal se simți suspendat în spațiu, iar timpul se scurgea nespus de încet.

Tatălui îi trebuia mult timp ca să răspundă. Făcea pauze mari, cu niște spații lungi între cuvinte.

— Eu trimit băieți la armată, zise el. Eu îmi pun semnătura și ei pleacă. Unii vor muri, alții vor zăcea neputincioși, fără brațe și fără picioare. Nici unul n-o să se întoarcă întreg. Crezi oare, băiete, că eu aș putea să scot un profit din treaba asta?

— Am făcut-o pentru dumneata, spuse Cal. Am vrut să capeți banii, să-ți acoperi pierderea.

— Nu vreau bani, Cal. Cît privește salata — nu cred că am făcut-o pentru bani. A fost un fel de joc să văd dacă salata poate ajunge acolo, și am pierdut. Nu vreau banii.

Cal privea drept înainte. Simțea ochii lui Lee, Aron și Abra tîrîndu-se pe obrazii lui. Își ținea ochii ațintiți pe buzele tatălui său.

— Îmi place ideea cadoului, continuă Adam. Îți mulțumesc că te-ai gîndit...

— Am să-i pun deoparte. Am să-i păstrez pentru dumneata, îl întrerupse Cal.

— Nu. N-am să-i vreau niciodată. Aș fi fost atît de bucuros dacă mi-ai fi putut da — vezi eu — ceea ce mi-a dat fratele tău — mîndria pentru lucrul pe care-l face, bucuria pentru progresul lui. Banii, chiar și banii curați, nu se compară cu asta.

Ochii i se dilatară nițeluș.

— Te-am supărat, fiule? Nu fi supărat. Dacă vrei să-mi faci un cadou — dă-mi o viață bună. Asta ar fi un lucru pe care l-aș prețui.

Cal simțea că se sufocă. Pe frunte îi curgea transpirația și simțea un gust sărat pe limbă. Se ridică brusc și scaunul lui se răsturnă. Ieși în fugă din cameră, ținîndu-și răsufarea.

Adam strigă după el:

— Nu fi supărat, fiule.

Îl lăsară în pace. Se așeză în camera lui, cu coatele pe birou. Crezu că va plînge, dar nu plînsese. Încercă să izbucnească în plîns, dar lacrimile nu puteau trece peste cuiul fierbinte din mintea lui.

După o vreme, respirația i se potoli și creierul începu să lucreze greoi, încet. Se luptă să îndepărteze gîndul tăcut, plin de ură, dar nu izbuti și acesta își continuă opera. Luptă

împotriva lui din ce în ce mai slab, căci ura izvora din tot trupul lui, otrăvind fiecare nerv. Simțea că-și pierde stăpînirea de sine.

Apoi veni un moment cînd stăpînirea de sine și teama dispărură, iar creierul lui scoase un strigăt de durere și triumf. Puse mîna pe un creion și desenă pe sugativă mici spirale strînse, una după alta. Cînd Lee intră, o oră mai tîrziu, erau sute de spirale care se făcuseră din ce în ce mai mici. Nu-și ridică privirea.

Lee închise ușa încet.

— Ți-am adus niște cafea, spuse el.

— Nu vreau — ba da, vreau. Îți mulțumesc, Lee. E drăguț din partea ta că te-ai gîndit.

— Termină! Termină, îți spun! zise Lee.

— Ce să termin? Ce vrei să termin?

Lee zise stînjenit:

— Ți-am spus odată, cînd m-ai întrebat dacă totul este în tine. Ți-am spus că te poți stăpîni dacă vrei.

— Ce să stăpînesc? Nu știu despre ce vorbești.

— Nu mă auzi? Crezi că nu pot să-ți citesc gîndurile? Cal, oare nu știi ce vreau să spun?

— Te aud, Lee. Ce vrei să spui?

— Nu putea face altfel, Cal. Așa e firea lui. Era singura cale pe care o cunoștea. Nu avea de ales. Dar tu ai. Nu mă auzi? Tu ai de ales.

Spiralele deveniră atît de mici încît liniile creionului se contopeau și rezultatul erau un punct negru, lucios.

Cal zise liniștit:

— Nu cumva faci prea mult zgomot pentru nimic? Cred că te înșeli. S-ar crede din tonul tău că am omorît pe cineva. Fii liniștit, Lee. Fii liniștit.

În odaie domnea tăcere. După un moment Cal întoarse capul și odaia era goală. O ceașcă de cafea pe birou scotea o dîră de aburi. Cal bău cafeaua așa fierbinte cum era și se duse în salon.

Tatăl său îi aruncă o privire plină de scuze.

— Îmi pare rău, tată, zise Cal. N-am bănuat ce sentimente ai în privința asta.

Luă pachetul de bani de pe cămin unde stătea, și-l puse în buzunarul interior al hainei, unde fusese mai înainte.

— Voi vedea ce pot face cu ei. Apoi spuse cu glas obișnuit: Unde sînt ceilalți?

— Abra a trebuit să plece. Aron s-a dus s-o conducă. Lee a ieșit.

— Mă duc să mă plimb, zise Cal.

4

Noaptea de noiembrie se lăsase de-a binelea. Cal întredeschise ușa din fața și văzu umerii și capul lui Lee conturați pe peretele alb al spălătoriei franțuzești de peste drum. Ședea pe trepte și arăta greoi în haina lui groasă.

Cal închise încet ușa și se întoarse prin salon.

— Șampania face sete, spuse el.

Tatăl lui nu-și ridică privirea.

Cal se strecură pe ușa de la bucătărie și trecu prin grădina de zarzavaturi a lui Lee. Se cățăra pe gardul înalt, găsi scîndura care servea drept pod peste apa întunecată și ieși pe strada Castroville, între prăvălia tinichigului și brutăria lui Lang.

Se îndreptă spre Stone Street unde se afla biserica catolică și o luă la stînga, trecu pe lîngă casa lui Carriaga, a lui Wilson, a lui Zabala și în dreptul casei Steinbeck o luă la stînga pe Central Avenue. Două cvartale mai departe o luă la stînga, pe lîngă școala West End.

În fața școlii, plopii din curte erau aproape goi, dar vîntul serii tot mai scutura din ei cîteva frunze îngălbenite.

Mintea lui Cal era amorțită. Nici nu observă măcar că aerul era rece din pricina gerului care cobora din munți. Trei cvartale mai înainte, îl văzu pe fratele care traversa pe sub un felinar și venea spre el. Știa că e fratele lui după pas și după ținută și fiindcă observase că e el.

Cal își încetini, pasul, iar cînd Aron fu aproape, îi spuse:

— Hei, am venit să te caut.

— Îmi pare rău pentru azi după-amiază, zise Aron.

— N-ai ce să-i faci — uită.

Se întoarseră și merșeră alături unul de altul.

— Vreau să vii cu mine. Vreau să-ți arăt ceva, zise Cal.

— Ce anume?

— E o surpriză. Dar e foarte interesant. O să te intereseze.

— O să dureze mult?

— Nu, nu prea mult. Puțin de tot.

Trecură prin Central Avenue spre strada Castroville.

5

De obicei, sergentul Axel Dane era acela care deschidea oficiul de recrutare din San Jose, la ora opt, dar dacă el întîrzia puțin, îl deschidea caporalul Kemp, iar Kemp nu era omul care să se plîngă. Axel nu era un caz neobișnuit. Stagiul în armata americană în timp de pace, în

perioada dintre războiul cu Spania și cel cu Germania l-a făcut inapt pentru viața rece, neordonată, de civil. O lună între două perioade de stagi, l-au convins de lucrul acesta. Două stagii în armată, în timp de pace, l-au făcut complet inapt și pentru război, și a învățat destule metode ca să scape de el. Centrul de recrutare din San Jose o dovedea. Îi făcea curte celei mai mici dintre fetele lui Ricci și acesta locuia în San Jose.

Kemp nu avea atîta vechime, dar învățase regulile de bază. Să se aibă bine cu șeful lui și să se ferească pe cît posibil de ofițeri. Nu-i păsa de micile escapade ale sergentului Dane.

La ora opt și treizeci, Dane intră în birou și îl găsi pe caporalul Kemp așipit la masa lui, iar un copilandru obosit ședea și aștepta. Dane îl privi pe băiat, apoi se duse în spatele ghișeului și puse mîna pe umărul lui Kemp.

— Dragul meu, cîntă privighetorile și s-au ivit zorile unei zile noi, spuse el.

Kemp își ridică fruntea de pe brațe, își șterse nasul cu dosul palmei și strănută.

— Noroc, făcu sergentul. Trezește-te, avem un client.

Kemp se uită pieziș, cu ochii lipiți.

— Războiul o să aștepte.

Dane privi mai atent la băiat.

— Dumnezeule! Ce frumos e! Sper să aibă grijă de el. Caporale, tu n-ai decît să crezi că vrea să ridice arma împotriva dușmanului, eu cred însă că fuge de dragoste.

Kemp se simțea ușurat că sergentul nu era prea treaz.

— Credeți că i-a făcut rău vreo fată? Orice-ar fi zis sergentul, îi cînta în strună. Ce-ați zice să-l trimitem în Legiunea străină?

— Poate fuge de sine însuși.

Kemp zise:

— Am văzut un film din asta. Era acolo un sergent, adevărat fiu de cățea.

— Nu cred în de-astea, spuse Dane. Drepti, tinere! Ai optsprezece ani, nu-i așa?

— Da, domnule.

Dane se întoarse către subalternul său.

— Tu ce crezi?

— La dracu! Dacă sînt destul de mari de statură, au și vîrsta.

Sergentul spuse:

— Să zicem că avem optsprezece ani. Și n-o să ne răzgîndim, nu-i așa?

— Sigur, domnule.

— la formularul acesta și completează-l. Fă socoteala în ce an te-ai născut, și scrie-l aici, și să-l ții minte.

Capitolul 50

1

Joe nu era bucuros cînd Kate stătea nemișcată, privind ore în șir drept înainte. Asta însemna că gîndește și, întrucît chipul ei nu avea nici o expresie, Joe nu-i putea ghici gîndurile. Se simțea tulburat. Nu voia ca prima lui șansă adevărată să-i scape.

El personal avea un singur plan — și anume să o țină sub tensiune, pînă cînd se va da de gol. Atunci va putea s-o joace cum vrea el. Dar cum să reușească, dacă ea stătea și se uita la perete? Era sau nu neliniștită?

Joe nu știa că ea nu dormise și cînd o întrebă dacă dorește micul dejun, ea dădu atît de încet din cap încît era greu de știut dacă îl auzise.

Își dădu singur un sfat prudent.

— Nu face nimic! Stai doar prin apropiere și cască ochii și urechile.

Fetele din casă știau că se întîmplase ceva, dar nici măcar două din ele nu spuneau o poveste asemănătoare, ale naibii capete de găini.

Kate nu se gîdea. Mintea ei se învîrtea printre impresii, ca un liliac care se rotește noaptea și se izbește de pereți. Vedea obrazul băiatului blond și frumos, ochii lui înnebuniți de groază. Auzea vorbele lui urîte spuse nu atît la adresa ei cît a lui însuși. Și îl vedea pe fratele lui cel brunet, stînd rezemat de ușă, rîzînd.

Kate rîsesse și ea — autoapărarea cea mai promptă și cea mai bună. Ce va face fiul ei? Ce a făcut oare după ce a plecat tăcut? Se gîdea la ochii lui Cal, cu privirea lor de cruzime împlinită, leneșă, care o scrutau în timp ce închidea încet ușa.

De ce l-a adus pe fratele lui? Ce voia? Ce urmărea? Dacă ar fi știut, ar fi putut să-și ia măsuri de apărare. Dar nu știa.

Durerea i se strecura din nou în mîini și de data asta o cuprinse și în alt loc. Șoldul drept o durea rău cînd se mișca.

Se gîdea: durerea asta va înainta spre mijloc și, mai devreme sau mai tîrziu, toate durerile se vor întîlni la mijloc și se vor uni ca șoarecii într-un ghem.

În ciuda sfatului pe care și-l dăduse, Joe nu putu să stea deoparte. Duse un ceainic pînă la ușa ei, bătut ușor, deschise și intră. Pe cîte putea observa, ea nu se mișcase.

Spuse:

— V-am adus un ceai, doamnă.

— Pune-l pe masă, zise ea și apoi, ca o aducere aminte: Mulțumesc, Joe.

— Nu vă simțiți bine, doamnă?

— Mi-a revenit durerea. Doctoria m-a înșelat.

— Pot să vă ajut cu ceva?

Ea ridică mîinile.

— Taie-le de la încheietură.

Se strîmbă, fiindcă din cauză că-și ridicase mîinile, durerea devenise și mai puternică.

— Te duce la desperare, spuse ea pe un ton plîngăreț.

Joe nu mai auzise pînă atunci o asemenea notă de slăbiciune în vocea ei și instinctul îi spuse că era timpul să intervină.

— Poate că n-aveți chef să vă bat la cap, zise el, dar am prins o vorbă despre ailaltă.

Scurta pauză de dinaintea răspunsului îl făcu să-și dea seama de încordarea ei.

— Care ailaltă? întrebă ea încet.

— Dama aia, doamnă.

— Ah! Ethel, vrei să spui?

— Da, doamnă.

— A început să mă obosească Ethel. Ce mai e acum?

— Să vă spun cum s-a întîmplat. Nu înțeleg nimic. Eu eram în tutungeria lui Kellogg și vine la mine un tip: "Tu ești Joe?" zice și eu îi zic: "De unde știi?" "Cauți pe Cineva", zice. "Despre ce-i vorba?" zic eu. Nu-l mai văzusem niciodată pe tînăr. Și-mi spune: "Persoana mi-a zis că vrea să-ți vorbească". Eu i-am spus: "Și de ce n-o face?" El se uită lung la mine și spune: "Poate ai uitat ce-a spus judecătorul". Bănuiesc că se referea la interdicția de a se întoarce aici.

Se uita la obrazul lui Kate, nemișcat și palid, cu ochii privind drept înainte.

Kate spuse:

— Și apoi ți-a cerut ceva bani?

— Nu, doamnă. Nu mi-a cerut. A spus ceva ce n-am înțeles. A zis: "Faye, asta îți spune ceva?" "Absolut nimic", i-am zis. El a zis: "Poate-i mai bine să vorbești cu ea". "Poate", zic și am plecat. Nu înțeleg nimic. M-am gîndit să vă întreb.

— Numele de Faye îți spune ceva? întrebă Kate.

— Nimic.

Vocea ei se făcu foarte moale.

— Vrei să spui că n-ai auzit niciodată că Faye a fost proprietara casei ăsteia?

Joe simți cum i se strînge stomacul de durere. Ce tîmpit! Nu putea să-și țină gura. Mîntea i se zbătea.

— Da, dacă mă gîndesc, cred că am auzit asta — mi se părea că numele suna Faith.

Alarma asta bruscă îi făcea bine lui Kate. Îi îndepărta imaginea capului blond și durerea. Îi dădea ceva de făcut. Răspunse provocării cu un fel de plăcere.

Rise încetișor.

— Faith, spuse ea în șoaptă. Toarnă-mi ceaiul, Joe.

Se făcu că nu observă că îi tremura mîna și că gura ceainicului suna, lovindu-se de ceașcă. Nu-l privi nici cînd așează ceașca în fața ei și se dădu înapoi în afara razei ei vizuale. Joe tremura de teamă, înțelegînd ce se petrece.

Kate spuse cu un glas rugător:

— Joe, crezi că m-ai putea ajuta? Dacă ți-aș da zece mii de dolari, crezi că ai putea aranja totul?

Așteptă doar o secundă, apoi se întoarse și-l privi drept în față.

Ochii lui erau umezi. Îl surprinse lingîndu-și buzele. La mișcarea ei bruscă, Joe se dădu un pas înapoi ca și cînd ea l-ar fi lovit. Nu-l slăbea din ochi.

— Te-am prins cu mîța-n sac, Joe?

— Nu știu ce vreți să spuneți, doamnă.

— Du-te și gîndește-te... apoi vino să-mi spui. Ești bun la judecăți de astea. Și trimite-o aici pe Therese, dacă vrei.

Dorea să iasă din camera asta unde fusese învins la scor și doborît. O feștelise. Se întreba dacă nu cumva și-a pierdut șansa. Ba după aia, căteaua mai avu tăria să și spună:

— Mulțumesc că ai adus ceaiul. Ești un băiat cumsecade.

Voia să trîntească ușa, dar nu îndrăznea.

Kate se ridică bătoasă, încercînd să evite durerea provocată de mișcarea șoldului. Se duse la masa ei de scris și scoase o foaie de hîrtie. Îi era greu să țină tocul.

Scrise, mișcînd tot brațul.

"Dragă Ralph. Spune-i șerifului că n-ar fi rău să cerceteze amprentele lui Joe Valery. Îți amîntești de Joe. Lucrează la mine. A ta, Kate.

Tocmai pătura hîrtia, cînd intră Therese, cu un aer speriat.

— M-ați chemat? Am făcut ceva? M-am străduit cît am putut. Nu m-am simțit bine, doamnă.

— Vino aici, spuse Kate și în timp ce fata aștepta lîngă masa de scris, ea puse adresa pe plic și îl timbră.

— Vreau să faci pentru mine o mică cursă, zise ea. Du-te la prăvălia de dulciuri a lui Bell și ia o cutie de bomboane de ciocolată de cinci funzi și una de un fund. Cea mare e pentru voi, cutie. Oprește-te la drogheria Krough și ia-mi două periute de dinți — de mărime mijlocie și o cutie cu praf de dinți — știi tu, cutia aia cu un cioc.

— Da, doamnă, Therese se simțea ușurată.

— Ești o fată bună, continuă Kate. Am fost cu ochii pe tine. Sînt bolnavă, Therese. Dacă vîd că îndeplinești bine treaba asta, o să mă gîndesc serios să te pun să-mi ții locul cînd o să stau în spital.

— O să mă — vă — vă duceți în spital?

— Nu știu încă, draga mea. Dar o să am nevoie de ajutorul tău. Acum, uite banii pentru dulciuri. Ține minte — periute de dinți mijlocii.

— Da, doamnă. Mulțumesc. Să mă duc imediat?

— Da, și ieși pe nesimțite. Să nu știe celelalte fete ce ți-am spus.

— O să ies prin spate.

Se grăbi spre ușă. Kate zise:

— Era să uit. Vrei să arunci asta într-o cutie poștală?

— Bineînțeles, doamnă. Bineînțeles. Altceva mai doriți?

— Asta-i tot, dragă.

După plecarea fetei, Kate își așază brațele și mâinile pe masă în așa fel încât fiecare deget încovoiat să fie sprijinit. Asta era. Poate că o știuse dintotdeauna. Trebuia să fi știut — dar nu era nevoie să se gândească acum la asta. O să mai revină asupra acestui lucru. Pe Joe îl vor înlătura și va veni altul, dar mai rămîne cineva, și aceasta era Ethel. Mai curînd sau mai tîrziu, mai curînd sau mai tîrziu — dar nu era nevoie să se gândească acum la asta. Se întoarse încet cu gîndul la toată povestea și la un lucru greu de sesizat, care își scosese capul și apoi dispăruse. Îi venise pentru prima oară în minte atunci, cînd se gîndise la fiul ei cel cu părul blond. Chipul lui — rănit, disperat — i-l readusese. Apoi își aminti.

Era o fetiță foarte mititică, cu un obraz la fel de drăguț și proaspăt ca și al băiatului ei — o fetiță foarte mititică. De cele mai multe ori era convinsă că era mai deșteaptă și mai drăguță decît oricine altcineva. Dar, din cînd în cînd, o surprindea o teamă de singurătate și i se părea că e înconjurată de o pădure cu copaci înalți, formată din dușmani. Atunci, fiecare gînd, fiecare cuvînt, fiecare privire dorea s-o rănească, și nu avea nici un loc unde să fugă, nici un loc unde să se ascundă. Și plîngea speriată, pentru că nu exista nici scăpare, nici adăpost. Apoi, într-o zi, citi o carte. Știa să citească de la vîrsta de cinci ani. Își amintea cartea cafenie, cu titlu argintiu, cu legătura ruptă și cu scoarțe groase. Era "Alice în Țara minunilor".

Kate își mișcă încet mâinile și își ridică nițeluș greutatea de pe brațe. Vedea desenele — Alice, cu părul lung, drept. Sticla pe care scria "Bea" îi schimbase viața. Alice o învățase asta. Cînd pădurea de dușmani o înconjura, ea era pregătită. Avea în buzunar o sticlă de apă cu zahăr pe a cărei etichetă cu margine roșie scrisese "Bea". Va lua o înghițitură din sticlă și se va face mai mică, tot mai mică. Apoi dușmanii n-aveau decît s-o caute! Cathy va fi sub o frunză sau se va uita afară prin gaura unui mușuroi și va rîde. Nu mai puteau s-o găsească. Nici o ușă nu mai putea să o lase pe dinafară sau să o închidă dinăuntru. Putea să treacă, în picioare, pe sub ușă.

Și o avea întotdeauna pe Alice cu care să se joace. Alice care să o iubească și care să aibă încredere în ea. Alice era prietena ei și aștepta mereu să o primească în țara piticilor.

Totul era bine, atît de bine, încît aproape că merita să fii nefericit. Dar oricît era de bine, mai exista ceva ținut în rezervă. Ceva care o înspăimînta, dar îi dădea și siguranță. Nu avea decît să bea toată sticla și s-ar fi micșorat și ar fi dispărut, ar fi încetat să mai existe. Și ceea ce era mai bine decît toate astea, cînd nu a mai exista, va însemna că nici nu a existat vreodată. Asta era certitudinea la care ținea atît de mult. Uneori, în patul ei, sorbea din acel "Bea" suficient ca să devină un punct tot atît de mic cît cel mai mic spiriduș. Dar niciodată n-a mers pînă la capăt — n-a fost nevoită, niciodată. Asta era rezerva ei, neștiută de nimeni.

Kate clătină trist din cap, amintindu-și de fetița de demult. Se întreba de ce uitase oare șiretlicul acela minunat. O salvase de atîtea nenorociri. Lumina ce-și filtra razele pe sub un trifoi era atît de minunată! Cathy și Alice se plimbau prin iarba înaltă cît muntele, ținîndu-se strîns una pe alta — erau cele mai bune prietene. Și Cathy n-a trebuit să soarbă niciodată toată sticla cu "Bea", pentru că o avea pe Alice.

Kate își puse capul jos pe sugativa dintre mâinile ei chircite. Îi era frig și era părăsită, singură și părăsită. Tot ceea ce făcuse, fusese nevoită să facă. Ea era deosebită, avea ceva în plus față de alți oameni. Își înalță capul și nu făcu nici o mișcare ca să-și ștergă ochii înlăcrimați. Era adevărat. Era mai deșteaptă și mai puternică decît alți oameni. Avea ceva care lor le lipsea.

Și tocmai cînd gîndea astfel îi apărură plutind prin aer fața întunecată a lui Cal și buzele lui care-i zîmbeau crud. Greutatea îi apăsă pieptul, o făcea să-și piardă răsufarea.

Ceilalți aveau ceva ce ei îi lipsea și nu știa ce. Cînd își dădu seama, era gata pregătită și, odată pregătită, își dădu seama că era pregătită de multă vreme — poate dintotdeauna. Mintea îi funcționa de parcă ar fi fost de lemn, trupul i se mișca sacadat, ca o marionetă prost mînuită, dar stăruia neabătută în treburile ei.

Era amiază — știa după sporovăiala fetelor în sufragerie. Leneșele, abia atunci se trezeau.

Kate avu de furcă cu clanța și în cele din urmă o răsuci, învîrtind-o între palme.

Fetelor le rămase rîsul în gît și o priviră. Bucătarul veni de la bucătărie.

Kate era o stafie bolnavă, încovoiată și într-un fel îngrozitoare. Se sprijini de peretele sufrageriei și zîmbi, fetelor, dar zîmbetul ei le înfricoșă și mai mult, căci părea mai degrabă că se pregătea să scoată un urlet.

— Unde-i Joe? întrebă Kate.

— A ieșit, doamnă.

— Ascultați aici. N-am mai dormit de mult. Voi lua o doctorie ca să dorm. Nu vreau să fiu deranjată, nu vreau să iau masa. Voi dormi pînă mîine dimineată. Spuneți-i lui Joe că nu vreau să vină nimeni la mine, pentru nimic, pînă mîine dimineată. Ați înțeles?

— Da, doamnă, răspunseră ele.

— Atunci noapte bună. E abia după-amiază, dar eu vă spun noapte bună.

— Noapte bună, doamnă, repetară ele în cor ascultătoare.

Kate se întoarse și se tîrî ca un crab înapoi, în camera ei.

Închise ușa și rămase în camera ei, privind în jur, încercînd să-și găsească un procedeu simplu. Se întoarse la masa ei de lucru. De data asta își forță mîna, în ciuda durerii, să scrie clar: "Las tot ce posed fiului meu Aron Trask". Puse data pe foaie și semnă: "Catherine Trask". Degetele îi mai stăruiră pe pagină, apoi se ridică și își lăsă testamentul pe masa de lucru, la vedere.

Pe masa din mijlocul camerei își turnă ceai rece în ceașcă, duse ceașca în camera cenușie, de odihnă, și o așază pe măsuta de citit. Apoi se duse la măsuta ei de toaletă, se

pieptănă, se dădu puțin cu roșu pe tot obrazul, se pudră ușor, și-și fardă buzele cu rujul deschis pe care-l folosea întotdeauna. În cele din urmă, își pili unghiile și le curăță.

Cînd închise ușa camerei cenușii, lumina zilei dispăru și doar lampa de citit își arunca razele pe masă. Își aranjă pernele, le bătu și se așeză. Își lăsă capul pe perna de puf. Se simțea destul de veselă, de parcă s-ar fi dus la o petrecere. Scoase cu mare grijă lăntșorul din corsaj, deșurubă tubulețul și răsturnă capsula în mînă. Îi zîmbi.

"Înghite-le", spuse ea și băgă capsula în gură.

Luă ceașca de ceai.

"Bea", spuse ea și înghiți ceaiul rece și amar.

Își forță gîndurile să se fixeze asupra lui Alice — cea atît de mică; o aștepta. Alte chipuri îi apăreau pe la colțurile ochilor — tatăl ei, mama, și Charles, și Adam, și Samuel Hamilton, și apoi Aron, și îl văzu chiar și pe Cal care-i zîmbea.

Nu era nevoie să vorbească. Strălucirea ochilor lui vorbea de la sine.

— Ți-a lipsit ceva. Ei aveau ceva ce ție ți-a lipsit.

Își întoarse gîndurile înapoi la Alice. În peretele cenușiu din fața ei, era o gaură de cui. Alice trebuia să fie acolo. O va lua de talie pe Cathy și vor pleca — cele mai bune prietene — mici cît o gămălie de ac.

O amorțeală caldă începu să-i pătrundă în brațe și picioare. Durerea din brațe îi dispăru. Își simțea pleoapele grele — foarte grele. Căscă.

Gîndi, sau spuse:

— Alice nu știe. Mă duc de-a dreptul în trecut.

Ochii i se închiseră și o greață amețitoare o scutură. Deschise ochii și privi în jur îngrozită. Camera cenușie se întunecă, iar razele de lumină se ondulau valuri, valuri ca apa. Apoi ochii i se închiseră din nou, degetele i se încovoiau de parcă ar fi ținut niște sîni mici. Inima îi bătea solemn, iar respirația deveni mai înceată, se făcu mică, tot mai mică și apoi dispăru — nici nu existase vreodată.

2

După ce Kate îl expediase pe Joe, acesta se duse la frizerie, cum făcea întotdeauna cînd era supărat. Se tunse și-și făcuse o frecție cu șampon de ou și tonic. Și-a făcut un masaj al feței și o împachetare cu nămol, iar între timp își făcu manichiura și-și lustrui pantofii. De obicei toate astea, plus o cravată nouă, îl remontau pe Joe, dar de data asta, cînd plecă de la frizer după ce-i dădu un bacșiș de cincizeci de cenți, se simți tot mai deprimat.

Kate îl prinsese în cursă ca pe un șoarece — îl surprinsese cu pantalonii lăsați. Gîndirea ei rapidă l-a lăsat încurcat și neajutorat. Și șiretlicul ăsta pe care-l folosea de a te lăsa să ghicești tu însuți dacă a vrut să subînțeleagă ceva sau nu, te zăpăcea și mai rău.

Noaptea începu plicticoasă, dar la un moment dat șaisprezece membri și doi maestri din clubul "Sigma Alfa Epsilon", filiala Stanford, apărură plini de veselie venind de la o inițiere a începătorilor, care avuseseră lor la San Juan. Erau sătui de bancuri grosolane.

Florence, care fuma țigări în timpul cercului, tușea rău de tot. De cîte ori încerca din nou să ia o țigară, tușea și o scăpa din mînă. Și apoi poneiul etalon avea diaree.

Studentii strigau și se băteau pe spate distrîndu-se. Apoi furară tot ce nu era bine fixat.

După plecarea lor, două dintre fete începură o ceartă obosită și monotonă, iar Therese simți primele simptome ale blenoragiei. Ah, Doamne, ce noapte!

Iar jos în hol, ființa aceea tristă și periculoasă stătea tăcută în spatele ușii închise. Joe stătu lîngă ușă, înainte de a se duce la culcare, și nu auzi nimic. Închise casa la două și jumătate, iar la ora trei fu în pat — dar nu putu să adoarmă. Se ridică în capul oaselor și citi șapte capitole din "Victoria Barbarei Worth", iar cînd se lumină de ziuă, coborî în bucătăria liniștită să-și facă o ceașcă de cafea.

Se rezemă cu coatele pe masă și ținea cana de cafea cu amîndouă mîinile. Lucrurile luaseră o întorsătură proastă și Joe nu înțelegea de ce. Poate că ea descoperise că Ethel era moartă. Va trebui să fie cu ochii în patru. Apoi se hotărî și se hotărî ferm. Se va duce la ora nouă la ea și își va ciuli urechile. Poate că nu auzise bine. Cel mai bun lucru era să n-o ia razna și să nu fie porc. Să-i ceară doar să-i dea o mie de dolari și s-o întindă și, chiar dacă ea nu vrea, s-o întindă, în orice caz. Îi era silă să mai lucreze cu dame. Putea să găsească o slujbă la jocurile de noroc la Reno — ore fixe și fără dame. Poate să-și ia un apartament și să-l aranjeze — fotolii mari și o canapea. N-avea rost să-și sfarme creierii în orașul ăsta păduchios. Oricum, era mai bine dacă părăsea statul. Se gîndi chiar să plece imediat — să se ridice de la masă, să urce treptele, două minute ca să-și împacheteze o valiză, și pe-aici ți-e drumul. Maximum trei sau patru minute. Să nu spună nimic nimănui. Ideea îi surîdea. Se putea ca afacerea cu Ethel să nu fie chiar atît de bună pe cît credea la început, dar o mie de biștari era o sumă. Mai bine să aștepte.

Bucătarul era prost dispus cînd intră. Avea un furuncul la ceafă, care se umfla, iar pielea de deasupra i se subțiasse ca pielița unui ou. Nu suporta pe nimeni în bucătăria lui, simțindu-se așa cum se simțea.

Joe se întoarse în camera lui, mai citi, apoi își făcu geamantanul. Avea de gînd să plece, oricum s-ar fi desfășurat lucrurile.

La ora nouă, bătu încet la ușa lui Kate și o deschise. Patul nu era desfăcut. Lăsă jos tava și se duse la ușa camerei de odihnă, ciocăni, ciocăni din nou, apoi o strigă. În cele din urmă deschise ușa.

Lumina lămpii bătea pe măsuta de citit. Capul lui Kate era adînc înfundat în pernă.

— Probabil că ați dormit aici toată noaptea, spuse Joe. O ocoli, trecînd prin fața ei, îi văzu buzele fără sînge și ochii strălucind trist printre pleoapele pe jumătate închise și înțelese că

murise.

Clătină din cap și se duse repede în camera cealaltă să se asigure că ușa spre hol era închisă. În graba mare, scotoci prin măsuța de toaletă, sertar cu sertar, deschise gețile, cutiuța de lângă pat — și rămase nemișcat. Nu avea nici un obiect de valoare — nici măcar o perie de păr cu mîner de argint.

Se strecură pînă la canapea și stătu înaintea ei — nici un inel, nici o broșă. Apoi zări lăntșorul de la gît, îl ridică și desfăcu închizătoarea — un ceas mic de aur, un tubuleț mic, și două chei de casă de bani, cu numărul 27 și 29.

— Deci acolo-s, cățea ce ești, spuse el.

Scoase ceasul de pe lăntșorul subțire și-l puse în buzunar. Avea chef să-i dea un pumn în față. Apoi se gîndi la masa de scris.

Testamentul olograf de două rînduri, îi atrase atenția. Cineva ar putea da bani pentru el. Îl băgă în buzunar. Dintr-un sertăraș scoase o mînă de hîrtii — note de plată, chitanțe; din următorul, asigurarea, din celălalt, o cărțuie cu notițe despre fiecare fată. Îl puse și pe acela în buzunar. Scoase elasticul de pe un pachet de plicuri cafenii, deschise unul și scoase o fotografie. Pe spatele fotografiei, cu scrisul curat, ascuțit al lui Kate, un nume, o adresă și un titlu.

Joe rîse zgomotos. Astea erau o adevărată șansă. Deschise încă un plic și încă unul. O mină de aur — omul ar putea trăi ani de zile din astea, la te uită la consilierul ăsta cu fundul gras! Puse înapoi elasticul. În sertarul de sus opt hîrtii de cîte zece dolari și o legătură de chei. Băgă și banii în buzunar. Cînd deschise al doilea sertar doar cît să vadă că era hîrtie de scris, ceară și sigiliu și cerneală, se auzi o bătaie în ușă. Se duse și o crăpă puțin.

Bucătarul zise:

— E un tip afară, vrea să-ți vorbească.

— Cine-i?

— De unde dracu să știu?

Joe se uită îndărăt în cameră, scoase cheia, apoi ieși, încuie ușa și băgă cheia în buzunar. Poate i-a mai scăpat ceva.

Oscar Noble stătea în camera mare din față, cu pălăria lui cenușie pe cap și cu scurtă roșie încheiată strîns pînă la gît.

Avea ochii de un cenușiu deschis și mustăți ca peria de aceeași culoare. Camera era cufundată în semiîntuneric. Nimeni nu ridicase încă jaluzelele.

Joe veni ușurel de-a lungul holului și Oscar întrebă:

— Tu ești Joe?

— Cine-ntreabă?

— Șeriful vrea să stea de vorbă cu tine.

Joe simți o răceală de gheață în stomac.

— Vrei să mă-nhați? întrebă el. Ai mandat?

— La naiba, nu, zise Oscar. N-avem nimic împotriva ta. Doar să ne dai niște informații. Vii cu mine?

— Desigur. De ce nu? spuse Joe.

Leșiră împreună. Joe tremura.

— Ar fi trebuit să-mi iau o haină.

— Vrei să te întorci să-ți iei?

— Nu-i nimic, spuse Joe.

O porniră spre strada Castroville. Oscar întrebă:

— Ai fost vreodată tras în poză și ți s-au luat amprente?

Joe tăcu un timp.

— Da, zise în cele din urmă.

— Pentru ce?

— Beție. Am lovit un polițist.

— O să aflăm îndată, spuse Oscar și o luă după colț.

Joe o luă la fugă ca un iepure, traversă strada, trecu peste șine spre magazinele și străduțele cartierului chinezesc.

Oscar trebui să-și scoată revolverul. Trase un foc rapid, dar nu nimeri.

Joe începu să alerge în zigzag. Se și afla la cincizeci de iarzi distanță și se apropia de o deschizătură între două clădiri.

Oscar făcu un pas spre un stîlp de telegraf de la cotitură, își propti în el cotul stîng, își apucă încheietura mîinii drepte cu mîna stîngă și ținti spre intrarea în străduță. Trase exact în clipa cînd Joe ajunse în raza lui vizuală.

Joe căzu în față, pe burtă, cu un picior în aer.

Oscar intră într-o cafenea a unui filipinez ca să telefoneze, iar cînd ieși de acolo, în jurul cadavrului se și adunase un grup de oameni.

Capitolul 51

1

În 1903 Horace Quinn îl învinsese pe domnul R. Keef în lupta pentru funcția de șerif. El fusese bine pregătit, fiind primul adjunct al șerifului. Majoritatea alegătorilor s-au gîndit că, din moment ce Quinn făcea aproape toată treaba șerifului, putea foarte bine să aibă și titlul. Șeriful Quinn a deținut funcția pînă în 1919. A fost șerif atît de multă vreme încît noi, care am crescut în comitatul Monterey, credeam că vorbele "șerif" și "Quinn" însemnau de fapt același lucru. Nu ne puteam închipui un alt șerif. Quinn îmbătrînise în funcție. Șchiopăta de pe urma

unei răni vechi. Știam că e curajos, pentru că luase parte la diferite ciocniri cu focuri de pistol, și în afară de asta arăta ca un șerif — singurul de altfel — pe care-l cunoșteam. Avea obrazul mare și roșu, iar mustața albă avea forma unor coarne lungi de juncan. Era lat în umeri și la bătrînețe deveni mai corpulent, ceea ce îi dădea și mai multă prestanță. Purta o frumoasă pălărie Stetson, o haină Norfolk, iar în ultimii ani își purta pistolul într-un toc sub braț. Vechiul lui toc de centură îl strîngea prea mult la stomac. Își cunoștea comitatul încă din 1903, dar îl cunoștea și îl controla și mai bine din 1917.

El era o instituție, o parte din Valea Salinas, la fel ca și munții ei.

În toți acești ani de după împușcarea lui Adam, șeriful Quinn o supraveghease îndeaproape pe Kate. Când muri Faye, bănuî instintiv că ea era probabil răspunzătoare, dar își dădu totodată seama că nu avea prea multe șanse să o condamne, iar un șerif înțelept nu dă orbește cu capul în ceva imposibil de rezolvat. În fond, nu erau decît niște tîrfe.

În anii care urmară, Kate se purtă cinstit cu el și, treptat, Quinn începu s-o respecte într-o măsură oarecare. Atîta vreme cît existau case de toleranță, era mai bine ca ele să fie conduse de persoane cu scaun la cap. Deseori, Kate descoperea un om care era căutat și îl preda. Conducea o casă care nu se băga în încurcături. Șeriful Quinn și Kate se înțelegeau unul cu altul.

În sîmbătă de după sărbătoarea Thanksgiving, pe la prînz, șeriful Quinn se uită prin hîrtille găsite în buzunarele lui Joe Valery. Glonte de calibru 38 îi străpunsese o parte a inimii rupînd o bucată mare de carne cît un pumn. Plicurile de manila erau lipite laolaltă cu sînge închegat. Șeriful umezi hîrtille cu o batistă udă, ca să le despartă. Citi testamentul care fusese astfel împăturit încît sîngele îl mînjise doar pe dinafară. Îl puse deoparte și controlă fotografiile cu plicuri. Oftă adînc.

În fiecare plic zăcea onoarea și liniștea unui om. Dacă s-ar fi făcut uz de ele, fotografiile acestea puteau atrage o jumătate de duzină de sinucideri. Acum însă, Kate se afla pe masa lui Muller cu formalină în vine, iar stomacul ei era într-un borcan în biroul procurorului.

După ce văzut toate fotografiile, formă un număr de telefon. Spuse în receptor:

— Poți să vii pînă la mine la birou? Lasă dejunul pentru mai tîrziu, vrei? Da, cred că vrei considera și tu că-i important. Te aștept.

Cîteva minute mai tîrziu, cînd omul nenumit stătea lîngă biroul lui din vechea închisoare din cărămidă roșie a comitatului, în spatele tribunalului, șeriful Quinn îi băgă sub nas testamentul.

— Ca avocat, crezi că e valabil?

Vizitatorul citi cele două rînduri și răsufală adînc pe nas.

— E cine cred eu?

— Da.

— Dacă se numea într-adevăr Catherine Trask și ăsta-i scrisul ei, și dacă Aron Trask e fiul ei, atunci ăsta-i la fel de valabil ca aurul.

Quinn își ridică mustața frumoasă, mare, cu dosul arătătorului.

— Ai cunoscut-o, nu-i așa?

— N-aș putea spune că am cunoscut-o cu adevărat. Știam cine e.

Quinn își puse coatele pe masă și se aplecă înainte.

— Șezi, vreau să stau de vorbă cu dumneata.

Vizitatorul își trase un scaun. Își prinse cu degetele un nasture de la haină.

Șeriful îl întrebă:

— Kate te șantaja?

— Bineînțeles că nu. De ce ar fi făcut-o?

— Te întreb ca un prieten. Știi că e moartă. Poți să-mi spui.

— Nu știu ce urmărești — nimeni nu mă șantajează.

Quinn scoase o fotografie din plicul ei, o întoarse ca pe o carte de joc și o făcu să alunece de-a curmezișul mesei.

Vizitatorul își potrive ochelarii și simți că i se taie răsufierea.

— Doamne Dumnezeule, spuse încet.

— Nu știai că o are?

— Ba știam prea bine. Mi-a spus chiar ea. Pentru Dumnezeu, Horace, ce ai de gînd să faci cu asta?

Quinn îi luă fotografia din mînă.

— Horace, ce ai de gînd să faci cu asta?

— S-o ard.

Șeriful trecu cu degetul mare peste marginile plicului. Zise:

— Iată un pachet de cărți diavolești. Asta ar putea arunca în aer tot comitatul.

Quinn scrisese o listă mare de nume pe o foaie de hîrtie. Apoi se ridică pe piciorul sănătos și se îndreptă spre soba de fier de lîngă peretele de nord al biroului. Mototoli un "Salinas Morning Journal", îi dădu foc și-l aruncă în sobă, iar cînd se aprinse bine, aruncă în flăcări piicurile de manila, micșoră tirajul sobei și închise portița. Focul trosnea și flăcările licăreau galbene înapoia ferestruicii lor de mică din fața sobei. Quinn își frecă mîinile una de alta, de parcă erau murdare.

— Negativele erau înăuntru. Am cotrobăit prin masa ei de scris. Nu mai există alte copii.

Vizitatorul încercă să vorbească, dar vocea lui era doar o șoaptă răgușită:

— Mulțumesc, Horace.

Șeriful se întoarse la birou și luă lista.

— Te rog să-mi faci un serviciu. Uite o listă. Spune tuturor celor de pe listă că am ars fotografiile. Îi cunoști pe toți, martor mi-e Dumnezeu. Venind la tine, o să le fie mai ușor.

Nimeni nu-i sfînt. Ia-l pe fiecare separat și spune-i exact ce s-a întîmplat. Privește coala!

Deschise portița sobei și lovi cu vătraiul în hîrtille negre, pînă se transformară în cenușă.

— Povestește-le asta, zise el.

Vizitatorul privi la șerif și Quinn înțelese că nu exista nici o forță pe lumea care să-l împiedice pe acest om să-l urască. Pentru tot restul vieții, între ei va fi o barieră, cu toate că nici unul dintre ei n-ar putea să recunoască vreodată.

— Horace, nu știu cum să-ți mulțumesc.

Șeriful spuse cu tristețe:

— N-ai pentru ce. Am făcut ceea ce aș fi vrut să facă și prietenii mei pentru mine, într-o asemenea situație.

— A naibii cătea, spuse vizitatorul încetitor, iar Horace Quinn înțelese că o parte din înjurătură îi era adresată lui.

Și mai înțelese că nu va mai fi mult timp șerif. Acești oameni, cu sentimentul vinovăției, puteau să-l scoată și chiar erau nevoiți s-o facă. Oftă și se așează. Spuse:

— Acum du-te și termină-ți dejunul. Eu am treabă.

La unu și un sfert, șeriful Quinn porni de pe Main Street spre Central Avenue. La brutăria "Reynaud" cumpără o piine franțuzească, caldă, din care se ridică o aromă minunată de aluat dospit. Se sprijini de balustradă ca să poată urca treptele de la intrarea casei Trask.

Lee deschise ușa, legat la brîu cu un șervet de vase.

— Nu-i acasă, zise el.

— E pe drum. L-am căutat la biroul unde lucrează. Am să-l aștept.

Lee se dădu la o parte și-l lăsă înăuntru, poftindu-l în salon.

— Îți place o ceașcă de cafea bună, fierbinte? Întrebă el.

— Nu te refuz.

— Proaspăt făcută, spuse Lee și se duse la bucătărie.

Quinn privi prin camera confortabil. Simți că nu mai dorea să fie șerif. Își aminti că auzise cândva un doctor spunînd: "Îmi place să ajut la nașterea unui copil, pentru că, dacă-mi fac treaba bine, se termină cu bucurie". Șeriful se gîndea adesea la această remarcă. Pe cît se părea, dacă el își făcea treaba bine, trebuia să se termine cu supărare pentru cineva. Faptul că treaba pe care o făcea el era necesară, nu-i ușura sarcina. În curînd se va retrage, fie că o voia sau nu.

Fiecare om își alcătuiește o imagine a anilor de pensie, în care face acele lucruri pe care n-a avut niciodată timp — face călătorii, citește cărțile neglijate pe care a pretins totdeauna că le-a citit. Ani la rînd, șeriful visase să-și petreacă timpul însori la vînătoare și la pescuit — să hoinărească prin rezervația Santa Lucia, poposind lîngă izvoare pe jumătate uitate. Iar acum, cînd se apropia timpul pentru toate astea, își dădea seama că nu mai avea chef de așa ceva. Dormitul pe jos făcea să-l doară piciorul. Își aminti cît de greu cîntărește un cerb și cît de anevoios e să cari de la locul împușcării leșul moale, care se bălăbănește. Și oricum, sincer vorbind, nu-i plăcea carnea de vînat. Doamna Raymond o ținea în vin și o împănă cu mirodenii, dar la naiba, pînă și un pantof vechi ar avea un gust mai bun după o asemenea preparare.

Lee cumpărase un percolator. Quinn auzea apa bolborosind între pereții de sticlă, și mintea lui îndelung antrenată îi sugera că Lee nu spusese adevărul în legătură cu cafeaua proaspăt făcută.

Bătrînul șerif avea și o minte ageră — care se ascuțise în timpul activității. Putea să-și reconstituie în minte diverse chipuri și să le analizeze, ba chiar și scene sau convorbiri. Putea să le reia ca pe o placă sau să le deruleze ca pe un film. Gîndindu-se la carnea de vînat, mintea lui începuse să analizeze salonul și mintea aceasta îi atrăgea atenția, îi spunea:

"E ceva în neregulă pe-aici — ceva straniu".

Șeriful dădu ascultare acestui glas și privi prin cameră — creton înflorat, perdele de dantelă, față de masă albă, lucrată cu croșeta, pe canapea perne acoperite cu un imprimeu deschis bătător la ochi. Era o cameră feminină, într-o casă în care locuiau numai bărbați.

Se gîndi la propriul lui salon. Doamna Quinn a ales, a cumpărat, a curățat fiecare lucrușor din salon cu excepția unui suport de pipe. De fapt, dacă se gîndea, tot ea cumpărase și suportul de pipe. Era și aceea tot o cameră de femeie. Dar aceasta era o imitație. Era prea feminină — era o cameră pentru o femeie, aranjată de un bărbat — prea încărcată, prea feminină. Aici trebuie să fie mîna lui Lee. Adam nici n-o vedea, cu atît mai puțin s-o aranjeze — nu — Lee încercase să creeze un cămin, și Adam nici nu observa măcar.

Horace Quinn își aminti că-i pusese niște întrebări lui Adam cu mult timp în urmă, își aminti de el ca de un om în agonie. Mai vedea încă ochii lui Adam, obsedați și îngroziți. Îl considerase pe Adam atunci ca pe un om de o cinste mai presus de orice. În decursul anilor îl văzuse deseori pe Adam. Făceau parte amîndoi din Ordinul masonic. Au trecut amîndoi prin scaunul prezidențial. Horace îi urmăse lui Adam ca Maestru al Lojei și amîndoi purtau insigna de fost Maestru. Apoi Adam a fost lăsat la o parte — un zid invizibil îl despărțea de lume. Nu-l puteai pătrunde — iar el nu se putea apropia de tine. Dar în vremea acelei vechi agonii, zidul nu exista. Prin soția sa, Adam luase contact cu lumea vie. Horace se gîndea acum la ea, cadaverică și spălată, cu ace înfipite în gît și tuburile de cauciuc cu formalină ce atîrnau din tavan.

Adam nu putea face nimic necinstit. Nu voia nimic. Trebuie să dorești cu ardoare ceva, ca să fii necinstit. Șeriful se întreba ce se întîmpla oare în spatele zidului, ce presiuni, ce plăceri, ce dureri?

Își schimbă poziția ca să ușureze greutatea ce-i apăsa piciorul. Casa era tăcută, nu se auzea decît bolborositul cafelei. Adam întîrzia la biroul de recrutări. Șerifului îi veni un gînd amuzant. "Îmbătrînesc, dar într-un fel îmi place."

Apoi îl auzi pe Adam la ușa din față. Lee îl auzi și el se repezi în hol.

— Șeriful e aici, spuse Lee, poate ca să-l prevină.

Adam intră zîmbind și-i întinse mîna.

— Bună, Horace — ai cumva un mandat de arestare?

Era o încercare afurisit de bună de-a face o glumă.

— Cum îți merge? Întrebă Quinn. Omul tău îmi face o cafea.
Lee se duse la bucătărie și făcu zgomot cu vasele.

Adam zise:
— S-a întâmplat ceva neplăcut, Horace?
— Totu-i neplăcut în munca mea, întotdeauna. Am să aștept pînă vine cafeaua.
— Să nu-ți pese de Lee. Ascultă oricum. Aude și prin ușa închisă. Nu mă ascund cu nimic de el pentru că nu pot.

Lee intră cu o tavă. Zîmbea distrat în sinea lui și, după ce turnă cafeaua și ieși, Adam întrebă din nou:
— S-a întâmplat ceva neplăcut, Horace?
— Nu, nu cred. Adam, femeia aceea mai era căsătorită cu tine?
Adam stătea țeapăn.
— Da, zise. Ce s-a întâmplat?
— S-a sinucis noaptea trecută.

Chipul lui Adam se schimonosi, iar ochii i se umplură și străluciră de lacrimi. Își mișcă buzele, apoi cedă, își lăsă fața în palme și izbucni în plîns.
— Ah, sărmana mea iubită.

Quinn rămase liniștit și-l lăsă să se răcorească iar, după un timp, Adam își recăpătă stăpînirea de sine și își înălță capul.
— Iartă-mă, Horace, zise.

Lee veni de la bucătărie și îi puse în mîini un prosop ud, iar Adam își șterse ochii și i-l dădu înapoi.
— Nu m-am așteptat la asta, spuse Adam, și chipul lui era rușinat. Ce-ar trebui să fac? O să cer cadavrul. O s-o înmormîntez.
— Eu n-aș face-o, spuse Horace. Adică, doar dacă simți că trebuie. Dar nu pentru asta am venit.

Scoase din buzunar testamentul împăturit și i-l întinse.
— Asta — asta-i sîngele ei?
— Nu, nu-i. Nu-i deloc sîngele ei. Citește.

Adam citi cele două rînduri și continuă să se uite la hîrtie și dincolo de ea.
— El nu știe că ea e maică-sa.
— Nu i-ai spus niciodată?
— Nu.
— Doamne Dumnezeule, spuse șeriful.

Adam spuse sincer:
— Sînt sigur că el n-o să vrea nimic de la ea. Hai să-l rupem și să-l uităm. Dacă ar ști, nu cred că Aron ar vrea ceva de la ea.

— Mă tem că nu poți, zise Quinn. Am făcut și pînă acum cîteva lucruri ilegale. Avea un depozit la bancă. Nu-i nevoie să-ți spun unde am găsit testamentul sau cheia. M-am dus la bancă. N-am așteptat o hotărîre judecătorească. M-am gîndit că ar putea exista vreo dezlegare.

Nu-i spuse lui Adam că se gîndise că ar fi putut să mai fie niște fotografii.
— Bătrînul Bob m-a lăsat să deschid cutia. Putem nega oricînd. Sînt peste o sută de mii de dolari bani gheață. Sînt bani în saci — și nu mai e nimic altceva acolo în afară de bani.

— Nimic?
— Doar un singur lucru — un act de căsătorie.

Adam se lăsă pe spate în fotoliu. Revenea din nou acea retragere în sine, se lăsa iarăși acea cortină cu falduri moi, protectoare, dintre el și lume. Văzu cafeaua și luă o sorbitură.
— Ce crezi că ar trebui să fac? Întrebă el nemișcat și liniștit.
— Pot să-ți spun doar ce-aș face eu, zise șeriful Quinn. Nu-i nevoie să urmezi sfatul meu. Eu l-aș chema acum pe băiat. L-aș spune totul. L-aș spus chiar și de ce nu i-ai spus pînă acum. Cîți ani are?
— Șaptesprezece.
— E bărbat în toată firea. Trebuia s-o afle cîndva. Mai bine dacă află totul deodată.
— Cal știe. Mă întreb de ce oare a făcut testamentul în favoarea lui Aron? spuse Adam.
— Dumnezeu știe. Ei, ce-ai de gînd să faci?
— Nu știu, așa că am să fac așa cum spui tu. Vrei să rămîi cu mine?
— Sigur că da.

Adam strigă:
— Lee, spune-i lui Aron să vină la mine. E acasă, nu?
Lee veni la intrare. Pleoapele greie i se închiseră pentru o clipă, apoi se deschiseră.
— Încă nu a venit. Poate s-a întors la școală.
— Mi-ar fi spus. Știi, Horace, am băut o mulțime de șampanie de sărbători. Unde-i Cal?
— În camera lui, spuse Lee.
— Atunci; cheamă-l. Adu-l aici. Cal trebuie să știe.

Chipul lui Cal era obosit și umerii lăsați de osteneală, dar fața lui era aspră și închisă, șireată și meschină.

Adam îl întrebă:
— Știi unde este fratele tău?
— Nu, nu știu, spuse Pal.
— N-ai fast cu el deloc?
— Nu.
— N-a fost acasă de două nopți. Unde-o fi?
— De unde să știu? Trebuie să am grijă de el?

Capul lui Adam se lăsă în jos, trupul îi fu străbătut de un tremur ușor. În adîncul ochilor îi licări o lumină mica ascuțită, neînchipuit de albastră. Spuse greoi:

— Poate s-a întors la Universitate.

Buzele lui păreau grele și murmură ca un om care vorbește în somn:

— Crezi că s-a întors la Universitate?

Șeriful Quinn se ridică.

— Ce am eu de făcut, pot face și mai târziu. Tu, Adam, odihnește-te. Ai avut un șoc.

Adam ridică privirea spre el.

— Șoc — a, da. Mulțumesc, George. Îți mulțumesc foarte mult.

— George?

— Mulțumesc foarte mult, spuse Adam.

După ce șeriful plecă, Cal se duse în camera lui. Adam se lăsă pe spate în fotoliul său și adormi curînd, cu gura deschisă și sforîind.

Lee îl privi un timp, înainte de a se întoarce la bucătărie. Ridică cutia de pâine și scoase un volumaș legat de piele, cu litere aurite, aproape complet șterse — "Meditațiile lui Marc Aureliu" în traducere engleză.

Lee își șterse cu o cârpă de vase ochelarii cu rame de oțel. Deschise cartea și o răsfoi. Își zîmbi sie însuși, căutînd conștiincios să se îmbărbăteze.

Citi rar, mișcînd din buze la fiecare cuvînt: "Totul nu există decît pentru o singură zi, atît ceea ce îți amintești cît și ceea ce este de amintit".

"Observă mereu că toate lucrurile au loc prin schimbare, și obișnuiește-te să vezi că naturii universului nu-i place nimic mai mult decît să schimbe lucrurile existente și să creeze lucruri noi asemănătoare. Pentru că tot ceea ce există, este într-un fel sămînță a ceea ce va fi."

Lee aruncă o privire în josul paginii.

"Vei muri în curînd și încă nu ești liber și scutit de tulburări, nici lipsit de suspiciunea de a fi lovit de lucruri din afară, nici bine dispus față de toți; nici nu folosești încă doar suspiciunea, pentru a acționa just."

Lee ridică privirea de pe pagină și răspunse cărții ca și cum ar fi răspuns unei rude bătrîne.

"E adevărat, zise. E foarte greu. Îmi pare rău. Dar nu uita că se mai spune "Mergi întotdeauna pe drumul cel mai scurt, drumul scurt este cel normal, — nu uita asta."

Lăsă foile să-i alunece printre degete pînă la prima pagină, pe care era scris cu un creion gros de tîmplar: "Sam'l Hamilton".

Deodată, Lee se simți bine. Se întrebă dacă Sam'l Hamilton simțise vreodată lipsa cărții sau știa cine i-o furase. Lui Lee i se păruse că unicul mijloc curat și pur era să o fure. Și acum îi părea bine de ceea ce făcuse. Degetele lui mîngîiară pielea netedă a legăturii înainte de a o ascunde din nou sub cutia de pâine. Își spuse:

"Cu siguranță că a știut cine i-a luat-o. Cine altcineva l-ar fi furat pe Marc Aureliu?"

Se duse în salon și își trase un scaun lîngă Adam care adormise.

2

Cal stătea la masa de lucru în camera lui, ținîndu-și cu palmele capul care îl dureau, iar mîinile îi apăsau tîmplele. Stomacul i se răzvrătea și simțea un miros dulce-acrișor de whisky pe din afară și pe dinăuntru lui, miros ce îi stăruia în pori și în haine, zvîcnindu-i lent în cap.

Cal nu se mai îmbătase pînă atunci, nu avusese niciodată nevoie s-o facă. Vizita la Kate nu fusese o alinare a durerii și răzbunarea lui nu fusese un triumf. În amintirea lui, roiau nori mișcători și frînturi de sunete, imagini și senzații. Nu mai putea deosebi acum ce era adevărat de ce era imaginație. Cînd au ieșit din casa lui Kate, s-a apropiat de fratele său care plîngea, iar Aron l-a trîntit cu un pumn ca o lovitură de bici. Aron a rămas în picioare în întuneric, apoi deodată s-a răsucit și a fugit, urlînd ca un copil cu inima îndurerată. Cal mai auzea încă plînsetele răgușite care acopereau zgomotul pașilor în fugă. Cal zăcea liniștit acolo unde căzuse, sub arbustul înalt în curtea din fața casei lui Kate. Auzea locomotivele pufăind și sforîind lîngă parcul de locomotive și scîrțîitul vagoanelor de marfă care se cuplau. Apoi închise ochii dar, auzind pași mari și simțind prezența cuiva, privi în sus. Cineva se apleca asupra lui, crezu că era Kate. Silueta se îndepărtă în tăcere.

După un timp, Cal se ridică, se scutură și o porni spre Main Street. Era surprins cît de bine se simțea. Cînta ușurel în șoaptă: "Un trandafir crește în țara nimănui și e minunat să-l privești".

Vineri, Cal zăcu toată ziua. Seara, Joe Laguna îi aduse o sticlă de whisky. Cal era prea tînăr ca să-și poată cumpăra. Joe ar fi vrut să-i ție tovărășie, dar se mulțumi cu dolarul pe care i-l dădu Cal și se întoarse să-și ia o sticlă de vin italianesc.

Cal se duse în străduța din spatele casei familiei Abbot și găsi locul acela din umbră, din spatele stîlpului, de unde o văzuse pentru prima oară pe maică-sa. Se așeză turcește pe jos și apoi, în ciuda repulsiei și a greții, tună în el whisky-ul. Vomită de două ori, dar continuă să bea, pînă cînd pămîntul se răsturnă și se clătină, iar lămpile de pe stradă începură să se învîrtă măreț în cerc.

Sticla îi căzu în sfîrșit din mînă și Cal rămase în nesimțire, dar chiar inconștient fiind, tot mai vomita. Un cîine vagabond, grav, cu părul scurt și o coadă îmbîrligată, intră în străduța făcîndu-și popasurile, dar îl mirosi pe Cal și îi dădu ocol. Joe Laguna îl găsi și el și de asemenea îl mirosi. Joe scutură sticla care stătea sprijinită de piciorul lui Cal, o ridică la lumina becului de pe stradă și văzu că mai era plină cam o treime. Căută dopul și nu-l putu găsi. Plecă astupînd gîtul sticlei cu degetul mare ca să nu verse whisky-ul.

În zori Cal fu trezit de ger și readus într-o lume bolnavă, apoi se tîrî spre casă ca o ploșniță lovită. Nu avea de mers prea mult, doar pînă la intrarea în străduța și apoi să

traverseze.

Lee îl auzi la ușă și îi simți mirosul dezgustător, în timp ce el se împleticea în hol spre camera lui, unde se trânti pe pat. Îi plesnea capul de durere, dar era complet treaz. Nu era rezistent la dureri și nu avea cum să se apere împotriva rușinii. După un timp, făcu ce putu. Se spală cu apă rece ca gheața, își frecă și-și roase trupul cu o bucată de piatră de mare, iar usturimea acestei rosături îi făcu plăcere.

Știa că trebuie să-i mărturisească tatălui său greșeala și să-i ceară iertare. Știa că trebuie să se umilească în fața lui Aron, nu numai acum, ci pentru totdeauna. Nu putea trăi altfel. Și totuși când fu chemat și se află în cameră cu șeriful Quinn și cu tatăl lui, era tot atât de crud. Și fioros ca un câine turbat, iar ura lui față de sine însuși se îndreptă afară, față de toți ceilalți — era o javră vicioasă, fără să fie iubit și fără să iubească.

Apoi se întoarse în camera lui și sentimentul vinovăției îl copleși și nu avea nici o armă cu care să-i reziste.

Îl cuprinse panica pentru soarta lui Aron. Putea să fie rănit, putea să fie la ananghie. Aron era acela care nu se putea descurca singur. Cal știa că trebuie să-l aducă pe Aron îndărăt, trebuia să-l găsească și să-l facă să fie la fel cum era. Acest lucru trebuia făcut chiar dacă el, Cal, s-ar fi sacrificat pe sine.

Apoi, ideea de sacrificiu îl cuprinse așa cum se întâmplă cu toți oamenii care se simt vinovați. Poate că un sacrificiu l-ar fi adus înapoi pe Aron.

Cal se duse la biroul lui și scoase pachetul turtit de sub batistele din sertar. Se uită prin cameră, și aduse pe birou o farfurie de porțelan. Trase aer adânc în piept și găsi că are un gust plăcut. Ridică una din hîrțile foșnitoare, o îndoi la mijloc ca să facă un unghi, apoi frecă un chibrit sub masa de lucru și aprinse hîrtia. Hîrtia grea se răsucea și se înnegrea, flacăra alerga în sus, și doar când focul ajunsese aproape de degetele sale, Cal lăsă să cadă pe farfurie bucățița arsă. Luă altă hîrtie și o aprinse.

După ce arse șase hîrtii, Lee intră fără să bată.

— Am simțit fum, zise el, și văzu ce făcea Cal.

— Ah! făcu Lee.

Cal se aștepta să intervină, dar nu se întâmplă nimic. Lee își încrucișă brațele la brîu și rămase tăcut în așteptare. Cal, perseverent, aprinse hîrtie după hîrtie pînă le arse pe toate, apoi sfărîmă rămășițele înnegrite și așteaptă ca Lee să comenteze, dar Lee nu vorbi și nu se mișcă.

În cele din urmă, Cal zise:

— Hai, dă-i drumul, vrei să-mi spui ceva. Dă-i drumul!

— Nu, nu vreau. Și dacă nu simți nevoia să-mi vorbești — mai stau puțin și după aia plec. Voi sta aici, jos.

Se lăsă pe un scaun, puse mîinile la piept și așteaptă. Zîmbea în sinea lui, iar pe chip avea o expresie de nepătruns, cum se spune.

Cal îi întoarse spatele.

— Pot să-stau așa mai mult decît tine, spuse el.

— Într-o întrecere, poate că da. Dar într-o așteptare de zi cu zi, an cu an — cine știe? — secol de secol — nu, Cal. Ai pierde.

După cîteva clipe, Cal spuse morocănos:

— Poți să-ți continui morală.

— Nu vreau să-ți fac morală.

— Atunci ce naiba cauți aici? Știi doar ce-am făcut și că m-am îmbătat noaptea trecută.

— Prima parte o bănuiesc, iar a doua am mirosit-o.

— Ai mirosit-o?

— Mai miroși încă, răspunse Lee.

— E prima oară. Nu-mi place, spuse Cal.

— Nici mie. Am un stomac prost pentru băutură. Și în plus mă face glumeț, intelectual, dar glumeț.

— Cum adică, Lee?

— Pot să-ți dau doar un exemplu. În tinerețe jucam tenis. Îmi plăcea și era o distracție bună pentru un servitor. Putea să salveze toate mingile proaste la dublu și să nu primească mulțumiri pentru asta, ci doar cîțiva dolari. Odată, cred că atunci exista vișinată, am dezvoltat teoria că animalele cele mai iuți și mai evazive din lume sînt liliicii. Am fost prins în toul nopții în clopotnița bisericii metodiste din San Leandro. Aveam o rachetă și se pare că-i explicam ofițerului care mă aresta că-mi îmbunătățeam back-hand-ul pe liliici.

Cal rîse cu atîta voie bună, încît Lee aproape că dorea să fi fost adevărată povestea.

Cal spuse:

— Eu am stat pur și simplu în spatele unui stîlp și am băut ca un porc.

— Totdeauna animalele...

— M-am temut că dacă nu mă îmbăt, o să mă împușc, întrerupse Cal.

— N-ai să faci asta niciodată. Ești prea meschin. Dar apropo, unde-i Aron? Întrebă Lee.

— A fugit. Nu știu unde s-a dus.

— El nu-i meschin, spuse Lee nervos.

— Știu, la asta mă gîndesc. Nu crezi că ar face-o, Lee, nu-i așa?

Lee zise cu asprime:

— La naiba, ori de cîte ori cineva vrea să se asigure, îi cere unui prieten să gîndească ceea ce ar vrea să fie adevărat. E ca și cum ai întreba un chelner ce are mai bun în seara asta. De unde dracu să știu eu?

Cal stigă:

— De ce am făcut asta — de ce am făcut-o?

— Nu mai complica lucrurile, zise Lee. Știi de ce ai făcut-o. Erai furios pe el, și erai furios pentru că tatăl tău ți-a rănit sentimentele. Asta nu-i greu. Ai fost pur și simplu josnic.

— Cred că ăsta-i faptul de care mă mir — de ce sînt meschin. Nu vreau să fiu meschin, Lee, ajută-mă!

— Un moment. Mi s-a părut că-l aud pe tatăl tău.

O zbughi pe ușă.

Cal auzi voci timp de o secundă, apoi Lee se întoarce în odaie.

— Se duce la poștă. Nu primim niciodată poștă după-amiaza. Nimeni nu primește. Și totuși fiecare bărbat din Salinas se duce după-amiaza la poștă.

— Unii mai iau un pahar pe drum, spuse Cal.

— Cred că e un fel de obicei și un fel de odihnă. Se văd cu prietenii.

Și Lee mai adăugă:

— Cal, nu-mi plac privirile tatălui tău. Are o privire rătăcită. Ah, am uitat. Nu știi. Mama ta s-a sinucis noaptea trecută.

— Zău? spuse Cal, apoi mîrîi. Sper că a suferit. Nu, nu voiam să spun asta. Nu vreau să gîndesc astfel. Vezi, iar mi-a venit. Iar a venit! Nu vreau să fiu așa.

Lee se scărpină în cap, și asta făcu să-l mănînce tot capul, și se scărpină peste tot, fără să se grăbească. Îl făcea să pară adîncit în gînduri. Întrebă:

— Arderea banilor ți-a făcut multă plăcere?

— Cred — cred că da.

— Îți face plăcere autoflagelarea asta? Te bucuri de disperarea ta?

— Lee!

— Ești plin de tine însuși. Te minunezi la tragicul spectacol al lui Caleb Trask — Caleb magnificul, unicul! Caleb ale cărui suferințe ar trebui să-și aibă un Homer al lor. Te-ai gîndit vreodată la tine ca la un copil cu mucii la nas — uneori meschin, alteori neînchipuit de generos? Murdar în acțiuni și curios de pur în gîndire? Poate că ai nițel mai multă energie decît cei mai mulți, doar atît, energie, dar în afară de asta ești la fel ca toți ceilalți copii mucoși. Încerci să atragi asupra ta demnitatea și tragedia, pentru că mama ta a fost o tîrfă? Și dacă s-a întîmplat ceva fratelui tău, vei fi în stare să-ți asumi singur gloria de a fi un ucigaș, mucusule?

Cal se întoarce încet la masa lui de lucru. Lee îl urmărește, ținîndu-și răsuflarea ca un doctor care urmărește reacția la o injecție. Lee vedea reacțiile ce-l cuprind pe Cal, — furia față de insultă, agresivitatea și apoi sentimentele rănite și în cele din urmă începutul ușurării.

Lee oftă. Acționase din greu și cu blîndețe și munca lui părea că reușise. Spuse blînd:

— Noi sîntem un popor violent, Cal. Ți se pare straniu că mă includ și pe mine însumi?

Poate e adevărat că descindem din strămoși, neliniștiți, nervoși, criminali, certăreți și scandalagii, dar și din alții, curajoși, independenți și generoși. Dacă strămoșii noștri n-ar fi fost așa, ar fi stat pe bucățelele lor de pămînt din lumea veche și ar fi murit de foame pe solul arid.

Cal întoarce capul spre Lee, și chipul lui își pierduse încordarea. Zîmbi și Lee își dădu seama că nu-l prostise pe băiat întru totul. Cal înțelegea acum că asta fusese o treabă — o treabă bine făcută — și îi era recunoscător.

Lee continuă:

— De asta mă includ și pe mine însumi. Avem cu toții această moștenire, indiferent din care țară veche au venit strămoșii noștri. Americanii de toate culorile și originile au oarecum aceleași trăsături. Sîntem un neam selecționat occidental. De aceea sîntem prea curajoși și prea neînfricați — sîntem buni și cruzi ca niște copii. Sîntem prea prietenoși și în același timp ne temem de străini. Sîntem lăudăroși și ne lăsăm impresionați. Sîntem prea sentimentali și realiști. Sîntem cu picioarele pe pămînt și materialisti — dar mai cunoști vreo națiune care acționează pentru idealuri? Mîncăm prea mult. N-avem gust, n-avem simțul proporțiilor. Ne împrăștiem energia ca și gunoaiele. În țările vechi se spune despre noi că trecem de la barbarie la decadentă fără o cultură intermediară. Nu cumva criticii noștri nu cunosc cheia sau limba culturii noastre? Asta sîntem Cal — cu toții. Tu nu ești prea deosebit.

— Mai vorbește, spuse Cal, zîmbi și repetă; mai vorbește!

— Nu mai e nevoie, zise Lee. Am sfîrșit acum. Aș vrea să se întoarcă tatăl tău. Mă îngrijorează.

Și Lee ieși nervos.

În hol, chiar lîngă ușa din față, îl găsi pe Adam sprijinit de perete, cu pălăria lăsată pe ochi și umerii căzuți.

— Adam, ce-i cu tine?

— Nu știu. Cred că-s obosit. Cred că-s obosit.

Lee îl luă de braț și i se păru că trebuie să-l conducă în salon. Adam căzu greoi în fotoliu și Lee îi scoase pălăria de pe cap. Adam își frecă mîna stîngă cu cea dreaptă. Ochi îi erau stranii, foarte limpezi, dar nemișcați. Buzele îi erau uscate și umflate, iar cuvintele lui sunau ca rostite prin somn, rar și venind de departe, își frecă mîna cu putere.

— Curios, spuse. Cred că am leșinat — la poștă. N-am leșinat niciodată. Domnul Piocla m-a ajutat să mă ridic. Cred că a durat doar o secundă. N-am leșinat niciodată.

Lee întrebă:

— A fost ceva corespondență?

— Da, da, cred că era corespondență. Își băgă mîna stîngă în buzunar și după un moment o scoase.

— Mîna mi-e amortită, spuse ca o scuză și întinse mîna dreaptă în partea cealaltă și scoase o carte poștală oficială, galbenă.

— Cred că am citit-o, spuse. Trebuie s-o fi citit.

O ținu ridicată în fața ochilor, apoi o lăsă să-i cadă în poale.

— Lee, cred că trebuie să-mi iau ochelari. N-am avut nevoie în viața mea. Nu pot s-o citesc. Literele îmi joacă.

— Să ți-o citesc eu?

— Curios — primul lucru pe care-l am de făcut e să-mi iau ochelari. Da, ce spune?

Lee citi:

"Dragă tată, m-am înrolat în armată. Le-am spus că am optsprezece ani. O să fie bine. Nu fi îngrijorat pentru mine. Aron."

— Curios, spuse Adam. Mi s-a părut că am citit-o. Dar cred că mă înșel. Își frecă mâna.

Capitolul 52

1

Iarna 1917 — 1918 a fost o perioadă întunecată și groaznică. Nemții au distrus totul în calea lor. În trei luni, englezii au pierdut sute de mii de oameni. Multe unități ale armatei franceze s-au răsculat. Rusia ieșise din război. Diviziile germane din răsărit, odihnite și re-echipate, au fost aruncate pe frontul de apus. Războiul părea fără speranță.

A venit luna mai pînă am reușit să avem douăsprezece divizii pe cîmpul de luptă și a venit vara pînă ce trupele, noastre au început să treacă masiv oceanul. Generalii aliați se certau între ei. Submarinele distrugeau vasele de transport.

Am învățat că războiul nu e o chestiune rapidă, eroică, ci o treabă lentă, necrezut de complicată. În lunile acelea de iarnă, starea noastră de spirit era proastă. Dispăruse valul de entuziasm și nu ne obișnuiserăm încă cu tenacitatea necesară unui război lung.

Ludendorff era de neînfrînt. Nimic nu-l putea opri. Lansa atac după atac asupra armatelor franceze și engleze epuizate. Ne trecu prin gînd că am putea ajunge prea tîrziu, că în cîrînd s-ar putea, să ne trezim singuri în fața nemților invincibili.

Nu era neobișnuit ca oamenii să caute să uite de război, unii în fantezie, unii în viciu, iar alții într-o veselie nebunească. Prezicătoarele erau la mare preț, iar cîrciumile făceau un dever grozav. Dar unii oameni se închideau în bucuriile și tragediile lor proprii, pentru a scăpa de teama și descurajarea din jurul lor.

Nu-i straniu că azi am uitat de toate astea? Ne amintim de primul război mondial ca de o victorie rapidă, cu steaguri și fanfare, marșuri și glume, și soldați care se întorc, cu băta prin baruri și cu afurișii ăia de englezi care își închipuiau că ei au cîștigat războiul. Cît de repede am uitat că, în iarna aceea, Ludendorff nu putea fi bătut și că mulți oameni se pregăteau în sinea lor pentru un război pierdut.

2

Adam Trask era mai mult confuz decît trist. N-ar fi trebuit să-și dea demisia din funcție. I s-a dat un concediu de boală. Stătea ore întregi și își freca dosul mîinii stîngi. Îl freca cu o perie aspră și îl ținea în apă fierbinte.

— E din pricina circulației proaste, spunea el. Îndată ce reușesc să-mi nominalizez circulația, va fi bine. Ochii mă îngrijorează. N-am avut niciodată neplăceri cu ochii. Cred că va trebui să-mi fac un control la ochi, pentru ochelari. Eu cu ochelari! O să-mi fie greu să mă obișnuiesc cu ei. M-aș duce azi, dar mă simt puțin cam amețit.

Se simțea mai amețit decît voia să admită. Nu putea să se miște prin casă fără să se țină cu o mîină de perete. Lee trebuia adesea să-l ajute să se ridice și să-i lege șireturile de la pantofi, pentru că nu putea să facă noduri cu mîna stîngă amorțită.

Aproape în fiecare seară vorbea de Aron:

— Eu sînt în stare să înțeleg de ce vrea un tînăr să se înroleze. Dacă Aron ar fi stat de vorbă cu mine, poate aș fi încercat să-l conving de contrariul, dar nu i-aș fi interzis. Știi asta, Lee.

— Știu.

— Asta nu pot înțelege. De ce a plecat fără să spună un cuvînt? De ce nu scrie? Credeam că-l cunosc mai bine. I-a scris lui Abra? Cu siguranță că ei o să-i scrie.

— Am s-o întreb.

— Așa să faci. Fă-o chiar acum.

— Instrucția e grea. Așa am auzit. Poate că nu-i lasă timp.

— Nu-ți ia mult timp să scrii o carte poștală.

— Cînd tu te-ai dus la armată, i-ai scris tatălui tău?

— Crezi că m-ai prins, nu-i așa? Nu, nu i-am scris, dar am avut un motiv. Eu n-am vrut să mă înrolez. Tata m-a obligat. Eram supărat. Vezi, așadar că aveam un motiv temeinic. Dar Aron învăța atît de bine la Universitate. Mi-au scris și au întrebato de el. Citește scrisoarea. Nici măcar nu și-a luat hainele. Nu și-a luat nici ceasul de aur.

— În armată n-are nevoie de haine și acolo nu le trebuie nici ceasuri de aur. Totu-i cenușiu.

— Cred că ai dreptate. Dar nu înțeleg. Trebuie totuși să fac ceva să-mi îngrijesc ochii. Nu pot să-ți cer să-mi citești totul.

Ochii îi îngrijorau cu adevărat.

— Văd literele, dar cuvintele se învîrtesc.

De zece ori pe zi lua un ziar sau o carte, se uita la ele și le lăsa jos.

Lee îi citea ziarele ca să-l împiedice să fie nervos, și adesea, în mijlocul lecturii, Adam adormea.

Se trezea și spunea:

— Lee? Tu ești, Cal? Știi că n-am avut niciodată necazuri cu ochii. Chiar mîine mă duc să-

mi controlez ochii.

Pe la mijlocul lui februarie, Cal intră în bucătărie și spuse:

— Lee, vorbește tot timpul despre asta. Hai să-i facem un control la ochi.

Lee fierbea caise. Se depărtă de mașina de gătit, închise ușa bucătăriei și se întoarse la sobă.

— Nu vreau să se ducă, zise el.

— De ce nu?

— Nu cred că-i vorba de ochi. Dacă află asta ar putea să se simtă neliniștit. Să-l lăsăm în pace un timp. A avut un șoc greu. Lasă-l să se facă mai bine. Am să-i citesc eu tot ce vrea.

— Ce crezi că e?

— Nu vreau să mă pronunț. M-am gândit că poate ar veni doctorul Edwards așa, prietenește — doar ca să-l salute.

— Fă cum vrei, spuse Cal.

Lee zise:

— Cal, ai văzut-o pe Abra?

— Bineînțeles că o văd. Îmi întoarce spatele.

— Nu poți s-o prinzi?

— Sigur — ba aș putea chiar s-o trântesc jos și să-i dau un pumn în mutră și s-o fac să-mi vorbească. Dar nu vreau.

— Poate că dacă ai rupe doar gheața. Uneori, bariera e atât de slabă, încît cade pur și simplu cînd o atingi. Oprește-o. Spune-i că vreau s-o văd.

— N-am să fac așa ceva.

— Te simți grozav de vinovat, nu?

Cal nu răspunse.

— Nu-ți place?

Cal nu răspunse.

— Dacă ții treaba asta închisă în tine, ai să te simți tot mai rău. Mai bine deschide-ți odată inimă. Te previn. Mai bine deschide-ți inima.

Cal strigă:

— Vrei să-i spun tatei ce-am făcut? Am să-i spun, dacă zici tu.

— Nu, Cal. Acum nu. Dar cînd se face bine, va trebui. Va trebui, pentru tine însuși. Nu poți să duci singur povara asta. O să te ucidă.

— Poate că merit să fiu ucis.

— Încetează, spuse Lee sec. Asta poate fi cel mai ieftin gen de îngăduință față de tine însuși. Încetează cu asemenea lucruri!

— Cum faci ca să uiți? Întrebă Cal.

Lee schimbă subiectul.

— Nu pot să înțeleg de ce Abra n-a mai venit pe aici — nici măcar o dată.

— Acum nu mai are motiv să vină.

— Nu stă în firea ei o asemenea purtare. S-a întîmplat ceva. Ai văzut-o?

Cal se încruntă.

— Ți-am spus că da. Ai înnebunit și tu. Am încercat de trei ori să-i vorbesc. Mi-a întors spatele.

— S-a întîmplat ceva. E o femeie bună — o adevărată femeie.

— E o fată. Sună caraghios cînd spui despre Abra că-i femeie, zise Cal.

— Nu, răspunse Lee blînd. Puține sînt femei din momentul cînd se nasc. Abra are dragălașenia unei femei și curajul, și forța, și înțelepciunea. Ea înțelege lucrurile și le acceptă. Aș pune rămasăg că nu poate să fie mărunță sau meschină, nici măcar îngîmfată, doar dacă îngîmfarea o face mai frumoasă.

— Văd că ai o părere bună despre ea.

— Destul de bună ca să mă gîndesc că nu ne-ar părăsi. Și continuă: Îmi lipsește. Spune-i să vină să mă vadă.

— Ți-am spus că-mi întoarce spatele.

— Atunci fugi după ea. Spune-i că vreau s-o văd, îmi lipsește.

Cal întrebă:

— Acum vrei să revenim la ochii tatei?

— Nu, răspunse Lee.

— Vrei să vorbim despre Aron?

— Nu.

2

Toată ziua următoare, Cal încercă s-o găsească pe Abra singură și abia după terminarea școlii o zări în fața lui, mergînd spre casă. O luă după colț, alergă pe strada paralelă, apoi înapoi și calculă timpul și distanța astfel încît îi ieși în față, în drumul ei spre casă.

— Bună, zise el.

— Bună. Mi s-a părut că te-am văzut în spatele meu.

— M-ai văzut. Am alergat pe partea cealaltă a clădirilor ca să ajung în fața ta. Vreau să-ți vorbesc.

Ea îl privi grav.

— Puteai s-o faci fără să alergi de jur împrejur.

— Am încercat să-ți vorbesc la școală. Mi-ai întors spatele.

— Erai furios. Nu voiam să vorbesc cu tine atîta timp cît ești furios.

— De unde știi că eram?

— Am văzut după chipul tău și după felul cum mergeai. Acum nu mai ești furios.

— Nu, nu sînt.
— Vrei să-mi duci cărțile?
Ea zîmbi. El simți un val de căldură.
— Da, da, vreau.
Îi luă cărțile sub braț și merse alături de ea.
— Lee vrea să te vadă. M-a rugat să-ți spun.
Era încîntată.
— Zău? Spune-i că voi veni. Cum se simte tatăl tău?
— Nu prea bine. Îl supără ochii.
Merșeră în tăcere pînă cînd Cal nu mai putu suporta.
— Știi ceva de Aron?
— Da. Făcu o pauză. Caută în cartea de istorie, după prima foaie.
El răsfoi cărțile. Găsi o carte poștală ieftină. În ea scria: "Dragă Abra. Nu mă simt curat. Nu sînt demn de tine. Nu fi supărată. Sînt în armată. Nu te apropia de tata. Le revedere. Aron."

Cal închise cartea cu zgomot.
— Fiu de cățea, spuse în șoaptă.
— Ce-ai spus?
— Nimic.
— Am auzit ce-ai spus.
— Știi de ce-a plecat?
— Nu. Cred că aș putea să aflu — să pun lucrurile cap la cap. Dar nu vreau. Nu sînt gata s-o fac — adică, doar dacă tu vrei să-mi spui.

Deodată Cal întrebă:
— Abra, mă urăști?
— Nu, Cal, dar tu mă cam urăști pe mine. De ce?
— Eu — mi-e frică de tine.
— N-ai nici un motiv.
— Ți-am făcut mai mult rău decît îți închipui. Și ești prietena fratelui meu.
— Cum așa, mi-ai făcut rău? Și nu sînt prietena fratelui tău.
— Foarte bine, spuse el amar, am să-ți povestesc — dar nu vreau să uiți că tu mi-ai cerut. Mama noastră a fost o tîrfă. Ținea un bordel aici în oraș. Eu am descoperit asta de mult. De sărbătoarea Thanksgiving l-am luat pe Aron acolo și i-am arătat-o. Am...

Abra îl întrerupse nerăbdătoare.
— Și el ce-a făcut?
— S-a infuriat — a înnebunit. A urlat la ea. Afară mi-a tras un pumn de m-a lăsat lat și a fugit. Iubita noastră mamă s-a sinucis; tata — el — s-a întîmplat ceva cu el. Acum știi totul despre mine. Acum ai un motiv să-mi întorci spatele.
— Acum știu totul despre el, spuse ea calm.
— Despre fratele meu?
— Da, despre fratele tău.
— El era bun. De ce am spus era? El este bun! El nu e meschin sau murdar ca mine.
Merșeră foarte încet. Abra se opri, Cal se opri și el, iar ea îl privi drept în față.
— Cal, știam despre mama ta de mult, de foarte mult timp, spuse ea.
— Știai?
— I-am auzit pe părinții mei vorbind, cînd credeau că eu dormeam. Vreau să-ți mărturisesc ceva, e greu de spus, dar e bine s-o spun.
— Vrei tu asta?
— Da, trebuie. Nu e prea multă vreme de cînd am crescut și nu mai sînt o fetiță mică.

Înțelege ce vreau să-ți spun?
— Da, răspunse Cal.
— Ești sigur că înțelege?
— Da.
— Bine. Atunci e greu de spus. Mai bine o spuneam atunci. Nu-l mai iubesc pe Aron.
— De ce?
— Am să încerc să-ți explic. Cînd eram mici, trăiam într-un basm pe care l-am creat noi. Dar cînd am crescut, basmul nu mai era suficient. Aveam nevoie de altceva, pentru că basmul nu mai era adevărat.
— Și atunci...
— Așteaptă — lasă-mă să spun tot. Aron nu s-a maturizat. Poate n-o să se maturizeze niciodată. El voia să trăiască basmul și voia să termine după gustul lui. Nu putea suporta să se termine altfel.
— Și tu?
— Eu nu vreau să știu cum o să se termine. Eu vreau să-l trăiesc. Și vezi tu, Cal, eram un fel de străini. Continuam așa pentru că eram obișnuiți cu asta. Dar eu nu mai credeam în basmul ăsta.
— Și Aron?
— El ar fi făcut să se termine așa cum dorea el, chiar dacă ar fi fost să smulgă lumea din rădăcini.

Cal stătea cu privirile în pămînt.
Abra spuse:
— Mă crezi?
— Încerc să înțeleg totul.
— Cînd ești copil, ești în centrul tuturor lucrurilor. Totul se întîmple pentru tine. Ceilalți oameni? Sînt doar niște fantome puse la dispoziția ta ca să le vorbești. Dar cînd crești, îți iei locul și îți capeți măsura și forma ta proprie. Anumite lucruri pornesc de la tine spre ceilalți și

Îți vin ție din partea altora. E mai rău, dar e și mult mai bine așa. Îmi pare bine că mi-ai vorbit de Aron.

— De ce?

— Pentru că acum știu că nu sînt doar eu de vină. Nu putea suporta să știe despre mama sa adevărul, pentru că el n-a vrut ca basmul să se desfășoare astfel — iar alt basm n-ar fi avut. Așa că a distrus lumea. În același fel m-a distrus și pe mine — Abra — cînd a vrut să se facă preot.

Cal zise:

— Trebuie să mă gîndesc.

— Dă-mi cărțile. Spune-i lui Lee că voi veni. Acum mă simt liberă. Și eu vreau să mă gîndesc. Cred că te iubesc pe tine, Cal.

— Eu nu sînt bun.

— Poate pentru că nu ești bun.

Cal se duse repede acasă.

— O să vină mîine, îi spuse lui Lee.

— Bine, dar ești grozav de emoționat, zise Lee.

4

Cînd ajunse acasă, Abra merse în vîrfurile picioarelor. În hol se strecură pe lîngă perete, unde podeaua nu scîrțîia. Puse piciorul pe prima treaptă a scării acoperite cu covor, se răzgîndi și se duse la bucătărie.

— Ai sosit. N-ai venit direct acasă, spuse maică-sa.

— A trebuit să mai rămîn după ore. Tata e mai bine?

— Cred că da.

— Ce spune doctorul?

— Tot ce-a spus de la început — surmenaj. Are nevoie de odihnă.

— Nu părea obosit, spuse Abra.

Mama ei deschise o ladă, scoase trei cartofi de copt și îi duse la chiuvetă.

— Tatăl tău e foarte curajos, draga mea. Ar fi trebuit s-o știi. Lucrează foarte mult pentru război, în afară de munca lui. Doctorul spune că uneori un om se prăbușește dintr-o dată.

— Să mă duc înăuntru să-l văd?

— Am impresia, Abra, că nu vrea să vadă pe nimeni. A telefonat judecătorul Knudsen și tata a spus să-i comunic că doarme.

— Pot să te ajut?

— Du-te și schimbă-ți rochia, draga mea. Doar nu vrei să-ți murdărești rochița asta frumoasă?

Abra trecu în vîrfurile picioarelor prin fața ușii tatălui ei și se duse în camera sa. Albeața spoielii te tăia la ochi, tapetul era luminos. Pe birou erau fotografii înrămate ale părinților ei, pe pereți erau poezii înrămate, și în dulap — totul era la locul lui, podeaua era ceruită și pantofii stăteau cuminți unul lîngă altul. Mama ei făcea totul, insista să fie așa — făcea planuri pentru ea, o îmbrăca. Abra renunțase de mult să mai aibă vreun lucru intim în camera ei, nici măcar un lucru personal. Arăta așa de atît de multă vreme, încît Abra nu considera camera ei ca un loc intim. Intimitățile ei erau de domeniul gîndirii. Puținele scrisori pe care le păstra erau chiar în camera de zi, printre paginile celor două volume din "Memoriile lui Ulise" de S. Grant, care, după cîte știa, nu fuseseră deschise de nimeni, de cînd ieșiseră din tipografie, în afară de ea.

Abra se simțea bine și nu căuta motivul. Știa unele lucruri fără să se îndoiască — și despre asemenea lucruri nu discuta. De exemplu, știa că tatăl ei nu era bolnav. Se ascundea de ceva. Tot atît de sigur știa că Adam Trask era bolnav, îl văzuse mergînd pe stradă. Se întreba dacă mama ei știa că taică-su nu era bolnav.

Abra, își scoase rochia și îmbrăcă o rochie de stambă făcută anume pentru treaba în casă. Își perie părul, trecu din nou în vîrfurile degetelor prin fața camerei tatălui ei și coborî. La capătul scării, desfăcu mapa de cărți și scoase cartea poștală a lui Aron. În camera de zi, scutură din volumul II de "Memorii" scrisorile lui Aron, le îndoi strîns și, ridicîndu-și fusta, le băgă sub elasticul care îi ținea pantalonășii. Pachetul o deforma puțin. La bucătărie își puse un șorț mare, ca să-i ascundă umflătura.

— Poți să cureți morcovii, apa e fierbinte? întrebă mama.

— Tocmai începe să fiarbă.

— Pune în ceașca aia un cub de supă de carne, vrei? Doctorul spune că asta o să-l refacă pe taică-tău.

Cînd mama duse sus ceașca aburindă, Abra deschise soba de gaz în partea incineratorului, aruncă scrisorile și le dădu foc.

Mama se întoarse și spuse:

— Miroase a fum.

— Am aprins gunoaiele. Era plin.

— Altădată să mă întreb cînd ai de gînd să faci așa ceva, zise mama. Păstrăm gunoiul ca să încălzesc bucătăria mîine dimineață.

— Îmi pare rău, mamă. Nu m-am gîndit.

— Ar trebui să încerci să te gîndești la lucrurile astea. Mi se pare că în ultima vreme ai devenit cam nechibzuită.

— Îmi pare rău, mamă.

— Economia înseamnă cîștig.

Telefonul sună în sufragerie. Mama se duse să răspundă. Abra o auzi spunînd:

— Nu, nu-l puteți vedea. Așa a recomandat doctorul. Nu poate vedea pe nimeni — nu, pe nimeni.

Se întoarce la bucătărie.

— Iar judecătorul Knudsen, spuse ea.

Capitolul 53

1

În timpul orelor de școală din ziua următoare, Abra era bucuroasă că se va duce să-l vadă pe Lee. Îl întâlnește pe Cal în hol în timpul unei recreații.

— I-ai spus că vin?

— Pregătește un fel de tarte, zise Cal.

Era îmbrăcat în uniformă, — un guler înalt care-l strângea, o tunică ce nu era pe măsura lui și jambiere înfășurate pe picioare.

— Tu ai pregătire militară, spuse Abra. Așa că eu voi ajunge înaintea ta. Ce fel de tarte?

— Nu știu. Dar lasă-mi și mie câteva, vrei? Miroseau parcă a fragi. Lasă-mi doar două.

— Vrei să vezi ce dar am pentru Lee? Iată. Desfăcu o cutioară de carton. E un tip nou de curățător de cartofi, ia jos doar coaja. E practic. L-am luat pentru Lee.

— S-au dus tartele mele, zise Cal, și apoi adăugă. Dacă ajung ceva mai târziu, nu pleci până nu vin, nu-i așa?

— Ai să mă conduci acasă?

— Da, spuse Cal.

Îl privi lung, drept în ochi, până ce el își coborî privirea, apoi o porni spre clasa ei.

2

Adam începuse să doarmă până târziu, sau, mai bine zis, începuse să doarmă foarte des — somnuri scurte, atât noaptea cât și ziua. Lee intra de câteva ori până să-l găsească treaz.

— În dimineața asta mă simt bine, spuse Adam.

— Dacă se poate numi dimineață. E aproape unsprezece.

— Dumnezeu! Trebuie să mă scol.

— Pentru ce? Întrebă Lee.

— Pentru ce? Într-adevăr, pentru ce? Dar mă simt bine, Lee. Aș putea să mă duc până la birou. Cum e afară?

— Urit, spuse Lee.

Îl ajută pe Adam să se scoale. Nasturii, șireturile, îmbrăcatul așa cum trebuie îi dădeau de furcă lui Adam.

În timp ce Lee îl ajuta, Adam îi zise:

— Am avut un vis — foarte real. L-am visat pe tata.

— Un bătrîn cu adevărat domn, pe câte am auzit. Am citit mapa aceea cu tăieturi pe care a trimis-o avocatul fratelui dumitale. Trebuie să fi fost un adevărat domn, bătrînul.

Adam îl privi calm pe Lee.

— Știi că a fost un hoț?

— Probabil că ai visat, zise Lee. E înmormîntat la Arlington. Într-o tăietură era scris că la funeralii a fost chiar vicepreședintele și ministrul de război. Și s-ar putea ca "Salinas Index" să vrea să scrie ceva despre el — sîntem în timp de război, știi doar. N-ai vrea să răsfoiești puțin materialele?

— A fost un hoț, spuse Adam. Pe timpuri n-o credeam, dar acum da. A furat de la Armată.

— Nu cred, zise Lee.

Ochii lui Adam erau în lacrimi. Foarte adesea, în aceste zile lacrimile apăreau brusc în ochii lui Adam. Lee îi spuse:

— Acum șezi aici și o să-ți aduc micul dejun. Știi cine vine să ne vadă astăzi după-amiază? Abra.

Adam zise:

— Abra? A, da, Abra. E o fată drăguță.

— Mi-e dragă, spuse Lee simplu.

Îl așază pe Adam în fața măsuței de jos din dormitor.

— Vrei să te distrezi cu acest Puzzle până-ți pregătesc micul dejun?

— Nu, mulțumesc. Nu azi-dimineață. Vreau să mă gîndesc la vis până nu-l uit.

Cînd Lee aduse tava cu micul dejun, Adam adormise în fotoliu. Lee îl trezi și îi citi din "Salinas Journal" în timp ce el mîncă, apoi îl ajută să se ducă la toaletă.

Bucătăria avea o aromă de tarte, cîțiva fragi se revărsaseră în cuptor și arseseră, făcînd un miros ascuțit, dulce amărui, plăcut și astringent.

Lee simțea că-l cuprinde o bucurie calmă. Era bucuria schimbării. Timpul devine tot mai scurt pentru Adam, gîndi el. "Probabil că timpul devine mai scurt și pentru mine, dar eu nu simt asta. Mă simt nemuritor. Cîndva, cînd eram foarte tînăr, mă simțeam muritor — dar acum nu. Moartea s-a îndepărtat." Se întrebă dacă era normal să ai asemenea simțăminte.

Oare ce înțelegea Adam cînd spunea că tatăl lui a fost hoț? Poate făcea parte din vis. Apoi, mintea lui Lee se puse în mișcare așa cum făcea adesea. Să presupunem că era adevărat — în cazul ăsta, omul cel mai cinstit pe care ți-l poți închipui, a trăit toată viața din

bani furați. Lee rîse în sinea lui — și acum acest al doilea testament, și Aron, a cărui puritate înclina nițeluș spre îngăduința față de sine însuși, să trăiască toată viața din profiturile unei case de toleranță. Era oare asta un fel de glumă, sau există o balanță a lucrurilor astfel încît, dacă cineva mergea prea departe într-o direcție, greutatea aluneca automat în cealaltă direcție a balanței, pentru a restabili echilibrul?

Se gîndi la Sam Hamilton. El bătuse la atîtea uși. Avea cele mai multe idei și planuri, dar nimeni nu voia să-i dea bani. Avea însă, bineînțeles, o altă bogăție. Nu i se putea da mai mult. Se pare că bogățiile se adună la cei săraci în spirit, la cei lipsiți de preocupări și bucurii. Cu alte cuvinte — cei foarte bogați sînt o sărmană bandă de bastarzi. Se întreba dacă nu cumva era adevărat. Uneori acționau în felul acesta.

Se gîndi la Cal care arsese banii ca să se pedepsească. Iar pedeapsa nu l-a durut atît de rău cît l-a durut crima. Lee își spuse:

— Dacă există cumva un loc unde într-o bună zi, m-aș putea întîlni cu Sam Hamilton, aș avea să-i povestesc niște istorioare grozave. Și gîndul lui continuă: Dar și el va avea.

Lee intră la Adam și îl găsi încercînd să deschidă cutia în care se aflau tăieturile din ziare despre tatăl său.

3

Sufla un vînt rece în după-amiaza aceea. Adam insistă să se ducă să arunce o privire pe la biroul de recrutare. Lee îl înfoli și îl conduse la plecare.

— Dacă te simți cîtuși de puțin slăbit, așază-te, oriunde ai fi, spuse Lee.

— Bine, acceptă Adam. Astăzi n-am simțit deloc amețelă. Poate mă opresc la Victor să-mi controleze ochii,

— Așteaptă pînă mîine, o să merg cu tine.

— O să vedem, spuse Adam, și ieși mișcîndu-și brațele cu curaj.

Abra sosi cu ochii strălucitori și nasul înroșit de vîntul cel rece și aduse atîta voie bună încît Lee chicoti încetișor cînd o văzu.

— Unde sînt tarte! întreabă ea. Să le ascundem de Cal. Se așeză în bucătărie. Tare îmi pare bine că m-am întors.

Lee începu să vorbească și se înecă, dar apoi i se păru că ceea ce voia să spună merita să fie spus, dar spus cu grijă. Se învîrti în jurul ei.

— Știi că nu mi-am dorit multe lucruri în viață, începu el. Am învățat foarte devreme să nu-mi doresc anumite lucruri. Dorințele îți aduc doar dezamăgiri binemeritate.

Abra spuse cu veselie:

— Dar acum îți dorești ceva. Ia spune — ce?

Lăasă să-i scape:

— Aș dori să fii fiica mea...

Era el însuși izbit de cuvintele sale. Se duse la sobă și închise gazul de la ceainic, apoi îl aprinse din nou.

Ea spuse blînd:

— Și eu aș fi dorit să fii tatăl meu.

Lee îi aruncă o privire, apoi și-o retrase.

— Ai dori, într-adevăr?

— Da.

— De ce?

— Pentru că te iubesc.

Lee ieși repede din bucătărie. Se așeză în camera lui, ținîndu-și mîinile strînse, pînă își recăpătă suflul. Se ridică și luă de pe biroul lui o mică cutie de abanos sculptată. Pe cutie era un dragon ridicîndu-se spre ceruri. Duse cutia la bucătărie și o puse pe masă, între mîinile Abrei.

— E pentru tine, spuse el cu o voce lipsită de nuanță.

Ea deschise cutia și se uită înăuntru la o mică broșă de jad verde închis, pe care era sculptată o mîna dreaptă, o mîna frumoasă cu degetele curbate, în repaos. Abra ridică broșa, o privi, apoi o umezi cu vîrfurile limbii și o plimbă ușor peste buzele-i pîine și apăsă piatra rece pe obraz.

Lee spuse:

— A fost unica podoabă a mamei mele.

Abra se ridică, îl îmbrățișă și-l sărută pe obraz și aceasta era pentru prima dată în viața lui cînd i se întîmpla.

Lee rîse:

— Mi se pare că m-a părăsit calmul meu oriental. Lasă-mă să fac ceaiul, draga mea. În felul acesta o să-mi recapăt cumpătul, draga mea. Apoi, de lîngă sobă, spuse: N-am mai folosit niciodată cuvîntul ăsta — nici măcar o dată, față de nimeni pe lumea asta.

— Azi-dimineață m-am trezit veselă, zise Abra.

— Și eu la fel. Știam de ce sînt bucuros. Veneai tu.

— Și eu eram bucuroasă de asta, dar...

— Te-ai schimbat, zise Lee. Nu mai ești deloc o fetiță. Poți să-mi spui ce s-a întîmplat?

— Am ars toate scrisorile lui Aron.

— Ți-a făcut ceva rău?

— Nu. Cred că nu. În ultima vreme nu m-am simțit destul de bună. Am vrut mereu să-i explic că nu eram bună.

— Și acum, din moment ce nu trebuie să mai fii perfectă, poți să fii tu însăși. Așa-i?

— Cred că da. Poate că asta-i.

— Ai aflat despre mama băieților?
 — Da. Știi că n-am gustat nici măcar o tartă? spuse Abra. Mi-e gura uscată.
 — Bea puțin ceai, Abra. Ți-e drag Cal?
 — Da.
 — E plin pînă-n gît de toate calitățile și de toate defectele, zise Lee. M-am gîndit că o singură persoană ar putea, doar mișcînd din deget...
 Abra își coborî fruntea deasupra ceaiului.
 — Mi-a cerut să merg la Alisal cînd înfloresc azaleele sălbatice.
 Lee își puse mîinile pe masă și se plecă înainte.
 — N-are rost să te întreb dacă te duci, zise el.
 — Nici nu-i nevoie, spuse Abra. Mă duc.
 Lee ședea în fața ei, la masă.
 — Nu te ține departe de casa asta prea mult timp, zise el.
 — Mama și tata nu vor să vin aici.
 — I-am văzut doar o dată, zise Lee. Păreau oameni buni. Uneori, Abra, cele mai stranii doctorii pot fi de folos. Mă întreb dacă n-ar fi bine să știe că Aron a moștenit de curînd peste o sută de mii de dolari.
 Abra dădu din cap cu gravitate și abia se stăpîni să-și oprească rîsul.
 — Cred că ar fi bine, zise ea. Mă întreb însă cum aș putea să le aduc la cunoștință vestea.
 — Draga mea, dacă eu aș auzi o asemenea veste, cred că primul meu impuls ar fi să telefonez cuiva. Și poate nimerești la un număr greșit.
 Abra dădu din cap.
 — Ai spune și de unde provin banii?
 — Asta nu, răspunse Lee.
 Ea privi la pendula agățată într-un cui de perete.
 — E aproape cinci. Trebuie să plec. Tata nu se simte prea bine. Nu știam cît o să țină instrucția.
 — Să mai vii cît de curînd, zise Lee.

4

Cînd ieși îl întîlni pe Cal la poartă.
 — Așteaptă-mă, spuse el și intră în casă să-și lase cărțile.
 — Ai grijă de cărțile Abrei, îi strigă Lee din bucătărie.
 Noaptea de iarnă se lăsă cu vînt rece, iar lămpile de pe stradă, ce răspîndeau funingine, se clătinau neliniștite și făceau ca umbrele să se miște înainte și înapoi ca un alergător care încearcă să fure la start. Oamenii care veneau de la lucru își înfundau bărbia în paltoane și se grăbeau spre căldură. În liniștea nopții, muzica monotonă care se răspîndea de la patinoar se auzea de la o distanță de cîteva cvartale.
 Cal spuse:
 — Abra, vrei să ții o clipă cărțile? Vreau să-mi desfac gulerul. Îmi taie gîtul, nu alta.
 Își desfăcu copcile și oftă ușurat.
 — M-a ros de tot, spuse el și luă înapoi cărțile. Ramurile palmierului din grădina lui Berges foșneau cu un zgomot sec, iar o pisică mieuna întruna, la nesfîrșit, la ușa unei bucătării, care rămînea închisă.
 Abra zise:
 — Eu cred că n-ai fi un bun soldat. Ești prea independent.
 — Poate, instrucția asta cu bătrînul Krag Jorgensens mi se pare ridicolă. Cînd va veni sorocul și o să mă intereseze, o să fiu soldat bun.
 — Tăritele au fost minunate, spuse Abra. Ți-am lăsat și ție una.
 — Mulțumesc. Pun rămășag că Aron e un bun soldat.
 — Da, cred — și cel mai frumos soldat din armată. Cînd mergem după azalee?
 — La primăvară.
 — Să mergem devreme și să luăm și mîncare cu noi.
 — S-ar putea să plouă.
 — Să mergem oricum, indiferent dacă plouă sau e frumos.
 Își luă cărțile și intră în curte.
 — Pe mîine, zise.
 Cal nu se întorse de-a dreptul spre casă; se plimbă puțin prin noaptea agitată, pe lîngă liceu și pe lîngă patinoar — o podea cu un cort mare deasupra și cu o orchestră mecanică ce cînta într-una. Pe gheață nu se vedea nici suflet de om. Bătrînul proprietar stătea amărît în baraca lui și răsfoia cu degetul mare un carnet de bilete.
 Pe Main Street era pustiu. Vîntul împrăstia hîrțile pe trotuar. Tom Meek, polițistul, ieși din prăvălia de dulciuri a lui Bell și păși alături de Cal.
 — Mai bine ți-ai încheia gulerul de la tunică, soldat, spuse el încetișor.
 — Bună, Tom. Mă strînge al dracului.
 — Nu te mai văd seara prin oraș de multă vreme.
 — Nu.
 — Să nu-mi spui că te-ai schimbat.
 — S-ar putea.
 Tom se mîndrea cu abilitatea lui de a glumi cu oamenii de parcă ar vorbi serios.
 — Parcă ai fi îndrăgostit, spuse el.
 Cal nu răspunse.

— Am auzit că fratele tău și-a falsificat vârsta și s-a înrolat în armată. Pui tu mîna pe fata lui?

— Oh, sigur, sigur, spuse Cal.

Tom îl privi cu mai mult interes. Zise:

— Era să uit, am auzit că Will Hamilton umblă cu vorba că ai cîștigat cincisprezece mii de dolari din fasole. E adevărat?

— Desigur, spuse Cal.

— Nu ești decît un copil. Ce ai de gînd să faci cu toți banii ăștia?

Cal rînji la el.

— I-am ars.

— Cum adică?

— Am aprins un chibrit și i-am ars.

Tom îl privi în ochi.

— Da, sigur! Bună treabă. Trebuie să intru aici. Noapte bună.

Lui Tom Meek nu-i plăcea ca alții să-și bată joc de el.

— Puști cu cașul la gură, fiu de cătea. Prea începe s-o facă pe deșteptul.

Cal coborî încet pe Main Street, uitîndu-se la vitrinele magazinelor. Se întreba unde era îngropată Kate. Dacă ar putea afla locul, se gîndi că ar duce un buchet de flori, și rîse în sinea lui de acest impuls. Era bun sau se prostea singur? Vîntul din Salinas putea să ia pe sus o piatră de mormînt, darămite un buchet de garoafe. Nu se știe de ce îi venise în minte numele mexican al garoafelor. Probabil că i l-o fi spus cineva cînd era copil! Se numeau Cuiele dragostei, iar gălbenelele se numeau Cuiele morții. Era un cuvînt cu rezonanță metalică, "claveles". Poate ar pune mai bine gălbenele pe mormîntul mamei sale.

"Am început să gîndesc ca Aron", își spuse el.

Capitolul 54

1

Iarna se prelungea. Timpul era rece, și vîntos, dar vremea iernii trecuse de mult. Oamenii repetau:

— Afurisitele alea de tunuri mari cu care trag în Franța — alea strică vremea în toată lumea.

În Valea Salinas, grînele încolțeau greu, iar florile sălbatice au răsărit atît de tîrziu încît unii au crezut că nu vor mai răsări deloc.

Știam, sau cel puțin așa speram, că de întîii mai, cînd au loc la Alisal toate picnicurile duminicale, azaleele sălbatice care creșteau în apropierea pîrîului vor fi în floare. Azaleele erau nelipsite în luna mai.

De întîii mai a fost o zi rece. Picnicul n-a mai avut loc din pricina unei ploii înghețate, și nu înflorise nici o azalee. Nici măcar după două săptămîni nu înfloriseră încă.

Cal nu bănuia că va fi o asemenea vreme, cînd fixă azaleele drept semnal al picnicului lui, dar odată ce simbolul fusese ales, nu putea fi violat.

Ford-ul stătea în șopronul lui Windham, cu cauciucurile umflate și cu două baterii ca să pornească ușor,

Lee se pregătea să facă sandvișuri pentru ziua respectivă, dar obosise așteptînd sosirea ei și refuză să mai cumpere pîine la fiecare două zile.

— De ce nu vă duceți, indiferent de vreme? Întrebă el.

— Nu pot. Am zis că mergem cînd înfloresc azaleele.

— De unde ai să știi că au înflorit?

— Băieții lui Silacci locuiesc pe acolo și vin în fiecare zi la școală. După spusele lor, trebuie să înflorească peste o săptămînă sau zece zile.

— Ah! Dumnezeu! Nu-ți amîna prea mult picnicul.

Sănătatea lui Adam se îmbunătățea cu încetul. Mîna nu-i mai amorțea. Putea să și citească puțin, zi de zi mai mult.

— Doar cînd obosesc, îmi joacă literele. Îmi pare bine că nu mi-am pus ochelari ca să-mi stric ochii. Știam eu că am ochi buni.

Lee aprobă din cap și era bucuros, Fusese la San Francisco să-și procure cărțile de care avea nevoie și comandase în scris o serie de tăieturi din presă. Știa aproape tot ce se cunoștea în legătură cu anatomia creierului și cu simptomele și gravitatea leziunilor și a trombozelor. Studiase și pusese întrebări cu aceeași tenacitate ca și atunci cînd descoperise, atacase și scosese la iveală un verb ebraic. Doctorul H.C. Murphy a ajuns să-l cunoască foarte bine pe Lee și a trecut de la nerăbdare profesională față de un servitor chinez, la adevărată admirație față de un om erudit. Doctorul Murphy i-a furat chiar cîteva din informațiile, extrasele și rapoartele asupra diagnosticului și practicii. El i-a spus doctorului Edwards:

— Chinezul ăsta știe mai mult decît mine despre patologia hemoragiei cerebrale și pun rămășag că știe cît și dumneata.

Vorbea cu un fel de furie afectuoasă despre faptul că se poate întîmpla una ca asta. Cei ce profesază medicina sînt iritați fără să-și dea seama de cunoștințele laicilor.

Aducîndu-i la cunoștință că sănătatea lui Adam s-a îmbunătățit, Lee zise:

— Mie mi se pare că absorbția continuă...

— Am avut un pacient, zise doctorul Murphy și îi povesti o întîmplare plină de optimism.

— Mă tem mereu de o recidivă, spuse Lee.

— Asta trebuie s-o lași în seama lui Dumnezeu, zise doctorul Murphy. N-avem încă mijloacele să lipim o arteră cum lipești o cameră de bicicletă. Apropo, cum faci să te lase să-i

iei tensiunea arterială?

— El pune rămășag cu privire la tensiunea mea și a lui. E mai grozav decât la cursele de cai.

— Și cine câștigă?

— Aș putea să câștig eu, zise Lee. Dar nu câștig. S-ar strica jocul și graficul.

— Cum faci ca să-l ferești de emoții?

— E o invenție a mea proprie, răspunse Lee. O numesc terapie prin conversație.

— Probabil că-ți răpește tot timpul.

— Da, spuse Lee.

2

La 28 mai 1918, trupele americane au îndeplinit cea dintâi misiune importantă din primul război mondial. Diviziei întâi, comandată de generalul Bullard, i s-a ordonat să captureze satul Cantigny. Satul, construit pe o înălțime, domina valea râului Avre. Era apărat cu tranșee, mitraliere grele și artilerie. Frontul se întindea pe ceva mai mult de o milă.

La ora 6,45 a.m., în ziua de 28 mai 1918, a început atacul, după o pregătire de artilerie care a durat o oră.

Participau unitățile a 28-a de infanterie (colonel Ely) un batalion din a 18-a de infanterie (Parker), o companie de la întâia de geniu și artileria divizionară (Summerlaid), sprijinită de tancuri franțuzești și aruncătoare de flăcări.

Atacul a constituit un succes deplin. Trupele americane s-au stabilit pe noile poziții și au respins două contraatacuri germane puternice.

Prima divizie a primit felicitări de la Clemenceau, Foch și Petain.

3

Era sfârșitul lui mai când băieții lui Silacci au adus vestea că florile roz-pal ale azaleelor s-au deschis. Era într-o miercuri și tocmai bătea ora nouă, când i-au spus.

Cal alergă la clasa de engleză și chiar în momentul când domnișoara Morris se așeza pe scaunul de pe mica estradă, el își flutură batista și își suflă nasul zgomotos. Apoi se duse jos la toaleta băieților și așteptă pînă ce auzi prin perete zgomotul apei în partea fetelor. Ieși afară prin ușa de la subsol, o luă pe sub zidul de cărămidă roșie, se strecură pe lângă copacul de piper și, odată ieșit din raza vizuală a școlii, merse încet înainte pînă ce Abra îl ajunse din urmă.

— Când au înflorit? întrebă ea.

— Azi-dimineață.

— Așteptăm pînă mîine?

El ridică privirea spre soarele cel vesel și strălucitor, soare care încălzea pămîntul în anul acela.

— Vrei să așteptăm?

— Nu, zise ea.

— Nici eu nu vreau.

O luă la fugă, cumpărare pîine la "Reymond" și-l puseră pe Lee la treabă.

Adam auzi voci și se uită în bucătărie.

— Ce-i tărăboiul ăsta? întrebă el.

— Mergem la picnic, răspunse Cal.

— Nu-i zi de școală?

— Ba da.

— Dar e și sărbătoare, spuse Abra.

Adam îi zîmbi.

— Ești îmbujorată ca un trandafir.

Abra strigă:

— De ce nu vii cu noi? Ne ducem la Alisal să culegem azalee.

— Mi-ar face plăcere să merg, spuse Adam, Apoi adăugă: Nu pot. Am promis că mă duc jos, la fabrica de gheață. Instalăm niște tuburi noi. E zi frumoasă.

— O să-ți aducem niște azalee, zise Abra.

— Îmi plac. Petrecere frumoasă.

După plecarea lui, Cal spuse:

— Lee, tu de ce nu vii cu noi?

Lee îl privi scrutător.

— Nu credeam că ești un prost, zise el.

— Hai! strigă Abra.

— Nu fiți caraghioși, încheie Lee.

4

Un pîrîiaș frumos străbate Alisalul pe lângă munții Gabilan, spre răsărit de Valea Salinas. Apa sare peste pietrele rotunde și spală rădăcinile lustruite ale copacilor care îi atîin calea.

Parfumul azaleelor și parfumul discret al soarelui care activează clorofila umpleau aerul.

Ford-ul stătea pe mal, gîfîind încă, încet, din cauza supraîncălzirii. Banca din spate era încărcată cu ramuri de azalee. Cal și Abra ședeau pe mal, printre resturile de hîrtii de la dejun. Își legănau picioarele în apă.

— Florile se ofilesc întotdeauna pînă să ajungi cu ele acasă, spuse Cal.

— Dar sînt o scuză tare bună, Cal. Dacă nu o faci tu, cred că va trebui să...

— Ce anume?

Ea se întinse și îi luă mîna.

— Asta, zise ea.

— Nu îndrăznesc.

— De ce?

— Nu știu.

— Eu am îndrăznit.

— Cred că fetele nu se tem de atîtea lucruri.

— Și eu cred că nu.

— Ție ți-e teamă vreodată?

— Sigur. Mi-a fost teamă de tine după ce mi-ai spus că fac în pantaloni.

— Era meschin din partea mea, spuse el. Mă întreb de ce oare am făcut-o.

Deodată tăcu.

Degetele ei se strînseră în jurul mîinii lui.

— Știu la ce te gîndești. Nu vreau să te gîndești la asta.

Cal privi apa șerpuitoare și întoarse o piatră rotundă, cafenie, cu degetul de la picior.

— Tu îți închipui că ești mai rău decît alții. Îți închipui că atragi toate relele.

— Păi...

— Vreau să-ți spun ceva. Tata are niște necazuri.

— Ce necazuri?

— Nu ascult pe la uși, dar am auzit multe. Nu e bolnav. E supărat. A făcut ceva.

El întoarse capul.

— Ce anume?

— Cred că a luat niște bani de la Compania lui. Nu știu dacă asociația lui are de gînd să-l trimită la închisoare sau îl vor lăsa să restituie banii.

— De unde știi?

— L-am auzit ȕipînd în dormitor, unde cică e bolnav. Mama a dat drumul la patefon, ca să le acopere glasurile.

— Nu cumva ți s-a năzărit?

— Nu. Deloc.

El se trase lîngă ea, își rezemă capul de umărul ei și o cuprinse timid cu brațele pe după talie.

— Vezi, nu ești tu singurul... zise ea, uitîndu-se la el dintr-o parte. Acum mi-e frică și mie, spuse ea timid.

5

La ora trei după-amiază Lee ședea la masa lui de lucru, răsfoind un catalog de semințe. Fotografii colorate înfățișau *Singele voinicului* în plină floare.

"Astea ar arăta frumos la gardul din spate. Ar ascunde smîrcurile. Mă întreb dacă e destul soare."

La auzul propriei sale voci, ridică privirea și zîmbi. Se surprindea tot mai des vorbind cu glas tare cînd casa era goală.

"Vîrsta, zise cu glas tare. Gîndurile merg mai încet și... Se opri și timp de o clipă rămase ȕeapăn. Curios — parcă aud ceva. Oare n-am lăsat ceainicul pe foc? Nu — îmi amintesc că nu. Ascultă din nou. Slavă cerului că nu sînt superstiȕios. Dacă m-aș lăsa dus, aș auzi fantomele. Aș putea..."

Sună clopoȕelul de la intrare.

— Ia te uită. Asta auzeam. N-are decît să sune. N-o să mă las păcălit de simȕturi. Las' să sune.

Dar nu mai auzi sunînd din nou. Lee fu cuprins de oboseală adîncă, de o desperare care îi apăsa umerii. Își rîse de el însuși.

— Dacă mă duc voi constata că pe sub ușă e un prospect de reclamă, dar dacă stau aici, mintea mea cea proastă și bătrîna o să-mi spună în șoaptă că moartea e în prag. Ei, bine, vreau să văd reclama.

Lee se așeză în camera de zi și privi la plicul din brațele lui. Deodată îl scuipă.

— Bine, zise, na — lua-te-ar dracu, îl desfăcu și într-o clipă îl puse pe masă și îl întoarse cu scrisul în jos.

Se uită printre genunchi, la podea.

— Nu, zise, nu am dreptul. Nimeni nu are dreptul să-l lipsească pe altul de nici o singură experienȕă. Viaȕa și moartea sînt o datorie. Avem dreptul la durere.

Stomacul i se chirci.

— N-am curaj. Sînt un galben laș. N-aș putea suporta.

Intră în baie, măsură trei linguri de soluȕie de bromură, le puse într-un pahar și adăugă apă pînă ce doctoria roșie deveni roz. Luă paharul în camera de zi și îl puse pe masă. Împături telegrama și o băgă în buzunar. Spuse cu glas tare:

— Urăsc lașitatea! Doamne, cît de mult urăsc un laș!

Mîinile îi tremurau și o transpiraȕie rece îi udă fruntea.

La ora patru îl auzi pe Adam apăsînd pe clanȕă. Lee își umezi buzele. Se ridică și se

îndreptă încet spre hol. Ducea paharul cu lichid roz și mîna nu-i tremura.

Capitolul 55

1

În casa Trask toate luminile erau aprinse. Ușa era întredeschisă și înăuntru era frig. În camera de zi, Lee stătea chircit ca o frunză în fotoliul de lîngă lampă. Ușa lui Adam era deschisă și din camera lui venea zgomot de glasuri.

Cînd intră, Cal întrebă:

— Ce se-ntîmplă aici?

Lee îl privi și își înclină capul spre masa pe care stătea telegrama deschisă.

— Fratele tău a murit, spuse el. Tatăl tău a avut un atac.

Cal se îndreptă spre camera din celălalt capăt al holului.

Lee îl opri.

— Vino înapoi. Doctorul Edwards și doctorul Murphy sînt acolo. Lasă-i singuri.

Cal rămase pe loc, în fața lui.

— Cît e de rău? Cît e de rău, Lee, cît e de rău?

— Nu știu.

Vorbea de parcă-și amintea de un lucru de demult.

— A venit acasă obosit. Dar a trebuit să-i citesc telegrama. Era dreptul lui. Vreo cinci minute a repetat-o din nou, cu glas tare, pentru sine însuși. Apoi, parcă a pătruns în creierul lui și acolo a făcut explozie.

— E conștient?

Lee spuse obosit:

— Șezi jos și așteaptă, Cal. Șezi jos și așteaptă. Obişnuiește-te și cu asta. Eu încerc s-o fac.

Cal luă telegrama și citi înștiințarea, rece și plin de demnitate.

Doctorul Edwards ieși din cameră, cu geanta sub braț. Înclină scurt din cap, și plecînd închise repede ușa în urma lui.

Doctorul Murphy își puse geanta pe masă și se așeză. Oftă.

— Doctorul Edwards m-a rugat să vorbesc eu cu voi.

— Cum e? întrebă Cal.

— Am să vă spun tot ce știu. Acum, Cal, tu ești capul familiei. Știi ce este un atac?

Nu așteptă răspunsul lui Cal.

— Atacul ăsta este o hemoragie de sînge în creier. Unele regiuni ale creierului sînt afectate. Mai avusese și înainte hemoragii, mai slabe. Lee știe asta.

— Da, zise Lee.

Doctorul Murphy îi aruncă acestuia o privire, apoi se adresă din nou lui Cal.

— Partea stîngă e paralizată. Dreapta parțial. Probabil ochiul stîng nu mai vede, dar nu putem stabili precis. Cu alte cuvinte, tatăl tău e aproape fără speranță.

— Poate vorbi?

— Puțin — cu greutate. Nu-l obosiți.

Cal se străduia să vorbească.

— Se mai poate însănătoși?

— Am auzit de cazuri de absorbție în asemenea situație, dar n-am văzut nici unul.

— Vreți să spuneți că o să moară?

— Nu știu. Poate să trăiască o săptămîină, o lună, un an, și chiar doi. Dar poate să moară și în noaptea asta.

— Mă va recunoaște oare?

— Asta trebuie s-o constăți singur. Noaptea asta vă trimit o soră, apoi va trebui să angajați două în permanență.

Se ridică.

— Îmi pare rău, Cal. Fii tare. Va trebui să suporti asta. Mă surprinde mereu cîte pot să suporte oamenii, întotdeauna suportă. Edwards va veni mîine. Noapte bună.

Întinse mîna ca să-i atingă umărul lui Cal, dar acesta se depărtă și se îndreptă spre camera tatălui său.

Capul lui Adam era ridicat pe perne. Avea chipul calm, pielea palidă, gura era dreaptă, nici zîmbitoare, nici supărată. Avea ochii deschiși, erau foarte adînci și limpezi ca și cînd ar fi putut vedea adînc în ei, iar ei ar fi putut vedea adînc în jurul lor. Ochii erau calmi, trezi, dar apatici. Cînd Cal intră în odaie, ochii i se întoarseră încet spre el, îi întîlniră pieptul, apoi se ridică spre fața lui și privirea îi rămase pironită acolo.

Cal se așeză pe scaunul cel drept de lîngă pat.

— Îmi pare rău, tată, spuse el.

Ochii clipiră încet, cum clipesc broaște.

— Mă auzi, tată? Mă înțelege?

În ochi nu se vedea nici o mișcare.

— Eu sînt vinovat, strigă Cal. Eu sînt răspunzător de moartea lui Aron și de boala ta. Eu l-am dus la casa lui Kate. l-am arătat-o pe maică-sa. De asta a plecat. Nu vreau să fac lucruri rele, dar totuși le fac.

Își lăsă capul în jos pe marginea patului, ca să scape de ochii aceia îngrozitori, și totuși continuă să-i vadă. Era conștient că vor fi alături de el, o parte din el, toată viața.

Se auzi clopoțelul de la ușă. Peste o clipă Lee veni în dormitor, urmat de o infirmieră — o femeie puternică, solidă, cu sprîncene negre, groase. Odată cu valiza, își deschise și gura într-

o veselie prost plasată.

— Unde-i pacientul meu? Uite-l! Ei, dar arăți bine! Ce să fac eu aici? Poate ar fi mai nimerit să te dai jos din pat și să mă îngrijești tu pe mine, arăți grozav. Ai vrea să ai grijă de mine, om mare și frumos.

Virî un braț muscular pe sub umărul lui Adam și îl ridică fără efort spre capul patului, și îl ținu așa cu brațul drept, în timp ce cu stîngul bătu pernele, apoi îl lăsă iarăși jos.

— Pernele sînt reci, zise. Nu vă plac pernele reci? Unde-i baia! Aveți o ploscă și un lighean? Puteți pune aici un pat pliant pentru mine?

— Fă-mi o listă, spuse Lee. Și dacă ai nevoie de vreun ajutor pentru el...

— De ce să am nevoie de ajutor? O să ne împăcăm bine, nu-i așa, draguțule?

Lee și Cal se retraseră în bucătărie. Lee zise:

— Înainte de a veni ea, voiam să te silesc să iei masa — știi, ca oamenii ăia care mănîncă în toate împrejurările, bune sau rele. Pun pariu că ea e una din astea. Poți să mănînci sau nu, cum dorești.

Cal îi surise:

— Dacă ai fi încercat să mă obligi, mi s-ar fi făcut greață. Dar fiindcă ai luat-o așa, cred că o să-mi fac un sandviș.

— Nu-ți dau nici un sandviș.

— Aș dori unul.

— Așa e întotdeauna. Exact așa, pînă ia forme atroce. E aproape jignitor faptul că fiecare reacționează cam în același fel.

— Nu mai vreau sandviș, spuse. Cal. Au mai rămas tarte?

— O mulțime, în coșul de pîine. S-ar putea să se fi muiat puțin.

— Îmi plac cele moi, zise Cal.

Aduse toată farfuria și o puse în fața lui.

Infirmiera aruncă o privire în bucătărie.

— Astea arată bine, zise ea și luă una, mușcă din ea și vorbi mestecînd. Pot să telefonez la farmacia "Krough" pentru lucrurile de care am nevoie? Unde-i telefonul? Unde țineți rufele? Unde-i patul pliant pe care spuneai că o să mi-l aduceți? Ați terminat de citit ziarul? Unde ați spus că-i telefonul?

Mai luă o tartă și se retrase.

Lee întrebă încet:

— Ți-a vorbit?

Cal își clătină capul înainte și înapoi, de parcă nu se putea opri.

— Va fi îngrozitor. Dar doctorul are dreptate. Putem suporta orice. Din punctul ăsta de vedere, sîntem niște animale minunate.

— Eu nu sînt.

Vocea lui Cal era plată și posomorîță.

— Eu nu pot suporta, continuă Cal. Nu, nu pot. N-o să fiu în stare. Va trebuie — va trebui...

Lee îl apucă furios de încheietura mîinii.

— De ce, șoarece, javră scîrboasă. Cu atîta bunătate în jurul tău — să nu îndrăznești nici măcar să sugerezi un lucru ca ăsta! Cu ce e mai nobilă durerea ta decît a mea?

— Nu e durere. I-am spus ce-am făcut. L-am ucis pe fratele meu. Sînt un ucigaș. El știe asta.

— A spus el? Spune adevărul — a spus el?

— N-a fost nevoie. Se vedea în ochii lui. A spus-o cu ochii. Nu pot să mă duc nicăieri ca să scap — nu există un asemenea loc.

Lee oftă și îi dădu drumul. Vorbi cu răbdare.

— Cal, ascultă-mă. Centrii din creierul lui Adam sînt atinși. Tot ceea ce vezi în ochii lui poate fi doar urmarea unei tensiuni mari în acea parte a creierului care dirijează vederea. Nu-ți amintești? — nu putea să citească. Nu era din cauza ochilor — era tensiunea. N-ai de unde să știi că te-a acuzat. N-ai de unde să știi.

— Ba m-a acuzat. O știi prea bine. A spus că sînt un ucigaș.

— Atunci o să te ierte. Îți promit.

Infirmiera stătea în dreptul ușii.

— Ce tot promiți acolo, Charley? Mi-ai promis o ceașcă de cafea.

— Ți-o fac acum. Cum se simte?

— Doarme ca un prunc. Aveți ceva de citit în casa asta?

— Ce ți-ar place?

— Ceva care să mă facă să uit de picioarele astea care mă dor.

— Am să-ți aduc eu cafeaua. Am niște povești scabroase scrise de o regină franceză. Ar putea să fie prea...

— Adu-le odată cu cafeaua, zise ea. Tu, copile, de ce nu tragi niște aghioase? Eu cu Charley ăsta o să stăm de veghe. Nu uita de carte, Charley.

Lee așează percolatorul pe focul de gaz. Veni la masă și spuse:

— Cal!

— Ce vrei?

— Du-te la Abra.

— Vreau s-o văd pe Abra, spuse Cal.
 — Ce anume vrei? Întrebă ea uimită.
 — Vreau s-o văd pe Abra.
 — Nu se poate. Abra s-a dus în camera ei. Pleacă.
 — V-am spus că vreau s-o văd pe Abra, strigă Cal.
 — Pleacă sau chem poliția.
 Domnul Bacon strigă:
 — Ce s-a întâmplat? Cine-i acolo?
 — Nu te amesteca — du-te înapoi în pat. Ești bolnav. Mă ocup eu de asta.
 Se întoarse spre Cal.
 — Acum pleacă de la poartă. Dacă mai suni, telefonez la poliție. Hai, șterge-o!
 Poarta fu trântită, zăvorul scârâți, și lumina de deasupra ușii se stinse.
 Cal rămase zîmbind în întuneric, pentru că se gîndea la Tom Meek pe care și-l închipuia cum urcă greoi și-i spune:
 — Bună, Cal. Ce învîrți acolo?
 Doamna Bacon strigă dinăuntru:
 — Te văd! Pleacă odată! Pleacă de la poartă!
 Străbătu încet aleea și o porni spre casă, dar nu apucă să treacă nici de un cvartal, că Abra îl ajunse din urmă. Gîfîia, pentru că alergase.
 — Am ieșit prin spate, zise ea.
 — Vor vedea că ai plecat.
 — Nu-mi pasă.
 — Nu-ți pasă.
 — Nu.
 Cal spuse:
 — Abra, mi-am ucis fratele și tata e paralizat din cauza mea.
 Ea îi luă brațul și se agăță de el cu amîndouă mîinile.
 Cal întrebă:
 — Nu m-ai auzit?
 — Te-am auzit.
 — Abra, mama mea a fost o tîrfă.
 — Știu. Mi-ai spus. Tatăl meu e un hoț.
 — Eu sînt sîngele din sîngele ei, Abra. Nu înțelegi?
 — Eu sînt sînge din sîngele lui, zise ea.
 Merse în tăcere, în timp ce el încerca să-și recapete echilibrul. Vîntul era rece și grăbiră pasul ca să se încălzească. Trecură de ultima lampă de la marginea orașelului Salinas. Înaintea lor se întindea întunericul și drumul era nepavat și lipicios din pricina noroiului negru și lutos.
 Ajunseră la capătul pavajului, se sfîrșiseră felinarele. Drumul de sub picioarele lor era alunecos din cauza noroiului de primăvară și iarba care le atîngea picioarele era udă de roua.
 Abra întrebă:
 — Încotro mergem?
 — Voiam să fug de ochii tatei. Îi am tot timpul în față. Chiar cînd închid ochii, tot îi văd. O să-i vad mereu. Tata va muri, dar ochii lui tot se vor uita la mine, și-mi vor spune că mi-am omorît fratele.
 — Nu tu l-ai omorît.
 — Ba da. Și ochii lui spun că eu am făcut-o.
 — Nu vorbi așa. Încotro mergem?
 — Puțin mai departe. Este un șanț și o fîntînă — și o salcie. Îți amintești salcia?
 — Îmi amintesc.
 El spuse:
 — Ramurile se lasă în jos ca un cort și vîrfurile lor ating pămîntul.
 — Știu.
 — După-amiezile, cînd era soare, tu și cu Aron dădeai la o parte ramurile și intrați înăuntru — nu vă vedea nimeni.
 — Tu ne urmăreai?
 — Bineînțeles. Vă urmăream. Vreau să intri cu mine sub salcie. Asta vreau să fac.
 Ea se opri și mîna ei îl trase ca să se oprească.
 — Nu, zise. Nu-i drept.
 — Nu vrei să intri înăuntru cu mine?
 — Nu, dacă vrei să te ascunzi — nu, nu vreau.
 — Atunci nu știu ce să fac. Ce să fac? Spune-mi ce să fac?
 — Ai să mă ascuți?
 — Nu știu.
 — Să mergem îndărăt.
 — Îndărăt? Unde?
 — Acasă, la tatăl tău, zise Abra.

Lampa din bucătărie îi lumina puternic. Lee aprinsese focul în sobă, să încălzească aerul rece.

— Ea m-a făcut să vin, spuse Cal.
 — Bineînțeles. Știam că așa va face.

Abra zise:

— Ar fi venit și singur.

— Asta n-o vom ști niciodată, spuse Lee.

leși din bucătărie și în clipa următoare se întoarse.

— Tot mai doarme.

Lee așeză pe masă o sticlă de ceramică și trei ceșcuțe transparente de porțelan.

— Îmi amintesc de asta, spuse Cal.

— E firesc să-ți amintești.

Lee turnă băutura neagră.

— Soarbe și lasă să ți se plimbe pe limbă.

Abra își puse coatele pe masa de bucătărie.

— Ajută-l, spuse ea. Tu, Lee, știi să accepți lucrurile. Ajută-l.

— Nu știu dacă pot sau nu să accept lucrurile, zise Lee. N-am avut niciodată ocazia să încerc. M-am trezit întotdeauna în preajma unora — nu mai puțin nesiguri, dar mai puțin în stare să înfrunte nesiguranța. A trebuit să plîng singur.

— Să plîngi? Tu?

— Când a murit Samuel Hamilton lumea s-a stins ca o luminare, zise el. Am aprins-o din nou ca să-i văd creațiile lui frumoase și nu i-am văzut decît pe copiii lui măturați pe ici-colo, sfîrtecați și distruși, ca și cînd s-ar fi răzbunat cineva. Lasă ng-ka-py-ul să-ți alerge pe limbă.

Continuă:

— A trebuit să descopăr singur prostiile mele. Iată prostiile mele. Credeam că cei buni sînt distruși în timp ce răii supraviețuiesc și prosperă.

Credeam că, odată, un Dumnezeu furios și dezgustat a turnat metal topit într-un creuzet pentru a distruge sau a purifica mica lui creație de lut.

Credeam că am moștenit atît arsurile focului cît și impuritățile care au făcut necesar focul — că le-am moștenit pe toate, așa credeam, că le-am moștenit pe toate. Voi simțiți la fel?

— Cred că da, spuse Cal.

— Eu nu știu, spuse Abra.

Lee clătină din cap.

— Nu-i destul. Nu-i destul să gîndești. Poate...

Și tăcu.

Cal simțea în stomac fierbințeala băuturii.

— Poate ce, Lee?

— Poate o să ajungi să știi și tu că fiecare om, din fiecare generație, trebuie să treacă peste proba focului. Oare un meseriaș, chiar la bătrînețe, își pierde ambiția de a face o ceașcă perfectă — subțire, rezistentă, transparentă?

Ținu ceașca în lumină.

— Toate impuritățile sînt arse și ceașca e gata pentru un alt lichid făinos, iar pentru asta e nevoie de și mai mult foc. Și atunci fie că zgura se adună, fie că apare acel ceva la care nimeni pe lume nu renunță cu totul, perfecțiunea.

Își goli ceașca și spuse cu glas tare:

— Cal, ascultă-mă. Poți să crezi că cel care ne-a creat, indiferent cine, o să renunțe la alte încercări?

— Nu pot să înțeleg ce spui, zise Cal. Nu, acum nu pot.

Din camera de zi se auziră pașii grei ai infirmierei.

Se foi pe ușă și se uită la Abra care stătea cu coatele pe masă ținîndu-și obrazii în palmă.

Infirmiera întrebă:

— Aveți un urciór? Bolnavilor li se face sete. Îmi place să am la îndemînă un urciór cu apă. Vedeți, explică ea, respiră pe gură.

— E treaz? întrebă Lee. Poftim un urciór.

— Da, e treaz, s-a odihnit. L-am spălat pe față și l-am pieptănat. E un pacient bun. A încercat să-mi zîmbească.

Lee se ridică:

— Vino cu mine, Cal. Vreau să vii și tu, Abra. Va trebui să vii.

Infirmiera își umplu urciórul și se grăbi s-o ia înaintea lor.

Cînd intrară cu toții în dormitor, Adam ședea sprijinit sus pe perne. Mîinile albe zăceau cu palmele în lături, vinele de la încheietura degetelor pînă la încheietura mîinii erau foarte vizibile. Fața era ca de ceară și trăsăturile lui ascuțite se ascuțiseră și mai mult. Respira încet, printre buzele palide. Ochii albaștri reflectau razele lămpii de noapte îndreptate spre capul lui.

Lee, Cal și Abra stătea la picioarele patului, iar ochii lui Adam se mișcară încet de la un chip la altul și buzele i se mișcară ușor în chip de salut.

Infirmiera spuse:

— Ia uitați-vă. Nu arată bine? E copilașul meu. E scumpetea mea.

— Sst! făcu Lee.

— N-o să vă las să-mi obosiți pacientul.

— leși afară din odaie, spuse Lee.

— O să-i spun asta doctorului.

Lee se răsuci spre ea.

— leși afară din odaie și închide ușa. Du-te și scrie-ți raportul.

— Nu obișnuiesc să primesc ordine de la un chinez.

— leși odată și închide ușa, spuse Cal.

Trînti ușa destul de tare ca să se vadă că e supărată. Zgomotul îl făcu pe Adam să clipească. Lee zise:

— Adam!

Ochii albaștri, mari, căutară vocea și în cele din urmă găsiră ochii căprui și strălucitori ai lui Lee.

— Adam, spuse Lee, nu știu ce poți să auzi sau să înțelegi. Când ți-era mîna amorțită și ochii tăi refuzau să citească, am aflat tot ce-am putut. Dar unele lucruri nu le poate ști nimeni, în afară de tine. S-ar putea ca înapoia ochilor tăi să fii vioi și conștient, sau să trăiești într-un vis confuz, cenușiu. S-ar putea, asemenea unui nou-născut, să nu percepi decît lumina și mișcarea. Creierul tău a fost atins și s-ar putea să te fi schimbat. Acum bunătatea ta ar putea deveni meschinărie, și cinstea ta nepătată să ajungă tulbure și să accepte orice. Nimeni nu știe lucrurile astea, afară de tine. Adam! Mă auzi?

Ochii albaștri șovăiră, se închiseră încet, apoi se deschiseră.

Lee spuse:

— Mulțumesc, Adam. Știu cît e de greu. Am să-ți cer să faci un iucru mult mai greu. Iată-l pe fiul tău — Caleb — singurul tău fiu. Privește-l, Adam!

Ochii palizi priviră pînă îl întîlniră pe Cal. Cal își mișcă gura uscată, fără să scoată nici un sunet.

Glasul lui Lee interveni:

— Nu știu cît vei mai trăi, Adam. Poate încă multă vreme. Poate o ora. Dar fiul tău va trăi. Se va căsători și copiii lui vor fi tot ce va rămîne din tine.

Lee își șterse ochii cu degetele.

— Adam, el a făcut un lucru la mînie, pentru că a crezut că tu l-ai respins. Urmarea mîniei lui este că fratele lui și fiul tău e mort.

Cal zise:

— Lee, n-ai dreptul.

— Trebuie, zise Lee. Chiar dacă îl ucide, trebuie s-o fac. Eu am de făcut alegerea, zîmbi trist și cită cuvintele lui Samuel: "Dacă e greșit, iau vina asupra mea".

Umerii lui Lee se îndreptară. Spuse apăsător:

— Fiul tău e împovărat de o greșeală care pornește din el însuși — din sine însuși — mult peste ce poate el să îndure. Dacă-l respingi, îl distrugi, Adam.

Respirația lui Lee era șuierătoare.

— Adam, dă-i binecuvîntarea ta. Nu-l lăsa singur cu greșeala lui. Adam, mă auzi? Dă-i binecuvîntarea ta!

O lumină teribilă străluci în ochii lui Adam și el îi închise și îi ținu închiși. Între sprîncene se formă o cută.

Lee spuse:

— Ajută-l, Adam — ajută-l. Oferă-i o șansă. Lasă-l să fie liber. Asta-i tot ce are omul mai presus de animal. Eliberează-l! Binecuvîntează-l!

Tot patul părea că se clatină din pricina încordării. Adam răsufla repede din pricina efortului și apoi, încet, mîna lui dreaptă se ridică — se ridică cîtiva centimetri și apoi căzu îndărăt.

Chipul lui Lee era răvășit. Se mișcă spre capul patului și șterse fața udă a bolnavului cu capătul cearșafului. Se uită în jos la ochii închiși.

— Îți mulțumesc, Adam, șopti el, îți mulțumesc, prietene. Poți să-ți miști buzele? Rostește cu buzele numele meu.

Adam își ridică privirea obosită, bolnavă. Buzele i se despărțiră și nu izbuti — și încercă din nou. Apoi, plămîinii i se goliră de aer. Răsuflarea i se strecură printre buze, ca un oftat. Cuvîntul lui, șoptit, părea că plutește în aer.

— *Timshel!*

Ochii i se închiseră și adormi.

Sfîrșit